

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการศึกษาและสำรวจข้อพิพาทและความขัดแย้งปัญหาที่ดิน
ในประเทศไทย ระยะที่ 1

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

โดย ศยามล ไกยูรวงศ์ และคณะ

30 มิถุนายน 2548

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการศึกษาและสำรวจข้อพิพาทและความขัดแย้งปัญหาที่ดิน ในประเทศไทย ระยะที่ 1 : ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

คณะผู้วิจัย สังกัด

<u>ผู้วิจัย</u>	1.นายปราโมทย์	ผลบุญโญ
<u>ผู้ช่วยวิจัย</u>	2.นายฤทธิชัย	ภูตะวัน
	3.น.ส.ภัชราภรณ์	สาคำ
	4.นายวันชัย	ฉอ้อนศรี
	5.นายนิवास	โคตรจันทิก
	6.นายไสว	มาลัย
	7.น.ส.สันสนีย์	ทาสอนพันธุ์

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

สารบัญ

บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและพัฒนาการปัญหาข้อพิพาทที่ดินในภาคอีสาน	1
วัตถุประสงค์การศึกษา	3
ขอบเขตข้อมูลในการศึกษาและสำรวจปัญหาที่ดิน	3
 บทที่ 2 ภาพรวมสถานการณ์ข้อพิพาทและความขัดแย้งปัญหาที่ดินภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	5
1. สภาพทั่วไปของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	5
2. สถานการณ์ด้านทรัพยากรธรรมชาติ	6
ก) ทรัพยากรดินและที่ดิน	6
ข) ทรัพยากรน้ำ	8
ค) ทรัพยากรแร่ธาตุ	10
ง) ทรัพยากรป่าไม้	11
สถานภาพปัญหาและความขัดแย้งเรื่องที่ดินภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	14
1) ลักษณะและประเภทของปัญหา	21
2) ลักษณะความขัดแย้งและผลกระทบ	23
3) กระบวนการแก้ไขปัญหา	24
4) ผลการดำเนินการแก้ไขปัญหา	25
5) กรณีตัวอย่างความสำเร็จในการแก้ไขปัญหา	29
6) หน่วยงาน และผู้ที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหา	31
7) กฎหมาย นโยบายและมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหา	31
8) ปัญหาและอุปสรรค	32
9) สถานภาพปัญหาในปัจจุบัน	33
 บทที่ 3 การประกาศเขตป่าทับซ้อนพื้นที่ทำกินและที่อยู่อาศัย	35
สถานการณ์ปัญหา	35
ปัญหาทางนโยบายและกฎหมาย	35
กระบวนการแก้ไขปัญหารัฐ	38
กระบวนการแก้ไขปัญหขององค์กรประชาชน	41

ปัญหาอุปสรรค	45
ข้อคิดเห็น	45
บทที่ 4 ปัญหาการปลูกป่าและทำสวนป่าที่ส่งผลกระทบต่อประชาชน	46
สถานการณ์ปัญหา	46
ปัญหาทางนโยบายและกฎหมาย	46
กระบวนการแก้ไขปัญหารัฐ	48
กระบวนการแก้ไขปัญหขององค์กรประชาชน	48
ปัญหาอุปสรรค	50
ข้อคิดเห็น	50
บทที่ 5 ปัญหาการให้สัมปทานทำประโยชน์ในที่ดินของรัฐ	52
สถานการณ์ปัญหา	52
ปัญหาทางนโยบายและกฎหมาย	52
กระบวนการแก้ไขปัญหารัฐ	54
กระบวนการแก้ไขปัญหขององค์กรประชาชน	55
ปัญหาอุปสรรค	55
ข้อคิดเห็น	56
บทที่ 6 ปัญหาการจัดสรรที่ดินของรัฐ	57
สถานการณ์ปัญหา	57
ปัญหาทางนโยบายและกฎหมาย	57
กระบวนการแก้ไขปัญหารัฐ	58
กระบวนการแก้ไขปัญหขององค์กรประชาชน	59
ปัญหาอุปสรรค	59
ข้อคิดเห็น	59
บทที่ 7 ปัญหาการใช้ประโยชน์ในที่ดินสาธารณะประโยชน์	60
สถานการณ์ปัญหา	60
ปัญหาทางนโยบายและกฎหมาย	60
กระบวนการแก้ไขปัญหารัฐ	61

กระบวนการแก้ไขปัญหขององค์กรประชาชน	62
ปัญหาอุปสรรค	62
ข้อคิดเห็น	62
บทที่ 8 ปัญหาการใช้ประโยชน์ในที่ราชพัสดุ	64
สถานการณ์ปัญหา	64
ปัญหาทางนโยบายและกฎหมาย	64
กระบวนการแก้ไขปัญหของรัฐ	65
กระบวนการแก้ไขปัญหขององค์กรประชาชน	65
ปัญหาอุปสรรค	65
ข้อคิดเห็น	65
บทที่ 9 ปัญหาการใช้ประโยชน์ในที่ดินทหาร	67
สถานการณ์ปัญหา	67
ปัญหาทางนโยบายและกฎหมาย	67
กระบวนการแก้ไขปัญหของรัฐ	67
กระบวนการแก้ไขปัญหขององค์กรประชาชน	68
ปัญหาอุปสรรค	69
ข้อคิดเห็น	69
บทที่ 10 ปัญหาการใช้ประโยชน์ในที่ดินของเอกชน	70
สถานการณ์ปัญหา	70
ปัญหาทางนโยบายและกฎหมาย	70
กระบวนการแก้ไขปัญหของรัฐ	72
กระบวนการแก้ไขปัญหขององค์กรประชาชน	72
ปัญหาอุปสรรค	73
ข้อคิดเห็น	73

บทที่ 11 ปัญหาการการออกเอกสารสิทธิ์ที่ดินไม่ชอบด้วยกฎหมาย	74
สถานการณ์ปัญหา	74
ปัญหาทางนโยบายและกฎหมาย	74
กระบวนการแก้ไขปัญหาของรัฐ	74
กระบวนการแก้ไขปัญหาขององค์กรประชาชน	74
ปัญหาอุปสรรค	75
ข้อคิดเห็น	75
 บทที่ 12 สรุปผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ	 76
สรุปผลการศึกษา	76
ข้อเสนอแนะจากการศึกษา	79
แนวทางการดำเนินงานระยะที่ 2	80
ข้อเสนอต่อการดำเนินงานโครงการในระยะที่ 2	84
 บรรณานุกรม	 85
ภาคผนวก ก	88
ภาคผนวก ข	378

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและพัฒนาการปัญหาข้อพิพาทที่ดินในภาคอีสาน

ภาคอีสานเป็นภูมิภาคที่มีพื้นที่ขนาดใหญ่ โดยมีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 170,218 ตารางกิโลเมตร (105,533,962 ไร่) หรือประมาณ 1 ใน 3 ของเนื้อที่ทั้งหมดของประเทศ ปัญหาเรื่องที่ดินในภาคอีสานพบว่ามีเกษตรกรที่ไม่มีที่ดินทำกินทั้งหมดประมาณ 107,556 ครอบครัว หรือร้อยละ 4.76 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมดของภาคอีสาน หรือร้อยละ 23.65 ของจำนวนเกษตรกรที่ไร้ที่ดินทำกินทั่วประเทศซึ่งมีอยู่ประมาณ 454,819 ครอบครัว (มูลนิธิสถาบันที่ดิน, 2544.) และปัญหาที่ดินยังประกอบด้วยปัญหาความขัดแย้งในเรื่องสิทธิในที่ดินระหว่างฝ่ายต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น รัฐ เอกชน และคนในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับชุมชนในการใช้ประโยชน์ในที่ดิน การจัดการใช้ประโยชน์ในที่ดิน โดยรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ผ่านมานั้นรัฐเป็นฝ่ายรวบอำนาจในการจัดการไว้ทั้งหมดซึ่งสามารถจำแนกการใช้ประโยชน์ของรัฐได้เป็น ที่ดินที่มีการประกาศเป็นป่าอนุรักษ์ประเภทต่าง ๆ ตามนโยบายป่าไม้แห่งชาติ ประเภทที่ดินสาธารณะประโยชน์ ที่ดินในเขตป่าสงวนเสื่อมโทรม และที่ดินที่ได้รับผลกระทบจากโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ของรัฐ

สำหรับสถานการณ์ปัญหาที่ดินในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อาจกล่าวได้ว่าได้เกิดขึ้นคู่ขนานมากับนโยบายการพัฒนาประเทศที่มุ่งส่งเสริมเศรษฐกิจแบบทุนนิยม โดยเฉพาะภายหลังปี พ.ศ. 2528 เป็นต้นมา ที่รัฐได้มุ่งนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยเฉพาะการใช้ประโยชน์ที่ดินป่าไม้ รัฐได้จำแนกพื้นที่การใช้ประโยชน์เป็นป่าอนุรักษ์ ร้อยละ 15 และป่าเศรษฐกิจ ร้อยละ 25 ทั้งนี้เป็นไปตามนโยบายป่าไม้แห่งชาติ ปี พ.ศ. 2528 ที่มีเป้าหมายเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ให้ได้ร้อยละ 40 ของพื้นที่ประเทศ นโยบายดังกล่าวมีเจตนาเพื่อให้เอกชนสามารถเข้าถึงสิทธิในการปลูกไม้เศรษฐกิจจำพวกยูคาลิปตัสเพื่อเป็นวัตถุดิบในอุตสาหกรรมเยื่อกระดาษ โดยการเช่าที่ป่าสงวนแห่งชาติในราคาถูก (อัตราไร่ละ 10 บาทต่อปี ระยะเวลา 30 ปี) ตัวชี้วัดสำคัญในการส่งเสริมภาคเอกชนปลูกไม้โตเร็วของหน่วยงานภาครัฐ เช่น การจัดตั้งสำนักงานส่งเสริมการปลูกป่าภาคเอกชนตามคำสั่งกรมป่าไม้ที่ 301 / 2529 ลงวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2529 กลุ่มทุนในประเทศไทยได้ก่อตั้งบริษัทปลูกสร้างสวนป่าและอุตสาหกรรมไม้ไทย – ญี่ปุ่นขึ้น เพื่อส่งเสริมการปลูกยูคาลิปตัสในพื้นที่ 9 จังหวัดของประเทศไทย และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้จัดทำแผนประสานความร่วมมือสี่ภาคเพื่อพัฒนาการเกษตร (ด้านป่าไม้) หรือที่เรียกว่าโครงการสี่ประสาน เป็นต้น

ในช่วงดังกล่าวรัฐบาล เอกชน และรัฐวิสาหกิจ ได้เข้าดำเนินการปลูกสร้างสวนป่ายูคาลิปตัสในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติหลายแห่ง กระทั่งเกิดการลุกขึ้นต่อสู้เรียกร้องสิทธิของชาวบ้านในหลายจังหวัด เช่น กรณีป่าโนนใหญ่ จ.ศรีสะเกษ ป่าดงใหญ่ จ.บุรีรัมย์ ป่าดงน้ำคำ จ.ร้อยเอ็ด

เป็นต้น แต่รัฐยังคงยืนยันและส่งเสริมการปลูกไม้โตเร็วอย่างต่อเนื่อง ภายใต้การผลักดันของกลุ่มทุนผลิตเยื่อกระดาษ กระทั่งนำมาสู่การดำเนินโครงการจัดสรรที่ดินทำกินแก่ราษฎรผู้ยากไร้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติเลื่อมโทรม (คจก.) โดยคณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติในวันที่ 27 สิงหาคม 2534

โครงการดังกล่าวได้กำหนดแผนแม่บทให้เริ่มดำเนินการในพื้นที่ภาคอีสานก่อน มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งสิ้น 64 หน่วยงาน โดยกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน (กอ.รมน.) และกรมป่าไม้ เป็นหน่วยงานหลัก แผนแม่บทดังกล่าวจะดำเนินการในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติของภาคอีสาน จำนวน 352 ป่า ในปีงบประมาณ 2534 ได้กำหนดพื้นที่เป้าหมายจำนวน 21 ป่า 17 จังหวัด เนื้อที่ 458,250 ไร่ โดยมีแผนงานหลัก ได้แก่ การจัดที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย การสำรวจการถือครองที่ดิน การจำแนกพื้นที่การใช้ประโยชน์จากที่ดินป่าไม้ ซึ่งนำมาสู่การอพยพชาวบ้านออกจากพื้นที่ทำกินและที่อยู่อาศัยเดิมไปทับซ้อนกับพื้นที่ชุมชนอื่น และเกิดความขัดแย้งอย่างรุนแรง แล้วนำพื้นที่ที่ย้ายชาวบ้านออกจำนวน 2 ใน 3 ส่วน ไปให้เอกชนปลูกยูคาลิปตัส ซึ่งทำให้เกิดกระแสการคัดค้านของชาวบ้านภาคอีสานอย่างกว้างขวางในเวลาต่อมา กระทั่งยกเลิกโครงการไปในที่สุดเมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม 2535

อย่างไรก็ตาม แม้ว่ากระแสคัดค้านการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจโตเร็ว การติดตามการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งกรณีปัญหาพื้นที่ป่าไม้ รวมทั้งการรณรงค์ผลักดันมาตรการเกี่ยวกับทางเลือกในการจัดการทรัพยากรป่าไม้โดยชุมชน เช่น กรณีร่างพระราชบัญญัติป่าชุมชน ขององค์กรชาวบ้านจะเป็นไปอย่างต่อเนื่อง แต่ตลอดระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมานโยบายรัฐมุ่งเน้นการอนุรักษ์ป่าและการปลูกเศรษฐกิจโดยการควบคุมของรัฐ ดังจะเห็นได้จากการออกมาตรการแก้ไขปัญหาพื้นที่ป่าไม้ เช่น มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 30 มิถุนายน 2541¹ ที่เป็นการยกเลิกมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 17 และ 29 เมษายน 2540² ของสมัชชาคนจนเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหพื้นที่ป่าอนุรักษ์ การคัดค้านการจัดตั้งป่าชุมชนในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ในกรณีร่างพระราชบัญญัติป่าชุมชน การจัดหาที่ดินเพื่อปลูกไม้ยูคาลิปตัส และก่อสร้างโรงงานอุตสาหกรรมเยื่อกระดาษ ตามมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 1 และ 15 กุมภาพันธ์ 2543³ เป็นต้น ซึ่งทำให้การแก้ไขปัญหาพื้นที่ป่าไม้ไม่มีความก้าวหน้าในทุกระดับ ขณะเดียวกัน กรณีความขัดแย้งเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐและที่ดินเอกชนก็ยังคงเป็นปัญหาต่อเนื่องมาตลอด เช่น ข้อพิพาทกรณีที่ดินสาธารณประโยชน์ ที่ราชพัสดุ ที่ดินทหาร พื้นที่เขต

¹ เรื่องการแก้ไขปัญหาดินในพื้นป่าไม้ โดยกำหนดรายละเอียดเพิ่มเติมจากมติ ครม. 22 เม.ย. 2540 (มดีวงนำเขียว) โดยมีสาระสำคัญคือให้อำนาจกรมป่าไม้ดำเนินการเพื่อตรวจสอบ จำแนกหน่วยงานรับผิดชอบในพื้นที่ป่าไม้ พื้นที่สาธารณประโยชน์ และพื้นที่ในความดูแลของหน่วยงานราชการ

² เรื่อง การแก้ไขปัญหพื้นที่ป่าไม้ โดยให้กรมป่าไม้ดำเนินการเร่งรัดทำแผนที่เพื่อปรับแนวเขตป่าอนุรักษ์ที่ทับที่ชาวบ้านและผ่อนผันให้ราษฎรเข้าอยู่อาศัยในพื้นที่เดิมโดยยุติการข่มขู่คุกคามชาวบ้าน

³ เรื่อง มติเห็นชอบ การลงทุนปลูกป่าและอุตสาหกรรมเยื่อกระดาษ ไทย-จีน มูลค่า 1,000 ล้านดอลลาร์และการจัดหาที่ดินเพื่อปลูกยูคาลิปตัสเป็นวัตถุดิบป้อนโรงงานเพื่อส่งประเทศจีน

ปฏิรูปที่ดิน และปัญหาการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ดินเอกชน เป็นต้น ซึ่งเครือข่ายองค์กรชาวบ้านได้มีการรวมกลุ่มเพื่อติดตามปัญหาของตนเองในรูปแบบการยื่นหนังสือร้องเรียนต่อหน่วยงานรัฐ การชุมนุมเรียกร้อง การพัฒนารูปแบบการจัดการที่ดินของชุมชนในระดับพื้นที่ กระทั่งการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการติดตามปัญหา และทางเลือกการพัฒนาในด้านต่างๆขององค์กรเครือข่าย

กล่าวโดยสรุป ในขณะที่สถานการณ์ความขัดแย้งปัญหาที่ดินในพื้นที่ต่างๆ ยังคงไม่สามารถหาข้อยุติได้ในปัจจุบัน โดยมีปัจจัยหลักจากนโยบายและกระบวนการดำเนินงานของภาครัฐเป็นด้านหลัก รัฐบาลได้กำหนดนโยบายการจัดการที่ดินที่มุ่งเน้นการสร้างสภาพคล่องทางเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ โดยมองว่าทรัพยากรที่ดินในฐานะเป็นต้นทุนทางการตลาด และนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาเศรษฐกิจดังกล่าว ทำให้ปัญหาความขัดแย้งเรื่องที่ดินที่เรื้อรังมายาวนานจะยังมีความรุนแรง ซับซ้อนมากขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจากสภาพการณ์ดังกล่าว จะนำไปสู่การกระจุกตัวของที่ดินไปสู่กลุ่มคนที่มีเงินทุนเท่านั้น ซึ่งแนวทางดังกล่าวได้ขัดแย้งโดยสิ้นเชิงกับแนวความคิดและมาตรการจัดการที่ดินของชุมชนที่ผลักดันมาโดยตลอด

วัตถุประสงค์การศึกษา

- 1.) เพื่อศึกษาและสำรวจข้อพิพาทและความขัดแย้งปัญหาที่ดินในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือว่ามีปัญหาและสาเหตุอย่างไร
- 2.) เพื่อชี้ให้เห็นอุปสรรคปัญหาของกระบวนการแก้ไขปัญหาของรัฐ และสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญหรือไม่ ในกรณีที่มีการร้องเรียนให้รัฐดำเนินการ
- 3.) เพื่อกำหนดพื้นที่นำร่องในการศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ดินในระดับท้องถิ่น และระดับชาติในการศึกษาระยะที่สอง และระยะที่สาม

ขอบเขตข้อมูลในการศึกษาและสำรวจปัญหาที่ดิน

1.) การสำรวจในภาพกว้าง

เพื่อรวบรวมสภาพปัญหาข้อพิพาทและความขัดแย้งปัญหาที่ดิน กระบวนการดำเนินการ ผลการแก้ไขปัญหาข้อพิพาท ตลอดจนสาเหตุและปัญหาที่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง โดยสำรวจจากเอกสารข้อเรียกร้อง จากหน่วยงานหรือองค์กรดังต่อไปนี้

1.1) กรณีร้องเรียนของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมที่ดิน กรมป่าไม้ กรมพัฒนาที่ดิน เป็นต้น

1.2) กรณีร้องเรียนของสมาชิกรายนานและกลุ่มองค์กรประชาชนต่างๆ ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1.3) กรณีร้องเรียนมายังองค์กรพัฒนาเอกชน

1.4) กรณีร้องเรียนผ่านสื่อสารมวลชน

1.5) กรณีร้องเรียนผ่านองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ

2.) การสำรวจแบบเจาะลึกจำนวน 9 พื้นที่

เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาและผลกระทบ ในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง กฎหมายและนโยบาย รวมถึงผลกระทบในทุกด้านและกระบวนการแก้ไขปัญหาของรัฐร่วมกับประชาชนตลอดจนแนวทางการนำเสนอการแก้ไขปัญหาในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

บทที่ 2

ภาพรวมสถานการณ์ข้อพิพาท และความขัดแย้งปัญหาที่ดินภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1. สภาพทั่วไปของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หรือที่เรียกกันทั่วไปว่า “ภาคอีสาน” ลักษณะรูปร่างของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีลักษณะคล้ายสี่เหลี่ยมจัตุรัสและเป็นดินแดนที่มีรูปร่างสมบูรณ์แบบ (Perfect shape) ลักษณะรูปร่างกะทัดรัด มีพื้นที่ประมาณ 170,226 ตารางกิโลเมตร หรือ 105,533,962 ไร่ ตั้งอยู่บนที่ราบสูงโคราช ภูมิประเทศทั้งภาคยกตัวสูงเป็นขอบแยกตัวออกจากภาคกลางของประเทศอย่างชัดเจน ประกอบด้วยเทือกเขาสูงทางทิศตะวันตกและทิศใต้ เทือกเขาทิศตะวันตกมีความสูงเฉลี่ย 500-1,000 เมตร เนือระดับน้ำทะเล มียอดเขาที่สูงที่สุดในภาคคือ ยอดภูหลวง มีความสูง 1,571 เมตร และภูกระดึงสูง 1,325 เมตร เป็นแหล่งต้นน้ำของแม่น้ำหลายสาย ได้แก่ แม่น้ำพอง แม่น้ำเลย แม่น้ำพรม แม่น้ำชี และลำตะคอง ทางด้านทิศใต้มีเทือกเขาชันกำแพง และเทือกเขาพนมดงรัก กั้นระหว่างภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย กับประเทศกัมพูชา และลาว มีความสูงเฉลี่ย 400-700 เมตร ยอดเขาเขียวเป็นยอดเขาที่สูงที่สุดอยู่ทางตอนใต้ สูงประมาณ 1,292 เมตร ส่วนตอนกลางของภาคมีเทือกเขาภูพานทอดตัวจากทิศเหนือลงสู่ทิศใต้ โดยแบ่งภาคตะวันออกเฉียงเหนือออกเป็น 2 ส่วน คือ แอ่งโคราช คือ บริเวณแถบลุ่มแม่น้ำชี และแม่น้ำมูล มีพื้นที่ 3 ใน 4 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือทั้งหมด และแอ่งสกลนครคือบริเวณตอนเหนือของเทือกเขาภูพานและบริเวณที่ราบลุ่มน้ำโขง ภูมิภาคนี้จึงมีลักษณะโดดเด่นกว่าภูมิภาคอื่นของประเทศ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือประกอบด้วยจังหวัด 19 จังหวัด โดยสามารถแบ่งพื้นที่ได้เป็น 3 ส่วน คือ

พื้นที่ภาคอีสานที่ตอนบน ประกอบด้วย 7 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดนครพนม เลย สกลนคร หนองคาย อุดรธานี มุกดาหาร และหนองบัวลำภู ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบสูงเอียงลาด มีแม่น้ำสายเล็กๆ ที่สำคัญ ได้แก่ แม่น้ำโขง แม่น้ำเลย และแม่น้ำสงคราม

ภาคอีสานตอนกลาง ประกอบด้วย 5 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดกาฬสินธุ์ ขอนแก่น ชัยภูมิ มหาสารคาม และร้อยเอ็ด ลักษณะเป็นที่ราบลุ่มมีแม่น้ำชีไหลผ่าน

ภาคอีสานตอนล่าง ประกอบด้วย 7 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดนครราชสีมา บุรีรัมย์ ยโสธร ศรีสะเกษ สุรินทร์ อำนาจเจริญ และอุบลราชธานี โดยทั่วไปเป็นที่ราบสูงและเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารสายต่างๆ ที่ไหลลงสู่แม่น้ำมูล

พื้นที่ภาคอีสานมีอาณาเขตและพรมแดนติดต่อดังต่อไปนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ แขวงไชยบุรี แขวงเวียงจันทน์ แขวงบรีคันธ์ และแขวงคำม่วน ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ทิศใต้ ติดต่อกับ จังหวัดนครนายก จังหวัดปราจีนบุรี เขตพระตะบอง เสียมราฐ อุดรมีชัย พระวิหารและเขตจอมกระสาน ประเทศกัมพูชา โดยมีเทือกเขาพนมดงรักกั้นเขตแดน

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ แขวงคำม่วน สะวันนะเขต วาปีคำทอง จำปาศักดิ์ และแขวงสีพันดอนประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยมีแม่น้ำโขงกั้นกลางบางส่วน

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ พื้นที่บางส่วนของจังหวัดพิษณุโลก เพชรบูรณ์ ลพบุรี และสระบุรี

2. สถานการณ์ด้านทรัพยากรธรรมชาติ

ก.) ทรัพยากรดินและที่ดิน ดินเป็นปัจจัยสำคัญในการผลิตทางการเกษตรกรรม ตามลักษณะทางธรณีวิทยาของพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นหินฐานธรณีที่รองรับมากที่สุดประมาณร้อยละ 95 ของพื้นที่ภาค คือ หินชุดโคราชที่ประกอบด้วย หินทราย หรือทรายละเอียด หินดินดาน และหินกรวดมน ซึ่งมีแร่ควอตซ์เป็นองค์ประกอบหลัก โครงสร้างของดินและเนื้อดิน หรือคุณสมบัติทางกายภาพ ทางเคมีของดินภาคตะวันออกเฉียงเหนือไม่ดี มีสมรรถนะต่ำ ส่วนใหญ่เป็นดินทรายตามวัตถุแม่ดิน มีเพียงพื้นที่บางส่วนของลุ่มน้ำโขงเป็นดินปนทรายและดินเหนียว ประกอบด้วยหินชุดโคราช ร้อยละ 20.5 ดินชุดร้อยเอ็ด ร้อยละ 16.47 ชุดดินโพธิ์พิน ร้อยละ 9.34 ซึ่งมีสภาพเป็นดินทราย และดินร่วนปนทราย จึงทำให้มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของดินอย่างรวดเร็ว จากรายงานสถานการณ์สิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2545 พบว่ามีการชะล้างและการพังทลายของหน้าดินคิดเป็นร้อยละ 16.93 ของพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (17,866,900 ไร่) ดินมีศักยภาพด้านการเกษตรต่ำ เนื่องจากชั้นดินตื้นและเป็นหินลูกรังจำนวนมากเนื้อที่ 17.15 ล้านไร่ ดินทรายจัดจำนวนเนื้อที่ 4.09 ล้านไร่ และเป็นดินเค็มจัดจำนวนเนื้อที่ 1.4 ล้านไร่ และเป็นพื้นที่ภูเขาสูงมีความลาดชันมากกว่าร้อยละ 35 ซึ่งไม่เหมาะสมต่อการทำการเกษตรกรรม (กรมพัฒนาที่ดิน,เอกสารอัดสำเนา)

กรมพัฒนาที่ดินได้จำแนกดินตามศักยภาพของดินพื้นที่ที่เหมาะสมต่อการเกษตรกรรมในลักษณะต่างๆไว้ 4 ประเภทใหญ่คือ

1.) พื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการปลูกพืชไร่ทั่วไป

พื้นที่เหล่านี้ประมาณ 30,894,340 ไร่ หรือ ร้อยละ 29.07 ของพื้นที่ทั้งภาค ซึ่งพื้นที่นี้ควรจัดเป็นพื้นที่ใช้ปลูกพืชไร่อย่างถาวร แต่เนื่องจากดินส่วนใหญ่เป็นดินที่ค่อนข้างราบ มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำและเสี่ยงต่อการขาดแคลนน้ำ ดังนั้นพืชที่ปลูกควรเลือกชนิดและกำหนดระบบการปลูกพืชที่เหมาะสม ในขณะเดียวกันจำเป็นต้องมีการปรับปรุงบำรุงดิน และมีมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำที่เหมาะสม เพื่อให้ดินดังกล่าวคงสภาพในการผลิตต่อไป

2.) พื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการทำนา

พื้นที่เหล่านี้ประมาณ 40,520,643 ไร่ หรือ ร้อยละ 38.39 ของพื้นที่ทั้งภาค แต่เนื่องจากดินในพื้นที่ที่มีความเหมาะสมสำหรับทำนาเหล่านี้เป็นดินค่อนข้างเป็นดินทราย มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ

และเสี่ยงต่อการขาดแคลนน้ำในฤดูทำนา ดังนั้นการจัดเวลาปลูกพืชที่เหมาะสมกับการใช้ปุ๋ยปรับปรุงบำรุงดินในรูปแบบต่างๆ และการหาวิธีการปลูกข้าวที่เหมาะสมเป็นสิ่งจำเป็น สำหรับในบริเวณที่มีโครงการชลประทานในฤดูแล้งสามารถใช้พื้นที่เหล่านี้ปลูกข้าวนาปรังหรือพืชไร่เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกร อนึ่งในบริเวณพื้นที่เหล่านี้บางบริเวณ เช่น ในเขตจังหวัดนครราชสีมา ชัยภูมิ ขอนแก่น สกลนคร อุรธานี ร้อยเอ็ด มหาสารคาม อุบลราชธานี มีปัญหาเรื่องดินเค็มจัด ซึ่งมีเนื้อที่ประมาณ 1,466,629 ไร่

3.) พื้นที่ที่ไม่เหมาะสมสำหรับการปลูกพืชทั่วไป

พื้นที่เหล่านี้ประมาณ 33,342,657 ไร่ หรือร้อยละ 31.61 ของภาค ซึ่งพื้นที่ส่วนนี้พอแบ่งย่อยออกเป็นพื้นที่ที่เป็นดินดื่น ส่วนใหญ่จะพบชั้นหินลูกรังหรือศิลาแลง ภายในความลึก 50 เซนติเมตร จากผิวดิน แต่อย่างไรก็ตาม บางบริเวณอาจเป็นดินที่มีเศษหินปะปน หรือมีหินโผล่กระจัดกระจายอยู่ทั่วไป พื้นที่เหล่านี้ถ้าจะนำมาใช้ปลูกพืชไร่จำเป็นต้องมีการจัดการดินที่ดีเป็นพิเศษ มิฉะนั้นแล้วจะเสี่ยงมากต่อความล้มเหลว ดังนั้นพื้นที่เหล่านี้จึงแนะนำให้นำมาใช้ทำทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ หรือปลูกไม้โตเร็วเพื่อใช้เป็นไม้ใช้สอยหรือเพิ่มเนื้อที่ป่า พื้นที่เหล่านี้ประมาณ 17,154,744 ไร่ หรือร้อยละ 16.26 ของภาค พื้นที่ที่เป็นดินทรายจัด ซึ่งตามหลักแล้วนับว่าไม่ควรนำมาใช้ปลูกพืชไร่ทั่วไปเนื่องจากมีข้อจำกัดมาก แต่ที่จำเป็นต้องนำมาใช้ควรเลือกชนิดของพืชทนแล้งที่เหมาะสม เช่น แดงโม ลับปะรด เป็นต้น พร้อมกันนั้นต้องมีการจัดการที่ดินอย่างดีควบคู่กันไปด้วย อย่างไรก็ตามถ้าจะให้เหมาะสมแล้วควรตัดแปลงพื้นที่เหล่านี้มาใช้ทำเป็นทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ พื้นที่เหล่านี้มีประมาณ 4,095,481 ไร่ หรือร้อยละ 3.89 ของภาค

4.) พื้นที่ที่เป็นเนินเขา ภูเขาหรือเทือกเขา

พื้นที่เหล่านี้ไม่ควรนำมาใช้ประกอบอาชีพกสิกรรมเลย ควรจัดเป็นพื้นที่ป่าไม้ หรือสงวนไว้เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารอย่างถาวร พื้นที่เหล่านี้มีประมาณ 12,092,402 ไร่ หรือ ร้อยละ 11.46 ของภาค

การถือครองที่ดินในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ลักษณะการถือครองและการใช้ประโยชน์ที่ดินของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สามารถจำแนกเป็นพื้นที่ป่าไม้จำนวน 15,222,115 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 14.35 ของพื้นที่ภาค พื้นที่ทำการเกษตรจำนวน 53,270,087 ไร่ หรือร้อยละ 50.48 ของพื้นที่ภาค โดยจำแนกการถือครองและการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทต่างๆ ได้ทั้งหมด 8 ประเภท ดังนี้

1.) ประเภทที่ดินที่ใช้เป็นที่อยู่อาศัย และที่ตั้งชุมชน	จำนวน 949,615 ไร่
2.) ประเภทที่นา	จำนวน 36,579,123 ไร่
3.) ประเภทที่ดินที่ใช้เพาะปลูกพืชไร่	จำนวน 11,447,205 ไร่
4.) ประเภทที่ดินที่ใช้เพาะปลูกไม้ผลและไม้ยืนต้น	จำนวน 614,643 ไร่

5.) ประเภทที่ดินที่ใช้เพาะปลูกพืชผักและไม้ดอก	จำนวน 91,004 ไร่
6.) ประเภทที่ดินรกร้างว่างเปล่า	จำนวน 2,400,781 ไร่
7.) ประเภทที่ดินที่ใช้เป็นทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์	จำนวน 438,507 ไร่
8.) ประเภทที่ดินอื่นๆ	จำนวน 722,209 ไร่

ข.) ทรัพยากรน้ำ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีพื้นที่ลุ่มน้ำประมาณ 976,323 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.93 ของพื้นที่ภาค แบ่งเป็น 3 ลุ่มน้ำหลัก ได้แก่ ลุ่มน้ำโขง ลุ่มน้ำชี และลุ่มน้ำมูล มีพื้นที่ลุ่มน้ำทั้งสิ้น 176,599 ตารางกิโลเมตร ปัญหาสำคัญในการจัดการทรัพยากรน้ำคือ ความไม่เป็นธรรมในการใช้น้ำ และผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตของชุมชน จากการดำเนินนโยบายด้านการจัดการทรัพยากรน้ำของภาครัฐ เช่น การสร้างเขื่อนเพื่อผลิตไฟฟ้า และอ่างเก็บน้ำเพื่อการเกษตรขนาดใหญ่ เป็นต้น ลุ่มน้ำโขงประกอบด้วย แม่น้ำเหือง น้ำเลย น้ำโมง น้ำสวน น้ำศรีสงคราม น้ำท่า น้ำบางทราย และห้วยหลวง ลุ่มน้ำชีประกอบด้วยน้ำพอง น้ำยัง และน้ำลำปาว และลุ่มน้ำมูลประกอบด้วย ลำตะคอง ลำพระเพลิง ลำปลายมาศ ลำชี ห้วยสำราญ ห้วยขย่ง ลำโดมใหญ่ และลำโดมน้อย ซึ่งลุ่มน้ำเหล่านี้เป็นประโยชน์ต่อการเกษตรและอุปโภคบริโภคเป็นอย่างมาก สำหรับห้วยหนอง คลอง บึงทางธรรมชาติจะมีขนาดเล็ก และเป็นแหล่งน้ำสาขาของแม่น้ำใหญ่ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งเมื่อพิจารณาจากการเกิดน้ำต่างๆ แล้วสามารถแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ แหล่งน้ำในเขตพื้นที่แอ่งสกลนครและแอ่งโคราช

แหล่งน้ำธรรมชาติในแอ่งสกลนคร มีเนื้อที่ประมาณ 12,000 ตารางกิโลเมตร ประกอบไปด้วยจังหวัดหนองคาย สกลนคร และนครพนม ทางน้ำทั้งหมดที่เกิดขึ้นไปทางเหนือ แล้วเบนออกไปทางทิศตะวันออกเพื่อไหลลงสู่แม่น้ำโขง แม่น้ำสำคัญที่เกิดขึ้นในบริเวณนี้ ได้แก่ แม่น้ำสงคราม ซึ่งมีต้นน้ำมาจากเทือกเขาภูพาน ไหลผ่านจังหวัดสกลนคร จังหวัดหนองคายและไหลลงสู่แม่น้ำโขงที่จังหวัดนครพนม ส่วนแม่น้ำสำคัญอีกสาย ได้แก่ ห้วยหลวงซึ่งไหลไปบรรจบกับแม่น้ำศรีสงครามในเขตจังหวัดนครพนมเพื่อออกไปสู่แม่น้ำโขง นอกจากนั้นยังมีลำน้ำสาขาอีกมากมายที่ไหลสู่แม่น้ำสายหลักดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ยกตัวอย่างเช่น ลำน้ำอูน ห้วยพ้อแดง ห้วยซวง เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีแหล่งน้ำจืดขนาดใหญ่ ได้แก่ หนองหารซึ่งถือเป็นหนองน้ำจืดขนาดใหญ่ที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีเนื้อที่กว้างถึง 170 ตารางกิโลเมตร น้ำจากหนองหารจะไหลผ่านน้ำก้าออกไปสู่แม่น้ำโขงในเขตจังหวัดนครพนม

แหล่งน้ำธรรมชาติในแอ่งโคราช มีเนื้อที่ประมาณ 33,000 ตารางกิโลเมตร แอ่งนี้จะอยู่ทางตอนใต้ของเทือกเขาภูพาน หรืออยู่ในเขตจังหวัด กาฬสินธุ์ นครราชสีมา มหาสารคาม ร้อยเอ็ด ยโสธรและอุบลราชธานี แม่น้ำสำคัญของแอ่งโคราชน้ำ ได้แก่ แม่น้ำชี และแม่น้ำมูล

แม่น้ำมูล มีต้นกำเนิดมาจากเทือกเขาทางด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ของภาค หรือเทือกเขาใหญ่นั้นเอง แม่น้ำนี้จะไหลผ่านไปทางทิศตะวันออกของภาคผ่านจังหวัด นครราชสีมา บุรีรัมย์

สุรินทร์ ศรีสะเกษ และไหลลงสู่แม่น้ำโขงที่จังหวัดอุบลราชธานี โดยมีลำน้ำสาขาสำคัญที่ไหลมาจากทางเหนือและใต้ เช่น ลำตะคอง ลำพระเพลิง ลำปลายมาศ ห้วยขยุง ลำโดมใหญ่ และลำโดมน้อย เป็นต้น

แม่น้ำชี มีต้นน้ำมาจากเทือกเขาในจังหวัดเลย ชัยภูมิ และขอนแก่น โดยมีลำน้ำสาขาใหญ่ 3 สายไหลมารวมกันเป็นแม่น้ำชี ได้แก่ น้ำพองที่มีต้นน้ำมาจากจังหวัดเลย น้ำพรมจากจังหวัดชัยภูมิ และน้ำปาวจากจังหวัดกาฬสินธุ์ จากนั้นแม่น้ำชีจะไหลมาเชื่อมต่อกับแม่น้ำมูลที่อำเภอเชียงใน และอำเภวารินชำราบเขตจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อไหลออกสู่แม่น้ำโขงทางทิศตะวันออก

แม่น้ำสำคัญอีกสายหนึ่งของภาคคือ **แม่น้ำโขง** ซึ่งเป็นแม่น้ำที่มีต้นกำเนิดมาจากประเทศทิเบตและเป็นแม่น้ำที่ใช้เป็นเส้นพรมแดนบางส่วน ระหว่างประเทศไทยกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยไหลผ่านจังหวัดเลย หนองคาย นครพนม มุกดาหาร และอุบลราชธานี ปริมาณน้ำในแม่น้ำโขงมีมาก บางฤดูการน้ำจะท่วมล้นฝั่งเข้าสู่บริเวณที่ราบสองฝั่งแม่น้ำ ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ไร่นาของเกษตรกร

แหล่งน้ำใต้ดิน ส่วนใหญ่จะพบตามพื้นที่ราบลุ่มระดับความลึกอยู่ระหว่าง 1-5 เมตร คุณภาพน้ำเหมาะสม แต่บางบริเวณมีปัญหาเรื่องความเค็ม การใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำใต้ดินจะเป็นการใช้เพื่อการอุปโภค บริโภคเป็นหลัก โดยการขุดบ่อน้ำตื้น แต่จะแห้งขอดหรือมีน้อยในฤดูแล้ง เพราะน้ำใต้ดินส่วนใหญ่จะไหลลงไปสู่ลำน้ำต่างๆ หมด

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีข้อจำกัดของทรัพยากรน้ำ และนับวันจะรุนแรงยิ่งขึ้นเพราะพื้นที่เกษตรกรรมส่วนใหญ่อาศัยน้ำฝนในการเพาะปลูกอยู่ แม้จะมีเขตชลประทานในพื้นที่แต่มีเพียง 6.54 ล้านไร่ของเนื้อที่ภาคเท่านั้น ด้วยเหตุนี้รัฐบาลจึงได้พัฒนาแหล่งน้ำด้วยการสร้างเขื่อนเอนกประสงค์ เช่น เขื่อนอุบลรัตน์ เขื่อนสิรินธร เขื่อนจุฬาภรณ์ เขื่อนน้ำอูน เขื่อนลำปาว โครงการสูบน้ำด้วยไฟฟ้า โครงการแหล่งน้ำขนาดเล็ก โครงการโขง-ชี-มูล ฯลฯ ทั้งนี้เพื่อเพิ่มปริมาณทรัพยากรน้ำให้พอต่อการพัฒนาประเทศและด้วยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมีการแพร่กระจายของเกลือจากพื้นที่ดินเค็มลงสู่แหล่งน้ำหลายบริเวณ ได้แก่ แม่น้ำมูล แม่น้ำชี แม่น้ำสงครามและแม่น้ำเสียว โดยเฉพาะในช่วงฤดูร้อนหรือช่วงน้ำน้อย ทำให้กลายเป็นปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งของแหล่งน้ำในภาคนี้ ดังนั้นหากมีระบบชลประทานจะเร่งให้เกิดการละลายเกลือในดินเร็วขึ้นและมีผลต่อการเพาะปลูกของเกษตรกรทำให้พืชตายด้วยพิษความเค็ม (กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, เครือข่ายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภาคอีสานและองค์กรพันธมิตร, 2546 : 27-29.)

ค.) ทรัพยากรแร่ธาตุ ทรัพยากรแร่ธาตุที่สำคัญของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีทั้งแร่โลหะและแร่โหลหะ (วิทยุท์ จำรัสพันธุ์ และประสิทธิ์ คุนุรัตน์ ใน อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2543.) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.) แร่แบไรต์ อำเภอเชียงคาน ปากชม อำเภอเมือง จังเลย จังหวัดอุดรธานี

- 2.) แร่พลวง อำเภอเมือง จังหวัดเลย
- 3.) แร่ตะกั่ว -สังกะสี อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย
- 4.) แร่เหล็ก อำเภอเมือง อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย
- 5.) แร่แมงกานีส อำเภอเชียงคาน อำเภอปากชม จังหวัดเลย
- 6.) แร่ทองแดง อำเภอเชียง อำเภอเมือง จังหวัดเลย อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา
อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น
- 7.) แร่ทองคำ อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย อำเภอน้ำโสม จังหวัดอุดรธานี อำเภอสังขม
อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย
- 8.) แร่เซอร์คอน อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี
แร่ถ่านหิน อำเภอนาคู จังหวัดเลย อำเภอนากลาง จังหวัดอุดรธานี
- 9.) แร่เกลือหินและโปแตช จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดมหาสารคาม จังหวัด
ยโสธร จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดอุดรธานี จังหวัดสกลนคร ฯลฯ
- 10.) แร่ปิโตรเลียม อำเภอน้ำพอง อำเภอเวียงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น อำเภอหนองสูงศรี
จังหวัดกาฬสินธุ์ อำเภอหนองแสง จังหวัดอุดรธานี
- 11.) แร่น้ำบาดาล แนวฝั่งโขง แนวนาแก - ท่าอุเทน อาจสามารถ - พนมไพร จังหวัด
ร้อยเอ็ด สกลนคร - นครพนม ฯลฯ
- 12.) ดินลูกรังหรือศิลาแลงมีกระจายอยู่ทั้งภาค
- 13.) กรวดทรายแม่น้ำ พบในแม่น้ำทุกสาย โดยเฉพาะแม่น้ำโขง แม่น้ำมูล แม่น้ำชี ฯลฯ
- 14.) หินก่อสร้าง พบเหมืองหินและโรงงานโม่หินในเขตหินปูน และหินบะซอลต์

สินแร่ที่มีคุณค่าต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีปริมาณมากที่สุด คือ เกลือหิน ถือเป็นแร่ที่มีปริมาณมากที่สุดของภาค ซึ่งใช้ประโยชน์ในการผลิตเกลือและโซดาแอช โดยมีแหล่งแร่ที่สำคัญ อาทิ ที่แอ่งบ้านดุง จ.อุดรธานี และแอ่งบ้านเหินจมนรงค์ จ.ชัยภูมิ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันการนำเกลือหินมาใช้ประโยชน์ในรูปของอุตสาหกรรมได้ก่อผลกระทบ และสร้างความเสียหายต่อพื้นที่เกษตรกรรมในหลายจังหวัดของภาคอีสาน นอกจากนี้การประกอบกิจการอุตสาหกรรมเหมืองแร่ชนิดต่างๆในพื้นที่ภาคอีสาน โดยเฉพาะการประกอบการเหมืองหินและโรงโม่หินได้สร้างผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและความเสียหายต่อพื้นที่เกษตรกรรมตลอดจนชีวิตและทรัพย์สินของชุมชนอย่างรุนแรง โดยข้อมูลจากประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม วันที่ 12 มกราคม 2544 พบว่ามีพื้นที่ประกาศพื้นที่เป็นแหล่งหินเพื่ออุตสาหกรรมในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือจำนวนทั้งสิ้น 49 แหล่ง รวมปริมาณหินสำรอง 979.87 ล้านตัน และมีพื้นที่ให้ประทานบัตรประกอบการเหมืองหินอุตสาหกรรมเพื่อการก่อสร้าง จำนวน 165 ราย (กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่, 2546.)

ง.) **ทรัพยากรป่าไม้** ข้อมูลจากการสำรวจทรัพยากรป่าไม้เมื่อปี พ.ศ. 2541 ด้วยภาพถ่ายดาวเทียมของกรมป่าไม้ พบว่าทั้งประเทศพบพื้นที่ป่าไม้เหลืออยู่ 81,076,428 ไร่ หรือร้อยละ 25.28 ของเนื้อที่ประเทศ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีเนื้อที่ป่าไม้เหลืออยู่เพียง 13,114,948 ไร่หรือร้อยละ 12.43 ของพื้นที่ภาค ซึ่งมีปริมาณน้อยกว่าภาคอื่น ๆ

สถานการณ์ด้านทรัพยากรป่าไม้ของภาคอีสาน กล่าวได้ว่าได้เข้าสู่ภาวะวิกฤตรุนแรง ดังจะเห็นได้จากอัตราการเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรป่าไม้ในแต่ละช่วงเวลา โดยในปี พ.ศ. 2504 มีพื้นที่ป่าไม้ทั้งสิ้น 44,315,000 ไร่ หรือร้อยละ 41.94 ของพื้นที่ภาค ลดลงเหลือเพียงประมาณ 13.11 ล้านไร่ หรือร้อยละ 12.43 ของพื้นที่ภาค ในปี พ.ศ. 2541 รายละเอียดปรากฏในตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 : แสดงเนื้อที่ป่าไม้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือจำแนกตามรายจังหวัดระหว่างปี 2536 – 2541

จังหวัด / ภาค	เนื้อที่ทั้งหมด	เนื้อที่ป่าสงวนแห่งชาติ	เนื้อที่ป่าไม้					
			พ.ศ. 2536		พ.ศ. 2538		พ.ศ. 2541	
			ตร.กม.	%	ตร.กม.	%	ตร.กม.	%
1. กาฬสินธุ์	6946.75	1831.32	596	8.58	594	8.55	591	8.51
2. ขอนแก่น	10885.99	2716.03	833	7.65	815	7.49	812	7.46
3. ชัยภูมิ	12778.29	3303.74	3078	24.09	3058	23.93	3011	23.56
4. หนองคาย	7332.28	3338.84	484	6.6	470	6.41	463	6.31
5. นครพนม	5512.67	2935.04	571	10.36	566	10.27	563	10.21
จังหวัด / ภาค	เนื้อที่ทั้งหมด	เนื้อที่ป่าสงวนแห่งชาติ	เนื้อที่ป่าไม้					
			พ.ศ. 2536		พ.ศ. 2538		พ.ศ. 2541	
			ตร.กม.	%	ตร.กม.	%	ตร.กม.	%
6. มุกดาหาร	4339.83	1072.71	1347	-	1342	30.92	1331	30.67
7. มหาสารคาม	5291.68	406.9	35	0.66	34	0.64	33	0.62
8. อุครธานี	11730.3	7219.79	1881	16.04	1873	15.97	1847	15.75
9. หนองบัวลำภู	3859.09	1,521.4	300	7.77	299	7.75	293	7.59
10. นครราชสีมา	20493.96	7782.78	2294	11.19	2258	11.02	2223	10.85
11. บุรีรัมย์	10321.88	2800.11	530	5.13	527	5.11	524	5.08
12. ร้อยเอ็ด	8299.45	766.89	191	2.3	189	2.28	187	2.25
13. เลย	11424.61	6963.37	2924	25.59	2912	25.49	2889	25.29
14. สุรินทร์	8124.06	1784.45	278	3.42	275	3.39	270	3.32

15. ศรีสะเกษ	8839.98	2038.9	726	8.21	722	8.17	706	7.99
16. สกลนคร	9605.76	2723.44	1417	14.75	1393	14.5	1361	14.17
17. อุบลราชธานี	15744.84	3,757.1	2510	15.94	2495	15.85	2477	15.73
18. อำนาจเจริญ	3161.26	6508.57	1093	34.57	1065	33.69	1034	32.71
19. ยโสธร	4161.66	1140.52	385	9.25	378	9.08	369	8.87
รวมทั้งภาค	168854.34	55333.4	21473	12.72	21265	12.59	20984	12.43

ที่มา : คัดแปลงจากกรมป่าไม้, 2546.

(<http://www.thaiforest.org/articles/Royal%20forest/nationalX>)

จังหวัดที่มีพื้นที่ป่าไม้มากที่สุดตามลำดับในภาคอีสาน ได้แก่ จังหวัดอุบลราชธานี ชัยภูมิ เลย นครราชสีมา อุดรธานี สกลนคร มุกดาหาร และขอนแก่น แต่จังหวัดที่มีพื้นที่ป่าไม้ต่อพื้นที่มากที่สุดคือ จังหวัดมุกดาหาร ร้อยละ 31.17 ของพื้นที่จังหวัด รองลงมาได้แก่ จังหวัดเลย ชัยภูมิ และอุบลราชธานี จังหวัดที่มีพื้นที่ป่าไม้น้อยที่สุด คือ มหาสารคาม เพียงร้อยละ 0.72 ของพื้นที่จังหวัด

จากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นถึงวิกฤตการณ์ของทรัพยากรป่าไม้ แต่ไม่ได้แสดงให้เห็นถึงสาเหตุที่ทำให้พื้นที่ป่าไม้ลดลง และผลกระทบที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นที่ทราบดีว่าป่าไม้เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญเพราะนอกจากจะช่วยให้ปัจจัยสี่แก่มนุษย์แล้ว ป่าไม้เป็นโครงสร้างหลักสำคัญของการสร้างคุณภาพให้กับธรรมชาติ แต่การให้สัมปทานไม้ นโยบายส่งเสริมพืชพาณิชย์เพื่อการส่งออก ทำให้ป่าถูกทำลายลงอย่างรวดเร็ว ที่สำคัญที่สุด คือ นโยบายการพัฒนาประเทศเพื่อมุ่งเน้นการส่งออกถือเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรป่าไม้ในภาคตะวันออกเฉียงเหนืออย่างสำคัญ

ข้อมูลจากกรมป่าไม้ระบุว่า รัฐได้กำหนดเขตป่าสงวนแห่งชาติในพื้นที่ภาคอีสาน จำนวน 353 ป่า และในพื้นที่ป่าสงวนดังกล่าว รัฐได้กำหนดเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า 10 แห่ง รวมเนื้อที่ 3,140,137 ไร่ อุทยานแห่งชาติ 24 แห่ง รวมเนื้อที่ 6,339,866 ไร่ เขตห้ามล่าสัตว์ป่า 10 แห่ง รวมเนื้อที่ 382,838 ไร่ จากการสำรวจการถือครองและใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าไม้ของศูนย์ปฏิบัติการแก้ไขปัญหานในพื้นที่ป่าไม้ ปี พ.ศ. 2544 พบว่ามีการครอบครองทำประโยชน์ในพื้นที่ป่าไม้ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือทั้งสิ้น 66,326 ครัวเรือน รวมเนื้อที่ 1,583,510 ไร่ เฉลี่ยเนื้อที่ถือครอง 23.87 ไร่ ต่อ 1 ครอบครัวยุคนี้ ในอนาคตจะมีแนวโน้มเกิดความขัดแย้งในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ภาคอีสานเพิ่มขึ้นอีก เนื่องจากการเตรียมประกาศเขตป่าอนุรักษ์ตามกฎหมายป่าไม้ในพื้นที่ต่างๆเพิ่มขึ้น ซึ่งจะนำมาสู่ปัญหาการทับซ้อนสิทธิกับที่ดินทำกิน ที่อยู่อาศัย และสิทธิการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรของชุมชนโดยรอบพื้นที่ป่านั้นๆ ในที่สุด

กล่าวโดยสรุป สถานการณ์ด้านทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีสภาพปัญหา 2 ลักษณะหลักๆ คือ ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ และปัญหาความขัดแย้งในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งทั้ง 2 ส่วนมีความเกี่ยวพันกันอย่างแยกไม่ออก รวมทั้งมีปัญหาสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างอำนาจการจัดการทรัพยากรของรัฐอีกด้วย ดังนั้น การพิจารณามาตรการ แนวทางการแก้ไขปัญหาจึงควรมุ่งให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาในระดับกฎหมาย นโยบาย และการจัดกลไกการแก้ไขปัญหาที่ประชาชนสามารถเข้าถึงกระบวนการแก้ไขปัญหาได้อย่างแท้จริง

ในอีกด้านหนึ่ง ทิศทางนโยบายการพัฒนาประเทศของภาครัฐในช่วงที่ผ่านมา อาจกล่าวได้ว่าสาระสำคัญโดยส่วนใหญ่มีเป้าหมายหลักเพื่อผลักดันประเทศไปสู่ความเป็นประเทศอุตสาหกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายใต้รัฐบาลปัจจุบัน ได้จัดกลไกการบริหารจัดการประเทศแบบ CEO (CHIEF EXECUTIVE OFFICER) ซึ่งหลายฝ่ายมองว่านอกจากจะไม่เป็นการกระจายอำนาจแล้ว ยังมีลักษณะรวมศูนย์อำนาจแบบเบ็ดเสร็จ ทั้งนี้เพื่อมุ่งไปสู่ประเทศทุนนิยมที่ร่ำรวย โดยการดำเนินนโยบายกระตุ้นการบริโภค และเร่งแปลงทรัพยากรของประเทศให้เกิดการหมุนเวียนในระบบตลาด และจะเกิดการเพิ่มขึ้นของรายได้ประชาชาติอย่างมีนัยสำคัญในที่สุด ซึ่งรูปธรรมของการกำหนดนโยบายดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้จากมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 28 เมษายน 2546 ที่มีมติเห็นชอบให้ผู้ว่าราชการทุกจังหวัด ยกเว้นกรุงเทพมหานคร ใช้การบริหารแบบบูรณาการ โดยให้มีผลตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2546 รวมทั้งมีมติเห็นชอบการบริหารงานแบบบูรณาการเชิงยุทธศาสตร์ในกลุ่มจังหวัด เมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2546 และให้มีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดทั้ง 19 กลุ่มภายใน 2 เดือน ซึ่งในกรณีพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ภาคอีสานตอนบน มี 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 จังหวัดอุดรธานี หนองบัวลำภู หนองคาย และเลย กลุ่มที่ 2 มุกดาหาร สกลนคร นครพนม กาฬสินธุ์ และกลุ่มที่ 3 ขอนแก่น มหาสารคาม ร้อยเอ็ด ส่วนภาคอีสานตอนล่าง มี 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ชัยภูมิ นครราชสีมา บุรีรัมย์ และสุรินทร์ กลุ่มที่ 2 ได้แก่ ยโสธร อำนาจเจริญ ศรีสะเกษ และอุบลราชธานี โดยเป้าหมายในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ของภาคอีสานจะเป็นไปเพื่อยกระดับโครงสร้างพื้นฐานการท่องเที่ยว การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อเพิ่มศักยภาพการค้าชายแดน การพัฒนาทางการค้าและการลงทุนกับประเทศเพื่อนบ้านในอนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขงเพื่อให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางทางการค้าการลงทุนในภูมิภาคนี้ต่อไป ดังนั้นการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดจึงตอบสนองต่อนโยบายการค้าการลงทุนระหว่างประเทศและภายในประเทศเป็นด้านหลัก ซึ่งหากพิจารณาเปรียบเทียบกับความต้องการพื้นฐานของประชาชนในภาคจะพบว่าแผนดังกล่าวไม่ได้สะท้อนสาระสำคัญส่วนนี้ไว้แต่อย่างใด โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนจนที่ไม่สามารถเข้าถึงทรัพยากรของสังคม และเกิดปัญหาข้อพิพาทและความขัดแย้งอยู่ในปัจจุบัน (ยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัด: สู่การพัฒนาหรือทำลาย ,วรลักษณ์ ศรีไยบรรณาธิการ,พฤษภาคม 2547.)

สถานภาพปัญหาและความขัดแย้งเรื่องที่ดินภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

จากการศึกษาเชิงสำรวจในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กระบวนการศึกษาในขั้นแรกจะดำเนินการศึกษา สำรวจจากเอกสารข้อมูลของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งหน่วยงานราชการ องค์กรประชาชน องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรอิสระ สถาบันทางการเมือง และสื่อสารมวลชน จำนวนทั้งสิ้น 16 หน่วยงาน พบว่า มีจำนวนพื้นที่พิพาททั้งสิ้น 1,934 เรื่อง กระจายตัวอยู่ทั่วไปในพื้นที่ 19 จังหวัดของภาคอีสาน โดยมีกรณีพิพาทเรื่องการใช้ประโยชน์ในที่ดินสาธารณะประโยชน์มากที่สุด จำนวน 1,568 เรื่อง (ตามรายละเอียดในตารางที่ 2.2 และตารางที่ 2.3) จากนั้นจะทำการคัดเลือกพื้นที่เพื่อการศึกษาเชิงสำรวจจำนวนทั้งสิ้น 141 กรณี ในพื้นที่ 440 หมู่บ้าน 126 ตำบล 118 อำเภอ 19 จังหวัด พบว่า มีลักษณะและประเภทปัญหาทั้งสิ้น 9 ประเภท จำแนกเป็น ปัญหาการประกาศเขตป่าทับซ้อนพื้นที่ทำกินและที่อยู่อาศัย การปลูกป่าและทำสวนป่าที่ส่งผลกระทบต่อประชาชน การให้สัมปทานทำประโยชน์ในที่ดินของรัฐ ปัญหาการจัดสรรที่ดินของรัฐ การใช้ประโยชน์ในที่ดินสาธารณะประโยชน์ การใช้ประโยชน์ในที่ราชพัสดุ การใช้ประโยชน์ในที่ดินทหาร การใช้ประโยชน์ในที่ดินของเอกชน และการออกเอกสารสิทธิในที่ดิน โดยมีขอบด้วยกฎหมาย (ตามรายละเอียดในตารางที่ 2.4)

ในจำนวนปัญหาข้อพิพาท 141 กรณีดังกล่าวข้างต้น คณะผู้ศึกษาวิจัยได้ทำการคัดเลือกพื้นที่เพื่อการศึกษาแบบเจาะลึกเพื่อศึกษา วิเคราะห์สภาพปัญหา ผลกระทบทั้งในมิติเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และโครงสร้างกฎหมาย นโยบายที่เกี่ยวข้อง กระบวนการแก้ไขปัญหาของหน่วยงานรัฐ ตลอดจนมาตรการ แนวทางความเป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหาในอนาคต ทั้งในระดับท้องถิ่น และระดับชาติ โดยมีพื้นที่ดำเนินการทั้งสิ้น 9 พื้นที่ ได้แก่ กรณีการขออนุญาตให้เอกชนใช้ประโยชน์ในเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติดงใหญ่ อ.โนนดินแดง จ.บุรีรัมย์ กรณีที่สาธารณประโยชน์ดอนหนองโหม - หนองกลาง อ.ปทุมรัตน์ จ.ร้อยเอ็ด กรณีที่สาธารณประโยชน์ทุ่งเลิงแก อ.ปทุมรัตน์ จ.ร้อยเอ็ด กรณีที่สาธารณประโยชน์ดอนอังกะลิ้อ อ.เสลภูมิ จ.ร้อยเอ็ด กรณีป่าดงสงยาง อ.ปทุมราชวงศา จ.อำนาจเจริญ กรณีการประกอบกิจการเกลือสินเธาว์ อ.กันทรวิชัย จ.มหาสารคาม กรณีการเตรียมประกาศเขตอุทยานแห่งชาติภูผาเหล็ก จ.สกลนคร จ.กาฬสินธุ์ และ จ.อุดรธานี กรณีการขอประทานบัตรเพื่อประกอบอุตสาหกรรมเหมืองหิน ชนิดหินปูนเพื่ออุตสาหกรรมก่อสร้าง (โรงโม่หินศักดิ์ชัย) อ.คอนสาร จ.ชัยภูมิ และกรณีเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าผาผึ้ง อ.คอนสาร จ.ชัยภูมิ

ตารางที่ 2.2 : จำนวนข้อพิพาทและความขัดแย้งปัญหาที่ดินภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกตามพื้นที่จังหวัด

ลำดับที่	จังหวัด	จำนวนข้อพิพาท (เรื่อง)	คิดเป็นร้อยละ
1	ขอนแก่น	301	15.61
2	กาฬสินธุ์	157	8.11
3	ชัยภูมิ	102	5.27
4	มหาสารคาม	50	2.58
5	บุรีรัมย์	271	14.01
6	สุรินทร์	58	2.99
7	นครราชสีมา	126	6.51
8	หนองบัวลำภู	30	1.55
9	เลย	62	3.20
10	อุดรธานี	35	1.80
11	หนองคาย	72	3.72
12	นครพนม	9	0.46
13	สกลนคร	19	0.98
14	มุกดาหาร	58	2.99
15	อำนาจเจริญ	10	0.51
16	อุบลราชธานี	293	15.14
ลำดับที่	จังหวัด	จำนวนข้อพิพาท (เรื่อง)	คิดเป็นร้อยละ
17	ยโสธร	146	7.54
18	ร้อยเอ็ด	48	2.48
19	ศรีสะเกษ	86	4.44
20	ไม่ระบุจังหวัด	1	0.05
รวม	19	1,934	100

ที่มา ; สำรวจและรวบรวมจากแหล่งข้อมูลมือสองโดยคณะผู้วิจัย

ตารางที่ 2.3 : แสดงจำนวนข้อพิพาทและความขัดแย้งปัญหาที่ดิน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกตามหน่วยงานที่รับเรื่องร้องเรียน

ลำดับที่	หน่วยงาน	จำนวนข้อพิพาท (เรื่อง)	คิดเป็นร้อยละ
1.	กรมการเกษตรและสหกรณ์ สภาผู้แทนราษฎร	51	2.63
2.	กรมการปกครอง สภาผู้แทนราษฎร	2	0.10
3.	กรมการสิ่งแวดล้อม วุฒิสภา	3	0.15
4	คำวินิจฉัยของศาลฎีกา	4	0.20
5	องค์กรเกษตรกร	245	12.66
6	กรมที่ดิน กระทรวงมหาดไทย	1,534	79.31
7	สื่อมวลชน	1	0.05
8	สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี	9	0.46
9	สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (สปก.)	10	0.51
10	ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา	1	0.05
11	กรมพัฒนาที่ดิน	3	0.15
12	กระทรวงกลาโหม	18	0.93
13	องค์กรพัฒนาเอกชน	32	1.65
14	สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา	15	0.77
15	กระทรวงเกษตรและสหกรณ์	4	0.20
16	สำนักราชเลขาธิการพระราชวัง	2	0.10
รวม	16	1,934	100

ที่มา ; สํารวจและรวบรวมโดยคณะผู้วิจัย

ตารางที่ 2.4 : แสดงพื้นที่พิพาทและจำนวนผู้เดือดร้อนที่ทำการศึกษาเชิงสำรวจในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกตามประเภทและลักษณะของปัญหา

ลำดับ	กรณีปัญหา/ ประเด็นปัญหา	จำนวนขอบเขตที่ตั้ง พื้นที่พิพาท				พื้นที่รวม (ไร่-งาน-ตร. ว)	จำนวนผู้เดือด ร้อน (จำนวนราย- ครอบครัว- หมู่บ้าน)	หมายเหตุ
		จังหวัด	อำเภอ	ตำบล	หมู่ บ้าน			
1.	การประกาศเขตป่า ทับซ้อนพื้นที่ทำ กินและที่อยู่อาศัย จำแนกได้ 4 ส่วน คือ 1.1) การประกาศ ป่าอนุรักษ์เพิ่มเติม ตามมติ คณะรัฐ มนตรี (7 กรณี)	5 จังหวัด - ชัยภูมิ - มุกดาหาร - อุบลราชธานี - ร้อยเอ็ด - นครพนม	7	12	44	963,393 ไร่	3,442 ราย	
	1.2) พื้นที่ป่า อนุรักษ์ตาม กฎหมาย (13 กรณี)	10 จังหวัด - สกลนคร - ขอนแก่น - เลย - กาฬสินธุ์ - มุกดาหาร - อุบลราชธานี - หนองคาย - หนองบัวลำภู - ศรีสะเกษ - อุดรธานี	21	28	81	472,343 ไร่ 91 ตารางวา	1,429 ราย	
	1.3) พื้นที่ป่า สงวนแห่งชาติ	10 จังหวัด - อำนาจเจริญ	13	16	91	270,562 ไร่ 1 งาน	9,858 ราย	

	(18 กรณี)	- สุรินทร์ - สกลนคร - หนองคาย - มุกดาหาร - ขอนแก่น - อุบลราชธานี - นครพนม - มหาสารคาม - บุรีรัมย์				32 ตารางวา		
	1.4) ป่าไม้ถาวร ตามมติคณะรัฐมนตรี (3 กรณี)	3 จังหวัด - สุรินทร์ - มหาสารคาม - นครราชสีมา	5	10	*	83,986 ไร่	*	ไม่ระบุ ข้อมูล หมู่บ้าน พิพาท และ จำนวน ผู้เดือด ร้อน
2	<u>การปลูกป่าและ</u> <u>ทำสวนป่าที่ส่ง</u> <u>ผลกระทบต่อ</u> <u>ประชาชน</u> จำแนกได้ 2 ส่วน คือ 2.1) การปลูก สร้างสวนป่า ยาวตามลำน้ำ โดย หน่วยงานรัฐ และรัฐวิสาหกิจ (39 กรณี)	7 จังหวัด - ยโสธร - สุรินทร์ - ขอนแก่น - ร้อยเอ็ด - สกลนคร - อุบลราชธานี - กาฬสินธุ์	17	26	69	137,130 ไร่	1,073 ราย	
	2.2) การอนุญาต	3 จังหวัด	3	6	23	30,746 ไร่	*	ข้ อ มู ล

	ให้เอกชนเข้าใช้ ประโยชน์เขต พื้นที่ป่าสงวน แห่งชาติ (3 กรณี)	- อุบลราชธานี - ศรีสะเกษ - บุรีรัมย์						ไม่ระบุ จำนวน ผู้เดือด ร้อน
3	การใช้ ประโยชน์ในที่ ดินสาธารณะ ประโยชน์ (36 กรณี)	13 จังหวัด - ร้อยเอ็ด - ขอนแก่น - อุตรดิตถ์ - อำนาจเจริญ - กาฬสินธุ์ - บุรีรัมย์ - ชัยภูมิ - มหาสารคาม - มุกดาหาร - หนองคาย - อุบลราชธานี - สกลนคร - นครพนม	26	34	88	49,737 ไร่ 2 งาน - ตารางวา	2,795 ราย	
4	การใช้ ประโยชน์ในที่ ราชพัสดุ (2 กรณี)	2 จังหวัด - สกลนคร - บุรีรัมย์	2	2	2	2,265 ไร่	14 ราย 2 หมู่บ้าน	
5	การให้สัมปทาน ทำประโยชน์ใน ที่ดินของรัฐและ เอกชน (2 กรณี)	2 จังหวัด - มหาสารคาม - ชัยภูมิ	2	2	17	228 ไร่ 2 งาน 33 ตารางวา	*	
6	การใช้ ประโยชน์ในที่	2 จังหวัด - หนองบัวลำภู	2	5	8	44,388 ไร่	1,164 ราย	ก ร ณี จังหวัด

	ดินทหาร (2 กรณี)	- อุบลราชธานี						อุบลราชธานีไม่ระบุหมู่บ้านที่เดือดร้อน
7	การออกเอกสารสิทธิ์โดยมิชอบตามกฎหมาย (6 กรณี)	จังหวัด - นครราชสีมา - อุตรธานี - สุรินทร์	6	*	*	*	*	1. การออกเอกสารสิทธิ์ซ้อนทับ 2. การไปซื้อประโยชน์ของรัฐในรูปแบบเฉพาะ 3. ความต้องการจัดการการใช้ประโยชน์ในที่ดิน
8	การใช้ประโยชน์ในที่ดินของเอกชน (9 กรณี)	7 จังหวัด - มุกดาหาร - อุบลราชธานี - อำนาจเจริญ - บุรีรัมย์ - หนองคาย - สุรินทร์ - สกลนคร	10	11	10	*	*	- กรณี อ.ชุมพลบุรี จ. สุรินทร์ไม่ระบุจำนวนหมู่บ้าน
9	การจัดสรรที่ดิน	1 จังหวัด	1	1	2	3,200 ไร่	178 ราย	-

	ของรัฐ (1 กรณี)	- ขอนแก่น						
รวม	141	19	118	126	440	1,188,099 ไร่ 3 งาน 37.7ตารางวา	19,950 ราย	-

หมายเหตุ : * หมายถึง ไม่พบข้อมูล

ที่มา : จากการศึกษาเอกสารและการสำรวจของทีมวิจัย

(1) ลักษณะและประเภทของปัญหา

(1.) การประกาศเขตพื้นที่ป่าไม้ทับซ้อนที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย ได้แก่ การประกาศพื้นที่ป่าตามกฎหมายป่าไม้ทับซ้อนพื้นที่ทำกินและที่อยู่อาศัยของราษฎร จำแนกเป็นป่าอนุรักษ์ตามกฎหมาย จำนวน 13 กรณี (อุทยานแห่งชาติ 10 กรณี, เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า 3 กรณี) ป่าอนุรักษ์เพิ่มเติมตามมติคณะรัฐมนตรี จำนวน 7 กรณี ป่าสงวนแห่งชาติ 18 กรณี ป่าไม้ถาวรตามมติคณะรัฐมนตรีหรือพื้นที่ป่าจำแนกตามมติคณะรัฐมนตรี 3 กรณี รวมทั้งสิ้นจำนวน 41 กรณี

(2.) การออกเอกสารสิทธิที่ดินโดยมิชอบด้วยกฎหมาย กรณีการออกเอกสารสิทธิโดยมิชอบ เป็นการสมรู้ร่วมคิดกันระหว่างรัฐกับนายทุนเอกชนเพื่อให้ได้มาซึ่งเอกสารสิทธิในพื้นที่สาธารณะของชุมชน และที่ที่มีการครอบครองทำประโยชน์ของชาวบ้าน ตลอดจนการออกเอกสารสิทธิในที่ดินทำกินผืนดินเดียวกันแต่มีการออกเอกสารสิทธิที่ต่างประเภทหรือการซ้อนทับกับผู้ร้องทุกข์ครอบครองอยู่ ซึ่งบางที่ชาวบ้านขอให้มีการดำเนินการเพิกถอนและดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริง มีจำนวนทั้งสิ้น 6 กรณี

(3.) การไม่ได้รับเอกสารสิทธิของประชาชน กรณีปัญหาที่มีการร้องขอเอกสารสิทธิในที่ดิน และส่วนมากเป็นการเรียกร้องเอกสารสิทธิประเภท สปก. 4-01 ของชาวบ้าน และพื้นที่ดังกล่าวจากการรังวัดออกโฉนดที่ดินทั้งในพื้นที่ทำกิน และที่อยู่อาศัย จำนวนทั้งสิ้น 9 กรณี

(4.) การอนุญาตให้เอกชนเข้าใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ รัฐได้มีนโยบายส่งเสริมภาคเอกชนในการปลูกพืชเศรษฐกิจโตเร็วจำพวกยูคาลิปตัส โดยเฉพาะปี พ.ศ. 2528 ที่ประกาศใช้นโยบายป่าไม้แห่งชาติ กำหนดให้มีพื้นที่ป่าเพื่อการเศรษฐกิจร้อยละ 25 ของพื้นที่ป่าทั้งหมด ได้มีการส่งเสริมให้บริษัทเอกชนเข้าใช้ประโยชน์ในเขตพื้นที่ในการปลูกสวนป่ายูคาลิปตัสตามมาตรา 16 และ 20 แห่งพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ ซึ่งบางพื้นที่การปลูกสวนป่ายูคาลิปตัสทับพื้นที่ทำกินของชาวบ้าน ตลอดจนการใช้สารเคมีอย่างเข้มข้นส่งผลกระทบต่อความหลากหลายทางชีวภาพ และสภาพดินเสื่อมโทรมจำนวนทั้งสิ้น 3 กรณี

(5.) การอนุญาตให้เอกชนประกอบกิจการเหมืองแร่ กรณีที่บริษัทหรือเอกชนเข้าทำประโยชน์และการประกอบกิจการใดๆ ในพื้นที่ที่ส่งผลกระทบต่อชุมชน อาทิ มลพิษทางเสียง สภาพดินเพื่อการเกษตร หรือระบบนิเวศวิทยาของชุมชน เช่น การอนุญาตประกอบกิจการโรงงานต้มเกลือและสูบน้ำ การสัมปทานเหมืองแร่ก่อปัญหาเสียงดังจากการระเบิดหินทำให้ชุมชนที่อยู่ล้อมรอบเดือดร้อน ทั้งเรื่องฝุ่น ความปลอดภัยชีวิต ทรัพย์สิน เป็นต้น ซึ่งในแง่ผลประโยชน์มีการใช้สิทธิพล ช่มชู้ ถูกคามชาวบ้านให้ออกจากพื้นที่ จำนวนทั้งสิ้น 2 กรณี

(6.) การใช้ประโยชน์ที่ดินของรัฐและรัฐวิสาหกิจ เป็นการอ้างถึงการใช้สิทธิในการใช้ประโยชน์ที่ดินซึ่งเป็นของรัฐเอง โดยที่พื้นที่นั้นจะมีการใช้ประโยชน์ของชาวบ้านที่อาศัยอยู่เดิมหรือไม่ก็ตาม และการส่งเสริมการใช้ประโยชน์โดยรัฐวิสาหกิจ ซึ่งบางพื้นที่มีการซ้อนทับพื้นที่หรือบุกรุกที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยของราษฎร นำมาสู่ข้อพิพาทในระดับพื้นที่ระหว่างรัฐกับชุมชน จำนวนทั้งสิ้น 1 กรณี

(7.) การใช้ประโยชน์ในที่ดินทหาร ในกรณีที่หน่วยงานราชการทหารสงวนหวงห้ามที่ดินไว้ใช้เป็นสนามฝึกรบในเขตป่าตาม มท.บ. หน่วยต่างๆ ทับที่ดินทำกินของราษฎร จำนวนทั้งสิ้น 2 กรณี

(8.) การใช้ประโยชน์ในที่ดินสาธารณประโยชน์ มีลักษณะและประเภทของปัญหาที่แตกต่างกัน ดังรายละเอียดดังนี้การใช้ประโยชน์โดยรัฐ ประกาศเขตพื้นที่สาธารณประโยชน์ทับพื้นที่ทำกินและที่อยู่อาศัยของชุมชนโดยรัฐ มีนโยบายในการส่งเสริมเพื่อเป็นสถานที่ท่องเที่ยวและสนามกีฬา การลักลอบออกเอกสารสิทธิให้กับนายทุน เช่น การประกาศที่สาธารณประโยชน์ประเภททำเลเลี้ยงสัตว์ทับที่ทำกิน การตั้งศูนย์ราชการของรัฐ เป็นต้น โดยมีการดำเนินการขับไล่ราษฎรออกจากพื้นที่ การใช้ประโยชน์โดยเอกชน ซึ่งชุมชนให้มีการจับกุมและดำเนินคดีกับผู้บุกรุกพื้นที่สาธารณประโยชน์ของชุมชน เนื่องจากชาวบ้านต้องการให้เป็นสาธารณะๆ เพื่อใช้ประโยชน์ร่วมกัน การใช้ประโยชน์โดยชุมชน เกิดกรณีข้อพิพาทระหว่างชุมชนกับรัฐ ซึ่งมีการใช้ประโยชน์โดยราษฎรเอง เดิมทีเป็นที่รกร้างว่างเปล่า จำนวนทั้งสิ้น 36 กรณี

(9.) การใช้ประโยชน์ในที่ดินราชพัสดุ การคัดค้านการออกเอกสารสิทธิในที่ดิน ซึ่งเดิมเป็นที่ดินมือเปล่า และมีการซื้อขายเพื่อเป็นทรัพย์สินของหน่วยงาน หรือการอ้างว่าเป็นที่ดินของหน่วยงาน โดยพื้นที่ดังกล่าวเป็นที่สาธารณะสมบัติของแผ่นดิน จำนวนทั้งสิ้น 2กรณี

(10.) สิทธิชุมชนในการจัดการใช้ประโยชน์ในที่ดิน เมื่อรัฐได้สงวนหวงห้ามที่ดินเพื่อสาธารณสมบัติของแผ่นดินประเภทต่างๆ พร้อมกับมีมาตรการจัดการใช้ประโยชน์โดยผูกขาดรวมศูนย์ไว้ที่หน่วยงานภาครัฐเป็นหลัก ทำให้เกิดผลกระทบต่อสิทธิในการจัดการทรัพยากรของชุมชน กรณีปัญหาพื้นที่ป่าไม้ที่รัฐสงวนหวงห้ามไว้ประเภทต่างๆ ได้เป็นเงื่อนไขสำคัญในการปิดกั้นสิทธิการเข้าถึงทรัพยากรของชุมชน หรือการใช้ประโยชน์ด้วยวิธีการใดๆ โดยชุมชน ทำให้องค์กรชาวบ้านได้รวมตัวเพื่อจัดการทรัพยากรป่าไม้ในรูปแบบป่าชุมชน โดยมีการจัดรูปองค์กรในการจัดการ

การพัฒนากฎระเบียบ การวางแผนการจัดการ พื้นที่ ดูแล และการจำแนกพื้นที่การใช้ประโยชน์จากทรัพยากร เป็นต้น

(2) ลักษณะความขัดแย้ง และผลกระทบ

(2.1) ลักษณะความขัดแย้ง

จากการศึกษา พบว่าลักษณะข้อพิพาทและความขัดแย้งเรื่องที่ดินมีคู่กรณีความขัดแย้งเกิดขึ้นแบ่งเป็น 4 ลักษณะ คือ

(1.) รัฐกับประชาชน เป็นลักษณะของการดำเนินมาตรการและโครงการพัฒนาของภาครัฐ แล้วก่อผลกระทบต่อชุมชนทั้งในเรื่องสิทธิในที่ดินทำกิน ที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม เช่น การประกาศเขตพื้นที่ป่าไม้ทับที่ดินทำกิน ที่อยู่อาศัยของชาวบ้าน การปลูกสร้างสวนป่าทับที่ดินทำกิน ที่ป่าสาธารณะประโยชน์ของชาวบ้าน การประกาศเขตสาธารณะประโยชน์ทับที่ดินทำกินชาวบ้าน เป็นต้น

(2.) รัฐ นายทุนกับประชาชน ลักษณะปัญหาดังกล่าวเกิดจากการประกอบการของเอกชน นายทุนในพื้นที่แล้วก่อผลกระทบต่อที่ดินทำกิน การทำประโยชน์ในพื้นที่ ที่อยู่อาศัยของชาวบ้าน ซึ่งนายทุนได้ขออนุญาตใช้ประโยชน์ในพื้นที่ดินของรัฐ เช่น กรณีการขออนุญาตใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติของเอกชนเพื่อประกอบการปลูกสร้างสวนปาล์ม การประกอบอุตสาหกรรมเหมืองหินชนิดหินปูนเพื่ออุตสาหกรรมก่อสร้าง เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีปัญหาในลักษณะดังกล่าวโดยข้าราชการในระดับพื้นที่ได้ออกเอกสารสิทธิให้กับเอกชน นายทุนในพื้นที่สาธารณะประโยชน์ที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน เช่นที่เกิดขึ้นกรณีที่สาธารณะประโยชน์ดอนหนองโม่งหนองกลาง ต.สระบัว อ.ปทุมรัตน์ จ.ร้อยเอ็ด ทำให้ชาวบ้านได้เรียกร้องให้มีการเพิกถอนเอกสารสิทธิในพื้นที่ดังกล่าว เป็นต้น

(3.) นายทุนกับประชาชน เกิดจากการประกอบการของนายทุนแล้วก่อผลกระทบต่อพื้นที่ทำกิน การทำประโยชน์ในพื้นที่เกษตรกรรม เช่น กรณีการประกอบกิจการทำเกลือสินเธาว์ ต.โคกพระ อ.กันทรวิชัย จ.มหาสารคาม ที่ผู้ประกอบการได้ดำเนินการถมเกลือและสูบน้ำเกลือขึ้นมาจากใต้ดิน แล้วสร้างความเสียหายต่อพื้นที่การเกษตร ชาวบ้าน 4 หมู่บ้านรอบโรงงาน ทำให้ชาวบ้านไม่สามารถทำการผลิต หรือผลผลิตทางการเกษตรลดลง อีกทั้งยังสร้างความเสียหายต่อระบบนิเวศอย่างรุนแรง เป็นต้น

(4.) ประชาชนกับประชาชน ลักษณะดังกล่าวจะเป็นการทับซ้อนระหว่างสิทธิและการทำประโยชน์ในที่ดินของเอกชนกับชุมชน ทำให้เกิดความไม่ชัดเจนเกี่ยวกับการจำแนกพื้นที่การใช้ประโยชน์ในที่ดิน เช่น กรณีการบุกรุกพื้นที่ป่าสาธารณะของชาวบ้าน เป็นต้น

(2.2) สภาพปัญหาและผลกระทบ

จากสภาพของปัญหาต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้นสามารถที่จะสรุปผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อพื้นที่ที่มีข้อพิพาท ได้ดังนี้

(1.) สิทธิที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย ไม่มีสิทธิ หรือไม่มีความมั่นคงในการใช้ประโยชน์ในที่ดิน ราษฎร โดนขับไล่ออกจากพื้นที่

(2.) ผลกระทบด้านระบบนิเวศน์และสิ่งแวดล้อม สร้างมลภาวะต่างๆ ต่อระบบนิเวศน์ของชุมชน เช่น ความเสื่อมโทรม คุณภาพของดิน ฝุ่นละออง และความหลากหลายของระบบนิเวศน์ทางธรรมชาติ

(3.) ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ส่งผลให้ขาดความมั่นคงของรายได้ ชุมชนต้องมีการอพยพแรงงานนอกฤดูกาลเก็บเกี่ยวหรือการละทิ้งถิ่นฐานอาชีพดั้งเดิม เกิดภาวะครอบครัวแตกแยกไม่มีความอบอุ่นในการเลี้ยงดูบุตรหลาน และการพัฒนาระบบฐานเศรษฐกิจที่ไม่สอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ และวิถีชีวิตของชุมชน

(4.) สิทธิชุมชนในการจัดการและใช้ประโยชน์ที่ดิน อำนาจการจัดการที่ดินผูกขาดรวมศูนย์โดยรัฐ ชุมชนไม่มีสิทธิในการเข้าถึงการจัดการโดยชุมชนเอง

(5.) ปัญหาความขัดแย้งภายในชุมชน และท้องถิ่น สถานการณ์การแก้ไขปัญหาค่อนข้างที่จะยืดเยื้อและขาดความต่อเนื่อง มีเรื่องผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหหรือการเข้ามาจัดการกับปัญหาของนายทุน โดยสร้างความเข้าใจที่บิดเบือนกับข้อเท็จจริง เกิดความแตกแยกของคนภายในชุมชน

(6.) ปัญหาการใช้สิทธิพลท้องถิ่นในการกระทำกับชาวบ้านผู้เดือดร้อน การเข้ามาจัดการกับปัญหาด้วยวิธีการที่รุนแรง เช่น การทำลายชีวิตและทรัพย์สิน การข่มขู่ คุกคาม เป็นต้น

(3) กระบวนการแก้ไขปัญหา

จากการศึกษา พบว่ากระบวนการแก้ไขปัญหาของชาวบ้านโดยส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นภายหลังเกิดผลกระทบในพื้นที่ ทั้งนี้มีข้อจำกัดจากการปกปิดข้อมูลข่าวสารของผู้รับผิดชอบดำเนินการ หรือการบิดเบือนข้อมูลเพื่อให้ชาวบ้านมีความเห็นคล้อยตาม รวมทั้งจากการบังคับใช้อำนาจตามกฎหมายทำให้ชาวบ้านไม่กล้าคัดค้าน เมื่อเกิดปัญหาในขั้นรุนแรงจึงเกิดการรวมกลุ่มเพื่อติดตามปัญหาของตนเอง ซึ่งสามารถลำดับพัฒนาการการติดตามแก้ไขปัญหาดังต่อไปนี้

1.) การติดตามการแก้ไขปัญหาตามกลไกปกติของราชการ ได้แก่ การยื่นหนังสือข้อร้องเรียนต่อหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง และนักการเมืองระดับท้องถิ่นให้มีการแก้ไขปัญหา

2.) การชุมนุมเรียกร้องของผู้เดือดร้อน การศึกษาพบว่า การชุมนุมเรียกร้องของชาวบ้านจะเกิดขึ้นเมื่อการติดตามปัญหาโดยกลไกของรัฐไม่มีผลในทางปฏิบัติ

3.) การยื่นข้อร้องเรียนต่อองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ การนำเสนอเรื่องราวร้องทุกข์ต่อหน่วยงานต่างๆ เช่น คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เพื่อให้มีการตรวจสอบข้อเท็จจริงในระดับพื้นที่

4.) การใช้มาตรการดื้อแพ่งในระดับพื้นที่ มีการรวมกลุ่มกันเพื่อใช้ประโยชน์ในพื้นที่อย่างต่อเนื่องและการสร้างรูปธรรมในการจัดการทรัพยากรระดับพื้นที่ที่มีความชัดเจน ถึงแม้จะไม่มีเอกสารสิทธิ์ที่ดินใดๆ ก็ตาม

(4) ผลการดำเนินการแก้ไขปัญหา

จากการศึกษาพบว่า ผลการแก้ไขปัญหาข้อพิพาทเรื่องที่ดินในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือสามารถจำแนกระดับการดำเนินงานได้เป็น 2 ส่วนหลักๆ ดังนี้

1.) การแก้ไขปัญหาโดยส่วนมากจะได้ข้อยุติในระดับการแก้ไขปัญหาทางการเมืองเฉพาะหน้า ไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างอำนาจ ตลอดจนขาดความต่อเนื่องและความจริงจังในการแก้ไขปัญหาจากรัฐบาล

2.) การดำเนินงานของคณะกรรมการในการแก้ปัญหาระดับต่างๆ เช่น การแต่งตั้งคณะทำงานตรวจสอบระดับพื้นที่

ตารางที่ 2.5 : แสดงผลการแก้ไขปัญหาข้อพิพาทที่ดิน พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ประเภทปัญหา	จำนวนกรณี ศึกษาที่ได้ข้อยุติ (กรณี)	ขั้นตอนการยุติ	กรณีศึกษาที่ ยังไม่ได้ข้อยุติ (กรณี)	ขั้นตอนที่ยังไม่ได้ข้อยุติ
1. การประกาศเขตป่าทับซ้อนที่ดินทำกิน และที่อยู่อาศัย จำนวน 41 กรณี	1	1. การนำพื้นที่มาจัดการในรูปแบบป่าชุมชน	40	1. การส่งมอบเอกสารสิทธิ์ สปก. 4-01 แก่ราษฎร 2. การรื้อวัด สอนสวนสิทธิ์ 3. การเพิกถอนสภาพพื้นที่ป่าไม้ และส่งมอบพื้นที่ให้ สปก.ดำเนินการ 4. การพิจารณาของคณะกรรมการอุทยานแห่งชาติ 5. การตรวจสอบข้อเท็จจริงในระดับพื้นที่ 6. การจัดสรรงบประมาณในการจัดซื้อที่ดินแก่ราษฎร

				7. การจัดทำประชาคมติเพื่อยกเลิกการเตรียมประกาศเขตอุทยานแห่งชาติ 8. การพิจารณาของคณะกรรมการแก้ไขปัญหพื้นที่ป่าไม้ระดับจังหวัด 9. การส่งมอบพื้นที่ให้ สปก. ดำเนินการปฏิรูปที่ดินแก่ราษฎร 10. การจัดทำเวทีประชาคมเพื่อพิจารณาเข้าทำกินในพื้นที่ดินเดิม 11. การพิจารณาแก้ไขปัญหพื้นที่ตกหล่นจากการออกเอกสารสิทธิ์ สปก. 4-01 12. การรังวัด สอบสวนสิทธิ์เพื่อดำเนินการออกเอกสารสิทธิ์ สปก. 4-01 13. การตรวจสอบข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับการออก นส. 3ก 14. การประชุมคณะกรรมการพัฒนาที่ดิน 15. การพิจารณาของคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ
2. การปลูกป่าและทำสวนป่าที่ส่งผลกระทบต่อประชาชน จำนวน 42 ครัวเรือน	2	1. การยกเลิกสวนป่าและการออกเอกสารสิทธิ์ สปก.4-01 แก่ราษฎร 2. การสนับสนุนงบประมาณในการรื้อถอนตอซุงคาลิป	40	1. การออกเอกสารสิทธิ์ สปก.4-01 และการจ่ายเงินค่ารื้อถอนตอซุงคาลิป 2. การสนับสนุนงบประมาณในการปลูกฟื้นฟูป่าธรรมชาติ 3. การจ่ายค่าชดเชยที่ดินทำกินแก่ราษฎร 4. การตรวจสอบข้อเท็จจริง

		ตัด		ระดับพื้นที่ 5. การรื้อถอนตออยู่กาลิปัดส และให้ประชาชนปลูกฟื้นฟู ป่าธรรมชาติ 6. การนำไม้ออก และปรับ ปรุงพื้นที่ที่หมดอายุสัญญา เช่า 7. การตัดสินใจทางนโยบาย เกี่ยวกับการให้ประชาชน สามารถเข้าทำประโยชน์ใน พื้นที่สัญญาเช่า
3. การให้ สัมปทานทำ ประโยชน์ในที่ ดินของรัฐ จำนวน 2 กรณี	-	-	2	1. การยกเลิกใบอนุญาต ประกอบการของเอกชน 2. การยกเลิกประทานบัตร และเคลื่อนย้ายอุปกรณ์ สิ่ง ปลูกสร้างออกจากพื้นที่
4. การจัดสรรที่ ดินของรัฐ จำนวน 1 กรณี	-	-	1	1. การตรวจสอบข้อเท็จจริง ระดับพื้นที่
5. การใช้ ประโยชน์ในที่ ดินสาธารณะ ประโยชน์ จำนวน 36 กรณี	-	-	36	1. การยื่นคัดค้านการออก นส.ของกลุ่มนายทุน 2. การจ่ายค่าชดเชยที่ดินแก่ ราษฎร 3. การตั้งคณะกรรมการร่วม เพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริง ระดับพื้นที่ 4. การส่งมอบพื้นที่ให้สปก. ดำเนินการปฏิรูปที่ดิน 5. การกันพื้นที่ทำกินของ ราษฎรออกจากเขตสาธารณะ ประโยชน์ 6. การรังวัดและตรวจสอบ

				แนวเขตการปกครอง 7. การเพิกถอนเอกสารสิทธิ์ ในที่สาธารณะประโยชน์ 8. การดำเนินการออกเอกสาร สิทธิ์ สปก.4-01 แก่ราษฎร 9. การอ่าน แปล และตีความ แผนที่ภาพถ่ายทางอากาศ
6. การใช้ ประโยชน์ในที่ ราชพัสดุ จำนวน 2 กรณี	-	-	2	1. การส่งมอบพื้นที่ให้กรมธ นารักษ์ดำเนินการ 2. การตรวจสอบข้อเท็จจริง ระดับพื้นที่
7. การใช้ ประโยชน์ในที่ ดินทหาร จำนวน 2 กรณี	-	-	2	1. การอ่าน แปล และตีความ แผนที่ภาพถ่ายทางอากาศ 2. การจัดหาที่ดินรองรับแก่ ราษฎรผู้เดือดร้อน
8. การใช้ ประโยชน์ในที่ ดินเอกชน จำนวน 9 กรณี	-	-	9	1. การตรวจสอบข้อเท็จจริง ของหน่วยงานราชการระดับ จังหวัด 2. การรวบรวมรายชื่อและขึ้น ทะเบียนผู้เดือดร้อน
9. การออก เอกสารสิทธิ์ในที่ ดินโดยมิชอบ จำนวน 6 กรณี	-	-	6	1. การตรวจสอบข้อเท็จจริง ตามที่ราษฎรร้องเรียน 2. การศึกษาข้อเท็จจริง และ ข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
รวมทั้งสิ้น 141 กรณี แบ่งเป็นกรณีที่ได้ข้อยุติ 3 กรณี กรณีที่ยังไม่ได้ข้อยุติ 138 กรณี				

ที่มา : จากการศึกษาและสำรวจโดยคณะผู้วิจัย

(5) กรณีตัวอย่างความสำเร็จในการแก้ไขปัญหา

จากผลการแก้ไขปัญหาดังกล่าวข้างต้น พบว่า การดำเนินการแก้ไขปัญหามีข้อยุติเพียง 3 กรณี จากจำนวนพื้นที่ศึกษาทั้งสิ้น 141 กรณี หรือคิดเป็นร้อยละ 2.12 ของพื้นที่ศึกษาทั้งหมด ข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการแก้ไขข้อพิพาทและความขัดแย้งเรื่องที่ดิน ทั้งปัจจัยภายนอก ได้แก่ กฎหมาย นโยบาย และระเบียบปฏิบัติของรัฐ และปัจจัยภายใน ได้แก่ ข้อมูลข้อเท็จจริง รูปแบบ วิธีการในการแก้ไขปัญหของประชาชน เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ในพื้นที่ศึกษาที่การแก้ไขปัญหามีข้อยุติ ได้สะท้อนถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวข้างต้น ได้แก่ กรณีสวนป่าโพธิ์ชัย อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ความเป็นมาของปัญหา ปี พ.ศ. 2528 – 2531 กรมป่าไม้โดยสำนักงานป่าไม้เขตขอนแก่น ได้เข้ามาดำเนินการปลูกสร้างสวนป่ายูคาลิปตัส ในพื้นที่บ้านภูเขาทอง ตำบลคำพอง อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด เนื้อที่ทั้งสิ้น 2,004 ไร่ ต่อมากรมป่าไม้ได้โอนพื้นที่ให้องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (ออป.) ดำเนินการเนื้อที่ 1,026 ไร่ เหลือพื้นที่กรมป่าไม้รับผิดชอบ 1,078 ไร่

สภาพปัญหา การปลูกสร้างสวนป่า ได้ดำเนินการในพื้นที่ที่ราษฎรถือครองทำประโยชน์มาก่อน ทำให้ราษฎร ไร่ที่ดินทำกิน และยูคาลิปตัสได้ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศน์โดยรวมในพื้นที่

การดำเนินงานและผลการแก้ไขปัญห สามารถลำดับการติดตามการแก้ไขปัญหและผลการดำเนินงานได้ดังนี้

1. เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2539 ชาวบ้านผู้เดือดร้อนได้ชุมนุมเรียกร้องที่หน้าศาลากลางจังหวัดร้อยเอ็ด ในนาม “สมัชชาชนวนาชาวไร่ฯ ภาคอีสาน” เพื่อเสนอให้รัฐบาลยกเลิกสวนป่าและออกเอกสารสิทธิแก่ราษฎร ต่อมานายบุญพันธ์ แว้วณะ รองนายกรัชมุนตรี และนายสุวิทย์ คุณกิตติ ได้เจรจากับผู้แทนชาวบ้าน กรณีสวนป่าโพธิ์ชัยรัฐบาลรับปากจะดำเนินการให้อย่างเร่งด่วน แต่ไม่มีความก้าวหน้าในเวลาต่อมา

2. เดือนมีนาคม – เมษายน 2539 ชาวบ้านชุมนุมที่หน้าทำเนียบรัฐบาล ในนาม “สมัชชาคนจน” ต่อมาคณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบเมื่อวันที่ 22 เมษายน 2539 กรณีสวนป่าโพธิ์ชัย อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด ในพื้นที่สวนป่าขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (ออป.) ให้ดำเนินการทำนองเดียวกันกับสวนป่ายูคาลิปตัส อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ ส่วนพื้นที่สวนป่าของกรมป่าไม้ให้ดำเนินการทำนองเดียวกับสวนป่าดงมะไฟ จังหวัดยโสธร กล่าวคือ เห็นด้วยในหลักการให้นำพื้นที่สวนป่าองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ให้ดำเนินการยกเลิกสวนป่าแล้วนำพื้นที่มาปลูกฟื้นฟูป่าธรรมชาติ โดยให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการฟื้นฟู ส่วนพื้นที่สวนป่าของกรมป่าไม้ให้ดำเนินการยกเลิกสวนป่าแล้วออกเอกสารสิทธิแก่ราษฎร ต่อมาภายหลังการชุมนุมได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการแก้ไขปัญหของสมัชชาคนจน คณะกรรมการแก้ไขปัญหพื้นที่ป่าไม้ระดับจังหวัด และคณะทำงานตรวจสอบพิสูจน์สิทธิการครอบครองทำประโยชน์ที่ดินของราษฎร

3. เดือนกุมภาพันธ์ – พฤษภาคม 2540 ชาวบ้านชุมชนที่หน้าทำเนียบรัฐบาล ในนาม” สมัชชาคนจน” โดยกรณีสวนป่าโพธิ์ชัยคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบผลการเจรจาในกรณีดังกล่าว คือ ให้ องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (ออป.) ดำเนินการตัดยูคาลิปตัส ให้แล้วเสร็จภายในวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2540 ให้จังหวัดทำแผนที่แสดงขอบเขตบริเวณพื้นที่สวนป่าที่จะฟื้นฟูเป็นป่าธรรมชาติ และบริเวณที่ผ่านการสอบสวนสิทธิ์แล้ว ลงในแผนที่จำแนกการใช้ประโยชน์ทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ (ZONNING) ของป่าสงวนแห่งชาติป่าดงแม่แฝด จังหวัดร้อยเอ็ด โดยให้ดำเนินการภายใน 30 วันทำการ เมื่อกรมป่าไม้ได้รับรายงานแล้ว ให้นำเสนอคณะรัฐมนตรีภายใน 30 วันทำการ ส่วนการ รื้อถอนตอยูคาลิปตัสในส่วนที่ทับที่ทำกินที่จะนำไปปฏิรูปที่ดินให้นำเสนอคณะรัฐมนตรีขออนุมัติ งบประมาณภายในเดือนเมษายน 2540 โดยให้ราษฎรรื้อถอนด้วยตนเอง อัตราไร่ละ 3,000 บาท

4. เดือนเมษายน 2540 องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (ออป.) ดำเนินการตัดยูคาลิปตัสในพื้นที่ สวนป่าโพธิ์ชัยแล้วเสร็จ

5. ปี พ.ศ. 2540 สำนักงานป่าไม้เขตขอนแก่น ได้ตรวจสอบ และจัดทำแผนที่แสดงขอบเขต พื้นที่สวนป่าที่จะทำการฟื้นฟูเป็นป่าธรรมชาติ และบริเวณที่ผ่านการสอบสวนสิทธิ์ของป่าดงหัน โคกสูง ลงในแผนที่แสดงขอบเขตการใช้ประโยชน์และทรัพยากรที่ดินป่าไม้ และได้ตรวจสอบและ รังวัดจัดทำแผนที่แสดงขอบเขตพื้นที่บริเวณตอไม้ยูคาลิปตัส ซึ่ง ออป. ได้นำไม้ออกแล้วที่จะต้อง ดำเนินการรื้อถอน จำนวนเนื้อที่ 589 ไร่ คิดเป็นค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น 1,767,000 บาท

6. ปี พ.ศ. 2541 คณะอนุกรรมการป้องกันและปราบปรามการลักลอบทำลายทรัพยากรป่า ไม้จังหวัดร้อยเอ็ด มีมติเห็นชอบผลการดำเนินการตรวจสอบรังวัด และผลการดำเนินงานของคณะ ทำงานระดับพื้นที่ และนำเสนอต่อกรมป่าไม้เพื่อดำเนินการต่อไป ต่อมากรมป่าไม้ได้ส่งมอบ พื้นที่ให้สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมดำเนินการรังวัด สอบสวนสิทธิ์ เพื่อออกเอกสาร สิทธิ์ สปก. 4-01 แก่ราษฎร

7. เดือน มีนาคม พ.ศ. 2544 นายปองพล อติเรกสาร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและส หารณ์ ได้ส่งมอบเอกสารสิทธิ์ สปก. 4-01 และเงินงบประมาณค่ารื้อถอนตอยูคาลิปตัส จำนวน 1,767,000 บาท แก่ราษฎร

ข้อสังเกตบางประการต่อการแก้ไขปัญหา จากกรณีการแก้ไขปัญหาดังกล่าวข้างต้น พบว่า มีปัจจัย เงื่อนไขสำคัญที่เกี่ยวข้องและนำไปสู่การดำเนินการจนได้รับข้อยุติ กล่าวคือ รูปแบบ และ วิธีการติดตามปัญหาของราษฎร ที่ใช้วิธีการชุมนุมเรียกร้องต่อหน่วยงานที่มีอำนาจตัดสินใจแก้ไข ปัญหา และการผลักดันให้คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบผลการเจรจาในกรณีนั้นๆ กระทั่งมีการจัดกล ไกการแก้ไขปัญหาในทุกระดับ โดยมีสัดส่วนของตัวแทนฝ่ายรัฐและประชาชนที่เท่าเทียมกัน นอก จากนี้การติดตามปัญหาอย่างต่อเนื่องของชาวบ้านผู้เดือดร้อนถือเป็นหัวใจสำคัญในการแก้ไขปัญหา ดังกล่าว

(6) หน่วยงาน และผู้ที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหา

จากการศึกษาและสำรวจข้อพิพาทและความขัดแย้งปัญหาที่ดิน พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่ามีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหา รวมทั้งสิ้นจำนวน 144 หน่วยงาน โดยจำแนกเป็น 2 ประเภท คือ

ตารางที่ 2.6 : แสดงจำนวนองค์กร หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหา ข้อพิพาทที่ดิน

ประเภทหน่วยงาน	จำนวน (องค์กร)
1. หน่วยงานระดับภูมิภาค	123
2. หน่วยงานส่วนกลาง	21
รวมทั้งสิ้นจำนวน	144

ที่มา : จากการศึกษาและสำรวจโดยคณะผู้วิจัย

1.) หน่วยงานระดับภูมิภาค หมายถึงสำนักงานย่อยของหน่วยงาน / องค์กรที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาจากส่วนกลาง เช่น สำนักงานที่ดิน สำนักงานปฏิรูปที่ดิน สำนักงานป่าไม้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตั้งแต่ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด ประจำตามจังหวัดต่างๆ องค์การบริหารส่วนตำบล มหาวิทยาลัย เป็นต้น ตลอดจนตัวบุคคล เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ว่าราชการจังหวัด

2.) หน่วยงานส่วนกลาง หมายถึงส่วนราชการระดับ กระทรวง ทบวง กรม ที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหา ซึ่งจะมีอำนาจหน้าที่หลักในการตัดสินใจทางนโยบาย ภายหลังกระบวนการตรวจสอบข้อเท็จจริง การพิจารณาในระดับท้องถิ่นมีข้อยุติแล้ว

(7) กฎหมาย นโยบายและมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหา

การกำหนดกฎหมาย นโยบาย ของรัฐในการจัดการ และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรดินและที่ดิน ถือเป็นมาตรการของรัฐที่ดำเนินการตามแนวความคิดของรัฐในการใช้อำนาจในการจัดการทรัพยากร โดยการใช้อำนาจตามกฎหมายว่าด้วยที่สาธารณสมบัติของแผ่นดิน ที่บัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และประมวลกฎหมายที่ดิน ได้บัญญัติให้รัฐเป็นผู้ทรงทรัพย์สินในที่สาธารณประโยชน์ที่พลเมืองใช้ประโยชน์ร่วมกัน และที่ดินรกร้างว่างเปล่า และการใช้อำนาจทั่วไปที่ควบคุมการใช้ที่ดินโดยเหตุสาธารณะ โดยมีผลผูกพันทั้งในที่ดินของรัฐและเอกชน โดยมีกฎหมายเฉพาะออกมารองรับ เช่น กฎหมายป่าสงวนแห่งชาติ เป็นต้น นอกจากนี้รัฐยังได้กำหนดมาตรการในการจัดการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรดิน เพื่อวัตถุประสงค์หลักๆ ได้แก่ การพัฒนา การอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ การควบคุมและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร ในรูปแบบของแผนงาน นโยบาย มติคณะรัฐมนตรี เป็นต้น

นโยบาย กฎหมาย และมาตรการดังกล่าวข้างต้นถือเป็นปัจจัยสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาที่ดิน เนื่องจาก การดำเนินการนั้นรัฐได้เอาบรรทัดฐานทางกฎหมายเป็นแนวปฏิบัติ ทำให้ในหลายกรณีขาดความต่อเนื่องในการแก้ไขปัญหา การดำเนินการมีความล่าช้า และที่สำคัญคือแนวทางปฏิบัติตามขั้นตอนของกฎหมายขัดต่อข้อเท็จจริง และสภาพปัญหา รวมถึงลักษณะการเลือกปฏิบัติของเจ้าพนักงานที่เอื้อประโยชน์ให้กับกลุ่มบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่มีความสามารถในการเข้าถึงสิทธิการใช้ประโยชน์ในที่ดินจากรัฐได้ เช่น นายทุน เป็นต้น

(8) ปัญหาและอุปสรรค

1.) ระเบียบ กฎหมายและนโยบายของรัฐ ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่ทำให้การดำเนินการแก้ไขปัญหาไม่ได้ข้อยุติ เนื่องจากกระบวนการดำเนินงานกรณีพิพาทเรื่องที่ดินประเภทต่างๆ รัฐได้กำหนดแนวทาง มาตรการ ขั้นตอน หลักเกณฑ์ และกลไกในการทำงานตามระเบียบขั้นตอนของกฎหมายที่เกี่ยวข้องไว้ทั้งหมด ซึ่งเป็นข้อจำกัดต่อกระบวนการมีส่วนร่วม และการพิจารณาแนวทางการแก้ไขปัญหาพร้อมของฝ่ายผู้เดือดร้อน เช่น กรณีการแก้ไขปัญหาพื้นที่ป่าไม้ คณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติได้กำหนดมาตรการ หลักเกณฑ์การพิสูจน์สิทธิ การรับรองสิทธิ ที่ขัดแย้งกับแนวทางของสมัชชาคนจน โดยการเสนอให้คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบเมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2541 กรณีการแก้ไขปัญหาที่ดินสาธารณะประโยชน์การพิจารณาปัญหารัฐได้ใช้กลไกของคณะกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ (กบร.) ซึ่งหลักเกณฑ์การดำเนินงานขาดการมีส่วนร่วมของชาวบ้าน การพิสูจน์ข้อเท็จจริงต้องใช้แผนที่ภาพถ่ายทางอากาศ เป็นเครื่องมือหลัก เป็นต้น

2.) ข้าราชการและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อุปสรรคปัญหาจากกรณีดังกล่าวมี 3 ลักษณะ คือ ภาวการณ์ถูกชี้นำจากหน่วยงานบังคับบัญชาระดับบนขึ้นไป ทำให้การแก้ไขปัญหาหรือการเสนอความคิดเห็นต่อแนวทางการแก้ไขปัญหาไม่เป็นจริงในทางปฏิบัติ การปิดความรับผิดชอบโดยอ้างว่าไม่มีอำนาจการพิจารณาแก้ไขปัญหา และปัญหาความไม่เป็นกลาง และการเลือกปฏิบัติในการทำงาน ทั้งนี้เกิดจากอิทธิพลท้องถิ่น การให้ผลประโยชน์ตอบแทนจากบุคคล กลุ่มคน ผู้มีส่วนได้เสียจากการใช้ประโยชน์ในทรัพยากร เช่น นายทุน เป็นต้น

3.) อิทธิพลท้องถิ่น และระดับชาติ นอกจากปัญหาด้านระเบียบ กฎหมาย ข้อปฏิบัติ และข้าราชการที่เกี่ยวข้องจะเป็นอุปสรรคสำคัญในการทำงานแล้ว การใช้อิทธิพลของกลุ่มนายทุน ในพื้นที่ที่มีส่วนได้เสียจากการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร ถือเป็นปัจจัยสำคัญอีกส่วนหนึ่งที่ทำให้การดำเนินงานไม่มีความก้าวหน้า โดยจะเป็นไปใน 2 ลักษณะ ได้แก่ การเอื้อประโยชน์ให้แก่หน่วยงานบุคคลของรัฐ ซึ่งทำให้กลุ่มบุคคลดังกล่าวสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว การได้รับการปฏิบัติจากหน่วยงานรัฐเพื่อการใช้ประโยชน์ในที่ดินมีความสะดวกและเป็นไปตามเงื่อนไขข้อกำหนดของระเบียบ กฎหมาย ในอีกด้านหนึ่งนายทุนก็จะมีการข่มขู่ คุกคาม ทำร้ายร่างกายชาวบ้านโดยเฉพาะผู้นำในการเคลื่อนไหวคัดค้านทั้งในช่วงที่เข้ามาดำเนินการ และระหว่างการคัดค้าน

ของชาวบ้าน หรือ ร่วมกับหน่วยงานรัฐทำการปลูกกระแสร่างภาพลักษณ์ด้านลบให้กับกระบวนการเคลื่อนไหวของชาวบ้าน เป็นต้น

(9) สถานภาพปัญหาในปัจจุบัน

จากการศึกษาพบว่า ระดับความก้าวหน้าในการแก้ไขปัญหของชาวบ้าน หรือ กลุ่มผู้เดือดร้อนจะขึ้นอยู่กับกระบวนการดำเนินงานของภาครัฐ และสภาพปัญหา ความรุนแรงในระดับพื้นที่ และการตื่นตัวของชาวบ้านผู้เดือดร้อน จะมีความสัมพันธ์โดยตรงกับรูปแบบ วิธีการเคลื่อนไหวของชาวบ้าน ซึ่งสามารถจำแนกได้ 4 ระดับ ได้แก่

1. การรวมกลุ่มเพื่อติดตามปัญหา ลักษณะดังกล่าวจะเกิดขึ้นเมื่อมีหน่วยงานรัฐ หรือเอกชนเข้ามาดำเนินงานในพื้นที่ หรือเกิดปัญหาผลกระทบแล้วในระดับพื้นที่ ทำให้ชาวบ้านเริ่มตั้งคำถามกับ ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งจะนำมาสู่การแลกเปลี่ยนพูดคุยภายในกลุ่มผู้เดือดร้อน เพื่อกำหนดแนวทาง มาตรการติดตามปัญหาต่อไป ภายหลังการหาข้อสรุปเกี่ยวกับแนวทางมาตรการข้อเรียกร้องของชาวบ้านผู้เดือดร้อน จะดำเนินการติดตามปัญหากับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือการยื่นหนังสือร้องเรียนต่อนักการเมืองท้องถิ่น ในฐานะตัวแทนที่มาจาก การเลือกตั้งของชาวบ้าน ซึ่งผลที่เกิดขึ้นจะไม่มี ความก้าวหน้าในทางปฏิบัติ โดยจะออกมาในรูปแบบของการส่งหนังสือต่อไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับสูงขึ้นไปในขณะที่การดำเนินงาน และผลกระทบและความขัดแย้งในพื้นที่ยังคงดำเนินต่อไปเรื่อยๆ

2. การดำเนินการแก้ไขปัญหในระดับท้องถิ่น เมื่อการติดตามปัญหาของชาวบ้านไม่มีความคืบหน้า กลุ่มผู้เดือดร้อนจะพัฒนารูปแบบ และวิธีการติดตามปัญหาโดยการชุมนุม เรียกร้อง เพื่อกดดันให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเร่งรัดดำเนินการตามข้อเรียกร้อง โดยจะเป็นการเรียกร้องในระดับพื้นที่ หรือรวมตัวในนามเครือข่ายผู้เดือดร้อนของหลายกรณีปัญหา โดยผลที่เกิดขึ้นจะเกิดเวทีการเจรจาร่วมกับตัวแทน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เกิด มติ ข้อตกลง และมีการจัดกลไกติดตาม ตรวจสอบข้อเท็จจริงร่วมกัน ซึ่งจะอยู่ในขั้นตอนการดำเนินการในระดับท้องถิ่น

3. การพิจารณาตัดสินใจทางนโยบาย ในหลายพื้นที่การดำเนินการได้ผ่านการพิจารณาและมีข้อยุติในระดับท้องถิ่น จะส่งผลการพิจารณายังส่วนกลางเพื่อดำเนินการต่อไป เช่น การพิจารณาของรัฐมนตรีกว่ากระทรวง มติความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี เป็นต้น

4. การรับรองสิทธิและทำประโยชน์ในพื้นที่ที่มีปัญหาพิพาท ในบางพื้นที่ชาวบ้านจะได้รับการรับรองสิทธิในที่ดินทำกิน ที่อยู่อาศัยภายหลังการพิจารณาของหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องได้ข้อยุติลง เช่น กรณีพิพาทเรื่องการประกาศเขตป่าทับซ้อนที่ดินทำกิน ชาวบ้านได้เรียกร้องให้เพิกถอนเขตป่าสงวนแห่งชาติ และส่งมอบพื้นที่ให้สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมดำเนินการออกเอกสารสิทธิ์ สปก. 4-01 หรือ ในบางพื้นที่สามารถเข้าทำประโยชน์ได้ในระหว่างการดำเนินการแก้ไขปัญห เช่น กรณีสวนป่าดงมะไฟ จ.ยโสธร เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีลักษณะการเปลี่ยนสภาพการ

ถือครองและทำประโยชน์ที่ดิน และมีการใช้ประโยชน์ของที่ดินผิดประเภทในพื้นที่ที่ชาวบ้าน
สามารถเข้าทำประโยชน์ได้แล้ว

บทที่ 3

การประกาศเขตป่าทับซ้อนพื้นที่ทำกินและที่อยู่อาศัย

สถานการณ์ปัญหา

จากการศึกษาเชิงสำรวจกรณีการประกาศเขตป่าทับซ้อนที่ทำกิน และที่อยู่อาศัยของประชาชน จำนวนทั้งสิ้น 41 กรณี โดยจำแนกเป็นป่าอนุรักษ์ตามกฎหมายทับซ้อนที่ทำกินและที่อยู่อาศัย 14 กรณี ป่าอนุรักษ์ตามมติคณะรัฐมนตรี 7 กรณี ป่าสงวนแห่งชาติ 18 กรณี และป่าไม้ถาวรตามมติคณะรัฐมนตรีทับซ้อนที่ทำกิน 3 กรณี เกิดจากนโยบายการประกาศเขตพื้นที่ป่าตามกฎหมายป่าไม้ประเภทต่างๆ ทับซ้อนกับพื้นที่ทำกินและที่อยู่อาศัยของประชาชน ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิทธิในที่ดินของชาวบ้านที่เคยถือครองทำประโยชน์ในที่ดินดังกล่าว ซึ่งปรากฏว่ามีหลักฐานการถือครองทำประโยชน์ อาทิ สก.1 นส.3 นส.3 ก ใบเสียบ่ารุงท้องที่(ภบท.) หรือไม่มีเอกสารหลักฐานแต่มีสภาพการทำประโยชน์ในที่ดินดังกล่าว

พื้นที่ที่ประกาศเป็นพื้นที่ป่าไม้หากพิจารณาตามกฎหมายถือว่าบริเวณดังกล่าวเป็นที่ดินของรัฐที่มีสภาพบังคับตามกฎหมาย ซึ่งหากเป็นพื้นที่อนุรักษ์จะมีความเข้มข้นในการบังคับใช้มากกว่าพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ และป่าไม้ถาวรตามมติคณะรัฐมนตรี จึงก่อให้เกิดกรณีการจับกุมดำเนินคดีชาวบ้าน การอพยพ โยกย้าย ไล่รื้อชาวบ้านออกจากที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย รวมทั้งการทำลายพืชผลทางการเกษตร และหวงกั้นการเข้าใช้ประโยชน์ในพื้นที่ เป็นต้น ดังเช่นกรณีเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูสีฐาน จ.มุกดาหาร มีการอพยพโยกย้ายชาวบ้านออกจากที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย หรือกรณีพื้นที่เตรียมประกาศอุทยานแห่งชาติภูผาเหล็ก จ.สกลนคร มีการหวงกั้นการเข้าทำประโยชน์ในพื้นที่ต่างๆ ที่ยังไม่มีพระราชกฤษฎีกาประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติ เป็นต้น ส่วนพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ และป่าไม้ถาวรตามมติคณะรัฐมนตรีจะมีปัญหาการไม่ได้รับเอกสารสิทธิในที่ดินทำกินของราษฎรเป็นหลัก

ปัญหาทางนโยบายและกฎหมาย

ปี พ.ศ. 2484 รัฐได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติป่าไม้ มีวัตถุประสงค์หลัก คือ ให้อำนาจรัฐในการให้สัมปทานป่าไม้กับบุคคล เอกชน ตามมาตรา 63⁴ ซึ่งภายหลังจากมีการสัมปทานตัดไม้ได้มีราษฎรเข้าครอบครองทำกินและอยู่อาศัยในพื้นที่สัมปทานเดิม ครอบคลุมทั่วภาคอีสาน ประกอบ

⁴ ความว่า ออกให้อำนาจรัฐบาลในการให้สัมปทานป่าไม้แก่บุคคลต่างๆ และกำหนดคุณสมบัติผู้มีสิทธิได้รับสัมปทานทำไม้ตาม พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484

กับช่วงปี พ.ศ. 2504 เป็นต้นมา ที่รัฐได้ประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504 – 2509) จนกระทั่งปัจจุบัน ที่มีลักษณะมุ่งเน้นการผลิตเพื่อการส่งออกเป็นหลัก ทำให้มีการนำทรัพยากรมาใช้ประโยชน์อย่างมหาศาล ดังจะเห็นได้จากในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 1 พื้นที่ป่าไม้ของประเทศไทยมีเนื้อที่ทั้งสิ้น 171 ล้าน ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 53.3 ของพื้นที่ประเทศ และรัฐบาลได้มีนโยบายกันพื้นที่ป่าเพื่อสงวนไว้ร้อยละ 50 ของพื้นที่ทั้งหมด ตามมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 14 พฤศจิกายน 2504 ต่อมาได้ออกพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507⁵ เพื่อสงวนพื้นที่ป่าไม้ที่กำหนดไว้ในแผนข้างต้น

ในทางปฏิบัติรัฐจะขีดเส้นลงเป็นแผนที่โดยยึดหลักพื้นที่ป่าที่สำรวจได้จากภาพถ่ายดาวเทียม ปีพ.ศ. 2504 โดยกำหนดพื้นที่ที่จะสงวนไว้ 162.2 ล้านไร่ หรือประมาณร้อยละ 50.6 ของพื้นที่ประเทศ แล้วทยอยประกาศพื้นที่เหล่านี้เป็นป่าสงวนแห่งชาติ อย่างไรก็ตาม ในปี พ.ศ. 2535 จากการสำรวจของกรมป่าไม้พบว่าการประกาศพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติทั้งสิ้น 147 ล้านไร่ และมีการจำแนกเขตการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่ดินป่าไม้ตามมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 10 และ 17 มีนาคม 2535 เป็น ป่าเพื่อการอนุรักษ์ 88 ล้านไร่ ป่าเพื่อการเศรษฐกิจ 52 ล้านไร่ และพื้นที่เหมาะสมต่อการเกษตร 7 ล้านไร่

ตลอดช่วงระยะเวลา 30 ปี (พ.ศ. 2504 – 2535) จะพบว่ารัฐได้กำหนดมาตรการในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในรูปแบบต่างๆอย่างหลากหลาย แต่อย่างไรก็ตามหากพิจารณาการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ป่าไม้ในประเทศจะพบว่าการลดปริมาณลงอย่างต่อเนื่อง กล่าวคือ ในปี พ.ศ. 2504 มีพื้นที่ป่าทั้งสิ้นร้อยละ 53.3 ของพื้นที่ประเทศ ปี พ.ศ. 2510 ลดลงเหลือ ร้อยละ 48 ปีพ.ศ. 2526 ลดลงเหลือร้อยละ 29.3 ปี พ.ศ. 2534 เหลือร้อยละ 26.7 และจากการสำรวจของกรมป่าไม้ในปี พ.ศ. 2541 พบว่าเหลือเพียง ร้อยละ 25.2 ของพื้นที่ประเทศเท่านั้น จากสถิติดังกล่าวได้บ่งชี้ถึงความไม่สอดคล้องต้องกันระหว่างทิศทาง แผนการพัฒนาประเทศ กับนโยบาย และมาตรการจัดการทรัพยากรป่าไม้ของภาครัฐอย่างมีนัยสำคัญ

จากภาวะดังกล่าวข้างต้น ในปี พ.ศ. 2528 รัฐได้ประกาศใช้นโยบายป่าไม้แห่งชาติ พ.ศ. 2528 ทั้งนี้ มีเป้าหมายสำคัญคือ การเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ให้ได้ร้อยละ 40 ของพื้นที่ประเทศ จำแนกเป็น ป่าอนุรักษ์ร้อยละ 15 และป่าเศรษฐกิจร้อยละ 25 ของพื้นที่ประเทศ ซึ่งมีข้อสังเกตสำคัญคือในช่วงดังกล่าวมีพื้นที่ป่าไม้ในประเทศเหลืออยู่ประมาณร้อยละ 29.2 ของพื้นที่ประเทศ ทำให้มีความเป็นไปได้ว่าจะนำพื้นที่ป่าไม้อีกร้อยละ 14 ไปให้สัมปทานแก่เอกชน รวมทั้งการนำพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติเสื่อมโทรมให้กับเอกชนขอใช้ประโยชน์เพื่อปลูกสร้างสวนป่า กระทั่งปลายปี พ.ศ. 2531 ได้เกิดเหตุการณ์อุทกภัยภาคใต้ และนำมาสู่การยกเลิกการสัมปทานป่าไม้ทั่วประเทศ ยกเว้นป่าชายเลน

⁵ ความว่า พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ ออกเพื่อคุ้มครองป้องกันป่าไม้ของชาติ มิให้ถูกบุกรุกทำลาย พร้อมทั้งมีบทลงโทษผู้ฝ่าฝืน ปัจจุบันมีการกำหนดป่าสงวนแห่งชาติรวม 147 ล้านไร่ จำนวน 1,220 ป่า

อย่างไรก็ตามในพื้นที่ภาคอีสาน ความพยายามในการดำเนินการตามมาตรการดังกล่าวได้บังเกิดผลเมื่อปี พ.ศ. 2534 เมื่อรัฐบาล โดยคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) ได้ผลักดันโครงการจัดสรรที่ดินทำกินแก่ราษฎรผู้ยากไร้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติเสื่อมโทรม (คจก.) โดยดำเนินการในพื้นที่ภาคอีสาน จำนวนป่าสงวนแห่งชาติทั้งสิ้น 352 ป่า โครงการดังกล่าวมีเป้าหมาย คือ การเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ในภาคอีสานให้ได้ตามข้อกำหนดของคณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติ ร้อยละ 40 ของพื้นที่ภาค หรือประมาณ 42 ล้านไร่ แบ่งเป็นป่าอนุรักษ์ร้อยละ 15 (15.5 ล้านไร่) ป่าเศรษฐกิจร้อยละ 25 (26.5 ล้านไร่) โดยการอพยพชาวบ้านออกจากเขตป่าอนุรักษ์ แล้วจัดสรรที่ดินทำกินให้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติเสื่อมโทรมครอบครัวละไม่เกิน 15 ไร่ แล้วนำพื้นที่ส่วนที่เหลืออนุญาตให้เอกชนใช้ประโยชน์เพื่อปลูกสร้างสวนป่ายุคาลิปัตส หากแต่โครงการดังกล่าวได้นำมาสู่ความขัดแย้งกับประชาชนในภาคอีสานอย่างรุนแรง และเกิดการลุกขึ้นคัดค้านโครงการ กระทั่งรัฐบาลต้องยกเลิกในที่สุดเมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม 2535

อย่างไรก็ตาม แม้ว่ารัฐบาลได้ยกเลิกโครงการจัดสรรที่ดินทำกินแก่ราษฎรผู้ยากไร้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติเสื่อมโทรม (คจก.) แล้วก็ตาม แต่กฎหมาย นโยบายที่เป็นต้นตอของปัญหา และเป็นแม่บทในการดำเนินมาตรการของรัฐยังคงมีฐานะในการบังคับใช้อยู่ ทำให้การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างชาวบ้านกับรัฐในพื้นที่ต่างๆ ที่มีการทับซ้อนสิทธิในที่ดินอยู่ไม่สามารถหาข้อยุติได้ ถึงแม้ว่าชาวบ้านดังกล่าวจะสามารถกลับคืนสู่ที่ดินทำกินเดิมได้ ภายหลังการยกเลิกโครงการ คจก. ก็ตาม นอกจากนี้ จะเห็นได้ว่าในช่วงระยะเวลาดังกล่าว รัฐได้มีการประกาศเขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติที่มีสภาพป่าสมบูรณ์ ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งเพิ่มขึ้นมาอีก และนำมาสู่กระบวนการเรียกร้องสิทธิที่ดินของชาวบ้านอีสานในเวลาต่อมา ทั้งในนามกลุ่มผู้เดือดร้อนในระดับพื้นที่ องค์กร เครือข่ายชาวบ้านผู้เดือดร้อนในระดับต่างๆ เช่น สมัชชาชาวนาชาวไร่อีสาน เพื่อการรับรองสิทธิที่ดินทำกินและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ (สดท.)⁶ สมัชชาคนจน (สคจ.)⁷ เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป รากฐานทางความคิดในการกำหนดนโยบาย และมาตรการจัดการทรัพยากรป่าไม้ของประเทศไทยยังคงมุ่งเน้นภายใต้ 2 กรอบคิดหลัก คือ การอนุรักษ์พื้นที่แบบเข้มข้น และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรและที่ดินป่าไม้อย่างสุดขีด โดยที่หน่วยงานภาครัฐเป็นกลไกในการจัดการอย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาด ขณะเดียวกันชาวบ้านผู้เดือดร้อน ร่วมกับพันธมิตร เช่น องค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการ มีความพยายามนำเสนอทางเลือกการจัดการทรัพยากรภายใต้หลักการมีส่วนร่วมของ

⁶ ก่อตั้งเมื่อ 3 ก.ค. 2535 โดย คณะกรรมการชาวบ้านแก้ไขปัญหาที่ดินทำกิน 36 ป่าภาคอีสาน เป็นกลไกขององค์กรประชาชนเพื่อติดตามการกลับคืนถิ่นตนเองภายหลังการยกเลิกโครงการ คจก.

⁷ ก่อตั้งขึ้นในช่วง วันที่ 10-15 ธันวาคม 2538 ณ อ.โขงเจียม จ.อุบลราชธานี โดย เครือข่ายคนจนผู้ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาของรัฐ จาก 6 กลุ่มปัญหาทั่วประเทศได้แก่ กลุ่มปัญหาป่าไม้-ที่ดิน, กลุ่มปัญหาผลกระทบจากการสร้างเขื่อน, กลุ่มปัญหาเกษตรกรรมทางเลือก/ประมงพื้นบ้าน, กลุ่มแรงงานผู้ป่วยจากการทำงานและสิ่งแวดล้อม, กลุ่มปัญหาโครงการพัฒนาของรัฐ, และกลุ่มปัญหาชุมชนแออัด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นเวทีประสานงานของกลุ่มปัญหาคนจนในประเทศไทย

ประชาชน ชุมชน และการเคารพในองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งในระดับการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า และมาตรการคุ้มครองทางกฎหมาย นโยบาย ดังจะเห็นได้จากการผลักดันร่างพระราชบัญญัติป่าชุมชน ฉบับประชาชน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536 เป็นต้นมา แต่อย่างไรก็ตาม กระทั่งปัจจุบันร่างกฎหมายดังกล่าวก็ยังไม่มีความคืบหน้า เนื่องจากความเห็นแย้งของฝ่ายราชการ กับประชาชน โดยเฉพาะในประเด็นการจัดตั้งป่าชุมชนในเขตอนุรักษ์ ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงภาวะความล่าช้าในการปรับตัวทางนโยบายของภาครัฐที่ไม่สามารถจัดการกับสถานการณ์ปัจจุบันที่เป็นจริงได้

กระบวนการแก้ไขปัญหาของรัฐ

กระบวนการแก้ไขปัญหาของภาครัฐจะมีความแตกต่างกันของพื้นที่ป่าไม้แต่ละประเภท ทั้งนี้เนื่องจากสภาพบังคับใช้ทางกฎหมาย การจัดกลไกการบริหารจัดการของหน่วยงานราชการ แต่โดยสรุปกระบวนการแก้ไขปัญหาของภาครัฐยังคงพิจารณาเฉพาะองค์ประกอบของราชการเป็นกลไกหลักในการตัดสินใจ ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน และการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการในการตรวจสอบพิสูจน์สิทธิจะพิจารณาหลักฐานทางราชการเป็นสำคัญ เช่น ภาพถ่ายทางอากาศ หลักฐานการครอบครองทำประโยชน์ตามประมวลกฎหมายที่ดิน เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภายหลัง ปี พ.ศ. 2541 เป็นต้นมา รัฐได้กำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาพื้นที่ป่าไม้ ตามมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 30 มิถุนายน 2541 ซึ่งมติดังกล่าวได้ยกเลิกมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 17 และ 29 เมษายน 2540 ที่สมัชชาคนจนได้เจรจาร่วมกับรัฐบาล และได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาพื้นที่ป่าอนุรักษ์ของสมัชชาคนจน

การดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าว นอกจากจะทำให้การทำงานร่วมกันมาก่อน ต้องยุติลงโดยสิ้นเชิงแล้ว ยังก่อให้เกิดความขัดแย้งในสาระสำคัญของมติที่จะนำไปสู่ปฏิบัติการในพื้นที่พิพาท ทั้งการตรวจสอบพิสูจน์สิทธิในที่ดิน ที่กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการโดยใช้ภาพถ่ายทางอากาศที่ถ่ายไว้เป็นครั้งแรกหลังวันสงวนหวงห้ามเป็นพื้นที่ป่าไม้ตามกฎหมายครั้งแรกเป็นเกณฑ์หลักในการตรวจสอบพิสูจน์ดังกล่าว หากผลการตรวจสอบพิสูจน์พบว่า ราษฎรอยู่อาศัย ทำกินมาก่อน ให้มีการจัดทำขอบเขตการอยู่อาศัย ทำกินให้ชัดเจน ห้ามขยายพื้นที่เพิ่มเติมโดยเด็ดขาด และให้ดำเนินการตามความจำเป็นเพื่อการครองชีพ ถ้าเป็นพื้นที่ที่มีผลกระทบต่อระบบนิเวศ ให้พิจารณาให้ความช่วยเหลือโดยการหาที่อยู่อาศัย ที่ทำกินแห่งใหม่ หรือดำเนินการเคลื่อนย้ายออกจากบริเวณนั้นไปอยู่อาศัย ทำกินในพื้นที่ที่เหมาะสม ส่วนพื้นที่ที่อพยพออกไปแล้วให้ปลูกฟื้นฟูสภาพป่าต่อไป หากผลการตรวจสอบพิสูจน์พบว่าราษฎรอยู่อาศัย ทำกินหลังวันประกาศสงวนหวงห้ามเป็นพื้นที่ป่าไม้ตามกฎหมายครั้งแรก ให้ดำเนินการเคลื่อนย้ายชาวบ้านออกจากพื้นที่อนุรักษ์นั้น และหากไม่สามารถเคลื่อนย้ายได้ทันที ให้ดำเนินการควบคุมขอบเขตพื้นที่มิให้ขยายเพิ่มเติมโดย

เด็ดขาด จะเห็นได้ว่ากระบวนการแก้ไขปัญหา ตามสาระสำคัญของมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าวยังมีข้อจำกัดในทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน โดยเฉพาะกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ประชาชนผู้มีส่วนได้เสียโดยตรง ส่วนขั้นตอน กระบวนการดำเนินงานแก้ไขปัญหาพื้นที่ป่าไม้ตามกฎหมาย รัฐได้กำหนดขั้นตอนไว้ ดังรายละเอียดในตารางที่ 3.1 – 3.3

ตารางที่ 3.1 แสดงขั้นตอนการดำเนินการแก้ไขปัญหากรณีพื้นที่อุทยานแห่งชาติหรือเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า

ขั้นตอน ที่	กิจกรรม	บทบาท / ความรับผิดชอบ
1	จังหวัดตั้งคณะทำงานไปตรวจสอบพื้นที่ และพิจารณาให้ความเห็นชอบส่งเรื่องให้กรมป่าไม้	อนุกรรมการป้องกันและปราบปรามการลักลอบทำลายทรัพยากรป่าไม้ประจำจังหวัด
2	นำเข้าประชุมคณะกรรมการอุทยานแห่งชาติ หรือคณะกรรมการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าแห่งชาติ	กรมป่าไม้
3	คณะกรรมการอุทยานแห่งชาติ หรือคณะกรรมการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าแห่งชาติเห็นชอบ กรมป่าไม้สั่งเจ้าหน้าที่สำรวจพื้นที่ที่จะเพิกถอน	กรมป่าไม้
4	จัดทำแผนที่เพื่อให้คณะกรรมการให้ความเห็นชอบ	กรมป่าไม้
5	ร่างพระราชกฤษฎีกาเพิกถอนเสนอกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อนำเข้าคณะรัฐมนตรี	กรมป่าไม้ และ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
6	คณะรัฐมนตรีเห็นชอบส่งให้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจสอบ	คณะรัฐมนตรี
7	สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจสอบแล้วส่งให้เลขาธิการคณะรัฐมนตรีแจ้งกรมป่าไม้ พิมพ์แผนที่ท้ายพระราชกฤษฎีกา	สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
8	กรมป่าไม้พิมพ์แผนที่เสนอกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อส่งแผนที่ให้เลขาธิการคณะรัฐมนตรีทูลเกล้า	กรมป่าไม้
9	ประกาศในราชกิจจานุเบกษา	สำนักนายกรัฐมนตรี

ที่มา ; ปรับปรุงจากเอกสารกรมป่าไม้ตามหนังสือด่วนที่สุด ที่ กษ 0712.27 / 237

ตารางที่ 3.2 แสดงขั้นตอนการดำเนินงานแก้ไขปัญหาคกรณีพื้นที่ป่าไม้ถาวรตามมติ ครม.

ขั้นตอนที่	กิจกรรม	บทบาท / ความรับผิดชอบ
1	นำเสนอปัญหาต่อคณะกรรมการจำแนกประเภทที่ดินประจำจังหวัด	ราษฎร
2	แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบพื้นที่	พัฒนาที่ดินจังหวัดในฐานะเลขานุการคณะกรรมการฯ
3	เสนอคณะกรรมการจำแนกประเภทที่ดินประจำจังหวัดพิจารณา	พัฒนาที่ดินจังหวัด
4	เสนอคณะกรรมการพัฒนาที่ดิน	พัฒนาที่ดินจังหวัด
5	คณะกรรมการพัฒนาที่ดิน พิจารณา	กรมพัฒนาที่ดิน
6	นำเสนอคณะรัฐมนตรี	กรมพัฒนาที่ดิน
7	คณะรัฐมนตรีพิจารณา	คณะรัฐมนตรี

ที่มา ; ปรับปรุงจากเอกสารกรมป่าไม้ตามหนังสือด่วนที่สุด ที่ กษ 0712.27 / 237

ตารางที่ 3.3 แสดงขั้นตอนการดำเนินงานแก้ไขปัญหาคกรณีพื้นที่ป่าอนุรักษ์เพิ่มเติมตามมติคณะรัฐมนตรี และป่าสงวนแห่งชาติ

ขั้นตอนที่	กิจกรรม	บทบาท / ความรับผิดชอบ
1	จังหวัดแต่งตั้งคณะกรรมการ 5 ฝ่าย	อนุกรรมการป้องกันและปราบปรามการลักลอบทำลายทรัพยากรป่าไม้ประจำจังหวัด
2	คณะกรรมการฯ สํารวจพื้นที่	คณะกรรมการ
3	สํารวจเสร็จ ส่งเรื่องให้คณะกรรมการ ฯพิจารณา	เลขานุการคณะกรรมการ
4	คณะกรรมการ ฯ เห็นชอบและส่งเรื่องให้ป่าไม้เขต	ป่าไม้จังหวัด
5	ป่าไม้เขตดำเนินการรังวัด ปักเขต	ป่าไม้เขต
6	ปรับปรุงแผนที่	ป่าไม้เขต
7	ส่งกรมป่าไม้	ป่าไม้เขต
8	กรมป่าไม้ตรวจสอบความถูกต้อง รายงานกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ให้ความเห็นชอบ กรณีจะมอบให้ ส.ป.ก. นำเสนอคณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบ	กรมป่าไม้
9	กรมป่าไม้ส่งมอบพื้นที่ให้ ส.ป.ก.	กรมป่าไม้

ที่มา ; ปรับปรุงจากเอกสารกรมป่าไม้ตามหนังสือด่วนที่สุด ที่ กษ 0712.27 / 237

กระบวนการแก้ไขปัญหขององค์กรประชาชน

การดำเนินการแก้ไขปัญหของชาวบ้านที่เดือดร้อนจากนโยบายการประกาศเขตป่าทับซ้อนที่ทำกินและที่อยู่อาศัยได้เกิดขึ้นคู่ขนานมากับการดำเนินการตามนโยบายในพื้นที่ต่างๆ อย่างต่อเนื่อง ซึ่งสามารถแบ่งช่วงยุคการติดตามแก้ไขปัญหของชาวบ้านในพื้นที่ภาคอีสานโดยสรุปได้ดังต่อไปนี้

1.) ช่วงการคัดค้านโครงการปลูกสร้างสวนป่ายุคาลิปตัส ปี พ.ศ. 2528 – 2533 ชาวบ้านในพื้นที่ภาคอีสานหลายพื้นที่ได้รับผลกระทบจากโครงการปลูกสร้างสวนป่ายุคาลิปตัส ซึ่งทับซ้อนกับที่ทำกิน ที่อยู่อาศัย และที่สาธารณประโยชน์ของชุมชน ทำให้มีการลุกขึ้นคัดค้านของชาวบ้าน เช่น กรณีป่าดงใหญ่ จ.บุรีรัมย์ ป่าโนนลาน จ.ศรีสะเกษ ป่าดงนาฮี - คีแลน ป่าดงชุมคำ จ.อุบลราชธานี ป่าหนองเยาะ จ.สุรินทร์ เป็นต้น ทั้งนี้ส่วนหนึ่งองค์กรพัฒนาเอกชนได้ให้การสนับสนุนในเรื่องข้อมูลทางนโยบาย การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างพื้นที่ การพัฒนาระบบฐานข้อมูลปัญหา ผลกระทบ และการวางแผนการแก้ไขปัญห และการจัดการทรัพยากรในระดับพื้นที่ เช่น โครงการฟื้นฟูชีวิตและธรรมชาติ มูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม สมาคมสิทธิและเสรีภาพของประชาชน โดยดำเนินการในนาม “คณะทำงานศึกษาปัญหาป่าไม้ภาคอีสาน” และพัฒนามาเป็นโครงการป่าชุมชน ในช่วงปี พ.ศ. 2531 ขณะเดียวกันองค์กรชาวบ้านในพื้นที่ต่างๆ ที่ประสบความเดือดร้อนก็มีการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายในนาม “คณะกรรมการชาวบ้านอนุรักษ์ป่าภาคอีสาน” จำนวน 9 พื้นที่ 6 จังหวัด โดยการต่อสู้ในช่วงดังกล่าวมีข้อเรียกร้องสำคัญ คือการยกเลิกการปลูกสร้างสวนป่าในพื้นที่ต่างๆโดยเด็ดขาด

2.) ช่วงการต่อต้านโครงการ คจก. ปี พ.ศ. 2534 – 2535 คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสนช.) ได้ทำการปฏิวัติรัฐประหาร ในวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2534 ยึดอำนาจจากรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ และแต่งตั้ง นายอานันท์ ปันยารชุน ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ได้ดำเนินโครงการจัดสรรที่ดินทำกินแก่ราษฎรผู้ยากไร้ในเขตป่าสงวนเสื่อมโทรม (คจก.) ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ 352 ป่า เขตภาคอีสาน ซึ่งรายละเอียดดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น โครงการดังกล่าวได้นำมาสู่การลุกขึ้นต่อต้านของชาวบ้านในพื้นที่ภาคอีสานอย่างกว้างขวาง ในนาม “คณะกรรมการชาวบ้านแก้ไขปัญหที่ดินทำกิน 36 ป่าภาคอีสาน” กระทั่งโครงการถูกยกเลิกในที่สุดเมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม 2535 จากนั้นเครือข่ายชาวบ้านได้ร่วมกันก่อตั้ง “สมัชชาชนวนาชาวไร่ อีสาน เพื่อรับรองสิทธิที่ดินทำกินและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ (สดท.)” ขึ้นเพื่อเป็นกลไกในการติดตามการคืนถิ่นของแต่ละพื้นที่

3.) ช่วงติดตามการคืนถิ่น ปี พ.ศ. 2536 – 2539 ภายหลังการยกเลิกโครงการ คจก. สมัชชาชนวนาชาวไร่ฯ อีสาน ได้มีการจัดกลไกในการติดตามปัญหาร่วมกับรัฐในแต่ละจังหวัด และระดับ

พื้นที่ ซึ่งผลการดำเนินงานโดยส่วนมากไม่มีความก้าวหน้า เป็นเพียงการบรรเทาปัญหาความเดือดร้อน เช่น การผ่อนผันให้มีการทำประโยชน์และอยู่อาศัยในที่ดินเดิมได้เท่านั้น กระทั่งมีการชุมนุมและเจรจาร่วมกับตัวแทนรัฐบาลหลายครั้ง ในอีกด้านหนึ่งรัฐบาลนายชวน หลีกภัย ได้มีมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 14 กันยายน 2538 ยกเลิกมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 8 กันยายน 2536 เรื่องการยกเลิกให้เอกชนเช่าพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติปลูกลูกยาลิปตัส และมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 21 กันยายน 2536 เรื่องการแก้ไขพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 โดยให้มีการปลูกป่าที่สามารถครอบคลุมไปถึงไม้โตเร็วได้ ซึ่งถือเป็นการกลับมาอีกครั้งของการส่งเสริมการปลูกสร้างสวนป่าลูกยาลิปตัส ภายหลังจากการต่อต้านอย่างหนักของประชาชนและพันธมิตร นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2531 เป็นต้นมา ในส่วนขององค์กรประชาชน องค์กรพัฒนาเอกชน และนักวิชาการ ได้ร่วมกันยกร่างพระราชบัญญัติป่าชุมชนขึ้น ในปี พ.ศ. 2536 พร้อมๆกับการรณรงค์เรื่องป่าชุมชนในพื้นที่ต่างๆทั่วภาคอีสาน โดยการจัดตั้งกองทุนป่าชุมชนอีสานขึ้นเพื่อสนับสนุนกิจกรรมดังกล่าวขึ้น กระทั่ง ปี พ.ศ. 2539 สมัชชาชาวนาข้าวไร่ฯ อีสาน ได้เข้าร่วมกับสมัชชาคนจน และมีการรณรงค์ติดตามปัญหาในช่วงต้นปี พ.ศ. 2539 ช่วงรัฐบาลนายบรรหาร ศิลปอาชา ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี โดยการรณรงค์ครั้งนั้นได้มีมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 22 เมษายน 2539 เป็นกรอบแนวทางการแก้ไขปัญหาของสมัชชาคนจน 47 กรณี

4.) ช่วงหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับประชาชน ปี พ.ศ. 2540 – 2544 สมัชชาคนจนได้จัดรณรงค์เพื่อทวงสัญญากับรัฐบาล พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ในเดือนกุมภาพันธ์ – พฤษภาคม 2540 ตัวแทนรัฐบาลได้เปิดเวทีเจรจาและมีมติคณะรัฐมนตรีรับรองทุกกรณี ในส่วนกลุ่มปัญหาพื้นที่ป่าไม้ จำนวน 52 กรณี ได้มีกลไกการแก้ไขปัญหาร่วมกับรัฐบาลแต่ปัญหาไม่มีข้อยุติ กระทั่งเกิดการเปลี่ยนแปลงรัฐบาล และในปี พ.ศ. 2541 คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2541 เห็นชอบข้อเสนอของคณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหพื้นที่ป่าไม้ โดยยกเลิกมติคณะรัฐมนตรีที่ขัดแย้งกับมตินี้ ได้แก่ มติคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหของสมัชชาคนจน วันที่ 17 และ 29 เมษายน 2540 มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 22 เมษายน 2540 (มติวังน้ำเขียว) ซึ่งมติดังกล่าวสมัชชาคนจนได้คัดค้านและเสนอต่อรัฐบาลให้มีการยกเลิก เนื่องจากมีเจตนารมณ์เพื่อจัดการกับชาวบ้านที่ครอบครองทำประโยชน์ในพื้นที่ป่าไม้อย่างไม่เป็นธรรม และในทางปฏิบัติการระดับพื้นที่ได้เกิดกรณีการจับกุม ไล่รื้อ ทำลายพื้นที่การเกษตรของชาวบ้านในพื้นที่ภาคอีสาน เช่น กรณีชาวบ้านแก้งกะอาม อ.สมเด็จ จ.กาฬสินธุ์ กรณีการอพยพชาวบ้านโนนปาก่อ อ.ดงหลวง จ.มุกดาหาร เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า ในช่วงดังกล่าวกระบวนการแก้ไขปัญหพื้นที่ป่าไม้ได้พลิกกลับไปอยู่ในอำนาจการจัดการของหน่วยงานราชการทั้งหมด ภายได้กรอบแนวทางการทำงานตามมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 30 มิถุนายน 2541 ซึ่งก่อนหน้านี้เครือข่ายองค์กรชาวบ้านได้เข้าไปเป็นองค์ประกอบร่วมกับรัฐในการแก้ไขปัญห ตามที่มีการเจรจาและมีมติคณะรัฐมนตรีรับรองทุกกรณี

5.) ช่วงรัฐบาลเอื้ออาทร ปี พ.ศ. 2544 – ปัจจุบัน ปี พ.ศ. 2544 สมัชชาคนจนได้เปิดเวทีนำเสนอปัญหาต่อรัฐบาลภายใต้การนำของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร และคณะรัฐมนตรีได้มีมติรับทราบแนวทางการแก้ไขปัญหาสมัชชาคนจน เมื่อวันที่ 3 เมษายน 2544 พร้อมกับจัดกลไกการแก้ไขปัญหาในแต่ละกลุ่มปัญหา โดยกลุ่มปัญหาพื้นที่ป่าไม้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีนายประพัฒน์ ปัญญาชาติรักษ์ เป็นประธาน การดำเนินการในช่วงดังกล่าวมีบทเรียนสำคัญคือ ภาวะความขัดแย้งในการบังคับใช้มติคณะรัฐมนตรีในการแก้ไขปัญหา ระหว่างมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 30 มิถุนายน 2541 กับมติเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาของสมัชชาคนจน ทำให้การดำเนินงานไม่มีข้อยุติ และไม่สามารถดำเนินการได้กระทั่งปัจจุบัน ซึ่งสมัชชาคนจนได้เสนอต่อรัฐบาลให้ดำเนินการตัดสินใจทางนโยบายเกี่ยวกับกรณีดังกล่าวแต่ไม่มีผลปฏิบัติแต่อย่างใด

จากกระบวนการแก้ไขปัญหาของชาวบ้านในช่วงที่ผ่านมาตามรายละเอียดข้างต้น จะเห็นว่าองค์กรชาวบ้านได้มีการยกระดับการทำงานทั้งในเชิงคุณภาพและปริมาณ กล่าวคือ การจัดองค์กรในการแก้ไขปัญหาที่ขยายผลจากองค์กรระดับพื้นที่มาสู่องค์กรเครือข่ายเชิงประเด็น และเครือข่ายผู้เดือดร้อนกลุ่มปัญหาต่างๆ และการนำเสนอปัญหาต่อหน่วยงานราชการและรัฐบาลที่ประกอบด้วยข้อเสนอในกรณีเฉพาะหน้า และข้อเสนอเชิงนโยบาย กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งการดำเนินงานดังกล่าวองค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการในฐานะพันธมิตรได้มีส่วนสัมพันธ์กับการทำงานอย่างแยกไม่ออกในฐานะที่ปรึกษา และผู้ประสานงานให้เกิดเวทีในระดับต่างๆ เพื่อให้เกิดพัฒนาการของกระบวนการแก้ไขปัญหาดังกล่าวข้างต้น ซึ่งหากพิจารณากระบวนการแก้ไขปัญหาของชาวบ้านแล้ว สามารถจำแนกขั้นตอน และพัฒนาการได้ดังรายละเอียดต่อไปนี้

(1.) การประชุมหารือเพื่อวางแผนการแก้ไขปัญหาของผู้เดือดร้อน ซึ่งจะเกิดขึ้นภายหลังการประกาศเขตพื้นที่ป่าแล้วและได้รับผลกระทบอย่างเป็นรูปธรรมจากการดำเนินการของเจ้าหน้าที่

(2.) การติดตามแก้ไขปัญหา สามารถจำแนกรูปแบบ วิธีการติดตามแก้ไขปัญหาได้เป็น 4 รูปแบบ คือ การยื่นหนังสือต่อหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง และนักการเมืองในระดับพื้นที่ การชุมนุมเรียกร้องของชาวบ้านผู้เดือดร้อน การเข้าทำประโยชน์ในพื้นที่พิพาท และการยื่นหนังสือต่อกลไกอิสระตามรัฐธรรมนูญ

(3.) การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือของชาวบ้านผู้เดือดร้อนในแต่ละพื้นที่ เช่น เครือข่ายป่าชุมชนระดับจังหวัด เครือข่ายองค์กรชาวบ้านป่าไม้ที่ดินอีสาน สมัชชาคนจน เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม รูปแบบ วิธีการแก้ไขปัญหาของชาวบ้านดังกล่าวข้างต้น ถือได้ว่าเป็นพัฒนาการที่ต่อเนื่องเกี่ยวกับผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้น ซึ่งโดยทั่วไปการใช้กลไกปกติของทางราชการจะไม่มีควมก้าวหน้าอย่างเป็นรูปธรรมต่อการแก้ไขปัญหา ทำให้ต้องยกระดับการติดตามเป็นการชุมนุม การเข้ายึดพื้นที่ ทั้งนี้เพื่อกดดันให้เกิดเวทีการเจรจา และจัดกลไกการแก้ไขปัญหาโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังเช่นกรณีกลุ่มปัญหาพื้นที่ป่าไม้ของสมัชชาคนจน จะพบว่าก่อน

การเข้าร่วมในนามสมาชิกคนจนชาวบ้านในแต่ละพื้นที่ที่มีการรณรงค์ติดตามปัญหาของตนเองมาก่อนแล้ว แต่ไม่มีผลปฏิบัติตามความต้องการของชาวบ้าน อีกทั้งเกิดปัญหาทำให้การดำเนินงานต้องยุติลง หรือไม่มีความก้าวหน้าใดๆ ดังนั้นเมื่อเกิดการเจรจาต่อรองระหว่างรัฐบาลกับสมาชิกคนจนจะมีข้อยุติเกี่ยวกับแนวทางในการแก้ไขปัญหา โดยมีมติคณะรัฐมนตรีรับรอง รวมทั้งการจัดกลไกในการทำงานร่วม ตั้งแต่ระดับนโยบาย จนถึงคณะทำงานระดับพื้นที่ ซึ่งถ้าหากเปรียบเทียบกับขั้นตอนการแก้ไขปัญหาของหน่วยงานราชการดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น กล่าวได้ว่าจะมีความแตกต่างทั้งในเรื่ององค์ประกอบของคณะกรรมการ ขั้นตอนการพิจารณาดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 3.4 เปรียบเทียบความแตกต่างในขั้นตอนการแก้ไขปัญหาของรัฐ กับ สมาชิกคนจน กรณีปัญหาพื้นที่ป่าไม้

ขั้นตอนการแก้ไขปัญหาของรัฐ	ขั้นตอนการแก้ไขปัญหาของสมาชิกคนจน
1.) คณะกรรมการแก้ไขปัญหาในระดับนโยบาย ประกอบด้วยกลไกที่มีการแต่งตั้งไว้ตามกฎหมาย เช่น คณะกรรมการอุทยานแห่งชาติ คณะกรรมการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าแห่งชาติ เป็นต้น	1.) คณะกรรมการแก้ไขปัญหาในระดับชาติ เป็นคำสั่งแต่งตั้งโดยนายกรัฐมนตรี หรือรองนายกรัฐมนตรีที่ได้รับมอบหมายให้กำกับดูแล โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หรือกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นประธาน คณะกรรมการประกอบด้วยตัวแทนราชการกับสมาชิกคนจน ในสัดส่วนที่เท่าเทียมกัน รวมทั้งกรรมการและเลขานุการที่มีตัวแทนทั้งสองฝ่าย
2.) คณะกรรมการแก้ไขปัญหาในระดับจังหวัด ได้แก่ คณะอนุกรรมการป้องกันและปราบปรามการลักลอบทำลายทรัพยากรป่าไม้ประจำจังหวัดเป็นกลไกพิจารณาแก้ไขปัญหา ซึ่งไม่มีสัดส่วนของชาวบ้านเข้าร่วมด้วย	2.) คณะกรรมการแก้ไขปัญหาในระดับจังหวัด มาจากการแต่งตั้งโดยรัฐมนตรี ในฐานะประธานคณะกรรมการแก้ไขปัญหาในระดับชาติ
3.) คณะทำงานตรวจสอบข้อเท็จจริง ประกอบด้วยตัวแทนราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	3.) คณะทำงานตรวจสอบข้อเท็จจริง ประกอบด้วยตัวแทนชาวบ้านในสัดส่วนที่เท่าเทียมกับฝ่ายราชการ

ที่มา : จากเอกสารการดำเนินการแก้ไขปัญหาของสมาชิกคนจน

ปัญหาอุปสรรค

จากการศึกษาเชิงสำรวจในพื้นที่พิพาทเรื่องป่าไม้ จำนวน 41 กรณี พบว่าปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานกรณีการประกาศเขตป่าทับซ้อนที่ทำกินและที่อยู่อาศัยของประชาชน ได้แก่

- 1.) ความขัดแย้งทางด้านกฎหมาย นโยบายในการแก้ไขปัญหพื้นที่ป่าไม้ ทำให้ปัญหาไม่ได้รับข้อยุติ
- 2.) ความขัดแย้งเกี่ยวกับการจำแนกพื้นที่การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในพื้นที่พิพาทของหน่วยงานราชการ
- 3.) การเปลี่ยนสภาพการถือครองและทำประโยชน์ที่ดินในพื้นที่พิพาท
- 4.) ความล่าช้าในการดำเนินการแก้ไขปัญหของเจ้าพนักงาน
- 5.) งบประมาณในการสนับสนุนการแก้ไขปัญหา

ข้อคิดเห็น

- 1.) กรณีปัญหาพิพาทในพื้นที่ป่าไม้ของสมัชชาคนจนต้องใช้มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 29 เมษายน 2540 และ วันที่ 3 เมษายน 2544 ซึ่งเกิดจากการเจรจาร่วมระหว่างรัฐบาลกับสมัชชาคนจน ทั้งนี้เพื่อแก้ไขปัญหความขัดแย้งในการตัดสินใจเชิงนโยบายระหว่างมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าวข้างต้นกับมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 30 มิถุนายน 2541
2. ให้มีการทบทวนมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 30 มิถุนายน 2541
3. กรณีปัญหาพื้นที่ป่าไม้ที่ผ่านความเห็นชอบในระดับท้องถิ่นร่วมกันระหว่างตัวแทนชาวบ้านผู้เดือดร้อนกับหน่วยงานราชการแล้ว ควรพิจารณาเป็นโครงการแก้ไขปัญหแบบเร่งด่วนพิเศษ เพื่อจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการดำเนินการในระดับพื้นที่ ทั้งนี้การดำเนินการตามกลไกปกติมีความล่าช้า
4. ควรมีการตรวจสอบสถานภาพการถือครองและใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ที่มีปัญหาการเปลี่ยนมือที่ดินและใช้ประโยชน์ที่ดินผิดประเภท และเอาผิดกับนายทุน เอกชนที่เข้าทำประโยชน์ และควรมีมาตรการคุ้มครองพื้นที่การใช้ประโยชน์ทั้งมาตรการทางกฎหมายและการสร้างแรงจูงใจแก่เกษตรกรในการผลิตแบบยั่งยืน

บทที่ 4

ปัญหาการปลูกป่าและทำสวนป่าที่ส่งผลกระทบต่อประชาชน

สถานการณ์ปัญหา

จากการศึกษากรณีปัญหาการปลูกป่าและทำสวนป่าที่ส่งผลกระทบต่อประชาชน จำนวนทั้งสิ้น 42 กรณี โดยจำแนกหน่วยงานที่รับผิดชอบในการดำเนินการได้เป็น 3 ส่วน คือ การดำเนินการปลูกสร้างสวนป่าโดยหน่วยงานราชการ จำนวน 35 กรณี การดำเนินการโดยรัฐวิสาหกิจ จำนวน 4 กรณี และการขออนุญาตใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติของเอกชน จำนวน 3 กรณี โดยดำเนินการปลูกสร้างในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ และพื้นที่สาธารณประโยชน์ของชุมชน การปลูกสร้างสวนป่ายุคาลิปตัส ได้ส่งผลกระทบต่อชุมชน 2 ลักษณะ คือ ในด้านการถูกละเมิดสิทธิในที่ดินทำกินของประชาชน และสิทธิในการจัดการและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในพื้นที่ ลักษณะการดำเนินการปลูกสร้างสวนป่ายุคาลิปตัสมี 3 ส่วนดังนี้

1. พื้นที่สวนป่าของกรมป่าไม้ มีการดำเนินการใน 2 ลักษณะ ได้แก่ การปลูกสร้างสวนป่าในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติเสื่อมโทรมตามเงื่อนไขการสัมปทานทำไม้ และการปลูกสร้างสวนป่าในรูปแบบโครงการเฉพาะ ได้แก่ โครงการพัฒนาป่าไม้ทุ่งกุลาร้องไห้ ซึ่งปลูกในที่สาธารณประโยชน์ของชุมชน

2. พื้นที่สวนป่าขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (ออป.) การดำเนินการปลูกสร้างสวนป่าขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (ออป.) เป็นการปลูกตามเงื่อนไขการสัมปทานตัดไม้ ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติเสื่อมโทรม โดยปลูกในรูปแบบของ “โครงการหมู่บ้านป่าไม้”

3. พื้นที่สวนป่าที่เอกชนขออนุญาตใช้ประโยชน์ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ เป็นการขออนุญาตเข้าทำประโยชน์ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ตามมาตรา 16 และ 20 แห่งพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 ซึ่งส่วนมากเป็นการปลูกสร้างสวนป่ายุคาลิปตัสของบริษัทเอกชนที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมเยื่อกระดาษ เช่น กรณีการขออนุญาตใช้ประโยชน์ในเขตป่าสงวนแห่งชาติดงใหญ่ อ.โนนดินแดง จ.บุรีรัมย์ เป็นต้น

ปัญหาในทางนโยบายและกฎหมาย

นโยบายการส่งเสริมการปลูกป่าเศรษฐกิจของรัฐถูกพิจารณาภายใต้เงื่อนไข 2 ประการหลักๆ คือ การปลูกเพื่อทดแทนการลดลงของพื้นที่ป่าไม้ และการส่งเสริมอุตสาหกรรมเชื้อกระดาษ โดยเฉพาะตั้งแต่แผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 เป็นต้นมา รัฐบาลนายธารินทร์ ฤทธิชัย มีนโยบายส่งเสริมการปลูกยูคาลิปตัสเพื่อทดแทนการลดลงของพื้นที่ป่าไม้ปีละ 100,000 ไร่ ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติและพื้นที่สาธารณประโยชน์ รูปแบบของการดำเนินการคือ การร่วมมือกับเอกชน ทั้งนี้เนื่องจากรัฐบาลขาดกำลังคน และงบประมาณที่ไม่สามารถดำเนินการได้ ต่อมาในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 – 2529) รัฐบาลได้ประกาศใช้นโยบายป่าไม้แห่งชาติ ปี พ.ศ. 2528 ที่มีเป้าหมายในการเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ให้ได้ร้อยละ 40 ของพื้นที่ประเทศ จำแนกเป็นป่าเพื่อการอนุรักษ์ ร้อยละ 15 และป่าเศรษฐกิจร้อยละ 25 กรมป่าไม้ได้สนองนโยบายดังกล่าวโดยการจัดตั้งสำนักงานส่งเสริมการปลูกป่าภาคเอกชนขึ้นในปี พ.ศ. 2529 โดยในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้กำหนดเขตส่งเสริมการปลูกป่าเป็น 2 เขต คือ เขตส่งเสริมจังหวัดสุรินทร์ ประกอบด้วย 6 จังหวัด ได้แก่ สุรินทร์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี ยโสธร บุรีรัมย์ และนครราชสีมา และ เขตส่งเสริมจังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย 11 จังหวัด ได้แก่ ขอนแก่น ร้อยเอ็ด อุดรธานี เลย มหาสารคาม ชัยภูมิ กาฬสินธุ์ สกลนคร นครพนม และเพชรบูรณ์ ทั้งนี้พื้นที่เป้าหมายในการปลูกป่าเศรษฐกิจดังกล่าวให้กรมป่าไม้ดำเนินการ และให้เอกชนขออนุญาตใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติเสื่อมโทรม ในอัตราไร่ละ 10 บาท / ปี เป็นระยะเวลาไม่เกิน 30 ปี

ต่อมารัฐได้ตราพระราชบัญญัติสวนป่าพ.ศ. 2535 เพื่อส่งเสริม การปลูกไม้หวงห้าม โดยไม่สนับสนุนการปลูกสร้างสวนป่ายูคาลิปตัส พร้อมกันนี้รัฐบาลนายอานันท์ ปันยารชุน ได้มีมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 8 กันยายน 2535 ให้ยกเลิกการให้อนุญาตใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติเสื่อมโทรมเพื่อปลูกยูคาลิปตัสโดยเด็ดขาด ยกเว้นเกษตรกรเช่าได้ร้อยละ 50 ไร่ สำหรับปลูกไม้หวงห้ามเท่านั้น อย่างไรก็ตามในปี พ.ศ. 2536 รัฐบาลนายชวน หลีกภัย ได้มีมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 14 กันยายน 2536 เพื่อยกเลิกมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 8 กันยายน 2535 เรื่องการยกเลิกให้เอกชนเช่าพื้นที่ป่า และวันที่ 21 กันยายน 2536 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบให้แก้ไขพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 เพื่อให้มีการปลูกป่าที่ครอบคลุมไปถึงไม้โตเร็วด้วย

การเปลี่ยนแปลงด้านนโยบายดังกล่าวถือได้ว่ารัฐบาลได้ดำเนินการเพื่อสนองความต้องการของนายทุนอุตสาหกรรมเชื้อกระดาษอย่างสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปี พ.ศ. 2543 คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบข้อเสนอของรัฐมนตรีที่ดูแลด้านนโยบายเศรษฐกิจในการสนับสนุนการลงทุนเพื่อการปลูกป่าและอุตสาหกรรมเชื้อกระดาษระหว่างไทย-จีน มูลค่า 1,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2543 และมีมติรับทราบผลการดำเนินการจัดหาที่ดินเพื่อปลูกยูคาลิปตัสเป็นวัตถุดิบป้อนอุตสาหกรรมเชื้อกระดาษส่งประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยกลุ่มบริษัทเกษตรรุ่งเรืองพืชผล

จำกัด ตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เสนอ ในวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2543 ซึ่งบริษัทร่วมทุนฝ่ายไทยจะเป็นผู้เสนอขออนุญาตใช้พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติเสื่อมโทรม จำนวน 200,000 – 250,000 ไร่ สำหรับปลูกยูคาลิปตัสและตั้งโรงงานเยื่อกระดาษ โดยบริษัทจะประชาสัมพันธ์ให้กับราษฎรที่ครอบครองที่ดินอยู่ก่อนให้ความยินยอมในการเข้าทำประโยชน์ในพื้นที่และบริษัทจะรับเป็นภาระในกรณีราษฎรร้องขอค่าชดเชยต่างๆ นอกจากนี้บริษัทยังขอใช้พื้นที่สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม จำนวน 500,000 ไร่

หากพิจารณานัยทางกฎหมาย นโยบายเกี่ยวกับการสนับสนุน ส่งเสริมการปลูกยูคาลิปตัสในช่วง 20 ปี ที่ผ่านมา จะพบว่ารัฐบาลมีการพัฒนามาตรการทางกฎหมาย การจัดกลไกในการส่งเสริม และการจัดเตรียมหาพื้นที่ในการปลูกยูคาลิปตัสเพื่อเอื้อประโยชน์ต่อกลุ่มทุนอุตสาหกรรมเยื่อกระดาษอย่างต่อเนื่อง ซึ่งส่งผลกระทบต่อสิทธิในที่ดินทำกิน และที่อยู่อาศัยของประชาชนอย่างสำคัญ

กระบวนการแก้ไขปัญหาของภาครัฐ

จากการปลูกสร้างสวนป่าในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติและพื้นที่สาธารณประโยชน์ของชุมชนได้ก่อให้เกิดผลกระทบ และนำมาสู่การร้องเรียนของชาวบ้านในหลายพื้นที่ จากการศึกษาพบว่าชาวบ้านได้เริ่มร้องเรียนต่อหน่วยงานราชการตั้งแต่วันที่ พ.ศ. 2530 เป็นต้นมาจนกระทั่งปัจจุบันการแก้ไขปัญหายังไม่มียุติแต่อย่างใด ทั้งพื้นที่สวนป่าของกรมป่าไม้ พื้นที่สวนป่าขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (ออป.) และพื้นที่สวนป่าที่เอกชนขออนุญาตใช้ประโยชน์ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ทั้งนี้ กระบวนการแก้ไขปัญหาของภาครัฐจะพิจารณาตามหน่วยงานที่รับผิดชอบพื้นที่เป็นกลไกที่ใช้อำนาจตัดสินใจทางนโยบายเป็นด้านหลัก กล่าวคือ กรณีพื้นที่สวนป่าขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ ผู้มีอำนาจพิจารณาสำคัญ คือ คณะกรรมการองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ ซึ่งมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ หรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย เป็นประธาน กรณีสวนป่ากรมป่าไม้ อธิบดีกรมป่าไม้จะเป็นผู้มีอำนาจพิจารณาการยกเลิกเพิกถอนพื้นที่สวนป่า ส่วนพื้นที่สวนป่าที่เอกชนขออนุญาตใช้ประโยชน์ในเขตป่าสงวนแห่งชาติเสื่อมโทรม หากเนื้อที่ไม่เกิน 2,000 ไร่ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์จะเป็นผู้ที่มีอำนาจตัดสินใจในการยกเลิก หรืออนุมัติการให้อินอนุญาต หากเนื้อที่เกิน 2,000 ไร่ขึ้นไป จะพิจารณาโดยคณะรัฐมนตรี นอกจากนี้ในพื้นที่สวนป่าที่ปลูกสร้างในที่ดินสาธารณประโยชน์ตามโครงการเฉพาะ เช่น โครงการพัฒนาป่าไม้หุบภูลาร้องไห้ เป็นต้น กลไกในการพิจารณาจะให้ความเห็นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นสำคัญ

กระบวนการแก้ไขปัญหาขององค์กรประชาชน

จากการศึกษาในพื้นที่ที่มีข้อพิพาทและความขัดแย้งเรื่องการปลูกสร้างสวนป่า พบว่า พัฒนาการและกระบวนการแก้ไขปัญหาของชาวบ้าน สามารถจำแนกช่วงยุคในการต่อสู้ได้ 2 ส่วน คือ

1.) การคัดค้านในช่วงเริ่มโครงการปลูกสวนป่า ชาวบ้านในหลายพื้นที่ได้มีการคัดค้าน การปลูกสร้างสวนป่ายุคอาณานิคมในช่วงเริ่มต้นการดำเนินงานของหน่วยงานที่รับผิดชอบปลูกสร้าง สวนป่านั้นๆ ซึ่งจะอยู่ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 – 6 (พ.ศ. 2520 – 2534) ทั้งนี้ พื้นที่ดำเนินการจะทับซ้อนกับพื้นที่ที่ราษฎรถือครองทำประโยชน์อยู่แล้ว หรือเป็นที่ สาธารณะที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน การคัดค้านของชาวบ้านจะเป็นไปเพื่อให้ยุติโครงการ ปลูกสร้างสวนป่าโดยเด็ดขาด หรือห้ามให้มีการขยายพื้นที่ปลูกสร้างสวนป่าออกไปอีก ผลปรากฏ ว่าหน่วยงานที่รับผิดชอบจะสามารถปลูกสร้างสวนป่าได้ส่วนหนึ่ง แต่ไม่เต็มพื้นที่ที่ได้กำหนดไว้ ในโครงการ พื้นที่ลักษณะดังกล่าวเช่น ป่าหนองเยาะ จ.สุรินทร์ ป่าดงนาฮี - คีแลน ป่าดงชุมคำ จ. อุบลราชธานี ป่าดงเค็ง จ.ร้อยเอ็ด สวนป่าคอนสาร จ.ชัยภูมิ เป็นต้น วิธีการต่อสู้ของชาวบ้านจะเป็น การคัดค้านในพื้นที่เป็นหลัก เช่น การรวมกลุ่มขัดขวางการปลูกสวนป่า การยื่นหนังสือหรือเข้าพบ ตัวแทนรัฐบาล การบุกหรือถอนต้นยูคาลิปตัส หรือแม้กระทั่งการบุกทำลายเรือนเพาะชำกล้าไม้ สำนักงานสวนป่า เป็นต้น

2.) การคัดค้านภายหลังจากโครงการปลูกป่าได้ดำเนินการแล้ว จะสืบเนื่องมาจากการต่อสู้ คัดค้านในช่วงแรกที่ไม่สามารถยุติโครงการได้ทั้งหมด ทำให้มีพื้นที่สวนป่าคงเหลืออยู่ ชาวบ้านจะ เข้าร่วมติดตามปัญหาเพื่อให้รัฐบาลดำเนินการยกเลิกสวนป่า แล้วนำที่ดินมาจัดสรรให้กับประชาชนที่เคยครอบครองทำประโยชน์มาก่อนการปลูกสร้างสวนป่า การรวมกลุ่มของชาวบ้านในช่วงนี้ จะเริ่มในปี พ.ศ. 2536 เป็นต้นมา และส่วนใหญ่เข้าร่วมกับสมัชชาคนจนในปี พ.ศ. 2539 โดยมีมติ คณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหา ซึ่งมีหลายกรณีชาวบ้านสามารถ ยกเลิกสวนป่าและเข้าทำประโยชน์ในที่ทำกินเดิมได้ เช่น ป่าดงมะไฟ จ.ยโสธร สวนป่าโพธิ์ชัย จ. ร้อยเอ็ด เป็นต้น

จากพัฒนาการและกระบวนการแก้ไขปัญหาของชาวบ้าน กรณีการปลูกสร้างสวนป่าข้าง ต้น จะเห็นได้ว่ากระบวนการต่อสู้ของชาวบ้านได้เกิดขึ้นคู่ขนานกับนโยบาย และมาตรการของ หน่วยงานรัฐ เอกชน และรัฐวิสาหกิจที่เข้ามาดำเนินการในพื้นที่ นอกจากนี้ ในหลายกรณีชาวบ้าน ได้จัดสรรพื้นที่บางส่วนที่สามารถยับยั้งการขยายพื้นที่ปลูกยูคาลิปตัสจัดการในรูปแบบ “ป่าชุมชน” ซึ่งถือเป็นรูปธรรมที่ตอบโต้วิธีการจัดการพื้นที่พุทธพยากรป่าไม้ของรัฐบาลไทยอย่างสำคัญ ทั้ง ในเชิงการกำหนดยุทธศาสตร์การจัดการพื้นที่พุทธพยากร ที่มุ่งส่งเสริมภาคธุรกิจเอกชนรายใหญ่เป็น ด้านหลัก และวิธีการปลูกสร้างที่มุ่งเน้นเฉพาะไม้โตเร็ว ภายใต้รูปแบบการปลูกสร้างสวนป่าขนาดใหญ่ (Plantation) โดยไม่ให้ความสำคัญกับพันธุ์ไม้ท้องถิ่น

ดังนั้น จากข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการแก้ไขปัญหาของชาวบ้านดังกล่าวข้างต้น พบว่าภายหลังเกิดปัญหาการปลูกสร้างสวนปาล์มในพื้นที่พิพาทกลุ่มราษฎรผู้เดือดร้อนได้รวมตัวกันเพื่อแก้ไขปัญหาในหลายรูปแบบ คือ

1. การต่อสู้คัดค้านในระดับพื้นที่ ที่หน่วยงานรับผิดชอบได้เข้าดำเนินการปลูกสร้างสวนปาล์มยุติ
2. การติดตามแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง และรัฐบาล โดยผ่านกิจกรรมการยื่นหนังสือ การชุมนุมประท้วง การเปิดเวทีเจรจาร่วมกับตัวแทนรัฐบาล และการจัดกลไกการทำงานร่วม เป็นต้น
3. การสร้างรูปธรรมการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในระดับพื้นที่ เช่น การจัดการป่าชุมชน การปลูกฟื้นฟูป่าธรรมชาติในพื้นที่ที่มีการยกเลิกยุติแล้ว เป็นต้น

ปัญหาอุปสรรค

1. รัฐไม่มีการดำเนินการตามข้อเรียกร้องและข้อตกลงร่วมกับชาวบ้าน
2. นโยบายรัฐในการส่งเสริม และสนับสนุนการปลูกสร้างสวนปาล์มยังคงเป็นไปอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการสร้างมาตรการทางกฎหมายเพื่อสนับสนุนให้เกิดการเข้าถึงสิทธิในการถือครอง และใช้ประโยชน์ในที่ดินแก่นายทุนเอกชนมากขึ้นเป็นลำดับ

ข้อคิดเห็น

1. ข้อเสนอต่อการแก้ไขปัญหาในระดับพื้นที่

ให้มีการยกเลิกการปลูกสร้างสวนปาล์มและสนับสนุนงบประมาณในการฟื้นฟูสภาพป่าธรรมชาติโดยองค์กรชาวบ้าน หากสวนปาล์มดังกล่าวปลูกทับที่ดินทำกินของราษฎรให้เร่งดำเนินการออกเอกสารสิทธิในที่ดินทำกินแก่ราษฎร

2. ข้อเสนอต่อกฎหมายนโยบายและมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง

2.1. ยกเลิกมติ ครม. วันที่ 1 และ 15 กุมภาพันธ์ 2543 เรื่องการลงทุนปลูกป่าและอุตสาหกรรมเชื้อกระดาศไทย-จีน และจัดหาที่ดินเพื่อปลูกยุติปาล์มเป็นวัตถุประสงค์ป้อนโรงงานเชื้อกระดาศส่งประเทศสาธารณประชาชนจีน

2.2. ยกเลิกนโยบายป่าไม้แห่งชาติและคณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติที่ใช้อยู่ในปัจจุบันและบัญญัติเพิ่มเติมในกฎหมายป่าไม้ฉบับปฏิรูป โดยให้คณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติเป็นกลไกร่วมของสังคม และมีกระบวนการกำหนดนโยบายป่าไม้แห่งชาติที่สามารถสะท้อนความมีส่วนร่วมของภาคประชาชนต่อการจัดการป่าไม้ของชาติตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2540 มาตรา 46 และ 56

2.3. สนับสนุนให้เร่งพิจารณาร่างพระราชบัญญัติป่าชุมชนซึ่งได้ผ่านการพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎรเมื่อ วันที่ 7 พฤศจิกายน พ.ศ. 2544

2.4 รัฐควรมีมาตรการจูงใจให้เกิดการปลูกฟื้นฟูป่าธรรมชาติของชุมชน ทั้งในพื้นที่ที่มีการครอบครองทำประโยชน์ พื้นที่ป่าชุมชน พื้นที่ป่าหัวไร่ปลายนา

บทที่ 5

ปัญหาการให้สัมปทานทำประโยชน์ในที่ดินของรัฐ

สถานการณ์ปัญหา

จากการศึกษากรณีพิพาทปัญหาการให้เอกชนสัมปทานทำประโยชน์ในที่ดินของรัฐจำนวน 2 กรณี ได้แก่ กรณีการประกอบการอุตสาหกรรมเหมืองหินชนิดอุตสาหกรรมหินปูนเพื่อการก่อสร้าง (โรงโม่หินศักดิ์ชัย) ต.ทุ่งนาเลา อ.คอนสาร จ.ชัยภูมิ และการประกอบกิจการทำเกลือสินเธาว์ ต.โคกพระ อ.กันทรวิชัย จ.มหาสารคาม ที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนและเกษตรกรโดยมีระดับความเดือดร้อนตั้งแต่ความตื่นตกใจ สร้างความรำคาญ การแตกร้างผุพังของบ้านเรือน เกิดผลต่อสุขภาพทั้งจากฝุ่น มลพิษต่างๆ รวมถึงส่งผลกระทบต่อผลผลิตทางการเกษตรของเกษตรกร นอกจากนี้ การอนุญาตให้เอกชนสัมปทานทำประโยชน์ในกิจการเหมืองแร่ชนิดต่างๆ ส่วนใหญ่มักเกี่ยวข้องกับกลุ่มอิทธิพล กระทั่งเกิดการข่มขู่ คุกคามชาวบ้านทำให้เกิดความไม่มั่นคงต่อชีวิต และทรัพย์สิน ซึ่งการดูแล ให้ความคุ้มครองความปลอดภัยจากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องไร้ประสิทธิภาพ มีการปล่อยปละ ละเลย เพิกเฉย ไม่ปฏิบัติหน้าที่หรือไม่สามารถแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของชาวบ้านได้ ดังนั้น ปัญหาข้อพิพาทเกี่ยวกับการอนุญาตให้เอกชนทำประโยชน์ในกิจการเหมืองแร่ นอกจากจะเป็นการทำลายทรัพยากรธรรมชาติที่ชุมชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน การสร้างผลกระทบต่อพื้นที่เกษตรกรรมและระบบนิเวศโดยรวมของชุมชนท้องถิ่นที่ยากแก่การฟื้นฟูให้กลับคืนสู่สภาพเดิมแล้ว ยังเกิดปัญหาการคุกคามชีวิตทรัพย์สินของชาวบ้านที่คัดค้านโครงการดังกล่าวด้วย

ปัญหาทางนโยบายและกฎหมาย

หากพิจารณาจากความต้องการในการนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ในการพัฒนาประเทศแล้วจะเห็นได้ว่านับตั้งแต่รัฐได้กำหนดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 (2504-2509) จนถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (2545-2549) นั้นทุกแผนที่ผ่านมารัฐได้มีนโยบายในการส่งเสริมให้มีการสำรวจแหล่งแร่และทำอุตสาหกรรมเหมืองแร่เพื่อนำรายได้เข้าประเทศอย่างต่อเนื่อง และแพร่หลาย ซึ่งส่งผลกระทบต่อธุรกิจและอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรแร่มีการขยายตัวเพิ่มมากขึ้น

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องพบว่ากรณีการให้สัมปทานทำประโยชน์ของเอกชนนั้นเป็นปัญหาที่มีความซับซ้อนของหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง และเกิดความบกพร่องของมาตรการของรัฐในการให้อนุญาต การควบคุมดูแล และการพิจารณาอนุมัติการขอประทานบัตร โดยเฉพาะกรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ที่เป็นหน่วยงานหลักในการบริหารจัดการและส่งเสริมพัฒนาทรัพยากรแร่ ซึ่งดำเนินการตามข้อกฎหมาย ดังนี้

1.) พระราชบัญญัติแร่ พ.ศ.2510 ไม่มีมาตรการในการให้ประชาชนมีส่วนร่วมตัดสินใจ อนุมัติใช้ทรัพยากรแร่ ยกเว้นมาตรา 49 ที่บัญญัติว่าต้องมีการปิดประกาศคำขอประทานบัตร ณ ที่ว่าการอำเภอและที่ว่าการองค์การบริหารส่วนตำบลอย่างน้อย 20 วัน เพื่อให้บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และมีส่วนได้เสียได้แจ้งคำขอประทานบัตร ถ้าไม่มีการโต้แย้งคัดค้านจึงให้ดำเนินการได้ซึ่งในการ ประกาศการคัดค้านนั้นรัฐไม่มีมาตรการที่เปิดเผย เป็นเพียงการปิดประกาศให้ถูกต้องตามหลัก เกณฑ์ แต่ก็ไม่มีรายละเอียดในการร่วมตัดสินใจในขั้นตอนต่อไป และยังเป็นกฎหมายที่ล้าสมัยไม่ สอดคล้องกับสภาพของความเป็นจริง เช่น การลงโทษปรับผู้ประกอบการเมื่อกระทำผิด เป็นเงินสูง สุดเพียง 2,000 บาท และมาตรการฟื้นฟูสภาพสิ่งแวดล้อมภายหลังจากหมดอายุประทานบัตรก็ไม่มี ผลในทางปฏิบัติจริง และการระบุนกรรมสิทธิ์ของรัฐในการจัดการแหล่งแร่ได้ดิน (แก้วไข พ.ศ.2545)

2.) คำสั่งกระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีคำสั่งผ่านอธิบดีกรมป่าไม้ ถึงผู้ว่าราชการจังหวัด ทุกจังหวัดเรื่องกำหนดหลักเกณฑ์การอนุญาตให้เอกชนเข้าทำประโยชน์ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พื้นที่อนุญาตต้องไม่มีปัญหาขัดแย้งกับราษฎรในพื้นที่และบริเวณใกล้เคียงแต่ไม่ มีการดำเนินการแต่อย่างใด

3.) การให้อำนาจการบริหารของอธิบดีกรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ ที่ สามารถอนุมัติการเปลี่ยนแปลงและเพิ่มชนิดแร่และวิธีการทำเหมืองได้โดยไม่ต้องทำ รายงานผลกระทบ ด้านสิ่งแวดล้อม (EIA) ใหม่ให้ครบกระบวนการ ทำให้เกิดช่องว่างที่เอื้อประโยชน์ให้กับผู้ประกอบการแต่ฝ่ายเดียว รวมถึงมาตรการในภายหลังหมดอายุประทานบัตรนั้น โรงงานอุตสาหกรรม สามารถประกอบกิจการต่อได้แม้หมดอายุใบอนุญาต หรือแม้แต่ในช่วงขอต่อใบอนุญาตก็ให้ สามารถประกอบกิจการต่อได้โดยไม่ต้องรอกการอนุมัติจากหน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบ

4.) มีหนังสือสั่งการจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม กำหนดให้การพิจารณาคำ ขอประทานบัตรต้องผ่านความเห็นชอบจากองค์การบริหารส่วนตำบล และต้องตรวจสอบคำขอ ประทานบัตรว่ามีประชาชนคัดค้านหรือไม่

ซึ่งตามข้อเท็จจริงในระดับพื้นที่นั้นไม่มีการดำเนินการตามข้อบัญญัติและมีการปกปิดข้อมูลและมีการหวงกันไม่ให้ชุมชนมีส่วนร่วมตลอดมา จนเกิดการรวมกันเพื่อติดตามปัญหาผล กระทบและมีการยื่นหนังสือคัดค้านเพื่อให้มีการยุติการดำเนินการ (ศศิณ เถลิ้มลาภและนำอ้อย เกียรติวงศ์ทอง, 2547.)

กระบวนการแก้ไขปัญหาของรัฐ

กระบวนการแก้ไขปัญหาของรัฐสามารถจำแนกเป็น 2 ระดับ ซึ่งสืบเนื่องมาจากการยื่นหนังสือเรียกร้องต่อการแก้ไขปัญหาให้กับส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในระดับภูมิภาค และการยื่นหนังสือถึงหน่วยงานรัฐในส่วนกลาง ผลปรากฏว่า

- 1.) ระดับภูมิภาคมีการตั้งคณะทำงานเพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริงในระดับพื้นที่ตามหนังสือร้องเรียนของราษฎรแต่ไม่มีผลในทางปฏิบัติ
- 2.) ระดับหน่วยงานที่กำกับดูแลด้านนโยบายมีบทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ดังตารางที่ 5.1

ตารางที่ 5.1 ; บทบาทหน้าที่ของหน่วยงานรัฐที่กำกับดูแลการประกอบการเหมืองแร่และผลการดำเนินการ

หน่วยงาน	บทบาทและหน้าที่	ผลการดำเนินการ
กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ (กพร.)	- ดำเนินการรับคำขออนุญาตและพิจารณาสิทธิต่างๆ ตามกฎหมายว่าด้วยแร่ - ควบคุมส่งเสริมการทำเหมืองแร่และกิจกรรมต่อเนื่องให้ถูกต้องตามหลักเกณฑ์กฎหมาย	มีการพิจารณาให้อนุญาตประทานบัตรแต่ไม่มีการควบคุมหรือติดตามการประกอบการให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ข้อบังคับ
สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม (สผ.)	- ดำเนินการกำกับดูแลและพิจารณาเห็นชอบรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) จากการทำเหมืองแร่ในขั้นตอนการอนุญาตประทานบัตร	- ทั้ง 2 กรณี ไม่มีการดำเนินการศึกษาสำรวจและวิเคราะห์ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม (EIA)
กรมป่าไม้	- ดำเนินการเกี่ยวกับการอนุญาตและตรวจสอบการนำไม้และของป่าเคลื่อนที่ตามกฎหมายว่าด้วยการสงวนหวงห้าม กฎหมายป่าไม้ ที่เกี่ยวข้องกับการให้ประทานบัตร	- ไม่ดำเนินการ
กรมอุทยานสัตว์ป่าและพันธุ์พืช	- ควบคุม กำกับ ดูแล ป้องกัน การบุกรุก ทำลายป่าและการกระทำผิดกฎหมายป่าไม้	- ไม่ดำเนินการ
กรมโรงงานอุตสาหกรรม	- กำกับดูแล ส่งเสริม และสนับสนุนการประกอบอุตสาหกรรม - ควบคุมวัตถุอันตรายและสารเคมีเพื่อรักษาคุณภาพแวดล้อมและความปลอดภัย	มีการสนับสนุนให้ผู้ประกอบการดำเนินการได้แต่ไม่มีผลในการควบคุมคุณภาพสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยของชาวบ้าน
กรมศิลปากร	- ตรวจสอบพื้นที่ให้ประทานบัตรเป็นพื้นที่แหล่งโบราณคดี โบราณสถานหรือโบราณวัตถุหรือไม่	ยังไม่มีดำเนินการสำรวจตรวจสอบ
องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น	- ร่วมให้ความเห็นในการพิจารณาอนุญาตประทานบัตร - ติดตาม ตรวจสอบการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันและ	- พิจารณาให้ประทานบัตร แต่ไม่ติดตาม ตรวจสอบการ

	แก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อม การฟื้นฟูพื้นที่ภายหลังการทำเหมืองหินและการเผาระวังคุณภาพสิ่งแวดล้อม	ปฏิบัติตามมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อมของผู้ประกอบการ

ที่มา : 1.) ปรับปรุงจากเอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง ผลกระทบจากการประกอบกิจการเหมืองหิน และโรงโม่หิน ครั้งที่ 4 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ วันที่ 13 ธันวาคม 2546 ณ ห้องประชุมโรงพยาบาลเวชประสิทธิ์ จ.ขอนแก่น

2.) จากการศึกษาและการสัมภาษณ์ราษฎรในพื้นที่ศึกษา

กระบวนการแก้ไขปัญหาขององค์กรประชาชน

ภายหลังเกิดปัญหาในพื้นที่พิพาทกลุ่มราษฎรผู้เดือดร้อนได้รวมตัวกันเพื่อสร้างกลไกในการแก้ไขปัญหา คือ

1. การรวมกลุ่มเพื่อวางแผนการแก้ไขปัญหาของผู้เดือดร้อนที่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินการ
2. การติดตามการแก้ไขปัญหา สามารถจำแนกรูปแบบ วิธีการติดตามแก้ไขปัญหาก็เป็น 4 รูปแบบ คือ การยื่นหนังสือต่อหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง และนักการเมืองในระดับพื้นที่ การชุมนุมเรียกร้องสิทธิของชาวบ้านผู้เดือดร้อน และการยื่นหนังสือต่อกลไกอิสระตามรัฐธรรมนูญ
3. การรวมกลุ่มราษฎรที่ประสบปัญหาเพื่อร่วมเรียกร้องสิทธิเป็นลักษณะเครือข่ายของคหบดีชาวบ้านเพื่อสร้างพลังในการติดตามปัญหาที่ไม่ได้รับการแก้ไข
4. การเผาระวังในระดับพื้นที่ของกลุ่มชาวบ้านผู้เดือดร้อน และการวางแผนการจัดการพื้นที่ในบริเวณพิพาท เช่น การสำรวจพื้นที่บริเวณโรงโม่หินศักดิ์ชัยเพื่อวางแผนการจัดการป่าชุมชนของชาวบ้านในเขตตำบลทุ่งนาเลา อ.คอนสาร จ.ชัยภูมิ การฟื้นฟูพื้นที่เกษตรกรรมในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากการประกอบการเกลือสินเธาว์ ของชาวบ้านตำบลโคกพระ อ.กันทรวิชัย จ.มหาสารคาม เป็นต้น

ปัญหาอุปสรรค

1. หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด ไม่ดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงของการประกอบการให้เป็นไปตามเงื่อนไขและระเบียบ
2. มาตรการและการป้องกันผลกระทบจากการประกอบการไม่มีมาตรฐานส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชน

3. เจ้าหน้าที่ของรัฐในระดับท้องถิ่นมีพฤติกรรมวางตัวไม่เป็นกลางในการพิจารณาแก้ไข
ปัญหาผลกระทบที่เกิดขึ้น

4. ผู้ประกอบการมีพฤติกรรมข่มขู่ คุกคามแกนนำชาวบ้านในระดับพื้นที่

ข้อคิดเห็น

1. กลไกการแก้ไขปัญหาตามข้อเรียกร้องของราษฎรในระดับจังหวัดไม่สามารถแก้ไข
ปัญหาได้และเจ้าหน้าที่รัฐมีพฤติกรรมเข้าข้างและสนับสนุนผู้ประกอบการ

2. รัฐควรวางมาตรการที่ชัดเจนในการตรวจสอบผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมก่อนการ
ให้สัมปทานกับผู้ประกอบการถึงแม้จะระบุว่าต้องทำรายงานผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม (EIA) ก็ตาม
แต่ยังขาดการให้ความสำคัญต่อผลกระทบที่เกิดขึ้น และมีข้อบกพร่องในมาตรการติดตาม ตรวจสอบ
ผลกระทบ และขาดการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม รวมถึงยังเป็นการทำรายงานเพื่อประกอบ
การขอประทานบัตรโดยมิได้ใส่ใจถึงการป้องกันผลกระทบที่เกิดขึ้นจริงในระหว่างการประกอบ
การ

3. องค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งเป็นหน่วยงานในระดับพื้นที่ที่มีส่วนในการพิจารณาการ
อนุญาตประทานบัตรยังขาดองค์ความรู้ หรือการเชื่อมโยงปัญหาที่เกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อมและวิถี
ชีวิตของชุมชน เกี่ยวกับผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นจากการประกอบการ

4. ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ซึ่งให้สิทธิชุมชนในการมีส่วนร่วมจัดการ
ทรัพยากรในท้องถิ่น ตามมาตรา 56 ,59 และ 79 นั้นในทางปฏิบัติจริงยังไม่เกิดผลใดๆ ในกรณี
ปัญหาของการประกอบการเกี่ยวกับเหมืองแร่และโรงโม่หิน

บทที่ 6

ปัญหาการจัดสรรที่ดินของรัฐ

สถานการณ์ปัญหา

เกิดจากความต้องการของหน่วยงานรัฐ และรัฐวิสาหกิจในการนำพื้นที่ทำกินของประชาชนไปใช้ประโยชน์ในรูปแบบต่างๆ เช่น การก่อสร้างเขื่อน อ่างเก็บน้ำ เป็นต้น โดยการเวนคืนที่ดินในพื้นที่ทำกินเดิมของชาวบ้าน หรือการจัดสรรพื้นที่รองรับแก่ประชาชนที่ได้รับผลกระทบในรูปแบบของนิคม เช่น นิคมสร้างตนเอง นิคมสหกรณ์ เป็นต้น ซึ่งในทางปฏิบัติกลับเกิดปัญหาการทับซ้อนสิทธิในที่ดินทำกินในพื้นที่รองรับ หรือปัญหาการถือครองที่ดินของพนักงานเจ้าหน้าที่ทำให้ชาวบ้านเสียสิทธิที่ควรจะได้รับ นอกจากนี้ในบางกรณีประชาชนไม่ได้รับสิทธิในที่ดินทำกินหรือพื้นที่รองรับไม่สามารถทำประโยชน์ได้ เนื่องจากไม่เหมาะสมต่อการผลิตทางการเกษตรทำให้เกิดปัญหาเรื้อรังกระทั่งปัจจุบัน

กรณีข้อพิพาทผลกระทบจากการก่อสร้างเขื่อนอุบลรัตน์ อ.อุบลรัตน์ จ.ขอนแก่น ซึ่งโครงการศึกษาและสำรวจข้อพิพาทและความขัดแย้งปัญหาที่ดินแห่งประเทศไทย ระยะที่ 1 ได้ทำการศึกษาพบว่าพื้นที่ดังกล่าวการไฟฟ้าฝ่ายผลิตได้สงวนที่ดิน เนื้อที่ 3,200 ไร่ บริเวณเขตหวงห้ามเขื่อนอุบลรัตน์ไว้ในปี พ.ศ. 2510 ภายหลังการก่อสร้างเขื่อนอุบลรัตน์ปี พ.ศ. 2506 และประกาศเป็นกฤษฎีกานิคมสงเคราะห์ ปี พ.ศ. 2528 ต่อมารายการบ้านพระบาท และบ้านบ่อนกเขา อ.อุบลรัตน์ได้ร้องขอออกเอกสารสิทธิที่ดินโดยอ้างว่าเป็นพื้นที่ทำกินเดิมก่อนการก่อสร้างเขื่อนและมีเอกสารสิทธิในที่ดิน เช่น สค. 1 และ นส.3 รวมทั้งพื้นที่ที่ กฟผ.สงวนไว้ครอบคลุมถึงพื้นที่หมู่บ้านซึ่งเป็นชุมชนขนาดใหญ่ มีโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภคมากมาย เช่น วัด โรงเรียน สถานที่ราชการร้านค้า เป็นต้น

ปัญหาทางนโยบายและกฎหมาย

สืบเนื่องในปี พ.ศ. 2485 รัฐได้ออกพระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความช่วยเหลือสงเคราะห์ประชาชนที่ไม่มีที่ดินทำกินและยากจน ซึ่งมีการปรับปรุงแก้ไขในฉบับที่ 2 ในปี พ.ศ. 2504 เป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการจัดตั้งนิคมสร้างตนเอง และในปี พ.ศ. 2511 ได้ออกพระราชบัญญัติแก้ไขปรับปรุงและใช้เป็นหลักในการดำเนินการและจัดตั้งนิคมสร้างตนเองจนถึงปัจจุบัน โดยจำแนกนิคมสร้างตนเองออกเป็น 5 ประเภท คือ

1. นิคมสร้างตนเองในลักษณะช่วยเหลือราษฎรโดยทั่วไป
2. นิคมสร้างตนเองในลักษณะช่วยเหลืออพยพราษฎรจากเขตนํ้าท่วม

3. นิคมสร้างตนเองในลักษณะช่วยเหลือราษฎรในเขตจังหวัดชายแดนและเขตแทรกซึมของ ผกค.

4. นิคมสร้างตนเองในลักษณะช่วยเหลือราษฎรเพื่อเป้าหมายทางการเมืองและเศรษฐกิจ

5. นิคมสร้างตนเองในลักษณะพิเศษเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและแก้ไขปัญหาในการปกครอง

ซึ่งในภาคอีสานนั้น จากการศึกษาค้นคว้า กรณีการก่อสร้างเขื่อนอุบลรัตน์ มีความเกี่ยวข้องกับการก่อตั้งนิคมสร้างตนเองในลักษณะการช่วยเหลืออพยพราษฎรจากเขตนํ้าท่วม ซึ่งเป็นการจัดตั้งขึ้นโดยมติคณะรัฐมนตรี วันที่ 8 ตุลาคม 2506 เกี่ยวกับความช่วยเหลือที่ควรจะให้แก่ราษฎรที่ต้องถูกน้ำท่วม ในกรณีการสร้างเขื่อนพลังงานไฟฟ้าหรือเขื่อนชลประทาน ทั้งนี้ตามเงื่อนไขราษฎรในเขตนํ้าท่วมจะได้รับการจัดที่ดินประกอบอาชีพไว้ในจังหวัดเดิมหรือจังหวัดใกล้เคียงที่ราษฎรที่มีภูมิลำเนาอยู่นอกเหนือจากการชดเชยค่าที่ดิน ในภายหลังแล้วนิคมประเภทนี้มีข้อจำกัดคือ กรมประชาสงเคราะห์จะไม่มีการรับผิดชอบแต่โยกความรับผิดชอบให้กับหน่วยงานที่รับผิดชอบในการสร้างเขื่อนเป็นผู้ดำเนินการต่อ ประกอบกับการจำแนกนิคมสร้างตนเองของกรมประชาสงเคราะห์มีการแบ่งตามวัตถุประสงค์ของประเภทของนิคมไว้ ทั้งนี้ประเภทของนิคมตามวัตถุประสงค์จะมีลักษณะเฉพาะเจาะจงส่งผลให้เกิดปัญหาในการดำเนินงานนิคมที่แตกต่างกัน ดังนั้นผลที่ได้จากการดำเนินการจึงไม่เท่าเทียมกันขึ้นอยู่กับหน่วยงานที่รับผิดชอบในแต่ละพื้นที่เป็นหลัก (นโยบายที่ดินของประเทศไทย:สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย,พฤศจิกายน 2529.)

ถึงแม้รัฐจะมีมาตรการในการให้ความช่วยเหลือราษฎรที่ได้รับผลกระทบจากน้ำท่วม ตามพระราชบัญญัติจัดรูปที่ดินเพื่อการครองชีพซึ่งบัญญัติไว้เพื่อให้ความช่วยเหลือราษฎร กรณีของการก่อสร้างเขื่อนอุบลรัตน์นั้นปัญหาความทับซ้อนทางด้านกฎหมาย นโยบายที่ใช้บังคับในพื้นที่และของแต่ละหน่วยงานที่รับผิดชอบส่งผลทำให้กระบวนการแก้ไขทำงานมีความล่าช้า อีกทั้งขั้นตอนการทำงานต้องผ่านการพิจารณาหลายหน่วยงานและเจ้าพนักงานบ้ายเบี่ยงปิดภาระรับผิดชอบ ดังกรณีปัญหาเขื่อนอุบลรัตน์ที่สถานภาพทางกฎหมายของพื้นที่เป็นทั้งที่ดินสาธารณประโยชน์ พื้นที่นิคมสงเคราะห์ และพื้นที่อยู่อาศัย ที่ทำกินที่ชุมชนมีหลักฐานการครอบครองทำประโยชน์มาก่อน

กระบวนการแก้ไขปัญหาของรัฐ

กระบวนการแก้ไขปัญหารัฐ จะดำเนินการโดยกลไกของคณะกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ (กบร.) เป็นผู้พิจารณา โดยมีหลักเกณฑ์ในการตรวจสอบร่องรอยการทำประโยชน์จากการอ่าน แปล และตีความแผนที่ภาพถ่ายทางอากาศ และหลักฐานการครอบครองทำประโยชน์ของราษฎร ว่าได้ครอบครองทั้งหมดก็แปลง ได้อย่างไร ทำประโยชน์อย่างไร เมื่อใด ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ จากนั้น กบร.จะส่งผลการอ่าน แปลและตีความให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อถ่ายทอดลงในระวาง และลงพื้นที่ดำเนินการรังวัด พิสูจน์สิทธิในที่ดิน

กระบวนการแก้ไขปัญหาขององค์กรประชาชน

ชาวบ้านได้ร้องเรียนเพื่อขอให้ทางราชการออกเอกสารสิทธิในที่ดินทำกิน และที่อยู่อาศัย ซึ่งความเป็นมาของพื้นที่ดังกล่าวมีการตั้งถิ่นฐานทำกิน มีโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน รวมทั้งการเจรจาต่อรองกับรัฐเพื่อให้เกิดการเร่งรัดดำเนินการตามข้อร้องเรียน

ปัญหาอุปสรรค

1. ปัญหาความทับซ้อนทางด้านกฎหมายในการบังคับใช้ในพื้นที่ที่มีข้อพิพาท
2. กลไกในการตรวจสอบข้อเท็จจริงขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน

ข้อคิดเห็น

รัฐควรมีกลไกในการตัดสินใจทางนโยบายเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งกรณีดังกล่าวโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วม และกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการตรวจสอบที่คำนึงถึงประวัติความเป็นมาและการตั้งถิ่นฐานของชุมชนเป็นด้านหลัก

บทที่ 7

ปัญหาการใช้ประโยชน์ที่ดินสาธารณะประโยชน์

สถานการณ์ปัญหา

ปัญหาการใช้ประโยชน์ที่ดินสาธารณะประโยชน์ในภาคอีสาน จากการศึกษาจำนวน 36 กรณี สามารถจำแนกประเภทของปัญหาที่แตกต่างกันได้เป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

1. การใช้ประโยชน์โดยรัฐ โดยวิธีการประกาศเขตพื้นที่สาธารณะประโยชน์ ทับซ้อนพื้นที่ครอบครองทำกินและที่อยู่อาศัยของชุมชน การออกนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวและการพัฒนาพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อาทิ เช่น กรณีที่สาธารณะประโยชน์ดอนฮังเกลือ อ.เสลภูมิ จ.ร้อยเอ็ด การลักลอบออกเอกสารสิทธิในที่ดินให้กับนายทุนของเจ้าพนักงานที่ดินในระดับท้องถิ่น รวมถึงการขายและพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของรัฐ อาทิ การตั้งศูนย์ราชการ การสร้างสถานีอนามัย การตั้งสำนักงาน อบต. ส่งผลให้มีการดำเนินมาตรการกับชาวบ้านที่ครอบครองทำประโยชน์อยู่เดิมและขับไล่ชาวบ้านออกจากพื้นที่

2. การเข้าใช้ประโยชน์ของนายทุนเอกชน เป็นกรณีที่เจ้าพนักงานที่ดินในระดับท้องถิ่น สมคบกับนายทุนเอกชน ในการออกเอกสารสิทธิในที่ดินสาธารณะประโยชน์ของชุมชน อาทิ กรณีที่สาธารณะประโยชน์ดอนหนองโหมง-หนองกลาง อ.ปทุมรัตต์ จ.ร้อยเอ็ด

3. การใช้ประโยชน์ของชุมชน เกิดกรณีข้อพิพาทระหว่างชุมชนกับรัฐ ซึ่งเป็นการใช้อำนาจตามกฎหมายของรัฐเข้าทำประโยชน์ในที่ดินรกร้างว่างเปล่าที่ราษฎรครอบครองทำประโยชน์อยู่ก่อน เช่น กรณีที่สาธารณะประโยชน์ทุ่งเลิงแก อ.ปทุมรัตต์ จ.ร้อยเอ็ด ซึ่งเป็นปัญหาของชุมชนในการเข้าถึงสิทธิในที่ดิน

ปัญหาทางนโยบายและกฎหมาย

ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 ได้บังคับใช้กับราษฎรตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2497 ให้ราษฎรแจ้งสิทธิการครอบครอง (ส.ค.1) ภายใน 180 วัน ภายหลังการประกาศใช้กฎหมาย หากไม่แจ้งสิทธิการครอบครองถือว่าสละสิทธิ์ ต่อมาเมื่อคำสั่งคณะปฏิวัติฉบับที่ 96 ลงวันที่ 29 กุมภาพันธ์ 2515 ให้ยกเลิกการผ่อนผันการแจ้งการครอบครองเฉพาะรายให้ยกเลิกการออกหนังสือครอบครองสิทธิประเภท ส.ค.1 ดังนั้นที่ดินที่หลุดจากการครอบครองทั้งหมด ภายในวันที่ 29 ก.พ. 2515 จึงถือเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินซึ่งรัฐ โดยอธิบดีกรมที่ดินมีอำนาจดูแลรักษาและดำเนิน

การคุ้มครองป้องกัน สำหรับที่ดินรกร้างว่างเปล่าซึ่งถือเป็นทรัพย์สินแผ่นดิน กฎหมายที่ดิน มาตรา 9¹⁰ ได้ห้ามประชาชนเข้ายึดครองทำประโยชน์และหากเข้าดำเนินการมี

ความผิด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. 2479 มาตรา 1304¹¹ ซึ่งมีข้อจำกัดคือที่ดินดังกล่าวไม่สามารถนำไปจัดให้กับประชาชนครอบครองได้และไม่สามารถออกเอกสารสิทธิได้ รวมทั้งบุคคลที่ครอบครองทำประโยชน์ในที่ดินประเภทนี้ก็ไม่สามารถอ้างสิทธิการครอบครองที่ดินได้ และหากมีการเข้าครอบครองทำประโยชน์ให้ถือว่าบุกรุกที่ดินของรัฐ ซึ่งส่งผลให้ราษฎรจำนวนมากในภาคอีสานที่ไม่ได้แจ้งสิทธิการครอบครองภายในเวลากำหนดนั้น ไม่สามารถออกเอกสารสิทธิตามกฎหมายรวมถึงราษฎรที่เข้าทำกินในที่ดินรกร้างว่างเปล่าซึ่งหน่วยงานรัฐมีการประกาศขึ้นทะเบียนที่สาธารณะ และการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง (น.ส.ล.) ทับซ้อนลงไปโดยไม่มีการตรวจสอบข้อเท็จจริงในระดับพื้นที่ตามสภาพความเป็นจริงของพื้นที่

จากอดีตที่ผ่านมาตั้งแต่มีการออกประมวลกฎหมายที่ดิน 2497 ที่ผ่านมา รัฐโดยกรมที่ดินได้ปล่อยปละละเลยไม่มีมาตรการในการดูแลป้องกันที่ดินรกร้างว่างเปล่าอย่างจริงจังส่งผลให้ในหลายพื้นที่ มีการบุกรุกเข้ายึดครองที่ดินของนายทุนเอกชน โดยขัดกับกฎหมายที่ดิน มาตรา 9 แต่ไม่มีการดำเนินการและทำให้การจัดสรรที่ดินเพื่อประชาชนที่ยากจนอย่างแท้จริงไม่เกิดขึ้น และก่อให้เกิดการลักลอบออกเอกสารสิทธิ

กระบวนการแก้ไขปัญหาของรัฐ

กระบวนการแก้ไขปัญหาของรัฐจะใช้กลไกปกติของทางราชการ โดยคณะกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ (กบร.) องค์การบริหารส่วนตำบล และกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้สำรวจแนวเขต และส่งเรื่องให้จังหวัดเพื่อนำเข้าสู่การพิจารณาของคณะกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐระดับจังหวัด เมื่อมีมติของ กบร.จังหวัด จะนำเรื่องเสนอต่อ กบร. เพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไป อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาจากพื้นที่ที่มีความขัดแย้งในลักษณะดังกล่าว เกิดจากความต้องการในการนำพื้นที่ไปใช้ประโยชน์ขององค์กรส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานราชการ โดยไม่มีการตรวจสอบหลักฐานเดิม และข้อเท็จจริงการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ แต่จะทำการเดินสำรวจ นำชื่อของผู้ปกครองท้องถิ่นเป็นหลัก จากนั้นจะประกาศเพื่อให้ราษฎรในพื้นที่ที่มีการสำรวจพื้นที่ทับซ้อนยื่นคัดค้าน หากไม่มีการคัดค้านจะนำขึ้นทะเบียนเพื่อประกาศเป็นที่หลวงต่อไป หากมีการคัดค้านจะให้

¹⁰ มาตรา 9 ที่ดินที่ได้รับคำรับรองจากนายอำเภอว่า ได้ทำประโยชน์แล้ว ให้โอนกันได้

¹¹ มาตรา 1304 แห่ง ปพพ. บัญญัติว่า สาธารณสมบัติของแผ่นดินนั้น รวมทรัพย์สินทุกชนิดของแผ่นดิน ซึ่งใช้เพื่อ สาธารณประโยชน์ หรือสงวนไว้เพื่อประโยชน์ร่วมกัน เช่น (1) ที่ดินรกร้างว่างเปล่า และที่ดินซึ่งมีผู้เวนคืน หรือทอดทิ้ง หรือกลับมาเป็นของแผ่นดิน โดยประการอื่นตามกฎหมายที่ดิน (2) ทรัพย์สินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันเป็นต้นว่าที่ขายดั่ง ทางน้ำ ทางหลวง ทะเลสาบ (3) ทรัพย์สินเพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะเป็นต้นว่า ป้อม และโรงทหาร สำนักราชการบ้านเมือง เรือรบ อาวุธภัณฑ์

ราษฎรยื่นคัดค้านต่อศาล หรือหากราษฎรไม่ได้ยื่นคัดค้านต่อศาลแต่ยังเข้าประโยชน์ในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง นายอำเภอท้องที่โดยมอบหมายให้ส่วนปกครองท้องถิ่นจะฟ้องขับไล่ออกจากพื้นที่ ซึ่งนำมาสู่การร้องเรียนของราษฎรต่อหน่วยงานราชการ และองค์กรประชาชนต่างๆ ในอีกลักษณะหนึ่งที่มีการออกเอกสารสิทธิในที่ดินสาธารณะประโยชน์ให้กับนายทุน เช่น กรณีปัญหาการบุกรุกที่ดินสาธารณะประโยชน์ดอนหนองโหมง-หนองกลาง จ.ร้อยเอ็ด รัฐจะใช้มติความเห็นชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลในการพิจารณา โดยไม่มีการตรวจสอบสภาพข้อเท็จจริงว่าพื้นที่ดังกล่าวได้ใช้ประโยชน์ร่วมกันจริงหรือไม่

กระบวนการแก้ไขปัญหาขององค์กรประชาชน

ในกรณีที่เกิดข้อพิพาทเรื่องที่ดินสาธารณะประโยชน์ องค์กรประชาชนจะเสนอให้มีการจัดตั้งกลไกร่วมระหว่างรัฐกับประชาชนในการแก้ไขปัญหา โดยจะมีการตรวจสอบหลักฐานว่าที่ดินดังกล่าวมีหลักฐานความเป็นมาอย่างไร สภาพพื้นที่มีการใช้ประโยชน์ร่วมกันจริงหรือไม่ และแนวเขตที่ดินสาธารณะประโยชน์เป็นอย่างไร รวมทั้งกระบวนการประกาศเขตที่ดินสาธารณะประโยชน์ของรัฐเป็นไปตามขั้นตอนหรือไม่ จากนั้นคณะทำงานระดับพื้นที่จะรวบรวมข้อมูล ข้อเท็จจริงเสนอต่อคณะกรรมการระดับจังหวัดให้พิจารณา และนำเสนอต่อคณะกรรมการระดับชาติต่อไป

ปัญหาอุปสรรค

1. กลไกที่จัดตั้งขึ้นระหว่างรัฐกับประชาชนไม่ได้รับการยอมรับจากทางราชการ ทำให้การดำเนินการแก้ไขปัญหาไม่มีประสิทธิภาพ
2. รัฐไม่มีความจริงใจในการแก้ไขปัญหา มีการเปลี่ยนแปลงกลไกการทำงานร่วมกับประชาชนตามภาวะการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองทำให้การทำงานมีความล่าช้าและไม่ต่อเนื่อง
3. ความขัดแย้งระหว่างหน่วยงานรัฐระดับท้องถิ่น กับประชาชนผู้เดือดร้อน ทำให้การแก้ไขปัญหาไม่สามารถหาข้อยุติร่วมกันได้
4. งบประมาณในการตรวจสอบพื้นที่ไม่เพียงพอ ทำให้ไม่สามารถทำงานได้
5. มีการใช้อิทธิพลท้องถิ่นในการข่มขู่ คุกคามชาวบ้านผู้เดือดร้อน และที่ปรึกษาชาวบ้าน

ข้อคิดเห็น

1. กระบวนการแก้ไขปัญหาควรพิจารณาบนพื้นฐานข้อเท็จจริงจากสภาพการใช้ประโยชน์ในที่ดินนั้นอย่างเป็นธรรม
2. กระบวนการตรวจสอบพื้นที่ และการแก้ไขปัญหาของรัฐควรคำนึงถึงวิถีการผลิตของชุมชนในแต่ละท้องถิ่นที่มีการจำแนกพื้นที่การใช้ประโยชน์ที่หลากหลาย เช่นกรณีพื้นที่หัวไร่ปลายนา

ของชุมชนอีสาน ซึ่งชาวบ้านได้หวงกันพื้นที่ไว้เพื่อใช้ไม้ในครอบครัว และเป็นแหล่งหาอยู่หากิน
ร่วมกัน ดังนั้นการกำหนดมาตรการในพื้นที่ลักษณะดังกล่าว ควรเป็นไปในทิศทางของการสร้าง
แรงจูงใจให้เกิดการดูแลพื้นที่เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยไม่ใช่การนำพื้นที่ของชาวบ้านไปขึ้น
ทะเบียนเป็นที่สาธารณประโยชน์

บทที่ 8

ปัญหาการใช้ประโยชน์ในที่ดินราชพัสดุ

สถานการณ์ปัญหา

เกิดจากความต้องการในการนำพื้นที่ไปใช้ประโยชน์ของทางราชการ เช่น การสร้างศูนย์ราชการ สถานศึกษา สถานือนามัย เป็นต้น ซึ่งนำมาสู่ผลกระทบ และความขัดแย้งกับประชาชนที่ครอบครองทำประโยชน์ในพื้นที่มาก่อน จากการศึกษาปัญหาดังกล่าวจำนวน 2 กรณี ได้แก่ ที่ราชพัสดุกุศแสด อ.กุศบาก จ.สกลนคร และการสร้างศูนย์ราชการทุ่งคอนแคว อ.นางรอง จ.บุรีรัมย์ พบว่าพื้นที่ดังกล่าวมีการครอบครองทำประโยชน์ของราษฎรมาก่อนและมีเอกสารสิทธิ์ ได้แก่ สค. 1 นส.3 ก ซึ่งทับซ้อนกับพื้นที่สาธารณะที่พลเมืองใช้ประโยชน์ร่วมกัน และมีการขึ้นทะเบียนไว้เป็นที่สาธารณประโยชน์ ต่อมาราชการมีความต้องการนำพื้นที่ไปใช้ประโยชน์ จึงใช้มาตรการประกาศให้ผู้บุกรุกออกจากที่สาธารณะและขับไล่ออกจากพื้นที่ รวมทั้งมีการฟ้องร้องดำเนินคดีกับราษฎร อย่างไรก็ตามมีข้อสังเกตจากทั้ง 2 กรณี คือ การประกาศพื้นที่สาธารณประโยชน์ และพื้นที่ที่ราชการต้องการนำไปใช้ประโยชน์ รวมทั้งกระบวนการออกเอกสารสิทธิ์ในที่ดิน มีความไม่ชอบมาพากลและมีการเลือกปฏิบัติของเจ้าพนักงาน เช่น กันพื้นที่ที่นายทุน หรือผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่นออกจากพื้นที่สาธารณประโยชน์ และพื้นที่ที่ราชการต้องการนำไปใช้ประโยชน์ แล้วดำเนินการออกเอกสารสิทธิ์แก่นายทุน ผู้มีอิทธิพลเหล่านั้น ขณะที่ราษฎรที่ครอบครองในลักษณะเดียวกันกลับไม่มีการรับรองสิทธิในที่ดิน และถูกฟ้องขับไล่ออกจากพื้นที่

ปัญหาทางนโยบาย และกฎหมาย

สืบเนื่องจากพื้นที่พิพาท ทางราชการอ้างว่าได้ทำการขึ้นทะเบียนไว้เป็นที่สาธารณประโยชน์ที่พลเมืองใช้ประโยชน์ร่วมกัน โดยไม่มีกระบวนการตรวจสอบข้อเท็จจริง ต่อมาหน่วยงานราชการต้องการนำพื้นที่ไปใช้ประโยชน์ เช่น สร้างศูนย์ราชการ สถานือนามัย เป็นต้น ทำให้เกิดข้อพิพาทกับราษฎรที่ครอบครองทำประโยชน์มาก่อน โดยมีหลักการการครอบครอง รัฐจึงใช้มาตรการทางกฎหมาย ฟ้องขับไล่ และดำเนินคดี ทำให้เกิดการเรียกร้องในเวลาต่อมา ทั้งนี้ หากพิจารณากฎหมายนโยบายในการแก้ไขปัญหา พบว่า รัฐมีลักษณะการเลือกปฏิบัติโดยเลือกปฏิบัติ ความเห็นขององค์กร หน่วยงานท้องถิ่น ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนผู้ที่ถือครองและทำประโยชน์ในที่ดินมาก่อน จากนั้นใช้มาตรการทางกฎหมายเพื่อฟ้องขับไล่ชาวบ้านออกจากพื้นที่โดยอ้างว่าพื้นที่ดังกล่าวเป็นที่ดินของรัฐตามประมวลกฎหมายที่ดิน มาตรา 8 ทวิ ความว่า ที่ดินของรัฐซึ่งมิได้ให้บุคคลใดมีสิทธิครอบครองหรือที่ดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันซึ่งได้ถอนสภาพตามมาตรา 8 (1)

แล้วรัฐมนตรีมีอำนาจที่จะจัดขึ้นทะเบียน เพื่อให้ทบวงการเมืองใช้ประโยชน์ในราชการได้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

กระบวนการแก้ไขปัญหาระบบราชการ

กระบวนการแก้ไขปัญหาระบบราชการจะใช้ในลักษณะเดียวกันกับกรณีปัญหาที่สาธารณประโยชน์ กล่าวคือคณะกรรมการแก้ไขปัญหาระบบราชการที่นครหลวง (กปร.) องค์การบริหารส่วนตำบล และกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้สำรวจแนวเขต และส่งเรื่องให้จังหวัดเพื่อนำเข้าสู่การพิจารณาของคณะกรรมการแก้ไขปัญหาระบบราชการที่นครหลวงระดับจังหวัด เมื่อมีมติของ กปร. จังหวัด จะนำเสนอต่อ กปร. เพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไป อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาจากพื้นที่ที่มีความขัดแย้งในลักษณะดังกล่าว เกิดจากความต้องการในการใช้พื้นที่ของหน่วยงานราชการ เมื่อมีความขัดแย้งกับประชาชนในพื้นที่ที่ครอบครองที่ดินมาก่อน รัฐจะให้ชาวบ้านไปยื่นคัดค้านเพื่อให้มีการตรวจสอบ หากไม่ได้รับความเป็นธรรมก็ให้ดำเนินการยื่นคำร้องต่อศาลต่อไป

กระบวนการแก้ไขปัญหาระบบราชการขององค์กรประชาชน

กระบวนการแก้ไขปัญหาระบบราชการขององค์กรประชาชนจะเหมือนกับกรณีที่สาธารณประโยชน์ โดยเสนอให้มีการจัดตั้งกลไกร่วมระหว่างรัฐกับประชาชนในการแก้ไขปัญหาระบบราชการ เพื่อตรวจสอบหลักฐานว่าที่ดินดังกล่าวมีความเป็นมาอย่างไร สภาพพื้นที่ที่มีการใช้ประโยชน์ร่วมกันจริงหรือไม่ และแนวเขตที่สาธารณประโยชน์เป็นอย่างไร รวมทั้งกระบวนการประกาศเขตที่สาธารณประโยชน์ของรัฐเป็นไปตามขั้นตอนหรือไม่ จากนั้นคณะทำงานระดับพื้นที่จะรวบรวมข้อมูล ข้อเท็จจริงเสนอต่อคณะกรรมการระดับจังหวัดให้พิจารณา และนำเสนอต่อคณะกรรมการระดับชาติต่อไป

ปัญหาอุปสรรค

การเลือกปฏิบัติในการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าพนักงาน เพื่อนำพื้นที่ไปใช้ประโยชน์ของทางราชการ โดยยกเว้นให้กับที่ดินของเอกชน นายทุนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจ การเมือง และอิทธิพลในท้องถิ่น รวมทั้งมีการออกเอกสารสิทธิ์ที่ดินให้กับกลุ่มคนดังกล่าว นอกจากนี้ในบางพื้นที่รัฐยังได้สำรวจ และนำขึ้นทะเบียนที่ราชพัสดุในลักษณะที่ผิดพลาดคลาดเคลื่อน เช่น กรณีที่ราชพัสดุถูกแฮด อ.กุดบาก จ.สกลนคร เป็นต้น

ข้อคิดเห็น

1. รัฐควรหาหน่วยงานที่เป็นกลางในการตรวจสอบข้อเท็จจริงโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบด้วย

2. ในพื้นที่ที่ประชาชนมีการครอบครองที่ดินอยู่ก่อนแล้ว สมควรนำพื้นที่ดังกล่าวกำหนดเป็นเขตปฏิรูปที่ดิน และดำเนินการปฏิรูปที่ดินแก่ประชาชนต่อไป

บทที่ 9

ปัญหาการใช้ประโยชน์ที่ดินของทหาร

สถานการณ์ปัญหา

สภาพปัญหาการใช้ประโยชน์ที่ดินที่หวงกันไว้ใช้ในราชการทหาร จากการศึกษา จำนวน 2 กรณี พบว่าเป็นการสงวนหวงห้ามที่ดินไว้ใช้ประโยชน์ในราชการทหาร อาทิ เป็นสนามฝึกรบทางยุทธวิธี สนามยิงปืนและปืนใหญ่และเพื่อใช้ดำเนินการพัฒนาตามโครงการต่างๆ ของกองทัพ หรือการอนุญาตให้หน่วยงานราชการอื่นๆ ใช้ประโยชน์ในพื้นที่ เช่น ทบวงมหาวิทยาลัย ใช้เป็นสถานที่ก่อสร้างมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี กระทรวงมหาดไทยใช้เป็นสถานที่สร้างศาลากลางจังหวัดเดชอุดม ซึ่งในการประกาศสงวนหวงห้ามนั้นได้ประกาศครอบคลุมพื้นที่เป็นบริเวณกว้างและทับซ้อนที่ดินของราษฎรซึ่งมีพื้นที่หวงห้ามทั้งหมด 44,388 ไร่ โดยอ้างว่าเป็นพื้นที่ของทหารและมีคำสั่งให้อพยพราษฎรออกจากพื้นที่ พร้อมทั้งนำเครื่องจักรกล รถไถ เข้าทำลายพื้นที่ทำการเกษตรของราษฎร ซึ่งส่วนราชการทหารไม่มีพื้นที่รองรับสำหรับราษฎรที่ถูกอพยพโยกย้ายทั้งหมดจำนวน 1,164 ราย

ปัญหาทางนโยบายและกฎหมาย

พื้นที่พิพาทมีหลายสถานภาพทางกฎหมาย กล่าวคือ เป็นพื้นที่นิคมสร้างตนเอง พื้นที่ป่าไม้ถาวรตามมติคณะรัฐมนตรี พื้นที่ชลประทาน ป่าสงวนแห่งชาติ เขตปฏิรูปที่ดิน พื้นที่ทบวงมหาวิทยาลัยและพื้นที่ทหารที่ขอใช้ประโยชน์ ซึ่งทำให้กระบวนการแก้ไขปัญหามีความซับซ้อนเนื่องจากต้องผ่านการพิจารณาจากหลายหน่วยงาน ประกอบกับพื้นที่บริเวณดังกล่าว รัฐได้กำหนดเป็นพื้นที่เพื่อความมั่นคง ดังนั้นการนำพื้นที่มาจัดสรรให้กับราษฎรจึงมีความยุ่งยาก ส่วนกรณีมณฑลทหารบกที่ 6 อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี หน่วยงานทหารอ้างว่าไม่สามารถนำพื้นที่ที่ราษฎรร้องเรียนมาจัดสรรให้ได้ จึงเสนอมาตรการให้มีการจัดหาที่ดินให้กับราษฎร ซึ่งเป็นเขตปฏิรูปที่ดินที่มีราษฎรครอบครองอยู่ก่อนแล้วบางส่วน ทำให้การแก้ไขปัญหาไม่ได้ข้อยุติ ขณะเดียวกัน รัฐก็ไม่มีมาตรการตัดสินใจเชิงนโยบายเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่ชัดเจน เช่น การจ่ายเงินค่าชดเชยที่เป็นธรรม การจัดสรรที่ดินบริเวณที่ทหารที่ไม่ได้ทำประโยชน์มาปฏิรูปให้กับเกษตรกร เป็นต้น

กระบวนการแก้ไขปัญหาของรัฐ

จากการศึกษา กระบวนการแก้ไขปัญหาของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถจำแนกระดับของการแก้ไขปัญหาได้ดังนี้

(1.) การแก้ไขปัญหายุติในขั้นตอนของการพิจารณาระดับจังหวัด ได้แก่กรณีที่ทำหารแปลง ฝึกรบพิเศษ อ.เมือง จ. หนองบัวลำภู โดยมีการส่งมอบเรื่องให้ กพร. จังหวัดดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงโดยมีมติให้ส่งภาพถ่ายทางอากาศให้อนุกรรมการเฉพาะกิจดำเนินการอ่านแปลภาพถ่ายทางอากาศ แต่คณะอนุกรรมการไม่รับอ่านเนื่องจากเป็นกรณีพื้นที่ราชพัสดุใช้ในราชการทหาร และมีความเห็นให้ส่งมอบให้กรมธนารักษ์ดำเนินการ ปกครองจังหวัดฝ่ายปกครองพิเศษ สรุปเพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหาคือเป็นพื้นที่เคยมีการเคลื่อนไหว พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ประชาชนมีความตื่นตัวทางการเมืองสูงจึงสรุปเพื่อเร่งดำเนินการแก้ไขปัญหาคือ

1.1 ผู้ครอบครองก่อนปี พ.ศ. 2507 ควรดำเนินการออกเอกสารสิทธิ์ นส.3 หรือ โฉนดให้กับประชาชน

1.2 ผู้ครอบครองภายหลังปี พ.ศ. 2507 แต่อยู่อาศัยก่อนมีมติ ครม. วันที่ 31 พ.ค. 2509 ก่อนการกันพื้นที่เป็นเขตทหารให้นำพื้นที่ดำเนินการปฏิรูปที่ดิน

1.3 ผู้ครอบครองภายหลังมีมติ ครม. วันที่ 31 พ.ค. 2509 และอยู่ในพื้นที่ทหาร ให้ตั้งคณะกรรมการแก้ไขปัญหาคือ

การแก้ไขปัญหายุติในระหว่างขั้นตอนของการอ่านแปลและตีความภาพถ่ายทางอากาศของกรมชลประทานแต่ไม่มีความคืบหน้าแต่อย่างใด(มติฝ่ายปกครองจังหวัดหนองบัวลำภู,2536.)

(2.) กรณีปัญหาที่ได้รับข้อยุติและอยู่ในระหว่างการดำเนินการได้แก่ กรณีที่ดินทหาร มณฑลทหารบกที่ 6 กองทัพภาคที่ 2 อ. วารินชำราบ จ. อุบลราชธานี อยู่ในขั้นตอนการดำเนินการแก้ไขปัญหาคือได้รับคำตอบจากผู้บัญชาการทหารบก ว่าจะดำเนินการจัดหาที่ดินทำกินใหม่ให้ ซึ่งชาวบ้านยินยอมออกจากพื้นที่และจังหวัดอุบลราชธานีได้ตั้งคณะกรรมการพิจารณาจัดหาที่ดินป่าสงวนเสื่อมโทรมห้วยตองแวด เพื่อทดแทนแต่ติดขัดว่าพื้นที่เป็นเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม และมีชาวบ้านอาศัยอยู่ซึ่งรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี มีมติเห็นชอบให้จัดสรรที่ดินชดเชยให้กับราษฎรครอบครัวละ 15 ไร่ และให้กรมป่าไม้พิจารณาให้ราษฎรเข้าทำประโยชน์ได้โดยรอมติคณะรัฐมนตรีให้มีการเพิกถอนสภาพป่า

กระบวนการแก้ไขปัญหายุติขององค์กรประชาชน

กระบวนการแก้ไขปัญหายุติของชาวบ้านจากกรณีพื้นที่ทหารนั้นจากการศึกษาเอกสารข้อร้องเรียนต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพบว่ามีเพียงกลไกการยื่นหนังสือผ่านตัวแทนหรือหน่วยงานราชการ อาทิ เรียกร้องผ่านสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือร้องผ่านสำนักนายกรัฐมนตรี เป็นต้น ทำให้การดำเนินงานไม่มีความต่อเนื่อง

ปัญหาอุปสรรค

1. การทับซ้อนของพื้นที่พิพาทเนื่องจากอยู่ในความรับผิดชอบของหลายหน่วยงานที่ขอใช้ประโยชน์ ทำให้การพิจารณาแก้ไขปัญหามีความล่าช้า และปิดการะับผิดชอบ
2. กลไกรัฐที่ดูแลรับผิดชอบในการแก้ไขปัญหาขาดการเอาใจใส่ในการเร่งรัดดำเนินการแก้ไขปัญหา
3. รัฐไม่มีมาตรการในการแก้ไขปัญหาที่ชัดเจนและแน่นอนในการดำเนินการแก้ไขปัญหา

ข้อคิดเห็น

รัฐควรมีการตัดสินใจทางนโยบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาข้อพิพาทในที่ดินทหาร เช่น การจัดหาที่ดินทำกินใหม่ให้กับราษฎร หรือการนำพื้นที่ทหารที่ไม่ใช้ประโยชน์มาจัดสรรแก่ราษฎร ทั้งนี้ต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพิจารณาแก้ไขปัญหาทุกขั้นตอน

บทที่ 10

ปัญหาการใช้ประโยชน์ที่ดินของเอกชน

สถานการณ์ปัญหา

จากการศึกษาเชิงสำรวจในพื้นที่พิพาทปัญหาการใช้ประโยชน์ที่ดินเอกชน จำนวน 9 กรณี พบว่า สภาพปัญหาสามารถจำแนกออกได้เป็น 4 ลักษณะหลักๆ คือ

1.) การไม่ได้รับสิทธิในที่ดินของประชาชน โดยเป็นที่ดินที่มีการครอบครองทำประโยชน์ของประชาชน แต่รัฐไม่ดำเนินการออกเอกสารสิทธิให้ เนื่องจากการตรวจสอบ รั้งไว้เพื่อออกโฉนดที่ดินของทางราชการ

2.) การคัดค้านการออกเอกสารสิทธิระหว่างนายทุนกับประชาชน โดยนายทุน ผู้มีอิทธิพลได้ยื่นคัดค้านการออกเอกสารสิทธิที่ดินให้กับประชาชน ทำให้หน่วยงานรัฐ เช่น สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (สปก.) ไม่สามารถดำเนินการรังวัด สอบสวนสิทธิเพื่อออกเอกสารสิทธิให้กับราษฎรได้

3.) การทับซ้อนสิทธิในที่ดินของรัฐกับประชาชน สืบเนื่องจากความไม่ชัดเจนเกี่ยวกับสถานภาพของที่ดินที่ราษฎรครอบครองทำประโยชน์อยู่ ต่อมาเมื่อมีการยื่นคำร้องขอให้มีการรังวัดเพื่อออกเอกสารสิทธิ หน่วยงานรัฐได้มีการตรวจสอบพื้นที่ และเกิดการคัดค้านจากผู้นำท้องถิ่นที่ที่ดินดังกล่าวเป็นที่ดินของรัฐ เช่น ที่สาธารณประโยชน์ ป่าสงวนแห่งชาติ เป็นต้น ทำให้ไม่สามารถออกเอกสารสิทธิได้

4.) การร้องเรียนให้หน่วยงานรัฐจัดหาที่ดินทำกินให้กับราษฎร เกิดจากปัญหาประชาชนไม่มีที่ดินทำกิน จึงร้องเรียนให้สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (สปก.) ดำเนินการจัดหาที่ดินทำกินให้กับชาวบ้านผู้เดือดร้อน

ปัญหาทางนโยบายและกฎหมาย

กรณีปัญหาสิทธิในที่ดินของเอกชน มีกฎหมาย นโยบายที่เกี่ยวข้องหลายฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 พระราชบัญญัติปฏิรูปที่ดิน พ.ศ. 2518 และแก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 รวมทั้งนโยบายที่เกี่ยวข้องภายหลังการมีพระราชบัญญัตินั้นๆ บังคับใช้ ซึ่งสามารถวิเคราะห์ปัญหาทางนโยบาย กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกรณีดังกล่าวได้ดังนี้

1.) สิทธิในที่ดินที่เกี่ยวข้องกับสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (สปก.) จากเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ปี พ.ศ. 2518 คือ ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรมประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพทำการเกษตร ที่ดินจึงเป็นปัจจัยสำคัญและเป็น

รากฐานเบื้องต้นต่อการผลิตทางเกษตรกรรม แต่ปัจจุบันปรากฏว่าเกษตรกรกำลังประสบปัญหาความเดือดร้อน เนื่องจากสูญเสียสิทธิในที่ดินและกลายเป็นผู้เช่าที่ดิน ต้องเสียค่าเช่าที่ดินในอัตราที่เกินสมควร ที่ดินขาดการบำรุงรักษา จึงทำให้อัตราผลิตผลเกษตรกรรมอยู่ในระดับต่ำ เกษตรกรไม่ได้รับความเป็นธรรม และเสียเปรียบจากระบบการเช่าที่ดินและการจำหน่ายผลผลิตตลอดมา ซึ่งส่งผลให้เกิดภาวะความยุ่งยากทั้งในทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง และการเมืองของประเทศเป็นอย่างมาก จึงเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่รัฐต้องดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยด่วนที่สุด โดยวิธีการปฏิรูปที่ดินเพื่อช่วยให้เกษตรกรมีที่ดินทำกิน และให้การใช้ที่ดินเกิดประโยชน์มากที่สุด พร้อมกับการจัดระบบการผลิตและจำหน่ายผลผลิตเกษตรกรรมเพื่อให้ความเป็นธรรมแก่เกษตรกร ทั้งนี้เพื่อเป็นการสนองแนวนโยบายแห่งรัฐในการลดความเหลื่อมล้ำในฐานะของบุคคลในทางเศรษฐกิจและสังคม ตามที่ได้กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ขึ้น

อย่างไรก็ตาม ในทางการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้กลับพบว่ามีปัญหา อุปสรรคหลายอย่าง โดยเฉพาะการนำที่ดินเอกชนมาปฏิรูปที่ดินให้กับผู้ที่ไร้ที่ดินทำกินและที่ดินทำกินไม่เพียงพอ นับตั้งแต่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัตินี้สามารถนำที่ดินเอกชนมาดำเนินการได้เพียง 488,806 ไร่ เท่านั้น ทั้งนี้เกิดจากข้อจำกัดทางด้านกฎหมายที่จำเป็นต้องมีการปรับปรุงแก้ไข กล่าวคือ การดำเนินการจัดซื้อหรือเวนคืนที่ดินในแปลงที่จะนำมาปฏิรูปที่ดินได้นั้นต้องมีพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตปฏิรูปที่ดินก่อนแล้วจึงจะสามารถกระทำได้ ซึ่งมีความยุ่งยาก ใช้เวลายาวนานและไม่ทันต่อปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนจึงทำให้ประสิทธิภาพการทำงานของ สปก. จัดหาที่ดินได้ในปริมาณน้อยดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น และเป็นที่มาของการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ในปี พ.ศ. 2532 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรองรับสิทธิผู้ถือครองที่ดินของรัฐ โดยเฉพาะพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติที่ได้รับมอบจากกรมป่าไม้ ซึ่งต่อมามีปัญหาเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้ถือครองที่ดิน เช่นที่เกิดขึ้นที่จังหวัดภูเก็ต เป็นต้น ซึ่งโครงสร้างกฎหมายที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดที่ดินให้กับผู้ถือครองเดิมที่เป็นเกษตรกรผู้ไร้ที่ทำกินเท่านั้น

2.) สิทธิในที่ดินที่เกี่ยวข้องกับกรมที่ดิน ผู้ได้รับเอกสารสิทธิ์ตามประมวลกฎหมายที่ดินจะต้องมีการครอบครองที่ดินมาก่อนประมวลกฎหมายที่ดินใช้บังคับ และต้องแจ้งการครอบครองที่ดินกับเจ้าพนักงานภายใน 1 ปี เมื่อได้รับ สค.1 แล้วต้องทำประโยชน์ในที่ดินจึงจะได้รับ น.ส.3 ซึ่งสามารถนำไปออกโฉนดที่ดินได้ ต่อมาปี พ.ศ. 2528 รัฐบาลได้จัดทำโครงการเร่งรัดการออกโฉนดที่ดิน โดยกู้ยืมเงินจากธนาคารโลกมาดำเนินการโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเร่งรัดออกโฉนดที่ดินแก่ประชาชน อย่างไรก็ตามมีหลายพื้นที่ที่ตกหล่นจากการเร่งรัดเพื่อออกโฉนดที่ดิน และยังไม่ได้รับสิทธิในที่ดินมาจนกระทั่งปัจจุบัน

3.) สิทธิในที่ดินที่ทับซ้อนกับที่ดินของรัฐ พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 ประกาศใช้เพื่อคุ้มครองพื้นที่ป่า ควบคุมการหักล้างฉางพงในที่ดินที่รัฐสงวนไว้ ตลอดจนคุ้มครอง

ของป่าเพื่ออนุรักษ์ไว้เป็นสมบัติของชาติ ในอีกด้านหนึ่งรัฐก็สนับสนุนให้ประชาชนเข้าบุกเบิกทำกินในที่ดินของรัฐได้ ด้วยเงื่อนไขหลายประการตามสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง เช่น นโยบายการปราบปรามคอมมิวนิสต์ นโยบายการส่งเสริมพืชเศรษฐกิจเพื่อการส่งออก เป็นต้น ซึ่งในปี พ.ศ. 2525 พบว่ามีผู้ถือครองทำประโยชน์ในที่ดินของรัฐ ส่วนใหญ่เป็นป่าสงวนแห่งชาติ ประมาณ 10 ล้านคน ต่อมา ปี พ.ศ. 2525 คณะรัฐมนตรีได้อนุมัติแนวทางการใช้และกรรมสิทธิ์ที่ดิน ในวันที่ 22 มิถุนายน 2525 โดยกำหนดให้การจัดที่ดินของหน่วยงานต่างๆ ไม่ให้ขยายพื้นที่ดำเนินการเว้นแต่ในกรณีการปฏิรูปที่ดินและการพัฒนาที่ดินเท่านั้น ทั้งนี้เพื่อแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ ซึ่งใช้วิธีการจำแนกที่ดินที่ประชาชนครอบครองทำประโยชน์และให้จัดสิทธิโดยการปฏิรูปที่ดิน อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติการที่ต่อเนื่องจากนโยบายดังกล่าวยังไม่เกิดผลสำเร็จมากนัก และมีการทับซ้อนสิทธิในลักษณะดังกล่าวอยู่ นอกจากนี้ด้วยเงื่อนไขทางเศรษฐกิจและภาระหนี้สินของประชาชน ทำให้เกิดการเปลี่ยนมือการถือครองและเปลี่ยนสภาพการทำประโยชน์ในที่ดินมากขึ้น

กระบวนการแก้ไขปัญหาของรัฐ

รัฐจะดำเนินการแก้ไขปัญหาโดยใช้หน่วยงานที่กำกับดูแลพื้นที่ที่มีข้อพิพาทนั้นๆ เป็นกลไกในการติดตาม ตรวจสอบข้อเท็จจริงที่มีการร้องเรียนของราษฎร เช่น สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัด สำนักงานที่ดินจังหวัด สำนักงานป่าไม้จังหวัด เป็นต้น จากนั้นจะเสนอผลการตรวจสอบต่อผู้บังคับบัญชาที่มีอำนาจสั่งการ หรือตัดสินใจเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาดังกล่าว เช่น ผู้ว่าราชการจังหวัด อธิบดีกรมที่ดิน เลขาธิการสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม เป็นต้น ซึ่งกระบวนการดำเนินการแก้ไขปัญหาในลักษณะดังกล่าวจะมีความล่าช้า และขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนผู้เดือดร้อน

กระบวนการแก้ไขปัญหขององค์กรประชาชน

จากปัญหาข้อพิพาทกรณีการใช้ประโยชน์ในที่ดินเอกชน ซึ่งมีลักษณะปัญหา 4 ส่วนหลักๆ พบว่าประชาชนผู้เดือดร้อนจะใช้วิธีการแก้ไขปัญหาโดยการยื่นข้อร้องเรียนต่อหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง นักการเมืองในพื้นที่ รวมทั้งการยื่นถวายฎีกา ซึ่งถือเป็นกลไกการแก้ไขปัญหาตามปกติที่ทางราชการต้องลงตรวจสอบข้อเท็จจริงภายหลังได้รับการร้องเรียน

ปัญหาอุปสรรค

1. กระบวนการตรวจสอบข้อเท็จจริงไม่มีองค์ประกอบของชาวบ้านผู้เดือดร้อนเข้าร่วม รวมทั้งหลักเกณฑ์ วิธีการตรวจสอบใช้ของทางราชการเป็นหลัก เช่น ภาพถ่ายทางอากาศของกรม

แผนที่ทหาร หลักฐานการถือครองที่ดินตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 เป็นต้น ทำให้การพิจารณาแก้ไขปัญหาไม่ได้รับความเป็นธรรม

2. การคัดค้านการออกเอกสารสิทธิให้กับชาวบ้านของกลุ่มนายทุน ผู้มีอิทธิพลในพื้นที่ทำให้กระบวนการดำเนินงานของรัฐยุติลง

ข้อคิดเห็น

1. รัฐควรมีการตรวจสอบการเปลี่ยนมือและการถือครองที่ดินในพื้นที่ที่มีการคัดค้านการออกเอกสารสิทธิของนายทุน ผู้มีอิทธิพล และหากพบว่าไม่อยู่ในข่ายที่จะได้รับสิทธินั้น ต้องดำเนินการยึดสิทธิคืน แล้วนำมาจัดสรรให้กับเกษตรกรที่ไร้ที่ทำกิน และที่ทำกินไม่เพียงพอ

2. กระบวนการตรวจสอบข้อเท็จจริงในพื้นที่ควรกำหนดองค์ประกอบของคณะทำงานที่มีสัดส่วนของชาวบ้านผู้ร้องเรียนเข้าร่วมอย่างเป็นธรรม และพิจารณาหลักเกณฑ์การตรวจสอบทั้งข้อมูลหลักฐานการครอบครองทำประโยชน์ สภาพการทำประโยชน์ หลักฐานทางราชการ และการสืบค้นประวัติความเป็นมาของพื้นที่โดยคนในชุมชน

3. กรณีชาวบ้านที่ร้องเรียนเกี่ยวกับปัญหาไม่มีที่ดินทำกิน รัฐควรกำหนดมาตรการแก้ไขเฉพาะหน้าเพื่อบรรเทาความเดือดร้อน และเร่งพิจารณาจัดหาที่ดินมาจัดสรรให้กับราษฎรอย่างเร่งด่วน รวมทั้งรัฐต้องตั้งงบประมาณในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวเป็นกรณีพิเศษ

4. กรณีพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ควรมีการปรับปรุงแก้ไขเกี่ยวกับสาระสำคัญของกระบวนการจัดซื้อหรือเวนคืนที่ดิน โดยไม่ต้องมีการกำหนดเขตปฏิรูปที่ดินก่อนแล้วค่อยดำเนินการจัดซื้อหรือเวนคืน ซึ่งมีความยุ่งยาก และเกิดผลปฏิบัติน้อย

บทที่ 11

ปัญหาการออกเอกสารสิทธิที่ดินไม่ชอบด้วยกฎหมาย

สถานการณ์ปัญหา

กรณีปัญหาการออกเอกสารสิทธิโดยมิชอบด้วยกฎหมาย จำนวน 6 กรณี ซึ่งจากการศึกษาในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นั้น เกิดจากความบกพร่องของการใช้อำนาจอธิปไตยของเจ้าพนักงานในระดับท้องถิ่นเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ร่วมกับนายทุนเอกชน และข้าราชการในท้องถิ่น เพื่อให้ได้มาซึ่งเอกสารสิทธิที่ดิน ทั้งในกรณีที่ดินสาธารณะประโยชน์ของชุมชน และทับซ้อนที่ดินของเกษตรกรที่มีการครอบครองทำประโยชน์อยู่ก่อน รวมถึงการออกเอกสารสิทธิในที่ดินที่มีเอกสารการครอบครองประเภท สค.1 แต่ออกจริงเกินเนื้อที่ครอบครองเดิมหรือมีการออกเอกสารสิทธิประเภทอื่น เช่น นส.3, นส.3 ก ทับซ้อนกับที่ดินของเกษตรกรรายอื่นๆ เป็นต้น

ปัญหาทางนโยบายและกฎหมาย

1. การใช้อำนาจทางกฎหมายในการกำหนดเขตปฏิรูปที่ดินทับซ้อนในพื้นที่ที่มีราษฎรครอบครองอยู่ และมีการออกเอกสารสิทธิให้กับบุคคลที่มีใช้เกษตรกร ซึ่งไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518 ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อนำที่ดินมาปฏิรูปให้กับเกษตรกรที่ไร้ที่ดิน และที่ดินทำกินไม่เพียงพอ
2. เจ้าพนักงานที่ดินได้ดำเนินการออกโฉนดที่ดินในพื้นที่ที่ศาลวินิจฉัยว่าเป็นป่าสงวนแห่งชาติ และมีการออกเอกสารสิทธิทับซ้อนที่ดินที่มีบุคคลครอบครองอยู่แล้ว โดยมีหลักฐานประเภท สค. 1 ซึ่งเป็นการออกเอกสารสิทธิโดยมิชอบของเจ้าพนักงานที่ดิน โดยไม่มีการตรวจสอบข้อเท็จจริงของที่ดินแปลงดังกล่าว

กระบวนการแก้ไขปัญหาของรัฐ

หน่วยงานที่รับผิดชอบ ได้แก่ สำนักงานที่ดินจังหวัด สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัด จะดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริง ในกรณีที่มีการร้องเรียนของราษฎรว่ามีการออกเอกสารสิทธิทับที่ดินที่ราษฎรได้ครอบครองทำประโยชน์อยู่ก่อนแล้ว

กระบวนการแก้ไขปัญหาขององค์กรประชาชน

ผู้เดือดร้อนได้ดำเนินการร้องทุกข์ต่อ คณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงตามที่มีการร้องเรียน และหาก

พบว่ามีความผิดจริงให้ดำเนินการเอาผิดกับเจ้าพนักงาน และเอกชนผู้ที่ได้รับเอกสารสิทธิโดยมิชอบนั้น

ปัญหาอุปสรรค

กระบวนการแก้ไขปัญหาของเจ้าพนักงานในระดับพื้นที่ไม่มีความเป็นกลางมีลักษณะของการเลือกปฏิบัติ ซึ่งหากมีการตรวจสอบพบว่าการดำเนินการโดยมิชอบจริง จะนำมาสู่การเอาผิดต่อเจ้าพนักงานได้ ทำให้การแก้ไขปัญหาไม่มีความโปร่งใส

ข้อคิดเห็น

1. ปัญหาในลักษณะดังกล่าวเกิดขึ้นโดยทั่วไปและนับวันจะทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ ดังนั้นรัฐควรดำเนินการตรวจสอบสภาพการถือครองที่ดินทั่วประเทศ และหากพบว่าการทุจริตของเจ้าพนักงานที่ดินและออกเอกสารสิทธิโดยมิชอบ ต้องดำเนินการเอาผิดอย่างถึงที่สุด
2. กระบวนการตรวจสอบข้อเท็จจริงควรเป็นไปอย่างเท่าเทียมกันระหว่างฝ่ายราชการกับชาวบ้านผู้เดือดร้อนในกรณีที่เกิดข้อพิพาท และควรมีการตรวจสอบการได้มาของที่ดินและกระบวนการออกเอกสารสิทธิให้ชัดเจน โดยไม่ใช่เฉพาะการวินิจฉัยว่าการออกเอกสารสิทธิถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่เพียงอย่างเดียว

บทที่ 12

สรุปผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยชี้ขาดสำคัญในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง คือ การรวมกลุ่มของชาวบ้านในการติดตามปัญหาการแก้ไขปัญหอย่างมีพลัง แต่อย่างไรก็ตาม ยังมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการแก้ไขปัญหาคือเป็นไปทั้งการสนับสนุน และเป็นปัญหาอุปสรรคการดำเนินการของชาวบ้านดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ทั้งนี้ในการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจดังกล่าว ได้ดำเนินการในจำนวนทั้งสิ้น 141 กรณี จากนั้นทำการศึกษาแบบเจาะลึกอีกจำนวน 9 กรณี เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยและผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการประเมินสถานภาพความเป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหา และมาตรการจัดการที่ดินแบบมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน และท้องถิ่น ซึ่งจะนำไปสู่การดำเนินงานโครงการระยะที่ 2 ต่อไป โดยสามารถสรุปรายละเอียดได้ต่อไปนี้

1.) ประเภทและลักษณะปัญหา จากการศึกษาและสำรวจข้อพิพาทและความขัดแย้งปัญหาที่ดินในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวนทั้งสิ้น 141 กรณี ในพื้นที่ 19 จังหวัด 118 อำเภอ 126 ตำบล 440 หมู่บ้าน เนื้อที่พิพาท 1,188,099 ไร่ 3 งาน 37.7 ตารางวา สามารถจำแนกตามประเภทปัญหาได้ทั้งหมด 9 ประเภท ดังรายละเอียด

1.1) การประกาศเขตป่าทับซ้อนที่ทำกินและที่อยู่อาศัย จำนวน 41 กรณี จำแนกตามสถานภาพทางกฎหมายได้ดังนี้

- .) พื้นที่ป่าอนุรักษ์เพิ่มเติมตามมติคณะรัฐมนตรี จำนวน 7 กรณี
- .) พื้นที่ป่าอนุรักษ์ตามกฎหมาย จำนวน 13 กรณี
- .) พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ จำนวน 18 กรณี
- .) พื้นที่ป่าไม้ถาวรตามมติคณะรัฐมนตรี จำนวน 3 กรณี

1.2) การปลูกป่าและทำสวนป่าที่ส่งผลกระทบต่อประชาชน จำนวน 42 กรณี จำแนกตามหน่วยงานที่รับผิดชอบดำเนินการปลูกสร้างสวนป่าได้ดังนี้

- .) การปลูกสร้างสวนป่าโดยหน่วยงานรัฐและรัฐวิสาหกิจ จำนวน 39 กรณี
- .) การอนุญาตให้เอกชนเข้าทำประโยชน์ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ จำนวน 3 กรณี

1.3) การใช้ประโยชน์ในที่ดินสาธารณประโยชน์ จำนวน 36 กรณี

1.4) การใช้ประโยชน์ในที่ดินราชพัสดุ จำนวน 2 กรณี

1.5) การให้สัมปทานทำประโยชน์ในที่ดินของรัฐ จำนวน 2 กรณี

- 1.6) การใช้ประโยชน์ในที่ดินทหาร จำนวน 2 กรณี
- 1.7) การออกเอกสารสิทธิ์โดยมิชอบด้วยกฎหมาย จำนวน 6 กรณี
- 1.8) การใช้ประโยชน์ในที่ดินของเอกชน จำนวน 9 กรณี
- 1.9) การจัดสรรที่ดินของรัฐ จำนวน 1 กรณี

2.) สภาพปัญหาและผลกระทบ จากการศึกษาสภาพปัญหาและผลกระทบจากข้อพิพาท และความขัดแย้งปัญหาที่ดินในจำนวน 141 กรณี พบว่าเกิดปัญหาและผลกระทบ ดังนี้

2.1) สิทธิที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย ไม่มีสิทธิ์ หรือไม่มีความมั่นคงในการใช้ประโยชน์ที่ดิน ราษฎรโดนขับไล่ออกจากพื้นที่

2.2) ผลกระทบด้านระบบนิเวศน์และสิ่งแวดล้อม สร้างมลภาวะต่างๆ ต่อระบบนิเวศน์ของชุมชน เช่น ความเสื่อมโทรมคุณภาพของดิน ฝุ่นละออง การทำลายพื้นที่ป่าไม้ และความหลากหลายของระบบนิเวศน์ทางธรรมชาติ เป็นต้น

2.3) ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ส่งผลให้ขาดความมั่นคงของรายได้ ชุมชนต้องมีการอพยพแรงงานนอกฤดูกาลเก็บเกี่ยวหรือการละทิ้งถิ่นฐานอาชีพดั้งเดิม เกิดสภาวะครอบครัวแตกแยกไม่มีความอบอุ่นในการเลี้ยงดูบุตรหลาน และการพัฒนาระบบฐานเศรษฐกิจที่ไม่สอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ของชุมชน

2.4) สิทธิชุมชนในการจัดการและใช้ประโยชน์ที่ดิน อำนาจการจัดการที่ดินผูกขาดรวมศูนย์โดยรัฐ ชุมชนไม่มีสิทธิ์ในการเข้าถึงการจัดการโดยชุมชนเอง

2.5) ปัญหาความขัดแย้งภายในชุมชน และท้องถิ่น สถานการณ์การแก้ไขปัญหาค่อนข้างที่จะยืดเยื้อและขาดความต่อเนื่อง มีเรื่องผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญห หรือการเข้ามาจัดการกับปัญหาของนายทุน โดยสร้างความเข้าใจที่บิดเบือนกับข้อเท็จจริง เกิดความแตกแยกของคนภายในชุมชน

2.6) ปัญหาการใช้สิทธิพลท้องถิ่น ในการกระทำกับชาวบ้านผู้เดือดร้อน การเข้ามาจัดการกับปัญหาวีธีการที่รุนแรง เช่น การทำลายชีวิตและทรัพย์สิน การจับกุม ข่มขู่ คุกคามชาวบ้าน เป็นต้น

3.) กระบวนการแก้ไขปัญหา จากการศึกษาพบว่า กระบวนการแก้ไขปัญหาของชาวบ้านส่วนใหญ่เกิดขึ้นหลังจากที่ประสบกับปัญหาก่อน ซึ่งส่วนหนึ่งหน่วยงานราชการมีการบิดเบือนข้อเท็จจริง รวมทั้งการใช้อำนาจตามกฎหมายในการดำเนินงานใดๆ ทำให้ชาวบ้านไม่กล้าที่จะคัดค้าน เมื่อชาวบ้านประสบปัญหาด้วยตนเองแล้วจึงมีการรวมกลุ่มกันในการแก้ไขปัญหา ซึ่งชาวบ้านจะมีวิธีการต่างๆ ในการติดตามการแก้ไขปัญหา ดังนี้

3.1) การติดตามปัญหาด้วยกลไกปกติของราชการ เช่น การยื่นหนังสือต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามลำดับ อาทิ ตำบล อำเภอ จังหวัด กระทรวง ทบวง กรมที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

3.2) การชุมนุมเรียกร้องของกลุ่มผู้เดือดร้อน

3.3) การยื่นหนังสือต่อองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ

3.4) การใช้มาตรการคือแฟงในระดับพื้นที่ เช่น การเข้าทำประโยชน์ในที่ดินบริเวณที่เกิดข้อพิพาท เป็นต้น

3.5) การปฏิบัติการสร้างรูปธรรมการจัดการทรัพยากรขององค์กรชาวบ้านในพื้นที่ เช่น การจัดการป่าชุมชน การจัดการที่ดินโดยชุมชนในรูปแบบโฉนดชุมชน เป็นต้น

4.) ผลการดำเนินงาน จากการศึกษาพบว่า ผลการดำเนินงาน หรือความคืบหน้าในการแก้ไขปัญหามีอยู่ด้วยกัน 3 ส่วนคือ ส่วนที่หนึ่ง ปัญหาได้รับข้อยุติชาวบ้านสามารถเข้าทำประโยชน์ในที่ดินบริเวณพิพาทอย่างเป็นทางการ และมีการดำเนินการออกเอกสารสิทธิในที่ดินทำกินแก่ราษฎร เช่น ส.ป.ก. 4-01 เป็นต้น จำนวน 3 กรณี คิดเป็นร้อยละ 2.12 ของจำนวนกรณีที่ทำการศึกษา ส่วนที่สอง อยู่ในช่วงการพิจารณาดำเนินงานของคณะกรรมการระดับต่างๆ ทั้งในระดับท้องถิ่น และระดับนโยบาย จำนวน 138 กรณี คิดเป็นร้อยละ 97.88 ของจำนวนกรณีที่ทำการศึกษา

5.) แนวโน้ม ทิศทางและความเป็นไปได้ในการจัดการที่ดินของชาวบ้าน จากการศึกษาข้อพิพาท และความขัดแย้งเรื่องที่ดินในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า มูลเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดปัญหามาจากอำนาจการบริหารจัดการที่ดินที่ผูกขาดรวมศูนย์โดยรัฐ โดยผ่านมาตรการบังคับใช้ทางด้านกฎหมาย นโยบาย ระเบียบ คำสั่งของทางราชการ และส่งผลกระทบต่อระดับบุคคลและชุมชนในเวลาต่อมา นอกจากนี้ การให้อำนาจกับเจ้าพนักงานในการใช้ดุลยพินิจตัดสินใจดำเนินการบางอย่างในระดับปฏิบัติการ มีความเสี่ยงต่อการเอื้อประโยชน์กับกลุ่มคนบางกลุ่มที่มีฐานะทางเศรษฐกิจ เพื่อเข้าถึงการจัดการใช้ประโยชน์ในที่ดินอย่างสำคัญ ดังจะเห็นได้จากข้อพิพาทเกี่ยวกับการให้เอกชนสัมปทานในที่ดินของรัฐ การขออนุญาตเข้าทำประโยชน์ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ หรือแม้กระทั่งการออกเอกสารสิทธิโดยมิชอบ เป็นต้น

ในอีกด้านหนึ่ง กระบวนการติดตามเรียกร้องสิทธิของประชาชนในช่วงที่ผ่านมา กล่าวได้ว่าเป็นไปอย่างยืดเยื้อ ใช้เวลายาวนาน และไม่สามารถหาข้อยุติได้ เนื่องจากถึงที่สุดแล้วต้องมีการตัดสินใจเชิงนโยบายเกี่ยวกับการแก้ไขข้อพิพาทนั้นๆ ทางออกจึงเป็นเพียงการบรรเทาปัญหาในระยะเฉพาะหน้าเท่านั้น ซึ่งถือเป็นการลดทอนความกดดันทางการเมืองของหน่วยงานรัฐอีกทางหนึ่งด้วย ดังนั้น บทเรียนที่เกิดขึ้นดังกล่าวข้างต้น ในหลายพื้นที่ได้ดำเนินการพิจารณาทางเลือกเกี่ยวกับการจัดสรรทรัพยากรโดยชุมชน ประชาชน เพื่อพิสูจน์ความเป็นไปได้ในการสร้างระบบการจัดการที่ดินของชุมชน รวมทั้งเป็นข้อเสนอให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง นโยบายเพื่อ

คุ้มครองสิทธิชุมชน ประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน พร้อมๆ ไปด้วยกับการติดตามปัญหาร่วมกับหน่วยงานรัฐ เช่น กรณีการจัดตั้งกองทุนที่ดินเพื่อเกษตรกรจังหวัดร้อยเอ็ด การพัฒนาใบรับรองสิทธิชุมชนของชาวบ้านกรณีพิพาทเรื่องที่ดินสาธารณะประโยชน์โนนหนองลาด จ.ขอนแก่น การจัดการป่าชุมชนของเครือข่ายองค์กรชาวบ้านกลุ่มอนุรักษ์ภูผาเหล็ก จ.สกลนคร จ.กาฬสินธุ์ และจ.อุดรธานี และเครือข่ายป่าชุมชนดงสงยางของชาวบ้านสงยาง อ.ปทุมราชวงศา จ.อำนาจเจริญ เป็นต้น

ทั้งนี้ การดำเนินการดังกล่าวมีข้อพิจารณาหลักเกี่ยวกับความเป็นไปได้ในการจัดการที่ดินของชุมชน ได้แก่ เงื่อนไขความพร้อมขององค์กรชาวบ้าน ระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ความร่วมมือและความเข้าใจของสถาบันในระดับท้องถิ่น การประสานเครือข่ายในทุกระดับ องค์ความรู้และฐานทรัพยากรของชุมชน เป็นต้น หากองค์ประกอบดังกล่าวข้างต้นเป็นปัจจัยสนับสนุนให้เกิดการจัดการที่ดินของประชาชน ชุมชน การดำเนินการจะสามารถเป็นไปได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้สามารถพิจารณาเพื่อเสนอแนะต่อแนวทางการแก้ไขปัญหาข้อพิพาทที่ดินในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้ 3 ส่วนหลักๆ คือ

1.) ข้อเสนอต่อการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าระดับพื้นที่

1.1) หน่วยงานรัฐ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องเร่งรัดดำเนินการแก้ไขปัญหาข้อพิพาทเรื่องที่ดิน โดยกระบวนการดำเนินงานต้องให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาทุกขั้นตอน รวมทั้งเปิดให้ประชาชนเข้าถึงสิทธิการมีส่วนร่วมตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540

1.2) รัฐต้องให้สิทธิชุมชนในการกำหนดแผนงานและวางมาตรการในการจัดการที่ดินโดยชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วม

1.3) การคุ้มครองชีวิต ทรัพย์สิน และความปลอดภัยของชาวบ้านที่คัดค้านโครงการที่ก่อผลกระทบต่อชุมชน ถือเป็นหน้าที่ของเจ้าพนักงานของรัฐที่ต้องให้ความคุ้มครอง และปกป้องผลประโยชน์ส่วนรวม โดยมีได้ละเว้น หรือเลือกปฏิบัติ

1.4) องค์กรท้องถิ่นร่วมกับประชาชนต้องมีการพิจารณากำหนดข้อตกลง หรือบทบาทของท้องถิ่นในการคุ้มครองทรัพยากร หรือฟื้นฟูพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ เช่น การกำหนดเขตคุ้มครองพื้นที่เกษตรกรรมในบริเวณที่ทำกินที่ได้รับผลกระทบจากการประกอบการเกลือสินเธาว์ จ.มหาสารคาม การสร้างข้อกำหนดของท้องถิ่นเกี่ยวกับการรักษาทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ป่าหัวไร่ปลายนา พื้นที่ป่าดงชุมคำ จ.อุบลราชธานี การกำหนดพื้นที่ป่าชุมชนภูถ้ำกลบ บริเวณพื้นที่พิพาทโรงโม่หินศักดิ์ชัย จ.ชัยภูมิ เป็นต้น

2.) ข้อเสนอตอนนโยบายการจัดการที่ดินของรัฐ

2.1) รัฐบาลต้องดำเนินการเพิกถอนหรือยกเลิกกฎหมายและนโยบาย มติ คำสั่ง ระเบียบข้อบังคับ ที่มีผลกระทบ และปิดกั้นสิทธิของประชาชนในการมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากร และการเข้าถึงสิทธิในที่ดินของประชาชน

2.2) รัฐต้องมีมาตรการทางด้านนโยบายในการกระจายสิทธิการถือครองที่ดินที่เป็นธรรมและยั่งยืนโดยชุมชน ได้แก่ การแก้ไขพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518 การกำหนดอัตราภาษีที่ดินแบบก้าวหน้า การกำหนดเขตคุ้มครองพื้นที่เกษตรกรรม การรับรองสิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากรของชุมชน ท้องถิ่น การปฏิรูปที่ดินโดยประชาชน เป็นต้น

2.3) รัฐต้องดำเนินการจัดตั้งคณะกรรมการในรูปองค์กรอิสระเพื่อดำเนินการในการตรวจสอบการถือครองและทำประโยชน์ที่ดินของบุคคลที่ถือครองที่ดินขนาดใหญ่ และเจ้าพนักงานที่มีพฤติกรรมไม่เป็นกลางตามที่มีการร้องเรียนของชาวบ้าน

3.) ข้อเสนอต่อแนวทางมาตรการจัดการที่ดินโดยประชาชน

3.1) การกำหนดมาตรการในการใช้ประโยชน์ในที่ดินอย่างยั่งยืน โดยการคุ้มครองพื้นที่เกษตรกรรม การวางแผนการจัดการ การใช้ประโยชน์ที่ดิน ในรูปแบบการจัดตั้งธนาคารที่ดิน การสร้างธรรมนูญที่ดินของชุมชน เป็นต้น

3.2) การพัฒนากลไกความร่วมมือในการทำงานขององค์กรชาวบ้าน และเครือข่ายในทุกระดับ

3.3) สร้างมาตรการเพื่อการพัฒนาขีดความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหา และการวางแผนการทำงานของผู้นำ และองค์กรชาวบ้าน

3.4) การพัฒนาพื้นที่ต้นแบบในการจัดการที่ดินโดยองค์กรชุมชน

แนวทางการดำเนินงานในระยะที่ 2

เหตุผลการคัดเลือกพื้นที่ศึกษาในระยะที่ 2

สถานภาพของพื้นที่ศึกษาแบบเจาะลึกจะนำไปสู่การคัดเลือกพื้นที่เพื่อศึกษาเชิงปฏิบัติการในระยะที่ 2 ซึ่งคณะผู้ศึกษาได้ทำการคัดเลือกพื้นที่ศึกษาแบบเจาะลึกเพื่อให้เห็นรายละเอียดเกี่ยวกับองค์ประกอบ และปัจจัย เงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ความขัดแย้งในแต่ละพื้นที่ ทั้งนี้ ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกพื้นที่ศึกษาแบบเจาะลึก จำนวน 11 ข้อ คือ

- 1.1) องค์กรชาวบ้านมีศักยภาพในการแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเอง
- 1.2) ส่งผลกระทบต่อกฎหมายและนโยบายรัฐในการจัดการทรัพยากร
- 1.3) สะท้อนการแก้ไขปัญหาที่ล้มเหลวของรัฐ
- 1.4) การละเมิดสิทธิคนจนและคนชายขอบ

1.5) มีศักยภาพเป็นพื้นที่นำร่องในการแก้ไขปัญหาในระดับท้องถิ่น สำหรับการศึกษาใน
ระยะที่ 2

1.6) ก่อผลกระทบต่องานสังคมและชุมชน

1.7) ครอบคลุมและเป็นตัวแทนของปัญหาที่หลากหลายเกี่ยวกับข้อพิพาทเรื่องที่ดิน

1.8) การดำเนินการแก้ไขปัญหาเริ่มโดยองค์กรชาวบ้านอยู่แล้ว

1.9) กระจายอยู่ในทุกเขตภูมิศาสตร์ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1.10) สะท้อนกระบวนการแก้ไขปัญหาที่สำเร็จ

1.11) ไม่ซ้ำซ้อนกับโครงการศึกษาวิจัยอื่น ที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน

จากหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกพื้นที่ศึกษาเจาะลึกทั้ง 11 ข้อ นั้นได้นำไปสู่การคัดเลือกพื้นที่
เป้าหมายในการทำการศึกษาดังปฏิบัติการในระยะที่ 2 จำนวนทั้งสิ้น 9 พื้นที่ ซึ่งสะท้อนถึงความ
เป็นไปได้ของชุมชนในการดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาข้อพิพาท การสร้างกลไกการติดตามแก้ไข
ปัญหาในระดับองค์กรชาวบ้านและมีกลไกร่วมเพื่อติดตามการแก้ไขปัญหาพร้อมกับหน่วยงานรัฐ
รวมถึงการขยายผลเชิงนโยบายการจัดการที่ดินในอนาคต รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 12.1

ตารางที่ 12.1 แสดงสภาพปัญหาผลกระทบและแนวทางในการทำงานของพื้นที่ศึกษาแบบเจาะลึก
9 พื้นที่

กรณีปัญหา	สภาพปัญหาและผลกระทบ	แนวทางในการทำงานระยะที่ 2
1. กรณีการเตรียมประกาศ เขตอุทยานแห่งชาติภูผาเหล็ก ด.ปทุมวาปี ด.ท่าศิลา อ.สอง ดาว จ.สกลนคร	กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีแผนการเตรียมประกาศเขต อุทยานแห่งชาติภูผาเหล็ก ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2539 เป็นต้นมา เนื้อที่ทั้งสิ้น 261,875 ไร่ ทำให้เกิดผลกระทบต่อสิทธิในที่ดิน ทำกิน ที่อยู่อาศัย และการใช้ประโยชน์ จากทรัพยากรของชุมชน	การยกเลิกการเตรียมประกาศเขตอุทยาน แห่งชาติ และจัดการทรัพยากรร่วมกันโดย ชุมชนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
2. กรณีที่สาธารณประโยชน์ ทุ่งเลิงแก ด.โนนสวรรค์ อ. ปทุมรัตน์ จ.ร้อยเอ็ด	ปีพ.ศ. 2528 กรมป่าไม้ได้เข้าดำเนินการ ปลูกสร้างสวนป่าตามโครงการพัฒนา ป่าไม้ทุ่งกุลาร้องไห้ เนื้อที่ 280 ไร่ ซึ่งส่ง ผลกระทบต่อสิทธิการใช้ประโยชน์จาก ทรัพยากรของชุมชน ต่อมาเอกชนได้ยื่น	1. การรื้อถอนยูคาลิปตัสออกจากพื้นที่ 2. นำพื้นที่มาจัดสรรโดยชุมชน ได้แก่ พื้นที่ ที่ทำกินรายละเอียด 5 ไร่ ป่าชุมชน 30 ไร่ และ ถนน 20 ไร่ โดยการนำเสนอแผนงานต่อ องค์การบริหารส่วนตำบลโนนสวรรค์

	คำร้องต่อเจ้าพนักงานที่ดินให้ดำเนินการรังวัดเพื่อออกเอกสารสิทธิโดยอ้างว่ามีหลักฐานการครอบครองประเภท สค.1 ทำให้ชุมชนมีการคัดค้านทั้งใน ส่วนการรื้อถอนยูคาลิปตัสและการออก เอกสารสิทธิแก่นายทุน	
3. กรณีที่สาธารณประโยชน์ เขวาโคก-เขวาทุ่ง ต.สระบัว อ.ปทุมรัตน์ จ. ร้อยเอ็ด	ราชการได้ออกเอกสารสิทธิให้กับเอก ชนในพื้นที่สาธารณประโยชน์ของชุม ชน	1. การเพิกถอนเอกสารสิทธิของนายทุน เอกชน 2. ให้สิทธิชุมชนในการนำพื้นที่มาจัดการ ในรูปแบบ “ป่าชุมชน”
4. กรณีที่สาธารณประโยชน์ ดอนฮังเกลือ ต.บึงเกลือ อ. เสลภูมิ จ. ร้อยเอ็ด	รัฐประกาศเขตที่สาธารณประโยชน์ทับ ที่ดินทำกินของราษฎร	1. การเพิกถอนที่ดินสาธารณประโยชน์ แล้วให้สิทธิในที่ดินทำกินแก่ราษฎร 2. การจัดการที่ดินของชุมชนในรูป “โฉนดชุมชน” และการพัฒนากองทุนที่ ดินชุมชน
5. กรณีการอนุญาตให้เอกชน เข้าใช้ประโยชน์ในเขตป่า สงวนแห่งชาติดงใหญ่ อ. โนนดินแดง จ.บุรีรัมย์	เอกชนขออนุญาตใช้ประโยชน์ในพื้นที่ ป่าสงวนแห่งชาติดงใหญ่ จำนวน 9 แปลง 7 บริษัท รวมเนื้อที่ 23,746 ไร่ ทำ ให้ราษฎรไร้ที่ดินทำกินและที่ดินทำกิน ไม่เพียงพอ อีกทั้ง เกิดผลกระทบต่อ ระบบนิเวศในพื้นที่ลุ่มน้ำลำนางรอง	1. นำพื้นที่ที่หมดอายุสัญญาเช่าจำนวน 2 แปลง รวมเนื้อที่ 6,732 ไร่ มานำร่องใน การปฏิรูปที่ดินโดยประชาชน 2. การจัดการฟื้นฟูพื้นที่ป่าธรรมชาติโดย องค์กรชาวบ้านในนามกลุ่มอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติลุ่มน้ำลำนางรอง
6. กรณีการประกอบกิจการ ทำเกลือสินเธาว์ ต.โคกพระ อ.กันทรวิชัย จ. มหาสารคาม	เอกชนได้ขออนุญาตประกอบการต้ม เกลือและนำน้ำเกลือขึ้นมาจากใต้ดินทำ ให้เกิดผลกระทบต่อพื้นที่เกษตรกรรม สิ่งแวดล้อม และสุขภาพของประชาชน ในพื้นที่รอบโรงงาน	1. การยกเลิกการประกอบกิจการเกลือ สินเธาว์ 2. การฟื้นฟูพื้นที่เกษตรกรรม โดยการ สนับสนุนโครงการฟื้นฟูพื้นที่เกษตร กรรม 3. การประกาศรับรองเป็นเขตคุ้มครองพื้น ที่เกษตรกรรมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้ง ในระดับท้องถิ่นและระดับนโยบาย
7. กรณีการประกอบการอุตสาหกรรมเหมืองหินชนิดหิน	นายรัชชัยย์ ดันคงจำรัสกุล ได้ขอ ประทานบัตรเพื่อประกอบอุตสาหกรรม	1. ยกเลิกการประกอบการโรงโม่หินซึ่ง ละเมิดสิทธิชุมชน

ปูนเพื่ออุตสาหกรรมก่อสร้าง (โรงโม่หินศักดิ์ชัย) ต.ทุ่งนา เลา อ.คอนสาร จ.ชัยภูมิ	เหมืองหินชนิดหินปูนเพื่อการก่อสร้าง ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติภูซำผักหนาม เนื้อที่ 88 ไร่ 2 งาน 33 ตารางวา ก่อให้เกิดผลกระทบและความเสียหายต่อพื้นที่ เกษตรกรรม สภาพแวดล้อม ชีวิต และ ทรัพย์สินของชุมชนในเขตพื้นที่ตำบล ทุ่งนาเลา	2. การจัดการฟื้นฟูพื้นที่ที่ได้รับความเสียหายจากการประกอบกิจการเหมืองหิน เนื้อที่ 88 ไร่ 2 งาน 33 ตารางวา และพื้นที่ ป่ารอบบริเวณภูถ้ำกลบ เนื้อที่ 1,142 ไร่ ในรูปแบบป่าชุมชน
8. กรณีปัญหาวนอุทยานภู สิงห์-ภูผาผึ้ง ต.หนองข่า อ.ปทุมราชวงศา จ.อำนาจเจริญ	กรมป่าไม้ดำเนินการประกาศเขตวน อุทยานภูสิงห์-ภูผาผึ้งทับพื้นที่ป่าชุมชน ของชาวบ้านเนื้อที่ 1,917 ไร่ และการ ประกาศเขตป่าสงวนแห่งชาติดงคำเดียว แปลงที่ 1 ทับพื้นที่ทำกินของราษฎร บ้านสงยาง ต.หนองข่า อ.ปทุมราชวงศา จ.อำนาจเจริญ	1. การเพิกถอนแนวเขตวนอุทยาน ออก จากพื้นที่ป่าชุมชน เนื้อที่ 1,917 ไร่ 2. ในส่วนพื้นที่ที่ถูกประกาศเขตป่าสงวน แห่งชาติทับซ้อนที่ทำกินให้ดำเนินการ ปรับปรุงแนวเขตป่าสงวนแห่งชาติแล้ว ออกเอกสารสิทธิให้กับราษฎร
9. กรณีเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ผาผึ้งทับซ้อนที่อยู่อาศัยและที่ ทำกิน ต.ทุ่งลุยลาย ต.ทุ่งพระ อ.คอนสาร จ.ชัยภูมิ	รัฐดำเนินการประกาศเขตรักษาพันธุ์ สัตว์ป่าผาผึ้งทับซ้อนที่ดินทำกินและที่ อยู่อาศัยของชาวบ้าน	1. การปรับปรุงแนวเขตพื้นที่เขตรักษา พันธุ์สัตว์ป่าผาผึ้งในส่วนที่ทับซ้อนที่ดิน ทำกินของราษฎรและที่สาธารณะของชุม ชน และให้สิทธิในที่ดินทำกินแก่ราษฎรผู้ เดือดร้อน 2. วางมาตรการเพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมใน การจัดการทรัพยากร บริเวณพื้นที่สาธารณะ ประโยชน์ ในรูปแบบป่าชุมชน

ที่มา ; จากการศึกษาและสำรวจของคณะผู้วิจัย

ข้อเสนอต่อการดำเนินงานโครงการในระยะที่ 2

จากการศึกษาและสำรวจข้อพิพาทปัญหาที่ดิน โดยโครงการศึกษาและสำรวจข้อพิพาทและ
ความขัดแย้งปัญหาที่ดินในประเทศไทย ระยะที่ 1 ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่าสถาน
ภาพปัญหาเรื่องที่ดินในภูมิภาคอีสาน ถือได้ว่าเป็นปัญหาหลักที่จำเป็นต้องสร้างกระบวนการแก้ไข
ปัญหาร่วมกันของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ องค์กรประชาชน องค์กรพัฒนาเอกชน และสถาบัน

วิชาการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาขีดความสามารถแก่องค์กรชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นแต่ละแห่ง ทั้งนี้เนื่องมาจากแนวโน้มการแย่งชิงที่ดินและทรัพยากรของชุมชนนับวันจะเกิดความรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ ในอนาคต ทั้งนี้อาจพิจารณาได้จากเงื่อนไขทางด้านกฎหมาย นโยบายที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการถือครองที่ดิน และการใช้ประโยชน์ที่ดินผิดประเภทมากขึ้น รวมทั้งต้นทุนทางด้านเศรษฐกิจ สังคมการเมืองของภาคประชาชนมีอยู่อย่างจำกัดในปัจจุบัน ดังนั้นในการดำเนินงานศึกษาวิจัยในระยะต่อไปของโครงการจำเป็นต้องพิจารณาปัจจัยพื้นฐานดังกล่าวเป็นสำคัญ โดยมีข้อเสนอเบื้องต้นต่อการทำงานดังต่อไปนี้

- 1.) การสร้างความเข้มแข็งขององค์กรประชาชนและสร้างเครือข่ายความร่วมมือขององค์กรชาวบ้านในทุกระดับ โดยเฉพาะในพื้นที่ที่ดำเนินการศึกษาเชิงปฏิบัติการในระยะที่ 2
- 2.) การกำหนดมาตรการเพื่อพัฒนาระดับองค์ความรู้การจัดการทรัพยากร รวมถึงการสร้างรูปธรรมในการจัดการที่ดินโดยองค์กรชุมชน
- 2.) เพิ่มขีดความสามารถในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและการเข้าถึงสิทธิของชุมชนตามรัฐธรรมนูญ
- 3.) สร้างการรณรงค์เพื่อเผยแพร่ข้อมูลปัญหา ข้อพิพาท และทางเลือกการจัดการที่ดินของประชาชนท้องถิ่น รวมถึงการรณรงค์ผลักดันนโยบายและกฎหมายที่คุ้มครองสิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากรที่ดิน
- 5.) สร้างมาตรการส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือระหว่างภาครัฐและองค์กรชุมชน ท้องถิ่นในการจัดการแลทรัพยากรเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่ดินอย่างยั่งยืน การปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตของชุมชนให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตและระบบนิเวศ

บรรณานุกรม

กรมที่ดิน กระทรวงมหาดไทย : แนวทางการจัดทำแผนแม่บทการจัดการที่ดินแห่งชาติ. (เอกสารอัดสำเนา)

กรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. นโยบายป่าไม้แห่งชาติ 2528.

กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ : พระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510 แก้ไข พ.ศ. 2545.

เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม, 2521. ที่ดินกับชาวนา: ปฏิวัติหรือปฏิรูป. กรุงเทพฯ. โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2547. เอกสารประกอบการสัมมนาเวทีสาธารณะ เรื่องรายงาน ประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในประเทศ วันที่ 13 ธันวาคม 2546 .

คณะกรรมการการศึกษาและตรวจสอบกรณีปัญหาเหมืองแร่. คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2546. ปัญหาจากการเปลี่ยนภูเขาเป็นทรัพยากรหินอุตสาหกรรม : ผลกระทบจากการประกอบการกิจการเหมืองหินและโรงโม่. เอกสารประกอบเวทีสัมมนา ครั้งที่ 4 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.

เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง,บรรณาธิการ. 2535. วิวัฒนาการของการบุกเบิกที่ดินทำกินในเขตป่า. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ. สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.

ชมรมศิษย์เก่าบูรณะชนบทและเพื่อน, 2546 . จำหละนโยบายที่ดินรัฐไทย : ใครได้ประโยชน์จากแปลงสินทรัพย์เป็นหนี้. กรุงเทพฯ: แชนโพรพรินติ้ง.

ชมรมศิษย์เก่าบูรณะชนบทและเพื่อน,2545.

ศักยภาพชุมชนอีสานในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ. กรุงเทพฯ: หจก.เม็ดทรายพรินติ้ง. ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ,บรรณาธิการ.2540.วารสารเศรษฐศาสตร์การเมือง (ฉบับที่ 1). กรุงเทพฯ : เอดิชั่นเพรส โปรดักส์.

ประกอบ วิโรจน์กูฏ และฤกษ์ชัย ศรีวรมาศ, 2543 . รายงานผลการวิจัย เรื่อง คุณสมบัติการไหลของน้ำท่าจากลุ่มน้ำในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ศูนย์วิจัยทรัพยากรน้ำ คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี .

ปราโมทย์ ผลบุญโญ และคณะ, 2545 . ยุคปฏิวัติสภาพแวดล้อมของแผ่นดิน : การเมือง เศรษฐกิจและความยากจน ภายใต้กลุ่มทุนต่างชาติ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เรือนแก้ว.

ปราโมทย์ ผลบุญโญ และวิพัฒนาชัย พิมพ์หิน, 2546. ยุทธศาสตร์และแผนการดำเนินงานของเครือข่ายป่าไม้-ที่ดิน ภาคอีสาน. (เอกสารอัดสำเนา)

ฝ่ายวิชาการสูตรไพศาล,2545. ประมวลกฎหมายที่ดินฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สูตรไพศาล.

พันธมิตรองค์การประชาชน, 2546. สภาพประชาชน : การเมืองของคนรากหญ้า, วาระที่ดิน ที่อยู่อาศัย นโยบายแปลงสินทรัพย์เป็นทุนและข้อเสนอเชิงนโยบาย. กรุงเทพฯ : ศูนย์การพิมพ์แก่นจันทร์.

พรชูลย์ นิลวิเศษ และรัชณี มณีกุล, บรรณาธิการ. 2541. เอกสารประกอบการฝึกอบรมด้านวนศาสตร์ชุมชน (เอกสารหลัก) . กรุงเทพฯ : บริษัทสำนักพิมพ์สมาพันธ์ จำกัด.

มูลนิธิสถาบันที่ดิน, 2545. รายงานความก้าวหน้า ครั้งที่ 1 : โครงการศึกษาระบบการจัดการที่ดินในระดับท้องถิ่น.

รัชดา ฉายสวัสดิ์, 2535. ความสัมพันธ์ของนโยบายป่าไม้-ที่ดิน แห่งชาติต่อผลกระทบการถือครองที่ดินของประชาชน : ศึกษากรณีโครงการ คอก . (เอกสารอัดสำเนา)

วรลักษณ์ ศรีไย บรรณาธิการ, 2547. ยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัด : การพัฒนาหรือทำลาย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เดือนตุลา.

ศูนย์ฝึกอบรมวนศาสตร์ชุมชนแห่งภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2543. เอกสารประกอบการฝึกอบรมด้านวนศาสตร์ชุมชน (เอกสารหลัก). กรุงเทพฯ : บริษัท จุดทอง จำกัด

ศยามล ไกรยูรวงศ์, 2538. ปัญหาทางกฎหมายและนโยบายของการใช้อำนาจอรัฐที่เกี่ยวกับการจัดการที่ดินในเขตป่า. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศสิน เฉลิมลาภ และน้ำอ้อย เกียรติวงศ์ทอง, 2547. รายงานการศึกษาข้อมูลเชิงวิชาการ : กรณีปัญหาเหมืองแร่เพื่อกำหนดข้อเสนอเชิงนโยบาย. กรุงเทพฯ. ห้างหุ้นส่วนจำกัด นวสาน์การพิมพ์.

สมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน (สสส.), 2546. การสร้างความเข้มแข็งของขบวนการปฏิรูปที่ดินภาคประชาชน. สิงหาคม 2546. (เอกสารประกอบการอบรมผู้นำเกษตรกรจังหวัดสระแก้ว)

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, พฤศจิกายน 2529. นโยบายที่ดินของประเทศไทย : เอกสารเล่มที่ 6 นโยบายการปฏิรูปที่ดินและการจัดที่ดิน.

สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย, 2537. การดูแลรักษาป่าและการเพิ่มพื้นที่สีเขียว โดยการมีส่วนร่วม. สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2547. ปฏิรูปที่ดินในอนาคต : 29 ปีสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม.

เสน่ห์ จามริก และยศ สันตสมบัติ, บรรณาธิการ. 2536. ป่าชุมชนในประเทศไทย : แนวทางการพัฒนา. กรุงเทพฯ. สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.

อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2545. เส้นผมบังภูเขา. กรุงเทพฯ : สถาบันพัฒนาการเมือง.

กรณีป่าอนุรักษ์เพิ่มเติมตามมติคณะรัฐมนตรี 7 กรณี

1.) ป่านายกมล อ.เทพสถิต จ.ชัยภูมิ

ประเด็นปัญหา

รัฐประกาศเขตป่าอนุรักษ์ตามมติคณะรัฐมนตรีทับที่ทำกินราษฎร

พื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ

- 1.) บ้านเทพนา ต.บ้านไร่
- 2.) บ้านโนนสวรรค์ ต.บ้านไร่

ผลการดำเนินงาน

สปก. จังหวัดชัยภูมิสำรวจ รังวัดพื้นที่จำนวน 380 ไร่ เนื้อที่ 16,505 ไร่ สอบสวนสิทธิ 214 ไร่ เนื้อที่ 6,939 ไร่ และประกาศเป็นเขตปฏิรูปที่ดิน เมื่อวันที่ 30 ธันวาคม 2542

สถานการณ์ปัจจุบัน

ยังไม่มีการส่งมอบเอกสารสิทธิ สปก. 4-01 แก่ราษฎร

ปัญหาอุปสรรค

มีการเปลี่ยนแปลงสภาพการถือครองที่ดินในพื้นที่ และการใช้ประโยชน์ที่ดินบางส่วนไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อการเกษตรกรรม

ข้อเรียกร้อง

- 1.) ให้ สปก. เร่งส่งมอบออกเอกสารสิทธิ สปก. ๔- ๐๑ แก่ราษฎร

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1.) สำนักงานบริหารจัดการในพื้นที่อนุรักษ์ ที่ 7 นครราชสีมา
- 2.) สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (สปก.)
- 3.) สำนักงานป่าไม้จังหวัดชัยภูมิ

นโยบาย / กฎหมาย

- 1.) พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507
- 2.) พระราชบัญญัติปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518

ข้อสังเกต

1. สถานการณ์ยังไม่มีความคืบหน้าแต่อย่างใดในการแก้ไขปัญหาเนื่องจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่เห็นความสำคัญ
2. เกิดสภาพ การเปลี่ยนมือในการถือครองที่ดินและใช้ที่ดินผิดประเภท

แหล่งที่มาของข้อมูล

1. เอกสารข้อเรียกร้องของสมาชิกคนจนและชาวบ้านในพื้นที่

2. รายงานผลการประชุมคณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหาของสมาคมคนจน กรณี ปัญหาพื้นที่ป่าไม้ ครั้งที่ 1 / 2544 วันที่ 12 ก.ค. พ.ศ. 2544

2.) ป่าดงหมู แปลง 1 ต. ชะโนดน้อย อ.ดงหลวง จ.มุกดาหาร

ประเด็นปัญหา

รัฐประกาศเขตป่าอนุรักษ์ตามมติคณะรัฐมนตรีที่ทำการราชกิจในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าดงหมู จำนวน เนื้อที่ ๔,๗๒๕ ไร่

พื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ

- 1.) บ้านเหล่าเหนือ .
- 2.) บ้านคลองยาง
- 3.) บ้านชะโนด
- 4.) บ้านโนนทัน

ผลการแก้ไขปัญหา

1.) ผลจากการเจรจาเมื่อวันที่ 3 มี.ค. 2540 และคณะรัฐมนตรีมีมติการแก้ปัญหา ลงวันที่ 18 มี.ค. 2540 ให้กรมป่าไม้เสนอเรื่องการปรับแนวเขตป่าเพื่อการอนุรักษ์ออกเป็นพื้นที่ป่าเศรษฐกิจตามมติของคณะอนุกรรมการป้องกันฯ จังหวัดให้ คณะ รัฐมนตรีพิจารณา ภายใน ๑๕ วัน เพื่อพิจารณาส่งมอบพื้นที่ให้ สปก. นำไปปฏิรูปที่ดิน

2.) ต่อมากรมป่าไม้ ได้ส่งมอบพื้นที่ให้ สปก. จำนวน 4,200 กว่าไร่ สำนวนแล้ว 3,040 ไร่ เหลือประมาณ 1,200 ไร่ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่เกษตรกรมีหลักฐาน เอกสารตามประมวลกฎหมายที่ดิน

ผลการดำเนินงาน

สปก. จังหวัด ได้ดำเนินการสำรวจรังวัดตรวจสอบและสอบสวนสิทธิการถือครองที่ดินแล้วเสร็จ 167 ราย เนื้อที่ทั้งหมด 2,268 ไร่

สถานภาพปัจจุบัน

สำนักงานปฏิรูปที่ดินจังหวัดมุกดาหาร ดำเนินการสำรวจ รังวัด สอบสวนสิทธิการถือครองที่ดิน และส่งมอบ สปก. 4-01 แล้วจำนวน 148 ราย 183แปลง เนื้อที่ 2,048 ไร่ 3 งาน 54 ตารางวา อยู่ระหว่างการสอบสวนสิทธิ์ 21 ราย 267 ไร่ 13 ตารางวา

ปัญหาอุปสรรค

- 1.) มีเกษตรกรไม่มาขึ้น เนื่องจากมีหลักฐานตามประมวลกฎหมายที่ดิน
- 2.) มีปัญหาแนวเขตการปกครองระหว่างจังหวัดมุกดาหารกับจังหวัดนครพนม

ข้อเรียกร้องและผลการเจรจา

ประชุมคณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหาของสมัชชาคนจน กรณีพื้นที่ป่าไม้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคตะวันออก ครั้งที่ 1/2544 วันที่ 12 กรกฎาคม ณ ศาลากลางจังหวัดขอนแก่น ที่ประชุมมีมติให้ราษฎรที่ต้องการ สปก. มายื่นคำขอ ส่วนราษฎรที่มีหลักฐานตามประมวลกฎหมายที่ดินให้ดำเนินการตามประมวลกฎหมายที่ดินต่อไป

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1.) สำนักงานปฏิรูปที่ดินจังหวัดมุกดาหาร
- 2.) สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (สปก.)
- 3.) สำนักงานที่ดินจังหวัดมุกดาหาร

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- 1.) พระราชบัญญัติปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม 2518
- 2.) พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ 2507

ข้อสังเกต

- 1.) ขาดงบประมาณในการออกเอกสารสิทธิ สปก.
- 2.) พื้นที่ที่มีหลักฐานการถือครองที่ดินให้ สปก. กันพื้นที่เพื่อออกเอกสารสิทธิตามกฎหมายที่ดิน

แหล่งที่มาของข้อมูล

- 1.) เอกสารข้อเรียกร้องของสมัชชาคนจนและชาวบ้านในพื้นที่
- 2.) รายงานผลการประชุมคณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหาของสมัชชาคนจน กรณี พื้นที่ป่าไม้ครั้งที่ 2 / 2545 วันที่ 30 พ.ค. 2545

3.) กรณีป่าดงชุมคำ ต. คอนสาย อ.ตระการพืชผล จ.อุบลราชธานี

ประเด็นปัญหา

กรมป่าไม้ประกาศเขตป่าอนุรักษ์เพิ่มเติมตามมติคณะรัฐมนตรีในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติดงชุมคำทับที่ดินทำกินชาวบ้าน

พื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ

- 1.) บ้านห้วยหวาย ต. คอนสาย
- 2.) บ้านนาคำ ต. คอนสาย
- 3.) บ้านคอนสาย ต. คอนสาย

- 4.) บ้านสร้างโพน ต. คอนสาย
- 5.) บ้านโป่งน้อย ต. คอนสาย
- 6.) บ้านดอนม่วง ต. คอนสาย
- 7.) บ้านหัวสะพาน ต. คอนสาย
- 8.) บ้านหนองแฝก ต. คอนสาย
- 9.) บ้านห้วยที ต. ถ้ำแซ้
- 10.) บ้านห้วยทีเหนือ ต.ถ้ำแซ้
- 11.) บ้านป่าหอย ต.ถ้ำแซ้
- 12.) บ้านดงเจริญ ต.ถ้ำแซ้

ผลการแก้ไขปัญหา

1.) ช่วงปี พ.ศ. 2539 – 2541 ชาวบ้านได้ติดตามปัญหาในนามสมัชชาคนจน และมีมติคณะรัฐมนตรีกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาจำนวน 3 ฉบับ คือ มติครม. วันที่ 22 เมษายน 2539 วันที่ 18 มีนาคม 2540 วันที่ 16 กันยายน 2540 ผลการดำเนินงานปรากฏว่ากรมป่าไม้ได้เร่งรัดปรับปรุงแนวเขตป่าอนุรักษ์ออกจากพื้นที่ทำกินของราษฎรตำบลคอนสาย และตำบลถ้ำแซ้ และส่งมอบพื้นที่ให้ สปก. ดำเนินการปฏิรูปที่ดิน จำนวน 17,011 ไร่ 381 ราย คงเหลือพื้นที่ที่ไม่สามารถดำเนินการได้เนื่องจากมีสภาพป่าสมบูรณ์ และมีภาวะผูกพันเป็นสวนป่าโดยพื้นที่สวนป่าดงเก่าตัน มีเนื้อที่ 1,490 ไร่ มีราษฎรอ้างสิทธิ์จำนวน 44 ราย

2.) ผลการหารือในการแก้ไขปัญหา สมัชชาคนจนกรณีปัญหาพื้นที่ป่า ไม้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและ ภาคตะวันออก มีมติคณะรัฐมนตรี ลงวันที่ ๓ เม.ย. ๒๕๔๔ ดังนี้

(2.1) ตั้งคณะกรรมการแก้ไขปัญหา ป่าไม้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคตะวันออก เพื่อทำงานตรวจ สอบพิสูจน์การครอบครองที่ดินโดยให้มีตัวแทนสมัชชาคนจนและตัว แทนรัฐในสัดส่วนที่เท่ากัน

(2.2) ให้คณะกรรมการแก้ไขปัญหา ป่าไม้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคตะวันออกดำเนินการสำรวจ และพิสูจน์สิทธิการครอบครองที่ดิน ตลอดจนปรับแนวเขตป่าไม้ให้สอดคล้องกับความเป็นจริง

การดำเนินการแก้ไขปัญหา

3.) วันที่ ๑๔ มี.ค. ๒๕๔๕ มีการประชุมคณะกรรมการระดับจังหวัด แต่ไม่ได้ข้อสรุปเนื่องจากส่วนราชการอ้างถึงมติครม. ๓ เม.ย. ๒๕๔๔ เป็นแนวปฏิบัติทำให้เกิด ความขัดแย้งในการแก้ปัญหา

4.) ผลการหารือแก้ปัญหา เมื่อวันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๔๕ กรณีสวนป่า ดงเก่าต้นให้นำเรื่องเสนอต่อคณะรัฐมนตรีพิจารณาเห็นชอบในการ ยกเลิกพื้นที่สวนป่าดงเก่าต้นและดำเนินการออกเอกสารสิทธิ์ สปก. ๔ – ๐๑ ให้กับราษฎรต่อไป

5.) การประชุมคณะอนุกรรมการ แก้ไขปัญหาของสมัชชาคนจนกรณีกลุ่มปัญหาพื้นที่ป่าไม้ภาคตะวันออก ออกเสียงเหนือและภาคตะวันออก ครั้งที่ ๑/๒๕๔๕ วันที่ ๓๐ พ.ค. ๒๕๔๕ ณ ห้องประชุม ๓/๑ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีมติ ให้กรณีป่าอนุรักษ์เพิ่มเติมป่าดงชุมคำ (สวนป่าดงเก่าต้น) มติที่ประชุมเห็นชอบให้นำเรื่อง เสนอคณะกรรมการกำกับและติดตามการแก้ไขปัญหาของสมัชชาคนจนพิจารณาตัดสินเชิงนโยบายเกี่ยวกับการบังคับใช้มติคณะรัฐมนตรี

สถานการณ์ปัจจุบัน

การดำเนินงานไม่มีความก้าวหน้า

ปัญหาอุปสรรค

มีการบุกรุกพื้นที่จากนายทุนในบริเวณพื้นที่สวนป่าดงเก่าต้น และพื้นที่ที่ สปก. กันคั่นกรมป่าไม้ 1,568 ไร่

ข้อเรียกร้อง

- 1.) ให้รัฐดำเนินการเพิกถอน สภาพสวนป่าดงเก่าต้นออกจากทะเบียนสวนป่าพื้นที่ป่าอนุรักษ์
- 2.) ให้รัฐออกเอกสารสิทธิ์ สปก. 4-01 ให้กับราษฎรจำนวน 44 ราย

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. สำนักงานป่าไม้จังหวัด อุบลราชธานี
2. สำนักบริหารจัดการในพื้นที่อนุรักษ์ที่ 8 อุบลราชธานี
3. สำนักงานปฏิรูปที่ดิน เพื่อเกษตรกรรม (สปก.)
4. กรมป่าไม้ กระทรวง เกษตรและสหกรณ์
5. คณะรัฐมนตรี

นโยบาย/กฎหมาย

- 1.) พระราชบัญญัติปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518
- 2.) พรบ. ป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507

ข้อสังเกต

การแสวงหาผลประโยชน์โดยการเข้ามากว้านซื้อที่ดินของนายทุน ซึ่งรัฐต้องมีมาตรการจัดการอย่างเด็ดขาด

แหล่งที่มาของข้อมูล

1. เอกสารข้อเรียกร้องของสมัชชาคนจนและตัวชาวบ้านในพื้นที่
2. มติ ครม. วันที่ 11 มี.ค. 2540
3. ผลการประชุมคณะทำงานแก้ไข ผลการประชุมคณะทำงานแก้ไขปัญหาพื้นที่ป่าไม้ จ. อุบลราชธานี วันที่ 14 ก.พ. 2545

4.) ป่าดงแม่แฝด ต. คำพอง อ.โพธิ์ชัย จ.ร้อยเอ็ด

ประเด็นปัญหา

รัฐประกาศเขตป่าอนุรักษ์ทับที่ทำกินของราษฎร จำนวน 236 ราย

พื้นที่ปัญหา

- 1.) ชาวบ้าน ๑๐ หมู่บ้าน ต.คำพอง อ. โพธิ์ชัย จ. ร้อยเอ็ด
- 2) บ้านเหล่าสูง ต. เหล่าสูง อ.โพธิ์ชัย จ. ร้อยเอ็ด
- 3.) บ้านศรีสมเด็จ ต.อวดคำ อ. โพธิ์ชัย จ. ร้อยเอ็ด

ผลการแก้ไขปัญหา

1.) กรณีป่าดงแม่แฝด ผลการเจรจา มติ ครม. เมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2540 ให้กรมป่าไม้จัดสรรงบประมาณให้ จังหวัดและป่าไม้เขตภายใน 7 วัน เพื่อดำเนินการจัดแนวเขตให้แล้วเสร็จและนำเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาเห็นชอบเพื่อมอบบริเวณที่ปรับออกเป็นป่าเศรษฐกิจให้สปก.นำไปปฏิรูปที่ดินให้ สปก. ดำเนินการ ปฏิรูปที่ดินออกเอกสารสิทธิ สปก. ๔ – ๐๑ ให้ราษฎรนับจากกรมป่าไม้ มอบพื้นที่ให้นำเสนอ ครม. ยก เลิกสวนป่าเสื่อมโทรมซึ่งอยู่ในเขต พื้นที่ปรับออกจากเขตป่าอนุรักษ์ ประมาณ 6,000 ไร่ โดยยกเว้น สปก. ไม่ต้องจ่ายค่าชดเชยการปลูกสร้างสวนป่าและค่าบำรุงรักษาป่า ในการนำไปปฏิรูปที่ดินให้นำเสนอคณะรัฐมนตรี พิจารณา อนุมัติเงินให้ สปก. จ่ายค่าสูญเสียโอกาสที่ดินทำกินในบริเวณที่จะกันออกไว้เป็นป่าอนุรักษ์ ในอัตราไร่ละ 3,500 บาท เนื้อที่ 519 ไร่ 3 งาน รวมเป็นเงิน 1,819,125 บาท

2.) สำนักงานป่าไม้เขตขอนแก่นเร่งรัด ปรับแนวเขตป่าอนุรักษ์ออกจากพื้นที่ทำกินราษฎรในพื้นที่เสร็จแล้ว และคณะอนุกรรมการป้องกันและปราบปรามการลักลอบทำลายทรัพยากรป่าไม้ จังหวัดร้อยเอ็ดมีมติเห็นชอบให้มีการปรับแนวเขตป่าอนุรักษ์ออกจากพื้นที่ทำกิน

3.) กรมป่าไม้ยังไม่ส่งมอบพื้นที่ให้กับ สปก.ดำเนินการออกเอกสารสิทธิ์ สปก. 4-01 รวมทั้งการจ่ายค่าร้อยละย่ำแย่ราษฎร

สถานภาพปัจจุบัน

การดำเนินการแก้ไขปัญหาไม่มีความคืบหน้า

ปัญหาอุปสรรค

- 1.) มีนายทุนเข้ากว้านซื้อที่ดินในพื้นที่เพื่อทำการปลูกอ้อย

ข้อเรียกร้อง

- 1.) ให้รัฐดำเนินการจัดสรรงบประมาณค่าร้อยละย่ำแย่ อัตราไร่ละ 3,500 บาท ให้กับชาวบ้าน
- 2.) ให้รัฐเร่งออกเอกสารสิทธิ์ สปก. 4-01 ให้กับราษฎรผู้เดือดร้อน จำนวน 236 ราย

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1.) สำนักงานป่าไม้จังหวัดร้อยเอ็ด
- 2.) สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม จังหวัดร้อยเอ็ด
- 3.) กรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- 4.) สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม
- 5.) สำนักบริหารจัดการในพื้นที่อนุรักษ์ ขอนแก่น
- 6.) กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

กฎหมาย/นโยบาย

1. พระราชบัญญัติป่า สงวนแห่งชาติ พ.ศ.2507
2. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 22 เม.ย. 2539
3. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 18 มี.ค. 2540
4. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 16 ก.ย. 2540
5. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 30 มิ.ย. 2541
6. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 3 เม.ย. 44

ข้อสังเกต

เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพการถือครองที่ดินในพื้นที่ และควรมีมาตรการตรวจสอบพื้นที่ร่วมกันอีกครั้ง

แหล่งที่มาของข้อมูล

1. เอกสารข้อเรียกร้องของสมัชชาคนจนและตัวชาวบ้านในพื้นที่
2. ผลการเจรจาระหว่างสมัชชาคนจนกับรัฐบาลเมื่อวันที่ 3 มี.ค. 2540
3. มติ ครม. วันที่ 18 มี.ค. 2540

5.) ป่าดงหมู อ. ชาติพนม จ.นครพนม

ประเด็นปัญหา

รัฐประกาศป่าอนุรักษ์ทับที่ดินทำกินของชาวบ้าน

พื้นที่ปัญหา

- 1.) บ้านยางคำ ต. อุ่มเหมา
- 2.) บ้านโสกแมว ต. อุ่มเหมา
- 3.) บ้านดอนสวรรค์ ต. อุ่มเหมา
- 4.) บ้านโนนงาม ต. อุ่มเหมา
- 5.) บ้านชะโนด ต. อุ่มเหมา
- 6.) บ้านอุ่มเหมา ต. อุ่มเหมา

ผลการดำเนินงาน

สำนักงานปฏิรูปที่ดินจังหวัดมุกดาหาร ได้สำรวจ รังวัด และออกเอกสารสิทธิ สปก. 4-01 แก่ราษฎร จำนวน 184 ราย เนื้อที่ 2,221 ไร่ ส่วนพื้นที่ที่เป็นป่าอนุรักษ์กรมป่าไม้ได้ปรับลดพื้นที่อนุรักษ์ให้เป็นป่าเศรษฐกิจประมาณ 168 ไร่ ส่วนที่ไม่สามารถปรับได้ ประมาณ 3,900 ไร่ เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวให้ทาง อผส. ใช้ประโยชน์

สถานการณ์ปัจจุบัน

สำนักงานป่าไม้จังหวัดได้เสนอกกรมป่าไม้ไปแล้ว และอยู่ในขั้นตอนการเสนอคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติพิจารณา

ปัญหาอุปสรรค

- 1.) การพิจารณาดำเนินการแก้ไขปัญหามีความล่าช้า
- 2.) ปัญหาพื้นที่บางส่วนอยู่ในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ซึ่งอยู่ระหว่างการพิจารณาปรับพื้นที่ของกรมป่า

ไม้

ข้อเรียกร้อง

ให้พิจารณาปรับลดพื้นที่ป่าอนุรักษ์ และดำเนินการออกเอกสารสิทธิ สปก. 4-01 แก่ราษฎร

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1.) สำนักงานป่าไม้จังหวัดนครพนม
- 2.) สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม จังหวัดนครพนม
- 3.) สำนักบริหารจัดการในพื้นที่อนุรักษ์ที่ 10 จ.อุดรธานี
- 4.) กรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

- 5.) กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 6.) สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม
- 7.) คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ

นโยบาย กฎหมาย ที่เกี่ยวข้อง

- 1.) พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507
- 2.) พระราชบัญญัติปฏิรูปที่ดิน พ.ศ. 2518
- 3.) มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 22 เมษายน 2539
- 4.) มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 18 มีนาคม 2540

ข้อสังเกต

การพิจารณามีความล่าช้า ซึ่งก่อให้เกิดความขัดแย้งในพื้นที่เนื่องจากพื้นที่บางส่วน สปก. คั้นให้กรมป่าไม้เพราะมีสภาพป่าสมบูรณ์

แหล่งที่มาของข้อมูล

1. เอกสารข้อเรียกร้องของสมัชชาคนจนและตัวชาวบ้านในพื้นที่
2. ผลการเจรจาระหว่างสมัชชาคนจนกับรัฐบาลกรณีพื้นที่ป่าไม้ ครั้งที่ 2/2545 วันที่ 30 พ.ค. 2545

6.) ป่านาอย่างลึก อ. บำเหน็จณรงค์ และ อ. เทพสถิตย์ จ. ชัยภูมิ

ประเด็นปัญหา

เป็นพื้นที่ที่กรมป่าไม้ส่งมอบพื้นที่ให้กับ สปก. เพื่อนำไปปฏิรูปที่ดิน ในปี 2536 เนื้อที่ทั้งหมด 418,390 ไร่ และผลจากการแบ่งเขตพื้นที่การใช้ประโยชน์ในพื้นที่ของกรมป่าไม้ได้ประกาศป่าอนุรักษ์ทับที่อยู่อาศัยและที่ทำกินของราษฎร

พื้นที่ปัญหา

1. ราษฎร หมู่ 2 , 4 ต. โคกเพชรพัฒนา
2. ราษฎรหมู่ 6 ต. บ้านไร่
3. ราษฎร หมู่ 4 , 6, 9 ต. ห้วยยายจิ๋ว

ผลการดำเนินงาน

1.) ผลการเจรจาเมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2540 คณะรัฐมนตรีมีมติ 18 กุมภาพันธ์ 2540 ให้กรมป่าไม้รังวัดแนวเขตป่าเพื่อการอนุรักษ์และกันพื้นที่ที่ไม่สมควรนำไปปฏิรูปที่ดินร่วมกับ สปก. ตามบันทึกข้อตกลงระหว่างกรมป่าไม้และ สปก. ในวันที่ 14 ก.ย. 38 ให้แล้วเสร็จภายใน 4 เดือนและให้ สปก. เร่งดำเนินการโดยการปฏิรูปที่ดินให้กับราษฎร

2.) สปก. จังหวัดได้รังวัด 1,584 ราย 37,158 ไร่ สอบสวนสิทธิ 452 ราย เนื้อที่ 13,287 ไร่ และได้มอบ สปก. 4-01 จำนวน 260 ราย เนื้อที่ 6,050 ไร่ และในส่วนที่เหลือมีการประกาศเขตปฏิรูปที่ดิน ในวันที่ 2 มีนาคม 2542 แต่รัฐขาดงบในการดำเนินการ

สถานภาพปัจจุบัน และปัญหาอุปสรรค

การดำเนินการมีความล่าช้า

ข้อเรียกร้อง

1.) ให้กรมป่าไม้ส่งมอบพื้นที่ให้หน่วยงาน สปก. นำพื้นที่ดำเนินการปฏิรูปที่ดินและเร่งรัดให้ สปก. ดำเนินการออกเอกสารสิทธิ สปก. 4-01 โดยเร่งด่วน

2.) ให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการระดับชาติสั่งการให้ สปก. เร่งดำเนินการ ออก สปก. 4-01 ให้กับราษฎร

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม
2. กรมป่าไม้
3. คณะรัฐมนตรี
4. สำนักงานปฏิรูปที่ดินจังหวัดชัยภูมิ

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

1. พรบ. ปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม พ.ศ. 2518
2. นโยบายป่าไม้แห่งชาติ พ.ศ. 2528

ข้อสังเกต

รัฐควรเร่งจัดสรรงบประมาณในการดำเนินการเพื่อให้เกิดความชัดเจนในการจำแนกพื้นที่การให้ประโยชน์

แหล่งที่มาของข้อมูล

1. เอกสารข้อเรียกร้องของสมัชชาคนจน
2. เอกสารรายงานความก้าวหน้าในการแก้ไขปัญหาของสมัชชาคนจน

7.) ป่านายางหลัก อ. หนองบัวระเหว อ. เทพสถิตย์ จ. ชัยภูมิ

ประเด็นปัญหา

เป็นพื้นที่กรมป่าไม้มอบพื้นที่ให้ สปก. นำไปปฏิรูปที่ดิน เมื่อปี พ.ศ. 2536 เนื้อที่ประมาณ 418,390 ไร่ และผลจากการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ของกรมป่าไม้ ได้ประกาศเขตป่าอนุรักษ์ทับที่อยู่อาศัยและที่ทำกินของราษฎร

พื้นที่ปัญหา

1. บ้านห้วยทับนาย อ. หนองบัวระเหว
2. บ้านห้วยหินฝน อ. หนองบัวระเหว
3. บ้านบึงเวียน ต. โป่งนก อ. เทพสถิตย์

ผลการแก้ไขปัญหา

คณะรัฐมนตรีมีมติ 11 มี. ค. 40

- 1.) บริเวณที่ราษฎร 3 หมู่บ้านอยู่ในเขตป่าเพื่อเศรษฐกิจที่กรมป่าไม้มอบให้ สปก. แล้วอยู่ระหว่างกรมป่าไม้และ สปก. ร่วมกันดำเนินการตามข้อตกลงเมื่อวันที่ 14 ก. ย. 38 เมื่อมีความชัดเจนว่าพื้นที่ใดจะนำไปปฏิรูปที่ดิน สปก. จะดำเนินการออกเอกสารสิทธิ สปก. 4-01 ภายใน 6 เดือน
- 2.) อนุญาตผ่อนผันให้ราษฎรเข้าทำประโยชน์ในพื้นที่เพื่อยังชีพในบริเวณที่จะดำเนินการปฏิรูปที่ดินและบริเวณใกล้เคียงได้

ผลการดำเนินงาน

หนังสือจาก สำนักเลขาธิการรัฐมนตรี กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่ กษ 0100/1333 วันที่ 2 พ. ค .2544 แจ้งเรื่อง กรณีปัญหาที่มีการออกพระราชกฤษฎีกาประกาศเป็นเขตปฏิรูปที่ดินเมื่อวันที่ 2 มีนาคม 2542 สปก. จังหวัดสำรวจจริงวัดพื้นที่ 307 ราย เนื้อที่ 9,330 ไร่ สบส. สบส. 99 ราย เนื้อที่ 3,091 ไร่ และมีการส่งมอบ สปก. 4-01 จำนวน 85 ราย เนื้อที่ 1,902 ไร่

สถานภาพปัญหาปัจจุบัน

1. ในการดำเนินงานเจ้าหน้าที่ได้ปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลง 14 ก.ย. 38
2. การแก้ปัญหาอยู่ระหว่างที่กรมป่าไม้มอบพื้นที่ให้ สปก. ประกาศพระราชกฤษฎีกาเพื่อการปฏิรูปที่ดินให้กับราษฎรผู้เดือดร้อน

ปัญหาอุปสรรค

การดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องไม่มีความคืบหน้า

ข้อเรียกร้อง

- 1.) ให้เร่งดำเนินการออกเอกสารสิทธิ์ สปก. 4-01 แก่ราษฎร
- 2.) ในพื้นที่ที่ยังคงสภาพเป็นป่าสมบูรณ์ในบริเวณหมู่บ้านให้กันเป็นป่าชุมชน

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1.) สำนักงานปฏิรูปที่ดินจังหวัดชัยภูมิ
- 2.) สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1.) สำนักงานปฏิรูปที่ดินจังหวัดชัยภูมิ
- 2.) สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ข้อสังเกต

พื้นที่บางส่วนมีภาระผูกพันกับกรมชลประทานเพราะกรมชลประทานกันพื้นที่ไว้ใช้ประโยชน์

แหล่งที่มาของข้อมูล

- 1.) เอกสารข้อเรียกร้องต่อการแก้ไขปัญหของสมัชชาคนจน
- 2.) หนังสือสำคัญเลขที่ กษ 0100/1333 วันที่ 2 พฤษภาคม 2544 แจ้งเรื่องการออกพระราชกฤษฎีกาประกาศเขตปฏิรูปที่ดิน เมื่อวันที่ 2 มีนาคม 2542

ปัญหาการประกาศป่าอนุรักษ์ตามกฎหมาย 13 กรณี

8.) อุทยานแห่งชาติภูพาน อ. ภูพาน จ.สกลนคร

ประเด็นปัญหา

รัฐประกาศเขตอุทยานแห่งชาติภูพานทับที่ดินทำกินและที่อยู่ชาวบ้าน

พื้นที่ปัญหา

- 1.) บ้านสร้างค้อ ต. สร้างค้อ อ. ภูพาน
- 2.) บ้านใหม่พัฒนา ต. สร้างค้อ
- 3.) บ้านคำเพิ่ม ต. โคกภู อ. ภูพาน
- 4.) บ้านหนองสรวง ต. โคกภู
- 5.) บ้านนางเต็ง ต. โคกภู
- 6.) บ้านยางโหล่น ต. โคกภู
- 7.) บ้านโคกภูเก่า ต. โคกภู
- 8.) บ้านโคกภูใหม่ ต.โคกภู
- 9.) บ้านนาม่อง ต. นาม่อง อ. กุดบาก
- 10.) บ้านหนองคำ ต.นาม่อง
- 11.) บ้านดงนิมิตร ต. นาม่อง
- 12.) บ้านโนนทรายคำ ต. นาม่อง
- 13.) บ้านโพนงาม ต. นาม่อง
- 14.) บ้านหนองสะโน ต. นาม่อง
- 15.) บ้านเชิงกอง ต. นาม่อง
- 16.) บ้านโนนเรือ ต. นาหัวบ่อ อ. พรรณานิคม
- 17.) บ้านภูเพ็ก ต. นาหัวบ่อ อ.พรรณานิคม

ผลการแก้ไขปัญหา

ผลการเจรจาเมื่อ วันที่ 17 เมษายน 40 และคณะรัฐมนตรี มีมติเห็นชอบ วันที่29 เมษายน 40

1. เห็นชอบให้ปรับแนวเขตอุทยาน ตามหลักการของอนุกรรมการป้องกันฯจังหวัดสกลนคร ครั้งที่ 2/2537 วันที่ 28 กันยายน พ.ศ. 2537

2. ให้ดำเนินการจัดทำแผนที่แนบท้ายพระราชกฤษฎีกา ให้แล้วเสร็จภายใน 5 เดือน นับตั้งแต่
ครม. มีมติเห็นชอบ

3. ให้ดำเนินการเพิกถอนสภาพอุทยานฯตามขั้นตอนของกฎหมายให้แล้วเสร็จใน 9 เดือน ตั้ง
แต่จัดทำแผนที่เสร็จสิ้นและให้ดำเนินการออก สปก. 4-01

4. การดำเนินการขั้นต่อไปกรณีพื้นที่สีแดงให้ดำเนินการจัดหาพื้นที่ทดแทนหรือชดเชยเงิน
ให้แก่ราษฎรเพื่อจัดหาที่ดินในกรณีที่ไม่สามารถทำได้ให้ผ่อนผันให้ราษฎรสามารถทำกินในที่ดินเดิมต่อไปจนกว่าการแก้ไขปัญหาจะแล้วเสร็จเว้นแต่ราษฎรจะบุกรุกใหม่ดำเนินการตามขั้นตอน

สถานการณ์ปัจจุบัน

การรังวัดแนวเขตของกรมป่าไม้ เสร็จสิ้นขั้นตอนอยู่ในระหว่างการ พิจารณาของคณะ
กรรมการอุทยานแห่งชาติ

ปัญหาอุปสรรค

ผลจากมติ ครม. วันที่ 30 มิ. ย. 41 ขัดแย้งกับมติ ครม. 29 เม.ย. 40 ทำให้การแก้ไขปัญหาแบบมี
ส่วนร่วมยุติลง

ข้อเรียกร้อง

- 1.) ให้รัฐยกเลิกมติคณะรัฐมนตรี วันที่ 30 มิถุนายน 2541
- 2.) ให้เจ้าหน้าที่รัฐ ยุติการข่มขู่ จับกุม ดำเนินคดีกับชาวบ้านในช่วงที่ดำเนินการแก้ไข
ปัญหายังไม่แล้วเสร็จ
- 3.) อนุญาตให้ชาว บ้านเข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่ได้
- 4.) ให้กรมป่าไม้ดำเนินการ เพิกถอนแนวเขตอุทยาน ออกจากที่ดินทำกินราษฎร
- 5.) ให้รัฐดำเนินการออกเอกสารสิทธิ สปก.4-01 แก่ราษฎรผู้เดือดร้อน

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1.) อุทยานแห่งชาติภูพาน
- 2.) สำนักบริหารจัดการในพื้นที่อนุรักษ์ อุดรธานี
- 3.) กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 4.) คณะรัฐมนตรี

นโยบาย กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- 1.) พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507
- 2.) พระราชบัญญัติปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518
- 3.) พรบ. อุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504

ข้อสังเกต

กระบวนการเพิกถอนพื้นที่อนุรักษ์ออกจากที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยของราษฎรไม่สามารถปฏิบัติได้จริงทำให้การแก้ไขปัญหาไม่มีข้อยุติ

แหล่งที่มาของข้อมูล

- 1.) เอกสารข้อเรียกร้องของสมัชชาคนจน
- 2.) มติกรม. วันที่ 29 เม.ย. พ.ศ. 2540
- 3.) มติกรม. วันที่ 30 เม.ย. พ.ศ. 2541

9.) อุทยานแห่งชาติภูพาน (บ้านใหม่พัฒนา) ฮ. ภูพาน จ. สกลนคร

ประเด็นปัญหา

รัฐบาลประกาศ เขตอุทยานแห่งชาติทับที่ดินทำกินราษฎร

พื้นที่ปัญหา

1.) บ้านใหม่พัฒนา อ. ภูพาน จ. สกลนคร จำนวนผู้เดือดร้อน 48 ครัวเรือน

ผลการแก้ไขปัญหา

1.) ผลการเจรจาแก้ไขปัญหาเมื่อวันที่ ๑๗ เม.ย. ๔๐ มีมติการแก้ไขปัญหา ลงวันที่ ๒๙ เม.ย. ๔๐ ให้จัดทำ แผนที่เพิกถอนแนวเขตอุทยาน แห่งชาติให้แล้วเสร็จนับตั้งแต่วันที่ ๓ เม.ย. ๔๐ หลังจากนั้นจึงนำเสนอ กรม. เพื่อให้ ราษฎรจำนวน ๔๕ รายสามารถเข้าทำกินในที่ดินเดิม ได้ครบ ครัวละ ๑๔ ไร่ รวมเนื้อที่ ประมาณ ๖๓๐ ไร่ ภายในวันที่ ๓๐ เม.ย. ๔๐ สำหรับการเพิกถอนแนว เขตอุทยาน แห่งชาติให้ดำเนินการ ตามขั้นตอนกฎหมายให้ราษฎรให้ ความร่วมมือกับส่วนราชการในการดูแล รักษาป่าและป้องกันไม่ให้บุคคลอื่นเข้าบุกรุก

2.) มติที่ประชุมเมื่อวันที่ ๖ มี.ค. ๔๒ กรมป่าไม้รับที่จะดำเนินการต่อ จากที่ได้ดำเนินการมา แล้วตามขั้น ตอนของกฎหมายในเดือนสิงหาคม ๔๒ นายปลอดประสพ สุรัสวดี อธิบดีกรมป่าไม้ได้ส่ง หนังสือแจ้งจับราษฎร ๖ คนในข้อหาบุกรุกทำลาย ป่าเสียหายและให้ชดใช้ค่าเสียหาย กรณีการปลูก ป่าพร้อมระบุให้ส่ง ดอกเบี้ยที่สำนักงานป่าไม้เขตอุดร ธานีคิดเป็นเงินค่าเสียหาย ๖๔๘,๔๔๕.๑๒ บาท พร้อมดอก เบี้ยร้อยละ ๗.๕ ต่อปี นับตั้งแต่ วันกระทำผิด

3.) มติการประชุมเมื่อวันที่ ๑๓ ต.ค. ๔๒ ณ กระทรวงเกษตรฯ คือ ให้ ราษฎรทำหนังสือชี้แจง ว่าบุกรุกจริงหรือไม่และกระทรวงได้สั่งการให้ผู้ ตรวจราชการลงพื้นที่ตรวจสอบข้อเท็จจริง

สถานภาพปัจจุบัน

ชาวบ้านจำนวน 45 ราย สามารถเข้าทำกินในพื้นที่ เดิมได้ทั้งหมดในเนื้อที่จำนวน ๖๓๐ ไร่ ซึ่งมีเนื้อที่ ประมาณ ๗๓ ไร่ เป็นเขตของโครง การชลประทานและพื้นที่สวนป่า โครงการปรับปรุงป่าสงวน แห่งชาติ ที่ ๕

ปัญหาอุปสรรค

กรมป่าไม้ได้กล่าวหาและแจ้งความ ดำเนินคดีกับชาวบ้าน กรณีบุกรุกพื้นที่พร้อมการเรียกร้องค่า เสียหาย

ข้อเรียกร้อง

ให้รัฐเพิกถอนแนวเขตอุทยานออกจากที่ทำกิน และ เรงออกเอกสารสิทธิ์ สปก.๔-๐๑ แก่ ราษฎร

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1.) อุทยานแห่งชาติภูพาน
- 2.) สำนักบริหารจัดการในพื้นที่อนุรักษ์ ที่ อุตรธานี
- 3.) กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 4.) คณะรัฐมนตรี

นโยบาย/กฎหมาย

- 1.) พรบ.อุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504
- 2.) มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 29 เมษายน 2540
- 3.) มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 30 มิถุนายน 2541
- 4.) พรบ.ปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518

ข้อสังเกต

การตรวจสอบพื้นที่ของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องไม่มีการชี้แจงผลการทำงานให้กับราษฎรในพื้นที่รับทราบ

แหล่งที่มาของข้อมูล

1. เอกสารขอเรียกร้องของสมัชชาคนจน
2. มติครม. วันที่ 29 เม.ย. 2540

10.) อุทยานแห่งชาติห้วยหูด อ.เต่างอย จ.สกลนคร

ประเด็นปัญหา

- 1.) รัฐประกาศเขตอุทยานทับที่ทำกินของราษฎร
- 2.) การเตรียมเพื่อขยายแนวเขตอุทยานฯ เพิ่มเติมทับพื้นที่ของราษฎร 151 ราย ในพื้นที่

2,635 ไร่

พื้นที่ปัญหา

- 1.) บ้านจันทร์เพ็ญ หมู่ ๑ , ๒ , ๗ ต. จันทร์เพ็ญ อ. เต่างอย
- 2.) บ้านบึงสา ต. จันทร์เพ็ญ
- 3.) บ้านห้วยหูด ต. จันทร์เพ็ญ
- 4.) บ้านกวนปุ่น ต. จันทร์เพ็ญ
- 5.) บ้านนาม่อง ต. จันทร์เพ็ญ
- 6.) บ้านห้วยหูด ต. จันทร์เพ็ญ
- 7.) บ้านกวนปุ่น ต. จันทร์เพ็ญ
- 8.) บ้านนาม่อง ต. จันทร์เพ็ญ

ผลการดำเนินงาน

1.) ผลการเจรจาเมื่อวันที่ 17 เม.ย. 40 ครม. มีมติ ในวันที่ 29 เม.ย. 2540 ให้ดำเนินการปรับแนวเขตอุทยานตามมติคณะกรรมการจังหวัดลงวันที่ 30 เม.ย.39 และให้ดำเนินการเพิกถอนสภาพอุทยานตามขั้นตอน ซึ่งในระหว่างดำเนินการราษฎรสามารถเข้าทำกินในพื้นที่เดิมได้ในกรณีพื้นที่เตรียมขยายเขตอุทยานแห่งชาติเพิ่มเติมให้เร่งดำเนินการรังวัด และกันเขตอุทยานออกจากที่ทำกินของราษฎร และให้ สปก. ดำเนินการปฏิรูปที่ดินต่อไป

2.) เจ้าหน้าที่ป่าไม้ได้ดำเนินการสำรวจการถือครองเสร็จสิ้นและอยู่ในระหว่างกรมป่าไม้แปลภาพถ่ายทางอากาศเพื่อส่งมอบให้ป่าไม้จังหวัดและป่าไม้เขตพิสูจนสิทธิ์ ตามนัย มติ ครม. วันที่ 30 มิถุนายน 2541

3.) ผู้แทนกรมป่าไม้ได้แจ้งพื้นที่อุทยานทางกรมป่าไม้ได้กำหนดแผนในปี 2543 ให้ดำเนินการตามแผนเร่งรัดให้มีการพิสูจนสิทธิ์การครอบครองที่ดิน

สถานการณ์ปัจจุบัน และปัญหาอุปสรรค

1.) ในการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ไม่เป็นไปตามแผนในระดับจังหวัดและราษฎรบางส่วนไม่สามารถกลับเข้าพื้นที่เดิมได้

2.) ความขัดแย้งในระดับนโยบายระหว่างมติ ครม. 29 เมษายน 2540 และมติ ครม. วันที่ 30 มิถุนายน 2541

ข้อเรียกร้อง

- 1.) ให้รัฐเร่งดำเนินการออกเอกสารสิทธิ สปก. ๔- ๐๑ แก่ราษฎร
- 2.) และ ในช่วงที่ดำเนินการแก้ไขปัญหาอนุญาตให้ราษฎรเข้าใช้ประโยชน์ในพื้นที่ทำกินเดิมได้

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1.) อุทยานแห่งชาติห้วยหูด (ภูผายล)
- 2.) สำนักบริหารจัดการในพื้นที่อนุรักษ์ ที่ 10 อุตรธานี
- 3.) กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 4.) คณะรัฐมนตรี

นโยบาย กฎหมาย

- 1.) พรบ.อุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504
- 2.) มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 29 เมษายน 2540
- 3.) มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 30 มิถุนายน 2541

ข้อสังเกต

มีความขัดแย้งในเชิงนโยบายเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหา ระหว่างมติครม. 30 มิถุนายน 2541 กับ มติครม. 29 เมษายน 2540

แหล่งที่มาของข้อมูล

- 1.) เอกสารข้อเรียกร้องของสมัชชาคนจนและชาวบ้านในพื้นที่
- 2.) สำเนาเอกสารเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างมติ ครม. วันที่ 30 มิ.ย. 2541 กับ มติ ครม.วันที่ 29 เม.ย. 2540

11.) อุทยานแห่งชาติภูผาม่าน อ. ภูผาม่าน อ. ชุมแพ จ.ขอนแก่น อ.ภู

กระดิง จ.เลย

ประเด็นปัญหา

รัฐประกาศเขต อุทยานแห่งชาติทับทิมอยู่อาศัยและที่ดินทำกินของชาวบ้าน

พื้นที่ปัญหา

- 1.) บ้านชำผักหนาม ต. นาหนองทุ่ม อ. ชุมแพ จ. ขอนแก่น
- 2.) บ้านตาดฟ้า-ดงสระคร่าน ต.วังสะวาล อ.ภูผาม่าน จ.ขอนแก่น
- 3.) บ้านหนองจาน ต. ผานกเค้า อ.ภูกระดึง จ. เลย

ผลการแก้ไขปัญหา

1.) อนุกรรมการแก้ไขปัญหาระดับ จังหวัดเห็นชอบให้กันเขตพื้นที่ อยู่อาศัยและที่ดินทำกินของชาว บ้านออกจากเขตอุทยานฯบ้านชำ ผักหนามได้รับรองให้เป็นหมู่บ้าน ตามกฎหมายแต่เจ้าหน้าที่ป่าไม้ได้ตั้งด่านเพื่อเก็บค่าผ่านทางเข้าออกจากหมู่บ้านจากชาวบ้าน

สถานการณ์ปัจจุบัน

รัฐได้กำหนดพื้นที่อุทยานแห่งชาติภูผาม่านเป็นพื้นที่เป้าหมายตามโครงการพัฒนาความร่วมมือในการจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน (โครงการอุทยานนำร่อง)

ปัญหาอุปสรรค

มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 30 มิถุนายน 2541 ยกเลิกมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 29 เมษายน 2540 เรื่องการแก้ไขปัญหาของสมัชชาคนจน กรณีพื้นที่ป่าอนุรักษ์ตามกฎหมาย

ข้อเรียกร้อง

1. ให้รัฐ เพิกถอนแนวเขตอุทยานฯ ที่ประกาศทับที่ดิน ของชาวบ้าน
2. จากนั้นให้เร่งดำเนินการออกเอกสารสิทธิ์ สปก . ๔-๐๑
3. และเร่งรัดให้ดำเนิน การจัดสรรงบประมาณฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรรวมแก่ชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบจาก โครงการ ค.จ.ก.

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1.) อุทยานแห่งชาติภูผาม่าน
- 2.) สำนักบริหารจัดการในพื้นที่อนุรักษ์ ที่ 7 ขอนแก่น
- 3.) กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 4.) คณะรัฐมนตรี

นโยบาย กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- 1.) พรบ.อุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504
- 2.) มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 29 เมษายน 2540
- 3.) มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 30 มิถุนายน 2541

ข้อสังเกต

ยังไม่มีความแน่ใจกับโครงการอุทยานนาร่องที่ส่งเสริมการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการพื้นที่อนุรักษ์ที่ทางรัฐได้จัดทำขึ้น

แหล่งที่มาของข้อมูล

- 1.) เอกสารข้อเรียกร้องของสมัชชาคนจนและชาวบ้านในพื้นที่
- 2.) สำเนาเอกสารเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างมติ ครม. วันที่ 30 มิ.ย. 2541 กับ มติ ครม.วันที่ 29 เม.ย. 2540
- 3.) เอกสารโครงการการพัฒนาความร่วมมือในการจัดการพื้นที่อนุรักษ์อย่างยั่งยืน (โครงการอุทยานนาร่อง)

12.) อุทยานแห่งชาติภูพาน (บ้านแก่งกะอาม) อ. สมเด็จ จ. กาฬสินธุ์

ประเด็นปัญหา

รัฐประกาศเขตอุทยานแห่งชาติ ทับที่อยู่อาศัยและที่ทำกินของชาว บ้าน 77 ครอบครัว

พื้นที่ปัญหา

1. บ้านดงบัง ต. มหาไชย อ.สมเด็จ จ. กาฬสินธุ์
2. บ้านแก่งกะอาม ต.ผาเสวย อ.สมเด็จ จ. กาฬสินธุ์

ผลการดำเนินงาน

1.) มติกรม. วันที่ ๒๙ เม.ย. ๔๐ ให้กรมป่าไม้ ดำเนินการรังวัดเพื่อปรับแนวเขตต่อ จากเขตอุทยานแห่งชาติภูพานเขต จังหวัดสกลนคร ตามมติคณะกรรมการระดับจังหวัดและจัดทำแผนที่ และดำเนินการเพิกถอนสภาพพื้นที่อุทยานฯ และให้ดำเนินการช่วยเหลือกรณีราษฎรที่ได้อพยพออกไปก่อน โดยให้สำรวจหาพื้นที่ที่เหมาะสมจัดสรรให้กับราษฎรต่อไป

2.) กรมป่าไม้ดำเนินการรังวัดและปัก แนวเขตอุทยานฯและกำลังดำเนิน การจัดทำแผนที่เพื่อเพิกถอนสภาพอุทยานฯ ตาม มติ กรม. วันที่ ๒๙ เมษายน ๔๐

3.) มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการแก้ไขปัญหาระดับจังหวัด และคณะทำงานระดับพื้นที่ เพื่อตรวจสอบ ข้อเท็จจริง โดยผลจากการดำเนินงาน ที่ประชุมคณะกรรมการระดับจังหวัดได้พิจารณา ว่าราษฎรได้อยู่อาศัยทำกินมาก่อนการประกาศเขต อุทยานแห่งชาติภูพานจริงอย่างไรก็ตาม สภาพที่ทำกินส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่สีแดงและมีสภาพป่ากำลังฟื้นฟูจึงมีมติให้หา พื้นที่ใหม่เป็นที่ชายขอบของอุทยานฯที่มีสภาพเสื่อมโทรมและได้มีคณะทำงานระดับอำเภอเดินสำรวจจริงวัดและกันพื้นที่ที่มีความเสื่อมโทรมให้ชาวบ้านจำนวน ๑,๔๐๐ ไร่ และ ดำเนินการกันออกจากแนวเขต อุทยานฯโดยอนุโลมให้ชาวบ้านเข้า ทำกินได้ในปี ๒๕๔๐

4.) ปี ๒๕๔๑ คณะอนุกรรมการป้องกันฯ จ. สกลนครได้มีมติเห็นชอบให้ปรับ แนวเขตอุทยานฯ ที่ทับที่ทำกินของ ชาวบ้านออกทั้ง สิ้น ๔๙,๑๕๐ ไร่ ซึ่งรวมถึงเขต ป่าแก่งกะอาม จ. กาฬสินธุ์ ในพื้นที่ ๑,๔๐๐ ไร่

5.) ปี พ.ศ. 2543 กรมป่าไม้และอุทยานแห่งชาติภูพานได้นำกำลังผสม จำนวนประมาณ 1,000 คน เข้าบุกรุกแผ้วถางที่ทำกินชาวบ้าน และไล่ออกจากที่ทำกิน พร้อมจับกุมผู้นำชาวบ้าน รวม ๙ คน ทำให้ผลผลิต ทางเกษตรได้รับความเสียหายกว่า ๑,๐๐๐ ไร่ จากนั้นได้เข้าดำเนินการปลูกไม้ธรรมชาติในพื้นที่บริเวณ 1,400 ไร่

6.) ช่วงปี พ.ศ. 2544 – 2546 คณะรัฐมนตรีได้เห็นชอบแนวทางการแก้ไขปัญหามลพิษจากคนจน วันที่ 3 เมษายน 2544 พร้อมจัดกลไกการติดตามแก้ไขปัญห โดยกรณีอุทยานแห่งชาติภูพาน (บ้าน

แก่งกะอาม บ้านดงบัง) มีข้อสรุปให้ดำเนินการจัดหาที่ทำกินทดแทนพื้นที่บริเวณ 1,400 ไร่ โดยสำนักงานป่าไม้เขตขอนแก่นได้จัดหาแล้วจำนวน 622 ไร่

สถานภาพปัจจุบัน และปัญหา อุปสรรค

1.) การดำเนินการไม่มีความก้าวหน้า กล่าวคือรัฐยังไม่สามารถจัดหาที่ดินให้กับราษฎรได้ อีกทั้งพื้นที่ที่จัดหาได้แล้วอยู่ห่างไกลชุมชน สภาพไม่เหมาะสมต่อการเกษตร

2.) แนวทาง ข้อปฏิบัติในการจัดสรรงบประมาณในการจัดซื้อที่ดินไม่มีความชัดเจนว่าเป็นการอุดหนุนงบประมาณโดยรัฐ หรือเป็นการกู้ยืมของเกษตรกร

ข้อเรียกร้อง

ให้รัฐเร่งจัดสรรงบประมาณในการจัดซื้อที่ดินทำกินให้แก่ราษฎร จำนวน 77 ราย โดยเป็นการให้เปล่า

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1.) อุทยานแห่งชาติภูพาน
- 2.) สำนักบริหารจัดการในพื้นที่อนุรักษ์ ที่ 7ขอนแก่น
- 3.) กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 4.) สำนักงานปฏิรูปที่ดินจังหวัดกาฬสินธุ์
- 5.) สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

นโยบาย กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- 1.) พรบ. อุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504
- 2.) มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 29 เมษายน 2540
- 3.) มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 30 มิถุนายน 2541

ข้อสังเกต

รัฐไม่มีแนวทางและมาตรการที่ชัดเจนในการแก้ไขปัญหาของราษฎรทั้งกรณีการจัดหาที่ดินและการให้สิทธิในที่ดินกับราษฎรในพื้นที่บริเวณ 1,400 ไร่

แหล่งที่มาของข้อมูล

- 2.) เอกสารข้อเรียกร้องของสมัชชาคนจนและชาวบ้านในพื้นที่
- 3.) สำเนาเอกสารเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างมติ ครม. วันที่ 30 มิ.ย. 2541 กับ มติ ครม. วันที่ 29 เม.ย. 2540
- 4.) มติ ครม. วันที่ 3 เม.ย. 2544

13.) ป่าดงหมู แปลงที่ 3 อ. ดงหลวง จ. มุกดาหาร (เขตอุทยานแห่งชาติ ห้วยหวด)

ประเด็นปัญหา

รัฐประกาศเขตอุทยานแห่งชาติทับที่อยู่อาศัยและที่ทำกินของชาวบ้าน

พื้นที่ปัญหา

- 1.) บ้านหนองคอง ต. บัวแดง อ.ดงหลวง
- 2.) บ้านห้วยเลา ต. บัวแดง อ.ดงหลวง
- 3.) บ้านเปียด ต. บัวแดง อ.ดงหลวง
- 4.) บ้านมะนาว ต. บัวแดง อ.ดงหลวง
- 5.) บ้านโสก ต. บัวแดง อ.ดงหลวง
- 6.) บ้านกกตูม ต. บัวแดง อ.ดงหลวง
- 7.) บ้านดงหลวง ต.บัวแดง อ.ดงหลวง

ผลการแก้ไขปัญหา

ผลการเจรจาเมื่อวันที่ 17 เม.ย. 40 และคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบ วันที่ 29 เม.ย. 40

- 1.) ให้จังหวัดมุกดาหารแต่งตั้งคณะกรรมการฯ ระดับจังหวัด ออกตรวจสอบบริเวณที่ผู้เดือดร้อนเพื่อพิจารณาปรับแนวเขตอุทยานฯ ให้สอดคล้องกับข้อเท็จจริง โดยดำเนินการให้แล้วเสร็จภายใน 6 เดือน จากนั้นให้ดำเนินการเพิกถอนอุทยานแห่งชาติตามขั้นตอนกฎหมาย
- 2.) ผ่อนผันให้ราษฎรเข้าทำกินในที่ดินเดิมได้เพื่อการยังชีพ

สถานการณ์ปัจจุบัน

การดำเนินการอยู่ในช่วงระหว่างที่กรมป่าไม้พิสูจน์พื้นที่แนวเขตซึ่งในการดำเนินการได้ทำตามแนวทางมติ ครม. วันที่ 30 มิถุนายน 2541 การแก้ไขปัญหาอยู่ในขั้นตอนของการพิจารณาของอนุกรรมการในระดับจังหวัด

ปัญหาอุปสรรค

มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 30 มิถุนายน 2541 ยกเลิกมติคณะรัฐมนตรี วันที่ 29 เมษายน 2540 เรื่องการแก้ไขปัญหาของสมัชชาคนจน กรณีพื้นที่ป่าอนุรักษ์ตามกฎหมาย

ข้อเรียกร้อง

- 1.) ให้รัฐยกเลิก มติครม . วันที่ ๓๐ มิถุนายน 2541
- 2.) ให้รัฐ เพิก ถอนแนวเขตอุทยาน ในส่วนที่ทับที่ทำกินชาวบ้าน จากนั้นให้ดำเนินการออกเอกสารสิทธิ์ สปก.4-01 แก่ราษฎร

3.) ในระหว่างการดำเนินการแก้ไขปัญหออนุญาตให้ราษฎรเข้าทำประโยชน์ในพื้นที่เดิม

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1.) อุทยานแห่งชาติห้วยหูด (ภูผายล)
- 2.) สำนักบริหารจัดการในพื้นที่อนุรักษ์ ที่ 8 อุบลราชธานี
- 3.) กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

นโยบาย กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- 1.) พรบ.อุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504
- 2.) มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 29 เมษายน 2540
- 3.) มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 30 มิถุนายน 2541
- 4.) มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน 2544

ข้อสังเกต

ปัญหามีความขัดแย้งในการบังคับใช้มติ ครม. ในการแก้ไขปัญหาระหว่างมติ ครม. วันที่ 30 มิ.ย. 2541 กับ มติ ครม.วันที่ 29 เม.ย. 2540 ทำให้การดำเนินงานยุติลง

แหล่งที่มาของข้อมูล

- 1.) เอกสารข้อเสนอต่อการแก้ไข ปัญหาของสมัชชาคนจน
- 2.) สำเนาเอกสารเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างมติ ครม. วันที่ 30 มิ.ย. 2541 กับมติ ครม. วันที่ 29 เม.ย 2540

14. พื้นที่เตรียมประกาศอุทยานแห่งชาติ ภูเขาเหล็ก ต. ปทุมวาปี อ. สอง

ดาว จ. สกลนคร

ประเด็นปัญหา

รัฐโดยกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้ดำเนินการเตรียมประกาศเขตอุทยานแห่งชาติภูเขาเหล็ก ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2539 เนื้อที่ทั้งสิ้น 261,875 ไร่ ซึ่งจะก่อผลกระทบต่อที่ดินทำกิน ที่อยู่อาศัย และสิทธิการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรของชุมชน

ความเป็นมาของปัญหา

พ.ศ. 2537 อธิบดีกรมป่าไม้ในขณะนั้น (นายผ่อง เล่งอ๋) ได้มีคำสั่งให้มีการสำรวจพื้นที่เพื่อเตรียมประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติ โดยให้อยู่ในความดูแลของหน่วยป้องกันและรักษาป่า ที่ สน. 8 โดยใช้ชื่อว่า อุทยานแห่งชาติภูเขาเหล็ก – ภูเขาหัก ต่อมาได้มีอนุมัติให้ตัดคำว่า ภูเขาหัก ออก และในปี 2539 รัฐโดยกรมป่าไม้ โดยสำนักงานป่าไม้เขตอุดรธานี ได้ดำเนินการสำรวจและรังวัดขอบเขตพื้นที่เพื่อเตรียมประกาศเขตอุทยานแห่งชาติภูเขาเหล็ก เพิ่มเติม คือ ป่าสงวนแห่งชาติป่าดงพระเจ้า ป่าดงพันนา ป่าแก่งแคน ป่าภูวง ป่ากุดไหนดิน ที่ยังมีสภาพสมบูรณ์ทั้งด้านทรัพยากรธรรมชาติป่าไม้และสัตว์ป่าให้เป็นอุทยานแห่งชาติตามมติคณะรัฐมนตรี 30 มิถุนายน 2541 เรื่องการเพิ่มพื้นที่ป่าอนุรักษ์

ในปี พ.ศ. 2544 หน่วยงานวิศวกรรมป่าไม้ กรมป่าไม้ ได้ดำเนินการรังวัดและปักหลักแนวเขตพื้นที่รอบนอกเพื่อจัดทำแผนที่แนบท้ายพระราชกฤษฎีกาการประกาศเขตอุทยานแห่งชาติ โดยได้ผนวกเขตป่าสงวนแห่งชาติ ในบริเวณโดยรอบจำนวน 19 ป่า เข้าเป็นเขตอุทยานแห่งชาติภูเขาเหล็ก รวมเนื้อที่ทั้งหมด ประมาณ 419 ตารางกิโลเมตร หรือ 261,875 ไร่ ครอบคลุมพื้นที่ 3 จังหวัด คือ จังหวัดสกลนคร จังหวัดอุดรธานี และจังหวัดกาฬสินธุ์ ดังนี้

1.) **จังหวัดสกลนคร** ครอบคลุมพื้นที่สำรวจคิดเป็นร้อยละ 90 ประมาณ 377 ตารางกิโลเมตร ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติดงพันนา ป่าสงวนแห่งชาติดงพระเจ้า เขตอำเภอสว่างแดนดิน และอำเภอสองดาว

ป่าสงวนแห่งชาติป่ากุดไฮ ป่าสงวนแห่งชาติป่านาโน และป่าสงวนแห่งชาติป่าโนนอุดม ท้องที่อำเภอ กุดบาก ป่าสงวนแห่งชาติป่าภูวง ท้องที่อำเภวาริชภูมิ อำเภอนิคมน้ำอูน และ อำเภอ กุดบาก จ. สกลนคร

2.) **จังหวัดอุดรธานี** ครอบคลุมพื้นที่สำรวจคิดเป็นร้อยละ 4 ประมาณ 16.5 ตารางกิโลเมตร ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าบะยาว ป่าสงวนแห่งชาติป่าห้วยคำ ป่าสงวนแห่งชาติป่านา ยูง ป่าสงวน ฯ ป่าหนองกุงทับม้า ป่าสงวน ฯ ป่าหนองหญ้าไซ เขตอำเภอศรีธาตุ ป่าสงวน ฯ ป่าบ้าน

จิต ป่าไชยวาน ป่าหนองหลัก ป่าดอนสาย อำเภอหนองหาน อำเภอไชยวาน ป่าหนองหญ้าไซ ป่าท่าลาด ป่าวังชัย และป่าลำปาว ตำบล หนองหญ้าไซ อำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี

3.) **จังหวัดกาฬสินธุ์** ครอบคลุมพื้นที่สำรวจคิดเป็นร้อยละ 6 ประมาณ 25 ตารางกิโลเมตร ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าแก้งกะอาม ในตำบลทุ่งครอง อำเภอสหัสขันธ์ ตำบลแซงบาดาล อำเภอสมเด็จ (ปัจจุบันแยกเป็นอำเภอคำม่วง)

พื้นที่ปัญหา

สภาพปัญหาและผลกระทบ

ซึ่งจากการรังวัดพื้นที่เตรียมประกาศอุทยานนั้นได้ผนวกพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติทั้งหมดเข้าด้วยกันเพื่อเตรียมการประกาศอุทยานแห่งชาติภูผาเหล็ก นั้นได้ซ้อนทับที่ตั้งของชุมชน ที่อยู่อาศัย และที่ดินทำกินของราษฎรจำนวน 6 อำเภอ 9 ตำบล 3 จังหวัด ประมาณ 20 หมู่บ้าน ซึ่งสามารถจำแนกได้เป็น

1.) กระทบต่อที่ตั้งชุมชนและที่อยู่อาศัย ได้แก่

1.1) บ้านบ่อแกน้อย บ้านหนองม่วง บ้านทรายทอง บ้านท่าวัด บ้านคำด้วง ต. ปทุมวาปี อ. สองดาว จ. สกลนคร

1.2) บ้านหนองกุง บ้านชัยชนะ บ้านคำกั่ว บ้านท่าศิลา บ้านภูตะคาม (ครอบคลุมทั้งหมู่บ้าน) ต. สองดาว ต. ท่าศิลา อ. สองดาว จ. สกลนคร

1.3) บ้านวังทอง บ้านสมสวัสดิ์ บ้านน้อยสุมนธา ต. ผาสุก อ. วังสามหมอ จ. อุดรธานี

2.) กระทบต่อที่ดินทำกินของชาวบ้าน ได้แก่

2.1) บ้านผาสุก ต. ผาสุก อ. วังสามหมอ จ. อุดรธานี

2.2) บ้านค้อเคียว อ. วาริชภูมิ จ. สกลนคร

2.3) ต. แซงบาดาล อ. สมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์

จากการประกาศเขตอุทยานแห่งชาติภูผาเหล็กทับที่ตั้งชุมชน ที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกินของชาวบ้านนั้นได้ส่งผลให้เกิดกระแสเรียกร้องให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการแก้ไขปัญหา และเกิดความขัดแย้งในระดับพื้นที่ระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐในพื้นที่ ได้แก่ เจ้าหน้าที่อุทยานในพื้นที่กับชาวบ้านที่อาศัยอยู่รอบเขตในการเข้าทำกินในที่ดินทำกิน โดยมีกระแสการข่มขู่ คุกคาม ขับไล่ให้ชาวบ้านออกจากพื้นที่ ซึ่งจากการรังวัดและปักแนวเขตอุทยานนั้นหน่วยงานรัฐมิได้ชี้แจงและทำความเข้าใจกับชาวบ้านในพื้นที่ได้มีส่วนร่วมในการชี้แนวเขต และการปักแนวเขตได้รู้ล้าที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยของชาวบ้าน อีกทั้งการเข้าใช้ประโยชน์ในป่าที่ถูกกีดกันโดยในอดีตชาวบ้านสามารถเข้าเก็บหาของป่า หา

พื้น เพื่อการยังชีพได้ ภายหลังมีการเตรียมการประกาศเขตอุทยาน ฯ และมีเจ้าหน้าที่เข้าไปอยู่ชาวบ้านไม่สามารถเข้าใช้ประโยชน์ได้

การดำเนินการแก้ไขปัญหา

- วันที่ 19 มิถุนายน 2545 คณะกรรมการเครือข่ายกลุ่มอนุรักษ์ภูผาเหล็ก ได้รวมกันยื่นหนังสือถึงรัฐมนตรีกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่องการร้องเรียนเรียกร้องให้แก้ไขปัญหา ตามข้อเรียกร้อง 3 ข้อ คือ ให้เพิกถอนแนวเขตอุทยาน ให้เจ้าหน้าที่ในพื้นที่ยุติ การคุกคาม ช่มชู้ หรือ พวดจาไม่สุภาพกับชาวบ้าน และให้เรือถอนสำนักงานที่ตั้งทับแหล่งน้ำซับของชาวบ้าน คณะกรรมการเครือข่าย ฯ ได้ยื่นหนังสือร้องเรียนเพื่อดำเนินการแก้ไขปัญหากรณีอุทยานแห่งชาติทับที่ดินที่อยู่อาศัยและที่ทำกิน ต่อนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

- คณะกรรมการศูนย์ประสานงานเครือข่ายกลุ่มอนุรักษ์ภูผาเหล็ก ได้ยื่นหนังสือร้องเรียนให้แก้ไขปัญหการประกาศอุทยานแห่งชาติภูผาเหล็กทับที่ดินของชาวบ้าน ต่อนายกรัฐมนตรี (พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร) ลงวันที่ 23 สิงหาคม 2545

- สำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรีกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยนายชูวิทย์ กุย์ พิทักษ์พรพัลลภ มีหนังสือเลขที่ กษ 0100/4913 ลงวันที่ 25 มิถุนายน 2545 ถึงอธิบดีกรมป่าไม้ ให้ดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงและหาแนวทางในการแก้ไขปัญหากรณีกลุ่มราษฎรและผู้นำท้องถิ่นได้ยื่นหนังสือต่อรัฐมนตรีช่วยกระทรวงเกษตร ฯ (นายประพัฒน์ ปัญญาชาติรักษ์) เรื่องพื้นที่เตรียมประกาศอุทยานแห่งชาติภูผาเหล็กทับที่ทำกินของชาวบ้านและกรณีเจ้าหน้าที่ป่าไม้พวดจาไม่สุภาพ ช่มชู้รังแกราษฎรและมีการก่อสร้างสำนักงานทับแหล่งน้ำซับของราษฎร

- หนังสือส่วนราชการ สำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรี กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่ กษ 0100/ ลงวันที่ 19 สิงหาคม 2545 ถึง รัฐมนตรีช่วยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (นายประพัฒน์ ปัญญาชาติรักษ์) เรื่อง รายงานผลการปฏิบัติงานในการตรวจสอบข้อเท็จจริงกรณีพื้นที่เตรียมประกาศอุทยานแห่งชาติภูผาเหล็กตามข้อเรียกร้องของราษฎร ในวันที่ 19 มิถุนายน 2545 และขอแต่งตั้งคณะทำงาน ซึ่งสรุปผลได้ดังนี้ การปฏิบัติงานตรวจสอบข้อเท็จจริงในวันที่ 15 สิงหาคม 2545 โดยได้มีเวทีพบปะราษฎร อ. สองดาว จ. สกลนคร มีราษฎรเข้าร่วมจำนวน 400 – 500 คน โดยประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด และมีข้อสรุปคือ

1. ขอให้มีการปรับปรุงแนวเขตระหว่างอุทยานทับที่ทำกินของราษฎรและบางส่วนขอให้ยกเลิกเขตอุทยานและขอให้ไม่ให้จับกุมราษฎรที่เข้าเก็บหาของป่า

2. กรณีสถานที่ก่อสร้างสำนักงานอุทยาน ฯ ได้มีการก่อสร้างไปแล้วและมีการก่อสร้างใกล้กับแหล่งน้ำซับของราษฎร ให้สำนักงานอุทยานแก้ไขโดยมีการตั้งคณะกรรมการหมู่บ้านร่วมกับอุทยานดูแลไม่ให้มีน้ำเสียไหลลงสู่แหล่งน้ำกิน น้ำใช้ของราษฎร
3. กรณีที่สำนักสงฆ์ อยู่ในเขตพื้นที่เตรียมประกาศอุทยานเนื้อที่ 1,200 ไร่ ให้มีการแก้ไขโดยขอให้ทางอุทยานยกเลิกการกั้นทางขึ้นและให้ทำความเข้าใจกับเจ้าอาวาส เพื่อความร่วมมือในการทำงานและสำหรับพื้นที่วัดจะมีการเร่งเพื่อทำการประกาศให้ถูกต้อง
4. เพื่อให้การแก้ไขปัญหาให้ได้ข้อยุติและแก้ปัญหาได้เป็นการถาวร ให้ดำเนินการแต่งตั้งคณะทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาโดยให้ผู้ช่วยเลขานุการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (นายชูวิทย์ กุ่ย พัทธทรัพย์) เป็นประธานและให้ข้าราชการในพื้นที่ ผู้นำชุมชนและราษฎรในพื้นที่ร่วมเป็นคณะทำงาน

- หนังสือวันที่ 14 สิงหาคม 2545 นายแทน ขาวขันธุ์ ผู้ใหญ่บ้านโคกตาตทอง ม. 5 ต. ค้อเคียว อ. วาริชภูมิ จ. สกลนคร และคณะกรรมการประสานงานกลุ่มอนุรักษ์ภูผาเหล็ก จำนวน 18 คน ร่วมด้วย นายสาคร พรหมภักดี ส.ส. เขต 4 จ. สกลนคร นายจิต มีชาติ สมาชิกสภาจังหวัดสกลนคร ได้ยื่นหนังสือร้องเรียนและคัดค้านกรณีการตั้งอุทยานแห่งชาติภูผาเหล็ก พร้อมทั้งเสนอให้ตั้งเป็นเขตป่าชุมชนแทน

- หนังสือส่วนราชการ สำนักงานเลขานุการรัฐมนตรี กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เลขที่ กษ 0100/6509 ลงวันที่ 23 กันยายน 2545 ลงชื่อ นายชูวิทย์ กุ่ย พัทธทรัพย์ เรื่องแจ้งให้ป่าไม้เขตอุดรธานี เข้าประชุมกรณีปัญหาพื้นที่เตรียมประกาศอุทยานแห่งชาติภูผาเหล็ก ในวันพุธ ที่ 25 กันยายน 2545 เวลา 10.00 น. ณ ห้องทำงานกระทรวงเกษตร ฯ

- วันที่ 25 มกราคม 2546 สำนักนายกรัฐมนตรีมีหนังสือ ที่ นร. 0104.33/1544 ลงวันที่ 24 มกราคม 2546 ถึง นายทองชัย ฟองชน (ประธานกลุ่มเครือข่ายอนุรักษ์ภูผาเหล็ก) โดยอ้างถึงหนังสือสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ที่ นร. 0108.33/27174 ลงวันที่ 10 กันยายน 2545 เรื่องแจ้งให้ทราบกรณีการร้องเรียนของราษฎรโดยได้ส่งเรื่องถึงนายกรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาแก้ปัญหาความเดือดร้อนของราษฎรแล้วและรายงานผลการพิจารณาข้อเรียกร้องของราษฎร ตามรายละเอียดหนังสือจากสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ที่ ทส. 0913/42 ลงวันที่ 3 มกราคม 2546 เรื่องการชี้แจงรายละเอียดประเด็นร้องเรียนของราษฎร ซึ่งกรมป่าไม้ได้พิจารณาแล้วแจ้งผลให้ราษฎรทราบ โดยมีรายละเอียดคือ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืชได้ตรวจสอบแล้ว เรื่องร้องเรียนเป็นเรื่องที่ราษฎรได้ยื่นหนังสือร้องเรียน ฉบับที่ 18 มิถุนายน 2545 ต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (นายประพัฒน์ ปัญญาชาติรักษ์) ขณะนั้น เมื่อวันที่ 19 มิถุนายน 2545 ซึ่งกรมป่าไม้เดิม ได้ตรวจสอบและราย

งานผลให้กระทรวงเกษตรและ สหกรณ์ทราบ ตามหนังสือกรมป่าไม้ ที่ กษ 0712.3/1469 ลงวันที่ 26 กันยายน 2545 สรุปดังนี้

- 1.) กรณีการประกาศพื้นที่และรังวัดปักแนวเขตในปี 2544 นั้น กรมป่าไม้ได้ตรวจสอบแล้วและสรุปผลว่าไม่มีการทับซ้อนของชาวบ้านแต่อย่างใด เป็นแต่เพียงการรังวัดพื้นที่รอบนอกซึ่งจะมีการรังวัดพื้นที่ทำกินที่อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติในลักษณะไขว้แดงออกจากเขตอุทยานแห่งชาติในโอกาสต่อไป
- 2.) กรณีเจ้าหน้าที่อุทยาน ฯ พุดจาไม่สุภาพและการข่มขู่ คุกคาม และขับไล่ชาวบ้านนั้นเจ้าหน้าที่กรมป่าไม้ชี้แจงว่าเป็นการจับกุมราษฎรที่เข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่อนุรักษ์
- 3.) กรณีการสร้างที่ทำการอุทยาน ฯ กรมป่าไม้อ้างว่าจุดที่ก่อสร้างนั้นเป็นป่าเต็งรัง อยู่ต่ำกว่าแหล่งน้ำซับของราษฎรและอยู่ห่างจากแหล่งน้ำและสิ่งก่อสร้างมีระบบบำบัดน้ำเสียแบบไบโอเซฟทั้งหมดจึงไม่มีปัญหากระทบต่อสิ่งแวดล้อม

- วันที่ 27 กันยายน 2545 ตัวแทนกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (พันเอกทรงบุญ วุฒิมวงศ์ และนายชูวิทย์ กุ่ย พัทธทรัพย์พล) ลงพื้นที่เพื่อรับเรื่องร้องเรียนของราษฎร แต่ไม่มีการดำเนินการแก้ไขปัญหาแต่อย่างใด

- วันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2547 ตัวแทนกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นำโดย พันเอกทรงบุญ วุฒิมวงศ์ เป็นประธาน ได้ประชุมร่วมกับชาวบ้านที่ประสบปัญหาอุทยานแห่งชาติภูผาเหล็ก ประกาศทับที่ จาก ตำบลศิลา ตำบลปทุมวาปี ตำบลสองดาว จังหวัดสกลนคร และ ตำบลผาสุก จังหวัด อุดรธานี จำนวน 50 คน โดยประมาณ และมีข้อสรุปคือ

- 1.) กรณีการประกาศอุทยาน ฯ ตัวแทนกระทรวงทรัพยากร ฯ ยืนยันว่ายังไม่มีการประกาศเขตอุทยาน ฯ และจะไม่มีการประกาศอุทยาน ฯ หากราษฎรไม่ยินยอม
- 2.) กรณีการติดป้ายประกาศเขตอุทยานแห่งชาติให้มีการตั้งอนุกรรมการแก้ไขปัญหาในระดับพื้นที่โดยประกอบด้วยตัวแทนชาวบ้านที่ประสบปัญหา 5 ตำบล ประกอบด้วย ตำบลปทุมวาปี ตำบลศิลา ตำบลสองดาว ตำบลผาสุก และเจ้าหน้าที่อุทยาน ฯ ให้ประชุมเพื่อหามติและแนวทางร่วมกันร่วมกัน

- วันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2547 คณะกรรมการเครือข่ายกลุ่มอนุรักษ์ภูผาเหล็ก โดยมีนายทองชัย ฟองชล เป็นประธาน ได้ประชุมเพื่อติดตามการแก้ไขปัญหาตามข้อเรียกร้องและข้อตกลงร่วมกันระหว่างตัวแทนกระทรวงทรัพยากร ฯ ในวันที่ 19 ก.พ. 2547 กรณีการปลดป้ายอุทยาน ฯ และการแต่งตั้งคณะทำงานร่วมกันในการติดตามการแก้ไขปัญหาพร้อมกับหน่วยงานรัฐและได้ยื่นข้อเรียกร้องต่อหน่วยงานรัฐให้ดำเนินการปลดป้ายอุทยาน ฯ และป้ายจำแนกเขตออกทั้งหมดภายใน 15 วัน และให้

เจ้าหน้าที่ป่าไม้ยุติการข่มขู่ คุกคาม หรือหวงกันไม่ให้ราษฎรเข้าใช้ประโยชน์ในพื้นที่ทำกิน พร้อมทั้งมีการแต่งตั้งคณะกรรมการประสานงานฝ่ายราษฎรเพื่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่ของรัฐจำนวน 12 คน

- หนังสือ จากอุทยานแห่งชาติภูผาเหล็ก เลขที่ ทส 0923.605/76 ลงวันที่ 20 เมษายน 2547 เรื่องการแต่งตั้งคณะทำงานแก้ไขปัญหาพื้นที่เตรียมการอุทยานแห่งชาติภูผาเหล็ก ตามหนังสือเรียกร้อง ลงวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2547 ซึ่งสำนักบริหารจัดการในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ 10 (จังหวัดอุดรธานี) ได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานเพื่อสรุปปัญหาและหาแนวทางแก้ไขปัญหา จำนวน 5 คน ตามคำสั่งสำนักฯ 10 ที่ 1182/2547 ลงวันที่ 2 เมษายน 2547 ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ภาครัฐโดยมี ผ.อ. ส่วนป้องกันและอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เป็นหัวหน้าคณะ และหัวหน้าอุทยานฯ ภูผาเหล็ก เป็นคณะทำงานและเลขานุการ ทั้งนี้คณะทำงานที่แต่งตั้งขึ้นไม่มีรายชื่อของคณะกรรมการเครือข่ายกลุ่มอนุรักษ์ภูผาเหล็กจำนวน 12 คน ตามรายชื่อที่ส่งในวันที่ 24 ก.พ. 2547 แต่อย่างใด

ข้อเรียกร้อง

ชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบในการประกาศอุทยาน ฯ ได้มีการรวมกลุ่มกันเพื่อยื่นข้อเรียกร้องต่อหน่วยงานรัฐ โดยมีข้อเรียกร้อง คือ

- 1.) กรณีการชี้แนวเขตอุทยานรุกล้ำทับที่ดินทำกินของราษฎรให้มีการเพิกถอนแนวเขตอุทยานที่ทับที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยของราษฎร
- 2.) ให้สิทธิกับประชาชนในการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนในการใช้ประโยชน์และจัดการทรัพยากรโดยประชาชน
- 3.) ให้มีการรื้อถอนที่ทำการอุทยานที่ก่อตั้งทับแหล่งน้ำซับที่เป็นแหล่งน้ำกินน้ำใช้ของชาวบ้าน

สถานการณ์ปัจจุบัน

- ยังไม่สามารถระบุได้ว่าอุทยานแห่งชาติภูผาเหล็กได้มีพระราชกฤษฎีกาประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติตามกฎหมายหรือไม่
- ราษฎรที่ได้รับความเดือดร้อนรอบพื้นที่รวมกันเพื่อเรียกร้องให้มีการยกเลิกการประกาศอุทยานแห่งชาติภูผาเหล็กในพื้นที่โดยเด็ดขาด
- ราษฎรในตำบลปทุมวาปี อำเภอสองดาว จังหวัดสกลนคร ทุกหมู่บ้าน ได้ร่วมกันจัดตั้งองค์กรชาวบ้านเครือข่ายอนุรักษ์ภูผาเหล็ก โดยมีจุดประสงค์เพื่อฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและอนุรักษ์ป่า โดยมี

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1.) อุทยานแห่งชาติภูผาเหล็ก
- 2.) สำนักบริหารจัดการในพื้นที่อนุรักษ์ 10 อุตรธานี
- 3.) กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 4.) กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสัตวป่าและพันธุ์พืช
- 5.) สำนักงานป่าไม้เขตจังหวัดสกลนคร
6. สำนักงานป่าไม้เขตจังหวัดกาฬสินธุ์

นโยบาย กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- 1.) พรบ.อุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504
- 2.) มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2541
- 3.) พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507
- 4.) มติ ครม. วันที่ 30 มิ.ย. 2541

ข้อสังเกต

ยังไม่มี การแต่งตั้งคณะทำงานเพื่อติดตามการแก้ไขปัญหาความร่วมมือกันระหว่างภาครัฐกับราษฎรในพื้นที่ตามข้อเรียกร้องของชาวบ้านและชาวบ้านมีมติร่วมกันเพื่อร่วมกันจัดการป่าชุมชนหลังจากการยุติการประกาศอุทยาน

แหล่งที่มาของข้อมูล

- 1.) เอกสารการประชุมร่วมกับชาวบ้านผู้ได้รับความเดือดร้อนกับคณะวิจัย

15.) เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูสีฐาน อ. ดงหลวง จ. มุกดาหาร

ประเด็นปัญหา

รัฐประกาศเขต รักษาพันธุ์สัตว์ป่าทับที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยของชาวบ้าน

พื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ

- 1.) บ้านโนนปาก่อ ต. กกตุ้ม อ. ดงหลวง จ. มุกดาหาร
- 2.) บ้านนาหินกอง ต. กกตุ้ม อ.ดงหลวง จ.มุกดาหาร
- 3.) บ้านแก่งนาง ต.กกตุ้ม อ.ดงหลวง จ.มุกดาหาร
- 4.) บ้านบางทราย ต. กกตุ้ม อ.ดงหลวง จ.มุกดาหาร
- 5.) บ้านนาวิ ต.สงเปือย อ. เขาวง จ.กาฬสินธุ์
- 6.) บ้านกุดบอด ต.สงเปือย อ. เขาวง จ.กาฬสินธุ์

ผลการดำเนินงาน

วันที่ 3 เมษายน 2544 คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบแนวทางการแก้ไขปัญหาสมัชชาคนจน พร้อมกับจัดกลไกในการติดตามแก้ไขปัญหา โดยกรณีพื้นที่ป่าไม้ภาคอีสานและภาคตะวันออก ได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหาของสมัชชาคนจน กรณีปัญหาพื้นที่ป่าไม้ภาคตะวันออก เชียงเหนือและภาคตะวันออก การดำเนินการตามแนวทางดังกล่าว กรณีเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูสีฐาน ได้แต่งตั้งคณะทำงานแก้ไขปัญหาพื้นที่ป่าไม้จังหวัดมุกดาหาร และคณะทำงานตรวจสอบข้อเท็จจริง กรณีการจัดสรรที่ดินทำกินตามโครงการพัฒนาลุ่มน้ำห้วยบางทรายตอนบน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ สืบเนื่องจาก กระบวนการ และผลการจัดหาเกษตรกรเพื่อเข้าทำกิน มีการทุจริต และไม่มีความเป็นธรรม

ส่วนกรณีบ้านโนนปาก่อ มติที่ประชุมคณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหาพื้นที่ป่าไม้ภาคตะวันออก เชียงเหนือและภาคตะวันออก ครั้งที่ 1/ 2544 วันที่ 12 กรกฎาคม 2544 ได้เห็นชอบให้ศึกษาวิจัยรูปแบบการอยู่อาศัยของชุมชนบ้านโนนปาก่อ ระยะเวลาการศึกษา 1 ปี แต่ไม่สามารถดำเนินการได้ เนื่องจากเจ้าหน้าที่ได้จัดทำโครงการเสนอไปยังสถาบันการศึกษาในภูมิภาคโดยไม่มีการประชุมร่วมกับตัวแทนชาวบ้าน ส่วนการสำรวจ ตรวจสอบข้อเท็จจริงในพื้นที่รัฐได้ดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรี วันที่ 30 มิถุนายน 2541 ทำให้ชาวบ้านไม่ยอมรับ

สถานภาพปัจจุบัน

เจ้าหน้าที่ได้เข้าจับกุมชาวบ้านจำนวน 2 ราย ข้อนหาบุรุษพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า

ปัญหาอุปสรรค

- 1.) ความขัดแย้งในทางนโยบายในการแก้ไขปัญหาระหว่างมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน 2544 กับ มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 30 มิถุนายน 2541 ทำให้ไม่สามารถดำเนินการในระดับพื้นที่ได้
- 2.) มีการจับกุม ช่มชู้ คุกคามชาวบ้านในพื้นที่จากเจ้าหน้าที่ของรัฐ

ข้อเรียกร้อง

- 1.) ให้รัฐเพิกถอนแนวเขตรักษา พันธุ์สัตว์ป่าออกจากที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยของชาวบ้าน
- 2.) จากนั้นให้เร่งออกเอกสารสิทธิ์ สปก.4-01 แก่ราษฎรผู้เดือดร้อน
- 3.) ในระหว่างการดำเนินการแก้ไขปัญหานุญาตให้ชาวบ้านสามารถเข้าไปใช้ประโยชน์ทำกินและที่อยู่อาศัยในพื้นที่ได้โดยไม่มีกรรณข่มขู่คุกคาม จากเจ้าหน้าที่ป่าไม้
- 4.) ให้มีการตรวจสอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการจัดสรรที่ดินทำกินแก่เกษตรกร ตามโครงการพัฒนาลุ่มน้ำห้วยบางทรายตอนบน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1.) เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูสีฐาน
- 2.) สำนักบริหารจัดการในพื้นที่อนุรักษ์ ที่ 8 อุบลราชธานี
- 3.) กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

กฎหมาย นโยบาย ที่เกี่ยวข้อง

- 1.) พรบ. สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า 2535
- 2.) มติ ครม. วันที่ 3 เมษายน 2544
- 3.) มติครม. วันที่ 30 มิถุนายน 2541

ข้อสังเกต

จากมติคณะทำงานให้มีการชะลอโครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำห้วยบางทรายและจัดให้มีการประชุมในวันที่ 4 มิ.ย. 2545 แต่รัฐยังคงดำเนินการตามโครงการอย่างต่อเนื่อง

แหล่งที่มาของข้อมูล

- 1.) บันทึกการประชุมคณะกรรมการแก้ไขปัญหาของสมัชชาคนจน กรณีพื้นที่ป่าไม้ ครั้งที่ 1/2544 วันที่ 12 ก.ค. 2544
- 2.) เอกสารข้อเสนอต่อการแก้ไขปัญหาของสมัชชาคนจน

16.) อุทยานผาแต้ม อ.โขงเจียม จ.อุบลราชธานี

ประเด็นปัญหา

รัฐประกาศเขตอุทยานทับที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยของชาวบ้าน

พื้นที่ปัญหา

- 1.) บ้านหนองผือ ต.นาโพธิ์กลาง อ.โขงเจียม
- 2.) บ้านโนนสวรรค์ ต.นาโพธิ์กลาง อ.โขงเจียม

ผลการแก้ไขปัญหา

- 1.) มติ ครม. วันที่ 29 เมษายน 2540 เห็นชอบให้ดำเนิน การแก้ไขปัญหาให้กับชาวบ้าน 57 ราย เนื้อที่ 4,375 ไร่
- 2.) สำนักงานป่าไม้เขตอุบลราชธานีได้ดำเนินการสำรวจ ตรวจสอบการครอบครองที่ดิน ตามโครงการจัดการทรัพยากรที่ดิน และป่าไม้ ในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติผาแต้ม ตามมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 30 มิถุนายน 2541 ซึ่งไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์การพิสูจน์สิทธิ์การครอบครองที่ดินของราษฎรตามมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน 2544

สถานการณ์ปัจจุบัน

ปัจจุบันยังมีการข่มขู่คุกคามให้ชาวบ้านออกจากพื้นที่และจับกุมดำเนินคดีกับชาวบ้าน และมีการตัดป่าแสดงเขตอุทยานในพื้นที่ขยายเพิ่มเติมบริเวณป่าหลังภู

ปัญหาอุปสรรค

- 1.) ความขัดแย้งเชิงนโยบายเกี่ยวกับการบังคับใช้มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 30 มิถุนายน 2541 กับ วันที่ 3 เมษายน 2544

ข้อเรียกร้อง

- 1.) ให้รัฐยกเลิกมติ ครม. วันที่ 30 มิถุนายน 2541
- 2.) ให้รัฐเร่งดำเนินการกันพื้นที่ อุทยานแห่งชาติออกจากที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย จากนั้นดำเนินการออกเอกสารสิทธิ์ สปก. 4-01 แก่ราษฎร
- 3.) ให้ยุติการข่มขู่ จับกุม ชาวบ้าน

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1.) อุทยานแห่งชาติผาแต้ม
- 2.) สำนักบริหารจัดการในพื้นที่อนุรักษ์ ที่ 8 อุบลราชธานี
- 3.) กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 4.) คณะรัฐมนตรี

นโยบาย/กฎหมาย

- 1.) พรบ.สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535
- 2.) มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน 2544
- 3.) มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 30 มิถุนายน 2541
- 4.) มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 29 เมษายน 2540

ข้อสังเกต

มีความขัดแย้งในการบังคับใช้มติคณะรัฐมนตรีในการแก้ไขปัญหาระหว่างวันที่ 29 เมษายน 2540 กับ มติครม. วันที่ 31 มิถุนายน 2541 ทำให้กระบวนการแก้ไขปัญหาไม่ได้ชัวยุติ

แหล่งที่มาของข้อมูล

- 1.) เอกสารข้อเสนอต่อการแก้ไขปัญหาของสมัชชาคนจน
- 2.) บันทึกผลการหารือระหว่างสมัชชาคนจน กับ นายประพัฒน์ ปัญญาชาติรักษ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรฯ ในวันที่ 26 มี.ค. 2545

17) อุทยานแห่งชาติแก่งตะนะ อ. ศิรินคร และ อ. ไชยเมืง จ.

อุปราชธานี

ประเด็นปัญหา

รัฐประกาศเขตอุทยานแห่งชาติแก่งตะนะทับที่ดินทำกินของชาวบ้าน เนื้อที่ ประมาณ 50,000 ไร่

พื้นที่ปัญหา

- 1.) บ้านหนองชาด จำนวน 78 ราย เนื้อที่ 2,524-1-27 ไร่ มีเอกสารสิทธิ์ คือ สค. 2 จำนวน 42 ราย เนื้อที่ 2,555 ไร่ 27 ตารางวา และ ภ.บ.ท. 5 จำนวน 33 ราย เนื้อที่ 1,927 ไร่ 1 งาน 67 ตารางวา
- 2.) พื้นที่อำเภอไชยเมืง จำนวน 71 ราย รวมเนื้อที่ 1,402-1-20 ไร่ แยกเป็น บ้านเวินปัก 38 ราย เนื้อที่ 654 ไร่ 2 งาน 34 ตารางวา
- 3.) บ้านห้วยหวากใต้ 24 ราย เนื้อที่ 357 ไร่ 0 งาน 43 ตารางวา
- 4.) บ้านท่าแพ 9 ราย เนื้อที่ 390 ไร่ 2 งาน 53 ตารางวา

ผลการแก้ไขปัญหา

1.) จังหวัดอุปราชธานี แต่งตั้งคณะทำงาน ตามมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 29 เมษายน 2540 เพื่อตรวจสอบสภาพการถือครองที่ดินในพื้นที่อุทยานแห่งชาติผาแต้ม ปรับแนวเขตในส่วนที่ทับพื้นที่ทำกินของราษฎร ผลการดำเนินงานมีการ กั้นพื้นที่ทำกินของชาวบ้านหนองชาด จำนวน 79 ราย เนื้อที่ 4,502 ไร่ 1 งาน 94 ตารางวา และเนื้อที่ประมาณ 500 ไร่ ให้ดำเนินการจัดการเป็นป่าชุมชน โดยให้เจ้าหน้าที่และชาวบ้านเป็นผู้ดูแลจัดการทรัพยากร

2.) สำนักงานป่าไม้เขตอุปราชธานีได้เข้าดำเนินการสำรวจ ตรวจสอบการถือครองที่ดิน ตามโครงการจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ในเขตอุทยานแห่งชาติแก่งตะนะ โดยเป็นการดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 30 มิถุนายน 2541 ซึ่งขัดแย้งกับหลักเกณฑ์ วิธีการพิสูจน์สิทธิ์ตามมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน 2544 ทำให้ชาวบ้านไม่ยอมรับการดำเนินการดังกล่าว

สถานการณ์ปัจจุบัน

ไม่มีความก้าวหน้าในการทำงาน เนื่องจากมีความขัดแย้งในเชิงนโยบายเกี่ยวกับการบังคับใช้มติคณะรัฐมนตรี

ปัญหาอุปสรรค

มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 30 มิถุนายน 2541 ขัดแย้งกับมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 29 เมษายน 2540 เรื่องแนวทางการแก้ไขปัญหาของสมัชชาคนจน กรณีพื้นที่ป่าอนุรักษ์

ข้อเรียกร้อง

- 1.) ให้ยกเลิกมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 30 มิถุนายน 2541
- 2.) ให้เพิกถอนแนวเขตอุทยานแห่งชาติออกจากที่ทำกินของราษฎร จากนั้นให้ดำเนินการออกเอกสารสิทธิ์ สปก. 4-01 แก่ราษฎร

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1.) อุทยานแห่งชาติแก่งตะนะ
- 2.) สำนักบริหารจัดการในพื้นที่อนุรักษ์ ที่ 8 อุบลราชธานี
- 3.) กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 4.) คณะรัฐมนตรี

นโยบาย/กฎหมาย

- 1.) พรบ.อุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504
- 2.) มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 29 เมษายน 2540
- 3.) มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 30 มิถุนายน 2541
- 4.) มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน 2544

ข้อสังเกต

ปัญหามีความขัดแย้งในเชิงนโยบายเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาระหว่างมติ ครม.วันที่ 30 มิ.ย. 2541 กับมติ ครม. วันที่ 29 เม.ย. 2540

แหล่งที่มาของข้อมูล

1. เอกสารข้อเสนอต่อการแก้ไขปัญหาของสมัชชาคนจน
2. มติ ครม. วันที่ 29 เม.ย. 2540

18.) เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ภูว - ภูสิงห์ จ. นongคาย

ประเด็นปัญหา

รัฐประกาศเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทับที่ดินทำกินชาวบ้าน 7 หมู่บ้าน เนื้อที่ 12,405 ไร่

พื้นที่ปัญหา

- 1.) บ้านโนนสูง หมู่ 5 ต. ท่าดอกคำ อ. บึงโขงหลง จ. นongคาย
- 2.) บ้านโคกกวาง ต. โคกกวาง อ. บึงคล้า
- 3.) บ้านท่าดอกคำ หมู่ ๙ ต. ท่าดอกคำ อ. บึงโขงหลง

ผลการแก้ไขปัญหา

1.) ปี 2528 ได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงาน เพื่อดำเนินการปรับแนวเขตให้พื้นที่อยู่อาศัยและที่ทำของราษฎร และเรื่องได้ผ่านความเห็นชอบของคณะทำงานระดับพื้นที่ คณะกรรมการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า จากนั้น ได้ส่งเจ้าหน้าที่ไปรังวัดพื้นที่เพื่อเพิกถอนสภาพเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า อย่างไรก็ตาม การดำเนินการดังกล่าวมีราษฎรที่มีรายชื่อตกหล่น จำนวน 95 ราย

2.) บันทึกข้อตกลงระหว่างราษฎรและตัวแทนสำนักนายกรัฐมนตรี เมื่อ วันที่ 12 – 13 พ.ค. 42 ให้คณะทำงานระดับอำเภอจัดส่งข้อมูลระดับพื้นที่เสนอต่อคณะกรรมการระดับจังหวัดพิจารณา ภายใน 1 เดือน ให้ คชช. จังหวัดหาทางช่วยเหลือราษฎรที่ได้รับความเดือดร้อน 95 ครอบครัว ให้ คชช. เร่งช่วยเหลือปัจจัยการเกษตรให้กับราษฎร โดยสำนักนายกฯ รับเป็นผู้ประสานงาน และให้กรมป่าไม้นำกรณีปัญหานี้เข้าแผนงานเร่งรัดพิสูจน์สิทธิในปีงบประมาณ 2543

3.) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้พิจารณาเพื่อให้ความช่วยเหลือปัจจัยการผลิต ให้ผู้เดือดร้อน จำนวน 70 รายในเขต อ. บึงคล้า

สถานการณ์ปัจจุบัน

ไม่มีความก้าวหน้าในการดำเนินงาน

ปัญหาอุปสรรค

- 1.) เจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่ายังไม่ดำเนินการตามมติข้อตกลง วันที่ 12 – 13 พ.ค. 43

ข้อเรียกร้อง

1.) เร่งรัดให้หน่วยงานของรัฐ ที่เกี่ยวข้องจัดทำข้อมูลสรุป ผลการแก้ไขปัญหาให้แล้ว เสร็จตามมติข้อตกลง วันที่ 12 - 13 พ.ค. 2542

2.) ให้ปรับแนวเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าออกจากที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยของชาวบ้าน และดำเนินการออกเอกสารสิทธิให้แก่ราษฎรให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พิจารณาช่วยเหลือปัจจัยการเกษตรที่คงเหลือให้กับชาว บ้าน 95 ครอบครัว

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1.) เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูวัว - ภูสิงห์
- 2.) สำนักบริหารจัดการในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ ที่ 10 อุตรดิตถ์
- 3.) กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 4.) คณะรัฐมนตรี

นโยบาย กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- 1.) พรบ. สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535
- 2.) มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 29 เมษายน 2540
- 3.) มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 30 มิถุนายน 2541
- 4.) มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน 2544

ข้อสังเกต

ปัญหามีความขัดแย้งในเชิงนโยบายเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาระหว่างมติ ครม.วันที่ 30 มิ.ย. 2541 กับมติ ครม. วันที่ 29 เม.ย. 2540

แหล่งที่มาของข้อมูล

- 1.) เอกสารข้อเสนอต่อการแก้ไขปัญหาของสมาคมคนจน
- 2.) มติ ครม. วันที่ 29 เม.ย. 2540

19.) อุทยานแห่งชาติภูเก้า - ภูพานคำ อ. โนนสังข์ จ. หนองบัวลำภู

ประเด็นปัญหา

รัฐประกาศเขตอุทยานแห่งชาติ ทับพื้นที่ที่อยู่อาศัยและที่ทำกินของราษฎร

พื้นที่ปัญหา

จำนวน 4 หมู่บ้าน เนื้อที่ 10,001.15 ไร่ ได้แก่

- 1.) บ้านชัยมงคล บ้านวังมน ต. โคกม่วง เนื้อที่ 6,763.65 ไร่
- 2.) บ้านดงบาก ต.นิคมพัฒนา เนื้อที่ 3,237.50 ไร่
- 3.) หมู่บ้านตกลำรวจ 1 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านตาดไฮ ต.โคกม่วง
- 4.) พื้นที่ไข่แดงแปลงกระโถด บ้านชัยมงคล บ้านวังมน และบ้านดงบาก จำนวน 97 ราย

ผลการแก้ไขปัญหา

1.) การดำเนินงานตามมติ ครม. วันที่ 29 เมษายน 2540 จังหวัดหนองบัวลำภูได้แต่งตั้งคณะทำงาน 5 ฝ่าย เพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริงในพื้นที่ ผลการสำรวจมีชาวบ้านที่มีรายชื่อตกหล่น จำนวน 97 ราย แบ่งเป็น บ้านวังมน 26 ราย บ้านชัยมงคล 16 ราย บ้านดงบาก 55 ราย

2.) คณะทำงานนำเสนอผลการตรวจสอบต่อคณะกรรมการแก้ไขปัญหาพื้นที่ป่าไม้ระดับจังหวัดและรายงานกรมป่าไม้แล้ว

สถานการณ์ของปัญหาปัจจุบัน

การปรับแนวเขตอยู่ในขั้นตอนกรมป่าไม้ส่งให้คณะกรรมการอุทยานแห่งชาติพิจารณา

ปัญหาอุปสรรค

- 1.) เจ้าหน้าที่อุทยานดำเนินการโดยเข้มงวด ครม. วันที่ 30 มิ.ย. 41 จึงไม่สามารถดำเนินการแก้ไขปัญหาร่วมกับราษฎรได้
- 2.) ผู้นำชาวบ้านถูกข่มขู่คุกคามจากเจ้าหน้าที่รัฐส่วนท้องถิ่น

ข้อเรียกร้อง

- 1.) ให้เร่งรัดกันแนวเขตอุทยานออกจากพื้นที่ทำกินของราษฎรและที่ตั้งชุมชนและส่งมอบพื้นที่ให้ สปก. ดำเนินการปฏิรูปที่ดินให้กับราษฎรโดยเร่งด่วน
- 2.) ให้รัฐสนับสนุนด้านสาธารณูปโภคแก่ราษฎร
- 3.) ให้รัฐจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนการฟื้นฟูอาชีพแก่ราษฎร

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1.) อุทยานแห่งชาติ ภูเก้า - ภูพานคำ
- 2.) สำนักงานบริหารจัดการในพื้นที่อนุรักษ์ ที่ 10 อุดรธานี

- 3.) กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่า และพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 4.) สำนักงานปฏิรูปที่ดิน
- 5.) คณะรัฐมนตรี

นโยบาย กฎหมาย ที่เกี่ยวข้อง

- 1.) พรบ.อุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504
- 2.) มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 30 มิถุนายน 2541
- 3.) มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 29 เมษายน 2540
- 4.) มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน 2544

ข้อสังเกต

มีความขัดแย้งในเชิงนโยบายเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาระหว่างมติ ครม.วันที่ 30 มิ.ย. 2541 กับมติ ครม. วันที่ 29 เม.ย. 2540

แหล่งที่มาของข้อมูล

- 1.) เอกสารข้อเสนอต่อการแก้ไขปัญหาของสมาชิกคนจน
- 2.) มติ ครม. วันที่ 29 เม.ย. 2540

20.) เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าหายสาบสูญ - ห้วยทับทัน อ.ภูสิงห์ จ.ศรีสะเกษ **ประเด็นปัญหา**

รัฐประกาศเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าหายสาบสูญ-ห้วยทับทัน ทับพื้นที่ทำกินของราษฎร 60 ครอบครัว

พื้นที่ปัญหา

- 1.) บ้านเซไประ ต.ไพรพัฒนา อ.ภูสิงห์ จ.ศรีสะเกษ

ผลการแก้ไขปัญหา

1.) มติกรม. 29 เมษายน 2540 มีมติให้กันแนวเขตและเพิกถอนสภาพเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าตามขั้นตอนกฎหมายในระหว่างการแก้ไขปัญหาอนุญาตให้ราษฎรเข้าทำกินในที่ดินเดิมได้ไม่เกินครอบครัวละ 14 ไร่ และขั้นตอนการเพิกถอนแล้วเสร็จให้ดำเนินการออก สปก. 4-01 แก่ราษฎรต่อไป

2.) การดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรี ได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานตรวจสอบข้อเท็จจริงในระดับพื้นที่ ซึ่งพื้นที่ทำกินอยู่ในเขตอำเภอบัวเต็ง จ.สุรินทร์ และหน่วยจัดการต้นน้ำได้ดำเนินการปลูกไม้ธรรมชาติ หลังจากผลักดันราษฎรออกจากที่ทำกินเดิม ผลการตรวจสอบรังวัดพื้นที่ มีจำนวนเนื้อที่ทั้งสิ้น 559-0-76 ไร่ จำแนกเป็นพื้นที่มีหิน 29 ไร่ 76 ตารางวา จึงเหลือพื้นที่ 530 ไร่ ยังขาดพื้นที่อีก 310 ไร่ ที่ต้องจัดหาให้ราษฎร

3.) ต่อมาราชการตกลงร่วมกับชาวบ้านในการจัดหาพื้นที่ทำกินในบริเวณพื้นที่ตำบลไพรพัฒนา อ.ภูสิงห์ โดยจัดสรรรายละเอียด 15 ไร่ โดยกรมป่าไม้ได้พิจารณานำมติ กรม. วันที่ 22 เมษายน 2540 และพระราชดำริ วันที่ 9 พฤษภาคม 2540 มาใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติ แต่ไม่มีการดำเนินการใดๆ

สถานการณ์ปัจจุบัน

ไม่มีความคืบหน้าในการดำเนินงาน

ปัญหาและอุปสรรค

รัฐไม่ดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 29 เมษายน 2540

ข้อเรียกร้อง

1. ให้รัฐเพิกถอนแนวเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าออกจากพื้นที่ทำกินของราษฎร
2. ในระหว่างการแก้ไขปัญหาให้ราษฎรสามารถเข้าทำกินในพื้นที่ดินเดิมได้
3. ให้รัฐดำเนินการออกเอกสารสิทธิ์ สปก. 4-01 ให้กับราษฎร
4. ให้หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องร่วมกับชาวบ้านจัดทำโครงการฟื้นฟูคุณภาพชีวิตแก่ราษฎร

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1.) เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยสำราญ ห้วยทับทัน
- 2.) สำนักบริหารจัดการในพื้นที่อนุรักษ์ ที่ 8 อุบลราชธานี
- 3.) กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช
- 4.) กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 5.) คณะรัฐมนตรี

นโยบาย/กฎหมาย

- 1.) มติ ครม. วันที่ 29 เม.ย. 2540
- 2.) มติ ครม. วันที่ 30 มิ.ย. 2541
- 3.) พรบ. สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า 2535

ข้อสังเกต

มีความขัดแย้งในเชิงนโยบายเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาระหว่างมติ ครม. วันที่ 30 มิ.ย. 2541 กับมติ ครม. วันที่ 29 เม.ย. 2540

แหล่งที่มาของข้อมูล

1. เอกสารข้อเสนอต่อการแก้ไขปัญหาของสมาชิกคนจน
2. มติ ครม. วันที่ 29 เม.ย. 2540

กรณีการประกาศป่าสงวนแห่งชาติ 13 กรณี

21.) วนอุทยานภูสิงห์ - ภูผาผึ้ง อ.ปทุมราชวงศา จ.อำนาจเจริญ

ประเด็นปัญหา

กรมป่าไม้ประกาศแนวเขตวนอุทยานภูสิงห์ - ภูผาผึ้งทับพื้นที่ป่าชุมชนและที่ดินทำกินของราษฎรบ้านสงยาง

พื้นที่ปัญหา

บ้านสงยาง ต.หนองข่า อ. ปทุมราชวงศา จ.อำนาจเจริญ

ผลการแก้ไขปัญหา

1.) คำสั่งคณะกรรมการแก้ไขปัญหา สมัชชาคนจน ที่ ๗/๒๕๔๔ ลงวันที่ ๒๘ มิ.ย. ๒๕๔๔ ได้ตั้งคณะทำงาน แก้ ปัญหาป่าไม้จังหวัดอำนาจเจริญมีมติตั้งคณะทำงาน ระดับพื้นที่ออกสำรวจข้อเท็จจริง และได้สำรวจข้อเท็จจริงสรุปได้ว่า พื้นที่อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติดังกล่าวและพบว่าพื้นที่บางส่วนพบร่องรอยการทำประโยชน์เนื้อที่ประมาณ ๕๐๐ ไร่และราษฎรได้เสนอ ให้กันพื้นที่ออกจากเขตวนอุทยาน ฯ เพื่อดำเนินการเป็นป่าชุมชน และให้ ดำเนินการออกเอกสาร สิทธิ สปก. ๔-๐๑ ให้ราษฎรจำนวน ๕๐ ราย

2.) เดือน มี.ค. ๒๕๔๓ ชาวบ้านได้ ร่วมกันจัดการพื้นที่เป็นป่าชุมชน เนื้อที่ทั้งหมด ๑,๙๑๗ ไร่

3.) มติคณะรัฐมนตรี วันที่ ๓ เม.ย. ๒๕๔๔ มีมติในการแก้ไขปัญหา ดังนี้

(3.1) ตั้งคณะกรรมการแก้ไขปัญหา ป่าไม้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคตะวันออกเพื่อทำงานตรวจ สอบพิสูจน์การครอบครองที่ดินโดยให้มีตัวแทนสมัชชาคนจนและตัวแทนรัฐในสัดส่วนที่เท่ากัน

(3.2) ให้คณะกรรมการแก้ไขปัญหา ป่าไม้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคตะวันออกดำเนินการสำรวจ และพิสูจน์สิทธิการครอบครองที่ดินโดยใช้หลักเกณฑ์ตลอดจนปรับแนวเขตป่าไม้ให้สอดคล้องกับความเป็นจริง

4.) วันที่ ๒๕ ก.ย. ๔๔ มีการประชุม ะระทำงานระดับจังหวัดและได้แต่งตั้งคณะทำงานระดับพื้นที่

5.) วันที่ ๒๐ พ.ย. ๔๔ คณะทำงาน ระดับพื้นที่ได้ทำการสำรวจพื้นที่แต่ เจ้าหน้าที่ได้สำรวจเฉพาะพื้นที่ป่า ชุมชนจึงรายงานต่อทางจังหวัดว่า ไม่มีพื้นที่ทำกินของชาวบ้าน

6.) ผลการหารือในการแก้ไขปัญหา ของสมัชชาคนจนกรณีพื้นที่ป่าไม้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเมื่อวันที่ ๒๖ มี.ค. ๒๕๔๕ มีมติ ให้ประธานสั่ง การไปยังคณะทำงานแก้ไขปัญหาพื้นที่ป่าไม้จังหวัดอำนาจเจริญเร่งรัดจัดประชุมเพื่อรับรองผลการตรวจสอบกรณีการประกาศ

เขตนวนอุทยานภูสิงห์ – ภูผาผึ้ง ทับที่ป่าชุมชนรวม ทั้งดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริง กรณีวนอุทยาน
ทับที่ดินทำกิน ราษฎรจำนวน ๕๔ ราย

7.) ผู้ช่วยเลขานุการรัฐมนตรีว่าการ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (นายชูวิทย์ กุ่ย พัทธทรัพย์
พัลลภ) มีหนังสือ ที่ กษ. ๐๑๐๐/๒๐๑๑ ลงวันที่ ๒ เม.ย. ๒๕๕๕ ถึงประธานคณะทำงานแก้ไข
ปัญหาพื้นที่ป่าไม้จังหวัดอำนาจเจริญเรื่องเร่งรัดการประชุมคณะทำงานระดับจังหวัด

8.) การประชุมคณะอนุกรรมการ แก้ไขปัญหาของสมาชิกชนนกรณีกู้ปัญหาพื้นที่ป่าไม้ภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือและภาคตะวันออก ครั้งที่ ๑/๒๕๕๕ วันที่ ๓๐ พ.ค. ๒๕๕๕ ณ ห้องประชุม ๓/๑
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีมติ เห็นชอบให้กันพื้นที่วนอุทยานภูสิงห์-ภูผาผึ้ง ออกจากบริเวณพื้นที่
๕๐๐ ไร่ เพื่อให้ราษฎรจัดการทรัพยากร ธรรมชาติให้เป็นป่าชุมชนและให้ คณะทำงานตรวจสอบข้อ
เท็จจริง ระดับพื้นที่ชุดเดิมเร่งดำเนินการ ตรวจสอบข้อเท็จจริงกรณีวนอุทยานภูสิงห์-ภูผาผึ้งทับที่ทำกิน
ราษฎร ๕๐ ราย

9.) วันที่ 17 กรกฎาคม 2546 ประชุมคณะกรรมการแก้ไขปัญหาพื้นที่ป่าไม้จังหวัด
อำนาจเจริญ ครั้งที่ 1 / 2546 (ครั้งที่ 3) ที่ประชุมได้พิจารณาผลการตรวจสอบข้อเท็จจริงของคณะ
ทำงานระดับพื้นที่ ซึ่งผลการตรวจสอบเมื่อวันที่ 5 มีนาคม 2546 มีราษฎรที่ขอเอกสารสิทธิ์จำนวนทั้ง
สิ้น 50 ราย 77 แปลง เนื้อที่ 1,220 ไร่ ผลการพิจารณาดังต่อไปนี้

9.1) พื้นที่แปลงที่ 1 เนื้อที่ 451 ไร่ มีผู้อ้างสิทธิ์ 18 ราย 19 แปลง อยู่ในบริเวณป่าสงวน
แห่งชาติป่าดงคำเดื่อย แปลงที่ 1 (เขตป่าอนุรักษ์ โซน C) ที่ประชุมมีมติเห็นชอบให้ปรับโซนซี เป็นโซน
อี เพื่อส่งมอบให้ สปก. รับไปดำเนินการ

9.2) พื้นที่แปลงที่ 2 และแปลงที่ 3 เนื้อที่ 739 ไร่ มีผู้อ้างสิทธิ์ 45 ราย 56 แปลง อยู่ใน
เขตบริเวณกันออก (ก.อ.) ที่ประชุมมีมติเห็นชอบให้สำนักงานปฏิรูปที่ดินดำเนินการออกเอกสารสิทธิ์
สปก. 4-01 แก่ราษฎร โดยจัดทำเป็นโครงการเฉพาะกิจเร่งด่วนเป็นพิเศษ

9.3) พื้นที่ที่มีการแจ้งการครอบครองเพิ่ม จำนวน 2 ราย 2 แปลง เนื้อที่ 30 ไร่ อยู่ใน
เขตป่าสงวนแห่งชาติดงห้วยกองและป่าดงบังอี ที่ประชุมมีมติเห็นชอบให้พิจารณาอนุญาตให้ราษฎรขอ
เข้าทำประโยชน์ในเขตป่าตามระเบียบและแนวทางปฏิบัติของป่าไม้ จำนวน 3 เสียง และเห็นชอบให้
ส่งมอบให้ สปก. ดำเนินการ จำนวน 7 เสียง

สถานภาพปัจจุบัน

นายกฤษฎเพชร ศรีปาน รองผู้ว่าราชการจังหวัด ปฏิบัติราชการแทนผู้ว่าราชการจังหวัด
อำนาจเจริญ ส่งหนังสือรายงานการประชุมคณะทำงานแก้ไขปัญหาพื้นที่ป่าไม้จังหวัดอำนาจเจริญ ถึง

ประธานคณะกรรมการแก้ไขปัญหาของสมาชิกคนจน กรณีพื้นที่ป่าไม้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคตะวันออก ตามหนังสือที่ อจ 0008.3/8561 ลงวันที่ 13 สิงหาคม 2546

ปัญหาอุปสรรค

กระบวนการพิจารณาแก้ไขปัญหาระหว่างตัวแทนรัฐบาล กับสมาชิกคนจนไม่สามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง

ข้อเรียกร้อง

ให้รัฐ เพิกถอนแนวเขตวนอุทยานภูสิงห์ ภูผาผึ้ง ออกจากที่ดินทำกิน และให้ดำเนินการ ออกเอกสารสิทธิ์ สปก.4-01 แก่ราษฎร จำนวน 50 ราย

2.) ให้รัฐเพิกถอนเขตวนอุทยานภูสิงห์ - ภูผาผึ้งออกจากพื้นที่ป่าชุมชนของชาวบ้าน จำนวน 500 ไร่

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. วนอุทยานแห่งชาติ ภูสิงห์ – ภูผาผึ้ง
2. จังหวัดอำนาจเจริญ
3. ป่าไม้จังหวัดอำนาจ เจริญ
4. สำนักบริหารจัดการในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ที่ 8 อุบลราชธานี
5. กรมป่าไม้
- 6.สำนักงานปฏิรูปที่ดิน เพื่อการเกษตรกรรม (สปก.)
7. คณะรัฐมนตรี

นโยบาย/กฎหมาย

- 1.) พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535
- 2) มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 22 เมษายน 2540
- 3.) มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 30 มิถุนายน 2541
- 4.)พรบ. ป่าสงวนแห่งชาติ 2507

ข้อสังเกต

มติที่ประชุม 30 พ.ค. 45 ให้กันพื้นที่ออกจากเขตป่าอนุรักษ์และกันพื้นที่ออกจากพื้นที่ทำกินของชาวบ้านการดำเนินการมีความล่าช้าเนื่องจากข้อจำกัดเรื่องงบประมาณในการดำเนินการ

แหล่งที่มาของข้อมูล

1. เอกสารข้อเสนอต่อการแก้ไขปัญหาของสมาชิกคนจน
2. บันทึกการประชุมของคณะทำงานแก้ไขปัญหาพื้นที่ป่าไม้ จ. อำนาจเจริญ ครั้งที่ 1/2546 วันที่ 17 ก.ค. 2546

22.) กรณีป่ากำไลจาน ต.ทุ่งมน และ ต. สมุด อ. ปราสาท จ.สุรินทร์

ประเด็นปัญหา

ประกาศเขตป่าสงวนแห่งชาติป่ากำไลจาน และที่สาธารณประโยชน์ทับที่ทำกินราษฎรโดยแยกเป็น

(1.) กรณีที่สาธารณประโยชน์ทับที่ดินทำกินของราษฎรที่มีเอกสารสิทธิ สค. 1 จำนวน 9 ราย เนื้อที่ประมาณ 60 ไร่

(2.) กรณีป่ากระทมเกวียนเป็นกรณีที่สาธารณประโยชน์ เนื้อที่ 928 ไร่ 1 งาน 32 ตารางวา ทับที่ทำกินของราษฎร 3 หมู่บ้าน 100 ครอบครัวย

พื้นที่ปัญหา

1.) บ้านทุ่งมน หมู่ที่ 2 ต.ทุ่งมน

2.) บ้านทุ่งมนตะวันตก ต. ทุ่งมน

3.) บ้านตาเจียด ต. สมุด

ผลการแก้ไขปัญหา

ปี พ.ศ. 2540 – 2545 ราษฎรจำนวน 49 ราย ได้ร่วมกันยื่นหนังสือถึงผู้ว่าราชการจังหวัดสุรินทร์ เรื่องขอเข้าอาศัยทำกินในเขตพื้นที่ป่ากระทมเกวียน ผู้ว่าราชการมิตเห็นชอบให้ที่ดินอำเภอปราสาท ออกรังวัดพื้นที่และให้องค์การบริหารส่วนตำบลจัดประชาคมและมีมติเห็นชอบให้เข้าทำกินในพื้นที่ดินเดิมได้แต่ห้ามขยายแนวเขต

สถานการณ์ปัจจุบัน

มีราษฎรทำกินในพื้นที่เขตป่ากระทมเกวียนประมาณ 10 ครอบครัวย เนื่องจากไม่มีที่ทำกินและมีกรณีพิพาทในระดับพื้นที่ระหว่างผู้นำท้องถิ่นกับราษฎร

ปัญหาและอุปสรรค

1.) มติที่ประชุมประชาคมขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งมนถูกคัดค้านจากผู้นำภายในท้องที่ ทำให้มติประชาคมไม่มีผลปฏิบัติ

2.) ฝ่ายปกครองท้องที่ได้ฟ้องดำเนินคดีราษฎรและผู้เกี่ยวข้องในข้อหาบกพร่องต่อหน้าที่

3.) การทับซ้อนของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง

ขอเรียกร้อง

1. ให้รัฐยกเลิกพื้นที่สาธารณประโยชน์ที่ทับที่ดินทำกินของราษฎร

2. ให้รัฐจัดสรรที่ดินทำกินให้ราษฎรที่เดือดร้อนไม่มีที่ดินทำกิน

3. ในช่วงระหว่างการแก้ปัญหาอนุญาตให้ราษฎรเข้าทำประโยชน์ในพื้นที่ดินเดิมได้

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. สำนักงานที่ดินอำเภอปราชาศ
2. สำนักงานป่าไม้จังหวัดสุรินทร์
3. จังหวัดสุรินทร์
4. สำนักงานปฏิรูปที่ดิน
5. องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งมน
6. องค์การบริหารส่วนตำบลสมุด
7. กรมที่ดิน
8. กรมป่าไม้

นโยบาย กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- 1.) พระราชบัญญัติป่า สงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507
- 2.) พระราชบัญญัติปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518
- 3.) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. 2479
- 4.) ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497

ข้อสังเกต

ความทับซ้อนของหน่วยงานรัฐในพื้นที่ส่งผลให้การดำเนินการแก้ไขปัญหาไม่ได้ช้อยุติ

แหล่งที่มาของข้อมูล

- 1.) เอกสารการดำเนินงานของเครือข่ายป่าชุมชนจังหวัดสุรินทร์
- 2.) รายงานการดำเนินงานโครงการป่าชุมชน

23.) ป่าดงชมพูพาน ดงกะเมือก กิ่ง อ.พาน จ. สกลนคร

ประเด็นปัญหา

รัฐประกาศป่าสงวนทับที่ดินทำกินชาวบ้าน ต่อมากระทรวงกลาโหมขออนุญาตจากกรมป่าไม้ในการใช้ประโยชน์ในพื้นที่และกระทรวงกลาโหมส่งพื้นที่คืน ๒ แปลง เนื้อที่ ๓,๔๘๑ ไร่ ราษฎรไม่สามารถกันออกได้ ๕๒ ราย ในกรณีพื้นที่กองทัพบกคืนพื้นที่ ในแปลงที่ ๒ ในเขต อ. พาน แปลงที่ ๓ ในเขตอ.ผา เมือง ชาวบ้านจำนวน ๑๖ ราย ที่กองทัพบก ไม่สามารถกันพื้นที่ออกได้กองทัพบกได้เสนอค่าชดเชยให้ แต่ชาวบ้านยืนยันจะเอาพื้นที่คืนทำกินและที่อยู่อาศัย

พื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ

- 1.) บ้านหนองสำน ต. โคกภู
- 2.) บ้านสวนสวรรค์ ต. โคกภู
- 3.) บ้านนาทุ่ง ต. โคกภู

ผลการดำเนินงาน

1.) ผลการเจรจาตาม มติ ครม. วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ 2540 คณะทำงานได้ตรวจสอบข้อเท็จจริงในระดับพื้นที่ จากนั้นมีการพิจารณาแก้ไขปัญหา ดังนี้

- พื้นที่โซนอี ที่กองทัพบกคืน ให้กรมป่าไม้ จำนวน ๑,๒๕๐ ไร่ ให้ สปก. เร่งดำเนินการปฏิรูปที่ดินให้กับเกษตรกร

- พื้นที่โซน ซี แปลงที่ ๒ เนื้อที่ ๒๑๔ ไร่ และแปลงที่ ๓ เนื้อที่ ๒,๐๖๒ ไร่ ให้ทางจังหวัดดำเนินการตรวจสอบสิทธิการถือครองและการใช้ประโยชน์ของชาวบ้าน

2.) ภายหลังการตรวจสอบผลการตรวจสอบการถือครองที่ดินของคณะทำงานไม่ได้รับการรับรองจากทางราชการทำให้การแก้ไขปัญหาไม่ได้ข้อยุติ

สถานการณ์ปัจจุบัน

ไม่มีการดำเนินงานในระดับพื้นที่ภายหลังการใช้มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 30 มิถุนายน 2541

ปัญหาอุปสรรค

ความขัดแย้งเชิงนโยบายเกี่ยวกับการบังคับใช้มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 30 มิถุนายน 2541

ข้อเรียกร้อง

- 1.) ให้รัฐ ยกเลิกแนวเขตป่าสงวนแห่งชาติที่ทับที่ดินทำกินชาวบ้านและให้รัฐมอบ พื้นที่ให้กับ สปก. นำไปดำเนินการออกเอกสารสิทธิ์ สปก. 4-01 แก่ราษฎร
- 2.) ในช่วงดำเนินการแก้ไขปัญหาอนุญาตให้ชาวบ้าน สามารถเข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่เดิมได้

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1.) สำนักบริหารจัดการในพื้นที่อนุรักษ์ ที่ 10 อุตรธานี
- 2.) กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 3.) สำนักงานปฏิรูปที่ดินจังหวัดสกลนคร
- 4.) สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

นโยบาย กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- 1.) พรบ. ป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507
- 2.) พรบ. ปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม พ.ศ. 2518

ข้อสังเกต

ปัญหาที่มีความขัดแย้งในเชิงนโยบายเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาระหว่างมติ ครม. วันที่ 30 มิ.ย. 2541 กับมติของสมัชชาคนจน

แหล่งที่มาของข้อมูล

- 1.) เอกสารข้อเสนอต่อการแก้ไข ปัญหาสมัชชาคนจน
- 2.) มติ ครม. วันที่ 10 ก.พ. 2540

24.) ป่าดงเตกา ป่าดงสีชมพูป่าดงทอกใหญ่ และป่าดงช้าบอน

อ.บึงโขงหลง จ.หนองคาย

ประเด็นปัญหา

เกษตรกรมีรายชื้อตกหล่นจากการออกเอกสารสิทธิ สปก. 4-01

พื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ

- 1.) บ้านนาอ่าง หมู่ ๕ ต.โพธิ์หมากแข้ง
- 2.) บ้านโนนศิลา ต.โพธิ์หมากแข้ง

ผลการแก้ไขปัญหา

สำนักงานปฏิรูปที่ดินจังหวัดหนองคายได้สำรวจ รั้งวัด จัดที่ดินและออกเอกสารสิทธิ สปก. 4-01 แล้ว 7,856 ราย เนื้อที่ 16,863 ไร่ ประกาศเป็นเขตปฏิรูปที่ดิน เมื่อวันที่ 2 มีนาคม 2542 แต่มีเกษตรกรมีรายชื้อตกหล่นจากการออกเอกสารสิทธิ

สถานการณ์ปัจจุบัน

สปก.ได้ดำเนินการสำรวจรั้งวัดแนวเขตและสอบสวนสิทธิการถือครองทำประโยชน์ของราษฎร

ปัญหาอุปสรรค

การดำเนินการมีความล่าช้า

ข้อเรียกร้อง

ให้ สปก. เร่งดำเนินการออกเอกสารสิทธิ สปก. 4-01 ให้กับชาวบ้าน

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1.) สำนักงานปฏิรูปที่ดินจังหวัดหนองคาย
- 2.) สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

นโยบาย กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- 1.) พรบ. ปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม พ.ศ. 2518

ข้อสังเกต

มีรายชื้อราษฎรตกหล่นจากการออกเอกสารสิทธิ สปก. 4-01

แหล่งที่มาของข้อมูล

1. เอกสารข้อเรียกร้องสมัชชาคนจน
2. เอกสารรายงานความคืบหน้าในการแก้ไขปัญหาของสมัชชาคนจนกรณีพื้นที่ป่าไม้

25.) ป่าดงหมู แปลง ๒ อ. ดงหลวง จ. มุกดาหาร

ประเด็นปัญหา

มีรายชื่อเกษตรกรตกหล่นจากการออกเอกสารสิทธิ สปก. 4-01

พื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ

- บ้านหนองบัวน้อย ต. หนองบัว
- บ้านโนนสะอาด ต. หนองบัว
- บ้านเหล่าดง ต. หนองบัว
- บ้านก้านเหลืองดง ต. หนองบัว
- บ้านหนองบัว หมู่ ๒ ต.หนองบัว
- บ้านหนองหนาว ต.หนองบัว

ผลการแก้ไขปัญหา

สำนักงานปฏิรูปที่ดินจังหวัดมุกดาหารได้ดำเนินการสำรวจรังวัดที่ดิน และมอบ สปก. 4-01 แล้ว 951 ราย เนื้อที่ 16,980 ไร่ โดยประกาศเป็นเขตปฏิรูปที่ดินเมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน พ.ศ. 2541 แต่มีเกษตรกรตกหล่น ในการออกเอกสารสิทธิให้ สปก. ดำเนินการเร่งรัดออกเอกสารสิทธิให้กับราษฎรที่ตกหล่น จำนวน 400 กว่าแปลง ซึ่ง สปก. จังหวัดมุกดาหารมีแผนการดำเนินการในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2545

สถานการณ์ปัจจุบัน

ไม่มีความคืบหน้าในการดำเนินการ

ปัญหาอุปสรรค

การดำเนินการของเจ้าหน้าที่มีความล่าช้า

ข้อเรียกร้อง

ให้ สปก. เร่งรัดดำเนินการออกเอกสารสิทธิ สปก. ให้กับ ราษฎรที่ตกหล่น

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1.) สำนักงานปฏิรูปที่ดินจังหวัดมุกดาหาร
- 2.) สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- 1.) พระราชบัญญัติปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518

ข้อสังเกต

มีรายชื่อราษฎรตกหล่นจากการออกเอกสารสิทธิ สปก. ตั้งแต่ เดือน ต.ค. 2544 เป็นต้นไป

แหล่งที่มาของข้อมูล

1. เอกสารข้อเรียกร้องสมัชชาคนจน
2. เอกสารรายงานความคืบหน้าในการแก้ไขปัญหาของสมัชชาคนจนกรณีพื้นที่ป่าไม้ภาค

อีสานและภาคตะวันออก

26.) พื้นที่จำแนกป่าดงลาน อ. สีชมพู จ. ขอนแก่น

ประเด็นปัญหา

รัฐประกาศพื้นที่ป่าจำแนกทับที่ดินทำกินราษฎร จำนวน 67 ราย

พื้นที่ปัญหา

1. บ้านวังทอง ต. วังเพิ่ม อ. สีชมพู
2. บ้านท่าช้าง ต. วังเพิ่ม
3. บ้านโสกหาด ต. วังเพิ่ม
4. บ้านหาดสวรรค์ ต. วังเพิ่ม
5. บ้านโสกส้มกบ ต. วังเพิ่ม
6. บ้านนาอุดม ต. วังเพิ่ม
7. บ้านโคกสูง ต. วังเพิ่ม
8. บ้านโคกสูง ต. วังเพิ่ม

ผลการแก้ไขปัญหา

กรณีพื้นที่จำแนกรัฐได้ตรวจสอบแล้วอยู่นอกเขตปฏิรูปที่ดิน ซึ่งตามมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 20 เมษายน 2536 ได้ยกเลิกเขตป่าไม้ถาวรให้คณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติรับไปดำเนินการโดยให้กรมที่ดินดำเนินการตามประมวลกฎหมายที่ดินและกรณีดังกล่าวอยู่ในช่วงการดำเนินการรังวัดพื้นที่ของกรมพัฒนาที่ดินเพื่อ ออก นส.๓ และได้โอนย้ายจากกลุ่มปัญหาพื้นที่ป่าไม้เป็นกลุ่มปัญหาที่ดินสาธารณะประโยชน์ของสมัชชาคนจน

ปัญหาอุปสรรค

การแก้ไขปัญหามีความล่าช้า

ข้อเรียกร้อง

- 1.) ให้กรมพัฒนาที่ดินเร่งดำเนินการรังวัดพื้นที่และออกเอกสารสิทธิ นส. 3 ให้กับราษฎร

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1.) กรมพัฒนาที่ดิน
- 2.) สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

นโยบาย/กฎหมาย

- 1.) พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497
- 2.) พระราชบัญญัติปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518

ข้อสังเกต

- 1.) การออกเอกสารสิทธิแก่ชาวบ้านที่มีรายชื่อดังกล่าว
- 2.) การสนับสนุนปัจจัยการผลิต มีข้อจำกัดจากระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ

ปี 2535

แหล่งที่มาของข้อมูล

- 1.) เอกสารข้อเสนอต่อการแก้ไขปัญหาของสมัชชาคนจน
- 2.) มติ ครม. วันที่ 18 มี.ค. 2540
- 3.) มติ ครม. วันที่ 13 เม.ย. 2544
- 4.) เอกสารประกอบการประชุมคณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหาของสมัชชาคนจน กรณี ปัญหา

พื้นที่ป่าไม้ครั้งที่ 3/2545 วันที่ 8 สิงหาคม 2545

27.) ป่าภูขาม ต.หนองทันทน้ำ อ. กุดข้าวปุ้น จ. อุบลราชธานี

ประเด็นปัญหา

รัฐออกเอกสารสิทธิ สปก. 4-01 ทับที่สาธารณะของชุมชน

พื้นที่ปัญหา

- 1.) บ้านโนนหินแร่ ต.หนองทันทน้ำ
- 2.) บ้านหนองทันทน้ำ ต.หนองทันทน้ำ
- 3.) บ้านสองคร ต.หนองทันทน้ำ
- 4.) บ้านรวมไทย ต.หนองทันทน้ำ
- 5.) บ้านแสนอุดมเหนือ ต.หนองทันทน้ำ
- 6.) บ้านแสนอุดมใต้ ต.หนองทันทน้ำ
- 7.) บ้านบก ต.หนองทันทน้ำ

ผลการแก้ไขปัญหา

ชาวบ้านร่วมกับปฏิรูปที่ดินจังหวัดอุบลราชธานี (นายนคร ตั้งตระกูล) ตรวจสอบพื้นที่บริเวณที่มีการรังวัดเพื่อออกเอกสารสิทธิ สปก. 4-01 พบว่าพื้นที่สาธารณะเดิมเหลือเพียง 200 ไร่ จากพื้นที่ทั้งหมด 800 ไร่ ซึ่งจะมีการตรวจสอบอย่างละเอียดอีกครั้งโดยอ่านภาพถ่ายทางอากาศ และลงตรวจสอบพื้นที่จริง

สถานการณ์ปัจจุบัน

อยู่ระหว่างการประสานงานเพื่อร่วมกันตรวจสอบพื้นที่ เพื่อกำหนดแนวเขตพื้นที่ให้ชัดเจน

ปัญหา อุปสรรค

เอกชนเข้าทำประโยชน์และเปลี่ยนสภาพพื้นที่ในพื้นที่สาธารณะของชุมชน

ข้อเรียกร้อง

ให้ยกเลิกการดำเนินการรังวัดพื้นที่เพื่อออกเอกสารสิทธิ สปก. 4-01 แล้วให้ชุมชนจัดการฟื้นฟูพื้นที่ในลักษณะ ป่าชุมชน

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1.) สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมจังหวัดอุบลราชธานี
- 2.) สำนักงานป่าไม้จังหวัดอุบลราชธานี

นโยบาย กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- 1.) พรบ.ปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518
- 3.) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. 2479

ข้อสังเกต

การดำเนินงานของ สปก. มีความผิดพลาดคลาดเคลื่อนเกี่ยวกับการกำหนดพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน

แหล่งที่มาของข้อมูล

- 1.) เอกสารรายงานความก้าวหน้าโครงการป่าชุมชน
- 2.) การประชุมร่วมระหว่างตัวแทนชาวบ้านกับคณะผู้วิจัยในพื้นที่บ้านโนนหินแร่ ต.หนองทันน้ำ อ.กุดข้าวปุ้น จ.อุบลราชธานี

28.) ป่าดงภูโหล่น อ.โขงเจียม จ. อุบลราชธานี

ประเด็นปัญหา

รัฐประกาศเขตป่าสงวนแห่งชาติทับที่ทำกินและที่อยู่อาศัยของราษฎร

พื้นที่ปัญหา

- 1.) บ้านหนองผือ ต.นาโพธิ์กลาง
- 2.) บ้านโนนสวรรค์ ต. นาโพธิ์กลาง
- 3.) บ้านยางโสภา ต. ห้วยยาง
- 4.) บ้านห้วยไผ่ ต. ห้วยไผ่

การแก้ไขปัญหา

- 1.) พื้นที่ส่วนแรกบริเวณบ้านหนองผือ ต.นาโพธิ์กลาง เนื้อที่ประมาณ 2,450 ไร่ คณะรัฐมนตรีได้รับรองผลการแก้ไขปัญหาและอยู่ในขั้นตอนการส่งมอบพื้นที่ให้ สปก.ดำเนินการปฏิรูปที่ดินให้ราษฎร
- 2.) พื้นที่ส่วนที่สอง บริเวณบ้านหนองผือน้อย (คุ่มยางโสภา) และสบห้วยยาง กับห้วยข้าวสูง ต. ห้วยไผ่ยังไม่มีผลการสำรวจการถือครองที่ดิน

สถานการณ์ปัจจุบัน

- 1.) มีการจับกุม ชับไล่ราษฎร ให้ออกจากพื้นที่อย่างต่อเนื่อง

ปัญหาอุปสรรค

มีความขัดแย้งเชิงนโยบายเกี่ยวกับการบังคับใช้มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 30 มิถุนายน 2541 กับมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน 2544

ข้อเรียกร้อง

- 1.) ให้รัฐยกเลิกมติ ครม. วันที่ 30 มิถุนายน 2541
- 2.) จากนั้นให้กรมป่าไม้เร่งดำเนินการปรับแนวเขตป่าดงภูโหล่นออกจากพื้นที่ทำกินของราษฎรและส่งมอบพื้นที่ให้ สปก.ดำเนินการปฏิรูปที่ดินต่อไป
- 3.) ในระหว่างการดำเนินการแก้ไขปัญหาห้ามมีการจับกุม ช่มชู้ราษฎร

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1.) สำนักบริหารจัดการที่อนุรักษ์ที่ 8 อุบลราชธานี
- 2.) กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า ในพื้นที่และพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 3.) สำนักงานปฏิรูปที่ดินจังหวัดอุบลราชธานี

4.) สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

กฎหมาย นโยบายที่เกี่ยวข้อง

1.) พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507

2.) พระราชบัญญัติปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518

ข้อสังเกต

การดำเนินการแก้ไขปัญหาทางราชการถือปฏิบัติใช้มติกรม. วันที่ 30 มิ.ย. 40 ซึ่งไม่เป็นไปตามนัยมติดังกล่าวเมื่อวันที่ 3 เมษายน 2544 และกระบวนการดำเนินงานตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา ทำให้การแก้ไขปัญหาไม่ได้ข้อยุติ

แหล่งที่มาของข้อมูล

1. มติ กรม. วันที่ 18 ก.พ. 2540

2. มติ กรม. วันที่ 3 เม.ย. 2544

3. เอกสารข้อเสนอต่อการแก้ไขปัญหาของสมาพันธ์ชาวนา กรรมพื้นที่ป่าไม้

29.) ป่าหลังภู อ. โขงเจียม จ. อุบลราชธานี

ประเด็นปัญหา

รัฐประกาศเขตป่าสงวนแห่งชาติทับที่ทำกินราษฎร

พื้นที่ปัญหา

1. บ้านคำผักกูด
2. บ้านห้วยสะคาม
3. บ้านหัวเหวพัฒนา
4. บ้านคอนหมู

ผลการแก้ไขปัญหา

1.) กรมป่าไม้รายงานกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อเสนอคณะรัฐมนตรีปรับลดแนวเขตป่าเพื่อปรับพื้นที่ป่าอนุรักษ์ เป็นป่าเศรษฐกิจ จำนวนเนื้อที่ 1,686.1 ไร่ และมอบพื้นที่ให้ สปก. ดำเนินการปฏิรูปที่ดิน

2.) สำนักงานปฏิรูปที่ดินจังหวัดอุบลราชธานี ได้ดำเนินการส่งมอบ สปก. 4-01 ไปแล้ว 548 ไร่ จำนวน 12 ราย 73 แปลง และพื้นที่บางส่วน สปก. อ้างว่าไม่สามารถนำไปปฏิรูปที่ดินได้ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมต่อการเกษตร

3.) การประชุมคณะทำงานแก้ไขปัญหพื้นที่ป่าไม้จังหวัดอุบลราชธานี วันที่ 14 มีนาคม 2545 ไม่สามารถตกลงกันได้เนื่องจากมีความขัดแย้งในเชิงนโยบายเกี่ยวกับมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 30 มิถุนายน 2541 กับ มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน 2544

4.) การประชุมคณะกรรมการแก้ไขปัญหสมัชชาคนจน กรณีปัญหาพื้นที่ป่าไม้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคตะวันออก ครั้งที่ 1/2545 วันที่ 30 พฤษภาคม 2545 กรณีป่าหลังภูให้นำเรื่องเสนอคณะกรรมการกำกับและติดตามการแก้ไขปัญหของสมัชชาคนจนพิจารณา

สถานการณ์ปัจจุบัน

ไม่มีความคืบหน้ากรณีการตัดสินใจเชิงนโยบายเกี่ยวกับมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 30 มิถุนายน 2541 กับมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน 2544

ปัญหาอุปสรรค

ความขัดแย้งทางนโยบายเกี่ยวกับมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 30 มิถุนายน 2541 กับ มติ คณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน 2544

ข้อเรียกร้อง

- 1.) ให้รัฐยกเลิกมติ ครม. วันที่ 30 มิถุนายน 2541

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1.) สำนักบริหารจัดการในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ที่ 8 อุบลราชธานี
- 2.) กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 3.) สำนักงานปฏิรูปที่ดินจังหวัดอุบลราชธานี
- 4.) สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

นโยบาย/กฎหมาย

- 1.) มติ ครม. วันที่ 3 เมษายน 2544
- 2.) มติ ครม. วันที่ 30 มิถุนายน 2541
- 3.) พรบ. ป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507
- 4.) พรบ.ปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518

ข้อสังเกต

การดำเนินการแก้ไขปัญหาทางราชการถือปฏิบัติใช้มติครม. วันที่ 30 มิ.ย. 40 ซึ่งขัดแย้งกับมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน 2544 และทำให้กระบวนการแก้ไขปัญหาความร่วมมือระหว่างรัฐกับประชาคมชนไม่ได้ช้อยติ

แหล่งที่มาของข้อมูล

1. มติ ครม. วันที่ 18 ก.พ. 2540
2. มติ ครม. วันที่ 3 เม.ย. 2544
3. เอกสารข้อเสนอต่อการแก้ไขปัญหาของสมาคมชนกณ กรณี่พื้นที่ป่าไม้

30.) ป่าดงหिनกอง อ. โขงเจียม จ. อุบลราชธานี

ประเด็นปัญหา

1.) รัฐประกาศเขตป่าสงวน แห่งชาติดงหिनกองและอุทยานแห่งชาติแก่งตะนะทับที่ดินทำกิน และที่อยู่อาศัย ของราษฎร

พื้นที่ปัญหา

- บ้านหนองชาด
- บ้านท่าแพ
- บ้านห้วยหมากใต้
- บ้านเวินบึก
- บ้านคันท่าไร่
- บ้านคุ้มปากมูล

ผลการดำเนินงาน

1.) กรณี บ้าน หนองชาด อ. ศรินธร ได้ดำเนินการรังวัดสอบสวนสิทธิและดำเนินการปฏิรูปที่ดินแก่เกษตรกรแล้ว

2.) พื้นที่บ้านท่าแพ บ้านคุ้มปากมูล บ้านห้วยหมากใต้ และบ้านเวินบึก ยังไม่มีการดำเนินงาน

สถานการณ์ปัจจุบัน

1.) การดำเนินงานหยุดชะงักลงเนื่องจากความขัดแย้งในเชิงนโยบายเกี่ยวกับการบังคับใช้มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 30 มิถุนายน 2541 กับ วันที่ 3 เมษายน 2544

ปัญหาอุปสรรค

ความขัดแย้งเชิงนโยบายเกี่ยวกับการบังคับใช้มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 30 มิถุนายน 41 กับมติคณะรัฐมนตรี วันที่ 3 เมษายน 2544

ข้อเรียกร้อง

- 1.) ให้ยกเลิกมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 30 มิถุนายน 2541

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1.) สำนักบริหารจัดการในพื้นที่อนุรักษ์ ที่ 8 อุบลราชธานี
- 2.) กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 3.) คณะรัฐมนตรี

นโยบาย/กฎหมาย

- 1.) พรบ. ป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507

- 2.) พรบ. อุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504
- 3.) มติครม. วันที่ 30 มิถุนายน 2541
- 4.) มติครม. วันที่ 3 เมษายน 2544

ข้อสังเกต

การดำเนินการแก้ไขปัญหาทางราชการถือปฏิบัติใช้มติครม. วันที่ 30 มิ.ย. 40 ซึ่งขัดแย้งกับมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน 2544 รวมทั้งทำให้การดำเนินการที่ผ่านมา ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2540 ไม่ได้ข้อยุติ

แหล่งที่มาของข้อมูล

1. เอกสารข้อเสนอต่อการแก้ไขปัญหของสมัชชาคนจน ปัญหาพื้นที่ป่าไม้ วันที่ 29 พ.ค. 2545
2. มติ ครม. วันที่ 29 เม.ย. 2540
3. มติ ครม. วันที่ 3 เม.ย. 2544
4. .หนังสือร้องเรียนของสมัชชาคนจน เกี่ยวกับการให้ยกเลิก มติ ครม.วันที่ 30 มิ.ย. 2541

31.) ป่าสงวนแห่งชาติดงเมฆ อ.นาทม จ.นครพนม

ประเด็นปัญหา

รัฐประกาศป่าอนุรักษ์ตามมติกรม. ทบที่ทำกินของราษฎรและมีราษฎรตกหล่นจากการออก
สปก. ในปี พ.ศ. 2538 จำนวน 12 ราย

พื้นที่ปัญหา

- 1.) ราษฎร อ. นาทม จ. นครพนม

ผลการดำเนินงาน

- 1.) พื้นที่ป่าเศรษฐกิจ สปก. ดำเนินการสำรวจ รั้ววัด และมอบ สปก. 4-01 แล้วเสร็จจำนวนทั้งสิ้น 42,029 ไร่ จำนวน 1,380 ราย 1,739 แปลง
- 2.) พื้นที่ส่วนที่อยู่ในเขตป่าอนุรักษ์อยู่ระหว่างพิจารณาของกรมป่าไม้และให้ป่าไม้จังหวัด ป่าไม้เขต เรงัดตรวจสอบข้อมูลพื้นที่และเสนอเรื่องให้กรมป่าไม้กรมป่ามอบพื้นที่ให้ สปก. เพื่อดำเนินการออกเอกสารสิทธิให้กับราษฎร

สถานภาพของปัญหาในปัจจุบัน

ขั้นตอนการดำเนินงานอยู่ระหว่างที่กรมป่าไม้มอบพื้นที่ให้กับ สปก. นำไป ปฏิรูปที่ดิน

ปัญหาและอุปสรรค

1. การดำเนินงานของส่วนราชการที่เกี่ยวข้องมีความล่าช้า
2. พื้นที่ปัญหาอยู่ในเขตป่าอนุรักษ์อยู่ระหว่างพิจารณาของกรมป่าไม้และให้ป่าไม้จังหวัด ป่าไม้เขต เรงัดตรวจสอบข้อมูลพื้นที่และเสนอเรื่องให้กรมป่าไม้มอบพื้นที่ให้ สปก. เพื่อดำเนินการออกเอกสารสิทธิให้กับราษฎร

สถานภาพของปัญหาในปัจจุบัน

ขั้นตอนการดำเนินงานอยู่ระหว่างที่กรมป่าไม้มอบพื้นที่ให้กับ สปก. นำไป ปฏิรูปที่ดิน

ปัญหาและอุปสรรค

การดำเนินงานของส่วนราชการที่เกี่ยวข้องมีความล่าช้า

ข้อเรียกร้อง

ให้รัฐเพิกถอนแนวเขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์ออกจากที่ทำกินและให้ออกเอกสารสิทธิ สปก. 4-01 แก่
ราษฎร

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1.) สำนักบริหารจัดการในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ ที่ 10 อุตรดิตถ์
- 2.) สำนักงานปฏิรูปที่ดิน จังหวัดนครพนม
- 3.) กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

4.) สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

นโยบาย /กฎหมาย

1. พรบ. ป่าสงวนแห่งชาติ 2507
2. พรบ. ปฏิรูปที่ดิน พ.ศ. 2518
3. ข้อตกลงร่วมระหว่างกรมป่าไม้กับ สปก. วันที่ 14 กันยายน 2538

ข้อสังเกต

ราชการถือปฏิบัติตามมติ ครม.วันที่ 30 มิ.ย. 2541 พื้นที่บางส่วนไม่สามารถนำมาปฏิรูปที่ดินได้เนื่องจากมีสภาพป่าสมบูรณ์

แหล่งที่มาของข้อมูล

1. เอกสารข้อเสนอต่อการแก้ไขปัญหาของสมาชิกคนจน ปัญหาป่าไม้
2. ข้อตกลงระหว่างกรมป่าไม้กับสปก. ในวันที่ 14 ก.ย. 2538

32.) ป่าโคกขาว กิ่งอ.ชื่นชม จ.มหาสารคาม

ประเด็นปัญหา

การจัดการทรัพยากรป่าไม้โดยองค์กรชาวบ้าน

พื้นที่ปัญหา

หมู่บ้าน 20 บ้าน 5 ตำบล

ผลการแก้ไขปัญหา

ราษฎรมีรูปแบบการจัดการป่าชุมชนโดยมีโครงสร้างการจัดการแผนงานและระเบียบข้อตกลง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536 เป็นต้นมา

สถานการณ์ปัจจุบัน

ในพื้นที่ป่าชุมชนที่ราษฎรร่วมกันจัดการเริ่มมีนายทุนในพื้นที่ขอเช่าพื้นที่เพื่อทำการเกษตรโดยการปลูกอ้อย โดยขอเช่าผ่านราษฎรที่มีเอกสารสิทธิเดิม

ปัญหาและอุปสรรค

- 1.) มีความขัดแย้งเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในพื้นที่ป่าชุมชน

ข้อเรียกร้อง

ราษฎรเรียกร้องให้รัฐมีมติรับรองร่าง พรบ. ป่าชุมชน

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. คณะรัฐมนตรี
2. องค์การบริหารส่วนตำบล 5 ตำบล

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- 1.) พรบ.ป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507
- 2.) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. 2479

ข้อสังเกต

ควรมีแผนการจัดการทรัพยากรป่าไม้ของชาวบ้านในพื้นที่รอบป่าในระยะยาว และมีความต่อเนื่อง

แหล่งที่มาของข้อมูล

เอกสารการดำเนินงานของเครือข่ายป่าชุมชน จ. มหาสารคาม

33.) ปาดงใหญ่ อ.ปะคำ จ.บุรีรัมย์

ประเด็นปัญหา

เกษตรกรมีรายชื่อตกหล่นจากการออกเอกสารสิทธิ์ สปก. 4-01 จำนวน 300 กว่าราย

พื้นที่ปัญหา

- 1.) บ้านดงใหญ่พัฒนา
- 2.) บ้านซับใหญ่
- 3.) บ้านโคกมะม่วง
- 4.) บ้านปลื้มพัฒนา
- 5.) บ้านสุขสำราญ
- 6.) บ้านดอนนางาม
- 7.) บ้านเทพพัฒนา
- 8.) บ้านโนนทรายทอง
- 9.) บ้านตลาดแย้

ผลการแก้ไขปัญหา

1.) ปี พ.ศ. 2527 – 2533 ชาวบ้านตำบลหนองบัว และตำบลโคกมะม่วง อ.ปะคำ จ.บุรีรัมย์ จำนวนประมาณ 3,000 คน รวมตัวคัดค้านโครงการปลูกสร้างสวนป่ายูคาลิปตัส ตามโครงการพัฒนา ปาดงใหญ่ แปลงที่ 4

2.) ปี พ.ศ. 2534 – 2535 โครงการจัดสรรที่ดินทำกินแก่ราษฎรผู้ยากไร้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติเลื่อมไทร (คจก.) เข้าดำเนินการในพื้นที่ปาดงใหญ่ ทำให้ชาวบ้านถูกอพยพ ไล่ออกจากที่ดินทำกิน และที่อยู่อาศัย กระทั่งมีการคัดค้านของชาวบ้านและโครงการถูกยกเลิกในวันที่ 3 กรกฎาคม 2535

3.) ปี พ.ศ. 2536 รัฐได้ออกเอกสารสิทธิ์ สปก. 4-01 แก่ชาวบ้าน ต.หนองบัว และโคกมะม่วง แต่ยังคงมีเกษตรกรที่มีรายชื่อตกหล่น ประมาณ 300 กว่าคน เนื้อที่ 5,000 ไร่

สถานภาพปัจจุบัน

เกษตรกรได้ติดตามกับสำนักงานปฏิรูปที่ดินจังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อให้ดำเนินการตรวจสอบ รังวัด และสอบสวนสิทธิ์ เพื่อออกเอกสารสิทธิ์ สปก. 4-01 แก่ราษฎร และเจ้าหน้าที่ได้จัดทำแผนการรังวัดพื้นที่เรียบร้อยแล้ว

ปัญหา อุปสรรค

พื้นที่บริเวณดังกล่าวเป็นพื้นที่รอยต่อระหว่างเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่กับพื้นที่ สปก. ของราษฎร ซึ่งรัฐมีแผนจัดการเป็นเขตกันชน (Buffer Zone) ทำให้ที่ผ่านมารัฐไม่ดำเนินการออก สปก. 4-01 ในพื้นที่ดังกล่าว

ข้อเรียกร้อง

ให้สำนักงานปฏิรูปที่ดินจังหวัดบุรีรัมย์ เร่งดำเนินการตรวจสอบ รังวัด สอบสวนสิทธิ์ และออกเอกสารสิทธิ์ สปก. 4-01 ให้แก่ราษฎร

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1.) สำนักงานปฏิรูปที่ดินจังหวัดบุรีรัมย์
- 2.) สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- 1.) พรบ.ปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518

ข้อสังเกต

ยังมีราษฎรบางส่วนยังไม่ได้รับสปก. 4-01พื้นที่ดังกล่าวเป็นรอยต่อระหว่างเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่ากับพื้นที่ประกาศเขตปฏิรูปที่ดินซึ่งเกี่ยวข้องกับการจำแนกพื้นที่การใช้ประโยชน์ของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

แหล่งที่มาของข้อมูล

1. เอกสารโครงการป่าชุมชน กรณีป่าดงใหญ่ อ.ปะคำ จ.บุรีรัมย์
2. สัมภาษณ์นายคำ บุตรศรี ผู้นำชาวบ้านป่าดงใหญ่ จ.บุรีรัมย์
3. การประชุมร่วมกับตัวแทนชาวบ้าน ณ บ้านดงใหญ่ 4 ต.โคกมะม่วง อ.ปะคำ จ.บุรีรัมย์

34.) ป่าโคกหินลาด ต.หนองปลิง อ.เมือง จ.มหาสารคาม

ประเด็นปัญหา

- 1.) กรมป่าไม้ร่วมกับบริษัทเอกชนดำเนินการปลูกสวนป่าไม้โตเร็วตามโครงการปลูกป่าสาธิตโคกหินลาด เนื้อที่ 2,622 ไร่โดยการรื้อไถพื้นที่ป่าสมบูรณ์เดิม
- 2.) เอกชนบุกรุกและออกเอกสารสิทธิในเขตป่าสงวนแห่งชาติเนื้อที่ประมาณ 60 ไร่

พื้นที่ปัญหา

ราษฎร 20 หมู่บ้าน 5 ตำบล

ผลการแก้ไขปัญหา

หน่วยงานราชการและตัวแทนกรมป่าไม้รับเรื่องร้องเรียนของราษฎร และมีการตรวจสอบข้อเท็จจริงในระดับพื้นที่

สถานการณ์ปัจจุบัน

- 1.) ราษฎรได้จัดการพื้นที่ 2,622 ไร่เป็นป่าชุมชน
- 2.) นายทุนนักการเมืองในท้องถิ่นบุกรุกพื้นที่ป่าชุมชนและออกโฉนด เนื้อที่ 60 ไร่

ปัญหาและอุปสรรค

มีความขัดแย้งเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ป่าโคกหินลาด ได้แก่ การบุกรุกพื้นที่ของนายทุนเพื่อออกโฉนดที่ดินการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในพื้นที่ป่าชุมชน

ข้อเรียกร้อง

1. ให้ยุติโครงการปลูกป่าสาธิตโคกหินลาดโดยเด็ดขาด
2. เพิกถอนเอกสารสิทธิของเอกชนที่ออกในพื้นที่

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. สำนักงานป่าไม้เขตจังหวัดมหาสารคาม
2. องค์การบริหารส่วนตำบล 5 ตำบล

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- 1.) พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507
- 2.) พรบ. ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497

ข้อสังเกต

มีการออกเอกสารสิทธิโดยมิชอบของเจ้าหน้าที่ดินให้แก่นักการเมืองท้องถิ่น

แหล่งที่มาของข้อมูล

กรณีพิพาทสวนป่ายูคาลิปตัส 39 กรณี

35.) สวนป่าดงมะไฟ อ.เมือง อ.ทรายมูล จ. ยโสธร

ประเด็นปัญหา

กรมป่าไม้ โดยสำนักงานป่าไม้เขตอุบลราชธานี ได้ดำเนินการปลูกสร้างสวนป่ายูคาลิปตัส
ทับที่ดินทำกินของชาวบ้าน

พื้นที่ปัญหา

- บ้านโคกมนัส ต.ชั้นไผ่ใหญ่
- บ้านคำแซนศอก ต.ดงมะไฟ
- บ้านหนองเม็ก ต.ทุ่งแต่
- บ้านคำฮี ต.ชั้นไผ่ใหญ่

ผลการแก้ไขปัญหา

- 1.) องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (ออป.) ดำเนินการตัดฟันไม้ยูคาลิปตัส แล้วเสร็จในเดือน
กันยายน 2540
- 2.) วันที่ 29 พฤษภาคม 2540 กรมป่าไม้ส่งมอบพื้นที่สวนป่าดงมะไฟในบริเวณที่ปรับเป็นพื้นที่
ป่าเศรษฐกิจให้ สปก.นำไปปฏิรูปที่ดินแล้ว
- 3.) วันที่ 5 กันยายน 2540 ประชุมคณะกรรมการแก้ไขปัญหาพื้นที่ป่าไม้ ภาคตะวันออกเฉียง
เหนือและภาคตะวันออก ครั้งที่ 3/2540 กรณีสวนป่าดงมะไฟ กรมป่าไม้รายงานความก้าวหน้าว่า
สำนักงานป่าไม้เขตอุบลราชธานีได้รายงานผลการตรวจสอบพื้นที่ในส่วนที่สวนป่ายูคาลิปตัสทับที่ทำ
กิน เนื้อที่ทั้งสิ้น 2,867 ไร่ และ เนื่องจากพื้นที่ป่าดงมะไฟเป็นป่าอนุรักษ์ได้เคยมีการรังวัดปรับแนวเขต
แล้วเมื่อ ปี พ.ศ. 2537 หากจะดำเนินการในเรื่องนี้ต้องประสานงานสำนักงานป่าไม้จังหวัดยโสธรเพื่อ
นำผลการปรับแนวเขตสวนป่าดงมะไฟออกจากป่าเพื่อการอนุรักษ์ เสนอคณะกรรมการป้องกันและ
ปราบปรามการลักลอบทำลายทรัพยากรป่าไม้จังหวัดยโสธรพิจารณา ตรวจสอบ รวบรวมผลการ
ดำเนินงานปรับแนวเขตป่าอนุรักษ์ส่วนอื่นๆ ใน ปี พ.ศ. 2537 รายงานกรมป่าไม้ เพื่อใช้เพื่อใช้ประกอบ
การจัดทำแผนที่รายงานกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ นำเสนอคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบในการมอบ
พื้นที่ให้ สปก.นำไปปฏิรูปต่อไป ส่วนในประเด็นเกี่ยวกับงบประมาณค่ารื้อถอนตอยูคาลิปตัส อัตราไร่
ละ 3,000 บาท สำนักงานป่าไม้เขตอุบลราชธานีรายงานให้ทราบว่ายูคาลิปตัสที่ ออป. ทำไม้ออกจะ
ต้องรื้อถอนตอ เนื้อที่ 2,867 ไร่ รวมงบประมาณทั้งสิ้น 8,601,000 บาท โดยรายงานต่อกระทรวง

เกษตรและสหกรณ์เพื่อเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาอนุมัติงบประมาณ ตามหนังสือด่วนที่สุด ที่ กษ 0717 3115 ลงวันที่ 8 สิงหาคม 2540

4.) วันที่ 25 ธันวาคม 2540 ประชุมคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการลักลอบทำลายทรัพยากรป่าไม้จังหวัดยโสธร ครั้งที่ 2 / 2540 ณ ห้องประชุมศาลากลางจังหวัดยโสธร กรณีสวนป่าดงมะไฟ ที่ประชุมมีมติเห็นชอบให้ปรับลดและให้กรมป่าไม้ขอจำหน่ายออกจากทะเบียนสวนป่าตามระเบียบและกฎหมายโดยชอบ

5.) จังหวัดยโสธรรายงานผลการประชุมคณะอนุกรรมการฯ ต่อกรมป่าไม้พิจารณา (ตามหนังสือด่วนที่สุด ที่ ยส. 0011/ 30385 ลงวันที่ 30 ธันวาคม 2540)

6.) ป่าไม้อำเภอเมือง และป่าไม้อำเภอยางชุมน้อย ออกไปตรวจสอบพื้นที่ที่จะปรับออกจากป่าเพื่อการอนุรักษ์ โดยการกันพื้นที่ที่ไม่สมควรนำไปปฏิรูปที่ดินออกเสร็จเรียบร้อยแล้ว และรายงานกรมป่าไม้พิจารณา (ตามหนังสือด่วนที่สุด ที่ ยส 0011/ 3490 ลงวันที่ 4 มีนาคม 2541)

7.) เจ้าหน้าที่สำนักงานปฏิรูปที่ดินจังหวัดยโสธร ได้ออกดำเนินการรังวัดแปลงที่ดินให้ชาวบ้านเสร็จสิ้น จำนวน 385 แปลง เนื้อที่ 3,479 ไร่ และดำเนินการสอบสวนสิทธิเกษตรกรแล้ว

8.) วันที่ 18 พฤษภาคม 2541 ประชุมคณะกรรมการแก้ไขปัญหาพื้นที่ป่าไม้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคตะวันออก ครั้งที่ 4 / 2541 ณ ห้องประชุมกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่ประชุมได้พิจารณาปัญหาสวนป่าดงมะไฟ กรณีการสนับสนุนงบประมาณค่ารื้อถอนตอยูคาลิปตัส โดยกรมป่าไม้เสนอแนวทาง 2 ประการ คือ เสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาอนุมัติงบประมาณค่ารื้อถอนตอยูคาลิปตัส เป็นเงินทั้งสิ้น 8,601,000 บาท และ เสนอคณะรัฐมนตรีไม่ต้องจ่ายงบประมาณค่ารื้อถอนตอยูคาลิปตัส โดยให้ สปก. ดำเนินการรื้อถอนตอยูคาลิปตัสในขั้นตอนเข้าดำเนินการพัฒนาขั้นพื้นฐานพัฒนาระบบแปลงเกษตรกรรม บุกเบิกพื้นที่ และปรับระดับพื้นที่ ซึ่งที่ประชุมมีมติให้ สปก. และกรมป่าไม้ สอบถามความต้องการของชาวบ้านว่ามีความประสงค์จะรื้อถอนยูคาลิปตัสหรือไม่ จากนั้นให้รายงานอธิบดีกรมป่าไม้

9.) วันที่ 25 พฤษภาคม 2541 คณะกรรมการชาวบ้านแก้ไขปัญหายูคาลิปตัสทับที่ทำกินป่าดงมะไฟ ยื่นหนังสือถึงผู้ว่าราชการจังหวัดยโสธร (นายสมชัย สมแสน) เรื่องขอแสดงความประสงค์จะรื้อถอนยูคาลิปตัสและเร่งรัดอนุมัติงบประมาณ

10.) วันที่ 19 ตุลาคม 2541 นายประเสริฐ อยู่ปูน ป่าไม้อำเภอเมืองยโสธร ได้ร่วมประชุมกับชาวบ้านผู้เดือดร้อน โดยชาวบ้านยืนยันจะรื้อถอนยูคาลิปตัสตามนโยบายมติคณะรัฐมนตรี วันที่ 11 มีนาคม 2540 และมติคณะอนุกรรมการป้องกันฯ จังหวัดยโสธร วันที่ 25 ธันวาคม 2540

11.) วันที่ 8 ธันวาคม 2541 คณะกรรมการชาวบ้านแก้ไขปัญหาคาฬโรคที่ท่ากินป่าดงมะไฟ ยื่นหนังสือถึงผู้ว่าราชการจังหวัดยโสธร พร้อมกับรายชื่อผู้เดือดร้อนทั้งหมด 332 ราย เรื่อง ยื่นยันใน

การสนับสนุนงบประมาณค่ารื้อถอนตออยู่คาฬโรคโดยให้ชาวบ้านเป็นผู้ดำเนินการรื้อถอนเอง จากนั้นจังหวัดยโสธรส่งหนังสือถึงกรมป่าไม้ เรื่องขอความประสงค์จะรื้อถอนอยู่คาฬโรคและเร่งรัดงบประมาณตามหนังสือด่วนที่สุด ที่ ยส 0011 25651 ลงวันที่ 11 ธันวาคม 2541

12.) เดือนกันยายน 2543 รองนายกรัฐมนตรี (พล.ต.ท.วิโรจน์ เปาอินทร์) ลงพื้นที่ตรวจสอบข้อเท็จจริง และความก้าวหน้ากรณีสวนป่าดงมะไฟ โดยรองนายกรัฐมนตรีรับปากจะออกเอกสารสิทธิ สปก. 4 - 01 และอนุมัติงบประมาณค่ารื้อถอนตออยู่คาฬโรค ภายใน 3 เดือน

13.) วันที่ 19 พฤศจิกายน 2544 ประชุมคณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหาคาฬโรคที่ป่าไม้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครั้งที่ 2 2544 กรณีสวนป่าดงมะไฟที่ประชุมมีมติให้เลขาธิการคณะกรรมการฯ ทำร่างหนังสือเสนอประธานเพื่อนำเรื่องเข้าที่ประชุมคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาอนุมัติงบประมาณรื้อถอนตออยู่คาฬโรค และทำเรื่องเร่งรัดให้สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมดำเนินการประกาศเขตปฏิรูปที่ดิน และออกเอกสารสิทธิ สปก. 4 -01 ต่อไป

14.) วันที่ 26 มีนาคม 2545 การหารือระหว่างรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (นายประพัฒน์ ปัญญาชาติรักษ์) กับตัวแทนสมัชชาคนจน ณ ห้องประชุมกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กรณีสวนป่าดงมะไฟ เห็นชอบให้นำเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาอนุมัติงบประมาณในการรื้อถอนตออยู่คาฬโรค เนื้อที่ 2,867 ไร่ เป็นเงินทั้งสิ้น 8,601,000 บาท โดยชาวบ้านเป็นผู้ดำเนินการรื้อถอนเอง

15.) วันที่ 2 พฤษภาคม 2545 ประชุมคณะกรรมการแก้ไขปัญหาคาฬโรคของสมัชชาคนจน กรณีสวนป่าดงมะไฟ ที่ประชุมพิจารณาเห็นชอบให้นำเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรี พิจารณาต่อไป

16.) วันที่ 30 พฤษภาคม 2545 ประชุมคณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหาคาฬโรคที่ป่าไม้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครั้งที่ 1 / 2545 (ครั้งที่ 3) ณ ห้องประชุม 3 1 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กรณีสวนป่าดงมะไฟ ที่ประชุมมีมติเห็นชอบให้กรมป่าไม้ทำเรื่องเสนอต่อคณะรัฐมนตรี เพื่อพิจารณาอนุมัติงบประมาณค่ารื้อถอนตออยู่คาฬโรค โดยให้ราษฎรเป็นผู้ดำเนินการรื้อถอนเอง จำนวนเนื้อที่ 2,867 ไร่ เป็นเงินทั้งสิ้น 8,601,000 บาท ทั้งนี้ให้เสนอคณะกรรมการกำกับและติดตามการแก้ไขปัญหาคาฬโรคของสมัชชาคนจน พิจารณากลับกรอเรื่องเพื่อเสนอต่อคณะรัฐมนตรี ส่วนกรณีการออกเอกสารสิทธิ สปก. 4 01 ให้สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (สปก.) เร่งดำเนินการออกเอกสารสิทธิแก่ราษฎรต่อไป

17.) วันที่ 13 มิถุนายน 2545 ประชุมคณะกรรมการกำกับและติดตามการแก้ไขปัญหาสมัชชาคนจน ครั้งที่ 4 / 2545 ณ ทำเนียบรัฐบาล กรณีสวนป่าดงมะไฟ ที่ประชุมมีมติเห็นชอบให้นำเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณา โดย พล.อ. ชวลิต ยงใจยุทธ จะประสานงานไปยังประธานคณะกรรมการแก้ไขปัญหาของสมัชชาคนจน (นายปองพล อดิเรกสาร) ทั้งนี้ ให้กรมป่าไม้ทำเรื่องเสนอต่อคณะรัฐมนตรีต่อไป

18.) วันที่ 23 กันยายน 2545 ประชุมคณะกรรมการแก้ไขปัญหาของสมัชชาคนจน กรณีสวนป่าดงมะไฟที่ประชุมมีมติให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ประสานงานให้กรมป่าไม้ส่งมอบพื้นที่พร้อมแผนที่แนบท้ายให้สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (สปก.) ดำเนินการตามกฎหมายปฏิรูปที่ดินต่อไป ถ้าพื้นที่ใดยังมีตอซุงคาลิปดัสเกืออยู่ ให้ สปก. ร่วมกับสมัชชาคนจน เสนอขอของบประมาณสนับสนุนในการรื้อถอน จากนั้นคณะรัฐมนตรีได้มีมติรับทราบผลการประชุมดังกล่าวในวันที่ 1 ตุลาคม 2545 ตามที่รองเลขาธิการนายกรัฐมนตรีฝ่ายการเมือง (พลโทปรีชา วรรณรัตน์) กรรมการและผู้ช่วยเลขาธิการคณะกรรมการเสนอ

สถานการณ์ปัจจุบัน

ตัวแทนชาวบ้านผู้เดือดร้อนป่าดงมะไฟได้ติดตามผลการดำเนินการออกเอกสารสิทธิ สปก. 4 01 ที่สำนักงานปฏิรูปที่ดินจังหวัดยโสธร เจ้าหน้าที่ สปก. แจ้งว่ายังไม่ได้รับแผนที่แนบท้าย จากกรมป่าไม้ ทำให้ไม่สามารถดำเนินการได้ ส่วนกรณีการรื้อถอนตอซุงคาลิปดัสชาวบ้านได้มีการประชุมพิจารณามติคณะรัฐมนตรีวันที่ 1 ตุลาคม 2545 มติที่ที่ประชุมชาวบ้านยืนยันตามแนวทางการแก้ไขปัญหาตามมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 11 มีนาคม 2540

ปัญหาอุปสรรค

- 1.) รัฐบาลไม่ดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 18 มีนาคม 2540

ข้อเรียกร้อง

- 1.) ให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาอนุมัติงบประมาณในการรื้อถอนตอซุงคาลิปดัส เนื้อที่ 2,867 ไร่ เป็นเงินทั้งสิ้น 8,601,000 บาท โดยให้ราษฎรเป็นผู้ดำเนินการรื้อถอนเอง
- 2.) ให้ สปก.เร่งดำเนินการออกเอกสารสิทธิ สปก. 4 01 แก่ราษฎร ทั้งหมด 332 ราย จำนวน 385 แปลง เนื้อที่ 3,479 ไร่

ผลการเจรจา

ตามมติคณะรัฐมนตรี วันที่ 11 มีนาคม 2540 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบ ดังนี้

- 1.) เห็นชอบให้เพิกถอนสภาพสวนป่าและปรับแนวเขตป่าอนุรักษ์ให้เป็นป่าเศรษฐกิจ

2.) ให้องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ กรมป่าไม้ และ สปก. ดำเนินการตัดฟันไม้ยูคาลิปตัส และรังวัดแปลงที่ดินพร้อมกันไปและให้กรมป่าไม้ส่งมอบพื้นที่ให้กับสำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (สปก.) ให้แล้วเสร็จ ภายในวันที่ 31 พฤษภาคม 2540

3.) จากนั้นให้ สปก. ดำเนินการออกเอกสารสิทธิ์ สปก. 4 - 01 ให้แก่ราษฎร ทั้งหมด 277 ราย ให้แล้วเสร็จภายใน 6 เดือน นับตั้งแต่วันที่ 31 พฤษภาคม 2540 เป็นต้นไป

4.) สำหรับงบประมาณค่าซื้อรถยนต์ยูกาลิปตัส ไร่ละ 3,000 บาท ภาระงานรับเรื่องเพื่อจะนำเข้าเสนอที่ประชุมคณะรัฐมนตรีพิจารณาต่อไป โดยให้ส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับท้องถิ่นตรวจสอบข้อเท็จจริง

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1.) กรมป่าไม้ กระทรวง เกษตรและสหกรณ์
- 2.) สำนักงานป่าไม้เขตอุบลราชธานี
- 3.) สำนักงานป่าไม้จังหวัด ยโสธร
- 4.) สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (สปก.)
- 5.) คณะรัฐมนตรี
- 6.) องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (ออป.)
- 7.) องค์การบริหารส่วนตำบลชั้นใดใหญ่
- 8.) องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งแต่
- 9.) องค์การบริหารส่วนตำบลดงมะไฟ

นโยบาย/กฎหมาย

- 1.) พรบ.ป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507
- 2.) พรบ.ปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518
- 3.) พรบ. สวนป่า พ.ศ. 2535

ข้อสังเกต

เงื่อนไขการให้ดเว้นระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ ปี 2535 ไม่สามารถปฏิบัติได้จริง ตามข้อตกลงร่วมระหว่างรัฐกับ สมัชชาคนจน

แหล่งที่มาของข้อมูล

- 1.เอกสารข้อเสนอต่อการแก้ไขปัญหของสมัชชาคนจน
2. รายงานผลการประชุมคณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหของสมัชชาคนจน กรณีพื้นที่ป่าไม้ ครั้งที่ 2/2545 วันที่ 8 ส.ค. 2545

36.) สวนป่าหนองเยาะ ต.ตาcong ต.พระแก้ว อ.สังขะ จ.สุรินทร์

ประเด็นปัญหา

องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (ออป.) เข้าดำเนินการปลูกสร้างสวนป่ายู คาลิปตัส (ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติฝั่งขวาห้วยสำราญและป่าสงวนแห่งชาติฝั่งซ้ายห้วยเสน) ตามเงื่อนไขการปลูกป่าทดแทนการเข้าสัมปทานทำไม้

พื้นที่ปัญหา

1. บ้านหนองเยาะ ต.ตาcong
2. บ้านกะปู้ ต.ตาcong
3. บ้านโคกชัย ต.ตาcong
4. บ้านเถกิง ต.พระแก้ว
5. บ้านขุน ส่างพอก ต.พระแก้ว
6. บ้านหนองคู ต.พระแก้ว
7. บ้านพรมสะอาด ต. พระแก้ว

ผลการแก้ไขปัญหา

1.) เดือน พ.ค.2540 ประชุมร่วมระหว่างตัวแทนชาวบ้าน ป่าไม้เขตอุบลราชธานี ป่าไม้จังหวัดสุรินทร์ เพื่อพิจารณาโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าหนองเยาะ และการจัดการงบประมาณปลูกฟื้นฟูป่าธรรมชาติ จำนวน 4,581,000 บาท ระยะเวลา 5 ปี (พ.ค. 40 - เม.ย. 45) พร้อมทั้งจัดโครงสร้างบริหารจัดการโดยมีคณะกรรมการ จำนวน 21 คน มีตัวแทนชาวบ้านเป็นประธาน และป่าไม้เขตอุบลราชธานี เป็นเลขานุการคณะกรรมการ

2.) เดือนตุลาคม 2540 กรมป่าไม้ไม่สามารถจัดหางบประมาณจากภาคเอกชนสนับสนุนได้จึงโอนงบบูรณทรัพย์สิน จำนวน 2,290,500 บาท ให้สำนักงานป่าไม้เขตอุบลราชธานี เพื่อเตรียมมอบเป็นค่าใช้จ่ายในการปลูกฟื้นฟูป่า โดยจ่ายเป็นรายปี

3.) เดือน ม.ค.2541 ประชุมร่วมระหว่างป่าไม้เขตอุบลราชธานี กับตัวแทนชาวบ้าน ที่ประชุมมีข้อสรุปให้มูลนิธิชุมชนอีสาน เป็นผู้ทำนิติกรรมสัญญาในการจัดการปลูกฟื้นฟูป่าหนองเยาะ

4.) เดือน เม.ย. 2541 ประชุมรอบคณะกรรมการแก้ไขปัญหาพื้นที่ป่าไม้เพื่อพิจารณาเกี่ยวกับผู้รับดำเนินการปลูกฟื้นฟูป่าหนองเยาะ ผลสรุปว่าผู้รับดำเนินการปลูกฟื้นฟูป่าเป็นบุคคลธรรมดาที่ได้ แต่ต้องดำเนินการตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ ปี พ.ศ. 2535 หากจะยกเว้นต้องส่งให้คณะกรรมการว่าด้วยการพัสดุพิจารณา

5.) เดือน พ.ค. 2543 ประชุมร่วมระหว่างตัวแทนชาวบ้าน ป่าไม้เขตอุบลราชธานี และ สมิชชาคนจน มีข้อสรุปว่า จะร่วมกันดำเนินการสำรวจพื้นที่ป่าหนองเยาะ เพื่อประเมินทรัพยากร และ จำแนกพื้นที่ตามสภาพทรัพยากร การปรับแผนการฟื้นฟูป่าและปรับปรุงคณะกรรมการบริหารจัดการ โครงการปลูกฟื้นฟูป่าหนองเยาะให้เหลือจำนวนทั้งสิ้น 13 คน

6.) วันที่ 8 และ 9 มิ.ย. 2543 ตัวแทนชาวบ้าน นักวิชาการด้านวนศาสตร์ชุมชนสมิชชาคนจน และตัวแทนป่าไม้เขตอุบลราชธานี (นายเสมอ การเกษ) ร่วมกันประชุม และสำรวจพื้นที่ป่าหนองเยาะ โดยตัวแทนป่าไม้เขตชี้แจงต่อที่ประชุมว่าการดำเนินการปลูกฟื้นฟูป่าหนองเยาะต้องดำเนินการภายใต้ระเบียบการปลูกป่าของกรมป่าไม้เท่านั้น

7.) ประชุมคณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหาพื้นที่ป่าไม้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคตะวันออก สมิชชาคนจน ครั้งที่ 2 / 2545 วันที่ 19 พฤศจิกายน 2545 ณ ห้องประชุม 32 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่ประชุมมีมติ เห็นชอบโดยหลักการให้ป่าไม้เขตอุบลราชธานี เป็นผู้เบิกเงินและทำแผนการจ่ายเงิน ส่วนวิธีการปลูก และการดูแลรักษาให้คณะกรรมการซึ่งเป็นกลุ่มของชาวบ้านเป็นผู้จัดการดูแล

8.) วันที่ 26 มีนาคม 2545 การหารือร่วมระหว่างตัวแทนกลุ่มปัญหาพื้นที่ป่าไม้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคตะวันออก สมิชชาคนจน กับนายประพัฒน์ ปัญญาชาติรักษ์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ณ ห้องประชุมกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กรณีป่าหนองเยาะ ผลการหารือ ให้ประธาน (นายประพัฒน์ ปัญญาชาติรักษ์) ส่งการไปยังกรมป่าไม้เพื่อพิจารณาขออนุมัติระเบียบกรมป่าไม้วาดด้วยการปลูกและบำรุงป่า ปี พ.ศ. 2539 และ 2542 และประสานงานไปยังอธิบดีกรมป่าไม้เพื่อขอสนับสนุนเจ้าหน้าที่จากสำนักงานป่าไม้เขตอุบลราชธานี เป็นหัวหน้าโครงการฟื้นฟูป่าหนองเยาะ ทั้งนี้ให้เร่งสนับสนุนงบประมาณในการปลูกฟื้นฟูป่า จำนวนทั้งสิ้น 4,581,000 บาท

9.) วันที่ 30 พฤษภาคม 2545 ประชุมคณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหาของสมิชชาคนจน กรณีปัญหาพื้นที่ป่าไม้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคตะวันออก ครั้งที่ 1 / 2545 วันที่ 30 พฤษภาคม 2545 ณ ห้องประชุม 31 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ผลการประชุมกรณีป่าหนองเยาะที่ประชุมเห็นชอบให้สนับสนุนงบประมาณในการปลูกฟื้นฟูป่าหนองเยาะโดยให้ราษฎรเป็นผู้ดำเนินการและให้นำเรื่องเสนอต่อคณะกรรมการกำกับและติดตามการแก้ไขปัญหาของสมิชชาคนจนเพื่อพิจารณาขออนุมัติระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ ปี พ.ศ. 2535 และระเบียบกรมป่าไม้วาดด้วยการปลูกและบำรุงป่า ปี พ.ศ. 2539 และ 2542 จากนั้นให้นำเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาเห็นชอบต่อไป

10.) วันที่ 13 มิ.ย. 2545 ประชุมคณะกรรมการกำกับและติดตามการแก้ไขปัญหาของสมิชชาคนจน ครั้งที่ 4 / 2545 ณ ทำเนียบรัฐบาล กรณีป่าหนองเยาะ ที่ประชุมมีมติเห็นชอบให้นำเรื่องเสนอ

คณะรัฐมนตรี พิจารณาเห็นชอบ โดย พล.อ. ชวลิต ยงใจยุทธ จะประสานงานไปยังประธานแก้ไข ปัญหาของสมัชชาคนจน (นายปองพล อดิเรกสาร) ทั้งนี้ให้กรมป่าไม้เป็นผู้ทำเรื่องเสนอต่อคณะรัฐมนตรีต่อไป

11.) วันที่ 23 กันยายน 2545 ประชุมคณะกรรมการแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศ กรณีสวนป่า หนองเยาะ ที่ประชุมมีมติให้ตั้งคณะกรรมการร่วมระหว่างหน่วยงานราชการกับผู้แทนสมัชชาคนจน โดยเบิกค่าใช้จ่ายในการดำเนินการผ่านกรมป่าไม้ ตามระเบียบราชการ

12.) วันที่ 1 ตุลาคม 2545 คณะรัฐมนตรี รับทราบผลการประชุมคณะกรรมการแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศ เมื่อวันที่ 23 กันยายน 2545

สถานการณ์ปัจจุบัน

คณะกรรมการชาวบ้านอนุรักษ์ป่าชุมชนหนองเยาะมีมติคัดค้านมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 1 ตุลาคม 2545 เนื่องจากไม่เป็นไปตามข้อตกลงและเจตนารมณ์ในการฟื้นฟูป่าของ ภาคประชาชน

ปัญหาและอุปสรรค

1.) รัฐบาลไม่ดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรี วันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2540 โดยการสนับสนุนงบประมาณให้ดำเนินการตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ ปี พ.ศ. 2535 และการปลูกฟื้นฟูป่าเป็นลักษณะการจ้างชาวบ้านปลูก

ข้อเรียกร้อง

- 1.ให้ออป.รื้อถอนยุคลิปปัดสอออกจากพื้นที่ป่าหนองเยาะโดยเด็ดขาด
- 2.ให้กรมป่าไม้สนับสนุนงบประมาณในการปลูกฟื้นฟูป่าธรรมชาติ ในอัตราไร่ละ 3,000 บาท เนื้อที่ 1,527 ไร่ เป็นเงินทั้งสิ้น 4,581,000 บาท

ผลการเจรจา

มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2540

การปลูกฟื้นฟูให้เป็นป่าธรรมชาติให้กรมป่าไม้หาเงินจากภาคเอกชนมาสนับสนุนในอัตรา ไร่ละ 3,000 บาท เป็นเงินทั้งสิ้น 4,581,000 บาท โดยไม่มีเงื่อนไขผูกพันใด ๆ โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีนโยบายให้เป็นโครงการนำร่องเพียงโครงการเดียว กรมป่าไม้รับว่าจะสามารถหาเงินจ่ายให้ได้ ภายในเดือนเมษายน 2540 จำนวนครึ่งหนึ่งอีกครั้งหนึ่งจะจ่ายให้ได้ภายใน ปี 2540 โดยให้ราษฎร และส่วนราชการจัดทำแผนการ ปลูกฟื้นฟูป่าร่วมกันรวมถึง การดูแลรักษาและใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (ออป.)
2. กรมป่าไม้สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

3. องค์การบริหารส่วนตำบลตาคลี
4. องค์การบริหารส่วนตำบลพระแก้ว
5. สำนักงานป่าไม้จังหวัดสุรินทร์
6. สำนักงานป่าไม้เขตอุบลราชธานี (สำนักบริหาร จัดการในพื้นที่อนุรักษ์ที่ 8 อุบลราชธานี)
7. คณะกรรมการว่าด้วยการพัสดุลำดับนักนายกรัฐมนตรี
8. คณะรัฐมนตรี

นโยบาย กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- 1.) พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507
- 2.) พระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535
- 4.) มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 22 เมษายน 2539
- 5.) มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 11 มีนาคม 2540
- 6.) มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 3 เมษายน 2544
- 7.) มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 1 ตุลาคม 2545
- 8.) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535
- 9.) ระเบียบกรมป่าไม้ว่าด้วยการปลูกและบำรุงป่า ปีพ.ศ. 2539 และ 2542

ข้อสังเกต

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ ปีพ.ศ. 2535 และระเบียบกรมป่าไม้ว่าด้วยการปลูกและบำรุงป่า ปี 2539 และปี 2542 เป็นอุปสรรคในการฟื้นฟูป่าธรรมชาติของชาวบ้านตามมติ ครม. 11 มี.ค. 2540

แหล่งที่มาของข้อมูล

1. เอกสารข้อเสนอต่อการแก้ไขของสมัชชาคนจน
2. รายงานผลการดำเนินงานโครง การป่าชุมชน จ. สุรินทร์
3. รายงานผลการประชุมคณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหาของสมัชชาคนจน กรณีพื้นที่ป่าไม้ ครั้งที่ 2/2545 วันที่ 8 ส.ค. 2545

37.) สวนป่ายูคาลิปตัสและหมู่บ้านป่าไม้จำปา อ.สีชมพู จ.ขอนแก่น

ประเด็นปัญหา

โครงการพัฒนาป่าดงลานดำเนินการปลูกสร้างสวนป่ายูคาลิปตัสในที่ดินทำกินของชาวบ้าน และได้จัดสรรที่ดินใหม่ให้กับราษฎรครอบครัวละ ๑๕ ไร่ แต่ไม่สามารถเข้าใช้ประโยชน์ได้เพราะขัดแย้งกับเจ้าของพื้นที่เดิม

พื้นที่ปัญหา

- 1.) บ้านหนองหญ้าปล้อง ต. ดงลาน อ. สีชมพู จ. ขอนแก่น

ผลการดำเนินงาน

สำนักงานป่าไม้เขตขอนแก่นได้ตรวจสอบพื้นที่ สปก. และดำเนินการรังวัดพื้นที่แต่ไม่สามารถออกเอกสารสิทธิได้เพราะกรมป่าไม้กับหน่วยงาน สปก. ไม่สามารถตกลงกันได้สำหรับกรณี ชาวบ้าน ๕ ราย ที่ถูกสวนป่าประกาศทับที่ดินทำกิน หน่วยงาน สปก. ได้ดำเนินการสอบสวนสิทธิแล้วแต่ไม่สามารถจัดที่ดินให้กับราษฎรได้จึงเสนอเรื่องให้กับคณะรัฐมนตรี อนุมัติเพื่อดำเนินการอนุมัติจ่ายค่าชดเชยให้กับราษฎรที่ได้รับความเดือดร้อน

สถานภาพปัจจุบัน และปัญหาอุปสรรค

การดำเนินงานไม่มีความคืบหน้า

ข้อเรียกร้อง

- 1.) ให้รัฐยกเลิกพื้นที่ปลูกไม้ยูคาลิปตัสโดยเด็ดขาด และ ให้สำนักงานปฏิรูปที่ดินจังหวัดเร่งดำเนินการออกเอกสารสิทธิ สปก. ๔-๐๑ ให้กับชาวบ้าน
- 2.) ให้รัฐดำเนินการจัดสรรที่ดินทำกินให้กับชาวบ้าน ๘ ราย หรือ จ่ายค่าชดเชยแทนในกรณีที่ไม่สามารถจัดสรรที่ดินให้กับชาวบ้านได้

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1.) สำนักงานปฏิรูปที่ดินจังหวัดขอนแก่น
- 2.) กรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- 3.) สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

นโยบาย กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- 1.) พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507
- 3.) พรบ. ปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518

ข้อสังเกต

การส่งโอนย้ายกลุ่มปัญหาป่าดงลานจากกลุ่มปัญหาพื้นที่ป่าไม้เป็นกลุ่มที่ดินสาธารณะ
ประโยชน์มีความล่าช้า

แหล่งที่มาของข้อมูล

1. เอกสารข้อเสนอต่อการแก้ไขของสมาชิชาคนจน
2. มติ ครม. วันที่ 18 มี.ค. 2540
3. มติ ครม. วันที่ 3 เม.ย. 2544

38.) สวนป่าดงเค็ง ต. ชานูวรรณ อ.พนมไพร จ. ร้อยเอ็ด

ประเด็นปัญหา

กรมป่าไม้ดำเนินการปลูกสร้างสวนป่ายูคาลิปตัสในพื้นที่สาธารณประโยชน์ป่าดงเค็ง เนื้อที่ 2,000 ไร่

พื้นที่ปัญหา

- บ้านพนัส ต. ชานูวรรณ
- บ้านดอนสว่าง ต. ชานูวรรณ
- บ้านท่าเสียว ต. แสนสุข
- บ้านท่าลาด ต. แสนสุข
- บ้านท่าวารี ต. แสนสุข
- บ้านดอนแดง ต. แสนสุข

ผลการแก้ไขปัญหา

ปี พ.ศ. 2533 - 2536 กรมป่าไม้ได้เข้าดำเนินการปลูกสร้างสวนป่ายูคาลิปตัส ตามโครงการพัฒนาป่าไม้ทุ่งกุลาร้องไห้ รวมเนื้อที่ทั้งสิ้น 2,000 ไร่ ทำให้ชาวบ้านได้รับความเดือดร้อน เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวเป็นที่สาธารณะที่ประชาชน จำนวน 6 หมู่บ้านใช้ประโยชน์ร่วมกัน และเกิดการคัดค้านของชาวบ้านตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2536 เป็นต้นมา ดังลำดับเหตุการณ์ต่อไปนี้

1.) ชาวบ้านรอบป่าดงเค็ง จำนวนประมาณ 1,200 คน ชุมชนที่ศาลากลางจังหวัดร้อยเอ็ด เรียกร้องให้ยกเลิกโครงการปลูกยูคาลิปตัสในพื้นที่ป่าดงเค็งโดยเด็ดขาด และให้ดำเนินการรื้อถอนป่ายูคาลิปตัสที่ปลูกแล้วออกจากป่าดงเค็ง โดยมีรองผู้ว่าราชการจังหวัดร้อยเอ็ด (นายทวี ศุภธีระ) ออกมารับหนังสือและรับปากว่าจะดำเนินการให้แล้วเสร็จ ภายใน 1 เดือน

2.) วันที่ 20 กันยายน 2536 ชาวบ้านประมาณ 2,000 คน ชุมชนบริเวณป่าดงเค็ง และเข้าตัดต้นยูคาลิปตัส เนื้อที่ประมาณ 1,700 ไร่

3.) วันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2537 เจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมแกนนำชาวบ้านจำนวน 7 คน ชื้อหาบุกรุกที่สาธารณประโยชน์ และทำลายทรัพย์สินของทางราชการ

4.) วันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2537 ชาวบ้านยื่นหนังสือร้องเรียนต่อผู้ว่าราชการจังหวัดร้อยเอ็ดให้แก้ไขปัญหাপ่าดงเค็ง โดยผู้ว่าราชการจังหวัดรับปากจะดำเนินการตามข้อเสนอภายใน 3 เดือน

5.) วันที่ 8 - 17 มีนาคม 2537 ชาวบ้านชุมนุมในพื้นที่ป่าดงเค็ง โดยเรียกร้องให้กรมป่าไม้ยกเลิกสวนป่าดงเค็งโดยเด็ดขาด ให้สิทธิชาวบ้านในการจัดการป่าดงเค็ง และให้ถอนการดำเนินคดีแก่

ชาวบ้านที่ถูกจับกุม ผลปรากฏว่า อธิบดีกรมป่าไม้ (นายผ่อง เล่งอี้) ได้ส่งมอบสวนป่าให้ผู้ว่าราชการจังหวัดร้อยเอ็ด จากนั้นผู้ว่าราชการจังหวัดร้อยเอ็ดได้ส่งมอบพื้นที่ให้นายอำเภอพนมไพร และนายอำเภอพนมไพรได้แต่งตั้งคณะกรรมการแก้ไขปัญหาที่สาธารณประโยชน์ป่าดงเค็ง จำนวน 27 คน โดยคณะกรรมการชุดดังกล่าวได้ประชุม ในวันที่ 17 มีนาคม 2537 มีมติให้รื้อยุคลิปต์สทั้งหมดออกจากป่าดงเค็ง แล้วทำการฟื้นฟูสภาพป่าธรรมชาติในรูปแบบป่าชุมชน

6.) วันที่ 26 มีนาคม 2537 ชาวบ้านรอบป่าดงเค็งได้เข้าชุดถอนยุคลิปต์สแปลงปลูกปี พ.ศ. 2533 เนื้อที่ 300 ไร่

7.) ปี พ.ศ. 2537 - 2540 ชาวบ้านจำนวน 6 หมู่บ้าน รอบป่าดงเค็งได้ร่วมกันจัดการฟื้นฟูสภาพป่าในรูปแบบป่าชุมชน โดยมีการจัดตั้งคณะกรรมการชาวบ้านอนุรักษ์ป่าดงเค็งขึ้น และมีการจัดการทรัพยากรป่าดงเค็งโดยจำแนกพื้นที่ป่าเป็นป่าอนุรักษ์ จำนวน 1,500 ไร่ และเป็นป่าเพื่อการใช้สอย เนื้อที่ 1,357 ไร่

8.) ปี พ.ศ. 2540 - 2546 ชาวบ้านเรียกร้องในนามสมัชชาคนจนเพื่อให้รัฐบาลสนับสนุนงบประมาณในการปลูกฟื้นฟูป่า ในอัตราไร่ละ 3,000 บาท คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบหลักการในวันที่ 25 ก.พ. 2540 ให้รัฐบาลสนับสนุนงบประมาณดังกล่าว ต่อมา วันที่ 19 มกราคม 2542 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบอนุมัติงบประมาณ เป็นเงินทั้งสิ้น 8,571,000 บาท โดยการบริหารจัดการงบประมาณให้เป็นไปตามระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

สถานภาพปัจจุบัน

ไม่สามารถนำงบประมาณมาดำเนินการได้เนื่องจากมีความขัดแย้งเกี่ยวกับแผนการปลูกฟื้นฟูป่าระหว่างหน่วยงานรัฐกับองค์กรชาวบ้าน รวมทั้งระเบียบ ข้อกำหนดเกี่ยวกับการใช้จ่ายงบประมาณ

ปัญหาอุปสรรค

ระเบียบการจัดการงบประมาณ และการปลูกป่าของรัฐ มีความขัดแย้งกับเจตนารมณ์ในการปลูกฟื้นฟูป่าของชาวบ้าน

ข้อเรียกร้อง

ให้รัฐบาลสนับสนุนงบประมาณในการฟื้นฟูสภาพป่าดงเค็ง เนื้อที่ 2,857 ไร่ เป็นเงินทั้งสิ้น 8,571,000 บาท

ผลการเจรจา

1.) ตามมติคณะรัฐมนตรี วันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2540 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบ ในหลักการ เกี่ยวกับการฟื้นฟูสภาพป่าดงเค็งให้เป็นป่าธรรมชาติโดยให้สิทธิชาวบ้านมีส่วนร่วมในการรักษาและใช้ ประโยชน์อย่างยั่งยืน

2.) มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 19 มกราคม 2542 คณะรัฐมนตรีได้พิจารณาการแก้ไขปัญหาป่าดง เค็งตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เสนอ แล้วมีมติอนุมัติให้ฟื้นฟูสภาพป่าดงเค็งให้เป็นป่าธรรมชาติ เนื้อที่ 2,857 ไร่ โดยใช้งบประมาณ 8,571,000 บาท โดยให้กรมป่าไม้จัดสรรเงินจำนวนดังกล่าว ผ่านองค์การบริหารส่วนตำบล

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1.) กรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- 2.) คณะรัฐมนตรี
- 3.) สำนักงานป่าไม้จังหวัดร้อยเอ็ด
- 4.) องค์การบริหารส่วนตำบลชานูวรรณ
- 5.) องค์การบริหารส่วนตำบลแสนสุข

นโยบาย/กฎหมาย

- 1.) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535
- 2.) มติครม. วันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2540
- 3.) มติครม. วันที่ 19 มกราคม 2542
- 4.) ระเบียบกรมป่าไม้ว่าด้วยการจ้างปลูกป่า ปี พ.ศ. 2539
- 5.) พรบ. สวนป่า พ.ศ. 2535

ข้อสังเกต

1. กลไกการจัดทำแผนการใช้ จ่ายงบประมาณของ อบต.ชานูวรรณ และการปรับหมวดค่าใช้ จ่ายตามระเบียบการงบประมาณ ไม่สอดคล้องกับแผนการฟื้นฟูป่าของชาวบ้าน
2. รัฐโดยสำนักงานป่าไม้จังหวัดร้อยเอ็ดและ อบต.ชานูวรรณ ต้องการดำเนินการปลูกฟื้นฟู ป่าเองทำให้แผนการฟื้นฟูป่าของชาวบ้านไม่สามารถดำเนินการได้

แหล่งที่มาของข้อมูล

1. เอกสารข้อเสนอต่อการแก้ไขปัญหาของสมัชชาคนจน
2. องค์การบริหารส่วนตำบลชานูวรรณ อ. พนมไพร จ. ร้อยเอ็ด

3. รายงานผลการประชุมคณะอนุ กรรมการแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศในพื้นที่ป่าไม้ ครั้งที่ 2/2545 วันที่ 8 ส.ค. 2545

39.) สวนป่าบ้านนาอ่าง อ.เต่างอย จ.สกลนคร

ประเด็นปัญหา

กรมป่าไม้ ปกครองสวนป่ายุคอาณานิคม เนื้อที่ ๑,๘๒๐ ไร่ ทับที่ทำกินราษฎรจำนวน ๑๗๗ ครอบครัว

พื้นที่ปัญหา

- 1.) บ้านนาอ่าง ต. นาตาล อ. เต่างอย จ. สกลนคร

ผลการดำเนินงาน

- 1.) มติครม. วันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2540 เห็นชอบ ให้มี การเพิกถอนสภาพสวนป่า ตาม มติ คณะกรรมการจังหวัด
- 2.) กรณีชาวบ้าน ๑๗๗ ราย ที่ได้รับ ความเดือดร้อนจังหวัดได้ส่งมติการ แก้ไขปัญหาให้กับ กระทรวงเกษตรและ สหกรณ์ เพื่อนำเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อ พิจารณานุมัติส่งมอบพื้นที่ให้ กับ สปก. นำไปปฏิรูปที่ดินให้กับ ราษฎรต่อไป
- 3.) สำนักงานป่าไม้เขตอุดรธานีได้ดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงและทำแผนที่ป่าทั้งหมด สภาพเพื่อส่งมอบพื้นที่ให้ สปก.ดำเนินการต่อไป

ปัญหาและอุปสรรค

เรื่องยุติแล้ว

ข้อเรียกร้อง

ให้คณะรัฐมนตรี มีมติให้ยก เลิกพื้นที่สวนป่าที่ทับที่ดิน ของราษฎรและเร่งรัดให้มีการออก เอกสารสิทธิ สปก. ๔-๐๑ ให้กับราษฎร

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1.) กรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- 2.) สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมจังหวัดสกลนคร
- 3.) สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

นโยบาย กฎหมาย

- 1.) มติครม.วันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2540
- 2.) พรบ.สวนป่า พ.ศ. 2535
- 4.) พรบ.ปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518

ข้อสังเกต

ผลการเจรจาวันที่ 17 ก.พ. 40 เรื่องเช่า ครม. 25 ก.พ. 40 ให้ทบพนมดิ ครม.11 มี.ค. 40 มีการดเว้นการคืนเงินให้กับกระทรวงการคลังของกรมป่าไม้ซึ่งทำให้การแก้ไขปัญหาดำเนินการได้รับข้อยุติ

แหล่งที่มาของข้อมูล

1. เอกสารข้อเสนอต่อการแก้ไขปัญหาดำเนินการของสมัชชาคนจน
2. มติ ครม. วันที่ 11 มีนาคม 2540
3. เอกสารรายงานความคืบหน้าของสมัชชาคนจน ปี พ.ศ. 2540

40.) สวนป่าสร้างค้อ อ.ภูพาน จ.สกลนคร

ประเด็นปัญหา

กรมป่าไม้ปลูกสวนป่า ๒ แปลง ครอบคลุมพื้นที่ ๓,๑๓๗ ไร่ ทับที่ ดินทำกินของราษฎร ๒๒๖ ราย

พื้นที่ปัญหา

- 1.) บ้านสร้างค้อ กิ่งอ.ภูพาน จ.สกลนคร

ผลการดำเนินงาน

- 1.) มติ ครม. วันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2540 มีมติ เห็นชอบให้มีการแต่งตั้งคณะทำงานตรวจสอบข้อเท็จจริงในพื้นที่ของราษฎร ๒๐ ราย เนื้อที่ ๒๓๓ ไร่ เฉพาะในพื้นที่สวนป่า บ้านสร้างค้อให้แล้วเสร็จ
- 2.) คณะทำงานลงตรวจสอบข้อเท็จจริงเสนอต่อคณะกรรมการแก้ไขปัญหาป่าไม้จังหวัดสกลนคร ที่ประชุมมีมติเห็นชอบให้นำพื้นที่ไปปฏิรูปที่ดินแก่ราษฎรต่อไป

สถานภาพปัจจุบัน

ชาวบ้านสามารถเข้าทำประโยชน์ในพื้นที่ทำกินเดิมได้

ปัญหาอุปสรรค

- 1.) ยังไม่มีการออกเอกสารสิทธิ์ สปก. 4-01 ให้กับราษฎร

ข้อเรียกร้อง

ให้รัฐยกเลิกพื้นที่สวนป่า พร้อมทั้งงดเว้นระเบียบให้ สปก. จ่ายค่าชดเชยงบประมาณในการปลูกป่าให้ กรมป่าไม้ จากนั้นให้กรมป่าไม้ ส่งมอบพื้นที่ให้ สปก. ดำเนินการออก เอกสารสิทธิ์ สปก. ๔-๐๑ แก่ราษฎรต่อไป

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1.) สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม
- 2.) สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมจังหวัดสกลนคร

นโยบาย กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- 1.) พรบ.ปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518
- 2.) พรบ. สวนป่า พ.ศ. 2535

ข้อสังเกต

ผลการเจรจาวันที่ 17 ก.พ. 40 เรื่องเข้า ครม. 25 ก.พ. 40 ให้ทบทุนมติ ครม. 11 มี.ค. 40 มีการดเว้นการคืนเงินให้กับกระทรวงการคลังของกรมป่าไม้ ทำให้การแก้ไขปัญหาได้รับข้อยุติ

แหล่งที่มาของข้อมูล

1. เอกสารข้อเสนอต่อการแก้ไขปัญหาของสมัชชาคนจน

2. มติ ครม. วันที่ 11 มีนาคม 2540
3. เอกสารรายงานความคืบหน้าของสมาชิกคนจน ปี พ.ศ. 2540

41.) กรณีสวนป่ายูคาลิปตัส ปาดงนาซี - คิแลน อ.ตระการพืชผล

จ.อุบลราชธานี

ประเด็นปัญหา

องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (ออป.) ได้ดำเนินการปลูกสร้างสวนป่า ยูคาลิปตัสในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติดงนาซี - คิแลนตามเงื่อนไขการสัมปทานตัดไม้ ทบที่ดินทำกินชาวบ้านจำนวน 76 ราย เนื้อที่ 1,807 ไร่ และที่สาธารณประโยชน์ของชุมชน จำนวน เนื้อที่ 3,311 ไร่

พื้นที่ปัญหา

- 1.) บ้านขามเปี้ย หมู่ ๑, ๔ ต. ขามเปี้ย อ.ตระการพืชผล จ. อุบลราชธานี
- 2.) บ้านน้ำคำ หมู่ ๒ ต. ขามเปี้ย
- 3.) บ้านนาตาหมุด หมู่ ๖ ต.ขามเปี้ย
- 4.) บ้านศรีสุข หมู่ ๘ ต. ขามเปี้ย
- 5.) บ้านดอนหม หมู่ ๑๐ ต. ขามเปี้ย

ผลการแก้ไขปัญหา

ช่วงปี พ.ศ. 2528-2537 หลังจาก ออป. ปลูกสร้างสวนป่าได้เนื้อที่ 3,311 ไร่ ชาว....ได้ร่วมกันคัดค้านการปลูกสวนป่าต่อนายอำเภอตระการพืชผล (นายชาญชัย ศรีวัชรรัตน์) แต่ ออป.ยังคงดำเนินการต่อไปจนกระทั่ง ออป. มีแผนในการขยายพื้นที่เพื่อสร้างสวนป่าเพิ่มขึ้น กลุ่มชาวบ้านจึงได้รวมตัวกันคัดค้านต่อนายอำเภอ ออป.จึงยกเลิกการปลูกสวนป่า

สถานการณ์ปัจจุบัน

เครือข่ายองค์กรชาวบ้านปาดงนาซี - คิแลน ได้เดินสำรวจ จำแนกพื้นที่บริเวณสวนป่าเพื่อวางแผนการจัดสรรทรัพยากร และจัดทำข้อเสนอต่อองค์การบริหารส่วนตำบลขามเปี้ย และหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง

ปัญหาและอุปสรรค

หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องยังไม่มีดำเนินการแก้ไขปัญหามาตามข้อเรียกร้องแต่อย่างใด

ข้อเรียกร้อง

- 1.) ให้รื้อถอนสวนป่ายูคาลิปตัสออกจากปาดงนาซี-คิแลน โดยเด็ดขาด
- 2.) ให้ดำเนินการออกเอกสารสิทธิ์แก่ราษฎรในบริเวณที่สวนป่าทับที่ดินทำกิน และพื้นที่ที่นอกเหนือจากที่ทำกินเดิมให้ชุมชนมีอำนาจในการจัดการ พื้นฟูป่าธรรมชาติในรูปแบบ “ป่าชุมชน”

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1.) องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (ออป.)

- 2.) สำนักงานป่าไม้จังหวัดอุบลราชธานี
- 3.) สำนักบริหารจัดการในพื้นที่อนุรักษ์ ที่ 8 อุบลราชธานี
- 4.) กรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- 5.) กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 6.) องค์การบริหารส่วนตำบลขามเปี้ย อ.ตระการพืชผล

นโยบาย/กฎหมาย

- 1.) พรบ.ป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507
- 2.) พรบ.สวนป่า พ.ศ. 2535
- 3.) พรบ.ปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518

ข้อสังเกต

องค์กรชาวบ้านยังไม่มีมาตรการและแผนการจัดสรรทรัพยากรในพื้นที่สวนป่า หากมีการยกเลิกพื้นที่สวนป่าในอนาคต

แหล่งที่มาของข้อมูล

1. การประชุมร่วมระหว่างตัวแทนชาวบ้านกับนักวิจัย
2. มติ อบต. ขามเปี้ย อ. ตระการพืชผล จ. อุบลราชธานี
3. เอกสารกรณีศึกษาสวนป่าดงนาอี คีแลน ของโครงการป่าชุมชน

42.) กรณีสวนป่ายูคาลิปตัส เขาโต๊ะ อ.พนมดงรัก จ. สุรินทร์

ประเด็นปัญหา

- 1.) การเปลี่ยนแปลงสภาพการถือครองที่ดินในพื้นที่ สปก.
- 2.) เอกชนปลูกสร้างสวนป่ายูคาลิปตัสในบริเวณป่าต้นน้ำ

พื้นที่ปัญหา

- 1.) บ้านเขาโต๊ะ หมู่ 19 ต.บักได อ.พนมดงรัก จ. สุรินทร์

ความเป็นมา และสภาพปัญหา

1.) สปก. ได้จัดสรรที่ดินทำกินให้กับราษฎรในปีพ.ศ. 2534 เฉลี่ยครอบครัวละ 23 – 24 ไร่ แต่การจัดสรรที่ดินเป็นพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมต่อการทำการเกษตร สปก. จึงได้จัดสรรที่ดินทำกินเพิ่มให้กับราษฎร อีก ครอบครัวละ 14 ไร่และในช่วงปี พ.ศ. 2540 ได้มีเอกชนจากภายนอกได้แก่กลุ่มพ่อค้า นายทุน กลุ่มครูในอำเภอปราสาทเข้ามากว้านซื้อสิทธิ สปก. จากชาวบ้านซึ่งในปัจจุบันคงเหลือราษฎรที่เอกสารสิทธิ สปก. อยู่เพียง 15 ราย

2.) หลังจากเอกชนได้เข้าซื้อสิทธิ สปก. กับชาวบ้านเอกชนได้ดำเนินการปลูกสวนป่ายูคาลิปตัสตามโครงการส่งเสริมปลูกพืชเศรษฐกิจโตเร็วซึ่งมีผลกระทบต่อสภาพดินและแหล่งน้ำ

การดำเนินการแก้ไขปัญหา

ชาวบ้านได้ร่วมกันบริจาคพื้นที่และขอซื้อที่ดินมาจัดการในรูปแบบป่าชุมชน จำนวน 1,500 ไร่

ปัญหาและอุปสรรค

การทำประโยชน์ของเอกชนทำให้เกิดปัญหาความเสื่อมโทรมของระบบนิเวศน์ เนื่องจากเป็นพื้นที่ต้นน้ำลำชี

ข้อเรียกร้อง

ให้มีการตรวจสอบการถือครองที่ดินของเอกชนในพื้นที่

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1.) สำนักงานปฏิรูปที่ดินจังหวัดสุรินทร์
- 2.) สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม
- 3.) สำนักบริหารจัดการในพื้นที่อนุรักษ์ ที่ 7 นครราชสีมา
- 4.) กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

นโยบาย/กฎหมาย

- 1.) พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507
- 2.) พระราชบัญญัติปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม 2518

ข้อสังเกต

ควรมีการตรวจสอบการถือครองที่ดิน สปก. และการใช้ประโยชน์ที่ดินผิดประเภทของเอกชน

แหล่งที่มาของข้อมูล

เอกสารการดำเนินงานของเครือข่ายเครือข่ายป่าชุมชน จ. สุรินทร์

43.) กรณีสวนป่าโพธิ์ชัย ต. คำพอง อ. โพธิ์ชัย จ. ร้อยเอ็ด

ประเด็นปัญหา

กรมป่าไม้ดำเนินการปลูกสร้างสวนป่ายูคาลิปตัสทับที่ทำกินราษฎร

พื้นที่ปัญหา

1.) บ้านภูเขาทอง หมู่ ๕ , ๙ ต. คำพอง

ผลการแก้ไขปัญหา

1.) มติคณะรัฐมนตรี วันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๓๙ เห็นชอบให้การดำเนินการแก้ไขปัญหาสวนป่าให้เป็นไปตามมติของสภาตำบล จากนั้นให้ออป.เป็นผู้ดำเนินการรื้อถอนยูคาลิปตัส โดยพื้นที่สวนป่าที่กรมป่าไม้รับผิดชอบ 1,078 ไร่ ให้ดำเนินการตามแนวทางของป่าดงมะไฟ จ.ยโสธร ส่วนพื้นที่สวนป่าของ ออป. ให้ดำเนินการตามแนวทางป่าหนองเยาะ จ. สุรินทร์

2.) มติคณะรัฐมนตรี วันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๔๐ เห็นชอบให้ดำเนินการตัด ยูคาลิปตัสให้แล้วเสร็จภายในวันที่ ๒๔ ก.พ. ๒๕๔๐ และให้จังหวัดทำ แผนที่แสดงเขตพื้นที่สวนป่าที่จะฟื้นฟูเป็นป่าธรรมชาติและบริเวณที่ผ่านการสอบสวนสิทธิ์แล้วลงในแผนที่จำแนกการใช้ประโยชน์ทรัพยากรที่ดิน และป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ในกรณีการรื้อถอนต้นไม้ยูคาลิปตัสในส่วนที่ทับที่ทำกินให้รัฐสนับสนุนงบประมาณในการรื้อถอนอัตราไร่ละ 3,000 บาท เป็นเงิน 1,676,000 บาท เนื้อที่ 589 ไร่

3.) ปี พ.ศ. 2542 รัฐได้ส่งมอบเอกสารสิทธิ์ สปก. 4-01 แก่ราษฎร จำนวน 57 ราย และจ่ายงบประมาณค่ารื้อถอนยูคาลิปตัส จำนวนเงินทั้งสิ้น 1,676,000 บาท

สถานการณ์ปัจจุบัน

1.) การแก้ไขปัญหาสวนป่าในส่วนพื้นที่กรมป่าไม้รับผิดชอบได้ช้อยุติแล้ว

2.) กรณีพื้นที่สวนป่าออป. เนื้อที่ 1,026 ไร่ ออป. ได้เข้าตัดยูคาลิปตัส แต่ไม่ได้ทำการรื้อถอน ทำให้ไม้ยูคาเริ่มแตกแขนงขึ้นมาอีก ปัจจุบันชาวบ้านได้สำรวจพื้นที่เพื่อวางแผนการจัดการโดยจำแนกเป็นพื้นที่ป่าชุมชนประมาณ 726 ไร่ และนำพื้นที่มาจัดสรรให้เกษตรกรผู้ไม่มีที่ทำกิน หรือที่ทำกินไม่เพียงพอ ประมาณ 300 ไร่

ปัญหาอุปสรรค

มีนายทุน ผู้มีอิทธิพลในพื้นที่บุกรุกพื้นที่บริเวณสวนป่าของออป.เดิม

ข้อเรียกร้อง

1.) ให้นำพื้นที่สวนป่าของออป.เดิมมาจัดสรรให้กับเกษตรกรผู้ไม่มีที่ดินทำกินและที่ทำกินไม่เพียงพอ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1.) สำนักบริหารจัดการในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ที่ 4 ขอนแก่น
- 2.) กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

นโยบาย/กฎหมาย

- 1.) พรบ.ปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518
- 2.) พรบ. ป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507

ข้อสังเกต

สวนป่าในพื้นที่ที่ ออป.รับผิดชอบยังยังไม่สามารถหาขายได้เนื่องจากผลประโยชน์จากไม้ยูคาลิปตัสที่แตกแขนงขึ้นมาใหม่ระหว่างองค์การท้องถิ่นกับราชการที่เกี่ยวข้อง

แหล่งที่มาของข้อมูล

1. เอกสารข้อเสนอต่อการแก้ไขปัญหาของสมัชชาคนจน
2. มติองค์การบริหารส่วนตำบลคำพองอ. โพธิ์ชัย จ. ร้อยเอ็ด
3. มติ ครม. วันที่ 22 เม.ย. 2539

44.) สวนป่าสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา

ประเด็นปัญหา

องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (ออป.) ดำเนินการปลูกสร้างสวนป่ายูคาลิปตัส ทับที่ดินทำกินของราษฎร จำนวน ๓๓๘ ครัวเรือน

พื้นที่ปัญหา

- 1.) บ้านดงคำ ต.หนองแวง
- 2.) บ้านพรสวรรค์ ต.หนองแวง
- 3.) บ้านหนองแวง ต.หนองแวง

ผลการแก้ไขปัญหา

- 1.) มีการแต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการแก้ไขปัญหาความร่วมมือระหว่างรัฐบาลกับสมาชิกเกษตรกรภาคอีสาน โดยมีการดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงในระดับพื้นที่
- 2.) ชาวบ้านได้เข้าทำประโยชน์ในพื้นที่บริเวณสวนป่าและถูกเจ้าหน้าที่ฟ้องร้องดำเนินคดีในเวลาต่อมา

สถานภาพปัญหา

รัฐได้จับกุมดำเนินคดีชาวบ้านจำนวน 28 ราย ขออนุญาตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ

ปัญหาและอุปสรรค

รัฐใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการดำเนินคดีชาวบ้าน และไม่ยอมรับแนวทางข้อเสนอการแก้ไขปัญหาของชาวบ้าน

ข้อเรียกร้อง

- 1.) ให้รื้อถอนยูคาลิปตัสออกจากพื้นที่ แล้วจัดสรรที่ดินให้กับราษฎรผู้เดือดร้อน
- 2.) จัดสรรที่ดินทำกินให้กับราษฎร

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้
2. กรมป่าไม้
3. สำนักงานป่าไม้จังหวัดกาฬสินธุ์
4. สำนักงานป่าไม้เขตจังหวัดขอนแก่น

นโยบาย/กฎหมาย

พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๗ ซึ่ง ประกาศป่าสงวนแห่งชาติโคกสูง-ดงหัน ทับที่ดินทำกินของราษฎรและกรมป่าไม้ ได้ดำเนินการปลูกไม้ยูคาลิปตัส

ข้อสังเกต

มีการจับกุมดำเนินคดีกับชาวบ้านที่เข้าทำประโยชน์ในพื้นที่สวนป่า

แหล่งที่มาของข้อมูล

เอกสารของสมาพันธ์เกษตรกรภาคอีสาน (สกยอ.)

45.) ส่วนป่ายูคาลิปตัส บริษัทไม้อัดไทย ต.เหล่างาม อ.โพธิ์ไทย

จ.อุบลราชธานี

ประเด็นปัญหา

บริษัทไม้อัดไทยดำเนินการปลูกสวนป่าไม้ยูคาลิปตัสทับที่ทำกินของราษฎร เนื้อที่ทั้งหมด ประมาณ ๑,๔๐๐ ไร่

พื้นที่ปัญหา

1. บ้านเหล่างาม ต.เหล่างาม
2. บ้านคำจ้าว ต.เหล่างาม
3. บ้านปากห้วยม่วง ต.เหล่างาม
4. บ้านไพรสวรรค์ ต.เหล่างาม
5. บ้านโป่งเป่า ต.เหล่างาม
6. บ้านหนองฟานเย็น ต.เหล่างาม

ผลการแก้ไขปัญหา

ยังไม่มี การดำเนินงานเพื่อติดตามปัญหา

สถานภาพปัจจุบัน

บริษัทไม้อัดไทยหมดสัญญาการขออนุญาตใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติดงภูโหล่น จากนั้นได้โอนพื้นที่สวนป่าให้องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (ออป.) ดำเนินการในพื้นที่

ปัญหาและอุปสรรค

ยังไม่มีกลไกการติดตามการแก้ไขปัญหา

ข้อเรียกร้อง

- 1.) ให้ยกเลิกสวนป่ายูคาลิปตัสโดยเด็ดขาด
- 2.) ให้นำพื้นที่บริเวณที่สวนป่าทับที่ทำกินมาดำเนินการออกเอกสารสิทธิ์ให้กับราษฎร ส่วนพื้นที่ที่อยู่นอกเหนือที่ทำกินเดิมให้ชุมชนดำเนินการจัดการฟื้นฟูป่าธรรมชาติในรูปแบบ “ป่าชุมชน”

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1.) สำนักงานป่าไม้จังหวัดอุบลราชธานี
- 2.) สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมจังหวัดอุบลราชธานี
- 3.) สำนักบริหารจัดการในพื้นที่อนุรักษ์ ที่ 8 อุบลราชธานี
- 4.) กรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- 5.) กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

6.) สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

7.) องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้

นโยบายและกฎหมาย

1.) พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507

2.) พรบ.สวนป่า พ.ศ. 2535

3.) พรบ.ปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518

ข้อสังเกต

ควรมีการวางมาตรการจัดการพื้นที่และตรวจสอบสัญญาเช่าของบริษัทเอกชน

แหล่งที่มาของข้อมูล

1. เอกสารการดำเนินงานของคณะทำงานเครือข่ายที่ดินอีสาน
2. อบต. เหล่างาม อ. โพธิ์ไทร จ. อุบลราชธานี
3. การประชุมร่วมกับตัวแทนชาวบ้านผู้เดือดร้อนของทิมวิชัย

46.) สวนป่าบ้านโพนหิน ต.กำแพง อ.เกษตรวิสัย จ. ร้อยเอ็ด

ประเด็นปัญหา

กรมป่าไม้ดำเนินการปลูกสร้างสวนป่ายูคาลิปตัส ตามโครงการพัฒนาป่าไม้ทุ่งกุลาร้องไห้
เนื้อที่ ๔๐๐ ไร่

พื้นที่ปัญหา

1.) บ้านโพนหิน ต. กำแพง อ. เกษตรวิสัย

ผลการแก้ไขปัญหา

1.) สืบเนื่องจากมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 22 เมษายน 2539 เห็นชอบแนวทางการแก้ไขปัญหา
สมัชชาคนจน กรณีสวนป่าทุ่งกุลาร้องไห้ ให้เป็นไปตามมติสภาตำบล หากสภาตำบลมีมติให้รื้อถอน
ให้ อบต. เป็นผู้ดำเนินการ ภายใน 7 วัน แล้วให้กรมป่าไม้ร่วมกับราษฎรในพื้นที่จัดทำโครงการปลูกฟื้นฟู
ให้เป็นป่าธรรมชาติ

2.) วันที่ 7 พฤษภาคม 2539 สภาตำบลกำแพง ประชุมพิจารณากรณีสวนป่ายูคาลิปตัส มีมติ
ให้รื้อถอน โดยมีเงื่อนไขดังนี้

(1) รายได้หรือผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการจำหน่ายต้องให้ อบต.กำแพง ร้อยละ 10
ของรายได้ทั้งหมด

(2) เมื่อรื้อถอนแล้วทางราชการต้องฟื้นฟูให้เป็นป่าธรรมชาติ หรือจัดสรรให้ อบต.
ดำเนินการ

(3) ต้องให้ราชการจัดสรรงบประมาณ เพื่อสร้างแนวเขตที่สาธารณะเพื่อป้องกันการ
บุกรุก

(4) หากไม่ดำเนินการตามข้อเสนอทั้ง 3 ข้อ ให้คงสภาพป่ายูคาลิปตัสไว้เช่นเดิม

สถานการณ์ปัจจุบัน

- 1.) ไม่มีความคืบหน้าในการดำเนินงาน
- 2.) มีความขัดแย้งในระดับพื้นที่เกี่ยวกับการเข้าไปตัดไม้ยูคาลิปตัสในพื้นที่ ระหว่าง อบต. กับ
ชาวบ้าน

ปัญหาและอุปสรรค

- 1.) มีความขัดแย้งในการใช้ไม้ยูคาลิปตัสในระดับพื้นที่

ข้อเรียกร้อง

- 1.) ให้ดำเนินการรื้อถอนยูคาลิปตัสออกจากพื้นที่สาธารณะของชุมชนบ้านโพนหิน และให้ชุมชน
ดำเนินการฟื้นฟูป่าธรรมชาติ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1.) องค์การบริหารส่วนตำบลกำแพง
- 2.) สำนักงานป่าไม้จังหวัดร้อยเอ็ด
- 3.) กรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

นโยบาย กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- 1.) มติครม. วันที่ 22 เมษายน 2539
- 2.) มติสภาตำบลกำแพง วันที่ 7 พฤษภาคม 2539
- 3.) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ ปี พ.ศ. 2535

ข้อสังเกต

การพิจารณาระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ ปี พ.ศ. 2535 เกี่ยวกับรายได้จากการขายไม้ยูคาลิปตัสต้องนำเข้าแผ่นดินเท่านั้น ซึ่งตำบลกำแพงมีมติให้รื้อถอนโดยเรียกร้องรายได้จากการรื้อถอนจำนวน 10% ทำให้ไม่สามารถกระทำได้

แหล่งที่มาของข้อมูล

1. คณะทำงานเครือข่ายที่ดิน
2. เอกสารข้อเสนอเพื่อแก้ไขปัญหาของสมาชิกคนจน กรณี พื้นที่สวนป่าทุ่งกุลาร้องไห้
3. มติ ครม. วันที่ 22 เม.ย. 2539
4. มติ อบต. กำแพง

47.) สวนป่ายูคาลิปตัสบ้านดอกกรักน้อย ต.กำแพง อ.เกษตรวิสัย

ประเด็นปัญหา

กรมป่าไม้ปลูกสร้างสวนป่ายูคาลิปตัสตามโครงการพัฒนาป่าไม้ทุ่งกุลาร้องไห้ จำนวน ๕ แปลง เนื้อที่ ๑,๒๖๐ ไร่

พื้นที่ปัญหา

- 1.) บ้านดอกกรักน้อย ต. กำแพง อ. เกษตรวิสัย

ผลการแก้ไขปัญหา

1.) สืบเนื่องจากมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 22 เมษายน 2539 เห็นชอบแนวทางการแก้ไขปัญหาสมัชชาคนจน กรณีสวนป่าทุ่งกุลาร้องไห้ ให้เป็นไปตามมติสภาตำบล หากสภาตำบลมีมติให้รื้อถอนให้ อบป. เป็นผู้ดำเนินการ ภายใน 7 วัน แล้วให้กรมป่าไม้ร่วมกับราษฎรในพื้นที่จัดทำโครงการปลูกฟื้นฟูให้เป็นป่าธรรมชาติ

2.) วันที่ 7 พฤษภาคม 2539 สภาตำบลกำแพง ประชุมพิจารณากรณีสวนป่ายูคาลิปตัส มีมติให้รื้อถอน โดยมีเงื่อนไขดังนี้

(1) รายได้หรือผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการจำหน่ายต้องให้ อบต.กำแพง ร้อยละ 10 ของรายได้ทั้งหมด

(2) เมื่อรื้อถอนแล้วทางราชการต้องฟื้นฟูให้เป็นป่าธรรมชาติ หรือจัดสรรให้ อบต. ดำเนินการ

(3) ต้องให้ราชการจัดสรรงบประมาณ เพื่อสร้างแนวเขตที่สาธารณะเพื่อป้องกันการบุกรุก

(4) หากไม่ดำเนินการตามข้อเสนอทั้ง 3 ข้อ ให้คงสภาพป่ายูคาลิปตัสไว้เช่นเดิม

สถานการณ์ปัจจุบัน

- 1.) ไม่มีความคืบหน้าในการดำเนินงาน
- 2.) มีความขัดแย้งในระดับพื้นที่เกี่ยวกับการเข้าไปตัดไม้ยูคาลิปตัสในพื้นที่ ระหว่าง อบต. กับชาวบ้าน

ปัญหาและอุปสรรค

- 1.) มีความขัดแย้งในการใช้ไม้ยูคาลิปตัสในระดับพื้นที่

ข้อเรียกร้อง

- 1.) ให้ดำเนินการรื้อถอนยูคาลิปตัสออกจากพื้นที่สาธารณะของชุมชนบ้านดอกกรักน้อย และให้ชุมชนดำเนินการฟื้นฟูป่าธรรมชาติ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1.) องค์การบริหารส่วนตำบลกำแพง
- 2.) สำนักงานป่าไม้จังหวัดร้อยเอ็ด
- 3.) กรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

นโยบาย กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- 1.) มติ ครม. วันที่ 22 เมษายน 2539
- 2.) มติสภาตำบลกำแพง วันที่ 7 พฤษภาคม 2539
- 3.) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ ปี พ.ศ. 2535

ข้อสังเกต

การพิจารณาระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ ปี พ.ศ. 2535 เกี่ยวกับรายได้จากการขายไม้ยูคาลิปตัสต้องนำเข้าแผ่นดินเท่านั้น ซึ่งตำบลกำแพงมีมติให้รื้อถอนโดยเรียกร้องรายได้จากการรื้อถอนจำนวน 10% ซึ่งไม่สามารถกระทำได้

แหล่งที่มาของข้อมูล

1. คณะทำงานเครือข่ายที่ดิน
2. เอกสารข้อเสนอเพื่อแก้ไขปัญหาของสมาชิกคนจน กรณี พื้นที่สวนป่าทุ่งกุลาร้องไห้
3. มติ ครม. วันที่ 22 เม.ย. 2539
4. มติ อบต. กำแพง

48.) สวนป่ายูคาลิปตัส บ้านหนองอ่าง ต.กำแพง อ.เกษตรวิสัย

ประเด็นปัญหา

กรมป่าไม้ ดำเนินการปลูกสร้างสวนป่ายูคาลิปตัส ตามโครงการพัฒนาป่าไม้ทุ่งกุลาร้องไห้ จำนวน ๒ แปลง เนื้อที่ ๑,๖๐๐ ไร่

พื้นที่ปัญหา

- 1.) บ้านหนองอ่าง ต. กำแพง อ. เกษตรวิสัย

ผลการแก้ไขปัญหา

- 1.) สืบเนื่องจากมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 22 เมษายน 2539 เห็นชอบแนวทางการแก้ไขปัญหาสังคมคนจน กรณีสวนป่าทุ่งกุลาร้องไห้ ให้เป็นไปตามมติสภาตำบล หากสภาตำบลมีมติให้รื้อถอนให้ อบต. เป็นผู้ดำเนินการ ภายใน 7 วัน แล้วให้กรมป่าไม้ร่วมกับราษฎรในพื้นที่จัดทำโครงการปลูกฟื้นฟูให้เป็นป่าธรรมชาติ

- 2.) วันที่ 7 พฤษภาคม 2539 สภาตำบลกำแพง ประชุมพิจารณากรณีสวนป่ายูคาลิปตัส มีมติให้รื้อถอน โดยมีเงื่อนไขดังนี้

- (1) รายได้หรือผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการจำหน่ายต้องให้ อบต.กำแพง ร้อยละ 10 ของรายได้ทั้งหมด

- (2) เมื่อรื้อถอนแล้วทางราชการต้องฟื้นฟูให้เป็นป่าธรรมชาติ หรือจัดสรรให้ อบต.

ดำเนินการ

- (3) ต้องให้ราชการจัดสรรงบประมาณ เพื่อสร้างแนวเขตที่สาธารณะเพื่อป้องกันการบุกรุก

- (4) หากไม่ดำเนินการตามข้อเสนอทั้ง 3 ข้อ ให้คงสภาพป่ายูคาลิปตัสไว้เช่นเดิม

สถานการณ์ปัจจุบัน

- 1.) ไม่มีความคืบหน้าในการดำเนินงาน
- 2.) มีความขัดแย้งในระดับพื้นที่เกี่ยวกับการเข้าไปตัดไม้ยูคาลิปตัสในพื้นที่ ระหว่าง อบต. กับชาวบ้าน

ปัญหาและอุปสรรค

- 1.) มีความขัดแย้งในการใช้ไม้ยูคาลิปตัสในระดับพื้นที่

ข้อเรียกร้อง

- 1.) ให้ดำเนินการรื้อถอนยูคาลิปตัสออกจากพื้นที่สาธารณะของชุมชนบ้านหนองอ่าง และให้ชุมชนดำเนินการฟื้นฟูป่าธรรมชาติ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1.) องค์การบริหารส่วนตำบลกำแพง
- 2.) สำนักงานป่าไม้จังหวัดร้อยเอ็ด
- 3.) กรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

กฎหมาย นโยบาย ที่เกี่ยวข้อง

- 1.) มติครม.วันที่ 22 เมษายน 2539
- 2.) มติสภาตำบลกำแพงวันที่ 7 พฤษภาคม 2539
- 3.) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ ปี พ.ศ. 2535

ข้อสังเกต

การพิจารณาระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ ปี พ.ศ. 2535 เกี่ยวกับการขายไม้ยูคาลิปตัสที่ต้องนำเข้าแผ่นดินเท่านั้น ซึ่งตำบลกำแพงมีมติให้ซื้อถอนโดยเรียกจูงรายได้จากการซื้อถอนจำนวน 10% ทำให้ไม่สามารถกระทำได้

แหล่งที่มาของข้อมูล

1. คณะทำงานเครือข่ายที่ดิน
2. เอกสารข้อเสนอเพื่อแก้ไขปัญหาของสมัชชาคนจน กรณี พื้นที่สวนป่าทุ่งกุลาร้องไห้
3. มติ ครม. วันที่ 22 เม.ย. 2539
4. มติ อบต. กำแพง

49.) สวนป่ายูคาลิปตัสบ้านนกเหาะ ต.ดงครั่งใหญ่ อ.เกษตรวิสัย

ประเด็นปัญหา

กรมป่าไม้ดำเนินการปลูกสร้างสวนป่ายูคาลิปตัส ตามโครงการพัฒนาป่าไม้ทุ่งกุลาร้องไห้
เนื้อที่ ๖๐๐ ไร่

พื้นที่ปัญหา

- 1.) บ้านนกเหาะ ต. ดงครั่งใหญ่ อ. เกษตรวิสัย

ผลการแก้ไขปัญหา

1.) สืบเนื่องจากมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 22 เมษายน 2539 เห็นชอบแนวทางการแก้ไขปัญหา
สมัชชาคนจน กรณีสวนป่าทุ่งกุลาร้องไห้ ให้เป็นไปตามมติสภาตำบล หากสภาตำบลมีมติให้รื้อถอน
ให้ อบต. เป็นผู้ดำเนินการ ภายใน 7 วัน แล้วให้กรมป่าไม้ร่วมกับราษฎรในพื้นที่จัดทำโครงการปลูกฟื้นฟู
ให้เป็นป่าธรรมชาติ

2.) วันที่ 7 พฤษภาคม 2539 สภาองค์การบริหารส่วนตำบลดงครั่งใหญ่ ประชุมพิจารณาเรื่อง
ดังกล่าว มีมติให้รื้อถอน โดยมีเงื่อนไขดังนี้

(1) รายได้ หรือผลประโยชน์จากการจำหน่าย ราชการต้องแบ่งให้ อบต. ร้อยละ 50
ของรายได้ทั้งหมด

(2) เมื่อรื้อถอนแล้วราชการต้องทำการฟื้นฟูให้เป็นป่าธรรมชาติ

(3) หลังจากรื้อถอนเสร็จแล้ว ให้ทำคันคูล้อมรอบและมีแนวเขตที่ชัดเจนแน่นอน

(4) หากไม่ได้ตามข้อเสนอทั้ง 3 ข้อ มติที่ประชุม อบต. ดงครั่งใหญ่ ไม่ให้รื้อถอน ให้
คงไว้ตามเดิม

สถานการณ์ปัจจุบัน

1.) ไม่มีความคืบหน้าในการดำเนินงาน

2.) มีความขัดแย้งในระดับพื้นที่เกี่ยวกับการเข้าไปตัดไม้ยูคาลิปตัสในพื้นที่ ระหว่าง อบต. กับ
ชาวบ้าน

ปัญหาและอุปสรรค

1.) มีความขัดแย้งในการใช้ไม้ยูคาลิปตัสในระดับพื้นที่

ข้อเรียกร้อง

1.) ให้ดำเนินการรื้อถอนยูคาลิปตัสออกจากพื้นที่สาธารณะของชุมชนบ้านนกเหาะ และให้ชุมชน
ดำเนินการฟื้นฟูป่าธรรมชาติ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1.) องค์การบริหารส่วนตำบลดงครั่งใหญ่
- 2.) สำนักงานป่าไม้จังหวัดร้อยเอ็ด
- 3.) กรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

กฎหมาย นโยบายที่เกี่ยวข้อง

- 1.) มติครม. วันที่ 22 เมษายน 2539
- 2.) มติสภาตำบลดงครั่งใหญ่ วันที่ 7 พฤษภาคม 2539
- 3.) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ ปีพ.ศ. 2535

ข้อสังเกต

การพิจารณาระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ ปี พ.ศ. 2535 เกี่ยวกับรายได้จากการขายไม้ยูคาลิปตัสที่ต้องนำเข้าแผ่นดินเท่านั้น ซึ่งตำบลดงครั่งใหญ่มีมติให้รื้อถอนโดยเรียก ร้อยราย ได้จากการรื้อถอนจำนวน 50% ทำให้ไม่สามารถกระทำได้

แหล่งที่มาของข้อมูล

1. คณะทำงานเครือข่ายที่ดิน
2. เอกสารข้อเสนอเพื่อแก้ไขปัญหาของสมัชชาคนจน กรณี พื้นที่สวนป่าทุ่งกุลาร้องไห้
3. มติ ครม. วันที่ 22 เม.ย. 2539
4. มติ อบต. ดงครั่งใหญ่

50.) สวนป่ายูคาลิปตัสบ้านแจ่มอารมณ์ ต. ดงครั่งใหญ่ อ. เกษตรวิสัย

ประเด็นปัญหา

กรมป่าไม้ดำเนินการปลูกสร้างสวนป่ายูคาลิปตัส ตามโครงการพัฒนาป่าไม้ทุ่งกุลาร้องไห้
เนื้อที่ ๓๕๐ ไร่

พื้นที่ปัญหา

- 1.) บ้านแจ่มอารมณ์ ต. ดงครั่งใหญ่ อ. เกษตรวิสัย

ผลการแก้ไขปัญหา

- 1.) สืบเนื่องจากมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 22 เมษายน 2539 เห็นชอบแนวทางการแก้ไขปัญหา
สมัชชาคนจน กรณีสวนป่าทุ่งกุลาร้องไห้ ให้เป็นไปตามมติสภาตำบล หากสภาตำบลมีมติให้รื้อถอน
ให้ อบป. เป็นผู้ดำเนินการ ภายใน 7 วัน แล้วให้กรมป่าไม้ร่วมกับราษฎรในพื้นที่จัดทำโครงการปลูกฟื้นฟู
ให้เป็นป่าธรรมชาติ

- 2.) วันที่ 7 พฤษภาคม 2539 สภาองค์การบริหารส่วนตำบลดงครั่งใหญ่ ประชุมพิจารณาเรื่อง
ดังกล่าว มีมติให้รื้อถอน โดยมีเงื่อนไขดังนี้

- (1) รายได้ หรือผลประโยชน์จากการจำหน่าย ราชการต้องแบ่งให้ อบต. ร้อยละ 50
ของรายได้ทั้งหมด

- (2) เมื่อรื้อถอนแล้วราชการต้องทำการฟื้นฟูให้เป็นป่าธรรมชาติ

- (3) หลังจากรื้อถอนเสร็จแล้ว ให้ทำคันคูล้อมรอบและมีแนวเขตที่ชัดเจนแน่นอน

- (4) หากไม่ได้ตามข้อเสนอทั้ง 3 ข้อ มติที่ประชุม อบต. ดงครั่งใหญ่ ไม่ให้รื้อถอน ให้
คงไว้ตามเดิม

สถานการณ์ปัจจุบัน

- 1.) ไม่มีความคืบหน้าในการดำเนินงาน

- 2.) มีความขัดแย้งในระดับพื้นที่เกี่ยวกับการเข้าไปตัดไม้ยูคาลิปตัสในพื้นที่ ระหว่าง อบต. กับ
ชาวบ้าน

ปัญหาและอุปสรรค

- 1.) มีความขัดแย้งในการใช้ไม้ยูคาลิปตัสในระดับพื้นที่

ข้อเรียกร้อง

- 1.) ให้ดำเนินการรื้อถอนยูคาลิปตัสออกจากพื้นที่สาธารณะของชุมชนบ้านแจ่มอารมณ์ และให้
ชุมชนดำเนินการฟื้นฟูป่าธรรมชาติ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1.) องค์การบริหารส่วนตำบลดงครั้งใหญ่
- 2.) สำนักงานป่าไม้จังหวัดร้อยเอ็ด
- 3.) กรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

นโยบาย/กฎหมาย

- 1.) มติครม.วันที่ 22 เมษายน 2539
- 2.) มติสภาตำบลดงครั้งใหญ่ วันที่ 7 พฤษภาคม 2539
- 3.) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ ปีพ.ศ. 2535

ข้อสังเกต

การพิจารณาระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ ปี พ.ศ. 2535 เกี่ยวกับการขายไม้ยูคาลิปตัสที่ต้องนำเข้าแผ่นดินเท่านั้น ซึ่งตำบลดงครั้งใหญ่มีมติให้รื้อถอนโดยเรียกขังรายได้จากการรื้อถอนจำนวน 50% ทำให้ไม่สามารถกระทำได้

แหล่งที่มาของข้อมูล

1. คณะทำงานเครือข่ายที่ดิน
2. เอกสารข้อเสนอเพื่อแก้ไขปัญหาของสมาชิกคนจน กรณี พื้นที่สวนป่าทุ่งกุลาร้องไห้
3. มติ ครม. วันที่ 22 เม.ย. 2539
4. มติ อบต. ดงครั้งใหญ่

51.) สวนป่ายูคาลิปตัส บ้านดงครั้งใหญ่ ต.ดงครั้งใหญ่ อ.เกษตรวิสัย

ประเด็นปัญหา

กรมป่าไม้ดำเนินการปลูกสร้างสวนป่ายูคาลิปตัส ตามโครงการพัฒนาป่าไม้ทุ่งกุลาร้องไห้ โดยปลูกไม้ยูคาลิปตัสและไม่ชี้เหล็กทับที่สาธารณประโยชน์ เนื้อที่ ๔๕๐ ไร่

พื้นที่ปัญหา

บ้านดงครั้งใหญ่ ต. ดงครั้งใหญ่ อ. เกษตรวิสัย

ผลการแก้ไขปัญหา

1.) สืบเนื่องจากมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 22 เมษายน 2539 เห็นชอบแนวทางการแก้ไขปัญหา สมัชชาคนจน กรณีสวนป่าทุ่งกุลาร้องไห้ ให้เป็นไปตามมติสภาตำบล หากสภาตำบลมีมติให้รื้อถอน ให้ อบต. เป็นผู้ดำเนินการ ภายใน 7 วัน แล้วให้กรมป่าไม้ร่วมกับราษฎรในพื้นที่จัดทำโครงการปลูกฟื้นฟูให้เป็นป่าธรรมชาติ

2.) วันที่ 7 พฤษภาคม 2539 สภาองค์การบริหารส่วนตำบลดงครั้งใหญ่ ประชุมพิจารณาเรื่องดังกล่าว มีมติให้รื้อถอน โดยมีเงื่อนไขดังนี้

(1) รายได้ หรือผลประโยชน์จากการจำหน่าย ราชการต้องแบ่งให้ อบต. ร้อยละ 50 ของรายได้ทั้งหมด

(2) เมื่อรื้อถอนแล้วราชการต้องทำการฟื้นฟูให้เป็นป่าธรรมชาติ

(3) หลังจากรื้อถอนเสร็จแล้ว ให้ทำคันคูล้อมรอบและมีแนวเขตที่ชัดเจนแน่นอน

(4) หากไม่ได้ตามข้อเสนอทั้ง 3 ข้อ มติที่ประชุม อบต. ดงครั้งใหญ่ ไม่ให้รื้อถอน ให้คงไว้ตามเดิม

สถานการณ์ปัจจุบัน

1.) ไม่มีความคืบหน้าในการดำเนินงาน

2.) มีความขัดแย้งในระดับพื้นที่เกี่ยวกับการเข้าไปตัดไม้ยูคาลิปตัสในพื้นที่ ระหว่าง อบต. กับชาวบ้าน

ปัญหาและอุปสรรค

1.) มีความขัดแย้งในการใช้ไม้ยูคาลิปตัสในระดับพื้นที่

ข้อเรียกร้อง

1.) ให้ดำเนินการรื้อถอนยูคาลิปตัสออกจากพื้นที่สาธารณะของชุมชนบ้านดงครั้งใหญ่ และให้ชุมชนดำเนินการฟื้นฟูป่าธรรมชาติ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1.) องค์การบริหารส่วนตำบลดงครั่งใหญ่
- 2.) สำนักงานป่าไม้จังหวัดร้อยเอ็ด
- 3.) กรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

นโยบาย/กฎหมาย

- 1.) มติครม. วันที่ 22 เมษายน 2539
- 2.) มติสภาตำบลดงครั่งใหญ่ วันที่ 7 พฤษภาคม 2539
- 3.) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ ปี พ.ศ. 2535

ข้อสังเกต

การพิจารณาระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ ปี พ.ศ. 2535 เกี่ยวกับรายได้จากการขายไม้ยูคาลิปตัสที่ต้องนำเข้าแผ่นดินเท่านั้น ซึ่งตำบลดงครั่งใหญ่มีมติให้ซื้อรถถอนโดยเรียกขอยืมรายได้จากการซื้อรถถอนจำนวน 50% ทำให้ไม่สามารถกระทำได้

แหล่งที่มาของข้อมูล

1. คณะทำงานเครือข่ายที่ดิน
2. เอกสารข้อเสนอเพื่อแก้ไขปัญหาของสมัชชาคนจน กรณี พื้นที่สวนป่าทุ่งกุลาร้องไห้
3. มติ ครม. วันที่ 22 เม.ย. 2539
4. มติ อบต. ดงครั่งใหญ่

52.) สวนป่ายูคาลิปตัสบ้านดงครั้งน้อย ต.ดงครั้งน้อย อ.เกษตรวิสัย

ประเด็นปัญหา

กรมป่าไม้ดำเนินการปลูกสร้างสวนป่ายูคาลิปตัส ตามโครงการพัฒนาป่าไม้ทุ่งกุลาร้องไห้ในที่ดินสาธารณประโยชน์ของชุมชน จำนวน ๔ แปลง เนื้อที่ ๑,๙๕๐ ไร่

พื้นที่ปัญหา

- 1.) บ้านดงครั้งน้อย ต. ดงครั้งใหญ่ อ.เกษตรวิสัย

ผลการแก้ไขปัญหา

1.) สืบเนื่องจากมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 22 เมษายน 2539 เห็นชอบแนวทางการแก้ไขปัญหาสังคมคนจน กรณีสวนป่าทุ่งกุลาร้องไห้ ให้เป็นไปตามมติสภาตำบล หากสภาตำบลมีมติให้รื้อถอนให้ อบป. เป็นผู้ดำเนินการ ภายใน 7 วัน แล้วให้กรมป่าไม้ร่วมกับราษฎรในพื้นที่จัดทำโครงการปลูกฟื้นฟูให้เป็นป่าธรรมชาติ

2.) วันที่ 12 เมษายน 2539 สภาองค์การบริหารส่วนตำบลดงครั้งน้อย ประชุมพิจารณาเรื่องดังกล่าว มีมติให้รื้อถอน โดยมีเงื่อนไข คือ รายได้จากการจำหน่ายไม้ยูคาลิปตัสทั้งหมด จะต้องแบ่งให้สภาตำบลดงครั้งน้อย ร้อยละ 5 หากไม่สามารถแบ่งรายได้ตามเงื่อนไขดังกล่าว สภาตำบลดงครั้งน้อยไม่ให้รื้อถอน

สถานการณ์ปัจจุบัน

- 1.) ไม่มีความคืบหน้าในการดำเนินงาน
- 2.) มีความขัดแย้งในระดับพื้นที่เกี่ยวกับการเข้าไปตัดไม้ยูคาลิปตัสในพื้นที่ ระหว่าง อบต. กับชาวบ้าน

ปัญหาและอุปสรรค

- 1.) มีความขัดแย้งในการใช้ไม้ยูคาลิปตัสในระดับพื้นที่

ข้อเรียกร้อง

1.) ให้ดำเนินการรื้อถอนยูคาลิปตัสออกจากพื้นที่สาธารณะของชุมชนบ้านดงครั้งน้อย และให้ชุมชนดำเนินการฟื้นฟูป่าธรรมชาติ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1.) องค์การบริหารส่วนตำบลดงครั้งน้อย
- 2.) สำนักงานป่าไม้จังหวัดร้อยเอ็ด
- 3.) กรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- 1.) มติครม.วันที่ 22 เมษายน 2539
- 2.) มติสภาตำบลดงครั้งน้อย วันที่ 12 เมษายน 2539
- 3.) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ ปีพ.ศ. 2535

ข้อสังเกต

การพิจารณายกเว้นระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ ปี 2535 เกี่ยวกับรายได้จากการขายไม้ยูคาลิปตัสที่ต้องนำเข้าแผ่นดินเท่านั้น ซึ่งมติสภาตำบลดงครั้งน้อยวันที่ 12 เม.ย. 39 ให้รื้อถอนและให้แบ่งรายได้จากไม้ให้ อบต. ร้อยละ 5 ซึ่งไม่สามารถกระทำได้

แหล่งที่มาของข้อมูล

1. คณะทำงานเครือข่ายที่ดิน
2. เอกสารข้อเสนอเพื่อแก้ไขปัญหาของสมาชิกคนจน กรณี พื้นที่สวนป่าทุ่งกุลาร้องไห้
3. มติ ครม. วันที่ 22 เม.ย. 2539
4. มติ อบต. ดงครั้งน้อย

53.) สวนป่ายูคาลิปตัส บ้านหนองไผ่ลุ่ม ต.กำแพง อ.เกษตรวิสัย

ประเด็นปัญหา

กรมป่าไม้ดำเนินการปลูกสร้างสวนป่ายูคาลิปตัส ตามโครงการพัฒนาป่าไม้ทุ่งกุลาร้องไห้ในที่
สาธารณะของชุมชน จำนวน ๒ แปลง เนื้อที่ ๘๐ ไร่

พื้นที่ปัญหา

- 1.) บ้านหนองไผ่ลุ่ม ต. กำแพง อ. เกษตรวิสัย

ผลการแก้ไขปัญหา

- 1.) สืบเนื่องจากมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 22 เมษายน 2539 เห็นชอบแนวทางการแก้ไขปัญหา
สมัชชาคนจน กรณีสวนป่าทุ่งกุลาร้องไห้ ให้เป็นไปตามมติสภาตำบล หากสภาตำบลมีมติให้รื้อถอน
ให้ อบป. เป็นผู้ดำเนินการ ภายใน 7 วัน แล้วให้กรมป่าไม้ร่วมกับราษฎรในพื้นที่จัดทำโครงการปลูกฟื้นฟู
ให้เป็นป่าธรรมชาติ

- 2.) วันที่ 7 พฤษภาคม 2539 สภาตำบลกำแพง ประชุมพิจารณากรณีสวนป่ายูคาลิปตัส มีมติ
ให้รื้อถอน โดยมีเงื่อนไขดังนี้

- (1) รายได้หรือผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการจำหน่ายต้องให้ อบต.กำแพง ร้อยละ 10
ของรายได้ทั้งหมด

- (2) เมื่อรื้อถอนแล้วทางราชการต้องฟื้นฟูให้เป็นป่าธรรมชาติ หรือจัดสรรให้ อบต.
ดำเนินการ

- (3) ต้องให้ราชการจัดสรรงบประมาณ เพื่อสร้างแนวเขตที่สาธารณะเพื่อป้องกันการ
บุกรุก

- (4) หากไม่ดำเนินการตามข้อเสนอทั้ง 3 ข้อ ให้คงสภาพป่ายูคาลิปตัสไว้เช่นเดิม

สถานการณ์ปัจจุบัน

- 1.) ไม่มีความคืบหน้าในการดำเนินงาน
- 2.) มีความขัดแย้งในระดับพื้นที่เกี่ยวกับการเข้าไปตัดไม้ยูคาลิปตัสในพื้นที่ ระหว่าง อบต. กับ
ชาวบ้าน

ปัญหาและอุปสรรค

- 1.) มีความขัดแย้งในการใช้ไม้ยูคาลิปตัสในระดับพื้นที่

ข้อเรียกร้อง

1.) ให้ดำเนินการรื้อถอนยูคาลิปตัสออกจากพื้นที่สาธารณะของชุมชนบ้านหนองไผ่ล้อม และให้ชุมชนดำเนินการฟื้นฟูป่าธรรมชาติ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1.) องค์การบริหารส่วนตำบลกำแพง
- 2.) สำนักงานป่าไม้จังหวัดร้อยเอ็ด
- 3.) กรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- 1.) มติครม. วันที่ 22 เมษายน 2539
- 2.) มติสภาตำบลกำแพง วันที่ 7 พฤษภาคม 2539
- 3.) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ ปีพ.ศ. 2535

ข้อสังเกต

การพิจารณายกเว้นระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ ปี 2535 เกี่ยวกับรายได้จากการขายไม้ยูคาลิปตัสที่ต้องนำเข้า อบต. ไม่สามารถกระทำได้

แหล่งที่มาของข้อมูล

1. คณะทำงานเครือข่ายที่ดิน
2. ข้อเสนอต่อการแก้ไขปัญหาของสมาชิกคนจน กรณี สวนป่าทุ่งกุลาร้องไห้
3. มติ ครม. วันที่ 22 เม.ย. 2539
4. มติ อบต. ทุ่งทอง วันที่ 12 เม.ย. 39

54.) สวนป่ายูคาลิปตัสบ้านส้มโอง ต.เมืองบัว อ.เกษตรวิสัย

ประเด็นปัญหา

กรมป่าไม้ดำเนินการปลูกสร้างสวนป่ายูคาลิปตัส ตามโครงการพัฒนาป่าไม้ทุ่งกุลาร้องไห้ที่
สาธารณะของชุมชน เนื้อที่ ๒๓๐ ไร่

พื้นที่ปัญหา

- 1.) บ้านส้มโอง ต. เมืองบัว อ. เกษตรวิสัย

ผลการแก้ไขปัญหา

- 1.) สืบเนื่องจากมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 22 เมษายน 2539 เห็นชอบแนวทางการแก้ไขปัญหา
สมัชชาคนจน กรณีสวนป่าทุ่งกุลาร้องไห้ ให้เป็นไปตามมติสภาตำบล หากสภาตำบลมีมติให้รื้อถอน
ให้ ออป. เป็นผู้ดำเนินการ ภายใน 7 วัน แล้วให้กรมป่าไม้ร่วมกับราษฎรในพื้นที่จัดทำโครงการปลูกฟื้นฟู
ให้เป็นป่าธรรมชาติ

- 2.) วันที่ 9 พฤษภาคม 2539 สภาตำบลเมืองบัว ประชุมพิจารณาเรื่องดังกล่าว มีมติให้รื้อถอน

สถานการณ์ปัจจุบัน

- 1.) ไม่มีความคืบหน้าในการดำเนินงาน
- 2.) มีความขัดแย้งในระดับพื้นที่เกี่ยวกับการเข้าไปตัดไม้ยูคาลิปตัสในพื้นที่ระหว่าง อบต. กับ
ชาวบ้าน

ปัญหาและอุปสรรค

- 1.) มีความขัดแย้งในการใช้ไม้ยูคาลิปตัสในระดับพื้นที่

ข้อเรียกร้อง

- 1.) ให้ดำเนินการรื้อถอนยูคาลิปตัสออกจากพื้นที่สาธารณะของชุมชนบ้านส้มโอง และให้ชุมชน
ดำเนินการฟื้นฟูป่าธรรมชาติ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1.) องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบัว
- 2.) สำนักงานป่าไม้จังหวัดร้อยเอ็ด
- 3.) กรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- 1.) มติครม. วันที่ 22 เมษายน 2539
- 2.) มติสภาตำบลเมืองบัว วันที่ 9 พฤษภาคม 2539
- 2.) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ ปีพ.ศ. 2535

ข้อสังเกต

อป. ไม่ดำเนินการรื้อถอนสวนป่าตามมติคณะรัฐมนตรี

แหล่งที่มาของข้อมูล

1. คณะทำงานเครือข่ายที่ดิน
2. มติ อบต. เมืองบัว วันที่ 9 พ.ค. 39
3. มติ ครม. วันที่ 22 เม.ย. 2539

55.) สวนป่ายูคาลิปตัสบ้านดอนกลาง ต.เมืองบัว อ.เกษตรวิสัย จ. ร้อยเอ็ด
ประเด็นปัญหา

กรมป่าไม้ดำเนินการปลูกสร้างสวนป่ายูคาลิปตัส ตามโครงการพัฒนาป่าไม้ทุ่งกุลาร้องไห้ทับ
ที่สาธารณะของชุมชน เนื้อที่ ๑๒๐ ไร่

พื้นที่ปัญหา

- 1.) บ้านดอนกลาง ต. เมืองบัว อ. เกษตรวิสัย

ผลการแก้ไขปัญหา

- 1.) สืบเนื่องจากมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 22 เมษายน 2539 เห็นชอบแนวทางการแก้ไขปัญหา
สมัชชาคนจน กรณีสวนป่าทุ่งกุลาร้องไห้ ให้เป็นไปตามมติสภาตำบล หากสภาตำบลมีมติให้รื้อถอน
ให้ ออป. เป็นผู้ดำเนินการ ภายใน 7 วัน แล้วให้กรมป่าไม้ร่วมกับราษฎรในพื้นที่จัดทำโครงการปลูกฟื้นฟู
ให้เป็นป่าธรรมชาติ

- 2.) วันที่ 9 พฤษภาคม 2539 สภาตำบลเมืองบัว ประชุมพิจารณาเรื่องดังกล่าว มีมติให้รื้อถอน

สถานการณ์ปัจจุบัน

- 1.) ไม่มีความคืบหน้าในการดำเนินงาน
- 2.) มีความขัดแย้งในระดับพื้นที่เกี่ยวกับการเข้าไปตัดไม้ยูคาลิปตัสในพื้นที่ ระหว่าง อบต. กับ
ชาวบ้าน

ปัญหาและอุปสรรค

- 1.) มีความขัดแย้งในการใช้ไม้ยูคาลิปตัสในระดับพื้นที่

ข้อเรียกร้อง

- 1.) ให้ดำเนินการรื้อถอนยูคาลิปตัสออกจากพื้นที่สาธารณะของชุมชนบ้านดอนกลาง และให้
ชุมชนดำเนินการฟื้นฟูป่าธรรมชาติ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1.) องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบัว
- 2.) สำนักงานป่าไม้จังหวัดร้อยเอ็ด
- 3.) กรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- 1.) มติ ครม. วันที่ 22 เมษายน 2539
- 2.) มติสภาตำบลเมืองบัว วันที่ 9 พฤษภาคม 2539
- 2.) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ ปีพ.ศ. 2535

ข้อสังเกต

อป. ไม่ดำเนินการรื้อถอนสวนป่าตามมติคณะรัฐมนตรี

แหล่งที่มาของข้อมูล

1. คณะทำงานเครือข่ายที่ดิน
2. มติ อบต. เมืองบัว วันที่ 9 พ.ค. 39
3. มติ ครม. วันที่ 22 เม.ย. 2539

56.) สวนป่ายูคาลิปตัสบ้านสำราญ ต.เมืองบัว อ.เกษตรวิสัย

ประเด็นปัญหา

กรมป่าไม้ดำเนินการปลูกสร้างสวนป่ายูคาลิปตัส ตามโครงการพัฒนาป่าไม้ทุ่งกุลาร้องไห้ทับ
ที่สาธารณะของชุมชน เนื้อที่ ๓๐๐ ไร่

พื้นที่ปัญหา

- 1.) บ้านสำราญ ต. เมืองบัว อ. เกษตรวิสัย จ.ร้อยเอ็ด

ผลการแก้ไขปัญหา

1.) สืบเนื่องจากมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 22 เมษายน 2539 เห็นชอบแนวทางการแก้ไขปัญหา
สมัชชาคนจน กรณีสวนป่าทุ่งกุลาร้องไห้ ให้เป็นไปตามมติสภาตำบล หากสภาตำบลมีมติให้รื้อถอน
ให้ ออป. เป็นผู้ดำเนินการ ภายใน 7 วัน แล้วให้กรมป่าไม้ร่วมกับราษฎรในพื้นที่จัดทำโครงการปลูกฟื้นฟู
ให้เป็นป่าธรรมชาติ

- 2.) วันที่ 9 พฤษภาคม 2539 สภาตำบลเมืองบัว ประชุมพิจารณาเรื่องดังกล่าว มีมติให้รื้อถอน

สถานการณ์ปัจจุบัน

- 1.) ไม่มีความคืบหน้าในการดำเนินงาน
- 2.) มีความขัดแย้งในระดับพื้นที่เกี่ยวกับการเข้าไปตัดไม้ยูคาลิปตัสในพื้นที่ ระหว่าง อบต. กับ
ชาวบ้าน

ปัญหาและอุปสรรค

- 1.) มีความขัดแย้งในการใช้ไม้ยูคาลิปตัสในระดับพื้นที่

ข้อเรียกร้อง

1.) ให้ดำเนินการรื้อถอนยูคาลิปตัสออกจากพื้นที่สาธารณะของชุมชนบ้านสำราญ และให้ชุมชน
ดำเนินการฟื้นฟูเป็นป่าธรรมชาติ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1.) องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบัว
- 2.) สำนักงานป่าไม้จังหวัดร้อยเอ็ด
- 3.) กรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- 1.) มติครม. วันที่ 22 เมษายน 2539
- 2.) มติสภาตำบลเมืองบัว วันที่ 9 พฤษภาคม 2539
- 2.) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ ปี พ.ศ. 2535

ข้อสังเกต

อป. ไม่ดำเนินการรื้อถอนสวนป่า ตามมติคณะรัฐมนตรี

แหล่งที่มาของข้อมูล

1. คณะทำงานเครือข่ายที่ดิน
2. มติ อบต. เมืองบัว วันที่ 9 พ.ค. 2539
3. มติ ครม. วันที่ 22 เม.ย. 2539

57.) สวนป่ายูคาลิปตัสบ้านหนองสังข์ – โพนสะอาด ต.เหล่าหลวง

อ.เกษตรวิสัย

ประเด็นปัญหา

กรมป่าไม้ดำเนินการปลูกสร้างสวนป่ายูคาลิปตัสตามโครงการพัฒนาป่าไม้ทุ่งกุลาร้องไห้ให้กับที่
สาธารณะของชุมชนจำนวน ๒ แปลง เนื้อที่ ๒๔๐ ไร่

พื้นที่ปัญหา

- 1.) บ้านหนองสังข์ ต. เหล่าหลวง อ. เกษตรวิสัย
- 2.) บ้านโพนสะอาด ต. เหล่าหลวง อ.เกษตรวิสัย

ผลการแก้ไขปัญหา

1.) สืบเนื่องจากมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 22 เมษายน 2539 เห็นชอบแนวทางการแก้ไขปัญหา
สมัชชาคนจน กรณีสวนป่าทุ่งกุลาร้องไห้ ให้เป็นไปตามมติสภาตำบล หากสภาตำบลมีมติให้รื้อถอน
ให้ ออป. เป็นผู้ดำเนินการ ภายใน 7 วัน แล้วให้กรมป่าไม้ร่วมกับราษฎรในพื้นที่จัดทำโครงการปลูกฟื้น
ฟูให้เป็นป่าธรรมชาติ

2.) วันที่ 9 พฤษภาคม 2539 สภาตำบลเหล่าหลวง ประชุมพิจารณาเรื่องดังกล่าว มีมติให้รื้อ
ถอน

สถานการณ์ปัจจุบัน

- 1.) ไม่มีความคืบหน้าในการดำเนินงาน
- 2.) มีความขัดแย้งในระดับพื้นที่เกี่ยวกับการเข้าไปตัดไม้ยูคาลิปตัสในพื้นที่ ระหว่าง อบต. กับ
ชาวบ้าน

ปัญหาและอุปสรรค

- 1.) มีความขัดแย้งในการใช้ไม้ยูคาลิปตัสในระดับพื้นที่

ข้อเรียกร้อง

1.) ให้ดำเนินการรื้อถอนยูคาลิปตัสออกจากพื้นที่สาธารณะของชุมชนบ้านหนองสังข์ – โพน
สะอาด และให้ชุมชน ดำเนินการฟื้นฟูเป็นป่าธรรมชาติ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1.) องค์การบริหารส่วนตำบลเหล่าหลวง
- 2.) สำนักงานป่าไม้จังหวัดร้อยเอ็ด
- 3.) กรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- 1.) มติครม. วันที่ 22 เมษายน 2539
- 2.) มติสภาตำบลเหล่าหลวง วันที่ 9 พฤษภาคม 2539
- 3.) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ ปี พ.ศ. 2535

ข้อสังเกต

เกิดความขัดแย้งในการใช้ประโยชน์ที่ดิน และ อบป.ไม่ดำเนินการรื้อถอนยุคาลิปต์ตามมติคณะรัฐมนตรี

แหล่งที่มาของข้อมูล

1. มติ อบต. เหล่าหลวง
2. มติ ครม. วันที่ 22 เม.ย. 2539

58.) สวนป่ายูคาลิปตัสบ้านบักตู้ ต.โนนสวรรค์ อ.ปทุมรัตน์ จ. ร้อยเอ็ด

ประเด็นปัญหา

กรมป่าไม้ดำเนินการปลูกสร้างสวนป่ายูคาลิปตัส ตามโครงการพัฒนาป่าไม้ทุ่งกุลาร้องไห้ทับ
ที่สาธารณะของชุมชน

เนื้อที่ ๒๔๐ ไร่

พื้นที่ปัญหา

- 1.) บ้านบักตู้ ต. โนนสวรรค์ อ. ปทุมรัตน์

ผลการแก้ไขปัญหา

1.) สืบเนื่องจากมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 22 เมษายน 2539 เห็นชอบแนวทางการแก้ไขปัญหา
สมัชชาคนจน กรณีสวนป่าทุ่งกุลาร้องไห้ ให้เป็นไปตามมติสภาตำบล หากสภาตำบลมีมติให้รื้อถอน
ให้ อบป. เป็นผู้ดำเนินการ ภายใน 7 วัน แล้วให้กรมป่าไม้ร่วมกับราษฎรในพื้นที่จัดทำโครงการปลูก
ฟื้นฟูให้เป็นป่าธรรมชาติ

2.) วันที่ 14 เมษายน 2539 สภาตำบลโนนสวรรค์ ประชุมพิจารณาเรื่องดังกล่าว มีมติไม่ให้
รื้อถอน

สถานการณ์ปัจจุบัน

- 1.) ไม่มีความคืบหน้าในการดำเนินงาน
- 2.) มีความขัดแย้งในระดับพื้นที่เกี่ยวกับการเข้าไปตัดไม้ยูคาลิปตัสในพื้นที่ ระหว่าง อบต. กับ
ชาวบ้าน

ปัญหาและอุปสรรค

- 1.) มีความขัดแย้งในการใช้ไม้ยูคาลิปตัสในระดับพื้นที่

ข้อเรียกร้อง

1.) ให้ดำเนินการรื้อถอนยูคาลิปตัสออกจากพื้นที่สาธารณะของชุมชนบ้านบักตู้ และให้ชุมชน
ดำเนินการฟื้นฟูป่าธรรมชาติ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1.) องค์การบริหารส่วนตำบลก้าแพง
- 2.) สำนักงานป่าไม้จังหวัดร้อยเอ็ด
- 3.) กรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

1. มติ ครม. วันที่ 22 เมษายน 2539

2. มติองค์การบริหารส่วนตำบลกำแพง วันที่ 7 พฤษภาคม 2539
3. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุปี 2535

ข้อสังเกต

มติ อบต. โนนสวรรค์ วันที่ 14 เม.ย. 2539 มีมติไม่ให้รถถอนสวนป่าทำให้การแก้ไขปัญหาไม่ได้ข้อยุติ

แหล่งที่มาของข้อมูล

1. คณะทำงานเครือข่ายที่ดิน
2. ข้อเสนอต่อการแก้ไขปัญหาของสมาชิกคนจน กรณี สวนป่ายุคาลิปตัส พงกุลร้องให้
จ. ร้อยเอ็ด
3. มติกรม. วันที่ 22 เม.ย. 2539
4. มติอบต. โนนสวรรค์ วันที่ 14 เม.ย. 2539

59.) สวนป่ายูคาลิปตัสบ้านดอน ต.โนนสวรรค์ อ.ปทุมรัตน์

ประเด็นปัญหา

กรมป่าไม้ดำเนินการปลูกสร้างสวนป่ายูคาลิปตัส ตามโครงการพัฒนาป่าไม้ทุ่งกุลาร้องไห้ทับ ที่สาธารณะของชุมชน เนื้อที่ ๓๑๐ ไร่

พื้นที่ปัญหา

- 1.) บ้านดอน ต. โนนสวรรค์ อ.ปทุมรัตน์

ผลการแก้ไขปัญหา

1.) สืบเนื่องจากมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 22 เมษายน 2539 เห็นชอบแนวทางการแก้ไขปัญหา สมัชชาคนจน กรณีสวนป่าทุ่งกุลาร้องไห้ ให้เป็นไปตามมติสภาตำบล หากสภาตำบลมีมติให้รื้อถอน ให้ อบป. เป็นผู้ดำเนินการ ภายใน 7 วัน แล้วให้กรมป่าไม้ร่วมกับราษฎรในพื้นที่จัดทำโครงการปลูกฟื้นฟูให้เป็นป่าธรรมชาติ

2.) วันที่ 14 เมษายน 2539 สภาตำบลโนนสวรรค์ ประชุมพิจารณาเรื่องดังกล่าว มีมติไม่ให้รื้อถอน

สถานการณ์ปัจจุบัน

- 1.) ไม่มีความคืบหน้าในการดำเนินงาน
- 2.) มีความขัดแย้งในระดับพื้นที่เกี่ยวกับการเข้าไปตัดไม้ยูคาลิปตัสในพื้นที่ ระหว่าง อบต. กับ ชาวบ้าน

ปัญหาและอุปสรรค

- 1.) มีความขัดแย้งในการใช้ไม้ยูคาลิปตัสในระดับพื้นที่

ข้อเรียกร้อง

1.) ให้ดำเนินการรื้อถอนยูคาลิปตัสออกจากพื้นที่สาธารณะของชุมชนบ้านดอน และให้ชุมชน ดำเนินการฟื้นฟูป่าธรรมชาติ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1.) องค์การบริหารส่วนตำบลกำแพง
- 2.) สำนักงานป่าไม้จังหวัดร้อยเอ็ด
- 3.) กรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

นโยบายกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

1. มติ ครม. วันที่ 22 เมษายน 2539
2. มติองค์การบริหารส่วนตำบลกำแพงวันที่ 7 พฤษภาคม 2539

3. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุปี 2535

ข้อสังเกต

มติ อบต.โนนสวรรค์ วันที่ 14 เม.ย. 2539 มีมติไม่ให้ออกรื้อถอนสวนป่าทำให้การแก้ไขปัญหาไม่ได้ข้อยุติ

แหล่งที่มาของข้อมูล

1. คณะทำงานเครือข่ายที่ดิน
2. ข้อเสนอต่อการแก้ไขปัญหาของสมัชชาคนจน กรณี สวนป่ายูคาลิปตัส พงกุลาร้องให้ จ. ร้อยเอ็ด
3. มติกรม. วันที่ 22 เม.ย. 2539
4. มติ อบต.โนนสวรรค์ วันที่ 14 เม.ย. 2539

60.) สวนป่ายุคาลิปตส์บ้านโนนสวรรค์ ต.โนนสวรรค์ อ.ปทุมรัตน์

ประเด็นปัญหา

- 1.) กรมป่าไม้ดำเนินการปลูกสร้างสวนป่ายุคาลิปตส์ ตามโครงการพัฒนาป่าไม้ทุ่งกุลาร้องไห้ ในที่สาธารณประโยชน์ของชุมชนเนื้อที่ ๓๑๐ ไร่
- 2.) การออกโฉนดในที่สาธารณประโยชน์

พื้นที่ปัญหา

- 1.) บ้านโนนสวรรค์ หมู่ที่ 14 ต.โนนสวรรค์ อ.ปทุมรัตน์
- 2.) บ้านโนนสวรรค์ หมู่ที่ 16 ต.โนนสวรรค์ อ.ปทุมรัตน์

ความเป็นมาและสภาพปัญหา

- 1.) ปี พ.ศ. 2537 กรมป่าไม้ได้เข้าดำเนินการปลูกสร้างสวนป่ายุคาลิปตส์ ตามโครงการพัฒนาทุ่งกุลาร้องไห้ เนื้อที่ 310 ไร่ หมายเลขแปลงปลูกที่ รอ. 5 2537
- 2.) ช่วงปี พ.ศ. 2536 - 2539 ชาวบ้านได้ร้องเรียนให้มีการรื้อถอนยุคาลิปตส์ในพื้นที่สวนป่า ตามโครงการพัฒนาป่าไม้ทุ่งกุลาร้องไห้ กระทั่งคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบ ในวันที่ 22 เมษายน 2539 กรณีสวนป่ายุคาลิปตส์โครงการพัฒนาทุ่งกุลาร้องไห้ และสภาตำบลโนนสวรรค์ได้ประชุมพิจารณาตามนัยมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าว ผลการประชุมมีมติไม่ให้รื้อถอน
- 3.) ชาวบ้านโนนสวรรค์ หมู่ที่ 14 และ 16 ได้เข้าทำประโยชน์ในพื้นที่สาธารณประโยชน์ในรูปกลุ่มเกษตรกร เนื้อที่ 40 ไร่ จำนวนสมาชิก 50 คน โดยแบ่งพื้นที่รายละ 1 งาน พร้อมกันนี้ได้ยื่นหนังสือต่อองค์การบริหารส่วนตำบลโนนสวรรค์ เพื่อให้ชุมชนเข้าดำเนินการรื้อถอนยุคาลิปตส์ และปลูกฟื้นฟูป่าธรรมชาติ ในพื้นที่ที่เหลือจากการทำกินของชาวบ้าน

สถานการณ์ปัจจุบัน

- 1.) อยู่ระหว่างการพิจารณาขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนสวรรค์

ปัญหาอุปสรรค

- 1.) สิทธิในการทำประโยชน์ของชาวบ้านในพื้นที่สาธารณประโยชน์

ข้อเรียกร้อง

- 1.) ให้รัฐสนับสนุนปัจจัยการผลิตในพื้นที่จัดสรร เนื้อที่ 40 ไร่ ในรูปแบบการพัฒนาแหล่งน้ำสาธารณะ
- 2.) ให้อบต. โนนสวรรค์ มีมติรื้อถอนยุคาลิปตส์ และสนับสนุนการฟื้นฟูป่าธรรมชาติ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1.) องค์การบริหารส่วนตำบลโนนสวรรค์

กฎหมาย นโยบายที่เกี่ยวข้อง

1. มติ ครม. วันที่ 22 เมษายน 2539
2. มติองค์การบริหารส่วนตำบลโนนสวรรค์ วันที่ 14 เมษายน 2539
3. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุปี 2535

ข้อสังเกต

มติ อบต. วันที่ 14 เม.ย. 2539 มีมติไม่ให้ออกรื้อถอนสวนป่า ทำให้การแก้ไขปัญหาไม่ได้ข้อยุติ

แหล่งที่มาของข้อมูล

1. คณะทำงานเครือข่ายที่ดิน
2. ข้อเสนอต่อการแก้ไขปัญหาของสมัชชาคนจน กรณี สวนป่ายุคาลิปดัส พงกุลาร้องให้ จ. ร้อยเอ็ด
3. มติครม. วันที่ 22 เม.ย. 2539
4. มติ อบต. โนนสวรรค์ วันที่ 14 เม.ย. 2539

61.) สวนป่าบ้านโนน ต.โนนสวรรค์ อ.ปทุมรัตน์

ประเด็นปัญหา

กรมป่าไม้ดำเนินการปลูกสร้างสวนป่ายูคาลิปตัส ตามโครงการพัฒนาป่าไม้ทุ่งกุลาร้องไห้ทับ ที่สาธารณะของชุมชน เนื้อที่ ๑๐๐ ไร่

พื้นที่ปัญหา

- 1.) บ้านโนน ต.โนนสวรรค์ อ.ปทุมรัตน์

ผลการแก้ไขปัญหา

1.) สืบเนื่องจากมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 22 เมษายน 2539 เห็นชอบแนวทางการแก้ไขปัญหา สมัชชาคนจน กรณีสวนป่าทุ่งกุลาร้องไห้ ให้เป็นไปตามมติสภาตำบล หากสภาตำบลมีมติให้รื้อถอน ให้ อบป. เป็นผู้ดำเนินการ ภายใน 7 วัน แล้วให้กรมป่าไม้ร่วมกับราษฎรในพื้นที่จัดทำโครงการปลูกฟื้นฟูให้เป็นป่าธรรมชาติ

2.) วันที่ 14 เมษายน 2539 สภาตำบลโนนสวรรค์ ประชุมพิจารณาเรื่องดังกล่าว มีมติไม่ให้รื้อถอน

สถานภาพปัจจุบัน

- 1.) ไม่มีความคืบหน้าในการดำเนินงาน
- 2.) มีความขัดแย้งในระดับพื้นที่เกี่ยวกับการเข้าไปตัดไม้ยูคาลิปตัสในพื้นที่ ระหว่าง อบต. กับ ชาวบ้าน

ปัญหาและอุปสรรค

- 1.) มีความขัดแย้งในการใช้ไม้ยูคาลิปตัสในระดับพื้นที่

ข้อเรียกร้อง

1.) ให้ดำเนินการรื้อถอนยูคาลิปตัสออกจากพื้นที่สาธารณะของชุมชนบ้านดุน และให้ชุมชน ดำเนินการฟื้นฟูป่าธรรมชาติ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1.) องค์การบริหารส่วนตำบลกำแพง
- 2.) สำนักงานป่าไม้จังหวัดร้อยเอ็ด
- 3.) กรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

กฎหมาย นโยบายที่เกี่ยวข้อง

- 1.) มติ ครม. วันที่ 22 เมษายน 2539
- 2.) มติองค์การบริหารส่วนตำบลโนนสวรรค์ วันที่ 14 เมษายน 2539

3.) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุปี 2535

ข้อสังเกต

มติ อบต. โนนสวรรค์ วันที่ 22 เม.ย. 2539 มีมติไม่ให้ออกรื้อถอนสวนป่า ทำให้การแก้ไขปัญหาไม่ได้ข้อยุติ

แหล่งที่มาของข้อมูล

1. คณะทำงานเครือข่ายที่ดิน
2. ข้อเสนอต่อการแก้ไขปัญหาของสมัชชาคนจน กรณี สวนป่ายูคาลิปตัส พงกุลาร้องให้ จ. ร้อยเอ็ด
3. มติกรม. วันที่ 22 เม.ย. 2539
4. มติ อบต. โนนสวรรค์ วันที่ 14 เม.ย. 2539

62.) สวนป่าบ้านเลิงแก ต.โนนสวรรค์ อ.ปทุมรัตน์ จ.ร้อยเอ็ด

ประเด็นปัญหา

กรมป่าไม้ดำเนินการปลูกสร้างสวนป่ายูคาลิปตัส ตามโครงการพัฒนาป่าไม้ทุ่งกุลาร้องไห้ในที่สาธารณะของชุมชน เนื้อที่ ๒๘๐ ไร่

พื้นที่ปัญหา

บ้านเลิงแก หมู่ที่ 7 ต. โนนสวรรค์ อ.ปทุมรัตน์ จ.ร้อยเอ็ด

ความเป็นมาและสภาพปัญหา

1.) ที่สาธารณะหนองกลางโนน หรือ ทุ่งเลิงแก เป็นพื้นที่ที่ชุมชนบ้านเลิงแกครอบครองทำประโยชน์มาก่อน ต่อมาปี พ.ศ. 2530 กรมป่าไม้ได้เข้าดำเนินการปลูกสร้างสวนป่ายูคาลิปตัส ตามโครงการพัฒนาทุ่งกุลาร้องไห้ เนื้อที่ 280 ไร่ หมายเลขแปลงปลูกที่ รอ 4 2530 (ทั้งนี้เป็นไปตามมติเห็นชอบของสภาตำบลโนนสวรรค์ เมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน 2529)

2.) ช่วง ปี พ.ศ. 2536 2539 ชาวบ้านได้ร้องเรียนต่อผู้ว่าราชการจังหวัดร้อยเอ็ด และกรมป่าไม้ ให้รื้อถอนยูคาลิปตัสออกจากที่สาธารณะทุ่งเลิงแก เนื่องจากผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม กระทั่งปี พ.ศ. 2539 “คณะกรรมการชาวบ้านแก้ไขปัญหายูคาลิปตัสทุ่งกุลาร้องไห้” ได้เข้าร่วมชุมนุมกับสมัชชาคนจน กระทั่งได้มีมติคณะรัฐมนตรี วันที่ 22 เมษายน 2539 กรณีการแก้ไขปัญหาสวนป่าทุ่งกุลาร้องไห้ มีสาระสำคัญ คือ ให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ทำหนังสือแจ้งจังหวัดร้อยเอ็ดให้ทราบผลการหารือเกี่ยวกับการรื้อถอนยูคาลิปตัสให้เป็นไปตามมติสภาตำบลและแจ้งความเห็นกระทรวงการคลังเกี่ยวกับรายได้ที่ตัดยูคาลิปตัสจำหน่ายจะต้องตกเป็นของแผ่นดิน หากสภาตำบลมีมติให้รื้อถอนยูคาลิปตัสให้ อบป. เป็นผู้ดำเนินการภายใน 7 วัน แล้วให้กรมป่าไม้ร่วมกับราษฎรในพื้นที่จัดทำโครงการปลูกฟื้นฟูให้เป็นปาริภพชาติ โดยในวันที่ 14 เมษายน 2539 สภาตำบลโนนสวรรค์ ได้ประชุมตามมติมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าว ผลการประชุมมีมติไม่ให้รื้อถอน

3.) ปี พ.ศ. 2542 นายบุญนาค เหลาไชย ได้นำเจ้าพนักงานที่ดินส่วนแยกอำเภอปทุมรัตน์ทำการรังวัดออกโฉนดที่ดินในที่สาธารณะทุ่งเลิงแก เนื้อที่ประมาณ 150 ไร่ ทำให้ชาวบ้านรวมตัวกันคัดค้าน

ผลการดำเนินงาน

1.) ภายหลังที่ชาวบ้านรวมตัวคัดค้านและยื่นหนังสือร้องเรียนต่อที่ดินจังหวัดร้อยเอ็ดให้ดำเนินการแก้ไขปัญห โดยสำนักงานที่ดินจังหวัดส่งการให้สำนักงานที่ดิน สาขาเกษตรวิสัย รับผิดชอบติดตามปัญหาดังกล่าว แต่ไม่มีความก้าวหน้าใดๆ ส่วนในพื้นที่มีการกระทบกระทั่งกันระหว่าง

นายคำฝั้น เหลาไชย กับชาวบ้านเลิงแก กรณีการใช้ประโยชน์จากไม้ยูคาลิปตัสในพื้นที่พิพาท และนางบุญนาค เหลาไชย ได้ยื่นฟ้องต่อศาลเพื่อวินิจฉัยกรณีสิทธิในที่ดินในพื้นที่ดังกล่าว

2.) ชาวบ้าน และคณะกรรมการหมู่บ้านเลิงแก ได้จัดประชุมและจัดทำโครงการเสนอองค์การบริหารส่วนตำบลโนนสวรรค์เพื่อพิจารณาเห็นชอบให้ชาวบ้านสามารถรื้อถอนยูคาลิปตัส และดำเนินการจัดสรรที่ดินแก่ราษฎรบ้านเลิงแก

สถานภาพปัจจุบัน

1.) อยู่ระหว่างการพิจารณาขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนสวรรค์

ปัญหา อุปสรรค

1.) พื้นที่พิพาทเกี่ยวกับการออกโฉนดอยู่ในกระบวนการพิจารณาของศาล

2.) ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลโนนสวรรค์ไม่ยินยอมลงลายมือชื่อรับรองโครงการที่ชาวบ้านเสนอ

ข้อเรียกร้อง

1.) ให้สิทธิชาวบ้านในการรื้อถอนยูคาลิปตัสและนำที่ดินมาจัดสรรแก่เกษตรกรบ้านเลิงแก จำนวน 45 ครอบครั้ว

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1.) สำนักงานที่ดินจังหวัดร้อยเอ็ด
- 2.) สำนักงานที่ดินจังหวัดร้อยเอ็ด สาขาเกษตรวิสัย
- 3.) สำนักงานที่ดินจังหวัดร้อยเอ็ด สาขาเกษตรวิสัย ส่วนแยกปทุมรัตน์
- 4.) ศาลจังหวัดร้อยเอ็ด
- 5.) องค์การบริหารส่วนตำบลโนนสวรรค์
- 6.) นายอำเภอปทุมรัตน์
- 7.) นายอำเภอเกษตรวิสัย
- 8.) ผู้ว่าราชการจังหวัดร้อย เอ็ด

นโยบาย กฎหมายที่เกี่ยวข้อง และหลักฐาน สำคัญอื่นๆ

- 1.) พรบ.ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ.2479
- 2.) พรบ. ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2498
- 3.) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ ปี พ.ศ. 2535
- 4.) มติ ครม. วันที่ 22 เมษายน 2539
- 5.) มติ องค์การบริหารส่วนตำบลโนนสวรรค์ วันที่ 14 เมษายน 2535

ข้อสังเกต

มติ อบต. โนนสวรรค์ มีมติให้มีการรื้อถอนสวนป่า รวมทั้งการยื่นขอรังวัดเพื่อออกโฉนดที่ดินในพื้นที่สวนป่าของเอกชนทำให้การดำเนินการจัดการที่ดินและนำไม้ออกจากพื้นที่ที่มีความล่าช้า

แหล่งที่มาของข้อมูล

1. หนังสือสำคัญปลูกสร้างสวนป่าหมายเลขแปลงปลูกที่รอ.4/2530
2. เอกสารขอเสนอต่อการแก้ไขปัญหาสัขชาคนจน กรณี สวนป่ายุคาลิปดัส ทุ่งกุลาร้องไห้
3. มติ ครม. วันที่ 22 เม.ย. พ.ศ. 2539
4. มติ อบต. โนนสวรรค์ วันที่ 14 เม.ย. 2539

63.) สวนป่าบ้านห้วยช้าง ต.โนนสวรรค์ อ.ปทุมรัตน์ จ.ร้อยเอ็ด

ประเด็นปัญหา

- 1.) โครงการพัฒนาป่าไม้ทุ่งกุลาร้องไห้ ปลุกสวนป่ายุคาลิปตัสในที่สาธารณประโยชน์ เนื้อที่ 240 ไร่
- 2.) การออกโฉนดในที่สาธารณประโยชน์

พื้นที่ปัญหา

บ้านห้วยช้าง หมู่ที่ 6 ต. โนนสวรรค์ อ.ปทุมรัตน์ จ.ร้อยเอ็ด

ความเป็นมาและสภาพปัญหา

1.) รัฐบาลได้ขึ้นทะเบียนที่ดินรกร้างว่างเปล่าในพื้นที่ทุ่งห้วยช้าง ในวันที่ 16 กันยายน 2477 เนื้อที่ 750 ไร่ โดยหลวงทำนงชัยวัช

2.) ปี พ.ศ. 2530 กรมป่าไม้ได้เข้าดำเนินการปลุกสร้างสวนป่ายุคาลิปตัส ตามโครงการพัฒนาทุ่งกุลาร้องไห้ เนื้อที่ 240 ไร่ หมายเลขแปลงปลูกที่ รอ 3 2530 ต่อมาสำนักงานที่ดินจังหวัดร้อยเอ็ดได้สำรวจสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกันในกรณีที่จะต้องจัดทำทะเบียนที่ดินสาธารณประโยชน์

โยชน์ ปรากฏว่าในพื้นที่ทุ่งห้วยช้างได้จำแนกที่สาธารณประโยชน์เป็นที่สาธารณประโยชน์ทุ่งห้วยช้าง เนื้อที่ 494 ไร่ 68.6 ตารางวา และที่สาธารณประโยชน์ป่ายุคาลิปตัส เนื้อที่ 200 ไร่ รวมเนื้อที่ทั้งสิ้น 694 ไร่ 68.6 ตารางวา

3.) ช่วงปี พ.ศ. 2539 เป็นต้นมา เจ้าหน้าที่ได้ทำการรังวัดเพื่อออกโฉนดที่ดินในพื้นที่สาธารณประโยชน์ ทุ่งห้วยช้าง จำนวน 4 ราย อยู่ระหว่างดำเนินการอีก 9 ราย ซึ่งการดำเนินการรังวัดพื้นที่ไม่ได้ดำเนินการตามขั้นตอนโดยไม่มีการแจ้งชาวบ้าน และร่วมนำชี้ แต่เจ้าพนักงานได้รังวัดร่วมกับเจ้าแจ้งความประสงค์ และผู้นำชาวบ้านบางคนเท่านั้น และพื้นที่ที่ได้รับโฉนดอยู่บริเวณใจกลางที่สาธารณะทุ่งห้วยช้าง จากสภาพดังกล่าวทำให้ชาวบ้านได้ร้องเรียนต่อหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง โดยในวันที่ 12 สิงหาคม 2545 นายรศ ชำนาญจันทร์ สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลโนนสวรรค์ ได้ยื่นญัตติขอตรวจสอบที่ดินสาธารณประโยชน์บ้านห้วยช้าง จำนวน 2 แปลง คือที่สาธารณะทุ่งห้วยช้าง และที่สาธารณะป่ายุคาลิปตัส

ผลการดำเนินงาน

1.) ประธานองค์การบริหารส่วนตำบลโนนสวรรค์ได้แต่งตั้งนายรศ ชำนาญจันทร์ เป็นตัวแทน อบต. เพื่อร่วมควบคุมดูแลการรังวัดที่สาธารณประโยชน์ ซึ่งมีความไม่ชัดเจนว่าพื้นที่สาธารณประโยชน์ทับซ้อนกับโฉนดที่ดินของชาวบ้านหรือไม่ จำนวนทั้งสิ้น 8 แปลง โดยได้ทำหนังสือขอคัด

สำเนาโฉนดที่ดินจากบุคคลดังกล่าวเพื่อประกอบการรังวัดจากที่ดินอำเภอปทุมรัตน์ ลงวันที่ 16 เมษายน 2546

2.) วันที่ 20 กรกฎาคม 2546 เจ้าหน้าที่ได้เข้ารังวัดเพื่อออกโฉนดที่ดินในที่สาธารณประโยชน์ทุ่งหัวช้าง และชาวบ้านได้ทำหนังสือคัดค้านในวันที่ 21 กรกฎาคม 2546 เนื่องจากการดำเนินการไม่มีการแจ้งชาวบ้านและบางพื้นที่อยู่ในบริเวณใจกลางที่สาธารณะ

สถานการณ์ปัจจุบัน

- 1.) ผู้อ้างสิทธิในที่ดินได้ยื่นเรื่องให้มีการรังวัดออกโฉนดที่ดิน

ปัญหา อุปสรรค

เจ้าหน้าที่ที่ดินและผู้นำท้องถิ่นไม่ให้ความร่วมมือในการตรวจสอบข้อเท็จจริง

ข้อเรียกร้อง

- 1.) ให้มีการตรวจสอบกระบวนการออกเอกสารสิทธิในที่ดินสาธารณประโยชน์ทุ่งหัวช้าง

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1.) สำนักงานที่ดินจังหวัดร้อยเอ็ด
- 2.) สำนักงานที่ดินจังหวัดร้อยเอ็ด สาขาเกษตรวิสัย
- 3.) สำนักงานที่ดินจังหวัดร้อยเอ็ด สาขาเกษตรวิสัย ส่วนแยกปทุมรัตน์
- 4.) องค์การบริหารส่วนตำบลโนนสวรรค์
- 5.) นายอำเภอปทุมรัตน์
- 6.) ผู้ว่าราชการจังหวัดร้อยเอ็ด
- 7.) กรมที่ดิน กระทรวงมหาดไทย

กฎหมาย นโยบายที่เกี่ยวข้อง และหลักฐานสำคัญอื่นๆ

- 1.) พรบ.ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2498
- 2.) พรบ.ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. 2479
- 3.) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ ปี พ.ศ. 2535
- 4.) มติ ครม. วันที่ 22 เมษายน 2539
- 5.) มติ องค์การบริหารส่วนตำบลโนนสวรรค์ วันที่ 14 เมษายน 2539

ข้อสังเกต

มติ อบต. โนนสวรรค์ มีมติไม่ให้มีการรื้อถอนสวนป่า และมีเอกชนอ้างสิทธิในที่ดินสาธารณะทำให้เกิดปัญหาข้อขัดแย้งในพื้นที่ ซึ่งหน่วยงานรัฐควรมีมาตรการตรวจสอบพื้นที่ร่วมกับชุมชน

แหล่งที่มาของข้อมูล

1. หนังสือสำคัญปลูกสร้างสวนป่าหมายเลขแปลงปลูกที่รอ.4/2530
2. เอกสารข้อเสนอต่อการแก้ไขปัญหาสัชชาคนจน กรณี สวนป่ายูคาลิปตัส ทุ่งกุลาร้องไห้
3. มติ ครม. วันที่ 22 เม.ย. พ.ศ. 2539

64.) สวนป่าบ้านเหล่าข้าว – หนองอีเข็ม ต.หินกอง อ.สุวรรณภูมิ

ประเด็นปัญหา

กรมป่าไม้ดำเนินการปลูกสร้างสวนป่ายูคาลิปตัส ตามโครงการพัฒนาป่าไม้ทุ่งกุลาร้องไห้ทับที่
สาธารณะของชุมชน จำนวน ๒ แปลง เนื้อที่ ๒,๐๐๐ ไร่

พื้นที่ปัญหา

- 1.) บ้านเหล่าข้าว ต. หินกอง อ. สุวรรณภูมิ
- 2.) บ้านหนองอีเข็ม ต. หินกอง อ.สุวรรณภูมิ

ผลการแก้ไขปัญหา

1.) สืบเนื่องจากมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 22 เมษายน 2539 เห็นชอบแนวทางการแก้ไขปัญหา
สมัชชาคนจน กรณีสวนป่าทุ่งกุลาร้องไห้ ให้เป็นไปตามมติสภาตำบล หากสภาตำบลมีมติให้รื้อถอน
ให้ อบป. เป็นผู้ดำเนินการ ภายใน 7 วัน แล้วให้กรมป่าไม้ร่วมกับราษฎรในพื้นที่จัดทำโครงการปลูกฟื้น
ฟูให้เป็นป่าธรรมชาติ

2.) วันที่ 10 พฤษภาคม 2539 สภาตำบลหินกอง ประชุมเพื่อพิจารณาเรื่องดังกล่าว ปรากฏว่า
ที่ประชุมมีมติ ไม่ให้รื้อถอน

สถานการณ์ปัจจุบัน

- 1.) ไม่มีความคืบหน้าในการดำเนินงาน
- 2.) มีความขัดแย้งเกิดกรณีพิพาทในระดับพื้นที่เกี่ยวกับการเข้าไปตัดไม้ยูคาลิปตัสในพื้นที่

ระหว่าง อบต. กับชาวบ้าน

ปัญหาและอุปสรรค

- 1.) มีความขัดแย้งในการใช้ไม้ยูคาลิปตัสในระดับพื้นที่

ข้อเรียกร้อง

1.) ให้ดำเนินการรื้อถอนยูคาลิปตัสออกจากพื้นที่สาธารณะของชุมชนบ้านเหล่าข้าว - หนองอี
เข็ม และให้ชุมชนดำเนินการฟื้นฟูป่าธรรมชาติ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1.) องค์การบริหารส่วนตำบลหินกอง
- 2.) สำนักงานป่าไม้จังหวัดร้อยเอ็ด
- 3.) กรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

กฎหมาย นโยบายที่เกี่ยวข้อง และหลักฐานสำคัญอื่นๆ

- 1.) พรบ.ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2498

- 2.) พรบ.ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ.2479
- 3.)ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ ปี พ.ศ. 2535
- 4.) มติ ครม. วันที่ 22 เมษายน 2539
- 5.) มติ องค์การบริหารส่วนตำบลหินกองวันที่ 10 พฤษภาคม 2539

ข้อสังเกต

มติ อบต. หินกอง มีมติ วันที่ 10 พ.ค. 2539 ไม่ให้มีการรื้อถอนสวนป่า ทำให้การแก้ไขปัญห
ไม่ได้ข้อยุติ

แหล่งที่มาของข้อมูล

1. หนังสือสำคัญปลูกสร้างสวนป่าหมายเลขแปลงปลูกที่รอ.4/2530
2. มติ อบต. หินกอง วันที่ 10 พ.ค. 2539
3. มติ ครม. วันที่ 22 เม.ย. 2539

65.) สวนป่าบ้านหินกอง(หนองโยชน์) ต.หินกอง อ.สุวรรณภูมิ

ประเด็นปัญหา

กรมป่าไม้ดำเนินการปลูกสร้างสวนป่ายูคาลิปตัส ตามโครงการพัฒนาป่าไม้ทุ่งกุลาร้องไห้ทับ
ที่สาธารณะของชุมชน เนื้อที่ ๔๐๐ ไร่

พื้นที่ปัญหา

- 1.) บ้านหินกอง ต. หินกอง

ผลการแก้ไขปัญหา

1.) สืบเนื่องจากมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 22 เมษายน 2539 เห็นชอบแนวทางการแก้ไขปัญหา
สมัชชาคนจน กรณีสวนป่าทุ่งกุลาร้องไห้ ให้เป็นไปตามมติสภาตำบล หากสภาตำบลมีมติให้รื้อถอน
ให้ อบป. เป็นผู้ดำเนินการ ภายใน 7 วัน แล้วให้กรมป่าไม้ร่วมกับราษฎรในพื้นที่จัดทำโครงการปลูก
ฟื้นฟูให้เป็นป่าธรรมชาติ

2.) วันที่ 10 พฤษภาคม 2539 สภาตำบลหินกอง ประชุมเพื่อพิจารณาเรื่องดังกล่าว ปรากฏว่า
ที่ประชุมมีมติ ไม่ให้รื้อถอน

สถานการณ์ปัจจุบัน

- 1.) ไม่มีความคืบหน้าในการดำเนินงาน
- 2.) มีความขัดแย้งเกิดกรณีพิพาทในระดับพื้นที่เกี่ยวกับการเข้าไปตัดไม้ยูคาลิปตัสในพื้นที่
ระหว่าง อบต. กับชาวบ้าน

ปัญหาและอุปสรรค

- 1.) มีความขัดแย้งในการใช้ไม้ยูคาลิปตัสในระดับพื้นที่

ข้อเรียกร้อง

1.) ให้ดำเนินการรื้อถอนยูคาลิปตัสออกจากพื้นที่สาธารณะของชุมชนบ้านหินกอง และให้ชุมชน
ดำเนินการฟื้นฟูป่าธรรมชาติ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1.) องค์การบริหารส่วนตำบลหินกอง
- 2.) สำนักงานป่าไม้จังหวัดร้อยเอ็ด
- 3.) กรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

กฎหมาย นโยบายที่เกี่ยวข้อง และหลักฐานสำคัญอื่นๆ

- 1.) พรบ.ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2498
- 2.) พรบ.ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ.2479

3.)ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ ปี พ.ศ. 2535

4.) มติ ครม. วันที่ 22 เมษายน 2539

5.) มติ องค์การบริหารส่วนตำบลหินกองวันที่ 10 พฤษภาคม 2539

ข้อสังเกต

มติ อบต. หินกอง มีมติ วันที่ 10 พ.ค. 2539 ไม่ให้มีการรื้อถอนสวนป่า ทำให้การแก้ไขปัญหานี้ไม่ได้ข้อยุติ

แหล่งที่มาของข้อมูล

1. หนังสือสำคัญปลูกสร้างสวนป่าหมายเลขแปลงปลูกที่รอ.4/2530
2. มติ อบต. หินกอง วันที่ 10 พ.ค. 2539
3. มติ ครม. วันที่ 22 เม.ย. 2539

66.) สวนป่าบ้านหินกอง (โพนเสียว) อ.สุวรรณภูมิ

ประเด็นปัญหา

กรมป่าไม้ดำเนินการปลูกสร้างสวนป่ายูคาลิปตัส ตามโครงการพัฒนาป่าไม้ทุ่งกุลาร้องไห้ทับ
ที่สาธารณะของชุมชน เนื้อที่ ๖๐๐ ไร่

พื้นที่ปัญหา

- 1.) บ้านหินกอง ต. หินกอง อ.สุวรรณภูมิ

ผลการแก้ไขปัญหา

1.) สืบเนื่องจากมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 22 เมษายน 2539 เห็นชอบแนวทางการแก้ไขปัญหา
สมัชชาคนจน กรณีสวนป่าทุ่งกุลาร้องไห้ ให้เป็นไปตามมติสภาตำบล หากสภาตำบลมีมติให้รื้อถอน
ให้ อบป. เป็นผู้ดำเนินการ ภายใน 7 วัน แล้วให้กรมป่าไม้ร่วมกับราษฎรในพื้นที่จัดทำโครงการปลูกฟื้นฟู
ให้เป็นป่าธรรมชาติ

2.) วันที่ 10 พฤษภาคม 2539 สภาตำบลหินกอง ประชุมเพื่อพิจารณาเรื่องดังกล่าว ปรากฏว่า
ที่ประชุมมีมติ ไม่ให้รื้อถอน

สถานการณ์ปัจจุบัน

- 1.) ไม่มีความคืบหน้าในการดำเนินงาน
- 2.) มีความขัดแย้งในระดับพื้นที่เกี่ยวกับการเข้าไปตัดไม้ยูคาลิปตัสในพื้นที่ ระหว่าง อบต. กับ
ชาวบ้าน

ปัญหาและอุปสรรค

- 1.) มีความขัดแย้งในการใช้ไม้ยูคาลิปตัสในระดับพื้นที่

ข้อเรียกร้อง

1.) ให้ดำเนินการรื้อถอนยูคาลิปตัสออกจากพื้นที่สาธารณะของชุมชนบ้านหินกอง และให้ชุมชน
ดำเนินการฟื้นฟูป่าธรรมชาติ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1.) องค์การบริหารส่วนตำบลหินกอง
- 2.) สำนักงานป่าไม้จังหวัดร้อยเอ็ด
- 3.) กรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

กฎหมาย นโยบายที่เกี่ยวข้อง และหลักฐานสำคัญอื่นๆ

- 1.) พรบ.ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2498
- 2.) พรบ.ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ.2479

3.)ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ ปี พ.ศ. 2535

4.) มติ ครม. วันที่ 22 เมษายน 2539

5.) มติ องค์การบริหารส่วนตำบลโนนสวรรค์ วันที่ 14 เมษายน 2539

ข้อสังเกต

อบต. หินกอง มีมติ วันที่ 10 พ.ค. 2539 ไม่ให้มีการรื้อถอนสวนป่า ทำให้การแก้ไขปัญหาไม่ได้

ข้อยุติ

แหล่งที่มาของข้อมูล

1. หนังสือสำคัญปลูกสร้างสวนป่าหมายเลขแปลงปลูกที่รอ.4/2530
2. มติ อบต. หินกอง วันที่ 10 พ.ค. 2539
3. มติ ครม. วันที่ 22 เม.ย. 2539

67.) สวนป่าบ้านยางเครือ ต.เมืองทุ่ง อ.สุวรรณภูมิ

ประเด็นปัญหา

กรมป่าไม้ดำเนินการปลูกสร้างสวนป่ายูคาลิปตัส ตามโครงการพัฒนาป่าไม้ทุ่งกุลาร้องไห้ทับ
ที่สาธารณะของชุมชน เนื้อที่ ๒๐๐ ไร่

พื้นที่ปัญหา

บ้านยางเครือ ต. เมืองทุ่ง อ.สุวรรณภูมิ

ผลการแก้ไขปัญหา

1.) สืบเนื่องจากมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 22 เมษายน 2539 เห็นชอบแนวทางการแก้ไขปัญหา
สมัชชาคนจน กรณีสวนป่าทุ่งกุลาร้องไห้ ให้เป็นไปตามมติสภาตำบล หากสภาตำบลมีมติให้รื้อถอน
ให้ อบป. เป็นผู้ดำเนินการ ภายใน 7 วัน แล้วให้กรมป่าไม้ร่วมกับราษฎรในพื้นที่จัดทำโครงการปลูก
ฟื้นฟูให้เป็นป่าธรรมชาติ

2.) วันที่ 13 เมษายน 2539 สภาตำบลเมืองทุ่ง ประชุมเพื่อพิจารณาเรื่องดังกล่าว ปรากฏว่า
ที่ประชุมมีมติ ไม่ให้รื้อถอน

สถานการณ์ปัจจุบัน

- 1.) ไม่มีความคืบหน้าในการดำเนินงาน
- 2.) มีความขัดแย้งในระดับพื้นที่เกี่ยวกับการเข้าไปตัดไม้ยูคาลิปตัสในพื้นที่ ระหว่าง อบต. กับ
ชาวบ้าน

ปัญหาและอุปสรรค

- 1.) มีความขัดแย้งในการใช้ไม้ยูคาลิปตัสในระดับพื้นที่

ข้อเรียกร้อง

- 1.) ให้ดำเนินการรื้อถอนยูคาลิปตัสออกจากพื้นที่สาธารณะของชุมชนบ้านยางเครือ และให้
ชุมชนดำเนินการฟื้นฟูป่าธรรมชาติ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1.) องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองทุ่ง
- 2.) สำนักงานป่าไม้จังหวัดร้อยเอ็ด
- 3.) กรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- 1.) มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 22 เมษายน 2539
- 2.) มติองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองทุ่ง วันที่ 13 เมษายน 2539

3.) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุปี พ.ศ. 2535

ข้อสังเกต

อบต.เมืองทุ่งมีมติวันที่ 13 เม.ย. 2539 ไม่ให้รถถอนสวนป่า ทำให้การแก้ไขปัญหามิได้ข้อยุติ

แหล่งที่มาของข้อมูล

1. คณะทำงานเครือข่ายที่ดิน
2. มติ ครม. วันที่ 22 เม.ย. 2539
3. มติ อบต. เมืองทุ่ง วันที่ 13 เม.ย. 39

68.) สวนป่าบ้านสนาม ต.สระคู อ.สุวรรณภูมิ

ประเด็นปัญหา

กรมป่าไม้ดำเนินการปลูกสร้างสวนป่ายุคาลิปตัส ตามโครงการพัฒนาป่าไม้ทุ่งกุลาร้องไห้ทับ
ที่สาธารณะของชุมชน เนื้อที่ ๑๐๐ ไร่

พื้นที่ปัญหา

- 1.) บ้านสนาม ต. สระคู อ.สุวรรณภูมิ

ผลการแก้ไข้ปัญหา

1.) สืบเนื่องจากมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 22 เมษายน 2539 เห็นชอบแนวทางการแก้ไข้ปัญหา
สมัชชาคนจน กรณีสวนป่าทุ่งกุลาร้องไห้ ให้เป็นไปตามมติสภาตำบล หากสภาตำบลมีมติให้รื้อถอน
ให้ ออป. เป็นผู้ดำเนินการ ภายใน 7 วัน แล้วให้กรมป่าไม้ร่วมกับราษฎรในพื้นที่จัดทำโครงการปลูกฟื้นฟู
ให้เป็นป่าธรรมชาติ

2.) วันที่ 9 พฤษภาคม 2539 สภาตำบลสระคู ประชุมเพื่อพิจารณาเรื่องดังกล่าว ปรากฏว่า
ที่ประชุมมีมติ ไม่ให้รื้อถอน

สถานภาพปัจจุบัน

- 1.) ไม่มีความคืบหน้าในการดำเนินงาน
- 2.) มีความขัดแย้งในระดับพื้นที่เกี่ยวกับการเข้าไปตัดไม้ยุคาลิปตัสในพื้นที่ ระหว่าง อบต. กับ
ชาวบ้าน

ปัญหาและอุปสรรค

- 1.) มีความขัดแย้งในการใช้ไม้ยุคาลิปตัสในระดับพื้นที่

ข้อเรียกร้อง

ให้ดำเนินการรื้อถอนยุคาลิปตัสออกจากพื้นที่สาธารณะของชุมชนบ้านสนาม และให้ชุมชน
ดำเนินการฟื้นฟูเป็นป่าธรรมชาติ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1.) องค์การบริหารส่วนตำบลสระคู
- 2.) สำนักงานป่าไม้จังหวัดร้อยเอ็ด
- 3.) กรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- 1.) มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 22 เมษายน 2539
- 2.) มติองค์การบริหารส่วนตำบลสระคู วันที่ 9 พฤษภาคม 2539

3.) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุปี พ.ศ. 2535

ข้อสังเกต

อบต.สระคู มีมติวันที่ 9 เม.ย. 2539 ไม่ให้รถถอนสวนป่า ทำให้การแก้ไขปัญหามิได้ข้อยุติ

แหล่งที่มาของข้อมูล

1. คณะทำงานเครือข่ายที่ดิน
2. มติ ครม. วันที่ 22 เม.ย. 2539
3. มติ อบต. สระคู วันที่ 9 เม.ย. 39

69.) สวนป่าบ้านโพนทราย ต.โพนทราย อ.โพนทราย

ประเด็นปัญหา

กรมป่าไม้ดำเนินการปลูกสร้างสวนป่ายูคาลิปตัส ตามโครงการพัฒนาป่าไม้ทุ่งกุลาร้องไห้ทับ
ที่สาธารณะของชุมชน เนื้อที่ ๓๐๐ ไร่

พื้นที่ปัญหา

- 1.) บ้านโพนทราย ต. โพนทราย อ. โพนทราย

ผลการแก้ไข้ปัญหา

1.) สืบเนื่องจากมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 22 เมษายน 2539 เห็นชอบแนวทางการแก้ไข้ปัญหา
สมัชชาคนจน กรณีสวนป่าทุ่งกุลาร้องไห้ ให้เป็นไปตามมติสภาตำบล หากสภาตำบลมีมติให้รื้อถอน
ให้ อบป. เป็นผู้ดำเนินการ ภายใน 7 วัน แล้วให้กรมป่าไม้ร่วมกับราษฎรในพื้นที่จัดทำโครงการปลูกฟื้น
ฟูให้เป็นป่าธรรมชาติ

2.) วันที่ 12 เมษายน 2539 สภาตำบลโพนทราย ประชุมเพื่อพิจารณาเรื่องดังกล่าว ปรากฏ
ว่าที่ประชุมมีมติ ไม่ให้รื้อถอน

สถานการณ์ปัจจุบัน

- 1.) ไม่มีความคืบหน้าในการดำเนินงาน
- 2.) มีความขัดแย้งในระดับพื้นที่เกี่ยวกับการเข้าไปตัดไม้ยูคาลิปตัสในพื้นที่ ระหว่าง อบต. กับ
ชาวบ้าน

ปัญหาและอุปสรรค

มีความขัดแย้งในการใช้ไม้ยูคาลิปตัสในระดับพื้นที่

ข้อเรียกร้อง

ให้ดำเนินการรื้อถอนยูคาลิปตัส ออกจากพื้นที่สาธารณะของชุมชนบ้านโพนทราย และให้ชุม
ชนดำเนินการฟื้นฟูป่าธรรมชาติ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1.) องค์การบริหารส่วนตำบลโพนทราย
- 2.) สำนักงานป่าไม้จังหวัดร้อยเอ็ด
- 3.) กรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- 1.) มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 22 เมษายน 2539
- 2.) มติองค์การบริหารส่วนตำบลโพนทราย วันที่ 12 เมษายน 2539

3.) จะเป็ยบสำนัณายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุปี พ.ศ. 2535

ข้อสังเกต

อบต. โพนทราย มีมติวันที่ 12 เม.ย. 2539 ไม่ให้รื้อถอนสวนป่า ทำให้การแก้ไขปัญหามิได้

ข้อยุติ

แหล่งที่มาของข้อมูล

1. คณะทำงานเครือข่ายที่ดิน
2. มติ ครม. วันที่ 22 เม.ย. 2539
3. มติ อบต. โพนทราย วันที่ 12 เม.ย. 39

70.) สวนป่าบ้านหนองผึ่งแดง ต.ยางคำ อ.โพธิ์ทราย

ประเด็นปัญหา

กรมป่าไม้ดำเนินการปลูกสร้างสวนป่ายูคาลิปตัส ตามโครงการพัฒนาป่าไม้ทุ่งกุลาร้องไห้ทับ
ที่สาธารณะของชุมชน เนื้อที่ ๑๐๐ ไร่

พื้นที่ปัญหา

บ้านหนองผึ่งแดง ต. ยางคำ อ.โพธิ์ทราย

ผลการแก้ไขปัญหา

1.)สืบเนื่องจากมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 22 เมษายน 2539 เห็นชอบแนวทางการแก้ไขปัญหา
สมัชชาคนจน กรณีสวนป่าทุ่งกุลาร้องไห้ ให้เป็นไปตามมติสภาตำบล หากสภาตำบลมีมติให้รื้อถอน
ให้ อบป. เป็นผู้ดำเนินการ ภายใน 7 วัน แล้วให้กรมป่าไม้ร่วมกับราษฎรในพื้นที่จัดทำโครงการปลูกฟื้นฟู
ให้เป็นป่าธรรมชาติ

2.) วันที่ 13 เมษายน 2539 สภาตำบลยางคำ ประชุมเพื่อพิจารณาเรื่องดังกล่าว ปรากฏว่าที่
ประชุมมีมติ ให้รื้อถอน

สถานการณ์ปัจจุบัน

- 1.)ไม่มีความคืบหน้าในการดำเนินงาน
- 2.) มีความขัดแย้งในระดับพื้นที่เกี่ยวกับการเข้าไปตัดไม้ยูคาลิปตัสในพื้นที่ ระหว่าง อบต. กับ
ชาวบ้าน

ปัญหาและอุปสรรค

มีความขัดแย้งในการใช้ไม้ยูคาลิปตัสในระดับพื้นที่

ข้อเรียกร้อง

ให้ดำเนินการรื้อถอนยูคาลิปตัส ออกจากพื้นที่สาธารณะของชุมชนบ้านหนองผึ่งแดง และให้
ชุมชนดำเนินการฟื้นฟูป่าธรรมชาติ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1.องค์การบริหารส่วนตำบลยางคำ
- 2.สำนักงานป่าไม้จังหวัดร้อยเอ็ด
- 3.กรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

มติคณะรัฐมนตรีและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- 1.) มติวันที่ 22 เมษายน 2539
- 2.) มติองค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ทราย วันที่ 12 เมษายน 2539

3.) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดปี พ.ศ. 2535

ข้อสังเกต

อป.ไม่เข้าดำเนินการรื้อถอนยุคาลิปดัสตามมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 22 เม.ย. 2539

แหล่งที่มาของข้อมูล

1. คณะทำงานเครือข่ายที่ดิน
2. มติ ครม. วันที่ 22 เม.ย. 2539
3. มติ อบต. ยางคำ วันที่ 13 เม.ย. 39

71.) สวนป่าบ้านกุดันธนาม ต.ยางคำ อ.โพนทราย

ประเด็นปัญหา

กรมป่าไม้ดำเนินการปลูกสร้างสวนป่ายูคาลิปตัส ตามโครงการพัฒนาป่าไม้ทุ่งกุลาร้องไห้ทับ
ที่สาธารณะของชุมชน เนื้อที่ ๔๐๐ ไร่

พื้นที่ปัญหา

1.) บ้านกุดันธนาม ต. ยางคำ อ.โพนทราย

ผลการแก้ไขปัญหา

- สืบเนื่องจากมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 22 เมษายน 2539 เห็นชอบแนวทางการแก้ไขปัญหา
สมัชชาคนจน กรณีสวนป่าทุ่งกุลาร้องไห้ ให้เป็นไปตามมติสภาตำบล หากสภาตำบลมีมติให้รื้อถอน
ให้ อบป. เป็นผู้ดำเนินการ ภายใน 7 วัน แล้วให้กรมป่าไม้ร่วมกับราษฎรในพื้นที่จัดทำโครงการปลูกฟื้นฟู
ให้เป็นป่าธรรมชาติ

- วันที่ 13 เมษายน 2539 สภาตำบลยางคำ ประชุมเพื่อพิจารณาเรื่องดังกล่าว ปรากฏว่าที่
ประชุมมีมติ ให้รื้อถอน

สถานการณ์ปัจจุบัน

1. ไม่มีความคืบหน้าในการดำเนินงาน

2. มีความขัดแย้งในระดับพื้นที่เกี่ยวกับการเข้าไปตัดไม้ยูคาลิปตัสในพื้นที่ ระหว่าง อบต. กับ
ชาวบ้าน

ปัญหาและอุปสรรค

1.) มีความขัดแย้งในการใช้ไม้ยูคาลิปตัสในระดับพื้นที่

ข้อเรียกร้อง

ให้ดำเนินการรื้อถอนยูคาลิปตัส ออกจากพื้นที่สาธารณะของชุมชนบ้านกุดันธนาม และให้ชุมชน
ดำเนินการฟื้นฟูป่าธรรมชาติ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. องค์การบริหารส่วนตำบลยางคำ
2. สำนักงานป่าไม้จังหวัดร้อยเอ็ด
3. กรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- 1.) มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 22 เมษายน 2539
- 2.) มติองค์การบริหารส่วนตำบลยางคำ วันที่ 13 เมษายน 2539

3.) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุปี พ.ศ. 2535

ข้อสังเกต

อป. ไม่เข้าดำเนินการรื้อถอนยุคลิप्त ตามมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 22 เม.ย. 2539

แหล่งที่มาของข้อมูล

1. คณะทำงานเครือข่ายที่ดิน
2. มติ ครม. วันที่ 22 เม.ย. 2539
3. มติ อบต. ยางคำ วันที่ 13 เม.ย. 39

72.) สวนป่าบ้านหนองคุณ – เด่นราษฎร์ ต.เด่นราษฎร์ กิ่งอ. หนองฮี

ประเด็นปัญหา

กรมป่าไม้ดำเนินการปลูกสร้างสวนป่ายูคาลิปตัส ตามโครงการพัฒนาป่าไม้ทุ่งกุลาร้องไห้ ทับที่สาธารณะของชุมชนเนื้อที่ ๕๐๐ ไร่

พื้นที่ปัญหา

- 1) บ้านหนองคุณ ต.เด่นราษฎร์ กิ่งอ.หนองฮี
- 2) บ้านเด่นราษฎร์ ต.เด่นราษฎร์ กิ่งอ.หนองฮี

ผลการแก้ไขปัญหา

สืบเนื่องจากมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 22 เมษายน 2539 เห็นชอบแนวทางการแก้ไขปัญหาสังคมชาคนจน กรณีสวนป่าทุ่งกุลาร้องไห้ ให้เป็นไปตามมติสภาตำบล หากสภาตำบลมีมติให้รื้อถอนให้ อบป. เป็นผู้ดำเนินการ ภายใน 7 วัน แล้วให้กรมป่าไม้ร่วมกับราษฎรในพื้นที่จัดทำโครงการปลูกฟื้นฟูให้เป็นป่าธรรมชาติ วันที่ 13 เมษายน 2539 สภาตำบลเด่นราษฎร์ ประชุมเพื่อพิจารณาเรื่องดังกล่าว ปรากฏว่าที่ประชุมมีมติ ให้รื้อถอน โดยให้คงไม้อื่นๆไว้

สถานการณ์ปัจจุบัน

1. ไม่มีความคืบหน้าในการดำเนินงาน
2. มีความขัดแย้งในระดับพื้นที่เกี่ยวกับการเข้าไปตัดไม้ยูคาลิปตัสในพื้นที่ ระหว่าง อบต. กับชาวบ้าน

ปัญหาและอุปสรรค

มีความขัดแย้งในการใช้ไม้ยูคาลิปตัสในระดับพื้นที่ระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลเด่นราษฎร์กับชาวบ้าน

ข้อเรียกร้อง

ให้ดำเนินการรื้อถอนยูคาลิปตัส ออกจากพื้นที่สาธารณะของชุมชนบ้านเด่นราษฎร์ และให้ชุมชนดำเนินการฟื้นฟูพื้นที่ให้เป็นป่าธรรมชาติ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. องค์การบริหารส่วนตำบลเด่นราษฎร์
2. สำนักงานป่าไม้จังหวัดร้อยเอ็ด
3. กรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

นโยบายกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- 1.) มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 22 เมษายน 2539

- 2.) มติสภาตำบลเด่นราษฎร์ วันที่ 13 เมษายน 2539
- 3.) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุปี้ พ.ศ. 2535

ข้อสังเกต

ขอป. ไม่เข้าดำเนินการรื้อถอนยุคลิปตั้ตามมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 22 เม.ย. 2539

แหล่งที่มาของข้อมูล

1. คณะทำงานเครือข่ายที่ดิน
2. มติ ครม. วันที่ 22 เม.ย. 2539
3. มติ อบต. เด่นราษฎร์ วันที่ 13 เม.ย. 2539

73.)สวนป่ายูคาลิปตัสบ้านสาวแห ต.สาวแห กิ่ง อ.หนองฮี

ประเด็นปัญหา

กรมป่าไม้ดำเนินการปลูกสร้างสวนป่ายูคาลิปตัส ตามโครงการพัฒนาป่าไม้ทุ่งกุลาร้องไห้ทับ ที่สาธารณะของชุมชน เนื้อที่ ๔๐๐ ไร่

พื้นที่ปัญหา

บ้านสาวแห ต. สาวแห กิ่งอ.หนองฮี

ผลการแก้ไขปัญหา

สืบเนื่องจากมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 22 เมษายน 2539 เห็นชอบแนวทางการแก้ไขปัญหา สมัชชาคนจน กรณีสวนป่าทุ่งกุลาร้องไห้ ให้เป็นไปตามมติสภาตำบล หากสภาตำบลมีมติให้รื้อถอน ให้ ออป. เป็นผู้ดำเนินการ ภายใน 7 วัน แล้วให้กรมป่าไม้ร่วมกับราษฎรในพื้นที่จัดทำโครงการปลูกฟื้นฟูให้เป็นป่าธรรมชาติ

วันที่ 12 เมษายน 2539 สภาตำบลสาวแห ประชุมเพื่อพิจารณาเรื่องดังกล่าว ปรากฏว่าที่ประชุมมีมติ ไม่ให้รื้อถอน

สถานการณ์ปัจจุบัน

- 1.ไม่มีความคืบหน้าในการดำเนินงาน
- 2.มีความขัดแย้งในระดับพื้นที่เกี่ยวกับการเข้าไปตัดไม้ยูคาลิปตัสในพื้นที่ ระหว่าง อบต. กับ ชาวบ้าน

ปัญหาและอุปสรรค

มีความขัดแย้งในการใช้ไม้ยูคาลิปตัสในระดับพื้นที่

ข้อเรียกร้อง

ให้ดำเนินการรื้อถอนยูคาลิปตัส ออกจากพื้นที่สาธารณะของชุมชนบ้านสาวแห และให้ชุมชน ดำเนินการฟื้นฟูเป็นป่าธรรมชาติ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1.องค์การบริหารส่วนตำบลสาวแห
- 2.สำนักงานป่าไม้จังหวัดร้อยเอ็ด
- 3.กรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

นโยบายกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- 1.) มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 22 เมษายน 2539
- 2.) มติสภาตำบลเด่นราษฎร์ วันที่ 13 เมษายน 2539

3.) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุปี พ.ศ. 2535

ข้อสังเกต

อบต. สาวแห่ มีมติวันที่ 12 เม.ย. 2539 ไม่ให้รถถอนสวนป่า ทำให้การแก้ไขปัญหามิได้ข้อยุติ

แหล่งที่มาของข้อมูล

1. คณะทำงานเครือข่ายที่ดิน
2. มติ ครม. วันที่ 22 เม.ย. 2539
3. มติ อบต. สาวแห่ วันที่ 12 เม.ย. 2539

กรณีการให้อนุญาตเอกชนเข้าทำประโยชน์ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ

จำนวน 3 กรณี

74.) สวนป่ายูคาลิปตัส บริษัท ไม้ทอง จำกัด อ.ศรีเมืองใหม่ จ.อุบลราชธานี ประเด็นปัญหา

รัฐอนุญาตให้เอกชนในนามบริษัท ไม้ทอง จำกัด เข้าพื้นที่เพื่อดำเนินการปลูกป่ายูคาลิปตัส ซึ่งได้ทับที่ดินทำกินของราษฎรในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติดงภูโหล่น เนื้อที่ 4,000 ไร่

พื้นที่ปัญหา

จำนวน 6 หมู่บ้าน ได้แก่

1. บ้านเหล่าไต้ ต. นาเลน
2. บ้านไพรสวรรค์ ต. สารภี
3. บ้านห้วยยาง
4. บ้านสวาสดี
5. บ้านภูโหล่น
6. แสนตอ

ผลการแก้ไขปัญหา

ยังไม่มีผลการดำเนินการใดๆ เพื่อติดตามการแก้ไขปัญหา

สถานภาพปัญหา

การขออนุญาตของบริษัทสิ้นสุดอายุการขออนุญาตในช่วงเดือนมีนาคม 2546

ปัญหาและอุปสรรค

หน่วยงานรัฐโดยสำนักบริหารจัดการในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ที่ 7 อุบลราชธานี ไม่ให้นำข้อมูลการขออนุญาตเข้าใช้ประโยชน์ของพื้นที่มาเปิดเผย

ข้อเรียกร้อง

1. ให้รัฐยกเลิกการอนุญาตให้เอกชนใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าดงภูโหล่น
2. ให้ดำเนินการจัดสรรที่ดินทำกินแก่เกษตรกรผู้ไม่มีที่ดินทำกินหรือที่ดินทำกินไม่เพียงพอ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1.) กรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- 2.) กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพรรณพืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 3.) สำนักงานป่าไม้จังหวัดอุบลราชธานี

- 4.) สำนักบริหารจัดการในพื้นที่อนุรักษ์ ที่ 7
- 5.) คณะรัฐมนตรี
- 6.) องค์การบริหารส่วนตำบลนาเลิน

นโยบาย กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- 1.พรบ. ป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507
- 2.พรบ.สวนป่า พ.ศ.2535

ข้อสังเกต

พื้นที่การเข้าทำประโยชน์เป็นพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติมีการใช้สิทธิพลข่มขู่ชาวบ้านที่ครอบครองทำประโยชน์ในพื้นที่เพื่อนำพื้นที่ปลูกสร้างสวนป่า

แหล่งที่มาของข้อมูล

1. คณะทำงานเครือข่ายที่ดิน
2. การประชุมร่วมกับตัวแทนชาวบ้านและคณะวิจัย

75.) สวนป่ายูคาลิปตัสตำบลรังแร้ง อ.อุทุมพรพิสัย จ.ศรีสะเกษ

ประเด็นปัญหา

ปี พ.ศ. ๒๕๓๑ เกิดกรณีนายวิจิต แสงทอง ได้กว้านซื้อที่ดินของชาวบ้าน และบุกรุกพื้นที่ดินทำกินของชาว บ้านเพื่อปลูกสวนป่าไม้ยูคาลิปตัส เนื้อที่ทั้งหมดประมาณ ๓,๐๐๐ ไร่ และในปี พ.ศ. ๒๕๓๖ อบต. รังแร้งได้ขึ้นทะเบียนและประกาศพื้นที่สาธารณประโยชน์ทับที่ดินทำกินชาวบ้านและพื้นที่แปลงปลูกไม้ยูคาลิปตัส

พื้นที่ปัญหา

- บ้านโนน ต. รังแร้ง

ผลการแก้ไขปัญหา

ยังไม่มีความคืบหน้าในการแก้ไขปัญหา

สถานการณ์ปัจจุบัน

เกิดกรณีพิพาทระหว่างชาวบ้านโนนกับ อบต. รังแร้งในกรณีที่ ชาวบ้านมีหนังสือเรียนเจ้าหน้าที่ที่ดินจังหวัดให้ทำการวัดพื้นที่เพื่อจำแนกแนวเขตที่สาธารณะและที่ครอบครองของชาวบ้านให้ชัดเจน แต่ อบต.รังแร้งไม่ยินยอม

เกิดกรณีพิพาทระหว่าง อบต. รังแร้งกับ นายวิจิต แสงทอง อย่างรุนแรงจน เกิดกรณีการฟ้องร้องดำเนินคดีเกิดขึ้นและศาลได้พิจารณาโดยมีข้อตกลงร่วมว่าในระหว่างที่การพิจารณาคดียังไม่แล้วเสร็จนั้นห้ามฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดเข้าทำประโยชน์ในพื้นที่แปลงปลูกไม้ยูคา

ปัญหาอุปสรรค

กรณีความขัดแย้งในการใช้ประโยชน์ในที่ดินระหว่างเอกชนกับชาวบ้านและอบต.

ข้อเรียกร้อง

ให้ อบต. รังแร้งอนุญาตให้ ชาวบ้านเข้าพื้นที่สาธารณประโยชน์เพื่อทำการรังวัดพื้นที่ทำกินได้ และให้รัฐ ยกเลิก แนวเขตพื้นที่สาธารณประโยชน์ที่ทับที่ดินทำกินชาวบ้าน

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. องค์การบริหารส่วนตำบลรังแร้ง
2. กรมที่ดิน กระทรวงมหาดไทย
3. สำนักงานที่ดินอำเภออุทุมพรพิสัย
4. สำนักงานที่ดินจังหวัดศรีสะเกษ

นโยบาย/กฎหมาย

- 1.) ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497

2.) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. 2479

ข้อสังเกต

พื้นที่การเข้าทำประโยชน์เป็นพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติและมีความทับซ้อนกับที่สาธารณประโยชน์

แหล่งที่มาของข้อมูล

1. คณะทำงานเครือข่ายที่ดิน
2. อบต. รังแร้ง อ. อุทุมพรพิสัย
3. การประชุมร่วมกับผู้นำชาวบ้านกับนักวิจัย

76.)กรณีสวนป่ายูคาลิปตัส ต. ลำนางรอง อ. โนนดินแดง จ. บุรีรัมย์

ประเด็นปัญหา

สืบเนื่องจากนายทุนได้เช่าขออนุญาตเข้าทำประโยชน์ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติทั้งหมด ๙ แปลง ๗ บริษัทรวมเนื้อที่ทั้งหมด ประมาณ ๒๓,๗๔๖ ไร่ เพื่อปลูกไม้ ยูคาลิปตัสซึ่งเป็นพื้นที่ดินทำกินเดิมของชาวบ้าน

พื้นที่ปัญหา

- 1.บ้านลำนางรอง หมู่ ๑ ต.ลำนางรอง
- 2.บ้านโคกเพชร หมู่ ๒
- 3.บ้านหนองเสม็ด หมู่ ๓
- 4.บ้านคลองหิน หมู่ ๔
- 5.บ้านคลองโป่ง หมู่ ๕
- 6.บ้านป่าไม้สหกรณ์ หมู่ ๖
- 7.บ้านป่าไม้สหกรณ์ หมู่ ๗
- 8.บ้านหนองบอน หมู่ ๘
- 9.บ้านคลองหินลาด หมู่ ๙
- 10.บ้านลำนางรอง หมู่ ๑๐
- 11.บ้านป่าไม้สหกรณ์ หมู่ ๑๑
- 12.บ้านฐานเจ้าป่า หมู่ ๑๒
- 13.บ้านเขากระเจียว หมู่ ๑๓

ผลการแก้ไขปัญหา

เดือน ก.ค. พ.ศ. ๒๕๔๔ ชาวบ้านทำหนังสือร้องเรียนต่อผู้ว่าราชการจังหวัดบุรีรัมย์ในกรณีที่ชาวบ้านลำนางรองถูกเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่จับกุมในข้อหาบุกรุกป่าสงวนแห่งชาติและมีการข่มขู่ คุกคามชาวบ้าน

จากกรณีที่นายทุนที่ปลูกสวนป่าใช้สารเคมีเพื่อ ฉีดฆ่าตอไม้ยูคาลิปตัสที่ตัดไม้ขายแล้วเพื่อที่จะทำการปลูกไม้ในรุ่นต่อไปในปริมาณที่สูงจนส่งผลให้เกิดผลกระทบจากการฉีดสารเคมีในแปลงยูคาลิปตัสปนเปื้อนลงสู่แม่น้ำลำนางรองเป็นจำนวนมากส่งผลให้ราษฎรและสัตว์เลี้ยงที่ใช้น้ำจากลำนางรองอุปโภคและบริโภคได้รับพิษจากสารเคมี

วันที่ ๙ เม.ย. / ๒๓ เม.ย. / ๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๖ ราษฎรในพื้นที่ ต.ลำนางรองได้ยื่นหนังสือเพื่อคัดค้านมติสภาองค์การบริหารส่วนตำบลลำนางรองที่อนุญาตให้บริษัท นาง

รองอุตสาหกรรมจำกัดต่อสัญญาเช่าพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติปลุกยุดาฯ จำนวน ๒,๘๓๐ ไร่ ซึ่งสัญญาเดิมได้หมดลงในวันที่ ๘ มิ.ย. ๒๕๔๖

วันที่ 10 สิงหาคม 2546 เครือข่ายชาวบ้านผู้เดือดร้อน จำนวนประมาณ 1,000 คน จัดเวที “ยกเลิกการให้เอกชนเช่าพื้นที่ป่า นำที่ดินมาจัดสรรให้คนจน” ณ วัดบ้านลำนางรอง โดยมีตัวแทนจากกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ สำนักบริหารจัดการในพื้นที่อนุรักษ์ ที่ 8 จังหวัดนครราชสีมา หัวหน้าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่ เข้าร่วมประชุม ผลการประชุมมีแนวทางการแก้ไขปัญหา คือ กรณีแปลงยูคาลิปตัสที่หมดอายุการอนุญาตจะ ไม่มีการต่ออายุการอนุญาตเข้าทำประโยชน์ ส่วนการตรวจสอบข้อเท็จจริง และแนวทางการจัดสรรที่ดินให้กับชาวบ้าน ให้มีการตั้งคณะกรรมการเพื่อติดตามดำเนินการต่อไป

วันที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๔๖ กลุ่มชาวบ้านที่ได้รับความเดือดร้อนจากกรณีสวนป่ายูคาลิปตัส ประมาณ ๓๐๐ คน ได้เดินทางเข้ายื่นหนังสือกับผู้ว่าราชการจังหวัดบุรีรัมย์

สถานการณ์ปัจจุบัน

การดำเนินการแก้ไขปัญหาของหน่วยงานรัฐไม่มีความคืบหน้า

ปัญหาอุปสรรค

- 1.) เอกชนยังคงเข้าทำประโยชน์ในพื้นที่ที่หมดอายุการอนุญาต เช่น การปลูกยูคาลิปตัส และมีการฉีดยาฆ่าแมลงในแปลงปลูก เป็นต้น
- 2.) การกำหนดมาตรการ และระยะเวลาในการนำไม้ออกจากพื้นที่ที่หมดอายุการอนุญาตไม่มีความชัดเจน
- 3.) กลไกรัฐในระดับท้องถิ่นไม่มีความจริงจังในการดำเนินการแก้ไขปัญหาที่ทำที่เข้าข้างนายทุนเอกชน

ข้อเรียกร้องเดิม

- 1.) ให้รัฐฯ ทบทวนมาตรการกำหนดเขตรักษาพันธุ์สัตว์ ป่าดงใหญ่ และทบทวนอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐฯ
- 2.) ให้หน่วยงานรัฐตั้งคณะกรรมการ ตรวจสอบพื้นที่ให้เอกชนเช่าสัมปทานปลูกไม้ยูคาลิปตัสในเขตป่าสงวนแห่งชาติโดยให้มีตัวแทนชาวบ้านเข้าร่วม ด้วย
- 3.) ให้ตั้งคณะกรรมการตรวจสอบกรณีเจ้าหน้าที่รัฐ จับกุมชาวบ้านในข้อหาบุกรุกป่าสงวนแห่งชาติให้ตั้งคณะกรรมการพิจารณาจัด สรรที่ดินทำกินให้กับชาวบ้านที่ไม่มีที่ดินทำกินในพื้นที่ ต. ลำนางรอง

- 4.) ยกเลิกการอนุญาตให้เอกชนเช่าพื้นที่เพื่อปลูกสร้างสวนป่ายุคาลิปตัสและกำหนดมาตรการการนำไม้ยุคาลิปตัสออกจากพื้นที่
- 5.) ให้รัฐบาลพื้นที่หมดสัญญาเช่าทำประโยชน์ของบริษัทเอกชนนำมาจัดสรรให้กับราษฎรที่ไม่มีที่ดินทำกินหรือมีที่ดินทำกินไม่เพียงพอ
- 6.) ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรรวมถึงการเข้าร่วมในการติดตามการแก้ไขปัญหาสวนป่ายุคาลิปตัสทุกขั้นตอน
- 7.) ให้รับแต่งตั้งคณะทำงานเพื่อเร่งรัดแก้ไขปัญหาโดยมีตัวแทนชาวบ้านเข้าร่วมในอัตราส่วนที่เท่ากัน

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1.) องค์การบริหารส่วน ตำบลลำนางรอง
- 2.) องค์การบริหารส่วนตำบลโนนดินแดง
- 3.) เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่
- 4.) อุทยานแห่งชาติตาพระยา
- 5.) ชลประทานอ่างเก็บน้ำลำนางรอง
- 6.) สำนักงานป่าไม้จังหวัดบุรีรัมย์
- 7.) สำนักบริหารจัดการในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ 7 สาขาโนนดินแดง และละหานทราย
- 8.) หน่วยป้องกันและรักษาป่า (บร.5)
- 9.) สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดบุรีรัมย์
- 10.) คณะกรรมการป้องกันและรักษาป่าจังหวัดบุรีรัมย์
- 11.) สำนักบริหารจัดการในพื้นที่อนุรักษ์ 7 นครราชสีมา
- 12.) กรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- 13.) กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 14.) คณะรัฐมนตรี
- 15.) อำเภอโนนดินแดง
- 16.) จังหวัดบุรีรัมย์

นโยบาย กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- 1.) พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๗ มาตรา ๑๖ และมาตรา ๒๐
- 2.) พระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535

- 3.) พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535
- 4.) มติ องค์การบริหารส่วนตำบลลำนางรอง และองค์การบริหารส่วนตำบลโนนดินแดง
- 5.) พรบ. อุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504
- 6.) มติ คณะกรรมการป้องกันและรักษาป่าจังหวัดบุรีรัมย์ ปี พ.ศ. 2538
- 7.) พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484
- 8.) พระราชบัญญัติคุ้มครองและสงวนป่า พ.ศ. 2481
- 9.) มติ คณะรัฐมนตรี 28 สิงหาคม พ.ศ. 2522
- 10.) คำสั่งนายกรัฐมนตรี 66/2523

ข้อสังเกต

พื้นที่การเข้าทำประโยชน์เป็นพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติมีการใช้อิทธิพล ช่มชู้ คุกคามกดดันในพื้นที่กลไกรัฐและหน่วยงานราชการในระดับท้องถิ่นไม่เป็นกลางในการดำเนินการแก้ไขปัญหาและมีพฤติกรรมเข้าข้างนายทุน

แหล่งที่มาของข้อมูล

1. เอกสารปัญหาผลกระทบกรณีสวนป่าอำเภอโนนดินแดง จัดทำโดย คณะทำงานเครือข่ายที่ดินภาคอีสาน
2. องค์การบริหารส่วนตำบลลำนางรอง อ.โนนดินแดง จ. บุรีรัมย์

กรณีปัญหาที่ดินสาธารณประโยชน์ จำนวน 19 กรณี

77.)ที่สาธารณประโยชน์ดอนโง –หนองกลาง ต. สระบัว อ. ปทุมรัตน์

จ. ร้อยเอ็ด

ประเด็นปัญหา

พื้นที่สาธารณประโยชน์ดอนโง –หนองกลางเป็นพื้นที่ที่ราษฎรใน ต. สระบัวได้ใช้ประโยชน์ร่วมกันมีเนื้อที่ ประมาณ 300 ไร่ ซึ่งยังไม่มีหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงในวันที่ 16 มิ.ย. 2539 นาย อากาศ โคตรจันทิก เป็นตัวแทนชาวบ้านได้มีหนังสือร้องเรียนต่อนายอำเภอปทุมรัตน์ ว่ามีราษฎร จำนวน 9 ราย บุกรุกที่ สาธารณประโยชน์โดยอ้างว่ามีเอกสารสิทธิ์การครอบครองถูกต้องตามกฎหมาย

ในวันที่ 2 ส.ค. 2539 ชาวบ้าน ได้รวมกันชุมนุมหน้าว่าการอำเภอปทุมรัตน์ร้องเรียนว่ามีผู้บุกรุกที่ดินสาธารณะ จำนวน ๙ ราย โดย ทราบว่ามีการลักลอบออกเอกสาร สิทธิ์ให้กับนายทุนโดย จังหวัดได้อ้างว่าได้มีการออกเอกสารสิทธิ์ตั้ง แต่ปี 2519 จังหวัดได้ตั้งคณะกรรมการแก้ไข ปัญหาแต่ การแก้ไขปัญหามาไม่โปร่งใสและจังหวัดมีพฤติกรรมเข้าข้างนายทุน

พื้นที่ปัญหา

- 1.)บ้านเขวาโคก หมู่ 7 ต.สระบัว อ.ปทุมรัตน์ จ.ร้อยเอ็ด
- 2.) บ้านเขวาพัฒนา ต. สระบัว

ผลการแก้ไขปัญหา

จังหวัดร้อยเอ็ดมีคำสั่งที่ 2053/ 2539 ลงวันที่ 8 ส.ค. 39 แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบที่ สาธารณะบ้านเขวาโคกได้มีการ ตรวจสอบข้อเท็จจริง ปรากฏว่าที่ดินที่ราษฎรอ้างว่าอยู่ในที่สาธารณ ประโยชน์ มี 6 ราย เมื่อตรวจสอบมีเจ้าของที่ดินได้รับ น.ส. 3 ก เป็นโฉนดที่ดินเมื่อ พ.ศ. 2538 ซึ่งกรม ที่ดินเป็นผู้ดำเนินการ

อำเภอปทุมรัตน์มีหนังสือ ด่วนที่สุด ที่ รอ 1022/ว วันที่ 11 มี.ค. 41 นำเสนอผลการตรวจสอบ ข้อเท็จจริงสรุปได้ว่าที่ดินที่พิพาทป่าดอนหนองโง-หนองกลาง ไม่ได้มี การประกาศหวงห้ามหรือนำ ขึ้นทะเบียนเป็นที่สาธารณะแต่อย่างใด และในพื้นที่พิพาทได้มีการรังวัด ออกหนังสือรับรองการทำ ประโยชน์และโฉนดที่ดินไปแล้ว เมื่อปี พ.ศ. 2519 และ 2538 สภาองค์การ บริหารส่วนตำบลสระบัวมี มติว่าที่ดินแปลงใดมีเอกสารสิทธิ์ถูกต้อง ไม่เป็นที่สาธารณะและอำเภอปทุมรัตน์เห็นว่าพื้นที่พิพาทไม่ เป็นที่สาธารณะเช่นกัน

กรมที่ดินได้มีคำสั่งที่ 1464/ 2541 วันที่ 10 มิ.ย. 41 แต่งตั้ง คณะทำงานตรวจสอบการออก หนังสือแสดงสิทธิในที่ดินเพื่อให้ตรวจ สอบการออกเอกสารสิทธิ์ในที่ดินบริเวณดอนโง-หนองกลาง

ผลการตรวจสอบ ปรากฏว่าการออก น.ส. 3 ก. ทั้ง 19 แปลง เจ้าหน้าที่ออก โดยชอบด้วยกฎหมาย และระเบียบและจากภาพถ่ายเมื่อปีพ.ศ. 2495 และพ.ศ. 2515 ปรากฏ ร่องรอยการทำประโยชน์ ผสมกับ เป็นไม้พุ่มเตี้ยบางส่วนซึ่งไม่สามารถพิจารณาได้ว่าเรื่องที่ดินที่พิพาท เป็นที่สาธารณะประโยชน์ หรือไม่ และไม่สามารถพิจารณาได้ว่าการออกเอกสารสิทธิออกโดยชอบด้วยกฎหมาย เพราะจังหวัด ร้อยเอ็ดรวมทั้งอำเภอปทุมรัตน์และสำนักงานที่ดินมีความเห็นว่าการออกเอกสารสิทธิทั้ง 19 แปลง ออกโดยชอบด้วย กฎหมายแล้ว

กรมที่ดินมีหนังสือปกปิดด่วนที่สุด ที่ รอ 0017.3/5357 วันที่ 10 พ.ย. 41 แจ้งให้จังหวัด ร้อยเอ็ดส่ง เรื่องให้คณะกรรมการประสานงานแก้ไขปัญหามลพิษที่ดินของรัฐส่วน จังหวัด (กปร. ส่วน จังหวัด) พิจารณา ตรวจสอบการครอบครองที่ดินของบุคคลเพื่อพิสูจน์สิทธิในที่ดินผลเป็นประการใด ให้จังหวัดดำเนินการไป ตามหน้าที่ตามนัยหนังสือกรมที่ดิน ที่ มท 0719/ว.39814 ลงวันที่ 23 ธ.ค. 40 หนังสือจังหวัดร้อยเอ็ด ปกปิด ด่วนที่สุด ที่ รอ 0017.3/853 วันที่ 23 ธ.ค. 41 ขอให้กรมที่ดิน มอบหมายให้ข้าราชการระดับสูง ของกรมที่ดินเข้าร่วมประชุมชี้แจงทำความเข้าใจกับราษฎรผู้ร้องเรียนร่วมกับจังหวัดซึ่งอธิบดีได้สั่งการให้รองอธิบดี (นายพิน ศรีเมฆ) เข้า ร่วมกับจังหวัด ในวันที่ 19 ก.พ. 42 ได้ตกลงแก้ไขปัญหาคือ

- 1.ที่ดินจังหวัดร้อยเอ็ดร่วมกับผู้อำนวยการกองทำแผนที่รูปถ่ายทางอากาศกรมที่ดินดำเนินการกำหนดตำแหน่งรูปแปลงเพื่อทำการตรวจสอบพื้นที่ร่วมกัน
2. จังหวัดตั้งคณะทำงานร่วมกับราษฎรเพื่อตรวจสอบสภาพพื้นที่ ร่วมกัน
- 3.ให้นายอำเภอขึ้นทะเบียนที่สาธารณะชื่อ ดอนโพง-หนองกลาง ภายใน 1 สัปดาห์
4. นายอำเภอยื่นคำขอออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงกับสำนักงานที่ดินจังหวัดและให้เจ้า ที่ที่ดิน จัดเจ้าหน้าที่ทำการรังวัดพื้นที่เพื่อ ออกหนังสือสำคัญภายใน 1 เดือน
- 5.รังวัดเสร็จประกาศให้คัดค้าน ภายใน 30 วัน
- 6.ให้ดำเนินการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงตามขั้นตอนและวิธีการในกรณีที่มีการคัดค้านให้ดำเนินการในชั้นศาล

หนังสือกรมที่ดิน ฉบับที่ มท 0718/0897 วันที่ 12 เม.ย. 42 จัดส่งข้อมูลแผนที่รูปแปลงที่ดินและ รายละเอียดที่เกี่ยวข้องและแผนที่ รูปถ่ายทางอากาศพาหนะโพง-หนองกลางให้จังหวัดดำเนินการตามข้อตกลง เมื่อวันที่ 19 ก.พ. 42 คณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหามลพิษสาธารณะ ครั้งที่ 2544 เมื่อวันที่ 18 พ.ค. 44 ได้มีการ แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบการออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินบริเวณที่ สาธารณะประโยชน์ ซึ่งคณะ กรรมการมีมติให้ส่งเรื่องให้ กปร. ส่วนกลางพิจารณาและได้ตั้งอนุ กรรมการเฉพาะกิจเพื่ออ่าน แปล และตีความภาพถ่ายทางอากาศ คณะกรรมการฯ เห็นควรให้รอผล

การอ่าน แปล และตีความภาพ ถ่ายทางอากาศและอนุกรรมการฯ จังหวัดเห็นควรให้กรรมการชุดเดิม ดำเนินการต่อเพราะเรื่องจะเสร็จสิ้นแล้วการประชุมคณะกรรมการพิจารณาแก้ไขปัญหาที่ดินของ สมัชชาคนจนระดับจังหวัด ครั้งที่ 1/2544 เมื่อวันที่ 21 ส.ค. 44 มีมติให้

1. ให้แต่งตั้งคณะทำงานระดับอำเภอประกอบด้วยปลัดอำเภอ ผู้ประสานงานตำบลละบัว ข้าราชการที่นายอำเภอเห็นสมควรและตัวแทนสมัชชาคนจนร่วมกัน ตรวจสอบข้อเท็จจริงและหาแนวทางการแก้ไขปัญหาเสนอข้อมูล ประกอบการพิจารณา

2. ให้อำเภอปทุมรัตน์ยื่นคำขอรัง วัดเพื่อออกหนังสือสำคัญสำหรับที่ดินโดยให้นำชี้แนวเขตข้อเท็จจริง หากแนวที่นายอำเภอนำชี้ตัวแทน สมัชชาคนจนเห็นว่าไม่ถูกต้องจะให้มีการทำแผนที่ทำนองแผนที่พิพาท ไว้ด้วยและหากมีการคัดค้านให้ถือ ตามระเบียบที่เกี่ยวข้อง

3. การดำเนินการให้อำเภอปทุมรัตน์ และอบต.สระบัวในฐานะผู้มีอำนาจ ดูแลรักษาพิจารณาเสนอความเห็นทุกครั้ง

- การประชุมคณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหามัชชาคนจนฯ ครั้งที่ 3/2544 เมื่อวันที่ 14 ก.ย. 44 มีมติให้จังหวัดเร่งรัดดำเนินการให้ เสร็จโดยเร็วและขอให้กรมที่ดินสั่ง การให้ทุกจังหวัดทราบและให้ความสนใจเป็นพิเศษในเรื่องการแก้ไข ปัญหาความเดือดร้อนของราษฎร

- หนังสือจังหวัดร้อยเอ็ด ด่วนที่สุด ที่ รอ 0022/26403 ลงวันที่ 29 พ.ย. 44 แจ้งว่าจังหวัดมีคำสั่งที่ 2578/2544 ลงวันที่ 13 ก.ย. 44 แต่งตั้งคณะทำงานแก้ไขปัญา ตามมติของคณะอนุกรรมการแก้ไขปัญาของสมัชชาคนจนจังหวัดร้อยเอ็ดคณะทำงานได้กำหนดแนวทางการดำเนินการแล้วและจังหวัดได้รับหนังสือคัดค้านการเข้าตรวจสอบข้อเท็จจริงจากเจ้าของที่ดินที่อยู่ใน บริเวณพื้นที่พิพาทจำนวน 7 ราย แต่จังหวัดยังไม่ดำเนินการแต่อย่างใดเพราะต้องรอผลการดำเนินงาน ของคณะทำงานก่อน

- การประชุมคณะอนุกรรมการแก้ไขปัญาของสมัชชาคนจนฯ ครั้งที่ 5/2544 เมื่อวันที่ 24 ธ.ค. 44 ฝ่ายเลขานุฯ แจ้งที่ประชุมว่ามีข้อตก ลงร่วมกันเมื่อวันที่ 19ก.พ. 42 ซึ่งมีความคืบหน้าพอสมควรแล้วที่ ประชุมจึงมีมติให้จังหวัดร่วมกับตัวแทนประชาชนผู้เดือดร้อนช่วยกัน แก้ไขปัญหาให้เป็นที่ยุติ

- หนังสือร้อยเอ็ด ด่วนที่สุด ที่ รอ 0022/17238 ลงวันที่ 22 ส.ค. 45 แจ้งว่า จังหวัดได้ประชุมเมื่อวันที่ 13 ก.พ. 45

สถานภาพปัจจุบัน

- มติ ครม. วันที่ 11 ก.พ. 40 ได้มีมติ ให้ ตั้งคณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงตรวจสอบแนวเขตและเอกสาร สิทธิที่ออกในเขตที่สาธารณประโยชน์ดอนโงหนองกลางจังหวัดได้ตรวจสอบ

แล้วว่ามี การบุกรุกจริง และมีมติ ให้เพิกถอน นส. 3 ที่ ออกโดยมิชอบและได้ส่งเรื่องให้กับอธิบดีกรมที่ดินเพื่อตรวจสอบพิจารณาต่อไป

- เรื่องอยู่ระหว่างการดำเนินการของคณะกรรมการตรวจสอบสิทธิในที่ดินของผู้คัดค้านการรังวัดออก นส. ตามคำสั่งจังหวัดร้อยเอ็ด ที่ 469/2546 ลงวันที่ 11 มีนาคม 2546

- มติการประชุมคณะอนุกรรมการเร่งรัดการแก้ไขปัญหาที่ดิน ในวันที่ 18 มีนาคม 2547 ให้ตั้งคณะทำงานจากส่วนกลางลงตรวจสอบข้อเท็จจริงในพื้นที่ในวันที่ 29 มีนาคม 2547ซึ่งยังไม่มีข้อสรุป

ปัญหาอุปสรรค

- ในการตรวจสอบที่ดินได้มีการดำเนินการหลายครั้งทั้งคณะกรรมการระดับอำเภอ จังหวัด และเจ้าหน้าที่จากส่วนกลางแต่ไม่อาจหาข้อยุติได้เพราะมีราษฎร 2 ฝ่าย ได้แก่เจ้าของที่ดินอ้างว่ามีหลักฐานแสดงสิทธิตามกฎหมายกับฝ่ายชาวบ้านที่ตอ้งการให้เป็นที่ดินสาธารณะประโยชน์

- เจ้าหน้าที่รัฐไม่เร่งดำเนินการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

ข้อเรียกร้อง

1.) ให้รัฐเพิกถอนเอกสารสิทธิ นส.3 ที่ออกให้กับนายทุนโดยมิชอบในที่ดินสาธารณะประโยชน์ของชุมชนทุกแปลง

2.) ให้ประกาศพื้นที่เป็นที่ดินสาธารณะประโยชน์โดยการเร่งรัดให้มีการออกเป็นหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. สภาองค์การบริหาร ส่วนตำบลสระบัว
2. อำเภอปทุมรัตน์
3. สำนักงานที่ดินจังหวัดร้อยเอ็ด สาขาเกษตรวิสัย
4. จังหวัดร้อยเอ็ด
5. กรมที่ดิน กระทรวงมหาดไทย
6. กองแผนที่ กรมที่ดิน
7. กระทรวงมหาดไทย
8. คณะรัฐมนตรี

นโยบาย กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- 1.) พรบ. ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497
- 2.)ประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ พ.ศ. 2479

ข้อสังเกต

รัฐไม่มีมาตรการแก้ปัญหาที่ชัดเจนและกลไกระดับจังหวัดไม่สามารถหาข้อยุติได้

แหล่งที่มาของข้อมูล

1. หนังสือจากจังหวัดร้อยเอ็ดมีคำสั่ง 2053/2539 ลงวันที่ 8 สิงหาคม 2539 เพื่อแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบ
2. หนังสือด่วนที่สุด รอ.1022/วันที่ 11 มี.ค. 41 ในการเสนอผลการตรวจสอบ
3. เอกสารขอเสนอต่อการแก้ไข 1. หนังสือจากจังหวัดร้อยเอ็ดมีคำสั่ง 2053/2539 ลงวันที่ 8 สิงหาคม 2539 เพื่อแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบ
2. หนังสือด่วนที่สุด รอ.1022/วันที่ 11 มี.ค. 41 ในการเสนอผลการตรวจสอบ

78.) ที่สาธารณประโยชน์ ดอนหลักดำ อ.น้ำพอง จ.ขอนแก่น

ประเด็นปัญหา

ดอนหลักดำเป็นสาธารณประโยชน์ ประเภททำเลเลี้ยงสัตว์มีการขึ้นทะเบียนที่สาธารณะเมื่อวันที่ 25 ค.ศ. 2476 เนื้อที่ประมาณ 522 ไร่ 2 งาน และออกเป็น นส. เลขที่ 48350 เมื่อวันที่ 12 มิ.ย. 2534 รวมเนื้อที่ 814 ไร่ 7 ตารางวา ต่อมาปีพ.ศ. 2537 อำเภอกะนวน ได้มีคำสั่งให้ผู้ครอบครองที่ดินในบริเวณดอนหลักดำ ออกจากพื้นที่ และได้มีการดำเนินการจับกุมดำเนินคดีกับราษฎรที่เข้าครอบครองที่ดิน จำนวน 43 ราย

พื้นที่ปัญหา

ตำบลบ้านโนน กิ่ง อำเภอน้ำพอง จ. ขอนแก่น

ผลการแก้ไขปัญหา

ในปี พ.ศ. 2537 อำเภอกะนวนมีคำสั่งให้ราษฎร 43 ราย ออกจากพื้นที่ และได้มีการจับกุมดำเนินคดีกับราษฎรสมัชชาคนจน จึงเรียกร้องให้มีการยุติการ จับกุมดำเนินคดีกับราษฎรพร้อมทั้งให้ตั้งคณะกรรมการแก้ไขปัญหา ในจังหวัดขอนแก่นได้ดำเนินการ การตรวจสอบแนวเขตของที่ดิน สาธารณประโยชน์สอบสวนข้อเท็จจริง และพิสูจน์สิทธิการถือครอง ที่ดินแล้ว สรุปได้ว่า ที่สาธารณประโยชน์ ดอนหลักดำ มีราษฎรครอบครองอยู่ 81 แปลง เป็นสมาชิกของ สคจ. 43 แปลง ซึ่งเป็นการครอบครองมาก่อนปี พ.ศ. 2476 จำนวน 1 แปลง และมีส่วนราชการเข้า ใช้ประโยชน์ 3 แปลง ได้แก่ อบต. บ้านโนนโรงเรียนบ้านโนน และโรงเรียนโนนโพธิ์ศรีวิทยา คณะกรรมการแก้ไขปัญหาของ จังหวัดเสนอแนวทางการแก้ปัญหาว่า ราษฎรรายที่ครอบครอง มาก่อนปี พ.ศ. 2476 ให้ออก เอกสารสิทธิตามกฎหมาย ส่วน รายอื่น ๆ ให้ออกเป็นเอกสาร สปก. ส่วนราษฎรที่ครอบครอง ก่อนที่ส่วนราชการทั้ง 3 หน่วย งาน จะเข้าใช้ที่ดิน จำนวน 16 ราย เนื้อที่ 96 ไร่ 67 ตารางวา ให้หน่วยงานราชการที่เข้าใช้พื้นที่จ่ายค่าชดเชยไร่ละ 50,000 บาท การประชุมคณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหาของสมัชชาคนจน ครั้งที่ 3 เมื่อวันที่ 6 ก.ย. 2545 จังหวัดรายงานหน่วยงานราชการทั้ง 3 หน่วยงาน ไม่มีงบประมาณที่จะจ่ายค่าชดเชย ได้ที่ประชุมจึงมีมติให้คณะกรรมการแก้ปัญหาสมัชชาคนจน พิจารณาใช้งบจากส่วนกลาง

สถานการณ์ปัจจุบัน

สำนักนายกรัฐมนตรีได้มีหนังสือ ที่ นร 0104.33/3656 ลงวันที่ 2 ก.พ. 2546 แจ้งประเด็นที่ จะให้จ่ายค่าชดเชยแก่ราษฎร 16 ราย ข้อเท็จจริงยังไม่ชัดเจน ว่าที่ดินที่ราษฎรครอบครองมี สิทธิโดยชอบด้วยกฎหมายที่จะได้รับค่าชดเชยหรือไม่และให้จังหวัดขอนแก่นตรวจสอบข้อเท็จจริงและรายงานผลให้คณะอนุกรรมการดำเนินการต่อไป

เรื่องอยู่ระหว่างนำเสนอคณะกรรมการชุดใหม่แต่งตั้งจากกระทรวงมหาดไทยมีคำสั่งที่ 203/2546 ลงวันที่ 13 พ.ค. 2546 พิจารณาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับที่ดินที่ราษฎรครอบครองว่ามีสิทธิโดยชอบที่จะรับค่าชดเชยหรือไม่ตามที่สำนักงานกฤษฎีกาได้ขอให้คณะกรรมการเร่งรัดและติดตามการแก้ไขปัญหาที่ดิน กระทรวงมหาดไทย มีการพิจารณาทบทวนอีกครั้ง

ปัญหาอุปสรรค

การดำเนินการแก้ไขปัญหาที่มีความล่าช้าไม่มีความคืบหน้า

ข้อเรียกร้อง

ให้รัฐดำเนินการเพิกถอนแนวเขตพื้นของที่สาธารณประโยชน์ และ คืนสิทธิการครอบครองให้กับราษฎร หากไม่สามารถ เพิกถอนพื้นที่ได้ให้รัฐ จ่ายค่าชดเชยแทนและให้ดำเนินการออกเอกสารสิทธิที่มั่นคงให้กับราษฎรกรณีพื้นที่สร้างโรงเรียน และที่ทำการ อบต. ซึ่งทับที่ดินของชาวบ้านให้จ่ายค่าชดเชยหรือหาที่ดินทดแทน

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านโนน
2. สำนักงานที่ดินอำเภอ น้ำพอง จ.ขอนแก่น
3. สำนักงานที่ดินจังหวัดขอนแก่น
- 4.) กรมที่ดิน กระทรวงมหาดไทย
- 5.) คณะรัฐมนตรี

นโยบาย กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- 1.ประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ พ.ศ. 2479
- 2.) พรบ. ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497

ข้อสังเกต

การใช้กระบวนการทางกฎหมายอย่างเข้มข้นกับราษฎร

แหล่งที่มาของข้อมูล

- 1.หนังสือที่ นร.01054.33/3656 ลงวันที่ 2 ก.พ. 2546 แจ้งประเด็นค่าชดเชยแก่ราษฎร
2. เอกสารข้อเสนอต่อการแก้ไขปัญหาของสมัชชาคนจน
3. รายงานความก้าวหน้าของคณะกรรมการเร่งรัดและติดตามการแก้ไขปัญหาที่ดิน

กระทรวงมหาดไทย

79.) ที่สาธารณประโยชน์โนนสูง อ.เมือง จ.อุดรธานี

ประเด็นปัญหา

เมื่อวันที่ 30ม.ค. 41 ส่วนราช การได้ประกาศเขต นสล. เลขที่ อด 1822 เนื้อที่ประมาณ 10 ไร่ 3งาน 08 ตารางวา ที่ดินพิพาทเป็น ส่วนหนึ่งของที่สาธารณประโยชน์ ตาม นสล.เนื้อที่ประมาณ 1 ไร่ 2งาน 44ตารางวา เดิมสภาพตำบล ได้กันพื้นที่ส่วนนี้ไว้เพื่อจัดให้ราษฎร จำนวน 13 ราย เช่าเพื่อทำการค้า ต่อมาในปี พ.ศ. 2527 สุขาภิบาล ได้ทำสัญญาเช่ากับราษฎรเข้ามา ตลอด จนถึง พ.ศ. 2537 ราษฎร ไม่ยอมจ่ายค่าเช่าและเรียกร้องขอ สิทธิในที่ดินเจ้าหน้าที่สุขาภิบาลได้ทำหนังสือแจ้งให้ชาวบ้านออกจากพื้นที่ใน วันที่ 26 ม.ค.41 โดยระบุ พื้นที่ทั้งหมดประมาณ 14ไร่ ทับที่ ดินของราษฎร ในปัจจุบันส่วนราช การได้เข้าทำประโยชน์เต็มพื้นที่ โดยเป็นสถานีนอนมัย เป็นตลาด เทศบาลและเป็นที่ตั้งสภาตำบล

พื้นที่ปัญหา

บ้านโนนสูง ต. โนนสูง อ.เมือง จ. อุดรธานี

ผลการแก้ไขปัญหา

จากการประชุมคณะกรรมการเร่งรัดการแก้ไขปัญหาที่ดินของราษฎร ครั้งที่ 2/2546 เมื่อวันที่ 7 ก.ค. 2546 สมาชิกคนจนได้อ้างว่าพื้นที่พิพาทเป็นที่รกร้างว่างเปล่ามา ก่อนและราษฎรควรได้สิทธิในการ ครอบครองกรรมที่ดินจึงได้ส่งผู้แทนลงตรวจสอบซึ่งได้ข้อเท็จจริงว่าเป็นที่รกร้างว่างเปล่าแต่ราษฎรก็ไม่ได้ รับสิทธิในการครอบครอง คณะอนุ กรรมการฯ มีมติให้จังหวัดพิจารณาว่าจะแก้ปัญหาโดยจัดสรรที่ดินให้ ราษฎรหรือเป็นการให้เช่าแต่ยังไม่ สามารถตกลงกันได้ โดยฝ่ายเทศ บาลตำบลโนนสูงยังคงยืนยันให้ ราษฎรเช่าแต่ไม่ให้สิทธิครอบครองซึ่งส่วนราชการอำเภอและจังหวัด เห็นชอบด้วยแต่ สคจ. อ้างว่าราษฎรในบริเวณใกล้เคียงที่ครอบครองพื้นที่รกร้างได้มีการเดินสำรวจเพื่อออกโฉนดเรียบร้อยแล้ว

ผลจากการประชุมคณะอนุกรรมการเร่งรัดและติดตามการแก้ไขปัญหาที่ดินของกระทรวงมหาดไทย ให้กรมที่ดินประมวลความเห็นว่าจะให้เช่า ตามมาตรา 10,11 หรือจะนำไปจัดตามมาตรา 33 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน โดยอาศัยเหตุผลของทั้งสองฝ่ายประกอบการพิจารณาให้เป็นที่ยุติแล้วเสนอวิธีการแก้ไขปัญหาดို့ประชุมในคราวต่อไป

สถานการณ์ปัจจุบัน

กระทรวงมหาดไทยได้ประกาศ แต่งตั้งอนุกรรมการจังหวัดเพื่อทบทวนมติที่ประชุมร่วมในการแก้ไข ปัญหาแต่อนุกรรมการของจังหวัด ไม่ดำเนินการแก้ปัญหามีหนังสือถึงทุกหน่วยงานที่รับผิดชอบลงวันที่วันที่ 30 ม.ค. 44 ให้ ราษฎรออกจากพื้นที่ภายใน 30 วัน ปัจจุบันได้มีการแต่งตั้งคณะทำงาน

ร่วมระหว่างฝ่ายราชการจากส่วน กลางและส่วนภูมิภาคร่วมกับผู้แทนสมัชชาคนจนเพื่อดำเนินการ
ตรวจ สอบข้อเท็จจริงกรณีเหตุใดในการ เดินสำรวจ ราษฎร 13 ราย จึงไม่ได้ รับเอกสารสิทธิที่ดินใน
บริเวณพื้นที่ปัญหาและข้อเท็จจริงในเรื่องการ เช่าว่ามีการเช่าตั้งแต่เมื่อใดและมีการนำค่าเช่าที่ได้รับ
จากราษฎรไปใช้จ่ายอย่างไร

ปัญหาอุปสรรค

-

ข้อเรียกร้อง

ให้รัฐยกเลิกพื้นที่ นสล. ที่ได้ ประกาศทับที่ดินชาวบ้านจำนวน 13 ครอบครัว และให้เร่งรัดออก
เอกสารสิทธิให้กับชาวบ้าน

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. สுகาภิบาลตำบลโนนสูง
2. อำเภอเมืองจังหวัดอุดรธานี

นโยบาย กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- 1.) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. 2479
- 2.) ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497

ข้อสังเกต

กรณีการเลือกปฏิบัติของเจ้าหน้าที่รัฐซึ่งไม่ให้เป็นธรรมกับราษฎร มติคณะอนุกรรมการฯ
ให้กรมที่ดินประมวลความเห็นว่าจะให้เช่าหรือนำจัดสรรให้ราษฎร

แหล่งที่มาของข้อมูล

1. เอกสารข้อเสนอต่อการแก้ไขปัญหของสมัชชาคนจน
2. รายงานความคืบหน้าของคณะอนุกรรมการติดตามเร่งรัดการแก้ไขปัญหของสมัชชาคน
จน กรณีที่ดินกระทรวงมหาดไทย

80.) ที่สาธารณประโยชน์ โนนหนองลาด ต.บ้านขาม อ.น้ำพอง

จ.ขอนแก่น

ประเด็นปัญหา

สถานภาพของพื้นที่เป็นพื้นที่รกร้างว่างเปล่าไม่มีเอกสารสิทธิ์ใดๆราษฎรในพื้นที่ได้เข้าครอบครองทำกินตั้งแต่ปี พ.ศ. 2511 จนถึงปัจจุบัน

ที่สาธารณประโยชน์โนนหนองลาดขึ้นทะเบียนเป็นที่สาธารณะเป็นที่ทำเลเลี้ยงสัตว์เมื่อปี พ.ศ. 2477 มีเนื้อที่ประมาณ 3,000 ไร่ ต่อมาในปี 2507 ได้มีการสร้างเขื่อนอุบลรัตน์ทำให้น้ำในที่สาธารณประโยชน์โนนหนองลาดลดลงชาวบ้านจึงได้เข้าทำประโยชน์ในพื้นที่ด้วยการทำนาและสร้างที่อยู่อาศัย

ปี 2514-2515 กรมชลประทานได้ดำเนินการกั้นฝายทำให้เกิดน้ำท่วมที่อยู่อาศัยและที่ทำกินของชาวบ้านจำนวน 46 ราย คิดเป็นเนื้อที่ 666 ไร่ และนอกจากนี้ยังถือได้ว่าเป็นหมู่บ้านที่ไม่ได้รับการพัฒนาจากโครงการรัฐฯ ในเรื่องสาธารณูปโภคและการรับรองเป็นหมู่บ้านจากหน่วยงานรัฐฯ

พื้นที่ปัญหา

บ้านโนนหนองลาด ต. บ้านขาม อ.น้ำพอง จ. ขอนแก่น

ผลการแก้ไขปัญหา

เมื่อ ปี พ.ศ. 2510 มีการจับกุมดำเนินคดีกับราษฎรจำนวน 22 คน ในข้อหาบุกรุกที่สาธารณะโดยพนักงานอัยการเป็นโจทก์ยื่นฟ้องซึ่งคดีถึงที่สุดและศาลฎีกาได้วินิจฉัยว่ากลุ่มชาวบ้านไม่มีความผิดตามประมวลกฎหมายที่ดินและกฎหมายอาญา มาตรา 360 ในประเด็นที่พิพาทเป็นที่สาธารณประโยชน์หรือไม่

ต่อมาปี พ.ศ. 2537 ราษฎรได้เรียกร้องให้มีการจัดตั้งหมู่บ้านและขอให้หน่วยงานรัฐฯ ออกเอกสารสิทธิ์จังหวัดขอนแก่นมีคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานตรวจสอบพิสูจน์ครอบครองทำประโยชน์ของราษฎรซึ่งได้พิจารณาเห็นควรให้มีการรังวัดตรวจสอบเนื้อที่และอาณาเขตที่สาธารณประโยชน์และสิทธิการครอบครองของราษฎร

จากการประชุมคณะอนุกรรมการฯ ครั้งที่ 5/2544 เมื่อวันที่ 24ธ.ค. 2544 มีมติให้ จังหวัดนำที่ดินสาธารณะเข้าแผนรังวัดออก นสล. แต่จังหวัดไม่สามารถ นำเข้าแผนได้กรมที่ดินจึงได้จัดสรร งบเพื่อการรังวัดและจังหวัดได้ราย งานเพิ่มเติมว่าโนนหนองลาดเป็น เพียงส่วนหนึ่งของ หนองเลิงเปือย ฉะนั้น ใน การตรวจสอบต้องทำ การรังวัด หนองเลิงเปือยด้วย โดย อบต. บ้านขามจะจัดสรรงบประมาณ ส่วนที่ขาดให้

มติที่ประชุมคณะกรรมการเร่งรัดและติดตามการแก้ไขปัญหาที่ดิน กระทรวงมหาดไทย ครั้งที่ 2/2546 ลงวันที่ 7 ก.ค. 2546 มีมติให้จังหวัดขอนแก่นจัดประชุมคณะกรรมการระดับจังหวัดเพื่อเร่งพิจารณาแก้ไขปัญหาต่อไป

สถานการณ์ปัจจุบัน

การแก้ไขปัญหาที่ผ่านมาได้มีการ จัดตั้งคณะกรรมการเพื่อการพิสูจน์สิทธิการครอบครองทำประโยชน์ในพื้นที่ของราษฎรแต่ยังไม่มีการดำเนินการชาวบ้านได้รับความเดือดร้อนจากการปิดกั้นการพัฒนาขั้นพื้นฐานของหน่วยงานรัฐ ฯ ที่รับ ผิดชอบแต่ปัจจุบันราษฎรยังอาศัย และทำกินในบริเวณ โนนหนองลาด จำนวน 46 ราย

ปัญหาอุปสรรค

การรังวัดพื้นที่ไม่สามารถดำเนินการได้เพราะราษฎรไม่ยินยอมการดำเนินการแก้ไขปัญหาที่ผ่านมา ส่วนราชการไม่ได้ประสานงานและทำความเข้าใจกับราษฎรเป็นเหตุให้ราษฎรไม่เข้าใจว่าหากมีการรังวัด ออก นสล. แล้วที่ดินที่จะเป็นที่สาธารณประโยชน์แล้วจะทำให้ราษฎร เสียสิทธิในการครอบครองหรือไม่

ข้อเรียกร้อง

ราษฎรที่ได้รับความเดือด ร้อนต้องการให้หน่วยงานรัฐ ฯ ดำเนินการสอบสวนสิทธิ การเข้าครอบครองทำประโยชน์ในพื้นที่และกันแนวเขต พร้อมทั้งดำเนินการออกเอกสารสิทธิ ให้แก่ชาวบ้าน จำนวน ๔๖ ครอบครัวให้หน่วยงานรัฐ ฯ ที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการจัดตั้งให้เป็นหมู่บ้านอย่างเป็นทางการพร้อมทั้งจัดแผนการพัฒนาหมู่บ้านขั้นพื้นฐานให้กับราษฎร

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาม
2. สำนักงานที่ดินจังหวัดขอนแก่น
3. กรมที่ดิน
4. กระทรวงมหาดไทย
5. อำเภอภูพาน
6. จังหวัดขอนแก่น
7. คณะรัฐมนตรี

นโยบาย กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

1. ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. ๒497
2. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. 2479

ข้อสังเกต

เกิดกรณีข่มขู่ คุกคามราษฎรของเจ้าหน้าที่รัฐและการช่วงชิงสิทธิในการทำประโยชน์ที่ดิน
โดยอ้างโครงการพัฒนาสาธารณูปโภคของรัฐ

แหล่งที่มาของข้อมูล

1. เอกสารข้อเสนอต่อการแก้ไขปัญหาของสมัชชาคนจน
2. รายงานผลการประชุมของคณะอนุกรรมการติดตามเร่งรัดการแก้ไขปัญหาที่ดินของสมัชชา
คนจน

81.)ที่สาธารณประโยชน์บ้านแห้ว ต.บ้านโนน อ.น้ำพอง จ.ขอนแก่น

ประเด็นปัญหา

ชาวบ้านไม่มีเอกสารสิทธิ์ในที่ทำกิน จำนวน 23 ราย รวมพื้นที่จำนวน 320 ไร่ ในปี พ.ศ. 2543 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ระดับจังหวัดมีมติไปยังสำนักงานปฏิรูปที่ดินให้เร่งดำเนินการออกเอกสารสิทธิ์ให้กับราษฎรแต่การดำเนินงาน ล่าช้า

พื้นที่ปัญหา

1. บ้านแห้ว ต.บ้านโนน อ.น้ำพอง จ.ขอนแก่น

ผลการแก้ไขปัญหา

การประชุมคณะกรรมการแก้ไขปัญหาที่ดินสาธารณประโยชน์จังหวัดขอนแก่น มีมติที่ประชุมส่งให้สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมประกาศเป็นเขตปฏิรูปที่ดินแล้ว โดยจำแนกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

- 1.) ส่วนที่ 1 อยู่ในเขตปฏิรูปที่ดินแล้ว ให้ สปก.เร่งดำเนินการ ซึ่งได้ดำเนินการแล้ว ประมาณ 8 ราย
- 2.) ส่วนที่ 2 เป็นพื้นที่เตรียมประกาศเป็นเขตปฏิรูปที่ดิน อยู่ระหว่างดำเนินการ
- 3.) ส่วนที่ 3 กรมป่าไม้ยังไม่ส่งมอบพื้นที่ให้ สปก. ดำเนินการ จำนวน 3 ราย 38 ไร่

สถานการณ์ปัจจุบัน

คณะกรรมการแก้ไขปัญหาที่ดินสาธารณประโยชน์ของสมัชชาคนจน ได้โอนเรื่องให้คณะกรรมการแก้ไขปัญหาพื้นที่ป่าไม้ รับผิดชอบดำเนินการต่อ ซึ่งปัญหายังอยู่ระหว่างที่กรมป่าไม้ พิจารณากันพื้นที่ออกจากเขตป่าไม้ เพื่อส่งมอบพื้นที่ให้สำนักงานปฏิรูปที่ดินดำเนินการต่อ

ปัญหาอุปสรรค

- 1.) รัฐไม่เร่งดำเนินการ และขาดการประสานงานแก้ไขปัญหา

ข้อเรียกร้อง

ให้สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (สปก.) เร่งดำเนินการออกเอกสารสิทธิ์ สปก. 4-01 ให้กับราษฎร

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1.)สำนักงานป่าไม้จังหวัดขอนแก่น
- 2.)สำนักงานปฏิรูปที่ดินจังหวัด
- 3.)กรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- 4.)สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (สปก.)

นโยบาย/กฎหมาย

- 1.)พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507
- 2.)พระราชบัญญัติปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518

ข้อสังเกต

เรื่องอยู่ระหว่างกรมป่าไม้พิจารณาพื้นที่ที่ออกจากเขตป่าไม้เพื่อส่งมอบให้ สปก. แต่การดำเนินการไม่มีความคืบหน้า

แหล่งที่มาของข้อมูล

1. เอกสารข้อเสนอต่อการแก้ไขปัญหาของสมัชชาคนจน
2. ผลการประชุมของคณะอนุกรรมการติดตามเร่งรัดการแก้ไขปัญหาที่ดินของราษฎร
กระทรวงมหาดไทย

**82.) ที่สาธารณประโยชน์โคกหมาจอก (มหาวิทยาลัยมหิดล ทับที่ดินทำกิน
ชาวบ้าน) อ. เมือง จ.อำนาจเจริญ**

ประเด็นปัญหา

หน่วยงานราชการออก นสล. เลขที่ 29371 ลงวันที่ 21 พ.ย. 2528 ทับพื้นที่ทำกินของราษฎร เนื้อที่ 1,595 ไร่ 1 งาน 60 ตารางวา วันที่ 30 ก.ย. 2541 มีมติออกเอกสารสิทธิ์ สปก. 4-01 จำนวน 24 ราย เนื้อที่ 500 ไร่ ทับที่อยู่อาศัยและที่ทำกินของชาวบ้านในเขตป่าสาธารณประโยชน์ห้วยหมาจอกซึ่งเป็นพื้นที่ที่ชาวบ้านทำมาหากินมาก่อน

วันที่ 30 ก.ย. 2541 สำนักงานปฏิรูปที่ดินมีมติออกเอกสารสิทธิ์ สปก.4-01 จำนวน 24 ราย เนื้อที่ 500 ไร่ ทับที่อยู่อาศัยและที่ทำกินของชาวบ้านในเขตที่สาธารณประโยชน์ห้วยหมาจอกซึ่งเป็นพื้นที่ที่ชาวบ้านทำมาหากินมาก่อน

ปี พ.ศ. 2537 มหาวิทยาลัยมหิดล เห็นชอบตามมติคณะรัฐมนตรี ลงวันที่ 8 ต.ค. 2539 ตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ได้ดำเนินการปลูกสร้างมหาวิทยาลัยในพื้นที่สาธารณะรวมเนื้อที่ 8,005 ไร่

พื้นที่ปัญหา

- 1.บ้านหนองน้ำคำ ม. 2 ต.คึมใหญ่
- 2.บ้านน้ำคำ ม.3 ต. คึมใหญ่
- 3.บ้านกุดน้ำกิน ม.5 ต.นาแต่
- 4.บ้านกุดน้ำกิน ม.6 ต.นาแต่
- 5.บ้านกุดน้ำกิน ม.7 ต.นาแต่
- 6.บ้านหัวภู ม.3 ต.นาแต่
- 7.บ้านโคกลำราญ ม.4 ต.นาแต่
- 8.บ้านนาแต่ ม.1 ต.นาแต่
- 9.บ้านนาแต่ ม.2 ต.นาแต่

การแก้ไขปัญหา

สำนักงานที่ดินจังหวัดอำนาจเจริญได้ทำการรังวัดตรวจสอบที่ดินของกลุ่มสมัชชาคนจนที่เหลืออีก 5ราย ส่งมอบให้สำนักงานปฏิรูปที่ดินจังหวัดดำเนินการต่อ

เรื่องอยู่ระหว่างจังหวัดดำเนินการตรวจสอบการใช้ประโยชน์ในที่ดินสาธารณประโยชน์ว่าประชาชนเลิกใช้ประโยชน์ร่วมกันแล้วหรือไม่

สถานภาพปัจจุบัน

ผู้ได้รับความเดือดร้อนจำนวน 28 ราย คิดเป็นพื้นที่จำนวน 3,500 ไร่ ได้รับการวางวัดตรวจสอบสิทธิการครอบครอง การเจรจาแบ่งแนวเขต ดำเนินงานตามโครงการฯ พร้อมกับ ที่อยู่อาศัยบางส่วนทางม.มหิดลได้ย้ายสถานที่ที่ดำเนินการสร้างที่ใหม่ แต่ อบต. ชัดขวางการออกเอกสารสิทธิ โดยระงับกันเป็นพื้นที่สาธารณะ

ปัญหาอุปสรรค

ผลการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องมีความล่าช้า

ข้อเรียกร้อง

1. เพิกถอนพื้นที่สาธารณะประโยชน์ที่ทับพื้นที่ทำกินดั้งเดิมของชาวบ้าน
2. ให้รัฐ ฯ ดำเนินการออกเอกสารสิทธิ สปก. 4-01 ให้กับราษฎร

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. มหาวิทยาลัยมหิดล
2. กรมที่ดิน กระทรวงมหาดไทย
3. องค์การบริหารส่วนตำบลคีมใหญ่และตำบลนาแต่
4. สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม
5. สำนักงานที่ดินจังหวัดอำนาจเจริญ
6. คณะรัฐมนตรี

นโยบายกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

1. มติองค์การบริหารส่วนตำบลคีมใหญ่และตำบลนาแต่
2. ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497
3. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. 2479
4. พระราชบัญญัติปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518

ข้อสังเกต

ความไม่ชัดเจนในการตรวจสอบข้อเท็จจริงในพื้นที่ก่อนดำเนินการตามโครงการของรัฐ สำนักงานที่ดินจังหวัดตรวจสอบที่ดินที่เหลืออีก 5 ราย ส่งให้สำนักงานปฏิรูปที่ดินจังหวัดดำเนินการต่อและเรื่องอยู่ระหว่างตรวจสอบการใช้ประโยชน์ที่สาธารณะประโยชน์ว่าชาวบ้าน เลิกใช้ประโยชน์ร่วมกันหรือไม่

แหล่งที่มาของข้อมูล

1. เอกสารข้อเสนอต่อการแก้ไขปัญหาของสมัชชาคนจน

2. รายงานผลการประชุมของคณะอนุกรรมการติดตามเร่งรัดการแก้ไขที่ดิน กระหวง
มหาดไทย

83.) ที่สาธารณประโยชน์ ดอนฮังเกลือ ต.บึงเกลือ อ.เสลภูมิ จ.ร้อยเอ็ด

ประเด็นปัญหา

ที่สาธารณประโยชน์ ดอนฮังเกลือ ขึ้นทะเบียนไว้เนื้อที่ 65 ไร่ 2 งาน 44 ตารางวา และได้ออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงแล้ว เลขที่ 2317/2509 เมื่อวันที่ 19 ต.ค. 2509 เจ้าน้ำที่จากกรมที่ดินออกวางวัด พื้นที่เพื่อประกาศเป็นพื้นที่สาธารณประโยชน์ รวมเนื้อที่ 78 ไร่ 2 งาน 43.2 ตารางวา ซึ่งทับพื้นที่ทำกินของราษฎร 30 ราย

ในปี พ.ศ. 2535 เจ้าน้ำที่ดินขับไล่ชาวบ้านออกจากพื้นที่ด้วยวิธีการต่างๆ

ในปีพ.ศ. 2539 อบต. บึงเกลือมีความประสงค์ ใช้ประโยชน์ในที่ดินสาธารณะ เพื่อสร้างสนามกีฬาากลาง โดยมี นโยบายของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยส่งเสริมบึงเกลือเป็นสถานที่ท่องเที่ยวจึงได้มีการดำเนินการให้ราษฎรที่ครอบครองในที่ดินสาธารณะออกจากพื้นที่ แต่ราษฎรจำนวน ๑๒ ราย ไม่ยินยอมอำเภอสกลุมิจึงได้ ประกาศ ลงวันที่ 14 ก.ค. 2542 ให้ผู้นุกรุกออกจากที่ดินสาธารณะชาวบ้านขอตรวจสอบเอกสารที่ประกาศเป็นพื้นที่ นสล. แต่เจ้าหน้าที่ไม่ ยินยอม

พื้นที่ปัญหา

บ้านหัวคู ต. บึงเกลือ

บ้านบ่อแก ต. บึงเกลือ

บ้านนางเลา ต.บึงเกลือ

ผลการแก้ไขปัญหา

จังหวัดร้อยเอ็ดมีคำสั่งที่ 1879 / 2544 ลงวันที่ 3 ก.ค. 2544 แต่งตั้งคณะกรรมการแก้ไข ปัญหาที่ดินของสมาชิชาคนจนและจังหวัดได้ประชุมคณะกรรมการเมื่อวันที่ 21 ส.ค. 2544 มีมติคือ

1.) ให้มีการรังวัดแนวเขตและตรวจ สอบหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง ให้อำเภอยื่นคำขอตามระเบียบโดยใช้งบประมาณ ของ อบต. บึงเกลือ เพื่อจัดทำแผนที่ทางกายภาพแสดงอาณาเขตพื้นที่และจำนวนผู้ครอบ ครองเนื้อที่ของแต่ละรายและเนื้อที่คงเหลือที่ไม่มีผู้นุกรุก

2.) ดำเนินการสอบสวนสิทธิของราษฎรที่ครอบครองทำประโยชน์และตรวจสอบ หลักฐานการครอบครองว่าชอบด้วยกฎหมายหรือไม่เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความรวดเร็วจังหวัดร้อยเอ็ด ได้มีคำสั่งที่ 2578/2544 ลงวันที่ 13ก.ย. 2544 แต่งตั้ง คณะทำงานแก้ไขปัญหาของสมาชิ ชาคนจนและจากการประชุมคณะ อนุกรรมการแก้ไขปัญหาค ครั้งที่ 3/2544 เมื่อวันที่ 14 ก.ย. 2544จังหวัดร้อยเอ็ด แจ้งว่าปัญหาที่สาธารณประโยชน์ดอนฮังเกลืออยู่ระหว่างการดำเนินการตามมติที่ประชุมในระดับ จังหวัดต่อมาจังหวัดร้อยเอ็ด ออกหนังสือ ด่วนที่สุด ที่ รอ 0022/17238 ลงวันที่ 22 ส.ค. 2545 แจ้งว่า คณะทำงานระดับ อำเภอได้มีการรังวัดตรวจสอบเขต หนังสือ นสล. แล้ว ปรากฏว่า ได้รูปแผนที่และ

เนื้อที่รวม 78 ไร่ 2 งาน 43.5 ตารางวา มีผู้บุกรุก 34 ราย 45 แปลง เนื้อที่ 31 ไร่ 2 งาน 74 ตารางวา และผู้บุกรุกไม่มีเอกสาร สิทธิในที่ดินแต่อย่างใดและอำเภอ เสนอุมิมีความเห็นให้ผู้บุกรุกออกจากพื้นที่ และได้ส่งเรื่องให้จังหวัดพิจารณาต่อไป

3.) ในการประชุมคณะ กรรมการแก้ไขปัญหาของสมัชชา คนจนครั้งที่ 4/2545 เมื่อวันที่ 6 ก.ย. 2545 ผู้แทนสมัชชาคนจน คัดค้านผลการพิสูจน์สิทธิและความเห็นของจังหวัดว่าข้อเท็จจริงไม่ถูกต้อง และยังไม่ผ่านการพิจารณาของคณะอนุกรรมการฯ จังหวัด และ เสนอให้ตรวจสอบการพิสูจน์สิทธิ ของ จังหวัดก่อนซึ่งที่ประชุมมีมติให้จังหวัดส่งเรื่องให้กับกรมที่ดินตรวจสอบและนำเสนอคณะอนุกรรมการฯ ต่อไป จังหวัดร้อยเอ็ดมีหนังสือ ด่วนที่สุด ที่ รอ 0022/2858 ลงวันที่ 5 มี.ค. 2546 แจ้งว่า คณะทำงานแก้ไขปัญหาสมัชชาคนจนได้ประชุมครั้งที่ 3/2545 เมื่อวันที่ 7 พ.ย. 2545 ผลการ ประชุมไม่สามารถหาข้อยุติได้เนื่องจากส่วนราชการมีความเห็นให้ผู้บุกรุกออกจากที่ดินสาธารณะส่วนฝ่าย สมัชชาคนจนยืนยันว่าราษฎรได้เข้าครอบครองที่มาก่อนและมีความ ประสงค์จะได้เอกสารสิทธิและ คณะทำงานได้ร่วมกันสอบสวนสิทธิในที่ดินของผู้ครอบครอง จำนวน 28 ราย 38 แปลง ต่อมา จังหวัด ร้อยเอ็ด มีหนังสือ ที่ รอ 0022 / 7247 ลงวันที่ 20 เม.ย. 2546 แจ้งว่าคณะกรรมการพิจารณาแก้ไข ปัญหาฯ ได้ประชุมครั้งที่ 1/2546 เมื่อวันที่ 20 มี.ค. 2546 ผลการ ประชุมมีความเห็นเป็น ๒ ฝ่าย โดย ฝ่ายราชการอ้างเอกสารว่าเป็นที่สาธารณประโยชน์ฝ่ายราษฎรอ้างว่า ได้เข้าครอบครองทำประโยชน์ ตั้งแต่ ปุ ย่า ตายายและมีความประสงค์ จะได้เอกสารสิทธิ ซึ่งที่ประชุมยังไม่ มีมติและฝ่ายสมัชชา ต้องการนำผลการตรวจสอบเสนอกรมที่ดินหรือ คณะกรรมการระดับกระทรวงเพื่อ พิจารณาต่อไป

4.) การประชุมคณะอนุกรรมการเร่งรัดและติดตามการแก้ไขปัญหาที่ดิน กระทรวงมหาดไทย ครั้งที่ 2/2546 วันที่ 7 ก.ค. 2546 มีมติให้จังหวัดแต่งตั้งคณะทำงานระดับจังหวัดเพื่อดำเนินการพูดคุย ไกล่เกลี่ยเพื่อแก้ไขปัญหาในระดับพื้นที่ระหว่างชาวบ้านที่ได้รับความเดือดร้อนกับ อบต. บึงเกลือ แต่ ปัญหาไม่สามารถตกลงเพื่อยุติปัญหากันได้

5.) การประชุมคณะอนุกรรมการเร่งรัดและติดตามการแก้ไขปัญหาที่ดิน กระทรวงมหาดไทย ครั้งที่ 3/2547 วันที่ 18 มีนาคม 2547 มีมติแต่งตั้งคณะทำงานจากส่วนกลางลงตรวจสอบข้อเท็จจริง ในระดับพื้นที่ในวันที่ 29 มีนาคม 2547 เพื่อนำมาพิจารณาแก้ไขปัญหาในการประชุมคณะ อนุกรรมการฯ ในครั้งต่อไป

สถานภาพปัจจุบัน

ชาวบ้านที่เดือดร้อนจำนวนทั้งสิ้น 27 ราย ถูกเจ้าหน้าที่ขับไล่ออกจาก พื้นที่อย่างต่อเนื่องและ ราษฎรยังเข้าใช้ประโยชน์ในพื้นที่ดังกล่าว

ปัญหาอุปสรรค

เจ้าหน้าที่ฝ่ายราชการในระดับท้องถิ่นไม่มี ความเป็นกลางในการดำเนินการแก้ไขปัญหา

ข้อเรียกร้อง

- ให้รัฐ ฯ ดำเนินการเพิกถอน แนวเขตพื้นที่ นสล. ทับพื้นที่ ทำกินของราษฎรพร้อมดำเนิน การออกเอกสารสิทธิให้ กับราษฎร 28 ราย และใน ระหว่างดำเนินการแก้ไข ปัญหาให้ระงับและยุติการ จับกุมและข่มขู่ชาวบ้าน

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. องค์การบริหารส่วนตำบลบึงเกลือ
2. อำเภอเสลภูมิ
3. จังหวัดร้อยเอ็ด
4. สำนักงานงานที่ดินจังหวัด
5. สักงานดินอำเภอเสลภูมิ
6. กรมที่ดินกระทรวงมหาดไทย
7. คณะรัฐมนตรี

นโยบาย/กฎหมาย

- 1.มติองค์การบริหารส่วนตำบลบึงเกลือ
- 2 ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497
- 3.ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. 2479

ข้อสังเกต

กลไกระดับจังหวัดไม่สามารถที่จะหาข้อยุติได้และเกิดความขัดแย้งในการอ้างสิทธิในที่ดิน ระหว่างอบต. บึงเกลือกับกลุ่มราษฎรผู้เดือดร้อนหน่วยงานราชการในท้องถิ่นไม่เป็นกลางในการติดตามการแก้ปัญหา

แหล่งที่มาของข้อมูล

1. เอกสารข้อเสนอต่อการแก้ไขปัญหาของสมัชชาคนจน
3. รายงานผลการประชุมของคณะอนุกรรมการติดตามเร่งรัดการแก้ไขปัญหาที่ดินของ ราษฎรของกระทรวงมหาดไทย

84.)ที่สาธารณประโยชน์โคกป่าเป้า อ.นาคู จ.กาฬสินธุ์

ประเด็นปัญหา

รัฐสำรวจเพื่อออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง (นสล.) ในพื้นที่สาธารณประโยชน์โคกป่าเป้า

พื้นที่ปัญหา

1.) บ้านนาคู ต.นาคู อ.นาคู จ.กาฬสินธุ์

ผลการแก้ไขปัญหา

วันที่ 11 ก.พ. 2545 ประชุมคณะกรรมการแก้ไขปัญหาที่สาธารณประโยชน์จังหวัดกาฬสินธุ์ จังหวัดมีมติให้ประกาศเป็นเขตปฏิรูปที่ดิน แต่เทศบาลตำบลนาคูคัดค้าน ด้วยมติ 10 ต่อ 1 เสียง เทศบาลมาชุมนุมเพื่อให้จังหวัดแต่งตั้งคณะกรรมการ โดยไม่มีชาวบ้านเข้าเป็นองค์ประกอบร่วม เพื่อตรวจสอบ และยืนยันการคงสภาพที่สาธารณประโยชน์ และเร่งออก นสล.

สถานการณ์ปัจจุบัน

อยู่ในระหว่างการนำเรื่องเสนอกรรมการชุดนายวีระ มุสิกพงศ์ โดยที่ดินจังหวัดกาฬสินธุ์และตัวแทนชาวบ้านได้ยื่นข้อเรียกร้องให้แก้ไขปัญหาต่อคณะกรรมการเร่งรัดและติดตามการแก้ไขปัญหาที่ดิน กระทรวงมหาดไทย ในวันที่ 29 มีนาคม 2547

ปัญหาอุปสรรค

เนื่องจากที่สาธารณประโยชน์ โคกป่าเป้า แต่อยู่ในกลไกการแก้ไขปัญหาพิเศษของกระทรวงมหาดไทย ชุดนายสมบัติ อุทัยสง ทำให้ไม่สามารถนำเรื่องเข้าพิจารณาในคณะกรรมการชุดปัจจุบันได้ (นายวีระ มุสิกพงศ์)

ข้อเรียกร้อง

ให้เพิกถอนที่สาธารณประโยชน์โคกป่าเป้า และให้ดำเนินการออกเอกสารสิทธิ์แก่ราษฎร จำนวน 42 ราย

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1.) เทศบาลตำบลนาคู
- 2.) สำนักงานที่ดินอำเภอนาคู
- 3.) สำนักงานที่ดินจังหวัดกาฬสินธุ์
- 4.) กรมที่ดิน กระทรวงมหาดไทย

นโยบาย กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- 1.) ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497
- 2.) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. 2479

ข้อสังเกต

กลไกรัฐไม่ดำเนินการตามมติการแก้ไขปัญหายของจังหวัดกาฬสินธุ์ ชาวบ้านยื่นเรื่องต่อคณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหาดิน กระทรวงมหาดไทยในวันที่ 29 มี.ค. 2546

แหล่งที่มาของข้อมูล

1. เอกสารข้อเสนอต่อการแก้ไขปัญหายของสมัชชาคนจน

85.) ศูนย์ราชการทุ่งดอนแก้ว ต. นางรอง อ. นางรอง จ. บุรีรัมย์

ประเด็นปัญหา

ที่ดินสาธารณประโยชน์ทำเลเลี้ยงสัตว์ทุ่งดอนแก้วเป็นที่สาธารณะที่พลเมืองใช้ประโยชน์ร่วมกันได้มี การขึ้นทะเบียนเป็นที่สาธารณประโยชน์ เมื่อวันที่ 24 เม.ย. 2493 เนื้อที่ทั้งหมด 10,500 ไร่ จำนวน 4 แปลง และแปลงที่เกิดกรณีพิพาท ในปี พ.ศ. 2536 จังหวัด บุรีรัมย์ต้องการตั้งศูนย์ราชการที่ อำเภอนางรองในเขตที่ดินสาธารณประโยชน์ทุ่งดอนแก้วภายในขอบ เขตพื้นที่หนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง ที่ บร 10571 จึงให้อำเภอนางรอง ประกาศให้ผู้บุกรุกออกจากที่สาธารณะและราษฎรโดนขับไล่ออกจากพื้นที่ กรณีที่หน่วยงานรัฐ ฯ มีนโยบาย ยกพื้นที่เขตอ.นางรอง ให้ตั้งเป็น จังหวัดนางรอง เนื้อที่ ประมาณ 1,965 ไร่ 3 งาน 51 ตารางวา แต่ถูกราษฎรที่ครอบ ครองทำประโยชน์คัดค้านในการให้พื้นที่โดยราษฎรอ้างว่า เป็นพื้นที่มีเอกสารสิทธิ น.ส. 3 ก. และมีการฟ้องร้องดำเนินคดีกับราษฎรคัดค้านจำนวน 11 ราย

พื้นที่ปัญหา

บ้านหนองรี ต.นางรอง อ.นางรอง จ.บุรีรัมย์

ผลการแก้ไขปัญหา

ปัญหาได้รับการพิจารณาแนวทางการแก้ไขปัญหาของคณะอนุกรรมการเร่งรัดและติดตามการแก้ไขปัญหาที่ดิน กระทรวงมหาดไทย ได้ช่วยเหลือโดยให้ดำเนินการส่งมอบพื้นที่ให้สำนักงานปฏิรูปที่ดินดำเนินการ แต่จังหวัดบุรีรัมย์ได้แจ้งว่ามีปัญหาในทางปฏิบัติของเทศบาลและ อบต. ไม่ประสงค์ที่จะให้ดำเนินการปฏิรูปให้กับราษฎร

สถานการณ์ปัจจุบัน

การแก้ไขปัญหาไม่มีความคืบหน้าใดๆ

ข้อเรียกร้อง

วันที่ 10 เม.ย. 2539 ผู้แทนราษฎรได้เข้าพบผู้ว่าราชการจังหวัดบุรีรัมย์และได้เสนอข้อเรียกร้องให้ยุติการดำเนินการใด ๆ ในพื้นที่จนกว่าจะได้ข้อยุติให้ยกเลิกการดำเนินคดีกับผู้บุกรุกที่ออกหมายจับทั้ง 11 ราย และให้ ตรวจสอบเขตพื้นที่ทั้งหมด ของที่ดินสาธารณประโยชน์ ทุ่งดอนแก้วและยกเลิกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง แปลงที่ 10571

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. องค์การบริหารส่วนตำบลนางรอง
2. เทศบาลอำเภอนางรอง
3. จังหวัดบุรีรัมย์

4. สำนักงานที่ดินอำเภอนางรอง
5. กรมที่ดิน กระทรวงมหาดไทย
6. สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม
7. คณะรัฐมนตรี

นโยบาย กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

1. มติองค์การบริหารส่วนตำบลนางรอง
2. ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497
3. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. 2479
4. พระราชบัญญัติปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518

ข้อสังเกต

ส่งมอบพื้นที่ให้ สปก. ดำเนินการแต่จังหวัดแจ้งว่ามีปัญหาในทางปฏิบัติของเทศบาลและ อบต. ไม่ประสงค์ที่จะดำเนินการปฏิรูปที่ดิน

แหล่งที่มาของข้อมูล

1. เอกสารข้อเสนอต่อการแก้ไขปัญหาของสมาชิกคนจน
2. รายงานความก้าวหน้าของคณะกรรมการเร่งรัดและติดตามการแก้ไขปัญหาของสมาชิกคนจน

86.) ที่ราชพัสดุ ทับที่ดิน ทำกินของราษฎรบ้านกุดแฮด อ.กุดบาก

จ.สกลนคร

ประเด็นปัญหา

กรณีพิพาทสถานที่ก่อสร้างสถานีอนามัย ตำบลกุดแฮดสามัคคีในวันที่ 8 พ.ย. 2542 ได้มีหนังสือจากที่ว่าการ อ.กุดบาก เลขที่ สน.0833/3184 ให้ ราษฎรไปให้ปากคำต่อคณะกรรมการ การฯ เรื่อง การตรวจสอบข้อเท็จจริงกรณีการบุกรุกที่ราชพัสดุ

พื้นที่ปัญหา

บ้านกุดแฮด อ. กุดบาก จ. สกลนคร

ผลการแก้ไขปัญหา

คณะอนุกรรมการเร่งรัดและติดตามการแก้ไขปัญหาที่ดิน กระทรวงมหาดไทย มีมติให้ดำเนินการส่งมอบพื้นที่ให้กรมธนารักษ์ดำเนินการต่อไป

สถานภาพปัจจุบัน

ความคืบหน้าในการแก้ไข มีความล่าช้า

ข้อเรียกร้อง

ราษฎรต้องการให้หน่วยงาน รัฐ ฯ ยกเลิกแนวเขตที่ได้ประกาศเป็นพื้นที่ราชพัสดุที่ทับพื้นที่ดิน ทำกินของราษฎร และเร่งดำเนินการออกเอกสารสิทธิ์ สปก. 4-01 ให้กับราษฎร

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. สถานีอนามัยตำบลกุดแฮด
2. อำเภอ กุดบาก
3. จังหวัดสกลนคร
4. สำนักงานที่ดินอำเภอ กุดบาก
5. สำนักงานที่ดินจังหวัดสกลนคร
6. กรมที่ดิน กระทรวงมหาดไทย
7. สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม
8. กรมธนารักษ์

นโยบาย กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

1. ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497
2. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. 2479
3. พระราชบัญญัติปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518

ข้อสังเกต

มีการส่งมอบพื้นที่ให้กรมธนารักษ์ดำเนินการต่อการดำเนินการมีความล่าช้า

แหล่งที่มาของข้อมูล

1. หนังสือสำคัญเลขที่สน.0833/3184 จาก สภอ.กุดบาก
2. รายงานความก้าวหน้าของคณะกรรมการเร่งรัดติดตามการแก้ไขปัญหาที่ดิน กระทรวงมหาดไทย

87.) กรณีที่สาธารณประโยชน์โนนดอกกระเจียว ต.แสนสุข อ.พนมไพร

จ.ร้อยเอ็ด

ประเด็นปัญหา

องค์การบริหารส่วนตำบลแสนสุขได้เสนอเรื่องให้กรมที่ดิน กระทรวง มหาดไทยรังวัดพื้นที่เพื่อเตรียมประกาศเป็นที่สาธารณประโยชน์ โนน ดอกกระเจียว เนื้อที่ทั้งหมด ประมาณ 25 ไร่ ทับที่ดินทำกินของ ราษฎรบ้านดอนแดง ต. แสนสุข ทั้ง หดประมาณ 28 ครอบครั้ว ซึ่ง พื้นที่ดังกล่าวราษฎรได้ครอบครองทำประโยชน์มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2512 โดยประมาณ

พื้นที่ปัญหา

บ้านดอนแดง หมู่ 1, 13 ต.แสนสุข อ.พนมไพร จ.ร้อยเอ็ด

ผลการแก้ไขปัญหา

ยังไม่มี การแก้ไข ปัญหาแต่อย่างใด

สถานการณ์ปัจจุบัน

ในช่วงต้นปี พ.ศ. 2546 องค์การบริหารส่วนตำบลแสนสุขได้มีหนังสือถึงกรมที่ดินเพื่อให้ดำเนินการรังวัดที่ดินที่สาธารณะ โนนดอกกระเจียว เนื้อที่ประมาณ 25 ไร่ เพื่อเตรียมประกาศเป็นที่สาธารณประโยชน์และออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง วันอาทิตย์ที่ 9 มกราคม 2546 เจ้าพนักงานช่างรังวัดจากกรมที่ดินกระทรวงมหาดไทยดำเนินการรังวัดพื้นที่โนนดอกกระเจียวครอบคลุม พื้นที่ทั้งหมดประมาณ 25 ไร่ โดยไม่ได้แจ้งให้ราษฎรที่ครอบครองทำประโยชน์ทราบรายละเอียดวัน ที่ 11 มกราคม 2546 ราษฎรที่ครอบครองทำประโยชน์จำนวน 28 รายได้ร่วมกันคัดค้านด้วย วาจาในเรื่องการรังวัดพื้นที่เพื่อเตรียมออก นสล. กับ อบต. แสนสุขแต่ ไม่ได้รับการเจรจาตัวแทนราษฎรได้เดินทางเข้าพบ นายอำเภอพนมไพรเพื่อยื่นหนังสือคัดค้านการออกนสล. และได้มีการ เจรจาได้มติดจากเจ้าหน้าที่ที่ดินอำเภอ พนมไพรให้มีการตรวจสอบพื้นที่ในการเตรียมขึ้นทะเบียนที่ดินของรัฐโดยที่ราษฎรไม่ทราบเรื่องแต่ยังไม่มีการดำเนินการตรวจสอบแต่ อย่างใด

ตัวแทนราษฎรจำนวน 3 คนได้ เดินทางเข้าพบเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดร้อยเอ็ดเพื่อยื่นหนังสือคัดค้านการเตรียมขึ้นทะเบียนที่ดินของรัฐ และได้ข้อสรุปจากเจ้าพนักงานว่า เป็นเรื่องดำเนินการของ อบต. แสนสุขร่วมกับอำเภอพนมไพรและ รายละเอียดในการรังวัดพื้นที่หน่วยงานที่ดินจังหวัดร้อยเอ็ดยังไม่ได้รับแจ้งรายละเอียดและที่ดินจังหวัดได้รับเองในการดำเนินการตรวจสอบ ข้อเท็จจริงของพื้นที่แต่ยังไม่มีการดำเนินการปัจจุบันราษฎรทั้ง 28 ครอบครั้ว ยังเข้าทำประโยชน์ในพื้นที่ครอบครองของตนในบริเวณพื้นที่โนน ดอกกระเจียว เฉลี่ยครอบครัวละ 2 งาน โดยการปลูกพืชหมุนเวียน อาทิ ถั่วฝักยาว พริก มะเขือและแตงกวา และราษฎรยังได้ทำเรื่องเพื่อขอขึ้น ทะเบียนบ้านเลขที่และไฟ

ฟ้าซึ่งได้มีการลงเสาไฟฟ้าเรียบร้อยแล้วแต่ได้รับการคัดค้านการติดตั้งไฟฟ้าจาก อบต. แสนสุขการ
ดำเนินการจึงหยุด ชะงัก

ปัญหาและอุปสรรค

1. ราษฎรไม่ได้รับทราบรายละเอียดในการรังวัดพื้นที่และปักหลักแสดงแนวเขตที่สาธารณประโยชน์
2. อบต. แสนสุข ไม่ยอมเจรจากับ ราษฎรและเปิดเผยข้อมูลและรายละเอียดของพื้นที่

ข้อเรียกร้อง

1. ให้ อบต.แสนสุขและกรม ที่ดินยกเลิกการประกาศที่สาธารณประโยชน์ในดอกกระเจียว
2. ให้รัฐดำเนินการออกเอกสารสิทธิให้กับราษฎรทั้ง ๒๔ ราย
3. ให้รัฐจัดสาธารณูปโภคที่จำเป็นให้กับราษฎร อาทิ ไฟฟ้า

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. องค์การบริหารส่วนตำบลแสนสุข
2. อำเภอพนมไพร
3. สำนักงานที่ดินอำเภอ พนมไพร
4. สำนักงานที่ดินจังหวัด ร้อยเอ็ด
5. ผู้ว่าราชการจังหวัดร้อยเอ็ด
6. กรมที่ดิน
7. กระทรวงมหาดไทย

นโยบาย กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

1. พระราชบัญญัติให้ใช้ ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497มาตรา 8 , มาตรา 8 ทวิ, มาตรา 8 ตริ ,มาตรา 10
2. กฎกระทรวงฉบับที่ 25 (พ.ศ. 2516) เรื่องการขึ้นทะเบียนที่ดินของรัฐ
3. กฎกระทรวง ฉบับที่ 26 (พ.ศ. 2516) เรื่องอำนาจ หน้าที่ในการดูแลและรักษาที่ดินอันเป็นสมบัติของแผ่นดินและให้อำนาจกับอธิบดีกรมที่ดินในการสอบสวนรังวัดทำแผนที่เพื่อประกาศ การออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงและออกหนังสือแสดงสิทธิ

ข้อสังเกต

อบต. แสนสุขไม่ปิดประกาศให้ราษฎรที่ครอบครองทำประโยชน์ยื่นหนังสือคัดค้านการออก
นสล.

แหล่งที่มาของข้อมูล

1. คณะทำงานเครือข่ายที่ดิน
2. เอกสารขององค์การบริหารส่วนตำบลแสนสุข อ.พนมไพร จ.ร้อยเอ็ด

88.)ที่สาธารณประโยชน์ดอนแดง ต.ศรีสุข อ. กันทรวิชัย จ. มหาสารคาม

ประเด็นปัญหา

สืบเนื่องจากราษฎรได้ขึ้นทะเบียนการครอบครองการทำประโยชน์ สค.1 ขนาดกว้างยาวด้านละ 23 เส้น รวมเนื้อที่ประมาณ 529 ไร่

ปี 2506 ทางราชการโดยหน่วย งานราช การ อ.กันทรวิชัย ทำรังวัด พื้นที่สาธารณประโยชน์โคกหนองไผ่ เป็นพื้นที่ นสล.ใหม่ ในปี 2506 ได้เปลี่ยนจากเนื้อที่ เดิม คือกว้าง 15 เส้น ยาว 30 เส้น รวมเนื้อที่ 450 ไร่ ซึ่งขนาด ความกว้างทับพื้นที่ทำกินของชาว บ้านราษฎรได้นำหนังสือการครอบครองทำประโยชน์ สค.1 ไปคัดค้าน แต่เจ้าหน้าที่อ้างว่าใช้เป็นหลักฐานไม่ได้ แต่ชาวบ้านยังทำกินเรื่อยมา

พื้นที่ปัญหา

บ้านดอนแดง ต. ศรีสุข

ผลการแก้ไขปัญหา

- ปี 2530 – 2538 ชาวบ้านต่อสู้ เรียกร้องสิทธิในที่ทำกินแต่ถูกหน่วยงานของรัฐฯปฏิเสธในการแก้ไขปัญหาเนื่องจากถูกหน่วยงานรัฐ ฯ อ้างว่าราษฎรอาศัยอยู่ในพื้นที่สาธารณะ และในปี 2539 ชาวบ้าน ถวายฎีกาต่อพระบาทสมเด็จพระ เจ้าอยู่หัวทางสำนักเลขาธิการรับเรื่องร้องทุกข์และส่งเรื่องให้ทางจังหวัดดำเนินการ

ปี 2540 ทางจังหวัดได้ จัดตั้ง คณะอนุกรรมการออกพิสูจน์สิทธิ และแก้ไขปัญหาให้ราษฎร และใน วันที่ 13 ธ.ค. 2542 มีมติไม่เห็น ชอบการกันพื้นที่ราษฎรเข้าครอบ ครอง จาก นสล “โคกหนองไผ่” และ ชาวบ้านถูกมองว่าบุกรุกพื้นที่สาธารณะ ตลอดทั้งไม่ได้รับการพัฒนา ระบบสาธารณูปโภคใดๆจากหน่วยงานรัฐ ฯ ที่เกี่ยวข้อง

สถานการณ์ปัจจุบัน

วันที่ 25 ส.ค. 2542 ชาวบ้านยื่น หนังสือให้กับทางอ.กันทรวิชัย และ ต.ศรีสุขทำการรังวัด และตรวจสอบ แนวเขตพื้นที่สาธารณะ วันที่ 9 กันยายน 2542 ราษฎรได้ทำหนังสือถึงอำเภอ และ จังหวัดมหาสารคามเรียกร้องให้กันแนวเขตเดิมและสภาพปัจจุบัน และการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคพื้นฐาน ต่างๆ

ปัญหาอุปสรรค

หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องยังไม่มี การดำเนินเพื่อแก้ไขปัญหาให้ได้ข้อยุติ

ข้อเรียกร้อง

ให้หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการกันพื้นที่ให้กับราษฎรบ้านดอนแดง คุ่มเหนือ (จำนวน 26 ครอบครัว) ที่ครอบครองอาศัยอยู่ออก จากพื้นที่ นสล. โดยเร่งด่วน

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1.) สำนักงานที่ดินอำเภอกันทรวิชัย
- 2.) สำนักงานที่ดินจังหวัดมหาสารคาม
- 3.) มติองค์การบริหารส่วนตำบลศรีสุข
- 4.) กรมที่ดินกระทรวงมหาดไทย

นโยบาย กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

1. ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497
2. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. 2479

ข้อสังเกต

เจ้าหน้าที่รัฐไม่มีการดำเนินการใดๆ เพื่อแก้ไขปัญหา ในขณะที่ชาวบ้านยังใช้ประโยชน์ในพื้นที่ แต่ขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการในท้องถิ่นในเรื่องสาธารณูปโภคพื้นฐาน

แหล่งที่มาของข้อมูล

1. เอกสารรายงานเครือข่ายทรัพยากรฯ ภาคอีสาน
2. เอกสารแนวทางการแก้ไขปัญหาของสมัชชาเกษตรกรภาคอีสาน (สกอ.)

89.) ที่สาธารณประโยชน์บ้านดงใต้ ต. ดงกลาง อ. คอนสาร จ.ชัยภูมิ

ประเด็นปัญหา

องค์การบริหารส่วนตำบลดงกลาง อ. คอนสาร จ. ชัยภูมิ มีมติอบต. ให้มีการดำเนินการรังวัดพื้นที่โคกเก่าขวาง เพื่อขึ้นทะเบียนเตรียมประกาศเป็นที่สาธารณประโยชน์ทับพื้นที่ทำกินของราษฎรที่ครอบครองทำประโยชน์อยู่เดิมซึ่งมีจำนวนผู้เดือดร้อน ทั้งสิ้น 67 คน

พื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ

- 1.)บ้านดงใต้ หมู่ 6 ต.ดงกลาง
- 2.)บ้านดงกลาง หมู่ 7 ต.ดงกลาง
- 3.)บ้านโคกนกทา หมู่ 1 ต.ดงกลาง
- 4.) บ้านกุดแคน หมู่ 2 ต. ดงกลาง

สภาพปัญหา และผลกระทบ

รัฐได้เตรียมประกาศที่สาธารณประโยชน์ทับพื้นที่ทำกินของราษฎร 3 หมู่บ้าน จำนวน 67 ราย. เนื้อที่ประมาณ 499 ไร่ และพื้นที่พิพาทเนื้อที่ 83 ไร่โดยมีจำนวนผู้เดือดร้อน 20 รายไม่สามารถเข้าทำประโยชน์ในพื้นที่ได้

ผลการแก้ไขปัญหา

ชาวบ้านได้ยื่นหนังสือร้องเรียนต่อนายอำเภอคอนสาร และที่ดินอำเภอคอนสารเพื่อคัดค้านการรังวัดพื้นที่สำหรับออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง (นสล.) ในที่สาธารณประโยชน์โคกเก่าขวาง

นายอำเภอคอนสารได้มีคำสั่งสั่งให้มีการสำรวจ ตรวจสอบแนวเขตที่ดินสาธารณประโยชน์โดยประกอบด้วยหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง องค์การบริหารส่วนตำบลดงกลาง และตัวแทนราษฎรผู้เดือดร้อน

สถานการณ์ปัจจุบัน

องค์การบริหารส่วนตำบลดงกลางได้ตั้งงบประมาณในการสำรวจ รังวัดแนวเขตพื้นที่สาธารณประโยชน์ประมาณ 50,000 บาท เพื่อรังวัดแนวเขตโดยมีแผนงาน โดยให้เจ้าหน้าที่ที่ดินออกรังวัดพื้นที่แนวเขตและให้ อบต. ออกคำสั่งผู้ชี้แนวเขตองค์ประกอบขอบเขตที่ดิน

ปัญหาอุปสรรค

หน่วยงานราชการปิดบังเอกสารที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหา

ขอเรียกร้อง

1. ให้ยุติการรังวัดพื้นที่สาธารณประโยชน์ เพื่อกออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง (นสล.)

2.) ให้มีการจัดเวทีร่วมระหว่างตัวแทนชาวบ้าน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อสำรวจ วางแผน การจำแนกพื้นที่การใช้ประโยชน์ให้ชัดเจน

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. องค์การบริหารส่วนตำบลดงกลาง
2. นายอำเภอคอนสาร
3. สำนักงานที่ดินจังหวัดชัยภูมิ สาขาอำเภอภูเขียว ส่วนแยกคอนสาร
4. สำนักงานที่ดินจังหวัดชัยภูมิ สาขาอำเภอภูเขียว
5. สำนักงานที่ดินจังหวัดชัยภูมิ
4. ผู้ว่าราชการจังหวัดชัยภูมิ
7. กรมที่ดิน กระทรวงมหาดไทย

กฎหมาย นโยบายที่เกี่ยวข้องและหลักฐานสำคัญอื่นๆ

1. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. 2479
2. ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2498
3. มติองค์การบริหารส่วนตำบลดงกลาง

ข้อสังเกต

เกิดความขัดแย้งในการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ระหว่างชาวบ้านกับ อบต. ดงกลาง และควรมีการ จำแนกพื้นที่หาส่วนที่เป็น

ป่าหัวไร่ปลายนาของชุมชนเพื่อให้เกิดการยอมรับร่วมกับผู้เดือดร้อน

แหล่งที่มาของข้อมูล

1. คณะทำงานเครือข่ายที่ดิน
2. อบต. ดงกลาง อ.คอนสาร จ. ชัยภูมิ

90.) ที่สาธารณประโยชน์โนนตาแสง ต.โนนสวรรค์ อ.ปทุมรัตน์ จ.ร้อยเอ็ด

ประเด็นปัญหา

เจ้าหน้าที่ที่ดินออกโฉนดในที่สาธารณประโยชน์ให้กับนายทุน

พื้นที่ปัญหา

บ้านโนนตาแสง ต.โนนสวรรค์ อ.ปทุมรัตน์ จ.ร้อยเอ็ด

ผลการแก้ไขปัญหา

ยังไม่มีกลไกการแก้ไขปัญหาจากหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง

สถานภาพปัญหาปัจจุบัน

-

ปัญหาและอุปสรรค

หน่วยงานรัฐในระดับท้องถิ่นไม่ดำเนินการตรวจสอบเอกสารสิทธิของเอกชนและมีการเข้านายทุน

ข้อเรียกร้อง

ให้หน่วยงานรัฐตรวจสอบการออกเอกสารสิทธิของเอกชน

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. องค์การบริหารส่วนตำบลโนนสวรรค์
2. สำนักงานที่ดินเกษตรวิสัย ส่วนแยกอำเภอปทุมรัตน์
3. สำนักงานที่ดินจังหวัดร้อยเอ็ด
4. กรมที่ดิน กระทรวงมหาดไทย

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

1. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. 2479
2. ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497
3. มติองค์การบริหารส่วนตำบลโนนสวรรค์

ข้อสังเกต

การดำเนินการแก้ไขปัญหาอยู่ในขั้นการติดตามกับ อบต.โนนสวรรค์ ตามมติ ครม.วันที่ 22 เม.ย. 2539 กรณี การแก้ไขปัญหาสวนป่าไม้ทุ่งกุลาร้องไห้ที่ส่งมอบพื้นที่ให้กับอบต. ดำเนินการและมีการออกเอกสารสิทธิในที่สาธารณะ

แหล่งที่มาของข้อมูล

1. เอกสารข้อเสนอต่อการแก้ไขปัญหาของสมัชชาคนจน
2. มติ ครม. วันที่ 22 เม.ย. 2539
3. มติ อบต. โนนสวรรค์

91.) ที่สาธารณประโยชน์บ้านหนองหญ้ารังกา ต.สระบัว อ.ปทุมรัตน์

จ.ร้อยเอ็ด

ประเด็นปัญหา

ราษฎรตั้งบ้านเรือนที่อยู่อาศัย 2 หมู่บ้านในเขตพื้นที่สาธารณประโยชน์ประเภทที่ทำเลเลี้ยงสัตว์ ซึ่งประกาศ เมื่อปี พ.ศ. 2477 เนื้อที่ทั้งหมด 1,800 ไร่ ซึ่งไม่สามารถออกเอกสารสิทธิ

พื้นที่ปัญหา

- บ้านหนองหญ้ารังกา ต.สระบัว อ.ปทุมรัตน์ จ.ร้อยเอ็ด
- บ้านโคกก่อง ต.โนนสวรรค์ อ.ปทุมรัตน์

ผลการแก้ไขปัญหา

1.) ในช่วงปี พ.ศ. 2519 ได้มีการรังวัดเพื่อออกเอกสารสิทธิในพื้นที่บ้านหนองหญ้ารังกาและบ้านโคกก่องแต่สามารถออกเอกสารสิทธิได้เฉพาะพื้นที่การเกษตรแต่ที่อยู่อาศัยไม่สามารถออกเอกสารสิทธิได้เพราะถูกคัดค้านเนื่องจากพื้นที่อยู่อาศัยของราษฎรอยู่ในเขตที่สาธารณประโยชน์ราษฎรบ้านหนองหญ้ารังกา หมู่ 4 ทั้งหมด 185 ครอบครัวที่อาศัยตั้งบ้านในเขตที่สาธารณประโยชน์ได้ยื่นหนังสือเพื่อขอมติจากองค์การบริหารส่วนตำบลสระบัวเพื่อขอให้หน่วยงานรัฐออกเอกสารสิทธิซึ่งอบต. มีมติร่วมกันให้ราษฎรสามารถออกเอกสารสิทธิได้โดยได้ยื่นเรื่องคำขอการออกเอกสารสิทธิของราษฎรต่อสำนักงานที่ดินส่วนแยกอำเภอปทุมรัตต์

2.) มติจากเจ้าพนักงานที่ดิน ส่วนแยกอำเภอปทุมรัตน์ มีมติในการรังวัดพื้นที่เป็น 2 กรณี

- (1.) พื้นที่การเกษตรที่ยื่นนอกพื้นที่สาธารณประโยชน์สามารถออกเอกสารสิทธิได้โดยจะดำเนินการออกเป็นโฉนดให้แล้วเสร็จภายใน วันที่ 2 ธันวาคม 2546
- (2.) กรณีที่อยู่อาศัยของราษฎร ทั้ง 185 ครอบครัวที่อยู่ในเขตที่สาธารณประโยชน์ยังไม่สามารถออกเอกสารสิทธิได้เพราะติดเงื่อนไขอยู่ในที่สาธารณประโยชน์ โดยเจ้าพนักงานที่ดินได้รับเรื่องจะดำเนินการให้ภายในวันที่ 2 ธันวาคม 2546

สถานการณ์ปัจจุบัน

ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องยังไม่มีดำเนินการใดในการแก้ไขปัญหานี้

ปัญหาอุปสรรค

- 1.เจ้าพนักงานที่ดินดำเนินการรังวัดเพื่อออกเอกสารสิทธิให้ราษฎรดำเนินการล่าช้า
2. โดยเงื่อนไขในการออกเอกสารสิทธิได้ต้องดำเนินการเพิกถอนแนวเขตพื้นที่สาธารณประโยชน์ซึ่งมีขั้นตอนและระยะเวลาที่ซับซ้อนและยาวนาน

ข้อเรียกร้อง

1. ให้รัฐเพิกถอนแนวเขตที่สาธารณประโยชน์
2. ให้ออกเอกสารสิทธิให้กับราษฎรผู้เดือดร้อน

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. องค์การบริหารส่วนตำบลสระบัว
2. อำเภอปทุมรัตน์
3. สำนักงานที่ดินส่วนแยกอำเภอปทุมรัตน์
4. สำนักงานที่ดินจังหวัดร้อยเอ็ด
5. กรมที่ดิน
6. กระทรวงมหาดไทย
7. คณะรัฐมนตรี

นโยบาย/กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

1. มติที่ประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลสระบัว
2. ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497

ข้อสังเกต

- 1.) กลไกรัฐไม่ดำเนินการในการออกเอกสารสิทธิให้กับชุมชนเพราะเป็นที่ตั้งชุมชนและหมดสภาพการใช้ประโยชน์ร่วมกัน
- 2.) การเพิกเฉยและเลือกปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ที่ดิน

แหล่งที่มาของข้อมูล

1. คณะทำงานเครือข่ายที่ดิน
2. มติการหารือขององค์การบริหารส่วนตำบลสระบัว อ. ปทุมรัตน์ จ. ร้อยเอ็ด

92.) ที่สาธารณประโยชน์โนนยางฝ้าย บ้านโนนใหม่ ต.โนนสวรรค์

อ.ปทุมรัตน์ จ.ร้อยเอ็ด

ประเด็นปัญหา

- 1.) กรมป่าไม้ปลูกยูคาลิปตัสทับที่สาธารณะของชุมชน
- 2.) การออกโฉนดในที่สาธารณประโยชน์

พื้นที่ปัญหา

บ้านโนน หมู่ 7 ต. โนนสวรรค์

ผลการแก้ไขปัญหา

ไม่มีการดำเนินการของหน่วยงานรัฐ

สถานภาพปัญหาปัจจุบัน

ชาวบ้านได้นำพื้นที่ จำนวน 80 ไร่ มาปลูกฟื้นฟูป่าธรรมชาติ (ไม้ยาง)

ปัญหาและอุปสรรค

กลไกราชการในระดับท้องถิ่นไม่มีการดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาตรวจสอบเอกสารสิทธิของเอกชน

ข้อเรียกร้อง

1. ให้มีการตรวจสอบเอกสารสิทธิของเอกชนที่ออกในที่สาธารณะของชุมชน
2. ให้สิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากรในพื้นที่โดยการฟื้นฟูให้เป็นป่าธรรมชาติ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. องค์การบริหารส่วนตำบลโนนสวรรค์
2. สำนักงานที่ดิน สวนแยกอำเภอปทุมรัตน์
3. สำนักงานที่ดินจังหวัดร้อยเอ็ด
4. กรมที่ดิน กระทรวงมหาดไทย
5. สำนักงานป่าไม้เขตจังหวัดร้อยเอ็ด
6. กรมป่าไม้

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

1. ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497
2. มติองค์การบริหารส่วนตำบลโนนสวรรค์
3. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. 2479
4. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 22 เมษายน 2539

ข้อสังเกต

ชาวบ้านร่วมกันจัดการฟื้นฟูพื้นที่ในรูปแบบป่าชุมชนโดยการปลูกไม้ยาง แต่ขาดการสนับสนุนจากภาครัฐ

แหล่งที่มาของข้อมูล

1. มติ อบต. โนนสวรรค์
2. มติ ครม. วันที่ 22 เม.ย. 2539
- 3.) การประชุมร่วมระหว่างชาวบ้านกับนักวิจัย

93.) ที่สาธารณประโยชน์ดอนกุลา บ้านเขวาโคก ต.โนนสวรรค์ อ.ปทุมรัตน์ จ.ร้อยเอ็ด

ประเด็นปัญหา

กรมที่ดินประกาศเขตที่สาธารณประโยชน์ทับที่ทำกิน จำนวนผู้เดือดร้อนประมาณ 17 ราย

พื้นที่ปัญหา

- 1.) บ้านเขวาโคก ต.สระบัว อ.ปทุมรัตน์ จ.ร้อยเอ็ด
- 2.) บ้านบัวขาว ต.สระบัว อ.ปทุมรัตน์ จ.ร้อยเอ็ด

สภาพปัญหา และผลกระทบ ผลการแก้ไขปัญหา

พื้นที่โนนกุลาในอดีตเป็นที่ตั้งถิ่นฐานของชาวกุลา ต่อมาเกิดโรคภัยในชุมชนทำให้มีการอพยพถิ่นฐาน และช่วงปีพ.ศ. 2448 ชาวบ้านเขวาโคกได้เข้าจับจองทำกิน จนกระทั่งปัจจุบัน

ปี พ.ศ. 2546 สำนักงานที่ดินจังหวัดร้อยเอ็ด ส่วนแยกปทุมรัตน์ ได้เข้ารังวัดพื้นที่เพื่อประกาศเป็นที่สาธารณประโยชน์ดอนกุลา เนื้อที่ประมาณ 300 ไร่ โดยชาวบ้านได้เข้าพบเจ้าหน้าที่ที่ดินอำเภอเกษตรวิสัย และ ที่ดินจังหวัดร้อยเอ็ด ปรากฏว่าเจ้าหน้าที่ไม่รู้แผนงานเกี่ยวกับการประกาศเขตที่สาธารณประโยชน์ดอนกุลา

สถานการณ์ปัจจุบัน

ป้ายที่สาธารณประโยชน์ ชื่อ “ที่สาธารณประโยชน์ดอนกุลา” รอบบริเวณที่มีการรังวัดพื้นที่มีนายทุนเข้ามาทำวนซื้อที่ดินของชาวบ้านในบริเวณดังกล่าวประมาณ 200 ไร่

ปัญหาอุปสรรค

- 1.) การเข้าดำเนินการรังวัดพื้นที่ของเจ้าหน้าที่ เป็นการกระทำอย่างเร่งรีบ ชาวบ้านไม่ได้ร่วมนำชี้ ไม่มีการชี้แจงกับราษฎร
- 2.) องค์การบริหารส่วนตำบลสระบัวไม่ได้รับการแจ้งให้เข้าร่วมรังวัด ตรวจสอบพื้นที่

ข้อเรียกร้อง

ให้มีการตรวจสอบพฤติกรรม ขั้นตอนกระบวนการรังวัด และประกาศเขตที่สาธารณประโยชน์ดอนกุลา

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. องค์การบริหารส่วนตำบลสระบัว
2. สำนักงานที่ดินจังหวัดร้อยเอ็ด ส่วนแยกปทุมรัตน์
3. สำนักงานที่ดินจังหวัดร้อยเอ็ด สาขาเกษตรวิสัย
4. สำนักงานที่ดินจังหวัดร้อยเอ็ด

- 5.นายอำเภอปทุมรัตน์
- 6.ผู้ว่าราชการจังหวัดร้อยเอ็ด
- 7.) กรมที่ดิน กระทรวงมหาดไทย

กฎหมาย นโยบายที่เกี่ยวข้อง และหลักฐานสำคัญอื่นๆ

1. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ.2479
2. มติที่ประชุมสภาองค์การบริหารส่วนตำบลสระบัว อ.ปทุมรัตน์ จ.ร้อยเอ็ด
3. ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497

ข้อสังเกต

กรณีการออกเอกสารสิทธิ์โดยมิชอบของนายทุนร่วมกับเจ้าพนักงานที่ดิน อ. ปทุมรัตน์

แหล่งที่มาของข้อมูล

- 1.คณะทำงานเครือข่ายที่ดิน
- 2.ราษฎรบ้านเขวาโคก ต. สระบัว อ. ปทุมรัตน์ จ. ร้อยเอ็ด

94.) ที่สาธารณประโยชน์สนามม้าเก่า บ้านหัวช้าง ต.โนนสวรรค์

อ.ปทุมรัตน์ จ.ร้อยเอ็ด

ประเด็นปัญหา

กรมที่ดินประกาศเขตที่สาธารณประโยชน์ และออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง ทบที่ทำกิน
ราษฎร จำนวน 4 ราย

พื้นที่ปัญหา

ราษฎรบ้านหัวช้าง ต.โนนสวรรค์ อ.ปทุมรัตน์ จ.ร้อยเอ็ด จำนวน 4 ราย ได้แก่

- 1.) นางปอง สังคพันธ์
- 2.) นางประกอบ ทูมา
- 3.) นางนาง วันบัวแดง
- 4.) นางนาง ลาภอาสา

ความเป็นมาและสภาพปัญหา

- 1.) ที่บริเวณสนามม้าเก่าในอดีตเป็นพื้นที่ที่ชาวบ้านใช้ประโยชน์ร่วมกันโดยการเลี้ยง และแข่ง
ม้า ต่อมาประมาณ 50 ปีที่แล้วชาวบ้านได้เข้าทำประโยชน์โดยมีหลักฐานใบเสียภาษีบำรุงท้องที่
- 2.) ปี พ.ศ. 2544 เจ้าพนักงานที่ดิน ส่วนแยกปทุมรัตน์ และผู้ใหญ่บ้านหัวช้าง ได้เข้ารังวัด
ปักหลักเขตที่สาธารณประโยชน์สนามม้าเก่า เนื้อที่ 51 ไร่ 1 งาน 45 ตารางวา และออกหนังสือสำคัญ
สำหรับที่หลวง ตามประกาศหมายเลขแปลงที่ รอ 1380 ลงวันที่ 30 เมษายน 2544 และหวงห้ามไม่ให้
ชาวบ้านเข้าทำประโยชน์ในเวลาต่อมา

ผลการแก้ไขปัญหา

ชาวบ้านผู้เดือดร้อนได้ร้องเรียนต่อเจ้าพนักงานที่ดินอำเภอปทุมรัตน์ และอบต.โนนสวรรค์ แต่
ไม่มีการดำเนินการใดๆ

สถานภาพปัญหาปัจจุบัน

ผู้นำชาวบ้านได้แจ้งให้ชาวบ้านยกเลิกการทำประโยชน์ในพื้นที่ทำกินบริเวณที่ถูกที่สาธารณะ
ประกาศทับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 เป็นต้นมา

ปัญหา อุปสรรค

เจ้าพนักงานที่ดินไม่มีความเป็นกลางในกระบวนการประกาศพื้นที่สาธารณประโยชน์

ข้อเรียกร้อง

ให้ตรวจสอบ พฤติกรรม ขั้นตอน กระบวนการรังวัด และออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง (
นสล.) ในที่สาธารณประโยชน์สนามม้าเก่า

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1.) องค์การบริหารส่วนตำบลโนนสวรรค์
- 2.) สำนักงานที่ดินจังหวัดร้อยเอ็ด
- 3.) สำนักงานที่ดินจังหวัดร้อยเอ็ด สาขาเกษตรวิสัย
- 4.) สำนักงานที่ดินจังหวัดร้อยเอ็ด สาขาเกษตรวิสัย ส่วนแยกปทุมรัตน์
- 5.) กรมที่ดิน กระทรวงมหาดไทย

นโยบาย กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- 1.) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. 2479
- 2.) ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497

ข้อสังเกต

ยังไม่มี การดำเนินการแก้ไขปัญหาแต่อย่างใด และมีการเลือกปฏิบัติจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ

แหล่งที่มาของข้อมูล

- 1.หนังสือสำคัญหลวง นสล.รอ 1380 ลงวันที่ 30 เมษายน 44

95.) ที่สาธารณประโยชน์หนองภูดิน อ. ปทุมรัตน์ จ. ร้อยเอ็ด

ประเด็นปัญหา

เรื่องเดิม

สืบเนื่องจากบ้านภูดินก่อตั้งเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2455 และมีพื้นที่สาธารณประโยชน์ดอนปู่ตาที่ราษฎรบ้านภูดินได้ใช้ประโยชน์ร่วมกันเนื้อที่ทั้งหมด 32 ไร่ 3 งาน

ในปี พ.ศ. 2540 ราษฎรได้ยื่นเรื่องให้สำนักงานที่ดินส่วนแยกปทุมรัตน์และที่ดินจังหวัดร้อยเอ็ดลงรังวัดพื้นที่สาธารณประโยชน์ดอนปู่ตาเพื่อออก นสล. โดยเจ้าหน้าที่ที่ดินได้ดำเนินการรังวัดและเตรียมประกาศที่สาธารณประโยชน์ได้เพียง 1 แปลง จำนวน 18 ไร่ 2 งานและมีพื้นที่เอกชนที่บุกรุกพื้นที่และคัดค้านการประกาศที่สาธารณะจำนวน 6 ราย จำนวน 7 แปลงรวมเนื้อที่ 14 ไร่ 1 งาน

พื้นที่ปัญหา

บ้านภูดิน หมู่ 10 ต. สระบัว อ. ปทุมรัตน์ จ. ร้อยเอ็ด

ผลการแก้ไขปัญหา

กรณีพื้นที่สาธารณะ ดอนปู่ตา 32 ไร่ 3 งาน หลังจากได้มีการตรวจสอบรังวัดพื้นที่เพื่อออก นสล. ได้ข้อสรุปเป็น 2 กรณี

1. พื้นที่สาธารณประโยชน์ ดอนปู่ตา เนื้อที่ 18 ไร่ 1 งาน สามารถออกหนังสือ นสล. ได้
2. สำหรับพื้นที่สาธารณะ หนองภูดิน ซึ่งมีการครอบครองทำประโยชน์ของเอกชนจำนวน 7 แปลง 6 ราย นั้นไม่สามารถประกาศออก นสล. ได้ เพราะมีการคัดค้านจากผู้ครอบครองโดยอ้างว่ามีเอกสารสิทธิครอบครองอย่างถูกต้อง

สถานภาพปัญหาปัจจุบัน

กรณี ที่ดินสาธารณะหนองภูดิน ยังไม่ได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาและการดำเนินการของเจ้าหน้าที่รัฐในการตรวจสอบเอกสารสิทธิที่เอกชนครอบครองถูกต้องหรือไม่ยังไม่มีความก้าวหน้า

ปัญหาและอุปสรรค

1. การดำเนินงานของหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องมีความล่าช้า
2. เอกชนที่บุกรุกพื้นที่ทั้ง 7 รายไม่ยอมรับมติของราษฎรและ อบต. สระบัว

ข้อเรียกร้อง

- ให้หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องเพิกถอนเอกสารสิทธิที่ออกในพื้นที่สาธารณประโยชน์

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. องค์การบริหารส่วนตำบลสระบัว
2. สำนักงานที่ดินส่วนแยกอำเภอปทุมรัตน์

3. สำนักงานที่ดินจังหวัดร้อยเอ็ด
4. กรมที่ดิน
5. กระทรวงมหาดไทย
6. อำเภอปทุมรัตน์
7. จังหวัดร้อยเอ็ด

นโยบาย/กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

1. มติองค์การบริหารส่วนตำบลสระบัว
2. ประมวลกฎหมายที่ดิน 2497

ข้อสังเกต

การออกเอกสารสิทธิของเจ้าพนักงานที่ดินมีความไม่โปร่งใส

แหล่งที่มาของข้อมูล

1. คณะทำงานเครือข่ายที่ดิน
2. มติ อบต. สระบัว อ. ปทุมรัตน์ จ. ร้อยเอ็ด

96) ที่สาธารณประโยชน์ชะโนด (ชะโน่น) อ. ดงหลวง จ. มุกดาหาร

ประเด็นปัญหา

รัฐประกาศที่สาธารณประโยชน์โดยออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง นสล. ทับที่ดินทำกินของราษฎร 2 หมู่บ้านจำนวน 48 ครอบครัวยรวมเนื้อที่ทั้งหมด 239 ไร่ 0.5 ตารางวา โดยได้มีการรังวัดพื้นที่และประกาศเป็นที่สาธารณะในวันที่ 15 มิถุนายน 2542 ราษฎรได้ยื่นคัดค้านการออก นสล. ในวันที่ 29 ตุลาคม 2542

ความเป็นมาของปัญหา

ที่สาธารณประโยชน์ป่าดงคุดเค้ายอยู่ในพื้นที่ป่าดงหมุ่ แปลง 1 และพื้นที่ยังหาข้อสรุปไม่ได้ว่าอยู่ในเขตท้องที่การปกครองของจังหวัดใดระหว่าง อ. นาแก จ. นครพนมและ อ. ดงหลวง จ.

มุกดาหารและได้ข้อสรุปแล้ว

พื้นที่ปัญหา

ราษฎร หมู่ 1

หมู่ 2

หมู่ 3

หมู่ 7 ต. โชนดน้อย

ผลการแก้ไขปัญหา

1. จากมติที่ประชุมแก้ไขปัญหาพร้อมกับจังหวัดมุกดาหาร วันที่ 25 ตุลาคม 2542 ได้มีมติแต่งตั้งคณะทำงานเพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริงภายในวันที่ 29 ตุลาคม 2542 โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดมุกดาหาร (นายประเสริฐ โยธีพิทักษ์) เป็นผู้ลงนามแต่งตั้งโดยมีนายอำเภอดงหลวงเป็นประธาน

2. จากมติที่ประชุมเพื่อแก้ไขปัญหาพร้อมกับจังหวัดมุกดาหารเมื่อวันที่ 25 มกราคม 2543 ผู้ว่าราชการจังหวัดมุกดาหารมอบหมายให้เจ้าหน้าที่ที่ดิน อ. ดงหลวง เร่งส่งผลการสำรวจรังวัดและตรวจสอบแนวเขตการปกครอง เพื่อให้ผู้ว่าราชการจังหวัดทั้ง 2 จังหวัดลงนามรับรองการตรวจสอบโดยมอบหมายให้สำนักงานป้องกันฯ จังหวัดมุกดาหาร ติดตามเรื่องและประสานงานต่อไป

สถานภาพปัญหาปัจจุบัน

มีราษฎรถูกจับกุมดำเนินคดีจำนวน 1 รายในข้อหาบุกรุกที่สาธารณประโยชน์

ปัญหาและอุปสรรค

การดำเนินการแก้ไขปัญหาของหน่วยงานภาครัฐไม่มีความคืบหน้า

ขอเรียกร้อง

ให้ยกเลิกแนวเขตที่สาธารณประโยชน์และออกเอกสารสิทธิให้กับราษฎร

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. นายอำเภอคลองหลวง
2. จังหวัดมุกดาหาร
3. ที่ดินอำเภอคลองหลวง
4. ป่าไม้อำเภอคลองหลวง
5. สำนักงานปฏิรูปที่ดินจังหวัดมุกดาหาร
6. องค์การบริหารส่วนตำบลชะโนดน้อย
7. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ต. ชะโนดน้อย
8. กรมป่าไม้
9. กรมที่ดิน

นโยบาย/กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

1. ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497
2. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. 2479
3. มติองค์การบริหารส่วนตำบลชะโนด

ข้อสังเกต

เรื่องอยู่ระหว่าง จ. มุกดาหาร แก้ไขเขตการปกครอง โดย อบต.ชะโนด ทำแนวเขตกันไฟระหว่าง ต.ชะโนดน้อย อ.คลองหลวง จ.มุกดาหารกับเขต อ.ธาตุพนม และบรรจุเรื่องเข้าที่ประชุม กปร. จังหวัดมุกดาหารเพื่อติดตามความก้าวหน้าอีกทางหนึ่ง

แหล่งที่มาของข้อมูล

1. เอกสารข้อเสนอต่อการแก้ไขปัญหาของสมัชชาคนจน
2. รายงานความก้าวหน้าคณะอนุกรรมการเร่งรัดและติดตามการแก้ไขปัญหาที่ดิน กระทรวงมหาดไทย ครั้งที่ 2/2546 วันที่ 7 ก.ค. 2546

97.) ที่สาธารณประโยชน์บ้านนาสีนวล ต. นาสีนวล อ. กันทรวิชัย

จ. มหาสารคาม

ประเด็นปัญหา

เรื่องเดิม

มหาวิทยาลัยมหาสารคามได้ดำเนินการสร้างสถานีพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการเกษตรที่สาธารณประโยชน์ประเภทที่ทำเลเลี้ยงสัตว์เนื้อที่ 1,400 ไร่ ที่ราษฎรใช้ประโยชน์ร่วมกันและที่ทำกินของราษฎร 3 ครอบครัว

พื้นที่ปัญหา

1. บ้านภูมิ ต. นาสีนวล
2. บ้านดอนก้านตรง ต. นาสีนวล
3. บ้านทัน ต. นาสีนวล

ผลการแก้ไขปัญหา

ในวันที่ 28 กรกฎาคม พ.ศ. 2546 ราษฎรที่ได้รับความเดือดร้อนได้รณรงค์เรียกร้องกับมหาวิทยาลัยมหาสารคามให้ดำเนินการตามข้อเรียกร้องของราษฎรยังไม่มีผลการแก้ไขปัญหาคัดเจน

สถานภาพของปัญหา

ในปัจจุบันแนวทางการแก้ไขปัญหในพื้นที่ปัญหาแยกเป็น 2 ลักษณะ

1. พื้นที่ที่ได้สร้างอาคารเสร็จแล้วและได้ทำประโยชน์ชาวบ้านมีมติร่วมกันให้คงไว้
2. ในพื้นที่ที่ยังคงสภาพเป็นป่าสมบูรณ์ประมาณ 200 ไร่ ซึ่งราษฎรต้องการจัดการเป็นป่าชุมชน

ชนได้มีการไถพื้นที่เพื่อทำการเกษตรวางแผนให้เอกชนเข้าทำการเกษตร

ปัญหาและอุปสรรค

ยังไม่มีกลไกการแก้ปัญหาจากหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง

ข้อเรียกร้อง

ยกเลิกพื้นที่ราชการที่เหลือสภาพป่าสมบูรณ์ และให้สิทธิกับราษฎรในการจัดการพื้นที่ที่เหลือสภาพเป็นป่าสมบูรณ์เพื่อจัดการเป็นป่าชุมชน

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
2. สำนักงานที่ดินจังหวัด
3. ผู้ว่าราชการจังหวัดมหาสารคาม
4. นายอำเภอกันทรวิชัย
5. องค์การบริหารส่วนตำบลนาสีนวล

นโยบายกฎหมาย

1. มติองค์การบริหารส่วนตำบลนาสีนวล
2. ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497

ข้อสังเกต

ยังไม่มีกรตั้งกลไกการติดตามการแก้ไขปัญหาที่ชัดเจน

แหล่งที่มาของข้อมูล

1. คณะทำงานเครือข่ายป่าไม้ที่ดิน ภาคอีสาน
2. รายงานความก้าวหน้าของสมัชชาเกษตรกร ภาคอีสาน(สกอ.)

98.) ป่าโคกใหญ่ ต. ดงใหญ่ อ. วาปีปทุม จ. มหาสารคาม

ประเด็นปัญหา

เอกชนบุกรุกที่สาธารณประโยชน์ที่ราษฎรใช้ประโยชน์ร่วมกันโดยมีรูปแบบในการบุกรุกโดยการซื้อสิทธิการครอบครองจากราษฎรและขอเช่าพื้นที่เพื่อทำการเกษตรแปลงใหญ่ เนื้อที่ประมาณ 100 ไร่

พื้นที่ปัญหา

5 ตำบล 20 หมู่บ้าน

1. ราษฎร ต. ดงใหญ่ 3 หมู่บ้าน

ผลการแก้ไขปัญหา

ราษฎรได้มีการรณรงค์สร้างจิตสำนึกของคนในชุมชนในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติกับชาวบ้านรอบป่าและราษฎรได้ร่วมกันจัดการพื้นที่เป็นป่าชุมชน เนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 4,266 ไร่ โดยมีรูปแบบการดูแลรักษาาร่วมกันทั้ง 5 ตำบล

สถานภาพปัญหาปัจจุบัน

ราษฎรได้ร่วมกันจัดการพื้นที่ให้เป็นป่าชุมชนและมีรูปแบบการจัดการที่ชัดเจน

ปัญหาและอุปสรรค

1. เกิดความขัดแย้งในการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ป่า
2. กรณีเอกชนเข้าซื้อสิทธิในที่ดินในพื้นที่ป่าชุมชนของชาวบ้าน

ข้อเรียกร้อง

1. ให้รัฐตรวจสอบสิทธิการครอบครองของเอกชนที่บุกรุกพื้นที่

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. อบต. ดงใหญ่
2. อบต. แคน
3. อบต. บ้านหวาย
4. อบต. หนองแสง
5. สำนักงานที่ดิน
6. กรมที่ดิน กระทรวงมหาดไทย

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

1. มติองค์การบริหารส่วนตำบลทั้ง 5 ตำบล
2. ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497

3. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. 2479

ข้อสังเกต

กรณีการเรียกร้องสิทธิในการจัดการป่าชุมชนของชาวบ้านยังไม่มีการคุ้มครองทางนโยบาย และกรณีเอกชนบุกรุกพื้นที่ป่าชุมชนควรมีการตรวจสอบพื้นที่ร่วมกันระหว่างหน่วยงานรัฐกับ อบต. และคณะกรรมการป่าชุมชน

แหล่งที่มาของข้อมูล

1. เอกสารรายงานของเครือข่ายป่าชุมชน จ. มหาสารคาม

กรณีปัญหาที่ดินเหมืองแร่ จำนวน 2 กรณี

99.) การประกอบกิจการเกลือสินเธาว์ ต.โคกพระ อ.กันทรวิชัย

จ. มหาสารคาม

ประเด็นปัญหา

การประกอบกิจการต้มและสูบน้ำเกลือสินเธาว์ของเอกชนในพื้นที่ตำบลโคกพระสร้างผลกระทบท่อพื้นที่เกษตรกรรมของราษฎรและระบบนิเวศน์

พื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ

- 1.) บ้านหนองไร่ ต. โคกพระ
- 2.) บ้านลุมพุก ต.โคกพระ
- 3.) บ้านขมจัน ต. โคกพระ
- 4.) บ้านโนนค้อ ต.โคกพระ
- 5.) บ้านหนองแวง ต. โคกพระ
- 6.) บ้านคอกม้า ต. โคกพระ

ผลการแก้ไขปัญหา

ผลกระทบการแพร่กระจายของดินเค็มต่อพื้นที่การเกษตรที่อยู่บริเวณโดยรอบโรงงานต้มเกลือทำให้ชาวบ้าน ทั้งหมด ๖ หมู่บ้าน รวมตัวกันเรียกร้องให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงและกำหนดมาตรการการแพร่กระจายของดินเค็ม ตามหลักเกณฑ์การอนุญาตและเงื่อนไขการอนุญาตโรงงานทำเกลือสินเธาว์และโรงงานสูบน้ำน้ำเกลือขึ้นมาจากใต้ดินและการต้มเกลือของผู้ประกอบการ ซึ่งที่ผ่านมาผู้ประกอบการได้ละเมิดมาโดยตลอด ตั้งแต่เริ่มดำเนินการเมื่อ ปี พ.ศ. 2537 เป็นต้นมา ต่อมา วันที่ 4 กรกฎาคม 2546 ตัวแทนกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รองอธิบดีกรมทรัพยากรธรณี หัวหน้าฝ่ายอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดมหาสารคาม สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม และสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 10 ได้ลงตรวจสอบข้อเท็จจริงในพื้นที่ โดยพบการละเมิดเงื่อนไข หลักเกณฑ์การประกอบการเกลือสินเธาว์ กล่าวคือ ผู้ประกอบการได้ทำการต้มเกลือ และสูบน้ำเกลือในช่วงหยุดดำเนินการ (วันที่ 1 เมษายน ถึงวันที่ 30 กันยายน ของทุกปี) ดังนั้น ตัวแทนกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ทำหนังสือไปยังกระทรวงอุตสาหกรรม และผู้ว่าราชการจังหวัดมหาสารคามเพื่อสั่งการให้ผู้ประกอบการหยุดประกอบการ และดำเนินคดีกับผู้ประกอบการที่ละเมิดเงื่อนไขดังกล่าว

สถานการณ์ปัจจุบัน

หลังจากหน่วยงานรัฐได้ลงตรวจสอบข้อเท็จจริงในพื้นที่และพบการละเมิดของผู้ประกอบการ ทำให้มีการแจ้งให้สำนักงานตำรวจภาค 4 เข้าดำเนินการจับกุมผู้กระทำผิด จำนวน 6 ราย และสั่งปิดโรงงานทำเกลือสินเธาว์ แต่ยังไม่มีการดำเนินการแต่อย่างใดกับผู้ประกอบ

ปัญหาอุปสรรค

- 1.) หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ อุตสาหกรรมจังหวัดมหาสารคามไม่ดำเนินการตรวจสอบการประกอบการของโรงงานให้เป็นไปตามระเบียบ เงื่อนไข
- 2.) มาตรการป้องกันการแพร่กระจายของดินเค็มไม่สามารถจัดการปัญหาผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ได้อย่างเบ็ดเสร็จ

ข้อเรียกร้อง

ให้รัฐมีคำสั่งให้ยกเลิกการ ประกอบการเกลือสินเธาว์ ในพื้นที่โดยเด็ดขาด

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1.) สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด มหาสารคาม
- 2.) ผู้ว่าราชการจังหวัดมหาสารคาม
- 3.) นายอำเภอกันทรวิชัย
- 4.) กระทรวงอุตสาหกรรม
- 5.) กรมทรัพยากรธรณี กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 6.) องค์การบริหารส่วนตำบลโคกพระ
- 7.) สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค 10 จ.ขอนแก่น
- 8.) สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม
- 9.) กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่

นโยบาย กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- 1.) พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535
- 2.) พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535
- 3.) ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่องกำหนดท้องที่ที่อนุญาตให้ตั้งโรงงานทำเกลือสินเธาว์ และโรงงานสูบน้ำหรือน้ำเกลือจากใต้ดิน ลงวันที่ 9 ตุลาคม 2534
- 4.) มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 9 กรกฎาคม 2534 เรื่องกำหนดพื้นที่ที่อนุญาตให้ตั้งโรงงานทำเกลือสินเธาว์และ โรงงานสูบน้ำหรือน้ำเกลือมาจากใต้ดิน
- 5.) พระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510

6.) พระราชบัญญัติเหมืองแร่ 2545

ข้อสังเกต

กลไกระดับจังหวัดไม่สามารถหาข้อยุติได้และยังสนับสนุนฝ่ายทุนรวมทั้งจัดสรรงบประมาณในการแก้ไขปัญหาการแพร่กระจายของดินเค็มจำนวน 3,000,000 บาท ให้กับผู้ประกอบการ

แหล่งที่มาของข้อมูล

1. เอกสารผลสภาพปัญหาและกระทบ กรณีการประกอบกิจการเกลือสินเธาว์อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม จัดทำโดยคณะทำงานเครือข่ายที่ดิน ภาคอีสาน
2. เอกสารรายงานผลการศึกษาลผลกระทบจากการประกอบการต้มเกลือสินเธาว์ ต.โคกพระ อ.กันทรวิชัย จ. มหาสารคาม ของ สกว. มหาสารคาม

100.) โรงโม้หินศักดิ์ชัย ต. พ่งนาเลา อ.คอนสาร จ.ชัยภูมิ

ประเด็นปัญหา

กรมป่าไม้อนุญาตให้เอกชน (นายธวัชชัย ต้นคงจรรย์สกุล)ขอประทานบัตรทำเหมืองแร่หินอุตสาหกรรมเพื่ออุตสาหกรรมก่อสร้าง ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติภูซำผักหนาม ตามเลขที่คำขอ 50 / 2538 เนื้อที่ 88 ไร่ 2 งาน 33 ตารางวา

พื้นที่ปัญหา

- 1.) บ้านน้ำอุ่น ต.พ่งนาเลา
- 2.) บ้านนาเลา ต.พ่งนาเลา
- 3.) บ้านนาเกาะ ต.พ่งนาเลา
- 4.) บ้านห้วยแร่ ต.พ่งนาเลา
- 5.) บ้านชำชมพู ต.พ่งนาเลา
- 6.) บ้านโนนหัวนา ต.พ่งนาเลา
- 7.) บ้านคลองดง ต.พ่งนาเลา
- 8.) บ้านน้ำพุ ต.พ่งนาเลา
- 9.) บ้านปากช่อง ต.พ่งนาเลา
- 10.)บ้านคลองบอน ต. คอนสาร
- 11.) บ้านคอนสาร ต. คอนสาร

ความเป็นมาและสภาพปัญหา

ในช่วงปี พ.ศ. 2523 นายธวัชชัย ต้นคงจรรย์สกุล ได้ขอประทานบัตรทำเหมืองแร่หินอุตสาหกรรมเพื่ออุตสาหกรรมก่อสร้างในนามบริษัทโรงโม้หินศักดิ์ชัย 1992 จำกัด ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติภูซำผักหนาม พื้นที่ตำบลพ่งนาเลา อ.คอนสาร จ.ชัยภูมิ ต่อมาใบอนุญาตประทานบัตรได้หมดอายุการขอสัมปทานลง ดังนั้นจึงได้มีการยื่นคำขออนุญาตประทานบัตรต่อ ตามเลขที่คำขอที่ 50/2538 จำนวนเนื้อที่ทั้งหมด 88 ไร่ 2 งาน 33 ตารางวา

การสัมปทานเหมืองแร่นี้ดังกล่าวได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชาวบ้านในบริเวณใกล้เคียงโรงโม้และชุมชน รวมถึงส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศในพื้นที่ตำบลพ่งนาเลา และตำบลคอนสารอย่างรุนแรง กระทั่งเกิดการคัดค้านจากชาวบ้านในพื้นที่ ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2545 เป็นต้นมา

ผลการแก้ไขปัญหา

เดือนมีนาคม 2545 ตัวแทนชาวบ้านได้ยื่นหนังสือต่อนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และพรรคฝ่ายค้าน แต่ไม่มีความคืบหน้าใดๆ ต่อมาชาวบ้านได้ติดตามปัญหากับหน่วยงาน

ราชการระดับพื้นที่ และเจ้าของโรงโม่ เนื่องจากเกิดผลกระทบอย่างหนักในพื้นที่ทำการเกษตร ทรัพย์สิน บ้านเรือน และความปลอดภัยในชีวิตของคนในชุมชน เนื่องจากการระเบิดหิน ผลปรากฏว่า เดือน ธันวาคม 2545 โรงโม่ได้จ่ายค่าชดเชยความเสียหายในพื้นที่ทำการเกษตรแก่เกษตรกร จำนวน 10 ราย อัตราไร่ละ 700 บาท และจ่ายค่าชดเชยความเสียหายจากการระเบิดหินที่ทำให้ก้อนหินกระเด็นตกเข้ามาในที่อยู่อาศัย และที่ทำกินของชาวบ้านน้ำอุ่น (คุ้มตาตปุ่น) จำนวน 10,000 บาท

วันที่ 2 มิถุนายน 2546 กลุ่มกำนันผู้ใหญ่บ้านพื้นที่อำเภอคอนสารชุมนุมขับไล่นายอำเภอคอนสาร (นายยิ่งยศ ธนะจันทร์) กรณีการทุจริต ซึ่งประเด็นโรงโม่อยู่ในกรณีดังกล่าว แต่การชุมนุมไม่มีผลเปลี่ยนแปลงใดๆ

วันที่ 8 กรกฎาคม 2546 อำเภอคอนสารเปิดเวทีประชาคมหมู่บ้านน้ำอุ่น ณ โรงเรียนบ้านน้ำอุ่น ผล ปรากฏว่ามีผู้สนับสนุนให้โรงโม่สามารถระเบิดหินต่อไปได้ประมาณ 100 เสียงผู้คัดค้าน 30 เสียง อย่างไรก็ตามกระบวนการวิธีการจัดประชาคมมีลักษณะชี้ทำให้เกิดการสนับสนุนโรงโม่อย่างชัดเจน ได้แก่ กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบมีเพียงหมู่บ้านเดียว ป้ายประชาสัมพันธ์มีการติดป้ายก่อนงาน 2 วัน จากนั้นก็รื้อทิ้ง มีการจ่ายเงินให้ชาวบ้านก่อนออกเสียงลงมติ และกระบวนการจัดประชาคมไม่มีการเปิดอภิปราย แลกเปลี่ยนถึงผลดี ผลเสีย แต่ให้ชาวบ้านมาลงคะแนนเสียง โดยการขีดบัตร (ลงคะแนนลับ) เสร็จแล้วกลับบ้าน

สถานการณ์ปัจจุบัน

ผู้ประกอบการได้ยุติการระเบิดหินชั่วคราว ตั้งแต่เดือนมกราคม 2546 ถึงปัจจุบันและอยู่ระหว่างการยื่นคำขอเพื่อต่ออายุประทานบัตร

ปัญหาอุปสรรค

- 1.ข้าราชการระดับท้องถิ่นวางตัวไม่เป็นกลางในการพิจารณาแก้ไขปัญหา
- 2.ผู้ประกอบการมีการข่มขู่ แก่นำชาวบ้านที่คัดค้านการระเบิดหิน

ข้อเรียกร้อง

ให้หยุดการประกอบการโรงโม่หินในพื้นที่โดยเด็ดขาด

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1.องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งนาเลา อ.คอนสาร
- 2.สำนักงานป่าไม้จังหวัดชัยภูมิ
- 3.สำนักบริหารจัดการในพื้นที่อนุรักษ์ที่ 8 นครราชสีมา
- 4.) กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 5.) นายอำเภอคอนสาร

- 6.) ผู้ว่าราชการจังหวัดชัยภูมิ
- 7.) เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าผาผึ้ง
- 8.) กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่
- 9.) สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดชัยภูมิ กระทรวงอุตสาหกรรม

นโยบาย กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- 1.) พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507
- 2.) พระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510
- 3.) พระราชบัญญัติเหมืองแร่ พ.ศ. 2545

ข้อสังเกต

เขตบริเวณที่ตั้งโรงโม่หินเป็นเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติชาวบ้านเรียกร้องให้ตรวจสอบสัญญาเช่าทำประโยชน์ในพื้นที่ทุกขั้นตอนเนื่องจากมีผลกระทบอย่างรุนแรงในหลายด้าน ขณะเดียวกันก็มีกรณีการใช้สิทธิพล ช่มชู้แกนนำในพื้นที่

แหล่งที่มาของข้อมูล

1. หนังสือขอประทานบัตรเหมืองแร่ เลขที่ 50/2538
2. นายแสงจันทร์ เขตนอก ผู้ใหญ่บ้านน้ำอุ่น ต.ทุ่งนาเลา อ.คอนสาร จ.ชัยภูมิ

กรณีปัญหาพิพาทที่ดินเพิ่มเติมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพิ่มเติม
41 กรณี กรณีป่าสงวนแห่งชาติ 4 กรณี

101. ป่าสงวนแห่งชาติภูผาแดงและป่าห้วยส้ม ต.ผานกเค้า อ.ภูกระดัง

จ.เลย (กรณีบริษัทภูน้ำค้าง อ.ผาขาว จ.เลย)

ประเด็นปัญหา

- ราษฎร 28 ราย ในอำเภอผาขาว ร้องเรียนกับหน่วยงานรัฐว่า บริษัทภูน้ำค้าง จำกัด ได้ปิดกั้นทางสาธารณประโยชน์ที่ราษฎรใช้คมนาคมและออก นส.3 ก. โดยมีขอบ

- พื้นที่ของบริษัทซื้อมารวมเนื้อที่ทั้งหมด 4,105 ไร่ ส่วนใหญ่ซื้อในปี 2535 แต่ 55 แปลง ที่ ถูกเพิกถอนได้ นส.3 ก. (ระหว่างปี 2536 – 2537) เนื้อที่ 2,492 ไร่ แต่บริษัทอ้างว่าซื้อมาจากราษฎร (มี นส.3ก.) 110 แปลง รวม 3,000 ไร่ เศษ แยกแปลงได้ 365 แปลง 4,105 ไร่

- ชาวบ้านทำกินบริเวณใกล้เคียงมี ภท.ท.5 และ นส.3 ก. รวม 28 ครั้วเรือน

พื้นที่ปัญหา

1. ต. ผานกเค้า อ. ภูกระดัง จ. เลย

ผลการแก้ไขปัญหา/สถานการณ์ปัญหา

- อำเภอผาขาวตรวจสอบพื้นที่พบว่าไม่มีทางสาธารณประโยชน์ในพื้นที่ตามที่ชาวบ้านร้องเรียนแต่เมื่อทางบริษัทซื้อที่ดินจึงได้สร้างถนนเป็นทางเข้า-ออก และได้เปิดให้ราษฎรใช้ประโยชน์ได้

- นส.3 ของบริษัทจำนวน 365 แปลง กรมที่ดินได้มีคำสั่งเพิกถอนแล้ว 55 แปลง เพราะออกโดยมิชอบส่วนที่เหลือ 310 แปลง ได้มีการรวมและแบ่งแยกจาก นส.3 ก. ตามโครงการเดินสำรวจปี 2521 และอยู่ในเขตเตรียมสงวนป่าห้วยส้ม – ภูผาแดง ทั้งแปลง (มติ ครม. 12 พ.ย. 2506 กำหนดให้เป็นป่าไม้ถาวร)

- 26 กรกฎาคม 2530 ได้ประกาศเป็นป่าสงวนแห่งชาติ (ดูกฎกระทรวงฉบับที่ 1206 (ปี 2530) ออกตาม พ.ร.บ. ป่าสงวนแห่งชาติ 2507 เดิมป่าห้วยส้มและป่าภูผาแดง อยู่ในตำบลโนนปอแดง ตำบลท่าช้าง ตำบลผาขาว ปัจจุบันอยู่ในอำเภอผาขาว

- ปี 2537 มีกฎหมายกำหนดเป็นเขตปฏิรูปที่ดิน (การเดินสำรวจออก นส.3 ก. เมื่อปี 2521 จึงเป็นการเดินสำรวจเข้าไปในเขตป่าไม้)

- กพร. ขอให้จังหวัดตรวจสอบเพิ่มเติมเกี่ยวกับการออก นส.3 ก. ทั้ง 310 แปลง

ข้อเรียกร้อง

1.) ให้มีการตรวจสอบการออกเอกสารสิทธิ์แก่บริษัทภูน้ำค้าง จำกัด

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. สำนักงานปฏิรูปที่ดิน
2. กรมป่าไม้
3. อำเภอผาขาว
4. กรมที่ดิน

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

1. มติ ครม. 12 พ.ย. 2506 (กำหนดให้เป็นป่าไม้ถาวร)
2. พรบ. ป่าสงวนแห่งชาติ 2507
3. กฎกระทรวงฉบับที่ 1206 (ปี 2530) ออกตาม พ.ร.บ. ป่าสงวนแห่งชาติ 2507
4. กฎฎีกาประกาศเขตปฏิรูปที่ดิน

ข้อสังเกต

การออกเอกสารสิทธิให้กับบริษัทของเจ้าพนักงานที่ดิน

แหล่งที่มาของข้อมูล

1. คณะกรรมการสิทธิการเกษตรและสหกรณ์ สภาผู้แทนราษฎร

**102. กรณีป่าสงวนแห่งชาติป่าภูซำผักหนามทับที่ทำกินราษฎร
(เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าผาผึ้ง) ตำบลทุ่งลุยลาย อ.คอนสาร จ.ชัยภูมิ**
พื้นที่ปัญหา

- 2.) บ้านทุ่งลุยลาย ต.ทุ่งลุยลาย อ.คอนสาร จ.ชัยภูมิ
- 3.) ต.ทุ่งพระ อ.คอนสาร

ความเป็นมาของปัญหา

นายจันทร์ศรี โสระบุตร กับพวก มีหนังสือร้องเรียนต่อประธานคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ กรณีราษฎรบ้านทุ่งลุยลาย ได้รับความเดือดร้อนเรื่องที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าภูซำผักหนาม

ผลการแก้ไขปัญหา

จากการตรวจสอบข้อเท็จจริง ปรากฏว่า บริเวณที่ราษฎรร้องเรียนอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าภูซำผักหนาม เป็นป่าเพื่อการอนุรักษ์ (พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 1) และบางส่วนอยู่ในพื้นที่ป่าเพื่อการเศรษฐกิจส่วนที่ไม่สามารถนำไปปฏิรูปที่ดิน (มีภาวะผูกพัน) ความเห็นของเจ้าหน้าที่ป่าไม้เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาดังกล่าวควรดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 30 มิถุนายน 2541 โดยจะดำเนินการจัดทำโครงการจัดการทรัพยากรที่ดิน และป่าไม้ในพื้นที่ป่าดังกล่าว

ข้อเรียกร้อง

- 1.) ให้ดำเนินการเพิกถอนเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าภูซำผักหนามออกจากที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยของราษฎร
- 2.) จากนั้นให้ดำเนินการออกเอกสารสิทธิ์ในที่ดินทำกินแก่ราษฎรต่อไป

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1.) สำนักบริหารจัดการในพื้นที่อนุรักษ์ ที่ 7
- 2.) สำนักงานป่าไม้จังหวัดชัยภูมิ
- 3.) กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 4.) สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (สปก.)

นโยบาย กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- 1.) พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 และแก้ไขเพิ่มเติม
- 2.) มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 30 มิถุนายน 2541 เรื่อง การแก้ไขปัญหาพื้นที่ป่าไม้
- 3.) พระราชบัญญัติปฏิรูปที่ดิน พ.ศ. 2518

ข้อสังเกต

ควรมีการพิจารณามติ ครม. วันที่ 30 มิ.ย. 2541 ในการแก้ไขปัญหา

แหล่งที่มาของข้อมูล

คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ สภาผู้แทนราษฎร

103. กรณีปัญหาป่าสงวนแห่งชาติเขาชัยประดิษฐ์ - เขามะกอก อ. สีคิ้ว

จ. นครราชสีมา

ประเด็นปัญหา

กรณีการเรียกร้องสิทธิในที่ดินในเขตป่าสงวนแห่งชาติ

พื้นที่ปัญหา

อำเภอสีคิ้ว จ. นครราชสีมา

ความเป็นมาของปัญหา

- นายบุญฤทธิ์ เกรียงไกรลิม เจ้าของโฉนดเลขที่ 10476-10478 และ 10481-10484 ในเขตอำเภอสีคิ้ว ร้องขอความเป็นธรรมกรณีสำนักงาน ป.ป.ป. ขอให้เพิกถอนโฉนดดังกล่าวจำนวน 7 แปลง ซึ่งอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าเขาชัยประดิษฐ์-เขามะกอก ประกาศตามกฎหมายฉบับที่ 160 (พ.ศ. 2509) ออกตามความใน พรบ.ป่าสงวนแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2507 พื้นที่ดังกล่าวจึงต้องห้ามให้มีการออกเอกสารสิทธิ์ ตามข้อ 8 แห่งกฎกระทรวงฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2497) ตามประมวลกฎหมายที่ดิน

- ได้มีการประกาศกฎกระทรวงกำหนดเขตที่ดินในท้องที่อำเภอสีคิ้ว อ. สูงเนิน และอ. ปากช่อง จ. นครราชสีมา ให้เป็นเขตปฏิรูปที่ดิน พ.ศ. 2534 เมื่อ 30 มีนาคม 2536 ได้มอบพื้นที่ป่าไม้ให้กับ สปก. และสปก. ได้ดำเนินการในปี 2537

- นายบุญฤทธิ์ ได้อ้างว่าเป็นการประกาศเขตป่าสงวนทับที่ดินทำกินซึ่งได้มีการครอบครองทำประโยชน์มาก่อนจึงมีสิทธิในที่ดินตามมติ ครม. วันที่ 4 พฤษภาคม 2536 จึงให้มีการพิสูจน์สิทธิในที่ดินโดยใช้ภาพถ่ายทางอากาศตามแนวทางของ กพร. จังหวัดและกพร. ได้ตรวจสอบเอกสารจากสำมะโนที่ดินปรากฏว่า การออกโฉนดที่ดินเมื่อ 29 พฤษภาคม 2532 โดยไม่มีหลักฐาน การครอบครองตามมาตรา 5 ประมวลกฎหมายที่ดิน 2497 เป็นที่ดินอยู่ในเขตป่าสงวนและไม่มีหลักฐานอื่นที่แสดงว่าได้อาศัยทำกินมาก่อนที่จะประกาศเขตป่าสงวนแห่งชาติ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. สำนักงาน ป.ป.ป.
2. หน่วยงาน สปก.
3. กรมป่าไม้
4. กระทรวงทรัพยากรฯ

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

1. พรบ. ป่าสงวนแห่งชาติ 2507
2. กฎกระทรวงฉบับที่ 160 (พ.ศ. 2509)

3. กฎกระทรวงฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2497)
4. ประมวลกฎหมายที่ดิน 2497
5. กฎีกากำหนดเขตปฏิรูปที่ดิน พ.ศ. 2534
6. มติ คณะรัฐมนตรี 4 พฤษภาคม 2536

ข้อสังเกต

กระบวนการพิสูจน์ข้อเท็จจริงของ กพร. ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน

แหล่งที่มาของข้อมูล

คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ สภาผู้แทนราษฎร

104. กรณีป่าสงวนแห่งชาติป่าดอนเม้า บ้านท่าบ่อ อ.เมือง จ.อุบลราชธานี ประเด็นปัญหา

รัฐประกาศเขตป่าสงวนแห่งชาติทับที่ดินของราษฎร

พื้นที่ปัญหา

1. บ้านท่าบ่อ ต. จาระแม อ. เมือง จ. อุบลราชธานี

ความเป็นของปัญหา

- นายพิศ มุสิกสาร กับพวกราษฎรบ้านท่าบ่อ หมู่ 2 ต. จาระแม ได้เรียกร้องของสิทธิในที่ดินทำกินซึ่งได้ครอบครองทำประโยชน์มาก่อนการประกาศเป็นป่าสงวนแห่งชาติในปี 2517 ในเขตพื้นที่หัวไร่ปลายนาที่เชื่อมต่อระหว่างบ้านท่าบ่อกับป่าดอนเม้า จากหน่วยงาน สปก. แต่ป่าไม้จังหวัดคัดค้าน การแก้ปัญหายังไม่แล้วเสร็จและเกิดกรณีพิพาทระหว่างราษฎรในพื้นที่กับหน่วยงานรัฐ
- องค์การบริหารส่วนตำบลจาระแม แจ้งหน่วยงาน สปก. ว่ามีราษฎรบุกรุกพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าดอนเม้า โดยเข้าใจว่าเป็นพื้นที่ป่าสงวนที่กรมป่าไม้ส่งมอบให้ สปก. ดำเนินการปฏิรูปที่ดินให้กับราษฎร
- ปี 2546 กบร. ขอให้จังหวัดตรวจสอบปัญหาในพื้นที่ป่าดอนเม้าว่าเป็นที่ดินในลักษณะใด และตรวจสอบการครอบครองทำประโยชน์ของราษฎร

ข้อเรียกร้อง

ให้รัฐออกเอกสารสิทธิที่ดินทำกินในเขตหัวไร่ปลายนาที่เชื่อมบ้านท่าบ่อกับป่าดอนเม้า

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. องค์การบริหารส่วนตำบลจาระแม
2. สำนักงานปฏิรูปที่ดิน
3. กรมป่าไม้
4. ศาลจังหวัด
5. ส่วนราชการจังหวัดอุบลราชธานี

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

1. บันทึกข้อตกลงระหว่างกรมป่าไม้กับ สปก. ลงวันที่ 14 กันยายน 2538 กรณีมอบพื้นที่ 8000 ไร่ ให้ สปก. นำพื้นที่ไปปฏิรูปที่ดิน
2. มติคณะรัฐมนตรี 4 กันยายน 2544 เรื่องการตรวจสอบสภาพป่าไม้
3. พรบ. ป่าสงวนแห่งชาติ 2507
4. พรบ. ปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม 2518

5. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ 2479

ข้อสังเกต

ควรมีการแต่งตั้งคณะทำงานร่วมตรวจสอบข้อเท็จจริงเป็นมาตรการเบื้องต้น

แหล่งที่มาของข้อมูล

คณะกรรมการกฤษฎีกาและสหกรณ์ สภาผู้แทนราษฎร

ปัญหาที่สาธารณประโยชน์ 16 กรณี

105. กรณีที่สาธารณประโยชน์ป่าช้าโคกเมฆ

ประเด็นปัญหา

รัฐออกเอกสารสิทธิทับที่สาธารณประโยชน์ป่าช้าโคกเมฆ

พื้นที่ปัญหา

หมู่ 4 ต. ท่าขนอย อ. กันทรวิชัย จ. มหาสารคาม

ความเป็นมาของปัญหา

นายมหินทร์ วิชาเรือง ผู้แทนชุมชน หมู่ 1 ตำบลท่าขนอย ร้องเรียนต่อนายกรัฐมนตรี กรณี นายสมพงษ์ และนางกาญจนา จันทรเปล่ง อาศัยอยู่หมู่ 11 ได้นำรังวัดออก นส. 3 ทับที่สาธารณประโยชน์ป่าช้าโคกเมฆและได้แจ้งเพื่อดำเนินคดีกับผู้บุกรุก และจังหวัดได้ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องตรวจสอบภายในวันที่ 22 ก.พ. 2545 แต่ผู้ร้องเกรงผู้รับผิดชอบจะถูกอิทธิพลครอบงำจึงขอให้ราชการส่วนกลางลงตรวจสอบพื้นที่

ผลการแก้ไขปัญหา

- ผลการตรวจสอบพื้นที่ปัญหาพบว่า เป็นที่สาธารณประโยชน์จริงคณะกรรมการตรวจสอบสิทธิได้ตรวจสอบพื้นที่ดินของผู้คัดค้านการออก นส. ป่าช้าโคกเมฆ
- ป่าช้าโคกเมฆได้ขึ้นทะเบียนหวงห้ามในปี 2482 จำนวน 8 ไร่ ในปี 2507 ได้รังวัดเพื่อออก นส. ได้ 16 ไร่
 - ปี 2508 หน่วยงานราชการออกไปจองให้กับชาวบ้าน 1 รายเนื้อที่ 21 ไร่
 - ปี 2513 ออกหนังสือรับรองการทำประโยชน์ให้กับชาวบ้านในพื้นที่เดิม
 - ปี 2543 นางกาญจนา ได้รับเป็นมรดก
 - ปี 2544 อบต. ท่าขนอยรังวัดสอบเขตพื้นที่สาธารณะ ได้ 16 ไร่ เท่าเดิม แต่ อบต. เห็นว่ายังมีพื้นที่คงเหลืออีก 10 ไร่ ที่เป็นป่าช้าแต่ไม่ได้ออก นส.
 - ปี 2545 รังวัดพื้นที่เพื่อออก นส. ได้ 4 ไร่ น้อยกว่าเดิม 5 ไร่ และนางกาญจนาคัดค้านการรังวัดอ้างว่าเป็นที่มีเจ้าของและมี นส. 3 จังหวัดมีคำสั่งให้นายอำเภอตั้งกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริง
 - คณะกรรมการตรวจสอบแล้ว ปรากฏว่า แม้จะออก นส. เนื้อที่ 16 ไร่ แต่ประชาชนเคยใช้ประโยชน์ร่วมกันเนื้อที่ 20 ไร่ ซึ่งปรากฏตามแผนที่ภาพถ่ายทางอากาศปี 2515 ว่ามีทางสาธารณะคั่นอยู่ระหว่างป่าช้าโคกเมฆกับที่นางกาญจนา จึงน่าจะเชื่อว่าการออก นส. 3 ก ของนางกาญจนาไม่ชอบด้วยกฎหมายเพราะออกทับที่สาธารณะบางส่วนและจากการอ่านภาพถ่ายทางอากาศในปี 2515 พบว่าป่าช้าโคกเมฆเป็นป่าที่มิได้มีการทำประโยชน์ ซึ่งตามกฎหมายกระทรวงฉบับที่ 43 ปี 2537 ตามประมวล

กฎหมายที่ดิน ข้อที่ 5 ที่ดินที่จะออกหนังสือรับรองการทำประโยชน์ต้องเป็นที่ดินที่ผู้มีสิทธิในที่ดินได้ครอบครองทำประโยชน์อยู่แล้วและเป็นที่สามารถออกโฉนดได้ ตามข้อ 14 แต่ห้ามมิให้ออกโฉนดในที่ดินต่อไปนี้ 1. ที่ดินที่ราษฎรใช้ประโยชน์ร่วมกัน

- ชาวบ้านหรือว่าการผลการตรวจสอบปรากฏว่า นส.3 ออกโดยมิชอบชาวบ้านจะฟ้องดำเนินคดีกับนางกาญจนาเองซึ่ง กพร. ชี้แจงผู้ว่าราชการจะแจ้งดำเนินคดีเอง ซึ่งหากผลการตรวจสอบระบุว่า นส. 3 ออกโดยมิชอบเป็นอำนาจของอธิบดีกรมที่ดินจะดำเนินการสั่งเพิกถอนเอกสารสิทธิ

ข้อเรียกร้อง

ตรวจสอบและเพิกถอนเอกสารสิทธิที่ออกโดยมิชอบ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. กระทรวงมหาดไทย
2. กรมที่ดิน
3. กพร. จังหวัดมหาสารคาม
4. สำนักงานที่ดินจังหวัด
5. ผู้ว่าราชการจังหวัด

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- 1.ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณะสมบัติของแผ่นดินพ.ศ. 2544 กำหนดให้เป็นหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
2. พรบ. ลักษณะปกครองท้องถิ่น 2457
3. กฎกระทรวงฉบับที่ 43 ปี พ.ศ. 2537 (ข้อ 5)
4. ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497
5. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. 2479
5. มติองค์การบริหารส่วนตำบลท่าขอนยาง

ข้อสังเกต

การออกเอกสารสิทธิให้กับเอกชนของเจ้าพนักงานที่ดินระดับพื้นที่

แหล่งที่มาของข้อมูล

คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ สภาผู้แทนราษฎร

106. กรณีที่สาธารณประโยชน์ติดแคน (ชำกรมที่ดิน) ต. มุกดาหาร

อ. เมือง จ. มุกดาหาร

ประเด็นปัญหา

ประกาศที่สาธารณประโยชน์ทับที่ดินทำกินของราษฎร 780 ราย

พื้นที่ปัญหา

1. บ้านด่านดำ หมู่ 6 ต.มุกดาหาร อ.เมือง จ.มุกดาหาร

ความเป็นมาของปัญหา

นางสมจิตร์ ใจบุญชา กับพวกร้องเรียนผ่าน ส.ส. และส่งเรื่องต่อ กพร. ข้อเท็จจริงคือ เดิมพื้นที่หมู่บ้านด่านดำไม่ได้เป็นที่หวงห้ามของทางราชการ มีเอกสารสิทธิ์ไปแล้ว 500 แปลง เช่น สค. 1 นส. 3 นส. 3 ก. และตั้งหมู่บ้านในปี พ.ศ. 2522

- ปี พ.ศ. 2535 เจ้าหน้าที่รัฐได้นำหนังสือบัญชีสำรวจที่ดินหวงห้ามสำหรับที่สาธารณประโยชน์ที่ทำเลเลี้ยงสัตว์ติดแคนและอยู่ในที่ทำกินของชาวบ้าน หนังสือไม่มีรายมือชื่อและตราประทับกำกับและไม่ได้นำมาจากสภาระบบทะเบียนที่ดินของอำเภอและจังหวัดตามระเบียบกรมที่ดิน

ผลการแก้ไขปัญหา สถานการณ์ และความก้าวหน้า

- กพร.จังหวัดมีความเห็นให้ตรวจสอบข้อเท็จจริงและความเป็นมาของที่ดิน

- จังหวัดมุกดาหารตรวจสอบพบสำเนาหลักฐานบัญชีสงวนหวงห้ามที่ดินสาธารณะประโยชน์ปี 2527 ซึ่งไม่สามารถยืนยันได้เพียงแต่สันนิษฐานไว้ว่าน่าจะเป็นสำเนาทะเบียนสงวนหวงห้ามที่ดินสาธารณะจึงส่งให้กรมที่ดินพิสูจน์

- กรมที่ดินตรวจสอบพบว่ามีบัญชีสำรวจที่ดินหวงห้ามสำหรับที่สาธารณประโยชน์ ต.

มุกดาหาร อ. เมือง

- สำนักงานที่ดินจังหวัดตรวจสอบพบว่าติดแคนเป็นที่สาธารณะทำเลเลี้ยงสัตว์ตาม พรบ. ว่าด้วยการหวงห้ามที่ดินรกร้างว่างเปล่าอันเป็นสาธารณะสมบัติของแผ่นดิน 2478 และได้ประกาศหวงห้ามตามประกาศฉบับที่ 47 วันที่ 22 พ.ย. 2471 และ 22 พ.ย. 2474 จำนวน 2 แปลง รวม 21,750 ไร่

- ปี 2537 กพร. จังหวัดได้ออกแนวปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาที่ดิน คือ

1. ให้ที่ดินจังหวัดเร่งสำรวจและออก นสล.

2. ให้อำเภอมุกดาหารขอความร่วมมือสภาตำบลตามระเบียบมหาดไทยว่าด้วยการมอบ

หมายให้สภาตำบลมีส่วนร่วมควบคุมการออกหนังสือสำหรับที่หลวง ปี 2519

3. ให้ดำเนินการประกาศและสำรวจรังวัดที่ดินและสำรวจเอกสารสิทธิ์การครอบครองของชาวบ้านเพื่อหาทางช่วยเหลือตาม มติ ครม. 4 พ.ค. 2536

- จังหวัดมุกดาหารมีหนังสือที่ มห 0022/274 วันที่ 20 ม.ค. 2543 ขอให้ใช้ภาพถ่ายทางอากาศแต่คณะกรรมการเฉพาะกิจเพื่ออ่านแปลและตีความภาพถ่ายทางอากาศของ กบร. กลางไม่รับและส่งให้กรมป่าไม้ดำเนินการแทน

- รังวัดเสร็จได้เนื้อที่น้อยกว่าเดิม คือ 4,854 ไร่ มีผู้คัดค้าน 4,600 ไร่ สามารถออก นสล. ได้ 253 ไร่ และ อ.มุกดาหารไม่สามารถรับรองผู้คัดค้านได้เนื่องจากพื้นที่น้อยกว่าเดิม

- ผู้แทน สก.ยอ.(1) ได้เสนอปัญหาต่ออนุกรรมการกลุ่มปัญหาที่ดิน (นายวัฒนา อัสวเหม เป็นประธาน) และแต่งตั้งอนุกรรมการร่วมแก้ไขปัญหามีผู้แทนส่วนราชการและ สก.ยอ.(1) โดยอนุกรรมการเห็นชอบให้ตรวจสอบสิทธิ์และเมื่อรังวัดพิสูจน์สิทธิ์กันใหม่พบว่ามีเนื้อที่เพิ่มขึ้นคือ 6,923 ไร่ มากกว่าเดิม 2,069 ไร่ แต่ยังไม่แล้วเสร็จ (ม.ค. 2542) และรอบประมาณในการรังวัด

- ที่ดินจังหวัดเสนอแนวทางแก้ไขปัญหากรณีชาวบ้านอยู่นอกเขตแผนที่จะพิจารณาออกเอกสารสิทธิ์ให้ส่วนที่ดินที่อยู่แนวเขต กบร. จังหวัดมีมติให้ขอออกเอกสารสิทธิ์กับที่ดินจังหวัดและถ้ามีปัญหาให้ฟ้องศาล

ปัญหาและอุปสรรค

- มติ กบร.จังหวัดอาจไม่ชอบด้วยกฎหมายเพราะเป็นการออกเอกสารสิทธิ์ในที่ดินของรัฐต้องมีการพิสูจน์สิทธิ์การครอบครอง ผลที่ได้ให้จังหวัดดำเนินการต่อและการสำรวจการครอบครองของประชาชนแต่ละแปลงย่อยยังไม่ดำเนินการ

- 19 ก.ย. 2545 จังหวัดมุกดาหารมีหนังสือที่ มห.0017.3/11864 แจ้งปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ความคืบหน้ายังดำเนินการไม่แล้วเสร็จเนื่องจากรอบประมาณ และอยู่ระหว่างดำเนินการของอำเภอเมืองมุกดาหาร

- กรมที่ดินไม่สามารถจัดงบประมาณได้ตามระเบียบมหาดไทยว่าด้วยการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณะสมบัติของแผ่นดิน ปี 2544 ข้อ6(2) ว่าจะให้ใช้งบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตั้งแต่ปี 2546 เป็นต้นไป

ข้อเรียกร้อง

ชาวบ้านขอให้ตรวจสอบ สอบสวนการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่และให้ราชการออกเอกสารสิทธิ์ในที่ดินให้ราษฎร (โฉนด) เนื่องจากได้อยู่อาศัยมา 40-50 ปีแล้ว

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1.) องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ต. มุกดาหาร

- 2.) สำนักงานที่ดินจังหวัดมุกดาหาร
- 3.) กพร. จังหวัด
- 4.) กรมที่ดิน
- 5.) อำเภอเมือง จ. มุกดาหาร
- 6.) จังหวัดมุกดาหาร
- 7.) กระทรวงมหาดไทย

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

1. ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497
2. มติ ครม . วันที่ 4 พ.ค. 2536
3. หนังสือกระทรวงมหาดไทยที่ มท.0719/ว39814 วันที่ 23 ธันวาคม 2540 กำหนดวิธีและแนวทางปฏิบัติในการออกเอกสารสิทธิให้กับราษฎรในเขตที่ดินรัฐ

ข้อสังเกต

ความต้องการในการใช้พื้นที่ของหน่วยงานราชการทำให้เกิดความขัดแย้งในการใช้ประโยชน์
ในที่ดินกับประชาชน

แหล่งที่มาของข้อมูล

คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ สภาผู้แทนราษฎร

107.) กรณีที่สาธารณประโยชน์ โศกตวงดี ต. หาดคำ อ. เมือง

จ. หนองคาย

ประเด็นปัญหา

รัฐประกาศเขตที่สาธารณประโยชน์ทับทิมของราษฎร

พื้นที่ปัญหา

1. บ้านสามัคคี หมู่ 5
2. บ้านเนินหงษ์ทอง หมู่ 10

ความเป็นมาของปัญหา

ที่สาธารณประโยชน์โศกตวงดีได้ประกาศเป็นที่ทำเลเลี้ยงสัตว์ในปี พ.ศ. 2478 เนื้อที่ขึ้นทะเบียน 4,550 ไร่และรังวัดสอบเขตได้ 2,144 ไร่ ปัจจุบันมีราษฎรเข้าจับจองอาศัย ค้าขาย ทำการเกษตร ตั้งเป็นศูนย์ราชการ

- ปี 2521 มีกฎหมายกำหนดเขตปฏิรูปในท้องที่ตำบลหาดคำ

- ปี 2529 สภาตำบลมีมติให้ถอนสภาพที่สาธารณประโยชน์ตามกฎหมายปฏิรูปและสปก. เห็นชอบให้นำพื้นที่ไปปฏิรูปที่ดินได้ ต่อมา สปก. เห็นว่าพื้นที่ไม่เหมาะสมในการปฏิรูปที่ดินเพราะมีประชาชนมีเอกสารสิทธิ์ นส.3 จำนวนมากแต่ให้ที่ดินจังหวัดเพิกถอนสภาพตามประมวลกฎหมายที่ดิน

- ปี 2540 กรมที่ดินแจ้งจังหวัดว่าเมื่อประชาชนเลิกใช้ประโยชน์ร่วมกันและอยู่ในเขตปฏิรูปจึงถูกถอนสภาพ ซึ่งอยู่ในอำนาจ สปก. ตามกฎหมายมาตรา 26(1) พรบ. ปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ปี 2518 และความเห็นกฎหมายหรือปัญหาข้อกฎหมายที่ดินในเขตปฏิรูปหากจังหวัดต้องการนำพื้นที่จัดสรรให้กับราษฎรและขึ้นทะเบียนให้ทบวงการเมืองใช้ต้องได้รับหนังสือยืนยันจาก สปก. ว่าไม่ประสงค์จะใช้ที่ดินที่ถูกถอนสภาพเพื่อการปฏิรูปเพื่อเกษตรกรรมตลอดไป

- หน่วยงาน สปก. มีหนังสือเวียนแจ้งผู้ว่าราชการจังหวัดเพื่อชักซ้อมแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับที่ดินอันเป็นสาธารณะสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันในเขตปฏิรูปที่ดินว่าคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (คปก.) จะเป็นผู้พิจารณาความเหมาะสมต่อการนำพื้นที่ดำเนินการปฏิรูปก็จะอนุมัติให้ดำเนินการแต่หากไม่เหมาะสมก็ให้พิจารณาว่าไม่ประสงค์ที่จะปฏิรูป

- เดือนมกราคม 2546 กรณีที่สาธารณะโคกตวงดี คณะกรรมการ คปก. ยังไม่ได้พิจารณาว่าจะเลิกใช้และหากนำโคกตวงดีมาปฏิรูป หน่วยงาน สปก. จะปฏิรูป 3 ลักษณะคือ

- (1.) พื้นที่ทำการเกษตรออกเป็น สปก. 4-01
- (2.) พื้นที่ที่เป็นที่อยู่อาศัยออกเป็น สปก. 4-01 ซ.

(3.) กรณีการจัดที่ดินลักษณะสัญญาเช่าทำประโยชน์ตามมาตรา 30(5) ตามประกาศกระทรวงเกษตร วันที่ 9 พฤษภาคม 2543 เรื่องกำหนดกิจการซึ่งเป็นการสนับสนุนหรือเกี่ยวเนื่องกับการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ฉบับที่ 2

ข้อเรียกร้อง

- ให้องค์กรของรัฐที่เกี่ยวข้องดำเนินการออกเอกสารสิทธิให้กับราษฎร

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. องค์การบริหารส่วนตำบลหาดคำ
2. สำนักงานปฏิรูปที่ดิน
3. กรมที่ดิน
4. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

1. ประมวลกฎหมายที่ดิน 2497
2. พรบ. ปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม 2518
3. ประกาศกระทรวงเกษตรฯ วันที่ 9 พฤษภาคม 2543

ข้อสังเกต

กระบวนการพิจารณาการให้สิทธิแก่ราษฎรหากไม่นำไปปฏิรูปที่ดิน จะต้องออกเอกสารสิทธิตามกฎหมายที่ดินโดยต้องผ่านกลไก กพร. ซึ่งขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน

แหล่งที่มาของข้อมูล

คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ สภาผู้แทนราษฎร

108. ที่สาธารณประโยชน์บ้านกุดแสนตอ ในเขตเทศบาลเมืองอุบล

จ. อุบลราชธานี

ประเด็นปัญหา

รัฐประกาศที่สาธารณประโยชน์สำหรับสงวนพันธุ์สัตว์น้ำ (สพก. 96) ซึ่งราษฎรจำนวน 178 ครอบครัวขอออกโฉนดในพื้นที่

พื้นที่ปัญหา

1. บ้านกุดแสนตอ
2. บ้านกุดปลาซ่อ
3. บ้านกุดคูณ
4. บ้านปากมูลน้อย

สถานการณ์ปัญหา

สำนักงานที่ดินจังหวัดให้ราษฎรที่มีเอกสารสิทธิ์ สค. 1 ยื่นคำขอเพื่อออกเอกสารสิทธิ์ ส่วนที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์และหลักฐานการครอบครองทำประโยชน์ควรชะลอไว้ ซึ่งมีชาวบ้านที่มี สค. 1 ยื่นคำขอจำนวน 25 ราย และชาวบ้านไม่มี สค.1 แต่ได้ยื่นขอหนังสือแสดงสิทธิ์จำนวน 153 ราย (มีการออกโฉนดไปแล้วจำนวน 6 ราย)

- การชี้แนวเขตจะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกับประชาชนเป็นผู้ชี้เขตพื้นที่ นสล. เพื่อกันการบุกรุกเพิ่มเติม

- มติกรรมการตรวจสอบและกำหนดเขตพื้นที่สาธารณประโยชน์กุดแสนตอวางแผนในการออกหนังสือของราชการในกรณีเป็นแปลงเดียวกับ สค. 1 และอยู่นอกเขตที่สาธารณะให้ออกเอกสารสิทธิ์ได้ กรณีไม่มี สค. 1 ถ้าพิสูจน์ได้ว่าเข้าทำประโยชน์มาก่อน ประมวลกฎหมายที่ดินใช้บังคับให้ออกเอกสารสิทธิ์ตามมาตรา 59 ทวิ กรณีไม่มีเอกสารสิทธิ์และพิสูจน์ไม่ได้ว่าครอบครองมาก่อนให้ดำเนินการเพื่อให้ได้สิทธิโดยการจับจองตามมาตรา 33 ตามประมวลกฎหมายที่ดิน

- ปี 2542 ส่งเรื่องเพื่ออ่านภาพถ่ายทางอากาศ

- ปี 2544 เมื่ออ่านแผนที่ทางอากาศเสร็จให้ดำเนินการส่งเรื่องให้จังหวัดพิจารณา

ปัญหาและอุปสรรค

1. การอ่านภาพถ่ายทางอากาศมีความล่าช้า
2. ไม่ทราบแนวเขตที่ชัดเจนของพื้นที่ที่ประกาศทำให้การออกเอกสารสิทธิ์ให้ประชาชนต้องพิสูจน์สิทธิจนกว่าจะพบแนวเขตที่แน่นอน
3. หน่วยงานและพื้นที่ในเขตพื้นที่ปัญหามีความซับซ้อน

4. กรณีไม่ทราบแนวเขตให้ขึ้นทะเบียนเป็นเหตุของความเดือดร้อน
5. บริเวณดังกล่าวมีที่ดินหลายประเภทและหลายหน่วยงานดูแล

ข้อเรียกร้อง

ชาวบ้านเรียกร้องให้รัฐออกเอกสารสิทธิในที่ดิน

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1.) สำนักงานที่ดินจังหวัด
- 2.) ส. นักงานปฏิรูปที่ดิน
- 3.) จังหวัดอุบลราชธานี
- 4.) กรมที่ดิน
- 5.) กระทรวงมหาดไทย

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- 1.) ประมวลกฎหมายที่ดิน 2497
- 2.) พรบ. ปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518

ข้อสังเกต

บริเวณพื้นที่พิพาทมีที่ดินหลายประเภทหลายหน่วยงานดูแล

แหล่งที่มาของข้อมูล

คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ สภาผู้แทนราษฎร

109. กรณีที่สาธารณประโยชน์โคกเพ็ด โศกกรวด และหนองกระทุ่ม

ประเด็นปัญหา

ประกาศที่สาธารณประโยชน์ประเภททำเลเลี้ยงสัตว์ที่ทำกินของราษฎรและถูกขับไล่ออกจากพื้นที่และไม่สามารถหาที่ดินทำกินใหม่ได้

พื้นที่ปัญหา

1. หมู่ 6 ต. โคกมะขาม อ. ประโคนชัย จ. บุรีรัมย์

ความเป็นมาของปัญหา

นายสุวัฒน์ ทรงประโคน กับพวก ร้องเรียนเมื่อปี พ.ศ. 2541 ว่า ประชาชนหมู่ 6 ต. โคกมะขาม อ. ประโคนชัย จ. บุรีรัมย์ ร้องว่าได้รับความเดือดร้อนถูกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องขับไล่ออกจากพื้นที่ทำกินในพื้นที่ทำเลเลี้ยงสัตว์และไม่สามารถหาที่ดินทำกินใหม่ได้จึงขอให้ตรวจสอบการประกาศที่สาธารณประโยชน์ทั้ง 3 พื้นที่ ได้แก่ ทำเลเลี้ยงสัตว์โคกเพ็ด โศกกรวดและโคกหนองท่ม เพราะได้มีการออกเอกสารสิทธิ์ทั้ง 3 แห่งโดยการออกเอกสารสิทธิ์มีความไม่โปร่งใสไปบางส่วนและบางส่วนมีการปิดกั้นไม่ให้ราษฎรเข้าทำประโยชน์

ผลการแก้ไขปัญหา/ สถานการณ์และความก้าวหน้า

- สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีลงตรวจสอบข้อมูลในพื้นที่ พบว่า ที่สาธารณประโยชน์ทั้ง 3 แปลง ประกาศหวงห้ามเป็นทำเลเลี้ยงสัตว์ ในปี พ.ศ. 2473 และได้มีการออกเป็น นสล. แล้วทั้ง 3 แปลง แต่มีพื้นที่น้อยกว่าที่ระบุในทะเบียน

- กรณีชาวบ้านร้องเรียนมีนายทุนบุกรุกเข้าครอบครองออกเอกสารสิทธิ์นั้น จากการตรวจสอบของกำนันผู้ใหญ่บ้านยืนยันว่าไม่มีการออกเอกสารสิทธิ์

- ในการสำรวจออก นสล. พบว่ามีราษฎรบุกรุกจำนวน 85 ราย โดยพื้นที่โคกกรวดได้ขึ้นทะเบียนไว้ 3,000 ไร่ และรังวัดได้ 1,798 ไร่ โคกเพ็ด ขึ้นทะเบียนที่สาธารณประโยชน์ไว้ 3,341 ไร่ รังวัดได้ 711 ไร่

ข้อเรียกร้อง

1. ให้มีการตรวจสอบพื้นที่สาธารณประโยชน์ทั้ง 3 พื้นที่
2. ตรวจสอบการออกเอกสารสิทธิ์ของเอกชน

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี
2. กรมที่ดิน

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

1. ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497
2. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. 2479

ข้อสังเกต

ความโปร่งใสของเจ้าพนักงานในการออกเอกสารสิทธิ์ให้กับนายทุน

แหล่งที่มาของข้อมูล

กรมการเกษตรและสหกรณ์ สภาผู้แทนราษฎร

109. กรณีที่สาธารณประโยชน์โคกเยื่อใหญ่หินลาด อ.หนองหาน

จ.อุดรธานี

ประเด็นปัญหา

จ.ส.ต. สถาพร โพธิ์ราชา ได้รับมรดกในปี 2539 โดยมีหลักฐาน สค. 1 เลขที่ 213 ต่อมาได้เปลี่ยนเป็น นส. 3 และในปี 2540 ได้ขอแบ่งแยกที่ดินจาก นส. 3 เป็น นส. 3 ก แต่ได้รับแจ้งว่าที่ดินแปลงดังกล่าวอยู่ในเขตพื้นที่สาธารณประโยชน์ ซึ่งทางราชการประกาศหวงห้ามตั้งแต่ปี พ.ศ. 2478 แต่ยังไม่ได้แจ้งให้เจ้าของพื้นที่ทราบ

พื้นที่ปัญหา

1. หมู่ 11 ต. หนองหาน อ. หนองหาน จ. อุดรธานี

สถานการณ์ความคืบหน้าของการแก้ไขปัญหา

ยังไม่มี การดำเนินการแก้ไข ปัญหา

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. สำนักงานที่ดิน
2. กรมที่ดิน

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

1. ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497
2. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. 2479

ข้อสังเกต

การตรวจสอบสิทธิการครอบครองและทำประโยชน์และการออกเอกสารสิทธิของเจ้าพนักงาน มีความบกพร่อง

แหล่งที่มาของข้อมูล

คณะกรรมการเกษตรและสหกรณ์ สภาผู้แทนราษฎร

111. ที่สาธารณประโยชน์หนองผักเ็ด อ. หนองหาน จ. อุดรธานี

ประเด็นปัญหา

นางเยาวนิตย์ พจนเวทิน ร้องเรียนต่อผู้ว่าราชการจังหวัดเพื่อขออุทธรณ์มติที่ประชุมคณะกรรมการประสานการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ เมื่อ 4 กรกฎาคม 2544 ที่มีมติให้มีการเพิกถอนที่ดินของผู้ร้องในส่วนที่ล้ำเข้าไปในที่ดินสาธารณะ โดยผู้ร้องอ้างว่าการพิจารณาของ กบร. เป็นการพิจารณาเพียงฝ่ายเดียวโดยไม่มีการตรวจสอบพยาน ทั้งยังไม่แจ้งให้ทราบว่าบุกรุกที่สาธารณะเป็นเนื้อที่เท่าใดและไม่แจ้งขอเขตที่ชัดเจนของที่ดินสาธารณะซึ่งภายหลังได้มีการแจ้งให้ทราบว่าได้มีการบุกรุกที่สาธารณะจำนวน 6 ไร่ 58 ตารางวา และทางอำเภอยังตรวจสอบข้อเท็จจริงและหลักฐานเพิ่มเติมยังไม่แล้วเสร็จ

พื้นที่ปัญหา

หนองผักเ็ด อ. หนองหาน จ. อุดรธานี

ผลการแก้ไขปัญหา

กบร. เป็นการพิจารณาเพียงฝ่ายเดียวโดยไม่มีการตรวจสอบพยาน ทั้งยังไม่แจ้งให้ทราบว่าบุกรุกที่สาธารณะเป็นเนื้อที่เท่าใดและไม่แจ้งขอเขตที่ชัดเจนของที่ดินสาธารณะซึ่งภายหลังได้มีการแจ้งให้ทราบว่าได้มีการบุกรุกที่สาธารณะจำนวน 6 ไร่ 58 ตารางวา และทางอำเภอยังตรวจสอบข้อเท็จจริงและหลักฐานเพิ่มเติมยังไม่แล้วเสร็จ

ปัญหาอุปสรรค

การดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงและหลักฐานเพิ่มเติมมีความล่าช้า

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี
2. สำนักงานที่ดิน จ. อุดรธานี
3. กบร. จังหวัด
4. กรมที่ดิน กระทรวงมหาดไทย

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

1. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. 2479
2. ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497

ข้อสังเกต

กระบวนการพิจารณาข้อพิพาทควรมีการตรวจสอบร่วมกับราษฎรผู้ได้รับผลกระทบก่อน

แหล่งที่มาของข้อมูล

คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ สภาผู้แทนราษฎร

112. กรณีที่สาธารณประโยชน์โนนอุดม ต.ไร่ อ.พรรณานิคม จ.สกลนคร ประเด็นปัญหา

นายทุนบุกรุกที่สาธารณประโยชน์

พื้นที่ปัญหา

1. หมู่ 9 ต.ไร่

ความเป็นมาของปัญหา

นายเกรียงศักดิ์ รัตนะ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 9 พร้อมด้วยคณะกรรมการหมู่บ้านได้ร้องเรียนต่อนายกรัฐมนตรีว่ากรณีที่ดินสาธารณประโยชน์โนนอุดมของหมู่บ้านเนื้อที่ 2,500 ไร่ ซึ่งได้มีการสงวนหวงห้ามไว้เป็นที่สาธารณะทำเลเลี้ยงสัตว์เมื่อปี 2476 และต่อมาได้สร้างเป็นอ่างเก็บน้ำวังถ้ำตามโครงการพระราชดำริ ในปี 2524 ซึ่งมีพื้นที่บางส่วนถูกน้ำท่วมไม่ถึงยังสามารถใช้เป็นพื้นที่ทำเลเลี้ยงสัตว์ของหมู่บ้านได้เช่นเดิม ในปี 2539 มีนายทุนนำรถไถและเครื่องจักรหนักเข้าไถพื้นที่สาธารณะ

ผลการแก้ไขปัญหา

รัฐได้ดำเนินการจับกุมและดำเนินคดีกับผู้บุกรุกและได้มีการออก นสล. ในที่ดินสาธารณประโยชน์โนนอุดม แต่ยังไม่สามารถออกเป็น นสล. ได้เพราะการชี้แนวเขตที่ดินสาธารณะไม่ตรงกับแผนที่จำแนกประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินของกรมพัฒนาที่ดิน

ข้อเรียกร้อง

ให้รัฐดำเนินการออกหนังสือสำคัญรับที่หลวง

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. สำนักงานที่ดิน
2. กรมที่ดิน
3. กรมพัฒนาที่ดิน

กฎหมาย/นโยบายที่เกี่ยวข้อง

1. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. 2479
2. ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497

ข้อสังเกต

ชุมชนควรมีมาตรการจัดการทรัพยากรในพื้นที่แบบยั่งยืน

แหล่งที่มาของข้อมูล

คณะกรรมการจัดการเกษตรและสหกรณ์ สภาผู้แทนราษฎร

113. กรณีที่สาธารณประโยชน์โคกนาคอง ต. หนองขอนกว้าง

และที่สาธารณประโยชน์หนองแดง ต. บ้านตาด อ. เมือง จ. อุตรดิตถ์

ประเด็นปัญหา

รัฐประกาศที่สาธารณประโยชน์โคกนาคองและโคกหนองแดงทับที่ดินทำกินของราษฎร

พื้นที่ปัญหา

ราษฎรตำบลหนองขอนกว้าง และตำบลบ้านตาด อ.เมือง จ.อุตรดิตถ์

ความเป็นมาของปัญหา

ราษฎร 2 ตำบล ได้เข้าครอบครองทำประโยชน์ในพื้นที่สาธารณะประโยชน์ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2518 และในปีพ.ศ. 2528 หน่วยงานราชการได้ประกาศออก นสล. 2 แปล คือ

1. แปลงที่ 1 นสล. เลขที่ 25989 เนื้อที่ 1,800 ไร่
2. แปลงที่ 2 นสล. เลขที่ 25990 เนื้อที่ 167 ไร่

เพื่อสงวนหวงห้ามไว้ใช้ประโยชน์เป็นที่ทำเลเลี้ยงสัตว์ซึ่งแสดงว่าหนังสือที่ออกนั้นทับที่ดินทำกินของราษฎร

- ในปี พ.ศ. 2541 กลุ่มราษฎรโดยการนำของนายคำพอ แสนสงค์ เลขานุการสมัชชาเกษตรกรรายย่อยภาคอีสาน (1) ได้ยื่นข้อพิพาทสิทธิที่ดิน สำหรับที่ดินโคกนาคอง 800 แปลง เนื้อที่ 544 ไร่และโคกหนองแดง จำนวน 103 แปลง เนื้อที่ 463 ไร่

- 21 ธันวาคม 2544 กพร. จังหวัดอุตรดิตถ์ มีมติให้แต่งตั้งคณะกรรมการระดับจังหวัดเพื่อดำเนินการกับราษฎรที่บุกรุกโดยให้ออกจากพื้นที่โดยเด็ดขาดทั้ง 2 แปลงและให้ยกเลิกการดำเนินการพิพาทสิทธิที่ดินจากการอ่านแปลและตีความภาพถ่ายทางอากาศ โดยอ้างว่าราษฎรไม่มีเอกสารสิทธิ ซึ่ง นายคำพอ แสนสงค์ และพวกขอให้ทบพนมมติของ กพร.

- กพร. จังหวัดยืนยันตามมติเดิมให้ดำเนินการกับราษฎรที่บุกรุกควบคู่ไปกับการตรวจสอบพิพาทสิทธิหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

สถานการณ์ปัจจุบัน

-

ผลการแก้ไขปัญหา

- ในปี พ.ศ. 2541 กลุ่มราษฎรโดยการนำของนายคำพอ แสนสงค์ เลขานุการสมัชชาเกษตรกรรายย่อยภาคอีสาน (1) ได้ยื่นข้อพิพาทสิทธิที่ดิน สำหรับที่ดินโคกนาคอง 800 แปลง เนื้อที่ 544 ไร่และโคกหนองแดง จำนวน 103 แปลง เนื้อที่ 463 ไร่

- 21 ธันวาคม 2544 กพร. จังหวัดอุดรธานี มีมติให้แต่งตั้งคณะกรรมการระดับจังหวัดเพื่อให้ดำเนินการกับราษฎรที่บุกรุกโดยให้ออกจากพื้นที่โดยเด็ดขาดทั้ง 2 แปลงและให้ยกเลิกการดำเนินการพิสูจน์สิทธิในที่ดินจากการอ่านแปลและตีความภาพถ่ายทางอากาศ โดยอ้างว่าราษฎรไม่มีเอกสารสิทธิ์ ซึ่ง นายคำพ้อ แสนสงค์ และพวกขอให้ทบทวนมติของ กพร.

- กพร. จังหวัดยืนยันตามมติเดิมให้ดำเนินการกับราษฎรที่บุกรุกพื้นที่ควบคู่ไปกับการตรวจสอบพิสูจน์สิทธิของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. กพร. จังหวัดอุดรธานี
2. สำนักงานที่ดิน
3. กรมที่ดิน

นโยบายกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

1. ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497
2. มติ กพร. จังหวัดอุดรธานี

ข้อสังเกต

รัฐและชาวบ้านควรกำหนดแนวทางการตรวจพิสูจน์สิทธิร่วมกันให้ชัดเจน

แหล่งที่มาของข้อมูล

คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ สภาผู้แทนราษฎร

114. ที่สาธารณะประโยชน์หนองเหล่าใหญ่ ต. พุ่มแก อ. นาแก จ. นครพนม **ประเด็นปัญหา**

- ที่สาธารณะหนองเหล่าใหญ่เนื้อที่ 1,456ไร่ เดิมเป็นที่ทำเลเลี้ยงสัตว์ ซึ่งมีชาวบ้านบุกรุกจำนวน 9 ราย มีชาวบ้าน 509 รายร้องต่อผู้ตรวจราชการสำนักนายกรัฐมนตรีให้รังวัดสอยเขตที่ดินและดำเนินการกับผู้นบุกรุก เนื่องจากชาวบ้านต้องการให้เป็นพื้นที่ให้เป็นสาธารณะเพื่อใช้ประโยชน์ร่วมกัน

- ฝ่ายผู้นบุกรุกคัดค้านไม่ให้เจ้าหน้าที่เข้ารังวัดเนื่องจากเกรงจะกระทบสิทธิการครอบครองที่ดินและเสียที่ทำกิน

พื้นที่ปัญหา

ชาวบ้านผู้ร้องเรียน

1. หมู่ 4 ต.พุ่มแก อ.นาแก จ.นครพนม
2. หมู่ 11 ต.พุ่มแก อ.นาแก จ.นครพนม
3. หมู่ 14 ต.พุ่มแก อ.นาแก จ.นครพนม

ชาวบ้านผู้ถูกร้องเรียน

- หมู่ 5 , 6 , 7 ต.สีชมพู อ.นาแก จ.นครพนม
- หมู่ 3 ต. พุ่มแก อ.นาแก จ.นครพนม

ผลการแก้ไขปัญหา / สถานการณ์ / ความก้าวหน้า

- อำเภอนาแกตรวจสอบพื้นที่ปรากฏว่าที่ดินดังกล่าวอยู่ในความดูแลของกระทรวงมหาดไทย อำเภอดำเนินการแก้ไขปัญหาและทำความเข้าใจตามขั้นตอนการปฏิบัติของราชการกับชาวบ้านทั้ง 2 ฝ่าย ในการเข้าทำการสำรวจเพื่อรังวัดได้ถูกชาวบ้านที่เข้าครอบครองทำประโยชน์คัดค้านทำให้ไม่สามารถรังวัดได้แล้วเสร็จ อำเภอก็ใช้วิธีอนุญาตตุลาการทำให้ชาวบ้านฝ่ายร้องเรียนไม่พอใจ

- อำเภอยายามเข้าพื้นที่เพื่อทำการรังวัดแต่ไม่สำเร็จเนื่องจากประชาชนคัดค้านจึงมีการตั้งคณะกรรมการตรวจสอบรังวัดและจัดทำแนวเขตที่สาธารณะประโยชน์จนแล้วเสร็จ

- คณะทำงานแจ้งให้กลุ่มผู้คัดค้านยื่นคำร้องต่อสำนักงานที่ดินจังหวัดนครพนม สาขานาแก เพื่อตรวจสอบเอกสารสิทธิของตน

- ผลการทำงานของคณะทำงานเป็นที่ยอมรับของชาวบ้านทั้ง 2 ฝ่าย

- ปัจจุบันเหลือเพียงการตรวจสอบเอกสารสิทธิผู้คัดค้านซึ่งจังหวัดนครพนมได้สั่งการให้อำเภอดำเนินการต่อ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. กรมที่ดิน กระทรวงมหาดไทย

2. สำนักงานที่ดิน จังหวัดนครพนม สาขานาแก

3. สำนักนายกรัฐมนตรื

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

1. พรบ. ลักษณะปกครองท้องที่ 2457 เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ในการดูแลรักษาที่ดินอันเป็น
สาธารณะสมบัติของแผ่นดิน มาตรา 40 , มาตรา 83 วรรค 2 , 114-123

2. ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497

ข้อสังเกต

กระบวนการตรวจสอบสิทธิผู้คัดค้านต้องดำเนินงานร่วมโดยทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

แหล่งที่มาของข้อมูล

คณะกรรมการเกษตรและสหกรณ์ สภาผู้แทนราษฎร สภาผู้แทนราษฎร

115. ที่สาธารณประโยชน์โคกหนองแสง ต. รามราช อ. ท่าอุเทน

จ. นครพนม

ประเด็นปัญหา

- ที่สาธารณประโยชน์โคกหนองแสงขึ้นทะเบียนในปี 2472 มีเนื้อที่ 4,800 ไร่ สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏขอใช้ประโยชน์ที่สาธารณประโยชน์โคกหนองแสงเนื้อที่ 3,000 ไร่ ได้รับอนุมัติเพียง 1,288 ไร่ เนื่องจากมีราษฎรเข้าครอบครองทำประโยชน์ในพื้นที่ทั้งกรณีมีเอกสารสิทธิ์ นส. 3 ก. จำนวน 7 ราย นส. 3 จำนวน 1 ราย สค. 1 จำนวน 1 ราย และเข้าจับจองมือเปล่าจำนวน 26 ราย คงเหลือพื้นที่ไม่มีการเข้าทำประโยชน์ 954 ไร่

พื้นที่ปัญหา

- ชาวบ้านตำบลรามราช อ.ท่าอุเทน จ.นครพนม

ผลการแก้ไขปัญหา / สถานการณ์ปัญหา

- การดำเนินการแก้ไขปัญหาราษฎรบุกรุกพื้นที่มอบหมายให้หน่วยงาน สปก. จังหวัดนครพนมดำเนินการหาพื้นที่นอกเขตเพื่อจัดให้ประชาชนและได้มีการประกาศให้ทั้งอำเภอเป็นเขตปฏิรูปที่ดิน

- ปี 2543 คณะกรรมการประสานงานการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐส่วนจังหวัดนครพนมมีมติให้ออก นสส. เพื่อให้ทราบแนวเขตที่ดินที่ชัดเจน หากมีราษฎรคัดค้านให้ดำเนินการตามกฎหมายกระทรวงฉบับที่ 45 ตามประมวลกฎหมายที่ดิน

- การดำเนินการแก้ไขปัญหาอยู่ระหว่างรังวัดออก นสส. โดยอำเภอท่าอุเทน และ อบต. รามราช

ปัญหาและอุปสรรค

1. การดำเนินการรังวัดพื้นที่ที่มีความล่าช้า
2. แผนที่ที่จังหวัดส่งเพื่อพิจารณาระบุมีเนื้อที่ 4,000 ไร่ แต่มีการสงวนหวงห้าม 4,800 ไร่
3. มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทับซ้อนในการดำเนินงาน

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. องค์การบริหารส่วนตำบลรามราช
2. อำเภอท่าอุเทน
3. สำนักงานที่ดินจังหวัดนครพนม
4. สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏจังหวัดนครพนม

นโยบายกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

1. ประมวลกฎหมายที่ดิน 2497
2. กฎกระทรวงฉบับที่ 45 ตามประมวลกฎหมายที่ดิน

ข้อสังเกต

ความขัดแย้งในการใช้ประโยชน์ที่ดินระหว่างรัฐกับประชาชนทำให้การจำแนกพื้นที่การใช้ประโยชน์ยังไม่สามารถหาข้อยุติได้

แหล่งที่มาของข้อมูล

คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ สภาผู้แทนราษฎร

116. กรณีที่สาธารณประโยชน์ ต. หาดแพง อ. ศรีสงคราม จ. นครพนม

ประเด็นปัญหา

องค์การบริหารส่วนตำบลหาดแพง ร้องเรียนผ่าน สส. พรรคไทยรักไทย ว่ามีราษฎรบ้านอ้วน หมู่ 4 และหมู่ 7 ได้รับความเดือดร้อนเพราะราชการออก นส. เนื้อที่ 4,559 ไร่ ทับที่ สค. 1 และที่ นส.

3

พื้นที่ปัญหา

1. บ้านอ้วน หมู่ 4 ต. หาดแพง อ.ศรีสงคราม จ.นครพนม
2. หมู่ 7 ต. หาดแพง อ.ศรีสงคราม จ.นครพนม

ความเป็นมาของปัญหา

- ชาวบ้านได้ครอบครองทำประโยชน์ในพื้นที่ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2335 เดิมชื่อหมู่บ้านดงไร่ มีพื้นที่ 7,000 ไร่ แยกเป็นที่ทำการเกษตร 2,500 ไร่ ที่อยู่อาศัย 400 ไร่ และที่ทำเลเลี้ยงสัตว์ 4,100 ไร่
- ปี พ.ศ. 2524 สำนักงานที่ดินจังหวัดได้รังวัดที่ดินเพื่อออก นส. ทับที่ สค. 1 และนส.3 ในบริเวณที่อยู่อาศัยและที่ทำเลเลี้ยงสัตว์
- ปี พ.ศ. 2536 สปก. ได้ รังวัดออกเอกสารสิทธิ สปก. 4-01 ให้ชาวบ้านจำนวน 185 ราย (116 แปลง เนื้อที่ 2,300ไร่) ทับที่ทำเลเลี้ยงสัตว์ ราษฎรจึงไปออก นส. 3ไม่ได้

ผลการแก้ไขปัญหา

กบร. กลางสั่งการให้ กบร. จังหวัด ดำเนินการพิสูจน์สิทธิของชาวบ้านซึ่งเรื่องอยู่ระหว่างการดำเนินการของที่ดินจังหวัด

ข้อเรียกร้อง

ให้มีการตรวจสอบเอกสารสิทธิของชาวบ้านทั้งหมด 280 ครอบครัว

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. กบร. จังหวัด
2. กบร. กลาง
3. กรมที่ดิน
4. องค์การบริหารส่วนตำบลหาดแพง
5. สำนักงานปฏิรูปที่ดิน

นโยบายและกฎหมาย

1. ประมวลกฎหมายที่ดิน 2497
2. พรบ . ปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม 2518

ข้อสังเกต

กระบวนการออกเอกสาร นสล. ขาดการตรวจสอบร่วมกับราษฎร
แห่งที่มาของข้อมูล

คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ สภาผู้แทนราษฎร

117. กรณีที่สาธารณประโยชน์ บ้านนาคอย อ.ศรีสงคราม จ.นครพนม

ประเด็นปัญหา

ประกาศที่สาธารณประโยชน์ทับที่ทำกินของชาวบ้าน

พื้นที่ปัญหา

1. บ้านนาคอย ต. นาเดื่อ อ. ศรีสงคราม จ. นครพนม

ความเป็นมาของปัญหา

- ชาวบ้านบ้านนาคอย ร้องเรียนในนามองค์การบริหารส่วนตำบลนาเดื่อว่าชาวบ้านจำนวน 459 ราย 104 ครอบครัว ได้อพยพเข้าตั้งชุมชนและทำประโยชน์ในพื้นที่ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2483 ซึ่งตั้งถิ่นฐานในพื้นที่เดิมเนื้อที่ประมาณ 800 ไร่ และทำการเกษตรเนื้อที่ 720 ไร่ แต่ไม่สามารถขออนุญาตเอกสารสิทธิในที่ดินได้เพราะถูกประกาศที่สาธารณประโยชน์ทับซ้อน

สถานการณ์ปัจจุบัน

ไม่มีความก้าวหน้าในการแก้ไขปัญหา

ผลการแก้ไขปัญหา

ยังไม่มีดำเนินการแก้ไขปัญหา

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. องค์การบริหารส่วนตำบลนาเดื่อ
2. สำนักงานที่ดิน
3. กรมที่ดิน

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

1. ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497
2. มติอบต. นาเดื่อ

ข้อสังเกต

อบต.กับชาวบ้านผู้ร้องเรียนควรมีการตรวจสอบพื้นที่ร่วมกันให้ชัดเจน

แหล่งที่มาของข้อมูล

คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ สภาผู้แทนราษฎร

118.) กรณีที่สาธารณประโยชน์โคกหลุมคูณ ต.เลิงแฝก กิ่งอ.กุดรัง

จ.มหาสารคาม

พื้นที่ปัญหา

ราษฎรตำบลเลิงแฝก จำนวนประมาณ 70 ราย ร้องเรียนให้ออกเอกสารสิทธิ์ในที่ดินสาธารณประโยชน์โคกหลุมคูณ เนื้อที่ 3,750 ไร่

ความเป็นมาของปัญหา

1.) ที่สาธารณประโยชน์โคกหลุมคูณ นายอำเภอบรบือได้นำขึ้นทะเบียนไว้เป็นลำดับที่ 24 เพื่อใช้เป็นที่ทำเลเลี้ยงสัตว์ เนื้อที่ 3,750 ไร่ ปัจจุบันยังไม่ได้รังวัดออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง

2.) ปี พ.ศ. 2540 ราษฎร ตำบลเลิงแฝก ประมาณ 72 ราย ได้เรียกร้องให้ทางราชการออกเอกสารสิทธิ์ในที่ดินสาธารณประโยชน์โคกหลุมคูณ

ผลการแก้ไขปัญหา

1.) จังหวัดมหาสารคามมีหนังสือที่ มค 0022/17209 ลงวันที่ 30 ตุลาคม 2540 แจ้งว่า อำเภอบรบือได้ยื่นขอรังวัดออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงที่ทำเลสาธารณประโยชน์โคกหลุมคูณ หมู่ที่ 1 ตำบลเลิงแฝก กิ่งอำเภอกุดรัง เนื่องจากมีราษฎรบุกรุกทำประโยชน์จำนวนมาก เพราะไม่ทราบแนวเขตที่แน่นอน จึงขอให้กรมที่ดินจัดสรรงบประมาณเพื่อใช้เป็นค่าใช้จ่ายในการรังวัดออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง

2.) กรมที่ดินมีหนังสือที่ มท 0718/39568 ลงวันที่ 19 ธันวาคม 2540 โอนเงินงบประมาณเพื่อใช้เป็นค่าใช้จ่ายในการรังวัดออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงโคกหลุมคูณ เป็นเงินทั้งสิ้น 35,018 บาท แก่จังหวัดมหาสารคาม

3.) จังหวัดมหาสารคามมีหนังสือด่วนที่สุดที่ มค 0022/9397 ลงวันที่ 17 มิถุนายน 2541 แจ้งว่าจังหวัดได้มีคำสั่งที่ 462/2541 ลงวันที่ 10 มีนาคม 2541 แต่งตั้งคณะกรรมการกลุ่มปัญหาที่ดิน ซึ่งที่ประชุมคณะอนุกรรมการฯ มีมติให้มีการสอบสวนและรังวัดออก นส. โดยเริ่มดำเนินการตั้งแต่วันที่ 26 มีนาคม 2541 แต่ผู้ปกครองท้องที่ไม่สามารถนำชี้ได้จึงเลื่อนเป็นวันที่ 24 เมษายน 2541 แต่ก็ยังไม่สามารถดำเนินการได้ จังหวัดจึงขอให้กิ่งอำเภอกุดรังนัดกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้รับมอบเพื่อชี้แจงปัญหา ในวันที่ 12 มิถุนายน 2541 โดยมีเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด และคณะร่วมประชุมด้วย และตกลงให้ถือเขตที่สาธารณประโยชน์ตามเขตที่ได้กันไว้เมื่อปี พ.ศ. 2517 ในระหว่างเพื่อออก นส. 3 ก โดยจะเริ่มรังวัดในวันที่ 18 มิถุนายน 2541

4.) จังหวัดมหาสารคามมีหนังสือที่ มค 0022/16529 ลงวันที่ 26 ตุลาคม 2541 รายงานกรมที่ดินว่า ได้รับแจ้งจากกิ่งอำเภอกุดรังว่า ผู้ปกครองท้องที่ (กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน) ไม่สามารถนำชี้เขตได้ จึง

งดการรังวัดไว้ก่อน ซึ่งจังหวัดเห็นว่าที่สาธารณประโยชน์โคกหลุมคุณ มีการขึ้นทะเบียนไว้ มีข้างเคียงที่ไม่แน่นอน แต่เมื่อครั้งเดินสำรวจออก น.ส. 3 ก ปี พ.ศ. 2516 ผู้ปกครองท้องที่ได้กันเขตไว้ไม่ให้ราษฎรนำเดินสำรวจออก น.ส. 3 ก โดยให้ถ้อยคำในแบบบันทึกการสอบสวนและพิสูจน์การทำประโยชน์เพื่อออกหนังสือรับรองการทำประโยชน์ (น.ส. 3 ก) โดยใช้รูปถ่ายทางอากาศว่าเป็นที่สาธารณประโยชน์ ซึ่งถือได้ว่าเป็นหลักฐานอย่างอื่นสำหรับที่สาธารณประโยชน์ จึงหาหรือว่าจะใช้ขอบเขตที่สาธารณประโยชน์โคกหลุมคุณ ตามเขตที่ผู้ปกครองท้องที่ได้กันไว้ดังกล่าว เป็นหลักฐานในการรังวัดออก น.ส.ล. ได้หรือไม่ เพียงใด เพื่อจะได้แจ้งให้อำเภอ และ อบต. ใช้เป็นแนวทางปฏิบัติต่อไป

5.) กรมที่ดินมีหนังสือ ด่วนมาก ที่ มท 0718/04491 ลงวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2542 แจ้งจังหวัดว่าระวางรูปถ่ายทางอากาศที่ใช้เดินสำรวจเพื่อออก น.ส. 3 ก ปี พ.ศ. 2516 ที่ผู้ปกครองท้องที่ได้กันไว้ ย่อมถือได้ว่าเป็นหลักฐานของทางราชการอย่างหนึ่งตามนัยมาตรา 8 ตรี แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ดังนั้น หากจังหวัดจะดำเนินการรังวัดออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงโดยอาศัยทะเบียนที่สาธารณประโยชน์ ประกอบหลักฐานรูปถ่ายทางอากาศดังกล่าวก็ย่อมกระทำได้ตามอำนาจหน้าที่

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. ตำบลเลิงแฝก
2. กิ่งอำเภอกุดรัง
3. สำนักงานที่ดิน อ. บรบือ
4. จังหวัดมหาสารคาม
5. กรมที่ดิน

นโยบายกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

1. ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497
2. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. 2479

ข้อสังเกต

ควรมีการตรวจสอบสิทธิทำประโยชน์ในพื้นที่พิพาทร่วมกันทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และใช้หลักฐานการตรวจสอบที่หลากหลาย นอกจากการอ่านแผนที่ภาพถ่ายทางอากาศ

แหล่งที่มาของข้อมูล

เอกสารการแก้ไขปัญหาของ สัมชชาเกษตรกรรายย่อยภาคอีสาน

119.) ที่สาธารณประโยชน์ ป่าช้าหนองเหมือดแอ

ประเด็นปัญหา

รัฐประกาศที่ดินสาธารณะประโยชน์ทับที่ดินทำกินของชาวบ้าน

พื้นที่ปัญหา

บ้านตาหลิง ต. หนองผือ อ. เขาวง จ. กาฬสินธุ์

ความเป็นมาของปัญหา

ที่สาธารณประโยชน์ ป่าช้าหนองเหมือดแอ ทับที่ดินทำกินของชาวบ้านโดยได้รังวัดออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 แต่มีชาวบ้านยื่นคัดค้าน จึงไม่มีการออก น.ส.ล.

แก้การไขปัญหา

- 1.) ปีพ.ศ. 2542 นายนิคม อุปชีวะ กำนันตำบลหนองผือรายงานว่าราษฎรบุกรุกที่สาธารณะ
- 2.) ประธาน อบต. หนองผือ (นายนิคม) รายงานต่อนายอำเภอเขาวงแจ้งให้อำเภอประสานงานกับสำนักงานที่ดินจังหวัด กาฬสินธุ์ ออกทำการรังวัดที่สาธารณะพร้อมออก น.ส.ล. โดย อบต. หนองผือรับผิดชอบค่าใช้จ่าย
- 3.) อำเภอเขาวงมีคำสั่งที่ 156/2542 ลงวันที่ 9 เม.ย. 2542 ตั้งคณะทำงานตรวจสอบข้อเท็จจริง สรุปว่า ไม่พบเอกสารสิทธิของผู้ใดออกทับที่สาธารณะและได้ดำเนินการกำหนดเขตที่สาธารณะ
- 4.) สำนักงานที่ดินจังหวัดตรวจสอบพื้นที่ซึ่งไม่มีการออก น.ส.ล. ดังนั้น อบต. หนองผือ ร่วมกับประชาชน หน่วยงานภาครัฐ ประชุมเมื่อวันที่ 4 ต.ค. 2545 ณ ที่ทำการ อบต. ซึ่งมีมติ กรณี ราษฎรบุกรุกที่สาธารณะ ให้ออกจากที่สาธารณะและ อบต. จะยื่นคำร้องขอรังวัดตรวจสอบแนวเขตเพื่อขอทราบจำนวนพื้นที่ที่มีการบุกรุกที่แน่นอน
- 5.) ให้มีการยกเลิกคำของออก น.ส.ล. ในปี 2517 แล้วดำเนินการใหม่ โดยถือตามระเบียบเป็นหลักฐาน หากมีการคัดค้านให้ดำเนินการตามระเบียบ กฎหมาย

สถานการณ์ปัจจุบัน

-

ข้อเรียกร้อง

แก้ปัญหาพิพาทแนวเขตที่สาธารณะกับที่ดินทำกินของชาวบ้าน

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1.) องค์การบริหารส่วนตำบลหนองผือ
- 2.) อำเภอเขาวง
- 3.) สำนักงานที่ดินจังหวัดฯ สาขาอำเภอกุฉินารายณ์

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- 1.) ประมวลกฎหมายที่ดิน 2497
- 2.) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ 2479
- 3.) มติองค์การบริหารส่วนตำบลหนองผือ

ข้อสังเกต

ต้องกำหนดมาตรการในการดำเนินการตรวจสอบสิทธิให้ชัดเจนและเป็นธรรมหลังจากที่ราษฎรยื่นคัดค้านการออก นสล.

แหล่งที่มาของข้อมูล

เอกสารการแก้ไขปัญหาของสมัชชาเกษตรกรรายย่อย ภาคอีสาน (สกย.อ.)

120.)ที่สาธารณประโยชน์ทุ่งชำเลี้ยว อ. เกษตรสมบูรณ์ จ. ชัยภูมิ

ประเด็นปัญหา

รัฐประกาศขึ้นทะเบียน ทุ่งชำเลี้ยว ให้เป็นที่สาธารณประโยชน์เมื่อปี พ.ศ. 2475 ตามประกาศของขุนภูมิพิชัย นายอำเภอเกษตรสมบูรณ์ เนื้อที่ 875 ไร่ โดยปรากฏชื่อตามทะเบียนเดิมว่า โคกคลองเลี้ยว กว้าง 25 เส้น ยาว 35 เส้น และได้ออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงเลขที่ 24526 เนื้อที่ประมาณ 830 ไร่ 2 งาน 80 ตารางวา เมื่อวันที่ 4 มิถุนายน 2528

พื้นที่ปัญหา

- 1.) บ้านโพธิ์ ต. สระโพธิ์ทอง อ. เกษตรสมบูรณ์ จ. ชัยภูมิ

สภาพปัญหา

1.) มีชาวบ้านจากหมู่บ้านดอนมะค่าง ต. บ้านหัน อ. เกษตรสมบูรณ์ จำนวน 42 ครอบครัวได้เข้าครอบครองทำประโยชน์ทำกิน และทางอำเภอได้แจ้งให้ชาวบ้านออกจากที่สาธารณะแต่ชาวบ้านไม่ยินยอม อำเภอจึงแจ้งความดำเนินคดีต่อชาวบ้าน ศาลจังหวัดภูเขียวได้พิพากษาปรับและจำคุกต่อผู้บุกรุก

2.) ชาวบ้านได้เดินขบวนเรียกร้องต่อจังหวัดให้แก้ปัญหากรณีรัฐประกาศที่สาธารณประโยชน์ทับที่ทำกินของชาวบ้าน

การแก้ไขปัญหา

1.) จังหวัดชัยภูมิได้ขอให้กรมที่ดินพิจารณากรณีพระราชกฤษฎีกาว่ารัฐออก น.ส.ล. ทับที่ดินทำกินของราษฎร กรมที่ดินมีคำสั่งที่ 1320/2539 ลงวันที่ 4 มิถุนายน 2539 แต่งตั้งคณะทำงานตรวจสอบข้อเท็จจริง แนวเขตตรงตามประกาศหวห้ามเมื่อ ปี พ.ศ. 2475 หรือไม่ ออกถูกต้องหรือไม่และออกทับที่ทำกินของราษฎรตามข้อเรียกร้อง

2.) คณะทำงานฯ ดำเนินการตรวจสอบและรายงาน หลักฐานทะเบียนที่สาธารณะฯ เมื่อปี พ.ศ. 2475 ระบุกว้าง 25 เส้น ยาว 35 เส้น เนื้อที่ 875 ไร่ พิจารณาจากรูปแผนที่ที่ราษฎรร้องเรียนนำรังวัดมีทิศที่ตรงกับทะเบียน

- 3.) คณะทำงานไม่สามารถชี้ชัดว่าที่สาธารณะมีอาณาเขตตรงกับที่ประกาศ

ข้อเรียกร้อง

ให้ทางราชการที่เกี่ยวข้องตรวจสอบแผนที่สาธารณประโยชน์ว่าถูกต้องตามทะเบียน พ.ศ. 2475

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. กรมที่ดิน กระทรวงมหาดไทย

2. อำเภอ เกษตรสมบูรณ์
3. สำนักงานที่ดินจังหวัดชัยภูมิ

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- 1.) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. 2479
- 2.) ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497

ข้อสังเกต

หน่วยงานรัฐไม่มีความชัดเจนในการดำเนินการ

แหล่งที่มาของข้อมูล

เอกสารรายงานความแก้ไขปัญหาของ สหัชชาเกษตรกรภาคอีสาน (สกอ.)

กรณีปัญหาพิพาทที่ดินทหาร จำนวน 2 กรณี

121. กรณีที่ทหารบกแปลงฝักรบพิเศษ ต. หนองบัว ต. โนนทัน อ. เมือง

จ. หนองบัวลำภู

ประเด็นปัญหา

นายบุญมา แก้ววงษา ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 7 บ้านภูพานคำ ตำบลโนนคำ อำเภอเมือง และราษฎร ได้ร้องเรียนสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี (ส่งเรื่องต่อสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี) ในกรณี หน่วยงานราชการทหารบกสงวนหวงห้ามที่ดินไว้ใช้เป็นสนามฝึกรบในเขตป่าของ มทบ. ที่ 24 ทั้งหมด 14,950 ไร่ ทับที่ดินของราษฎรที่เข้าทำกิน 780 ราย

พื้นที่ปัญหา

ราษฎรผู้เดือดร้อน 8 หมู่บ้าน ต. หนองบัว ต. โนนทัน อ. เมือง จ. หนองบัวลำภู

ผลการแก้ไขปัญหา

- กพร. จังหวัดในการประชุมครั้งที่ 21/2542 วันที่ 17 พฤศจิกายน 2542 มีมติส่งภาพถ่ายทางอากาศให้อนุกรรมการเฉพาะกิจอ่านภาพถ่ายทางอากาศพิจารณาแต่อนุกรรมการไม่รับอ่านเพราะกรณีพื้นที่เป็นที่ราชพัสดุใช้ในราชการทหารควรส่งมอบให้กรมธนารักษ์ดำเนินการ

- ปี 2537 นางสุณี ไชยรส สมาชิกสภาจังหวัด ร้องเรียนผู้ว่าราชการจังหวัดว่า กรณี บ้านภูพานทอง หมู่ 12 ตำบลหนองบัวและบ้านโนนทัน หมู่ 1 บ้านโนนทอง หมู่ 2 บ้านอ่างบุรพา หมู่ 5 บ้านห้วยเค็ด หมู่ 6 บ้านภูพานทอง หมู่ 7 ตำบลโนนทัน กับแนวเขตทหารมีการทับซ้อนกัน

- ปี 2535 มทบ. 24 ปักหลักเขตใหม่ ขยายแนวเขตเดิมที่เคยทำไว้ในปี 2514 รุกล้ำที่ประชาชน ซึ่งมีราษฎรได้รับความเดือดร้อน 486 ครอบครัว จึงเสนอให้หน่วยงานทหารยึดแนวเขต ปี 2514 เป็นหลัก และขอให้โอนที่ดินทำกินของประชาชนที่อยู่นอกเขตทหาร ปี 2514 และนอกนิคมสร้างตนเอง ห้วยหลวงในส่วนที่ยังไม่มีเอกสารสิทธิ์ให้แก่ สปก. เพื่อออก สปก. 4-01 ให้กับประชาชน

- ปกครองจังหวัดฝ่ายปกครองพิเศษ สรุปกรณีพื้นที่เคยมีการเลื่อนไหว ผกค. ประชาชนมีความตื่นตัวหากไม่เร่งแก้ไขปัญหาจะก่อให้เกิดความไม่สงบในพื้นที่ได้จึงได้มีการสรุปเพื่อแก้ปัญหา คือ

1. ผู้ครอบครองก่อนปี 2507 ควรดำเนินการออกเอกสารสิทธิ์ นส. 3 หรือโฉนดให้กับประชาชน
2. ผู้ครอบครองหลังปี 2507 แต่อยู่ก่อนมีมติ ครม. 31 พฤษภาคม 2509 ก่อนการกันพื้นที่เป็นเขตทหารก็ให้นำพื้นที่ดำเนินการปฏิรูป สปก.
3. ผู้ครอบครองหลังหลัง มติ ครม. 31 พฤษภาคม 2509 และอยู่ในพื้นที่ทหารให้ดำเนินการตั้งคณะกรรมการแก้ไขปัญหา

- ปี 2537 กพร. มีมติว่าการพิจารณานั้นยังไม่เข้า กพร. จังหวัด เพราะเป็นจังหวัดตั้งใหม่ แนวทางการแก้ปัญหาตามข้อ 1 ไม่สามารถทำได้เพราะมีมติ ครม. ประกาศเป็นเขตป่าไม้ถาวรก่อนแล้ว
- เดือนสิงหาคม 2543 มทบ. 24 แจ้งว่าได้มีการครอบครองมาก่อนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2500 และได้งบประมาณสำรวจจริงวัดในปี 2535 การแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นจะยึดหลักตามมติ ครม. 11 มิถุนายน 2533 , 21 สิงหาคม 2533 , 29 กรกฎาคม 2540 ความคืบหน้าในการแก้ปัญหาตามแนวทางแก้ปัญหา 7 ขั้นตอน คืบหน้าไปแล้ว 3 ขั้นตอน กำลังอยู่ขั้นตอนที่ 4
- เดือนพฤศจิกายน 2545 การดำเนินการแก้ไขปัญหายุอยู่ในขั้นตอนการอ่าน แปลและตีความภาพถ่ายทางอากาศของกรมชลประทาน

ปัญหาและอุปสรรค

การประกาศก่อนแล้วรังวัดพื้นที่ที่หลัง (ห่างกันหลายสิบปี)

ข้อเรียกร้อง

ให้ดำเนินการออกเอกสารสิทธิในที่ดินแก่ราษฎรผู้ร้องเรียน

กฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้อง

1. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. 2479
2. ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497
3. พระราชบัญญัติปฏิรูปที่ดิน พ.ศ. 2518
4. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 31 พฤษภาคม 2509
5. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 11 มิถุนายน 2533
6. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 21 สิงหาคม 2533
7. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 29 กรกฎาคม 2540

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. กรมธนารักษ์
2. มทบ. 24
3. กรมที่ดิน
4. สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (สปก.)
5. กรมชลประทาน
6. คณะกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ (กพร.) จังหวัดหนองบัวลำภู

ข้อสังเกต

การปิดการรับผิดชอบของหน่วยงานราชการระดับพื้นที่

แหล่งที่มาของข้อมูล

คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ สภาผู้แทนราษฎร

122. กรณีที่ทหาร (มณฑลทหารบกที่ 6 กองทัพภาคที่ 2) อ. วารินชำราบ

จ. อุบลราชธานี

ประเด็นปัญหา

พื้นที่ทำกินของราษฎร 384 ครอบครัว ถูกประกาศเขตพื้นที่ทหารทับที่ครอบคลุมเนื้อที่ 29,438 ไร่

พื้นที่ปัญหา

1. ตำบลท่าช้าง อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี
2. ตำบลแสนสุข อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี
3. ตำบลคำขวาง อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี

ความเป็นมาของปัญหา

ราษฎร 384 ครอบครัวได้มีหนังสือร้องเรียนผ่าน สส. อุบลราชธานี ว่าถูกมณฑลทหารบกที่ 6 สั่งให้อพยพออกจากพื้นที่ทำกินโดยอ้างว่าเป็นพื้นที่ทหารซึ่งได้มีการใช้ประโยชน์ เป็นสถานีฝึกทางยุทธวิธี สนามยิงปืนและปืนใหญ่และจะมีการพัฒนาพื้นที่บางส่วนให้เป็นพื้นที่โครงการอีสานเขียว นอกจากนั้นหน่วยงานราชการอื่นได้ขอใช้ประโยชน์ในพื้นที่ อาทิ ทบวงมหาวิทยาลัยใช้เป็นที่พักก่อสร้างมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี กระทรวงมหาดไทยใช้เป็นสถานที่สร้างศาลากลางจังหวัดเดชอุดม โดยทหารได้นำรถไถเข้าทำลายพื้นที่ทำการเกษตรของราษฎรจนทำกินไม่ได้

ผลการแก้ไขปัญหา

- สส. ได้ร้องผ่านหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการแก้ไขปัญหา อาทิ ร้องต่อ นายกรัฐมนตรี พลเอก เปรมฯ ร้องผ่านผู้ว่าราชการจังหวัด และร้องผ่านผบ.ทบ. และได้รับคำตอบว่าจะพยายามแก้ไขปัญหาให้โดยการหาที่ดินทำกินใหม่ให้เพราะที่พิพาทเป็นพื้นที่ทหาร

- ชาวบ้านยินยอมย้ายออกจากพื้นที่หากทางราชการสามารถจัดหาที่ดินทำกินใหม่ได้และจังหวัดอุบลราชธานีได้ตั้งกรรมการพิจารณาจัดหาที่ดินป่าสงวนเสื่อมโทรมห้วยตองแวด อ. วารินชำราบให้ เมื่อดำเนินการสำรวจพื้นที่ปรากฏเป็นพื้นที่ในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมซึ่งมีเนื้อที่ประมาณ 27,500 ไร่ และมีชาวบ้านอาศัยอยู่เดิมจำนวน 917 ครอบครัว (1,033 ครอบครัว ในปี 2532) เนื้อที่ทั้งหมด 11,000 ไร่

- รัฐมนตรีสำนักนายกฯ (นายบุญเหลือ ประเสริฐสุวรรณ) เห็นชอบในการจัดสรรที่ดินให้กับราษฎร ครอบครัวละ 15 ไร่ และให้กรมป่าไม้พิจารณาให้ราษฎรเข้าทำประโยชน์ได้ โดยรอมติคณะรัฐมนตรีให้มีการเพิกถอนสภาพป่าก่อน

ข้อเรียกร้อง

ให้รัฐจัดหาที่ดินทำกินรองรับให้แก่ราษฎรผู้เดือดร้อน

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. มณฑลทหารบกที่ 6 กองทัพภาคที่ 2
2. ผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานี
3. กรมป่าไม้
4. สำนักงานปฏิรูปพื้นที่เพื่อเกษตรกรรม
5. สำนักนายกรัฐมนตรี

กฎหมาย/นโยบายที่เกี่ยวข้อง

1. พระราชบัญญัติปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518
2. ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497
3. พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507

ข้อสังเกต

ควรให้มีการตัดสินใจเชิงนโยบายเกี่ยวกับมาตรการแก้ไขปัญหาของราษฎร

แหล่งที่มาของข้อมูล

คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ สภาผู้แทนราษฎร

กรณีผลกระทบจากโครงการของรัฐ (การก่อสร้างเขื่อน) จำนวน 1 กรณี

123. กรณีเขื่อนอุบลรัตน์ ต. เขื่อนอุบลรัตน์ อ.อุบลรัตน์ จ. ขอนแก่น

ประเด็นปัญหา

ราษฎร 116 ครอบครัว ร้องเรียนขอเอกสารสิทธิในพื้นที่การไฟฟ้าสงวนหวงห้าม

พื้นที่ปัญหา

- 1.) หมู่ที่ 1 บ้าน บ่อนกเขา อ.อุบลรัตน์ จ.ขอนแก่น
- 2.) หมู่ที่ 2 บ้านพระบาท อ.อุบลรัตน์ จ.ขอนแก่น

ความเป็นมา

พื้นที่เดิมก่อนการก่อสร้างเขื่อนราษฎรอ้างว่าเป็นพื้นที่ตั้งชุมชนมาก่อนมีราษฎรอยู่อาศัยและมีเอกสารการครอบครอง ได้แก่ สค. 1 และ นส. 3

- ปี พ. ศ. 2506 มีการสร้างเขื่อนอุบลรัตน์และเขื่อนชลประทานหนองหวาย

- ปี พ.ศ. 2510 การไฟฟ้าฝ่ายผลิตได้สงวนที่ดินในเขตหวงห้ามเขื่อนอุบลรัตน์ 3,200 ไร่ และพระราชกฤษฎีกานิคมสงเคราะห์ในปี 2528 ได้กันที่ดินดังกล่าวไว้เป็นเขตสงวนหวงห้ามของเขื่อนอุบลรัตน์ ซึ่งครอบคลุมพื้นที่หมู่บ้านของผู้เรียกร้องซึ่งเป็นชุมชนขนาดใหญ่มีโครงสร้างพื้นฐานสาธารณูปโภคมากมาย เช่น โรงเรียน วัด สถานที่ราชการ ร้านค้า มีประชาชนอาศัยอยู่บนพื้นที่คน จึงเรียกร้องให้การไฟฟ้าฝ่ายผลิตคืนพื้นที่เดิมที่เคยเป็นหมู่บ้าน (การไฟฟ้าสงวนหวงห้ามไว้แต่ไม่ได้ใช้ประโยชน์)

- การไฟฟ้าฝ่ายผลิตเคยให้คำให้การต่อศาลว่า การไฟฟ้าได้ทำรั้วกันเฉพาะส่วนที่ไม่มีปัญหากับประชาชนเท่านั้น (ทำให้พื้นที่ลดลงจากเดิม) และขอขึ้นทะเบียนเพียง 1,957.75 ไร่ แต่ยังไม่ขึ้นทะเบียน (ตามมาตรา 8 ทวิ ประมวลกฎหมายที่ดิน ทบวงการเมืองเพื่อใช้ประโยชน์)

ผลการแก้ไขปัญหา / สถานการณ์ / ความก้าวหน้า

- ปี พ.ศ. 2543 การไฟฟ้าโดยนิติกร 10 ชี้แจงว่าการดำเนินการสร้างเขื่อนกระทำโดยสำนักงานพลังงานแห่งชาติ ซึ่งอพยพราษฎรที่ได้รับผลกระทบน้ำท่วมมาอาศัยในที่จัดสรร โดยประกาศเป็นกฤษฎีกานิคมสงเคราะห์ปี 2528 สาเหตุที่มีการเรียกร้องเพราะมีผู้สมัคร ส.ว. คนหนึ่งสัญญาว่าจะผลักดันจะได้รับเอกสารสิทธิ และการไฟฟ้าเคยเชิญผู้ตรวจราชการสำนักนายกรัฐมนตรี เขตตรวจราชการที่ 7 และ พล.ต. สุรินทร์ พิกุลทอง ผู้ทรงคุณวุฒิกองทัพบก ไปชี้แจงแต่ต้องเลิกไป เพราะมีเหตุร้องเรียนเรื่องเขื่อนปากมูล

- ปี 2544 จังหวัดตรวจสอบแล้วพบว่าปัจจุบันเป็นที่ตั้งของบ้านบ่อนกเขา หมู่จำนวน 130 ครัวเรือนและบ้านพระบาทหมู่ 2 จำนวน 30 ครัวเรือนอยู่ในเขตเทศบาลตำบลเขื่อนอุบลรัตน์

- อำเภออุบลรัตน์ได้สำรวจที่พิพาทแล้วมีประชาชน 178 ราย มีสค.1 จำนวน 86 ราย มี นส.3 ก 12 ราย มี นส.3 จำนวน 1 ราย และไม่มีหลักฐาน 79 ราย

- กพร. จังหวัดเห็นว่าข้อมูลขอให้การของการไฟฟ้าเขื่อนอุบลรัตน์ให้ส่งหลักฐานการได้มาของ ที่ดินและแผนที่มาให้พิจารณาอีกที

- กพร.กลาง เห็นว่า ต้องหาข้อเท็จจริงให้ได้ว่ามีประวัติความเป็นมาอย่างไร เป็นที่ดินของรัฐหรือไม่อาศัยระเบียบกฎหมายใด เมื่อใด ขอบเขตเท่าใด หากเป็นที่ดินของรัฐแล้วประชาชนอยู่ก่อน เป็น ที่ดินของรัฐหรือไม่โดยใช้แนวทางตามมติ ครม.4 พ.ค.36 และระเบียบ กพร.

การได้มาของที่ดินการไฟฟ้า

การพลังงานแห่งชาติได้ออกกฎฎีกากำหนดเขตที่ดินในบริเวณที่จะเวนคืนในเขตพื้นที่ตำบล น้ำพอง อำเภอกุเวียง กิ่งอำเภอหนองเรือ อำเภอเมือง จ.ขอนแก่น และอำเภอโนนสัง อำเภอหนองบัวลำภู จังหวัดอุดรธานี ในปี พ.ศ. 2505 (โดยได้ตราเป็น พรบ. เวนคืนฯ)

- การพลังงานแห่งชาติโอนที่ดินให้การไฟฟ้าฝ่ายผลิตตามประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 40 ปี 2515 (ราชกิจจานุเบกษา ตอนที่ 6 ฉบับพิเศษ ลงวันที่ 13 มกราคม 2515)

ปัญหาและอุปสรรค

- ความขัดแย้งในการจำแนกประเภทที่ดินของการไฟฟ้าว่าเป็นที่ดินของรัฐหรือไม่ เนื่องจากการ ถือครองไม่ได้เป็นที่ราชพัสดุ

ข้อเรียกร้อง

ชาวบ้านร้องเรียนขอเอกสารสิทธิ์ในพื้นที่การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยสงวนหวงห้ามไว้ ให้ประโยชน์ในกิจการเกี่ยวกับเขื่อนอุบลรัตน์

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1.) โรงงานไฟฟ้าพลังน้ำภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- 2.) การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย
- 3.) สำนักงานที่ดินจังหวัดขอนแก่น
- 4.) กรมที่ดิน กระทรวงมหาดไทย

นโยบายและกฎหมาย

1. ระเบียบ กพร. ปี พ.ศ. 2535
2. มติ ครม. วันที่ 4 พ.ค. 2536
3. รัฐธรรมนูญมาตรา 80 และ 84
4. คดีดำ ที่ พ. 802-803/2539

5. คดีแดง ที่ 3312-3313/2541 ระหว่างนางประนอม อ่อนศรี กับการไฟฟ้าและกรมทางหลวง

ข้อสังเกต

ความต้องการของรัฐในการใช้ประโยชน์ที่ดินโดยใช้มาตรการเวนคืนมาบังคับชุมชนออกจากพื้นที่ทำประโยชน์เดิม

แหล่งที่มาของข้อมูล

คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ สภาผู้แทนราษฎร

กรณีการออกเอกสารสิทธิโดยมิชอบ จำนวน 6 กรณี

124. กรณีการออกเอกสารสิทธิโดยมิชอบ พื้นที่จังหวัดนครราชสีมา

พื้นที่ปัญหา

ราษฎรจากจังหวัดนครราชสีมา

ผู้เกี่ยวข้อง

1. นายรอด น้ำคำ และราษฎรอีก 8 ราย

ประเด็นปัญหา

นายรอด น้ำคำ ร้องทุกข์ต่อสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาว่า สปก. จังหวัดนครราชสีมา นำที่ดินที่ผู้ร้องครอบครองไปดำเนินการปฏิรูปที่ดินตาม พรบ. ปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมโดยไม่ชอบ

สถานการณ์ ความคืบหน้าของการแก้ไขปัญหา

-

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
2. สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

นโยบายกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

1. พระราชบัญญัติปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518

ข้อสังเกต

มีความผิดพลาดในการประกาศเขตปฏิรูปที่ดิน ของ สปก. และการรังวัด ตรวจสอบพื้นที่เพื่อออกเอกสารสิทธิ สปก. 4-01

ที่มาของข้อมูล

สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

125. กรณีป่านครราชสีมา – ปักธงชัย จ.นครราชสีมา

ประเด็นปัญหา

ร.ต.ต. เล่า ชินวงษ์ นายประจวบ กาญจนพิมาย กับผู้ร้องทุกข์ยื่นเรื่องต่อสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาว่า เจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดนครราชสีมาดำเนินการออกโฉนดที่ดินให้กับเอกชนในบริเวณที่ศาลเคยพิพากษาว่าเป็นที่ดินในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่านครราชสีมา-ปักธงชัย โดยมีขอบ

พื้นที่ปัญหา

ป่านครราชสีมา – ปักธงชัย จ.นครราชสีมา

สถานการณ์ความคืบหน้าในการแก้ไขปัญหา

คณะกรรมการกฤษฎีกาวินิจฉัยร้องทุกข์มีมติให้เลขานุการไปศึกษาข้อเท็จจริงจากรายงานของส่วนราชการที่เกี่ยวข้องและศึกษาข้อกฎหมาย แล้วสรุปเรื่องทั้งหมดเพื่อเสนอความเห็นต่อคณะกรรมการเพื่อพิจารณา

ผู้เกี่ยวข้อง

1. ร.ต.ต. เล่า ชินวงษ์
3. นายประจวบ กาญจนพิมาย

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม
2. กรมป่าไม้
3. สำนักงานที่ดิน

นโยบายกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

1. พระราชบัญญัติปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518
2. พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507

ข้อสังเกต

การออกเอกสารสิทธิของเจ้าพนักงานมีความไม่โปร่งใส

ที่มาของข้อมูล

สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

126. การออกเอกสารสิทธิโดยมิชอบ อ. เพ็ญ จ. อุดรธานี

ประเด็นปัญหา

สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ขอให้ตรวจสอบข้อเท็จจริงกรณีมีการร้องเรียนว่า ราษฎรที่เข้าไปทำกินในที่ดิน สปก. เขตอำเภอเพ็ญ จ. อุดรธานี มิได้มีความยากจน ไม่ใช่คนในพื้นที่ อ. เพ็ญ และนำที่ดินที่ได้รับไปขายให้กับบุคคลอื่น

พื้นที่ปัญหา

อ. เพ็ญ จ. อุดรธานี

สถานการณ์ความคืบหน้าของการแก้ไขปัญหา

สปก. อุดรธานีแจ้งให้จังหวัดอุดรฯ ตรวจสอบข้อเท็จจริงแล้ว พบว่า ที่ดินดังกล่าวเป็นการจัดที่ดินตามแผนเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิรูปที่ดินของ สปก. อุดรธานี (เป็นการรวบรวมพื้นที่แปลงว่างของทั้งจังหวัดแล้วให้ราษฎรมาลงทะเบียนรอการจัดที่) ซึ่งผู้ร่วมโครงการดังกล่าวได้ผ่านการตรวจสอบแล้วรับรองอนุมัติขึ้นทะเบียนเป็นเกษตรกรผู้รับจ้างทางการเกษตรจาก คปจ. อุดรธานี แต่มีเกษตรกรบางรายถึงที่ดินสาเหตุมาจากที่ดินที่จัดสรรให้ทำการเกษตรไม่เหมาะสม ไม่ได้ผล จึงต้องไปรับจ้างเพื่อหาเงินมาใช้จ่ายในครอบครัว แต่ สปก. อุดรธานียังไม่ได้ให้เกษตรกรรายใหม่เข้าไปแทนรายเดิมที่ทิ้งที่ดิน เนื่องจากอยู่ระหว่างการดำเนินคดีอาญากับผู้ทุจริตจัดซื้อที่ดินโครงการดังกล่าว ซึ่งอาจต้องยกเลิกการจัดซื้อที่ดินบางแปลงเนื่องจากการออกเอกสารสิทธิ โดยมิชอบด้วยกฎหมายส่วนที่มีการนำที่ดินไปขายให้กับบุคคลอื่นนั้นสอบแล้วแต่ไม่พบ

ผู้เกี่ยวข้องที่เกี่ยวข้อง

1. นายบุญธรรม อยู่บุญภูมิ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม
2. จังหวัดอุดรธานี

นโยบายกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

1. พรบ. ปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518
2. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. 2479

ข้อสังเกต

ควรมีการตรวจสอบและเอาผิดกับผู้ทุจริตในโครงการของรัฐที่เกี่ยวข้องทั้งหมด

ที่มาของข้อมูล

สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

127.กรณีการออกเอกสารสิทธิโดยมิชอบ อ. สังฆะ จ. สุรินทร์

ประเด็นปัญหา

เรื่องการออก นส.3 โดยมิชอบด้วยกฎหมาย

พื้นที่ปัญหา

อ. สังฆะ จ. สุรินทร์

ความคืบหน้าในการแก้ไขปัญหา

กรณีการออกเอกสารสิทธิโดยมิชอบด้วยกฎหมายเจ้าพนักงานที่ดินออก นส.3 ในที่ดินพิพาทให้แก่ผู้อื่นโดยไม่ชอบทับที่ดินของนางริน ลายสี ที่ครอบครองทำประโยชน์อยู่ก่อน

ผู้เกี่ยวข้อง

1. นางริน ลายสี

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. สำนักงานที่ดินจังหวัดสุรินทร์ สาขาอำเภอสังฆะ
2. สำนักงานที่ดินจังหวัดสุรินทร์

นโยบายกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

1. ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497
2. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. 2479

ข้อสังเกต

ผู้ว่าราชการจังหวัดควรสั่งการให้มีการตรวจสอบที่ดินที่ออกโดยมิชอบและเอาผิดกับผู้ที่เกี่ยวข้อง

ที่มาของข้อมูล

คณะกรรมการกฤษฎีกา คำวินิจฉัยที่ 16/2536

128. กรณีการออกเอกสารสิทธิโดยมิชอบ อ. เมือง จ. สุรินทร์

ประเด็นปัญหา

สำนักงานที่ดิน จ. สุรินทร์ ออกเอกสารสิทธิ นส.3ก. ให้กับบุคคลอื่นทับที่ดินของผู้ร้องทุกข์ที่มี

สค.1

พื้นที่ปัญหา

อ. เมืองสุรินทร์ จ. สุรินทร์

ความคืบหน้าในการแก้ไขปัญหา

-

ผู้เกี่ยวข้อง

นายเสมอ สังข์ลาย

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. สำนักงานที่ดิน จ. สุรินทร์
2. กรมที่ดิน กระทรวงมหาดไทย

นโยบายกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

1. ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497
2. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. 2479

ข้อสังเกต

ควรตรวจสอบข้อเท็จจริงกรณีดังกล่าวจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องและดำเนินการตามกฎหมาย หากพบว่ามีความผิดจริง

ที่มาของข้อมูล

คณะกรรมการกฤษฎีกา คำวินิจฉัยที่ 40/2536

129. กรณีการออกเอกสารสิทธิโดยมิชอบ อ. ศรีธรรมิ จ. สุรินทร์

ประเด็นปัญหา

เจ้าหน้าที่ที่ดิน อ. ศรีธรรมิ ออก นส.3 ก. ให้กับบุคคลอื่นทับที่ดินทำกินของราษฎร

พื้นที่ปัญหา

อ. ศรีธรรมิ จ. สุรินทร์

ความคืบหน้าในการแก้ไขปัญหา

-

ผู้เกี่ยวข้อง

นายบุญส่ง ศรีวิเศษ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. สำนักงานที่ดิน จ. สุรินทร์
2. กรมที่ดิน กระทรวงมหาดไทย

นโยบายกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

1. ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497
2. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. 2479

ข้อสังเกต

ควรตรวจสอบข้อเท็จจริงกรณีดังกล่าวจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องและดำเนินการตามกฎหมาย

หากพบว่ามีความผิดจริง

ที่มาของข้อมูล

คณะกรรมการกฤษฎีกา คำวินิจฉัยที่ 45/2536

กรณีการไม่ได้รับเอกสารสิทธิของราษฎร จำนวน 9 กรณี

130. ปาดงบังอี อ.หนองสูง จ.มุกดาหาร

ประเด็นปัญหา

สมัชชาเกษตรกรรายย่อยจังหวัดมุกดาหารร้องเรียนให้หน่วยงานราชการช่วยเหลือราษฎรออกเอกสารสิทธิในพื้นที่บ้านวังนอง หมู่ 6 และบ้านเหล่ากว้าง หมู่ 7 ต. โนนยาง อ. หนองสูง จ. มุกดาหาร ซึ่งอยู่ในเขตป่าไม้ถาวรปาดงบังอี แปลงที่ 2

พื้นที่ปัญหา

1. บ้านวังนอง หมู่ 6 ต. โนนยาง อ.หนองสูง จ.มุกดาหาร
2. บ้านเหล่ากว้าง หมู่ 7 ต.โนนยาง อ.หนองสูง จ.มุกดาหาร

ความคืบหน้าผลการแก้ไขปัญหา

-

ผู้เกี่ยวข้อง

1. สมัชชาเกษตรกรรายย่อยภาคอีสาน (สกย.อ.)

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. อนุกรรมการจำแนกประเภทที่ดินประจำจังหวัดมุกดาหาร
2. คณะกรรมการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของราษฎร ต. โนนยาง
3. คณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ
4. คณะกรรมการพัฒนาที่ดิน

นโยบายกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

1. พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507
2. ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497

ข้อสังเกต

ควรพิจารณาการใช้มติ ครม.วันที่ 30 มิ.ย. 2541 ในการแก้ไขปัญหา

ที่มาของข้อมูล

กรมพัฒนาที่ดิน

131. กรณีการไม่ได้รับเอกสารสิทธิ บ้านตลาด ต. เมืองเดช อ. เดชอุดม

จ. อุบลราชธานี

พื้นที่ปัญหา

บ้านตลาด ต. เมืองเดช อ. เดชอุดม จ. อุบลราชธานี

ประเด็นปัญหา

นายสุรชาติ และราษฎรบ้านตลาด แจ้งว่าเป็นผู้ครอบครองที่ดินมรดกตกทอดมาจากบิดาซึ่งปัจจุบันอยู่ในเขตสุขาภิบาล หมู่ที่ 17 บ้านเมืองใหม่ ต. เมืองเดช อ. เดชอุดม และได้ใช้ที่ดินดังกล่าวปลูกบ้านและที่อยู่อาศัยและทำนา ปัจจุบันที่ดินดังกล่าวยังไม่มีเอกสารสิทธิจึงมีความประสงค์ขอให้ทางราชการออกเอกสารสิทธิให้

ความคืบหน้าในการแก้ไขปัญหา

สปก. มีคำสั่งให้จังหวัดอุบลราชธานีตรวจสอบข้อเท็จจริง

ผู้เกี่ยวข้อง

นายสุรชาติ พวงจำปา และพวก

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

นโยบายกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

พระราชบัญญัติปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518

ข้อสังเกต

ให้ราษฎรมีส่วนร่วมในการตรวจสอบสิทธิ เนื่องจากรัฐประกาศเขตปฏิรูปที่ดินโดยราษฎรไม่มีส่วนร่วมและตรวจสอบข้อเท็จจริงในพื้นที่

ที่มาของข้อมูล

สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

132. กรณีการไม่ได้รับเอกสารสิทธิ อ. พนา จ. อำนาจเจริญ

ประเด็นปัญหา

นายปัญญา วิศวาร ได้เข้าครอบครองทำกินบนที่ดินต่อจากบิดา มารดา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 ต่อมาได้รับทราบว่าเป็นที่ดินป่าสงวนแห่งชาติ และนายปัญญาต้องการกู้ยืมเงินจาก ธกส. แต่ไม่มีหลักฐานการครอบครองและกรรมสิทธิ์ในที่ดิน จึงมีความประสงค์ที่จะได้รับเอกสารสิทธิในที่ดิน

พื้นที่ปัญหา

บ้านเลขที่ 38 หมู่ที่ 11 ต. จานลาน อ. พนา จ. อำนาจเจริญ

สถานการณ์ความคืบหน้าในการแก้ไขปัญหา

ให้จังหวัดอำนาจเจริญตรวจสอบข้อเท็จจริง

ผู้เกี่ยวข้อง

นายปัญญา วิศวาร

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม
2. สำนักงานที่ดินจังหวัด
3. จังหวัดอำนาจเจริญ
4. กรมป่าไม้

นโยบายกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

1. พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2504
2. พระราชบัญญัติปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518

ข้อสังเกต

ควรมีมาตรการการตรวจสอบข้อเท็จจริงที่ที่เป็นธรรมและให้ราษฎรมีส่วนร่วม

ที่มาของข้อมูล

สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

133. กรณีการไม่ได้รับเอกสารสิทธิที่ดิน ป่าเมืองไผ่ อ.โนนสุวรรณ

จ.บุรีรัมย์

ประเด็นปัญหา

นายทองใส พัดเพ็ง และพวก ได้ทูลเกล้าถวายฎีกาขอพระราชทานที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยเป็นของตนเองและขอความเป็นธรรมเกี่ยวกับที่ดิน เนื่องจากความไม่ชัดเจนว่าที่ดินที่ผู้ร้องและพวกอยู่อาศัยเป็นที่สาธารณประโยชน์หรือไม่ และประสงค์ที่จะขอให้ทางราชการออกเอกสารสิทธิให้แก่ราษฎรพื้นที่ดังกล่าวปัจจุบันอยู่ในเขตป่าเมืองไผ่ ต. ดงอีจาน สปก. ได้รับมอบพื้นที่จากกรมป่าไม้ ผู้ปกครองท้องที่และเจ้าหน้าที่อำเภอแจ้งว่าเป็นที่ดินสาธารณประโยชน์ดงอีจาน อยู่ระหว่างรอผลการพิจารณาของกรมที่ดินว่าพื้นที่ดังกล่าวเป็นที่สาธารณะหรือไม่และอยู่ในความดูแลของหน่วยงานใดแต่ผู้นำท้องถิ่นไม่เห็นด้วยที่จะให้นำพื้นที่แปลงนี้มาจัดสรรให้กับเกษตรกรที่ร้องเรียน

พื้นที่ปัญหา

หมู่ที่ 3 ต. ดงอีจาน อ. โนนสุวรรณ จ. บุรีรัมย์

สถานการณ์ความคืบหน้าในการแก้ไขปัญหา

จังหวัดบุรีรัมย์แต่งตั้งคณะทำงานขึ้นมาหลายชุดเพื่อเร่งรัดดำเนินการและตรวจสอบข้อมูลให้ชัดเจน ในส่วนที่ราษฎรร้องขอ สปก. ยังไม่อาจพิจารณาแก้ไขปัญหาให้ได้ เนื่องจากต้องรอผลการพิจารณาจากกรมที่ดินว่าพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่สาธารณประโยชน์หรือไม่ และอยู่ในความดูแลของหน่วยงานใด

ผู้เกี่ยวข้อง

นายทองใส พัดเพ็ง และพวก

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. ส่วนปกครองส่วนท้องถิ่น
2. สำนักงานที่ดิน
3. สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม
4. กรมป่าไม้
5. กรมที่ดิน

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

1. พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2504
2. พระราชบัญญัติปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518

3. ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497

ข้อสังเกต

ควรเร่งให้มีการตรวจสอบข้อเท็จจริงร่วมกันของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับสถานภาพทางกฎหมายของพื้นที่พิพาท

ที่มาของข้อมูล

สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

134. กรณีการไม่ได้รับเอกสารสิทธิในที่ดิน อ. ไซพิสัย จ. หนองคาย

ประเด็นปัญหา

นายปิยะ พันคำ สจ.หนองคาย มีหนังสือร้องทุกข์ว่าราษฎรบ้านอีสานพัฒนา หมู่ 16 และบ้านอ่างทอง หมู่ 2 ต. ไซพิสัย ได้รับความเดือดร้อนเนื่องจากขอเอกสารสิทธิ สปก. ไม่ได้ เพราะถูกนายทุนคัดค้าน

พื้นที่ปัญหา

1. บ้านอีสานพัฒนา หมู่ที่ 16 อ.ไซพิสัย จ.หนองคาย
2. บ้านอ่างทอง หมู่ที่ 2 อ.ไซพิสัย จ.หนองคาย

สถานการณ์ความคืบหน้าในการแก้ไขปัญหา

สปก. แจ้งให้จังหวัดหนองคายดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงในพื้นที่

ผู้เกี่ยวข้อง

นายปิยะ พันคำ สจ. จังหวัดหนองคาย

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

1. พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2504
2. พระราชบัญญัติปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518

ข้อสังเกต

การตรวจสอบสิทธิของราษฎรต้องมีส่วนร่วมและให้ความเป็นธรรม

แหล่งที่มาของข้อมูล

1. สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม
2. นายปิยะ พันคำ สจ. หนองคาย

135. กรณีไม่ได้รับเอกสารสิทธิที่ดิน อ. ชุมพลบุรี อ. ท่าตูม จ. สุรินทร์

ประเด็นปัญหา

นายเสกสรรค์ แสนภูมิ มีหนังสือเรียนนายกรัฐมนตรีนว่าได้รับการร้องเรียนจากราษฎรในพื้นที่ ต. หนองเรือ ต. หนองไผ่ อ. ชุมพลบุรี และราษฎร ต. กระโพ อ. ท่าตูม จ. สุรินทร์ ว่ามีผู้มีอิทธิพลคัดค้านขัดขวางการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ สปก. ที่ดำเนินการรังวัดพื้นที่เพื่อออกเอกสารสิทธิ สปก. 4-01 ให้กับราษฎร

สถานการณ์ความคืบหน้าในการแก้ไขปัญหา

สปก. ทำหนังสือถึงผู้ว่าราชการจังหวัดพิจารณาสั่งการให้ สปก. จังหวัดสุรินทร์ ดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงในพื้นที่ให้ได้ความชัดเจนแล้วรายงานผลให้ทราบ

ผู้เกี่ยวข้อง

1. นายเสกสรรค์ แสนภูมิ สส. จ. สุรินทร์
2. ราษฎร 3 ตำบล

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม
2. สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมจังหวัดสุรินทร์
3. จังหวัดสุรินทร์

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

1. พระราชบัญญัติปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518

ข้อสังเกต

การตรวจสอบสิทธิของราษฎรต้องมีส่วนร่วม

แหล่งที่มาของข้อมูล

1. สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

136. กรณีการไม่ได้รับเอกสารสิทธิในที่ดิน ต. หลุบเลา อ. ภูพาน

จ. สกลนคร

ประเด็นปัญหา

นายเที่ยง ทองปลิว ราษฎร จ. กาฬสินธุ์ ขอให้ออกเอกสารสิทธิในที่ดินในเขตจังหวัดสกลนคร เนื่องจากผู้ร้องอ้างว่าที่ดินแปลงข้างเคียงด้านทิศใต้และทิศตะวันตกมีการออกเอกสารสิทธิ สปก. 4-01 แล้ว

พื้นที่ปัญหา

หมู่ 10 ต. หลุบเลา อ. ภูพาน จ. สกลนคร

สถานการณ์ความคืบหน้าในการแก้ไขปัญหา

จากการตรวจสอบพบว่าที่ดินแปลงดังกล่าวตั้งอยู่นอกเขตปฏิรูปที่ดินโดยอยู่ในเขตโซน C คณะรัฐมนตรีมีมติ วันที่ 30 มิ.ย. 2541 กำหนดมาตรการและแนวทางให้ความช่วยเหลือเพื่อแก้ไขปัญหาในพื้นที่ป่าไม้ให้กรมป่าไม้ดำเนินการเกี่ยวกับพื้นที่เขตป่าไม้เพื่อการอนุรักษ์ป่าสงวนแห่งชาติ ปัจจุบันอยู่ในความดูแลรับผิดชอบของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ผู้เกี่ยวข้อง

1. นายเที่ยง ทองปลิว บ้านเลขที่ 1 หมู่ 3 ต. บ่อแก้ว กิ่งอำเภอนาคู จ. กาฬสินธุ์

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. ส่วนปกครองส่วนท้องถิ่น
2. สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม
3. กรมป่าไม้

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

1. พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2504
2. พระราชบัญญัติปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518

ข้อสังเกต

ควรมีการพิจารณาตรวจสอบข้อเท็จจริงจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

แหล่งที่มาของข้อมูล

สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

137. กรณีการไม่ได้รับเอกสารสิทธิในที่ดิน ต. กกตุ้ม อ. ดงหลวง

จ. มุกดาหาร

ประเด็นปัญหา

นางสาย อานนท์ และชาวบ้านแก่งนาง อีก 6 คน มีที่ทำกินในเขตบ้านเหล่า อ. คำชะอี จ. มุกดาหาร ซึ่งเขตที่ดินทำกินนี้กินเขตสองอำเภอ คือ อ. คำชะอี และ อ. ดงหลวง โดยมีห้วยบางทราย ทากันเขตระหว่าง 2 อำเภอ

พื้นที่ดังกล่าวเดิมเป็นที่บรรพบุรุษ แต่หน่วยงานราชการมีความประสงค์ขอใช้เป็นสนามบินชั่วคราวเพื่อปราบปราม ผกค. และเลิกใช้ไปในปี พ.ศ. 2528 ชาวบ้านจึงกลับเข้าไปทำกินต่อจนถึงปัจจุบัน โดยทางอำเภอคำชะอี อนุญาตให้ทำกินได้แต่ยังไม่มีการออกโฉนดให้ ต่อมาผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านแก่งนางและคณะกรรมการพื้นที่จึงเข้าดำเนินการชี้แนวเขตในพื้นที่ อ. คำชะอีที่ชาวบ้านทำกินอยู่และจัดประชุมโดยไม่แจ้งให้ชาวบ้านทราบว่าจะใช้ที่ดิน และทางราชการอ้างว่าเป็นสนามบินเก่า และไม่มีราษฎรเข้าครอบครองทำประโยชน์จึงทำประกาศพิจารณาขึ้นโดยไม่แจ้งให้ผู้ทำกินทราบ

วันที่ 4 มิ.ย. 2546 กำนันตำบลกกตุ้ม และคณะกรรมการหมู่บ้าน เจ้าหน้าที่ ตชด. ที่ 23 เจ้าหน้าที่ที่ดิน สปก. เข้าชี้แนวเขตและปักหลักในที่ทำกินนี้อีกครั้ง โดยไม่ได้แจ้งให้ผู้ทำกินในพื้นที่ทราบ

พื้นที่ปัญหา

นางสาย อานนท์ เลขที่ 184 หมู่ 7 บ้านแก่งนาง ต. กกตุ้ม อ. ดงหลวง จ. มุกดาหาร

ผลการแก้ไขปัญหา/สถานการณ์ความก้าวหน้า

จากการร้องเรียนของชาวบ้าน เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองเขตอำเภอคำชะอี ได้รับเรื่องและทำหนังสือชี้แจงต่อผู้อำนวยการโรงเรียนแก่งนางและคณะว่า พื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ทำกินของชาวบ้านในเขตอำเภอคำชะอีปกครองอยู่ ทางอำเภอดงหลวงไม่มีสิทธิเข้าที่แนวเขตที่ทำกิน เรื่องจึงยุติ ภายหลังวันที่ 4 มิ.ย. 2546 กำนัน ต. บ้านเหล่า ได้ทำหนังสือร้องเรียนไปถึงนายอำเภอคำชะอี จ. มุกดาหาร และผู้ใหญ่บ้านบ้านแก่งนาง

ผู้เกี่ยวข้อง

1. นางสาย อานนท์ และชาวบ้านแก่งนาง
2. ผอ.โรงเรียนบ้านแก่งนาง
3. กำนันตำบลบ้านเหล่า
4. กำนันตำบลกกตุ้ม
5. เจ้าหน้าที่ ตชด. ที่ 23

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. อำเภอคำชะอี
2. สำนักงานที่ดิน อ. คำชะอี
3. กรมที่ดิน

นโยบายกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

1. ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497

หลักฐานอื่นๆ

ภาพถ่ายทางอากาศ

ข้อสังเกต

การตรวจสอบข้อเท็จจริงควรให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมอย่างเป็นธรรม

ที่มาของข้อมูล

ศูนย์รับเรื่องราวร้องทุกข์พรรคประชาธิปัตย์

138. กรณีเรียกร้องสิทธิในที่ดิน อ. คูเมือง จ. บุรีรัมย์

ประเด็นปัญหา

สำนักงานนายกรัฐมนตรียื่นหนังสือถึง สปก. ให้พิจารณาดำเนินการช่วยเหลือจัดหาที่ดินให้กับผู้เดือดร้อนจำนวน 14 ครอบครัว เพื่อให้เป็นที่อยู่อาศัยและที่ทำกิน

พื้นที่ปัญหา

ราษฎร หมู่ 10 ต. หนองขमार อ. คูเมือง จ. บุรีรัมย์

สถานการณ์ความคืบหน้าในการแก้ไขปัญหา

สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมจังหวัดบุรีรัมย์รวบรวมรายชื่อขึ้นทะเบียนผู้ร้องเรียนเป็นเกษตรกรผู้ขอที่ดินทำกินไว้เพื่อพิจารณาให้ความช่วยเหลือต่อไปและกำลังดำเนินการจัดซื้อที่ดิน

ผู้เกี่ยวข้อง

1. นายสุข สุขเลิศ
2. นายเลิศ แดนสารรัมย์
3. ราษฎรอีก 14 ครอบครัว

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม
2. สปก. จังหวัดบุรีรัมย์
3. สำนักงานนายกรัฐมนตรียื่น

นโยบายกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

1. พระราชบัญญัติปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518

ข้อสังเกต

การดำเนินงานของรัฐตามขั้นตอนการแก้ไขปัญหาไม่มีความล่าช้า

ที่มาของข้อมูล

สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

กรณีพิพาทในพื้นที่ป่าไม้ถาวรตามมติ ครม. จำนวน 3 กรณี

139. ป่าไม้ถาวรเขาประดู่ อ. ครบุรี จ. นครราชสีมา

ประเด็นปัญหา

นายพล งาสำโรง และพวกร้องเรียนปัญหาที่ดินทำกินในเขตป่าไม้ถาวรป่าเขาประดู่ ขอให้จำแนกเขตป่าเขาประดู่ เนื้อที่ 14,840 ไร่ และจัดสรรเป็นที่ทำกินให้กับราษฎร หรือเพื่อใช้ประโยชน์อย่างอื่น แต่กรมพัฒนาที่ดินเห็นว่าการจำแนกที่ดินจะทำให้ผลประโยชน์ตกอยู่กับนายทุน และหากราษฎรได้เอกสารสิทธิก็จะเป็นข้อเปรียบเทียบกับหมู่บ้านป่าไม้ใกล้เคียงกัน แต่ถ้าไม่ได้เอกสารสิทธิอาจเกิดปัญหาในภายหลังได้ จึงให้รอฟังนโยบายจากรัฐ ซึ่งกำลังพิจารณาปัญหาโครงการ คจก. ว่าจะยุติอย่างไร

ต่อมา นายมานพ โคจิมนลกับพวก ได้มีหนังสือคัดค้านการจำแนกป่าเขาประดู่ออกจากเขตป่าไม้ถาวรของชาติ ตามที่นายพลและพวกได้ร้องขอเพื่อนำพื้นที่มาจัดสรรให้กับเกษตรกรที่ยากจนนั้นไม่เป็นความจริงเพราะเป็นการแอบอ้างชื่อร้องเรียนโดยมีเจ้าหน้าที่จังหวัดนครราชสีมาให้ความร่วมมือ อีกทั้ง มีการแก้ไขจำนวนเนื้อที่ใน สค.1 เพื่อจะนำไปออก นส.3 เพื่อโอนขายให้กับกลุ่มนายทุน ซึ่งจะทำให้ชาวบ้านเดือดร้อนไม่มีที่ทำกิน

พื้นที่ปัญหา

บ้านไผ่ หมู่ที่ 6 ต. จระเข้หิน อ. ครบุรี จ. นครราชสีมา

สถานการณ์ความคืบหน้าในการแก้ไขปัญหา

คณะกรรมการพัฒนาที่ดินมีมติที่ประชุมว่าไม่ควรจำแนกป่าเขาประดู่ออกจากเขตป่าไม้ถาวรด้วยเหตุผลว่าเคยมีมติ ครม. ให้รักษาไว้เป็นป่าไม้ถาวร หากมีการจำแนกออกเป็นที่ทำกินให้กับราษฎรที่ร้องเรียนต่อไปจะเกิดการร้องเรียนอีกไม่สิ้นสุดหากจำแนกพื้นที่ดังกล่าวให้ราษฎรแล้วเมื่อออกเอกสารสิทธิก็จะเป็นข้อเปรียบเทียบกับหมู่บ้านป่าไม้ซึ่งไม่สามารถออกเอกสารสิทธิได้

ผู้เกี่ยวข้อง

1. นายพล งาสำโรง และพวกราษฎรบ้านไผ่
2. นายมานพ โคจิมนล และพวก

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. คณะอนุกรรมการจำแนกประเภทที่ดิน จ. นครราชสีมา
2. คณะกรรมการพัฒนาที่ดิน
3. กรมพัฒนาที่ดิน
4. กรมป่าไม้

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

1. พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507
2. พระราชบัญญัติปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518

ข้อสังเกต

ควรมีการตรวจสอบสภาพการถือครองและทำประโยชน์ที่ดินในพื้นที่แปลงดังกล่าว รวมทั้งการสำรวจ ตรวจสอบรายชื่อ และบุคคลที่ร้องเรียนว่ามีถิ่นฐานและที่ทำกินแปลงอื่นหรือไม่ และหากพบว่ามีความไม่ชอบมาพากล สมควรตรวจสอบผู้อยู่เบื้องหลังในการผลักดันให้เกิดการร้องเรียนเพื่อให้ได้เอกสารสิทธิ์ด้วย

ที่มาของข้อมูล

กรมพัฒนาที่ดิน

140. กรณีการเรียกร้องสิทธิในที่ดิน ต. นนongเหล็ก ต. เหล่า อ. โกสุมพิสัย

จ. มหาสารคาม

ประเด็นปัญหา

คณะรัฐมนตรี มีมติวันที่ 20 เม.ย. 2536 ให้จำแนกที่ดินป่าโคกหินแดง เนื้อที่ประมาณ 47,462 ไร่ ให้รักษาเป็นป่าไม้ถาวรทั้งหมด ต่อมาราษฎรตำบลหนองเหล็กและตำบลเหล่ามีความเดือดร้อนเกี่ยวกับเอกสารสิทธิ เนื่องจากที่ดินอยู่ในเขตป่าไม้ถาวรของชาติป่าโคกหินแดง จึงไม่สามารถทำนิติกรรมใดๆ ได้ ซึ่งจากการตรวจสอบของคณะทำงานตรวจสอบพื้นที่พบว่าพื้นที่ที่ได้รับการร้องเรียนไม่มีสภาพเป็นป่า ส่วนใหญ่เป็นที่ทำนา ทำไร่ของชาวบ้านและมีเอกสารสิทธิ์ประเภท นส.3 และนส.3 ก. และกรมพัฒนาที่ดินตรวจสอบแผนที่พบว่าพื้นที่ดังกล่าวบางส่วนอยู่ในเขตป่าไม้ถาวร ป่าโคกหินแดง แต่อยู่นอกเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าดินแดง และป่าวังกุง (ตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 43 พ.ศ.2508) จึงให้จำแนกพื้นที่เพียงนอกเขตป่าสงวนแห่งชาติเท่านั้น

พื้นที่ปัญหา

1. ตำบลหนองเหล็ก
2. ตำบลเหล่า

สถานการณ์ความคืบหน้าในการแก้ไขปัญหา

คณะอนุกรรมการจำแนกประเภทที่ดินจังหวัดมหาสารคาม ลงมติให้จำแนกพื้นที่ออกจากเขตป่าไม้ถาวรซึ่งอยู่นอกเขตป่าสงวนทั้งหมดเพื่อจัดสรรเป็นที่ดินทำกินให้กับราษฎรและมอบให้คณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติดำเนินการ แต่ในการประชุมคณะกรรมการพัฒนาที่ดินมีมติให้ถอนเรื่องเพื่อนำกลับมาทบทวนใหม่ เนื่องจากกรมป่าไม้ตรวจสอบแนวเขตสงวนต่างๆ ของกรมป่าไม้ปรากฏว่าที่ดินแปลงดังกล่าวมีพื้นที่ทับซ้อนกับเขตป่าสงวนแห่งชาติ(ตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 43 พ.ศ. 2508) จึงให้จำแนกพื้นที่เพียงนอกเขตป่าสงวนแห่งชาติเท่านั้น

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. กรมป่าไม้
2. กรมพัฒนาที่ดิน

นโยบายกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

1. พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507
3. พระราชบัญญัติปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518

ข้อสังเกต

เนื่องจากพื้นที่หมดสภาพป่าแล้ว ประกอบกับราษฎรมีหลักฐานการครอบครองและทำประโยชน์สมควรพิจารณาเพิกถอนพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ

ที่มาของข้อมูล

กรมพัฒนาที่ดิน

141. ป่าหินลัม อ. รัตนบุรี จ. สุรินทร์

ประเด็นปัญหา

คณะรัฐมนตรี มีมติ วันที่ 20 เม.ย. 2536 ให้ป่าหินลัมเป็นป่าไม้ถาวร เนื้อที่ประมาณ 21,684 ไร่ เนื่องจากผู้แทนกรมป่าไม้แจ้งว่าป่านี้เป็นหน่วยปรับปรุงต้นน้ำมูลหน่วยที่ 1 ต่อมาจังหวัดได้รับเรื่องร้องเรียนลงวันที่ 30 พ.ย. 2542 ของนายสุทัศน์ สัตย์แสง ผู้ประสานงานประชาชนอำเภอรัตนบุรี ขอให้ยกเลิกเขตป่าไม้ถาวรของชาติป่าหินลัมเพื่อนำมาจัดสรรให้กับราษฎรทำกินและเป็นที่อยู่อาศัย

พื้นที่ปัญหา

1. ตำบลน้ำเขียว อ. รัตนบุรี จ. สุรินทร์
2. ต. ไร่ อ. รัตนบุรี จ. สุรินทร์
3. ต. ธาตุ อ. รัตนบุรี จ. สุรินทร์
4. ต. เบิด อ. รัตนบุรี จ. สุรินทร์
5. ต. หนองบัวบาน อ. สนม จ. สุรินทร์
6. ต. โพนโก อ. สนม จ. สุรินทร์
7. ต. ระเวียง กิ่งอำเภอโนนนารายณ์ จ. สุรินทร์

สถานการณ์ความคืบหน้าในการแก้ไขปัญหา

คณะอนุกรรมการจำแนกประเภทที่ดินจังหวัดสุรินทร์ มีมติให้ตั้งคณะทำงานตรวจสอบป่าไม้ถาวร หลังจากการตรวจสอบแล้วให้รายงานผลปรากฏว่า พื้นที่ป่าหินลัมแบ่งเป็นแปลงใหญ่ 2 แปลง และแปลงย่อยอีก 15 แปลง ไม่มีสภาพป่าไม้คงเหลือแล้วและมีราษฎรเข้าครอบครองทำการเกษตรเป็นส่วนใหญ่บางรายมีเอกสารสิทธิ์ตามประมวลกฎหมายที่ดิน ที่เหลือเป็นการถือครองมือเปล่า คณะอนุกรรมการจำแนกที่ดินจังหวัดจึงมีมติพิจารณาให้ป่าหินลัมให้รักษาไว้เป็นป่าไม้ถาวรตามเดิม ประมาณ 720 ไร่ (เป็นสวนป่า 3 แห่ง เนื้อที่ 720 ไร่) มอบให้กรมป่าไม้ดำเนินการ ส่วนที่เหลือ เนื้อที่ประมาณ 20,964 ไร่ ให้จำแนกออกจากเขตป่าไม้ถาวรซึ่งอยู่นอกเขตป่าสงวนแห่งชาติ มอบให้คณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติดำเนินการเพื่อจัดสรรเป็นที่ทำกินและที่อยู่อาศัยของราษฎร หรือใช้ประโยชน์อย่างอื่นและเพื่อจัดเป็นป่าชุมชนหนึ่งแห่ง เนื้อที่ประมาณ 23 ไร่

ผู้เกี่ยวข้อง

นายสุทัศน์ สัตย์แสง

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. กรมป่าไม้
2. กรมพัฒนาที่ดิน

3. คณะกรรมการพัฒนาที่ดิน จ. สุรินทร์

นโยบายกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

1. พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507
2. พระราชบัญญัติปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518
3. มติ ครม. 20 เม.ย. 2536

ข้อสังเกต

รัฐควรมีมาตรการสนับสนุน และส่งเสริมการผลิตแบบยั่งยืนในพื้นที่ที่จัดสรรให้กับเกษตรกร
แล้ว

ที่มาของข้อมูล

กรมพัฒนาที่ดิน

1.) กรณีปัญหาพื้นที่เตรียมการประกาศเขตอุทยานแห่งชาติภูผาเหล็ก ตำบล ปทุมวาปี อำเภอส่องดาว จังหวัดสกลนคร

ความเป็นมาของปัญหา

ในช่วงปี พ.ศ. 2537 อธิบดีกรมป่าไม้ในขณะนั้น (นายผ่อง เล่งอี้) ได้มีคำสั่งให้มีการสำรวจพื้นที่เพื่อเตรียมประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติ โดยให้อยู่ในความดูแลของหน่วยป้องกันและรักษาป่า ที่ สน. 8 โดยใช้ชื่อว่า อุทยานแห่งชาติภูผาเหล็ก – ภูผาหัก ต่อมาได้มีอนุมัติให้ตัดคำว่า ภูผาหัก ออก และในปี 2539 รัฐโดยกรมป่าไม้ โดยสำนักงานป่าไม้เขตอุดรธานี ได้ดำเนินการสำรวจและรังวัดขอบเขตพื้นที่เพื่อเตรียมประกาศเขตอุทยานแห่งชาติภูผาเหล็ก เพิ่มเติม คือ ป่าสงวนแห่งชาติป่าดงพระเจ้า ป่าดงพันนา ป่าแก้งแคน ป่าภูวง ป่ากุดไหนดาน ที่ยังมีสภาพสมบูรณ์ทั้งด้านทรัพยากรธรรมชาติป่าไม้และสัตว์ป่าให้เป็นอุทยานแห่งชาติตามมติคณะรัฐมนตรี 30 มิถุนายน 2541 เรื่องการเพิ่มพื้นที่ป่าอนุรักษ์

ในปี พ.ศ. 2544 หน่วยงานวิศวกรรมป่าไม้ กรมป่าไม้ ได้ดำเนินการรังวัดและปักหลักแนวเขตพื้นที่รอบนอกเพื่อจัดทำแผนที่แนบท้ายพระราชกฤษฎีกาการประกาศเขตอุทยานแห่งชาติ โดยได้ผนวกเขตป่าสงวนแห่งชาติ ในบริเวณโดยรอบจำนวน 19 ป่า เข้าเป็นเขตอุทยานแห่งชาติภูผาเหล็ก รวมเนื้อที่ทั้งหมด ประมาณ 419 ตารางกิโลเมตร หรือ 261,875 ไร่ ครอบคลุมพื้นที่ 3 จังหวัด คือ จังหวัดสกลนคร จังหวัดอุดรธานี และจังหวัดกาฬสินธุ์ ดังนี้

1.) **จังหวัดสกลนคร** ครอบคลุมพื้นที่ที่สำรวจคิดเป็นร้อยละ 90 ประมาณ 377 ตารางกิโลเมตร ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติดงพันนา ป่าสงวนแห่งชาติดงพระเจ้า เขตอำเภอสว่างแดนดิน และอำเภอส่องดาว

ป่าสงวนแห่งชาติป่ากุดไฮ ป่าสงวนแห่งชาติป่านาโน และป่าสงวนแห่งชาติป่าโนนอุดม ท้องที่อำเภอกุดบาก ป่าสงวนแห่งชาติป่าภูวง ท้องที่อำเภวาริชภูมิ อำเภอนิคมน้ำอูน และ อำเภอกุดบาก จ. สกลนคร

2.) **จังหวัดอุดรธานี** ครอบคลุมพื้นที่ที่สำรวจคิดเป็นร้อยละ 4 ประมาณ 16.5 ตารางกิโลเมตร ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าบะยาว ป่าสงวนแห่งชาติป่าหวนาคำ ป่าสงวนแห่งชาติป่านาญ ป่าสงวน ฯ ป่าหนองกุงทับม้า ป่าสงวน ฯ ป่าหนองหญ้าไซ เขตอำเภอศรีธาตุ ป่าสงวน ฯ ป่าบ้านจิด ป่าไชยวาน ป่าหนองหลัก ป่าดอนสาย อำเภอหนองหาน อำเภอไชยวาน ป่าหนองหญ้าไซ ป่าท่าลาด ป่าวังชัย และป่าลำปาว ตำบล หนองหญ้าไซ อำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี

3.) **จังหวัดกาฬสินธุ์** ครอบคลุมพื้นที่ที่สำรวจคิดเป็นร้อยละ 6 ประมาณ 25 ตารางกิโลเมตร ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าแก้งกะอาม ในตำบลทุ่งครอง อำเภอสหัสขันธ์ ตำบลแขงบาตาล อำเภอสมเด็จ (ปัจจุบันแยกเป็นอำเภอม่วงสามสิบ)

สภาพทั่วไป

ลักษณะภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศทั่วไปของพื้นที่เตรียมประกาศอุทยานแห่งชาติภูผาเหล็ก เป็นเทือกเขาภูพานทอดยาวจากทิศตะวันออกไปทางทิศตะวันตก มีพื้นที่ประมาณ 419 ตารางกิโลเมตร (261,875 ไร่) ภูผาเหล็กมีลักษณะเป็นภูเขาหินทราย พื้นที่ส่วนใหญ่ของภูเขามีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางระหว่าง 350 – 650 เมตร วนฐานหรือเชิงเขาเริ่มจากจุดต่ำสุดของพื้นที่ ความสูง 200 เมตร ไปจนถึง 400 เมตร ลักษณะเป็นเทือกเขายาวประมาณ 54 กิโลเมตร ประกอบด้วยเทือกเขาหลายลูกสลับซับซ้อนกัน และเป็นแหล่งกำเนิดลำห้วยน้อยใหญ่ไปจนถึงแม่น้ำสายสำคัญ ได้แก่ แม่น้ำสงคราม ลำน้ำยาม ลำน้ำอูน และลำห้วยพันชาด และลักษณะสภาพป่าส่วนใหญ่เป็นป่าไม้ผลัดใบ ประมาณร้อยละ 90 เป็นป่าเบญจพรรณ และที่เหลือเป็นป่าดิบแล้ง

สภาพปัญหาและผลกระทบ

ซึ่งจากการรังวัดพื้นที่เตรียมประกาศอุทยานนั้นได้ผนวกพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติทั้งหมดเข้าด้วยกันเพื่อเตรียมการประกาศอุทยานแห่งชาติภูผาเหล็ก นั้นได้ซ้อนทับที่ตั้งของชุมชน ที่อยู่อาศัย และที่ดินทำกินของราษฎรจำนวน 6 อำเภอ 9 ตำบล 3 จังหวัด 20 หมู่บ้าน โดยประมาณ ซึ่งสามารถจำแนกได้เป็น

1.) กระทบต่อที่ตั้งชุมชนและที่อยู่อาศัย ได้แก่

- 1.1. บ้านบ่อแกน้อย บ้านหนองม่วง บ้านทรายทอง บ้านท่าวัด บ้านคำด้วง ต. ปทุมวาปี อ. สองดาว จ. สกลนคร
- 1.2. บ้านหนองกุง บ้านชัยชนะ บ้านคำกั่ว บ้านท่าศิลา บ้านภูตะคาม (ครอบคลุมทั้งหมู่บ้าน) ต. สองดาว ต. ท่าศิลา อ. สองดาว จ. สกลนคร
- 1.3. บ้านวังทอง บ้านสมสวัสดิ์ บ้านน้อยสมุณทา ต. ผาสุก อ. วังสามหมอ จ. อุดรธานี

2.) กระทบต่อที่ดินทำกินของชาวบ้าน ได้แก่

- 2.1) บ้านผาสุก ต. ผาสุก อ. วังสามหมอ จ. อุดรธานี
- 2.2) บ้านค้อเคียว อ. วาริชภูมิ จ. สกลนคร
- 2.3) ต. แสงบาดาล อ. สมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์

จากการประกาศเขตอุทยานแห่งชาติภูผาเหล็กทับที่ตั้งชุมชน ที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกินของชาวบ้านนั้นได้ส่งผลให้เกิดกระแสเรียกร้องให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการแก้ไขปัญหา และเกิดความขัดแย้งในระดับพื้นที่ระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐในพื้นที่ ได้แก่ เจ้าหน้าที่อุทยานในพื้นที่กับชาวบ้านที่อาศัยอยู่รอบเขตในการเข้าทำกินในที่ดินทำกิน โดยมีกระแสการข่มขู่ คุกคาม ข่มขู่ให้ชาวบ้านออกจากพื้นที่ ซึ่งจากการรังวัดและปักแนวเขตอุทยานนั้นหน่วยงานรัฐมิได้ชี้แจงและทำ

ความเข้าใจกับชาวบ้านในพื้นที่ได้มีส่วนร่วมในการชี้แนวเขต และการปักแนวเขตได้รู้กล้าที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยของชาวบ้าน อีกทั้งการเข้าใช้ประโยชน์ในป่าที่ถูกกีดกันโดยในอดีตชาวบ้านสามารถเข้าเก็บหาของป่า หาพืช เพื่อการยังชีพได้ ภายหลังมีการเตรียมการประกาศเขตอุทยาน ฯ และมีเจ้าหน้าที่เข้าไปอยู่ชาวบ้านไม่สามารถเข้าใช้ประโยชน์ได้

การดำเนินการแก้ไขปัญหา

1.) วันที่ 19 มิถุนายน 2545 คณะกรรมการเครือข่ายกลุ่มอนุรักษ์ภูผาเหล็ก ได้ร่วมกันยื่นหนังสือถึง รัฐมนตรีกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่องการร้องเรียนเรียกร้องให้แก้ไขปัญหาดังกล่าว ตามข้อเรียกร้อง 3 ข้อ คือ ให้เพิกถอนแนวเขตอุทยาน ให้เจ้าหน้าที่ในพื้นที่ยุติ การคุกคาม ช่มชู้ หรือ พวดจาไม่สุภาพกับชาวบ้าน และให้รื้อถอนสำนักงานที่ตั้งทับแหล่งน้ำซับของชาวบ้าน คณะกรรมการเครือข่าย ฯ ได้ยื่นหนังสือร้องเรียนเพื่อดำเนินการแก้ไขปัญหากรณีอุทยานแห่งชาติทับที่ดินที่อยู่อาศัยและที่ทำกิน ต่อนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

2.) คณะกรรมการศูนย์ประสานงานเครือข่ายกลุ่มอนุรักษ์ภูผาเหล็ก ได้ยื่นหนังสือร้องเรียนให้แก้ไขปัญหาดังกล่าวการประกาศอุทยานแห่งชาติภูผาเหล็กทับที่ดินของชาวบ้าน ต่อนายกรัฐมนตรี (พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร) ลงวันที่ 23 สิงหาคม 2545

3.) สำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรีกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยนายชูวิทย์ กุ่ย พัทธการพรพล มีหนังสือเลขที่ กษ 0100/4913 ลงวันที่ 25 มิถุนายน 2545 ถึงอธิบดีกรมป่าไม้ ให้ดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงและหาแนวทางในการแก้ไขปัญหากรณีกลุ่มราษฎรและผู้นำท้องถิ่นได้ยื่นหนังสือต่อรัฐมนตรีช่วยกระทรวงเกษตร ฯ (นายประพัฒน์ ปัญญาชาติรักษ์) เรื่องพื้นที่เตรียมประกาศอุทยานแห่งชาติภูผาเหล็กทับที่ทำกินของชาวบ้านและกรณีเจ้าหน้าที่ป่าไม้พวดจาไม่สุภาพ ช่มชู้แสร้งแกล้งราษฎรและมีการก่อสร้างสำนักงานทับแหล่งน้ำซับของราษฎร

4.) หนังสือส่วนราชการสำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรี กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่ กษ 0100/ ลงวันที่ 19 สิงหาคม 2545 ถึง รัฐมนตรีช่วยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (นายประพัฒน์ ปัญญาชาติรักษ์) เรื่อง รายงานผลการปฏิบัติงานในการตรวจสอบข้อเท็จจริงกรณีพื้นที่เตรียมประกาศอุทยานแห่งชาติภูผาเหล็กตามข้อเรียกร้องของราษฎร ในวันที่ 19 มิถุนายน 2545 และขอแต่งตั้งคณะทำงาน ซึ่งสรุปผลได้ดังนี้ การปฏิบัติงานตรวจสอบข้อเท็จจริงในวันที่ 15 สิงหาคม 2545 โดยได้มีเวทีพบปะราษฎร อ. สองดาว จ. สกลนคร มีราษฎรเข้าร่วมจำนวน 400 – 500 คน โดยประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด และมีข้อสรุปคือ ขอให้มีการปรับปรุงแนวเขตระหว่างอุทยานทับที่ทำกินของราษฎรและบางส่วนขอให้ยกเลิกเขตอุทยานและขอให้ไม่ให้จับกุมราษฎรที่เข้าเก็บหาของป่า

(1) กรณีสถานที่ก่อสร้างสำนักงานอุทยาน ฯ ได้มีการก่อสร้างไปแล้วและมีการก่อสร้างใกล้กับแหล่งน้ำซับของราษฎร ให้สำนักงานอุทยานแก้ไขโดยมีการตั้งคณะกรรมการหมู่บ้านร่วมกับอุทยานดูแลไม่ให้มีน้ำเสียไหลลงสู่แหล่งน้ำกิน น้ำใช้ของราษฎร

(2) กรณีที่สำนักสงฆ์ อยู่ในเขตพื้นที่เตรียมประกาศอุทยานเนื้อที่ 1,200 ไร่ ให้มีการแก้ไขโดยขอให้ทางอุทยานยกเลิกการกั้นทางขึ้นและให้ทำความเข้าใจกับเจ้าอาวาส เพื่อความร่วมมือในการทำงานและสำหรับพื้นที่วัดจะมีการเร่งเพื่อทำการประกาศให้ถูกต้อง

(3) เพื่อให้การแก้ไขปัญหาให้ได้ข้อยุติและแก้ปัญหาได้เป็นการถาวร ให้ดำเนินการแต่งตั้งคณะทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาโดยให้ผู้ช่วยเลขานุการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (นายชูวิทย์ กุ่ย พัทธทรัพย์พลล) เป็นประธานและให้ข้าราชการในพื้นที่ ผู้นำชุมชน และราษฎรในพื้นที่ร่วมเป็นคณะทำงาน

5.) หนังสือวันที่ 14 สิงหาคม 2545 นายแทน ขาวขันธุ์ ผู้ใหญ่บ้านโคกตาดทอง ม. 5 ต. ค้อเคียว อ. วาริชภูมิ จ. สกลนคร และคณะกรรมการประสานงานกลุ่มอนุรักษ์ภูผาเหล็ก จำนวน 18 คน ร่วมด้วย นายสาคร พรหมภักดี ส.ส. เขต 4 จ. สกลนคร นายจิต มีชาติ สมาชิกสภาจังหวัด สกลนคร ได้ยื่นหนังสือร้องเรียนและคัดค้านกรณีการตั้งอุทยานแห่งชาติภูผาเหล็ก พร้อมทั้งเสนอให้ตั้งเป็นเขตป่าชุมชนแทน

6.) หนังสือส่วนราชการ สำนักงานเลขานุการรัฐมนตรี กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เลขที่ กษ 0100/6509 ลงวันที่ 23 กันยายน 2545 ลงชื่อ นายชูวิทย์ กุ่ย พัทธทรัพย์พลล เรื่องแจ้งให้ป่าไม้เขตอุดรธานี เข้าประชุมกรณีปัญหาพื้นที่เตรียมประกาศอุทยานแห่งชาติภูผาเหล็ก ในวันพุธ ที่ 25 กันยายน 2545 เวลา 10.00 น. ณ ห้องทำงานกระทรวงเกษตร ฯ

7.) วันที่ 25 มกราคม 2546 สำนักนายกรัฐมนตรีมีหนังสือ ที่ นร. 0104.33/1544 ลงวันที่ 24 มกราคม 2546 ถึง นายทองชัย ฟองชน (ประธานกลุ่มเครือข่ายอนุรักษ์ภูผาเหล็ก) โดยอ้างถึงหนังสือสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ที่ นร. 0108.33/27174 ลงวันที่ 10 กันยายน 2545 เรื่องแจ้งให้ทราบกรณีการร้องเรียนของราษฎรโดยได้ส่งเรื่องถึงนายกรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาแก้ปัญหาความเดือดร้อนของราษฎรแล้วและรายงานผลการพิจารณาข้อเรียกร้องของราษฎร ตามรายละเอียดหนังสือจากสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ที่ ทส. 0913/42 ลงวันที่ 3 มกราคม 2546 เรื่องการชี้แจงรายละเอียดประเด็นร้องเรียนของราษฎร ซึ่งกรมป่าไม้ได้พิจารณาแล้วแจ้งผลให้ราษฎรทราบ โดยมีรายละเอียด คือ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืชได้ตรวจสอบแล้วเรื่องร้องเรียนเป็นเรื่องที่ราษฎรได้ยื่นหนังสือร้องเรียน ฉบับที่ 18 มิถุนายน 2545 ต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (นายประพัฒน์ ปัญญาชาติรักษ์) ขณะนั้น เมื่อวันที่ 19 มิถุนายน 2545 ซึ่งกรมป่าไม้เดิม ได้ตรวจสอบและรายงานผลให้กระทรวงเกษตรและ สหกรณ์ทราบ ตามหนังสือกรมป่าไม้ ที่ กษ 0712.3/1469 ลงวันที่ 26 กันยายน 2545 สรุปดังนี้

7.1.กรณีการประกาศพื้นที่และรังวัดปักแนวเขตในปี 2544 นั้น กรมป่าไม้ได้ตรวจสอบแล้วและสรุปผลว่าไม่มีการทับซ้อนของชาวบ้านแต่อย่างใด เป็นแต่เพียงการรังวัดพื้นที่รอบนอกซึ่งจะมีการรังวัดพื้นที่ทำกินที่อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติในลักษณะไขว่แดงออกจากเขตอุทยานแห่งชาติในโอกาสต่อไป

7.2.กรณีเจ้าหน้าที่อุทยาน ฯ พุดจาไม่สุภาพและการข่มขู่ คุกคาม และขับไล่ชาวบ้าน นั้นเจ้าหน้าที่กรมป่าไม้ชี้แจงว่าเป็นการจับกุมราษฎรที่เข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่อนุรักษ์

7.3.กรณีการสร้างที่ทำการอุทยาน ฯ กรมป่าไม้อ้างว่าจุดที่ก่อสร้างนั้นเป็นป่าเต็งรัง อยู่ต่ำกว่าแหล่งน้ำซับของราษฎรและอยู่ห่างจากแหล่งน้ำและสิ่งก่อสร้างมีระบบบำบัดน้ำเสียแบบไบโอเซฟทั้งหมดจึงไม่มีปัญหากระทบต่อสิ่งแวดล้อม

8.) วันที่ 27 กันยายน 2545 ตัวแทนกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (พันเอกทรงบุญ วุฒิมวงศ์ และนายชูวิทย์ กุ่ย พัทธทรัพย์พัลลภ) ลงพื้นที่เพื่อรับเรื่องร้องเรียนของราษฎร แต่ไม่มีการดำเนินการแก้ไขปัญหแต่อย่างใด

9.) วันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2547 ตัวแทนกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นำโดย พันเอกทรงบุญ วุฒิมวงศ์ เป็นประธาน ได้ประชุมร่วมกับชาวบ้านที่ประสบปัญหาอุทยานแห่งชาติภูผาเหล็กประกาศทับที่ทำกิน จาก ตำบลศิลา ตำบลปทุมวาปี ตำบลสองดาว จังหวัดสกลนคร และตำบลผาสุก จังหวัดอุดรธานี จำนวน 50 คน โดยประมาณ และมีข้อสรุปคือ

1.) กรณีการประกาศอุทยาน ฯ ตัวแทนกระทรวงทรัพยากร ฯ ยืนยันว่ายังไม่มีการประกาศเขตอุทยาน ฯ และจะไม่มีประกาศเขตอุทยาน ฯ หากราษฎรไม่ยินยอม

2.) กรณีการติดป้ายประกาศเขตอุทยานแห่งชาติให้มีการตั้งอนุกรรมการแก้ไขปัญหาในระดับพื้นที่โดยประกอบด้วยตัวแทนชาวบ้านที่ประสบปัญหา 5 ตำบล ประกอบด้วย ตำบลปทุมวาปี ตำบลศิลา ตำบลสองดาว ตำบลผาสุก และเจ้าหน้าที่อุทยาน ฯ ให้ประชุมเพื่อหามติแลแนวทางร่วมกันร่วมกัน

10.) วันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2547 คณะกรรมการเครือข่ายกลุ่มอนุรักษ์ภูผาเหล็ก โดยมีนายทองชัย ฟองพล เป็นประธาน ได้ประชุมเพื่อติดตามการแก้ไขปัญหาตามข้อเรียกร้องและข้อตกลงร่วมกันระหว่างตัวแทนกระทรวงทรัพยากร ฯ ในวันที่ 19 ก.พ. 2547 กรณีการปลดป้ายอุทยาน ฯ และการแต่งตั้งคณะทำงานร่วมกันในการติดตามการแก้ไขปัญหาพร้อมกับหน่วยงานรัฐและได้ยื่นข้อเรียกร้องต่อหน่วยงานรัฐให้ดำเนินการปลดป้ายอุทยาน ฯ และป้ายจำแนกเขตออกทั้งหมดภายใน 15 วัน และให้เจ้าหน้าที่ป่าไม้ยุติการข่มขู่ คุกคาม หรือหวงห้ามไม่ให้ราษฎรเข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่ทำกิน

พร้อมทั้งมีการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการประสานงานฝ่ายราษฎรเพื่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่ของรัฐจำนวน 12 คน

11.) หนังสือ จากอุทยานแห่งชาติภูผาเหล็ก เลขที่ ทส 0923.605/76 ลงวันที่ 20 เมษายน 2547 เรื่องการแต่งตั้งคณะทำงานแก้ไขปัญหาพื้นที่เตรียมการอุทยานแห่งชาติภูผาเหล็ก ตามหนังสือเรียกครอง ลงวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2547 ซึ่งสำนักบริหารจัดการในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ 10 (จังหวัดอุดรธานี) ได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานเพื่อสรุปปัญหาและหาแนวทางแก้ไขปัญหา จำนวน 5 คน ตามคำสั่งสำนักฯ 10 ที่ 1182/2547 ลงวันที่ 2 เมษายน 2547 ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ภาครัฐ โดยมี ผ.อ. ส่วนป้องกันและอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เป็นหัวหน้าคณะ และหัวหน้าอุทยานฯ ภูผาเหล็ก เป็นคณะทำงานและเลขานุการ ทั้งนี้คณะทำงานที่แต่งตั้งขึ้นไม่มีรายชื่อของคณะกรรมการเครือข่ายกลุ่มอนุรักษ์ภูผาเหล็กจำนวน 12 คน ตามรายชื่อที่ส่งในวันที่ 24 ก.พ. 2547 แต่อย่างใด

ข้อเรียกร้อง

ชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบในการประกาศอุทยาน ฯ ได้มีการรวมกลุ่มกันเพื่อยื่นข้อเรียกร้องต่อหน่วยงานรัฐ โดยมีข้อเรียกร้อง คือ

- 1.) กรณีการชี้แนวเขตอุทยานรุกล้ำทับที่ดินทำกินของราษฎร ให้มีการเพิกถอนแนวเขตอุทยานที่ทับที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยของราษฎร
- 2.) ให้สิทธิกับประชาชนในการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน ในการใช้ประโยชน์และจัดการทรัพยากร โดยประชาชน
- 3.) ให้มีการรื้อถอนที่ทำการอุทยานที่ก่อตั้งทับแหล่งน้ำซับที่เป็นแหล่งน้ำกินน้ำใช้ของชาวบ้าน

สถานการณ์ปัจจุบัน

- 1.) ยังไม่สามารถระบุได้ว่าอุทยานแห่งชาติภูผาเหล็กได้มีพระราชกฤษฎีกาประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติตามกฎหมายหรือไม่
- 2.) ราษฎรที่ได้รับความเดือดร้อนรอบพื้นที่รวมกันเพื่อเรียกร้องให้มีการยกเลิกการประกาศอุทยานแห่งชาติภูผาเหล็กในพื้นที่โดยเด็ดขาด
- 3.) ราษฎรในตำบลปทุมวาปี อำเภอสองดาว จังหวัดสกลนคร ทุกหมู่บ้าน ได้ร่วมกันจัดตั้งองค์กรชาวบ้านเครือข่ายอนุรักษ์ภูผาเหล็ก โดยมีจุดประสงค์เพื่อฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและอนุรักษ์ป่า โดยมีแผนงานและกิจกรรมในการจัดการ คือ
 1. จัดพิธีทำบุญปลูกป่า สืบชะตาภูผาเหล็ก ภูผาทอง
 2. จัดการรณรงค์การอนุรักษ์ป่าอย่างต่อเนื่อง
 3. จัดกิจกรรมคืนต้นไม้ให้ป่า

4. จัดกิจกรรมคืนปลาให้น้ำ
5. จัดกิจกรรมคืนความชุ่มฉ่ำให้ผืนดิน
6. จัดอบรมแกนนำพิทักษ์ป่า
7. จัดประชุมสัมมนาองค์กรเครือข่าย ฯ เพื่อยกร่าง ธรรมนูญประชาชนพิทักษ์ป่า
8. แสวงหาแนวร่วมทุกพื้นที่
9. จัดตั้งศูนย์ประสานงานครอบคลุมเครือข่ายทุกพื้นที่
10. จัดตั้งกรรมการรักษาป่าทุกหมู่บ้าน ในเขตตำบลปทุมวาปี

3.) กรณีปัญหาพิพาทวนอุทยานแห่งชาติภูสิงห์ - ภูผาผึ้ง บ้านสงยาง ตำบล หนองข่า อำเภอปทุมราชวงศา จังหวัดอำนาจเจริญ

ความเป็นมาของปัญหา

ช่วงปี พ.ศ. 2542 กรมป่าไม้ โดยสำนักงานป่าไม้เขตจังหวัดอุบลราชธานีประกาศเขตวนอุทยานแห่งชาติภูสิงห์-ภูผาผึ้ง ครอบคลุมเนื้อที่ 80,000 ไร่ ทับที่ทำกินและที่ป่าชุมชนของชาวบ้านซึ่งอยู่ในพื้นเดิม ราษฎรจึงรวมกันเรียกร้องให้ยกเลิกแนวเขตวนอุทยาน ฯ ที่ประกาศทับและลูก้าเข้าไปในที่ดินทำกินป่าชุมชนของชาวบ้านและให้มีการยกเลิกเขตป่าสงวนแห่งชาติดังกล่าวโดยแปลงที่ 1 และขอให้มีการออกเอกสารสิทธิ์ให้กับราษฎรที่ได้รับความเดือดร้อนจากการประกาศวนอุทยานดังกล่าว

ประเด็นปัญหา

กรมป่าไม้ประกาศแนวเขตวนอุทยานภูสิงห์ - ภูผาผึ้งทับพื้นที่ป่าชุมชนและที่ดินทำกินของราษฎรบ้านสงยาง

พื้นที่ปัญหา

บ้านสงยาง หมู่ที่ 7 ต. หนองข่า อ. ปทุมราชวงศา จ. อำนาจเจริญ

ผลการแก้ไขปัญหา

1.) คำสั่งคณะกรรมการแก้ไขปัญหา สมัชชาคนจน ที่ 7/2544 ลงวันที่ 28 มิ.ย. 2544 ได้ตั้งคณะทำงาน แก้ ปัญหาป่าไม้จังหวัดอำนาจเจริญมีมติตั้งคณะทำงาน ระดับพื้นที่ออกสำรวจข้อเท็จจริง และได้สำรวจข้อเท็จจริงสรุปได้ว่า พื้นที่อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติดังกล่าวและพบว่าพื้นที่บางส่วนพบร่องรอยการทำประโยชน์เนื้อที่ประมาณ 500 ไร่และราษฎรได้เสนอ ให้กันพื้นที่ออกจากเขตวนอุทยาน ฯ เพื่อดำเนินการเป็นป่าชุมชน และให้ ดำเนินการออกเอกสาร สิทธิ์ สปก. 4-01 ให้ราษฎร จำนวน 50 ราย

2.) เดือน มี.ค. 2543 ชาวบ้านได้ ร่วมกันจัดการพื้นที่เป็นป่าชุมชน เนื้อที่ทั้งหมด 1,917 ไร่

3.) มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 3 เม.ย. 2544 มีมติในการแก้ไขปัญหาดังนี้

(3.1) ตั้งคณะกรรมการแก้ไขปัญห ป่าไม้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพื่อทำงานตรวจ สอบพิสูจน์การครอบครองที่ดินโดยให้มีตัวแทนสมัชชาคนจนและตัวแทนรัฐในสัดส่วนที่เท่ากัน

(3.2) ให้คณะกรรมการแก้ไขปัญห ป่าไม้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคตะวันออกเฉียงใต้ดำเนินการสำรวจ และพิสูจน์สิทธิการครอบครองที่ดินโดยใช้หลักเกณฑ์ตลอดจนปรับแนวเขตป่าไม้ให้สอดคล้องกับความเป็นจริง

3.) วันที่ 25 ก.ย. 44 มีการประชุม คณะทำงานระดับจังหวัดและได้แต่งตั้งคณะทำงานระดับพื้นที่

4.) วันที่ 20 พ.ย. 44 คณะทำงาน ระดับพื้นที่ได้ทำการสำรวจพื้นที่แต่ เจ้าหน้าที่ได้สำรวจเฉพาะพื้นที่ป่า ชุมชนจึงรายงานต่อทางจังหวัดว่า ไม่มีพื้นที่ทำกินของชาวบ้าน

5.) ผลการหารือในการแก้ไขปัญห ของสมัชชาคนจนกรณีพื้นที่ป่าไม้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือเมื่อวันที่ 26 มี.ค. 2545 มีมติ ให้ประธานสั่ง การไปยังคณะทำงานแก้ไขปัญหพื้นที่ป่าไม้จังหวัดอำนาจเจริญเร่งรัดจัดประชุมเพื่อรับรองผลการตรวจสอบกรณีการประกาศเขตวนอุทยานภูสิงห์ - ภูผาผึ้ง ทับที่ป่าชุมชนรวม ทั้งดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงกรณีวนอุทยานทับที่ดินทำกิน ราษฎรจำนวน 54 ราย

6) ผู้ช่วยเลขานุการรัฐมนตรีว่าการ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (นายชูวิทย์ กุ้ย พัทธกะพรพัลลภ) มีหนังสือ ที่ กษ 0100/2011 ลงวันที่ 2 เม.ย. 2545 ถึงประธานคณะทำงานแก้ไขปัญหพื้นที่ป่าไม้จังหวัดอำนาจเจริญเรื่องเร่งรัดการประชุมคณะทำงานระดับจังหวัด

7.) การประชุมคณะอนุกรรมการ แก้ไขปัญหของสมัชชาคนจนกรณีกลุ่มปัญหพื้นที่ป่าไม้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคตะวันออกเฉียงใต้ ครั้งที่ 1/2545 วันที่ 30 พ.ค. 2545 ณ ห้องประชุม 3/1 กระทรวงเกษตรและ สหกรณ์ มีมติ เห็นชอบให้กันพื้นที่วนอุทยานภูสิงห์-ภูผาผึ้ง ออกจากบริเวณพื้นที่ 500 ไร่ เพื่อให้ราษฎรจัดการทรัพยากร ธรรมชาติให้เป็นป่าชุมชนและให้ คณะทำงานตรวจสอบข้อเท็จจริง ระดับพื้นที่ชุดเดิมเร่งดำเนินการ ตรวจสอบข้อเท็จจริงกรณีวนอุทยานภูสิงห์-ภูผาผึ้งทับที่ดินทำกินราษฎร 50 ราย

8.) วันที่ 17 กรกฎาคม 2546 ประชุมคณะกรรมการแก้ไขปัญหพื้นที่ป่าไม้จังหวัดอำนาจเจริญ ครั้งที่ 1 / 2546 (ครั้งที่ 3) ที่ประชุมได้พิจารณาผลการตรวจสอบข้อเท็จจริงของคณะทำงานระดับพื้นที่ ซึ่งผลการตรวจสอบเมื่อวันที่ 5 มีนาคม 2546 มีราษฎรที่ขอเอกสารสิทธิจำนวนทั้งสิ้น 50 ราย 77 แปลง เนื้อที่ 1,220 ไร่ ผลการพิจารณาดังต่อไปนี้

(8.1) พื้นที่แปลงที่ 1 เนื้อที่ 451 ไร่ มีผู้อ้างสิทธิ 18 ราย 19 แปลง อยู่ในบริเวณป่าสงวนแห่งชาติป่าดงคำเดื่อย แปลงที่ 1 (เขตป่าอนุรักษ์ โซน C) ที่ประชุมมีมติเห็นชอบให้ปรับโซน C เป็นโซน E เพื่อส่งมอบให้ สปก. รับไปดำเนินการ

(8.2) พื้นที่แปลงที่ 2 และแปลงที่ 3 เนื้อที่ 739 ไร่ มีผู้อ้างสิทธิ 45 ราย 56 แปลง อยู่ในเขตบริเวณกันออก (ก.อ.) ที่ประชุมมีมติเห็นชอบให้สำนักงานปฏิรูปที่ดินดำเนินการออกเอกสารสิทธิ สปก. 4-01 แก่ราษฎร โดยจัดทำเป็นโครงการเฉพาะกิจเร่งด่วนเป็นพิเศษ

(8.3) พื้นที่ที่มีการแจ้งการครอบครองเพิ่ม จำนวน 2 ราย 2 แปลง เนื้อที่ 30 ไร่ อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติดงห้วยกองและป่าดงบังอี ที่ประชุมมีมติเห็นชอบให้พิจารณาอนุญาตให้ราษฎรขอเข้าทำประโยชน์ในเขตป่าตามระเบียบและแนวทางปฏิบัติของป่าไม้ จำนวน 3 เสียง และเห็นชอบให้ส่งมอบให้ สปก. ดำเนินการ จำนวน 7 เสียง

สถานภาพปัจจุบัน

นายกฤษฎเพชร ศรีปาน รองผู้ว่าราชการจังหวัด ปฏิบัติราชการแทนผู้ว่าราชการจังหวัดอำนาจเจริญ ส่งหนังสือรายงานการประชุมคณะทำงานแก้ไขปัญหาพื้นที่ป่าไม้จังหวัดอำนาจเจริญ ถึงประธานคณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหาของสมัชชาคนจน กรณีพื้นที่ป่าไม้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคตะวันออก ตามหนังสือที่ อจ 0008.3/8561 ลงวันที่ 13 สิงหาคม 2546 แต่ยังไม่ได้รับรายงานความก้าวหน้าในการดำเนินการแก้ไขปัญหา

ปัญหาอุปสรรค

กระบวนการพิจารณาแก้ไขปัญหาระหว่างตัวแทนรัฐบาล กับสมัชชาคนจนไม่สามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่องปัญหาบางส่วนได้รับการดำเนินการแก้ไขปัญหา เช่น การจัดทำแนวเขตป่าชุมชนกับแนวเขตวนอุทยานฯ การตรวจสอบและสำรวจที่ทำกินของราษฎรและกรมป่าไม้ได้มอบพื้นที่ให้ สปก. ดำเนินการแต่ยังไม่ได้รับรายงานความก้าวหน้าในการแก้ไขปัญหา

ข้อเรียกร้อง

- 1.) ให้รัฐ เพิกถอนแนวเขตวนอุทยานภูสิงห์ - ภูผาผึ้ง ออกจากที่ดินทำกิน
 - 2.) ให้ดำเนินการ ออกเอกสารสิทธิ สปก.4-01 แก่ราษฎร จำนวน 50 ราย
 - 3.) ให้รัฐเพิกถอนเขตวนอุทยานภูสิงห์-ภูผาผึ้ง ออกจากพื้นที่ป่าชุมชนของชาวบ้าน
- จำนวน 500 ไร่

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1.) วนอุทยานแห่งชาติ ภูสิงห์ – ภูผาผึ้ง
- 2.) จังหวัดอำนาจเจริญ
- 3.) ป่าไม้จังหวัดอำนาจเจริญ
- 4.) สำนักบริหารจัดการในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ที่ 8 อุบลราชธานี
- 5.) กรมป่าไม้
- 6.) สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม (สปก.)
- 7.) คณะรัฐมนตรี

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- 1.) พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535
- 2.) มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 22 เมษายน 2540
- 3.) มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 30 มิถุนายน 2541
- 4.) พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ 2507

ข้อสังเกต

มติที่ประชุม 30 พ.ค. 2545 ให้กันพื้นที่ออกจากเขตป่าอนุรักษ์และกันพื้นที่ออกจากพื้นที่ทำกินของชาวบ้านการดำเนินการมีความล่าช้าเนื่องจากข้อจำกัดเรื่องงบประมาณในการดำเนินการ

แหล่งที่มาของข้อมูล

- 1.) เอกสารข้อเสนอต่อการแก้ไขปัญหาของสมาชิกคนจน กรณีพื้นที่ป่าไม้
- 2.) บันทึกการประชุมของคณะทำงานแก้ไขปัญหาพื้นที่ป่าไม้ จ. อำนาจเจริญ ครั้งที่ 1/2546 วันที่ 17 ก.ค. 2546

4.) กรณีการประกอบการเหมืองหินเพื่ออุตสาหกรรมก่อสร้าง ของ ห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงโมหินศักดิ์ชัย (1992) บ้านน้ำอุ่น หมู่ 9 ตำบลทุ่งนาเลา อำเภอกอนสาร จังหวัดชัยภูมิ

เรื่องเดิม

ความเป็นมาของปัญหา

1. ประมาณ ปี พ.ศ. 2523 นายวัชรชัย ต้นคงจำรัสกุล (เสียชีวิต) ได้ขอประทานบัตรในนามห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงโมหินศักดิ์ชัย (1992) เพื่อประกอบการทำเหมืองแร่หินอุตสาหกรรมชนิดหินปูนเพื่ออุตสาหกรรมก่อสร้าง ทะเบียนโรงงานเลขที่ 3-3(1)-1/27 ช.ภ. ในพื้นที่ป่าภูซำผักหนาม เขตตำบลทุ่งนาเลา อ.คอนสาร จ.ชัยภูมิ โดยได้มีการระเบิดและย่อยหินซึ่งมีกำหนดการสัมประทานบัตรตั้งแต่วันที่ 22 เมษายน 2536 ถึง วันที่ 31 ธันวาคม 2545 และได้ขออนุญาตเข้าทำประโยชน์อยู่อาศัยในเขตป่าสงวนแห่งชาติภูซำผักหนามตามหนังสืออนุญาตกรมป่าไม้เลขที่ กป. 0704/645 ลงวันที่ 18 มกราคม 2544 หนังสืออนุญาตเล่มที่ 97 ฉบับที่ 32 (ปส. 23) ตั้งแต่วันที่ 24 พฤศจิกายน 2541 ถึง วันที่ 23 สิงหาคม 2545 จังหวัดชัยภูมิอนุญาตให้ประกอบกิจการโรงงานระเบิดและย่อยหิน เลขที่ ป. 39/2536 ในวันที่ 22 เมษายน 2536 ถึง 31 ธันวาคม 2545 ต่อมาห้างหุ้นส่วนจำกัดโรงโมหินศักดิ์ชัยได้หมดอายุการขอสัมปทานผู้ประกอบการจึงได้ยื่นหนังสือขอประทานบัตรต่อโดยได้ยื่นคำขอต่ออุตสาหกรรมจังหวัดชัยภูมิ ตามเลขที่คำขอ 50/2538 ลงวันที่ 28 กรกฎาคม 2538 และได้เสนอเรื่องให้กรมทรัพยากรธรณีพิจารณานำเสนอรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม ตามหนังสือคำขอจังหวัดชัยภูมิ ที่ ธ.บ. 0034(2)/20561 ลงวันที่ 10 ตุลาคม 2543 กำหนดอายุการขอประทานบัตร 4 ปี ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติภูซำผักหนาม บริเวณภูถ้ำกลบ (ซึ่งเป็นพื้นที่ที่อยู่ใกล้ชุมชนกว่าพื้นที่สัมปทานเดิม โดยเฉพาะบริเวณคุ่มตาดปูนและ คุ่มตาดสูง บ้านน้ำอุ่น หมู่ 9 ต.ทุ่งนาเลา อ.คอนสาร) ครอบคลุมเนื้อที่ทั้งหมด 88 ไร่ 2 งาน 33 ตารางวา โดยสิ้นสุดอายุสัมปทานเดิม ณ วันที่ 30 กรกฎาคม 2543 โดยกระทรวงอุตสาหกรรมยังไม่ออกใบอนุญาตประทานบัตรให้ผู้ประกอบการห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงโมหินศักดิ์ชัย (1992) จึงยังไม่สามารถดำเนินการระเบิดและย่อยหินได้ ซึ่งผู้ประกอบการได้มีการฝ่าฝืนและลักลอบระเบิดและย่อยหินมาตั้งแต่ต้นปี 2541 จนถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2545 ซึ่งเป็นช่วงที่หมดอายุการสัมปทานบัตร โดยถือได้ว่าผู้ประกอบการได้กระทำผิดกฎหมายแต่หน่วยงานราชการกลับเพิกเฉยในการปฏิบัติหน้าที่ในการตรวจสอบและเอาผิดกับผู้กระทำผิดกฎหมาย ทั้งยังมีการสนับสนุนช่วยเหลือให้มีการประกอบการระเบิดและย่อยหินในช่วงหมดอายุประทานบัตรได้

2. จากการขออนุญาตสัมปทานของห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงโมหินของบริษัทศักดิ์ชัย (1992) ดังกล่าวได้ก่อผลกระทบต่อชุมชนในเขตตำบลทุ่งนาเลาและเขตตำบลคอนสารอย่างรุนแรง

ประมาณ 20 หมู่บ้าน 3,000 ครอบครัว อีกทั้งทำให้เกิดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ อาทิ ภูเขา หินปูน แหล่งต้นน้ำลำธาร และทรัพยากรป่าไม้ อย่างมหาศาล จึงก่อให้เกิดการคัดค้านการระเบิด หินของชาวบ้านในพื้นที่โดยเฉพาะคุ้มตาดปุ่น ของบ้านน้ำอุ่น หมู่ 9 ซึ่งตั้งชุมชนและที่อยู่อาศัยอยู่ ติดกับโรงโม่ซึ่งได้รับผลกระทบจากการประกอบการของโรงโม่โดยตรง ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2545 กระทั่ง ปัจจุบัน โดยมีข้อเรียกร้อง คือให้ยกเลิกการระเบิดหินในพื้นที่ตำบลทุ่งนาเลาโดยเด็ดขาด

สภาพปัญหา และผลกระทบ

1. แรงระเบิดทำให้หินกระเด็นตกลงสู่บ้านเรือนราษฎร พื้นที่ทำการเกษตร และ แหล่งน้ำอุตสาหกรรมชาติของชุมชน ซึ่งสามารถจำแนกตามลักษณะของปัญหาได้ดังนี้

1.1 บ้านเรือนเสียหาย ซึ่งสถานที่ตั้งของโรงโม่อยู่ห่างจากที่ตั้งของชุมชนคุ้มตาดปุ่นบ้านน้ำอุ่นเพียง 200 เมตร และห่างจากบ้านน้ำอุ่นประมาณ 1 กิโลเมตร โดยในการระเบิดหินแต่ละครั้ง แรงระเบิดทำให้ก้อนหินกระเด็นตกลงสู่บ้านเรือนราษฎร โดยเฉพาะบริเวณคุ้มตาดปุ่น และคุ้มตาดสูง ของบ้านน้ำอุ่น เนื่องจากอยู่ติดกับบริเวณที่ทำการระเบิดหิน (ภูถ้ำเกลบ) ไปทางทิศเหนือของโรงโม่ เช่นตัวอย่างกรณีบ้านนายพัตร และนายจารย์ โป่งภูเขียว ชาวบ้านคุ้มตาดปุ่น บ้านน้ำอุ่น จะได้รับผลกระทบทุกครั้งที่มีการระเบิดหิน ก้อนหินจะกระเด็นตกลงมาใส่จนทะลุหลังคาบ้าน และบริเวณบ้าน เป็นต้น เหตุการณ์ดังกล่าวทำให้ชาวบ้านจำเป็นต้องย้ายที่อยู่อาศัยออกจากพื้นที่เดิมซึ่งเป็นข้อเสนอของผู้ประกอบการโรงโม่ จำนวน 4 หลังคาเรือน โดยการจัดหาที่อยู่อาศัย และสร้างบ้านเรือนให้ของโรงโม่หินจัดให้เพียงครอบครัวละ 1-2 งาน เพื่อสร้างบ้านเรือนเท่านั้น ได้แก่ นายวันดี ชำนาญวงศ์ นายนิกลัน ชำนาญวงศ์ นายเกษม แต่งทิพย์ และนางทัศนีย์ แต่งทิพย์ เหลือราษฎรที่ไม่ยอมย้ายออกจากที่อยู่เดิม 3 หลังคาเรือน ได้แก่ นายจารย์ นางพัตร โป่งภูเขียว นางแดง โป่งภูเขียว และนางประหยัด โป่งภูเขียว

1.2 ผลกระทบต่อพื้นที่การเกษตร ผลกระทบจากการระเบิดหินทำให้เกิดฝุ่นละอองกระจายเป็นบริเวณกว้างครอบคลุมพื้นที่การเกษตรของชาวบ้านส่งผลให้พืชที่ปลูกไม่เจริญเติบโตและให้ผลผลิตน้อย อีกทั้งยังถูกหินที่ตกลงทับถมห้วยน้ำอุ่นทำให้น้ำต้นน้ำขึ้นซึ่งถือได้ว่าเป็นแหล่งน้ำที่มีความสำคัญต่อชาวบ้านใช้ในการเกษตร อาทิ แปลงปลูกมอญของนางสาวสายยนต์ เต็มผล และไร่มะขามหวานของนางนันทะ เลิศคอนสาร เป็นต้น

1.3 แหล่งน้ำอุตสาหกรรมชาติของชุมชน การระเบิดหินทำให้เกิดการทับถมและทำลายเส้นทางไหลของแหล่งน้ำผุดใต้ดินทั้ง 3 แหล่ง ได้แก่ น้ำผุดทับลาว น้ำผุดวงเดือน น้ำผุดพุหินลาดซึ่งชาวบ้านได้ใช้ประโยชน์ในการดำรงชีพ ทำการเกษตร และเป็นสถานที่ท่องเที่ยวของชุมชน

2. ผลกระทบกรณีเสียงดังจากการระเบิดหิน และฝุ่นควันจากการระเบิดหิน การระเบิดหินในแต่ละครั้งจะทำให้เกิดเสียงดังรบกวนชาวบ้านที่อยู่รอบบริเวณ ซึ่งทางโรงโม่จะระเบิดหินทั้งกลางวันและ กลางคืน อีกทั้งก่อให้เกิดฝุ่นควันปกคลุมพื้นที่ ทำให้เกิดผลกระทบต่อสภาพธรรมชาติ ทั้งแหล่งน้ำ ต้นไม้ และวิถีชีวิตของชุมชนทั้งในด้านเส้นทางสัญจรไปมา และการใช้ชีวิตประจำวันและมีความเสี่ยงในการเป็นโรคปอดของชาวบ้านที่อาศัยอยู่รอบบริเวณโรงโม่

3. ผลกระทบต่อระบบนิเวศน์ และทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลาย พื้นที่ตั้งและประกอบการระเบิดหินและย่อยหินเป็นพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติภูซำผักหนาม ซึ่งจากสภาพความสมบูรณ์ทางระบบนิเวศน์ป่าไม้สัตว์ป่าและเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารที่สำคัญ ซึ่งในอดีตก่อนมีการระเบิดหินของโรงโม่ได้เคย ปรากฏฝูงสัตว์ป่า อาทิ พบฝูงลิงป่าจำนวนมากและพบเห็นสัตว์ป่าหายากออกหากินในบริเวณที่เป็นที่ตั้งของโรงโม่ในปัจจุบัน อาทิ เลียงผา และจากคุณสมบัติของทรัพยากรที่มีอยู่ถือได้ว่าเป็นแหล่งที่ชาวบ้านได้ใช้ประโยชน์ในการเก็บหาของป่า อาทิ หน่อไม้ สมุนไพร เห็ดต่าง ๆ และพืชผักป่าต่างๆ ในการดำรงชีพ อีกทั้งพื้นที่ดังกล่าวยังถือได้ว่าเป็นพื้นที่ที่มีภูมิทัศน์ที่สวยงามเพราะเป็นภูเขาหินปูนซึ่งมีความสลับซับซ้อนและยังประกอบด้วยถ้ำขนาดใหญ่จำนวนมากที่มีกลุ่มหินงอกหินย้อยที่มีความสวยงามเหมาะแก่การสงวนรักษาไว้เป็นของชุมชนสืบไป

4. ผลกระทบต่อแหล่งโบราณคดี และศาสนสถานของชุมชน จากการบอกเล่าของชาวบ้านได้ปรากฏและพบวัตถุโบราณภายในถ้ำที่กระจายอยู่ในเขตพื้นที่ประกอบการระเบิดและย่อยหิน อาทิ กำไล มีด ขวาน ครก สาก เป็นต้น ซึ่งไม่สามารถระบุระยะเวลาและประวัติของวัตถุโบราณเหล่านั้นได้จึงสมควรอย่างยิ่งในการดำเนินการตรวจสอบแหล่งโบราณคดีดังกล่าวอีกทั้งควรจำแนกเป็นพื้นที่อนุรักษ์ไว้เป็นสมบัติของชุมชนต่อไป ซึ่งแรงระเบิดได้ส่งผลให้ถ้ำต่าง ๆ ยุบตัวและทับถมวัตถุโบราณซึ่งคาดว่าจะยังคงหลงเหลืออยู่เป็นจำนวนมาก

5. ผลกระทบด้านความปลอดภัยในชีวิต จากการระเบิดหินไม่เป็นเวลาที่แน่นอนและจากแรงของระเบิดที่ใช้ในการระเบิดหิน ประกอบกับที่ตั้งของโรงโม่อยู่ห่างจากที่ตั้งของชุมชนคุ้มตาตปุ่น บ้านน้ำอุ่น หมู่ 9 เพียง 200 เมตร ทำให้ชาวบ้านต้องดำรงชีพด้วยความหวาดผวากรณีก้อนหินกระเด็นและหินถล่ม เพราะจากการระเบิดหินของโรงโม่หินที่ผ่านมามีหินกระเด็นตกใส่บ้านเรือนของชาวบ้านเป็นประจำอย่างต่อเนื่องแต่ยังไม่เกิดกรณีหินกระเด็นตกใส่ชาวบ้านจนได้รับอันตรายแต่ทั้งนี้ผู้ประกอบการไม่ได้กำหนดมาตรการในการป้องกันไว้จึงเป็นเพียงชาวบ้านต้องระมัดระวังตนเองในช่วงที่ผู้ประกอบการทำการระเบิดหินเท่านั้น

การติดตาม และผลการแก้ไขปัญหา

1. เดือนพฤษภาคม 2543 นายยงยุทธ จำปามูล ปลัดอำเภอคอนสารเป็นประธานในการประชุมร่วมระหว่างชาวบ้านบ้านน้ำอุ่น ณ ศูนย์ข้อมูลประจำหมู่บ้าน โดยมีหน่วยงานฝ่ายปกครอง อำเภอคอนสาร อุตสาหกรรมจังหวัด เจ้าหน้าที่ป่าไม้และตัวแทนโรงโม่เพื่อประชุมชี้แจงให้ชาวบ้านรับทราบและแสดงความคิดเห็นต่อกรณีโรงโม่หินศักดิ์ชัยได้ขอต่ออายุการประทานบัตร ซึ่งนายสอ อ้วนตาพา ได้แสดงความคิดเห็นว่าการประกอบกิจการของโรงโม่ส่งผลกระทบต่อพื้นที่ทำการเกษตรของชาวบ้าน นายอนันต์ แดงทิพย์ แสดงความคิดเห็นว่าไม่เห็นด้วยกรณีโรงโม่ระเบิดและเจาะหินลงลึกส่งผลกระทบต่อทางไหลของน้ำผุด และนางหม้อ ชีพอุบัติ แสดงความคิดเห็นว่าไม่สมควรที่จะให้มีการประกอบการโรงโม่ในพื้นที่อีกต่อไปเพราะมีเสียงรบกวนและเกิดมลภาวะเป็นพิษ นายถาวร ทองคำ อุตสาหกรรมจังหวัดจึงได้ชี้แจงว่าพื้นที่ที่อนุญาตให้ประทานบัตรนั้นเป็นพื้นที่โซน ซี จึงไม่ใช่เขตต้นน้ำลำธารและได้ย้ำว่าการตั้งโรงงานระเบิดหินนั้นมีทั้งผลดีและผลเสียโดยมีพฤติกรรมการชี้แนะให้ชาวบ้านยอมรับให้มีการต่ออายุสัมปทานโดยนำเสนอเฉพาะผลดีเพียงด้านเดียว อาทิ ให้ตัวแทนโรงโม่นำเสนอผลประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับจากการเก็บภาษี การที่ชาวบ้านมีงานทำในโรงงาน และนำเสนอให้ผู้ประกอบการโรงโม่ยอมรับข้อเสนอในการรับเรื่องในการสร้างถนนให้ชุมชนบ้านน้ำอุ่นเป็นระยะทาง 2 กิโลเมตร และสนับสนุนวัสดุในกรณีที่ชุมชนมีความจำเป็นในการก่อสร้างสาธารณประโยชน์ของชุมชน และรวมถึงได้ชี้แจงกรณีโรงโม่ได้มีมาตรการและปฏิบัติตามสัญญาทุกประการคือ โรงโม่ดำเนินการสร้างท่อบก้นน้ำเพื่อไม่ให้ น้ำไหลลงสู่พื้นที่ทำการเกษตรของชาวบ้านบริเวณใกล้เคียง ให้มีการรดน้ำตลอดเวลาเพื่อป้องกันฝุ่นฟุ้งกระจายจากการระเบิดทุกครั้งและให้มีผ้าใบปิดกันมิดชิดในการขนส่งเพื่อป้องกันหินตกหล่นใส่เส้นทางสัญจรของชุมชน รวมถึงกรณีป่าไม้อำเภอยังชี้แจงถึงกรณีผู้ประกอบการได้มีการขออนุญาตถูกต้องตามกฎหมายในการขอใช้ประโยชน์ในเขตป่าสงวนฯ ที่ประชุมโดยนายยงยุทธ จำปามูล ซึ่งเป็นประธานได้มีการสรุปและชี้แนะให้ชาวบ้านเห็นด้วยกับการต่อสัญญาประทานบัตรของโรงโม่และได้ให้ชาวบ้านที่เป็นหัวหน้าครอบครัวลงมติซึ่งผลของการลงประชามติที่ออกมาคือ

- ชาวบ้านเห็นด้วยที่ให้โรงโม่ต่ออายุประทานบัตรได้จำนวน 43 ครอบครัว
- ชาวบ้านไม่เห็นด้วยจำนวน 39 ครอบครัว
- ไม่แสดงความคิดเห็นจำนวน 1 ครอบครัว
- และชาวบ้านไม่ได้เข้าร่วมในการประชุมทั้งหมดจำนวน 52 ครอบครัว

ซึ่งจากมาตรการในการป้องกันของโรงโม่ที่ได้มีข้อสรุปและตกลงไว้ร่วมกับชาวบ้านไม่ได้มีการดำเนินการตามข้อตกลง

2. เดือนมิถุนายน 2543 ชาวบ้านน้ำอุ่น หมู่ 9 ได้ทำหนังสือร้องเรียนนายอำเภอคอนสารกรณีเกิดผลกระทบจากการประกอบการของโรงโม่ การต่ออายุการประทานบัตรของโรงโม่ และ

ได้มีการประชุมทำประชาพิจารณ์ราษฎรในหมู่บ้านน้ำอุ่นขึ้น ระหว่างตัวแทนโรงโม่ร่วมกับ นายยง ยุทธ จำปามูล ปลัดอำเภอ ในวันที่ 10 พฤษภาคม 2543 เรื่องการขอสัมปทานบัตรต่อ โดยมีข้อสรุปคือชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยกับการอนุญาตให้มีการต่อใบอนุญาตและมีการสร้างกระแสน้ำให้ชาวบ้านยอมรับการต่ออายุประทานบัตรโดยยกรณี่จะได้รับผลประโยชน์จากโรงโม่ ทำให้ชาวบ้านบางส่วนสนับสนุนโรงโม่ให้ดำเนินการต่อสัญญาประทานบัตรได้

3. เดือนกรกฎาคม 2543 กลุ่มชาวบ้านโดยการนำของนายแสงจันทร์ เขตนอก ผู้ใหญ่บ้านบ้านน้ำอุ่น ได้ทำหนังสือร้องเรียนนายอำเภอคอนสาร ลงวันที่ 6 กรกฎาคม 2543 เรื่องการคุ้มครองส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ซึ่งสืบเนื่องจากการทำประชาพิจารณ์ขอความเห็นชอบจากชาวบ้าน ระหว่างโรงโม่และหน่วยงานราชการฝ่ายปกครองในอำเภอคอนสาร ป่าไม้ อำเภอ และหน่วยงานอุตสาหกรรมจังหวัดชัยภูมิ ในการอนุญาตให้ต่ออายุประทานบัตรนั้นได้มีการล่ำรายชื่อชาวบ้านเพื่อให้มีการสนับสนุนโรงโม่และสร้างความสับสนให้กับชาวบ้านอย่างรุนแรงและเป็นการจัดประชุมประชาพิจารณ์โดยมิชอบ กลุ่มชาวบ้านได้ร้องเรียนโดยมีสาระสำคัญคือ

- ให้มีการเปิดเผยข้อมูลรายละเอียดคำขอต่ออายุสัมปทานและเอกสารประกอบทุกอย่าง อาทิ แผนที่ คำชี้แจงผลกระทบของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง
- ในกรณีการอนุญาตให้มีการศึกษาผลกระทบในด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการประกอบการโรงโม่ของหน่วยงานสิ่งแวดล้อมและสถาบันการศึกษาก่อนที่จะมีการอนุญาตให้ดำเนินการ
- ให้มีการตรวจสอบรายละเอียดและขั้นตอนรวมทั้งผลสรุปของการประชุมประชาพิจารณ์ในวันที่ 6 ก.ค. 2543 ณ บ้านน้ำอุ่น หมู่ 9

4. เดือนกุมภาพันธ์ 2544 เกิดกรณีร้องเรียนและมีคำสั่งอำเภอคอนสาร ที่ 233/2543 เรื่องการภาคทัณฑ์ นายแสงจันทร์ เขตนอก ผู้ใหญ่บ้านบ้านน้ำอุ่น หมู่ 9 ซึ่งเป็นแกนนำในการคัดค้านการประกอบการของโรงโม่ เพื่อให้ดำเนินการตรวจสอบพฤติกรรมและให้มีการประขามติของชาวบ้านให้พ้นจากตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านแต่ในการประขามติมีชาวบ้านผู้มีสิทธิเลือกตั้งเข้าร่วมออกเสียงประขามติให้พ้นจากตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านไม่เกินกึ่งหนึ่งจึงทำให้นายแสงจันทร์ เขตนอก ยังคงดำรงตำแหน่งต่อไป

5. ในเดือนมีนาคม 2545 ตัวแทนชาวบ้านได้เข้ายื่นหนังสือต่อนายกรัฐมนตรี ที่ทำเนียบรัฐบาล ต่อดีเรชั่นว่าการกระทรวงมหาดไทย (นายประชัย เปี่ยมสมบูรณ์) และพรรคฝ่ายค้าน แต่ไม่มีมีการแก้ไขปัญหามาจากหน่วยงานรัฐแต่อย่างใด ต่อมาชาวบ้านได้ติดตามปัญหากับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง และเจ้าของโรงโม่ เนื่องจากเกิดผลกระทบอย่างหนักในพื้นที่ทำการเกษตรบ้านเรือน และความปลอดภัยในชีวิต ทรัพย์สินของชุมชน ปรากฏว่า ในเดือนธันวาคม 2545 ทางโรงโม่ได้จ่ายค่าชดเชยความเสียหายในพื้นที่การเกษตรจากการระเบิดหินแก่เกษตรกร ประมาณ

10 ราย ในอัตราไร่ละ 700 บาท และจ่ายค่าชดเชยความเสียหายจากการระเบิดหินที่ทำให้ก้อนหินกระเด็นตกข้ามถนนเข้ามาในบริเวณที่อยู่อาศัย และทำกินของชุมชนบ้านน้ำอุ่น (คุ้มตาตปุ่น) จำนวน 10,000 บาท (ซึ่งการจ่ายเงินชดเชยดังกล่าวเป็นไปตามเงื่อนไข ข้อตกลงระหว่างชาวบ้านกับผู้ประกอบการ กรณีการระเบิดหิน หากก้อนหินกระเด็นข้ามผ่านเส้นทางจำแนกพื้นที่ป่าที่ได้รับอนุญาตประทานบัตร กับพื้นที่ของชุมชนคุ้มตาตปุ่น จะต้องจ่ายค่าชดเชยความเสียหายเที่ยวละ 10,000 บาท จากนั้นโรงโม่ได้ยุติการระเบิดหินชั่วคราว ตั้งแต่เดือนธันวาคม 2545 กระทั่งปัจจุบัน

6. เดือนกันยายน 2545 กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย มีหนังสือ เลขที่ มท 0305.2/6233 ลงวันที่ 19 กันยายน 2545 ให้จังหวัดชัยภูมิมีการตรวจสอบข้อร้องเรียนของชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบจากการลักลอบระเบิดและย่อยหินของโรงโม่ตามหนังสือร้องเรียนลงวันที่ 16 เมษายน 2545 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย มีคำสั่งให้กรมการปกครองตรวจสอบข้อเท็จจริงซึ่งจากการตรวจสอบปรากฏว่าโรงโม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายและได้หมดอายุประทานบัตรในวันที่ 31 ธันวาคม 2545 จากการตรวจสอบไม่พบการระเบิดหิน แต่ยังคงบดและย่อยหินโดยไม่ก่อความเดือดร้อนให้กับราษฎรและไม่พบการกระทำผิดกฎหมายของโรงโม่ กรณีข้อขัดแย้งเป็นเพียงเรื่องกรณีน้ำประปา ซึ่งผลการตรวจสอบของกรมการปกครองนั้นไม่ตรงกับประเด็นที่ชาวบ้านเรียกร้องจึงไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ อีกทั้งกลไกการตรวจสอบเป็นของหน่วยงานราชการในระดับพื้นที่และมีขั้นตอนที่ชาวบ้านได้รับความเดือดร้อนไม่ได้เข้ามีส่วนร่วมในการตรวจสอบข้อเท็จจริง

7. วันที่ 24 ธันวาคม 2545 นายยิ่งยศ ธนะจันทร์ นายอำเภอคอนสาร ร่วมกับส่วนราชการในเขตอำเภอได้เป็นประธานในการประชุมเพื่อหาข้อตกลงร่วมระหว่างตัวแทนโรงโม่หินศักดิ์ชัยกับราษฎรบ้านน้ำอุ่น หมู่ 9 ต.ทุ่งนาเลา อ. คอนสาร ที่ได้รับผลกระทบจากการระเบิดหินของโรงโม่จำนวน 29 ราย โดยที่ไม่มีกลุ่มผู้นำในชุมชนเข้าร่วมซึ่งได้ข้อสรุปคือ

- 1.) ให้โรงโม่ดำเนินการขุดบ่อพักน้ำเพื่อกักน้ำมันจากโรงโม่ไหลลงสู่ไร่นาของชาวบ้าน
- 2.) กรณีหินตกใส่บริเวณบ้านเรือนของชาวบ้านให้ทำข้อตกลงรับผิดชอบความเสียหาย ดังนี้ กรณีหินตกใส่บ้านเรือนชุดใดครั้งละ 10,000 บาท หากมีชาวบ้านได้รับบาดเจ็บให้รับผิดชอบตามกฎหมายแรงงาน หากบ้านเรือนได้รับความเสียหายให้รับผิดชอบซ่อมแซมให้กลับสู่สภาพเดิมและหากมีชาวบ้านเสียชีวิตให้รับผิดชอบศพละ 1,000,000 บาท ซึ่งโรงโม่ได้แจ้งรับผิดชอบทุกกรณียกเว้นกรณีค่าชดเชยการเสียชีวิต
- 3.) กรณีการเปิดและปิดถนนและการระเบิดหินโรงโม่ต้องแจ้งและระบุเวลาที่แน่นอน

4.) โรงไม้ต้องทำการซ่อมแซมถนนภายในเขตชุมชนและเจาะบ่อบาดาล วางระบบน้ำประปาให้กับชุมชนและแก้ไขเสียงสัญญาณเตือนภัยและชุดคลองน้ำที่หินตกใส่ให้กลับสู่สภาพเดิม

5.) กรณีการชดเชยค่าเสียหายจากผลกระทบจากฝุ่นละอองโรงไม้ยินยอมชดเชยให้ตามขนาดระยะทางความเสียหาย คือ ระยะใกล้ – ใกล้ คือ 1,000 บาท 800 บาท และ 500 บาทต่อเดือนต่อ 1 ครอบครัว ตามลำดับ

6.) โรงไม้ยินยอมชดเชยค่าเสียหายให้แก่พื้นที่ทำการเกษตรของชาวบ้านในอัตราไร่ละ 700 บาทต่อปี ชดเชยค่าเสียหายแก่นางสาวสายยนต์ เต็มผล (ผู้ปลูกมอญเลี้ยงใหม่) ในอัตราไร่ละ 1,000 บาทต่อปี และชดเชยค่าเสียหายให้กับนางนันทะ เลิศคอนสาร ชาวบ้านผู้ปลูกมะขามหวาน ในอัตราไร่ละ 4,000 บาทต่อปี

8. วันที่ 3 มิถุนายน 2546 กลุ่มกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในพื้นที่ตำบลทุ่งนาเลาและตำบลดงบัง อำเภอกอนสาร ได้ชุมนุมขับไล่นายอำเภอกอนสาร (นายยิ่งยศ ธนะจันทร์) กรณีการทุจริตและการเพิกเฉยในการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งประเด็นเรื่องโรงไม้ถือเป็นเรื่องสำคัญในกรณีการชุมนุมดังกล่าว แต่การชุมนุมไม่มีผลการเปลี่ยนแปลงใดๆ

9. วันที่ 8 กรกฎาคม 2546 ฝ่ายปกครองอำเภอกอนสารได้เปิดประชาคมชาวบ้านหมู่บ้านน้ำอุ่น ณ โรงเรียนบ้านน้ำอุ่น โดยมีปลัดอาวุโสอำเภอกอนสาร กำนันตำบลทุ่งนาเลา และเจ้าหน้าที่ตำรวจเข้าร่วม กับชาวบ้านจำนวน ประมาณ 150 คน ผลปรากฏว่า มีผู้สนับสนุนให้โรงไม้หินสามารถระเบิดหินต่อไปได้ 100 กว่าเสียง ผู้คัดค้าน 30 เสียง อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกตเกี่ยวกับกระบวนการ และวิธีการ จัดประชาคมดังกล่าว จากชาวบ้านในพื้นที่หลายด้าน ได้แก่

9.1 กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการประกอบการโรงไม้หิน ไม่ได้มีเฉพาะบ้านน้ำอุ่นเท่านั้น หากหมายรวมถึงจำนวน 10 หมู่บ้านที่เหลือในเขตตำบลทุ่งนาเลา และตำบลคอนสาร ที่ได้รับผลกระทบด้วย แต่ไม่ได้มีการดำเนินการ ได้แก่ บ้านนาเลา บ้านนาเกาะ บ้านห้วยแร้ง บ้านชำชมพู บ้านโนนหัวนา บ้านคลองดง บ้านน้ำพุ บ้านปากช่อง ต.ทุ่งนาเลา และ บ้านคลองบอน บ้านคอนสาร ต. คอนสาร ซึ่งทำให้ชาวบ้านในพื้นที่หมู่บ้านอื่นๆที่มีการคัดค้านมาโดยตลอดไม่พอใจกับการจัดประชาคมหมู่บ้านที่มีนายอำเภอก (นายยิ่งยศ ธนะจันทร์) เป็นผู้สั่งการเป็นอย่างยิ่ง

9.2) การประชาสัมพันธ์ในชุมชน ก่อนการประชาคมหมู่บ้าน มีเจ้าหน้าที่มาติดป้ายรณรงค์ก่อนประมาณ 2 วัน จากนั้นมีคนไปรื้อป้ายทิ้ง อีกทั้งชาวบ้านโดยส่วนใหญ่ไม่ได้รับรู้มาก่อนว่ามีรายละเอียดเกี่ยวกับการจัดประชาคมอย่างไร จัดที่ไหน มีเฉพาะผู้นำชาวบ้านมาเรียกเข้าร่วมประชุมในคืนก่อนการจัดเพียงวันเดียวเท่านั้น

9.3) มีการจ่ายเงินแก่ชาวบ้านก่อนการออกเสียงลงมติ โดยตัวแทนโรงโม่ได้มีการจ่ายเงินให้กับชาวบ้านในจำนวนรายละ 100 – 500 บาท (ชาวบ้านบอกว่ารวมค่าใช้จ่ายทั้งหมดประมาณ 50,000 บาท)

9.4) จำนวนผู้เข้าร่วมประชาคม มีไม่ถึงครึ่งหนึ่งของจำนวนประชากรในหมู่บ้าน ประมาณ 150 คน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้สนับสนุนโรงโม่หินเป็นหลัก

9.5) วิธีการจัดประชาคมหมู่บ้าน ไม่ใช่เวทีแห่งการถกเถียง อภิปราย ผลดี ผลเสีย ที่เกิดขึ้นจากการระเบิดหิน แล้วทำการสรุปเพื่อกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาของชาวบ้านและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมด แต่เป็นการให้ชาวบ้านมาลงคะแนนเสียงว่าจะสนับสนุน หรือคัดค้านการดำเนินการของโรงโม่หินเท่านั้น โดยใช้วิธีการขีดบัตร ซึ่งถือเป็นการลงคะแนนลับ และสะท้อนให้เห็นถึงความไม่โปร่งใสในการจัดเวทีดังกล่าวอย่างชัดเจน

จากสภาพการจัดเวทีดังกล่าวถือเป็นการสร้างความชอบธรรมชนิดหนึ่งเพื่อวัตถุประสงค์ในการประกอบกิจการของโรงโม่ต่อไปได้ โดยการผสมผสานกันระหว่างเครื่องมือและกลไกของรัฐ (การประชาคม) กับ นายทุน (เงิน) รวมทั้งบุคลากรของทั้งสองฝ่าย แล้วกีดกันกลุ่มผู้นำท้องถิ่น อาทิ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านและกลุ่มชาวบ้านผู้คัดค้านออกไปจากเวทีประชาคมดังกล่าว

10. วันที่ 1 พฤศจิกายน 2546 คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน ว่าด้วยเรื่องแร่ ได้ลงพื้นที่เพื่อรับฟังปัญหาและข้อเรียกร้องของชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบจากโรงโม่หินศักดิ์ชัย ซึ่งได้ข้อสรุปในการแก้ปัญหา คือ กรณีโรงโม่ยื่นขอต่อประทานบัตรและละเมิด คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน มีความเห็นว่าต้องมีการเรียกตรวจสอบเอกสารคำขอที่เกี่ยวข้องจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรวมถึงขั้นตอนการขอประทานบัตรดังรายละเอียดดังนี้

1.) เอกสารการประกาศเป็นพื้นที่แหล่งแร่ ในพื้นที่ประกอบการและขั้นตอนการประกาศให้ราษฎรคัดค้านหลังจากประกาศภายใน 20 วัน

2.) หนังสือของผู้ประกอบการขออนุญาตทำประโยชน์ โดยตรวจสอบใบอนุญาตจาก กรมอุตสาหกรรมเหมืองแร่ กระทรวงมหาดไทย

3.) ตรวจสอบหนังสือการขออนุญาตเข้าอยู่อาศัยในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ จาก กรมป่าไม้ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

4.) ตรวจสอบขั้นตอนการสำรวจผลกระทบสิ่งแวดล้อม (อี. ไอ. เอ.) จากกรมส่งเสริมสิ่งแวดล้อม โดยทุกขั้นตอนต้องผ่านความเห็นชอบของ อบต. และผลกระทบต่อชาวบ้าน

5.) ตรวจสอบหนังสือการขออนุญาตประทานบัตรการระเบิดและย่อยหิน จาก กรมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม

ข้อสังเกตในพื้นที่

1. จากหลักเกณฑ์ และพื้นที่ที่จะอนุญาตในการเข้าทำประโยชน์ในกิจการเหมืองแร่ ได้กำหนดไว้ว่าจะต้องไม่เป็นที่ที่มีพืชพันธุ์สอยงามอันควรรักษาไว้ โดยพื้นที่ดังกล่าวอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติภูซำผักหนาม ซึ่งได้ประกาศในปี พ.ศ. 2513 และพื้นที่ลุ่มปทานอยู่บริเวณภูถ้ำกลบ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความสวยงาม และมีความสำคัญในด้านประวัติศาสตร์ และโบราณคดี เนื่องจากบนสันภูจะมีถ้ำขนาดใหญ่ ที่ชาวบ้านเรียกว่า ถ้ำกลบ พบชิ้นส่วนครก สาก และของใช้อื่นๆ ภายในถ้ำจำนวนมาก ชาวบ้านสันนิษฐานว่าเป็นสถานที่พักแรมของกองทัพในการทำสงครามสมัยก่อน อีกทั้งบนภูถ้ำกลบจะมีธาตุ ที่ชาวบ้านในอดีต และปัจจุบันเคารพบูชา เรียกว่า “เทิงธาตุ” แต่จากการระเบิดหินทำให้สิ่งของโบราณถูกทำลายไป และถ้ำกลบ รวมทั้งถ้ำอีกแห่งหนึ่งในบริเวณภูถ้ำกลบทรุดตัวลง ซึ่งจากลักษณะของพื้นที่ดังกล่าวถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในการศึกษา และสมควรอนุรักษ์ไว้เพื่อเป็นสมบัติของชุมชน ส่วนรวมต่อไป

2. พื้นที่ดังกล่าวเป็นแหล่งต้นน้ำสำคัญของลำน้ำเซียว โดยเป็นต้นน้ำของลำห้วยที่เป็นสาขาของลำน้ำเซียว ได้แก่ ลำน้ำอุ่นซึ่งไหลลงลำน้ำเซียวบริเวณบ้านห้วยแร้ง อีกทั้ง พื้นที่บริเวณดังกล่าวได้ประกาศเป็นป่าสงวนแห่งชาติภูซำผักหนามในปีพ.ศ. 2513 ยังถูกผนวกเป็นเขตอุทยานแห่งชาติภูผาม่าน และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าผาม้วน ซึ่งสะท้อนถึงความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ มีความสำคัญในแง่ของการเป็นแหล่งอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ และความสวยงามตามธรรมชาติที่สมควรรักษาไว้ เนื่องจากเป็นภูเขาแหลมที่มีความสลับซับซ้อน นอกจากนี้ โครงสร้างทางธรณีวิทยาที่เป็นภูเขานินปุ่น ทำให้บริเวณรอบพื้นที่จะมีน้ำผุดธรรมชาติที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนได้แก่ น้ำผุดทับลาว น้ำผุดพุดหินลาด น้ำผุดวงเดือน ซึ่งเป็นแหล่งน้ำที่หล่อเลี้ยงชีวิตของราษฎรตำบลทุ่งนาเลา ตำบลคอนสาร และตำบลดงบัง ประมาณ 20 หมู่บ้าน ซึ่งไม่น้อยกว่า 3,000 ครอบครัว เมื่อมีการอนุญาตให้มีการประทานบัตรระเบิดหินจึงก่อให้เกิดการทับถมปากน้ำผุดทำให้มีน้ำผุดบางแห่งหยุดไหล หรือไหลในปริมาณน้อยลงกว่าเดิม ซึ่งถือเป็นการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ และวิถีชีวิตของชุมชนอย่างรุนแรง

ข้อเสนอเพื่อพิจารณา

1. ให้มีการยกเลิกและเพิกถอนใบอนุญาตให้เอกชนเข้าอยู่อาศัยและทำประโยชน์ในเขตป่าสงวนแห่งชาติภูซำผักหนามและหยุดประกอบกิจการโรงม่หินโดยเด็ดขาด
2. ให้เพิกถอนใบอนุญาตประกอบการโรงงานอุตสาหกรรมชนิดหินปูนในพื้นที่โดยเด็ดขาด

3. ให้มีการแต่งตั้งกรรมการตรวจสอบการจ่ายภาษีของห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงโมหินศักดิ์ชัย (1992)
4. ให้มีการตั้งคณะกรรมการตรวจสอบพฤติกรรมของหน่วยงานรัฐฝ่ายปกครองในอำเภอคอนสารกรณีการเพิกเฉยในการปฏิบัติหน้าที่ในการตรวจสอบการระเมิดดำเนินการระเบิดหินโดยไม่มีใบอนุญาตของผู้ประกอบการโรงโม

5.) กรณีปัญหาและผลกระทบจากการประกอบกิจการต้มเกลือสินเธาว์ ตำบลโคกพระ อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม

เรื่องเดิม

1. สืบเนื่องจากคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 24 เมษายน 2533 มอบหมายให้คณะกรรมการพิจารณาแก้ไขคุณภาพสิ่งแวดล้อมบริเวณลุ่มน้ำเสียใหญ่ (ตามคำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ 182/2532 ลงวันที่ 17 ตุลาคม 2532) รับผิดชอบพิจารณาพื้นที่ที่ได้รับอนุญาตให้ทำเกลือจากน้ำเกลือใต้ดิน โดยกำหนดหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

(1) เป็นพื้นที่ซึ่งเคยผลิตเกลืออยู่เดิม

(2) ได้รับความเห็นชอบจากจังหวัดให้เป็นพื้นที่ทำเกลือโดยวิธีสูบน้ำเค็มต่อไปได้หากมีการคัดค้านหรือเรียกร้องขึ้นในพื้นที่ใดในกระทรวงอุตสาหกรรมจะชะลอการพิจารณาอนุญาต จนกว่าทางจังหวัดจะสามารถหาข้อยุติ ซึ่งเป็นที่ยอมรับของทางราชการทั้งสองฝ่ายได้เสียก่อน

(3) ในการดำเนินการและสูบน้ำเกลือใต้ดินจะต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขและมาตรการควบคุมที่ทางราชการกำหนดอย่างเคร่งครัด เพื่อลดปัญหาสิ่งแวดล้อมให้อยู่ในขอบเขตจำกัด

พื้นที่ที่มีการพิจารณาให้ได้รับอนุญาตในการผลิตเกลือได้ทั้งสิ้น 6 จังหวัด 10 อำเภอ 19 ตำบล 46 หมู่บ้าน ได้แก่ จังหวัดสกลนคร, ชัยภูมิ, นครราชสีมา, มหาสารคาม, หนองคาย, และอุดร) โดยในพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม ได้กำหนดให้มีการอนุญาตในเขตอำเภอกันทรวิชัย จำนวน 9 หมู่บ้าน 2 ตำบล ได้แก่ บ้านโคกพระ บ้านขนมจิน บ้านหนองแวง บ้านคอกม้า ตำบลโคกพระ บ้านลาด บ้านศรีสุข บ้านนาดี บ้านน้ำเที่ยง และบ้านหนองแคน ตำบลศรีสุข ทั้งนี้ มีการกำหนดเพิ่มเติมให้การทำเกลือโดยการต้มเกลือเท่านั้น ไม่มีการทำลานตากน้ำเกลือและพื้นที่ประกอบต้องห่างจากอ่างเก็บน้ำหนองบัวไม่ต่ำกว่า 1 กม. จากนั้นคณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบเมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม 2534 และกระทรวงอุตสาหกรรมได้มีประกาศกระทรวง เรื่อง กำหนดท้องที่ที่อนุญาตให้ตั้งโรงงานทำเกลือสินเธาว์และโรงงานสูบน้ำหรือนำน้ำเกลือจากใต้ดิน ลงวันที่ 9 ตุลาคม 2534 พร้อมกำหนดหลักเกณฑ์การพิจารณาอนุญาตและเงื่อนไขในการอนุญาตโรงงานทำเกลือสินเธาว์และการสูบน้ำหรือนำน้ำเกลือขึ้นมาจากใต้ดิน

2. การประกอบกิจการต้มเกลือ และสูบน้ำเกลือใต้ดินในพื้นที่อำเภอกันทรวิชัย ได้เริ่มดำเนินการ เมื่อปี พ.ศ. 2534 ในหมู่บ้านหนองแวง หมู่ที่ 4 ต.โคกพระ อ. กันทรวิชัย จ. มหาสารคาม (ซึ่งเกิดขึ้นหลังจากการชุมนุมคัดค้านจากชาวบ้านเขตอำเภอบรบือ อำเภอลือชัย และอำเภอวาปีปทุม เพื่อให้ยุติการทำนาเกลือบริเวณหนองบ่อและรัฐบาลได้ยกเลิกในปี พ.ศ. 2532 พร้อมกับ

อนุมัติงบประมาณฟื้นฟูน้ำเสียเป็นเงินทั้งสิ้น 800 ล้านบาท) โดยบริเวณโรงต้มเกลืออยู่ห่างจากหมู่บ้านไปทางทิศตะวันออกประมาณ 50 เมตร ในพื้นที่ของนางนงเยาว์ ผลบุญ เนื้อที่ประมาณ 10 ไร่เศษ โดยนำน้ำเกลือมาจากบ่อสูบน้ำเกลือบริเวณป่าชาดหนา (ห่างจากพื้นที่ดังกล่าวประมาณ 1 กิโลเมตร ในเขตพื้นที่บ้านหนองไร่ บ้านคอกม้า ต. โคกพระ) ซึ่งนายทุนจากต่างจังหวัดได้มาขื้อที่ดินจากชาวบ้านรวมเนื้อที่ประมาณ 120 ไร่

3. การต้มเกลือในบริเวณพื้นที่บ้านหนองแวงได้ก่อผลกระทบต่อชุมชน จำนวน 4 หมู่บ้าน หลักๆ คือ บ้านหนองแวง บ้านขมจัน บ้านโคกพระ และบ้านน้ำเที่ยง ซึ่งสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

(1.) ดินเค็ม ที่ดินรอบ ๆ โรงงานต้มเกลือในรัศมี 40 เมตรไม่สามารถทำการเกษตรได้ ต้นไม้ทุ้มหญ้าจะเหี่ยวและแห้งตาย อีกทั้ง ได้เกิดการแพร่กระจายของดินเค็มในพื้นที่เกษตรของทั้ง 4 หมู่บ้าน

(2.) ฝุ่นและควันจากการเผาเกลือ ทำให้บ้านเรือนเสียหายและต้นไม้ โดยเฉพาะต้นไม้จะแห้งตายจากการจับตัวของฝุ่นเกลือ รวมทั้งมีปัญหาในการจราจร นอกจากนี้ยังก่อผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของคนในชุมชน กล่าวคือ เกิดโรคผิวหนัง หิด หอบ ตาแดงและกลืนบกพร่อง โดยเฉพาะพื้นที่บ้านหนองแวง ซึ่งอยู่ในระยะใกล้แหล่งต้มเกลือที่สุด

(3.) ดินทรุดดินแยก ในบริเวณอาคารเรียนและห้องน้ำโรงเรียนบ้านโคกพระ ซึ่งอยู่ห่างจากพื้นที่ประกอบการประมาณ 400 เมตร จะเกิดดินทรุดและแยกตัวออกเป็นแนวยาวประมาณ 10 เมตร ทำให้อาคารได้รับความเสียหาย

จากผลกระทบบ้างกล่าว ทำให้ชาวบ้านใน 4 หมู่บ้านได้รวมตัวคัดค้านโดยยื่นข้อเรียกร้องผ่านสภาตำบลโคกพระ อุตสาหกรรมจังหวัด ผู้ว่าราชการจังหวัดมหาสารคาม สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม พร้อมกับการติดตามผลการแก้ไขปัญหาตามข้อเรียกร้องคือ ให้หยุดต้มเกลือและสูบน้ำเกลือในพื้นที่หมู่ที่ 4 ต. โคกพระ โดยเด็ดขาด ผลการเรียกร้องรัฐได้สั่งปิดโรงต้มเกลือและการสูบน้ำเกลือในบริเวณบ้านหนองแวง ในปี พ.ศ. 2537 อย่างไรก็ตาม กลุ่มผู้ประกอบการได้ย้ายฐานการผลิตมายังบริเวณป่าชาดหนาในเวลาต่อมาจนกระทั่งปัจจุบัน

การต้มเกลือและสูบน้ำเกลือในบริเวณป่าชาดหนา

ความเป็นมา

อดีตป่าชาดหนา เป็นที่ทำเลเลี้ยงสัตว์ แหล่งหาอยู่หากินของชาวบ้านหลายหมู่บ้าน เช่น บ้านหนองแวง หนองไร่ คอกม้า ดอนขมิ้น ต่อมาชาวบ้านได้เข้าจับจอง ถางป่าทำเป็นที่นาจนสภาพป่าลดลงและทางราชการได้ออกเอกสารสิทธิ์ให้กับชาวบ้าน

ปี พ.ศ. 2535 ได้มีนายทุนจากจังหวัดกาฬสินธุ์ ขอนแก่น และนายทุนท้องถิ่น ได้มากว้านซื้อที่ดินจากชาวบ้าน เพื่อนำไปประกอบกิจการทำเกลือสินเธาว์ โดยช่วงแรกบอกชาวบ้านว่าจะก่อสร้างโรงงานน้ำปลา จะจ้างแรงงานชาวบ้านรายได้ขั้นต่ำรายละ 90 บาท จากนั้นนายทุนเหล่านั้นได้สูบน้ำเกลือใต้ดินเพื่อนำไปต้มเกลือ ยังบริเวณโรงต้มบ้านหนองแวงและขายให้กับโรงงานน้ำปลา โรงงานฟอกหนัง ในเขต อ.กมลาไสย จ.กาฬสินธุ์ และ จ.ขอนแก่น กระทั่งปี พ.ศ.2537 รัฐได้สั่งยกเลิกการประกอบการเกลือสินเธาว์ในพื้นที่บ้านหนองแวง ทำให้มีการขยายกิจการในพื้นที่ป่าชาดหนาในเวลาต่อมา

ลักษณะที่ตั้งและอาณาเขต

ป่าชาดหนามีลักษณะเป็นพื้นที่โนน ลาดเอียงลงไปด้านทิศเหนือ ทิศตะวันตก และทิศตะวันออก โดยมีพื้นที่ติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ	จรดที่นาบ้านหนองไร่
ทิศใต้	จรดโรงเรียนกันทรชัย
ทิศตะวันออก	จรดทุ่งนาบ้านคอกม้า (ทุ่งใหญ่)
ทิศตะวันตก	จรดทุ่งนาบ้านดอนขมิ้น และบ้านหนองแวง (ทุ่งมน)

จากสภาพดังกล่าว ทำให้การไหลของน้ำเค็มจากการต้มเกลือและสูบน้ำเกลือ ไหลเข้าสู่ทุ่งนาชาวบ้านได้ง่ายขึ้น อีกทั้งลักษณะของดินที่เป็นดินทรายปนกรวดยังทำให้การไหลของน้ำเค็มมีอัตราที่เร็วขึ้น

ปัญหาผลกระทบ

1.) ผลกระทบ ต่อระบบนิเวศน์และสิ่ง แวดล้อม ดินเค็ม จากการต้มเกลือและสูบน้ำเกลือของผู้ประกอบการ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2537 เป็นต้นมา พบว่า พื้นที่เกษตรกรรมของชาวบ้าน ได้รับผลกระทบอย่างหนัก โดยบริเวณ ที่นาของชาวบ้านจะมี **สาเกลือ** หรือ คราบเกลือ เกาะอยู่บนผิวดิน ก่อให้เกิดน้ำเค็ม และทำการผลิตไม่ได้ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543 เป็นต้นมา เช่น ที่นางบุญยัง

เมืองศรี ชาวบ้านหนองไร่ บนเนื้อที่กว่า 30 ไร่ ไม่สามารถที่จะทำการเกษตรได้เลย จากการศึกษาในระดับพื้นที่ พบว่า ที่นาชาวบ้านที่อยู่ในรัศมี 2 กิโลเมตร จากโรงต้มเกลือ จำนวน 41 ราย เนื้อที่ 559 ไร่ ผลผลิตทางการเกษตรจะลดลงจากเดิม เมื่อเทียบกับช่วงก่อนการต้มเกลือ โดยเฉพาะเมล็ดข้าวจะลีบ เม็ดข้าวไม่เต็ม โคนต้นข้าวจะมีคราบเกลือเกาะเมื่อน้ำลดลง นอกจากนี้ ยังมีผลกระทบต่อสัตว์น้ำ โดยมีปริมาณสัตว์น้ำลดลงมาก เช่น กรณี กุ้งในบริเวณบ่อสระนางบุญยัง เมืองศรี (ชุมหิน) จะมีสีน้ำตาลตัวเล็ก เนื่องจากมีความเข้มข้นของเกลือในน้ำมาก ต้นไม้ธรรมชาติแห้งตาย โดยเฉพาะในบริเวณใกล้แหล่งต้มเกลือ เนื่องจากทนต่อสภาพความเค็มไม่ได้

2.) ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ ผลสืบเนื่องจากการต้มเกลือและสูบน้ำเกลือทำให้ชาวบ้านไม่สามารถทำนาได้ และผลผลิตลดปริมาณลง ถ้าหากพิจารณาเฉพาะพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบในรัศมี 2 กิโลเมตรเนื้อที่ 559 ไร่ จากเดิมได้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 730 กิโลกรัม ปัจจุบันได้ผลผลิตเฉลี่ย (รวมที่ไม่ได้ทำนาด้วย) ไร่ละ 240 กิโลกรัมโดยคิดในราคา กิโลกรัมละ 6 บาท จะพบว่ารายได้ลดลงปีละ 1,619,646 บาท นอกจากนี้โดยวิธีการหาอยู่หากินของชาวบ้านที่ได้จากธรรมชาติ เช่น การหาปลาและสัตว์น้ำอื่น ๆ การเก็บหาไข่มดแดง ของป่า ฯลฯ สิ่งเหล่านี้ได้ลดจำนวนลงหรือสูญหายไป ทำให้ชาวบ้านต้องพึ่งปัจจัยการดำรงชีพ จากตลาดร้านค้าเป็นหลักซึ่งส่งผลต่อรายจ่ายในระดับครัวเรือนอย่างสำคัญ

ด้วยพื้นฐานปัญหาดังกล่าว ส่งผลให้คนในชุมชนต้องแสวงหาทางเลือกอาชีพอย่างอื่น เช่น การรับจ้างแรงงานในเมืองหลวง ในตัวเมือง การรับส่งขายเสื้อผ้าสำเร็จรูป รวมถึงการรับเกลือจากโรงต้มเกลือไปเร่ขาย ซึ่งสามารถทำได้สำหรับบุคคลที่มีรถยนต์ เป็นหลัก และการรับจ้างต้มเกลือให้กับเจ้าของกิจการ เป็นต้น

3.) ผลกระทบด้านสังคมและความสัมพันธ์ในชุมชน

การต้มเกลือทำให้เกิดความหวาดระแวง ขัดแย้งภายในชุมชน และระหว่างชุมชนกับหน่วยงานในระดับท้องถิ่น โดยชาวบ้านผู้เดือดร้อนได้มีการชุมนุมเรียกร้องต่อหน่วยงานระดับต่างๆ ทำให้ถูกเพ่งมองจากบุคคลหลายส่วน เช่น หน่วยงานราชการ / องค์การบริหารส่วนตำบล / บุคคลที่ไปรับจ้างต้มเกลือและรับเกลือไปขายบางคนว่าเป็นพวกหัวรุนแรง ถูกยุยงส่งเสริมจากบุคคลภายนอก ฯลฯ อีกทั้ง เมื่อกลุ่มผู้เดือดร้อนได้จัดเวทีรณรงค์ติดตามปัญหา กลุ่มดังกล่าวข้างต้นจะจัดกิจกรรมขึ้นเพื่อดึงดูดสมาชิกในชุมชนออกมาจากชาวบ้าน ลักษณะดังกล่าว ได้ทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งจะส่งผลต่อความสัมพันธ์ที่ดีของชุมชนและการแก้ไขปัญหาของชาวบ้านในอนาคต

สถานการณ์การประกอบกิจการเกลือสินเธาว์ในปัจจุบัน

จากข้อมูลการขึ้นทะเบียนโรงงานผลิตเกลือสินเธาว์ของสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดมหาสารคาม พบว่ามีผู้ประกอบการจำนวนทั้งสิ้น 23 ราย จำแนกเป็นประกอบการต้มเกลือจำนวน 16 ราย จำนวนเตา 101 เตา ชุดเจาะบ่อน้ำเกลือ จำนวน 7 ราย บ่อน้ำเกลือ 7 บ่อ อย่างไรก็ตามจากการสังเกตการณ์ของชาวบ้านในระดับพื้นที่ พบว่าผู้ประกอบการได้มีการต้มเกลือเกินปริมาณที่ได้รับอนุญาตจากกระทรวงอุตสาหกรรม โดยชาวบ้านได้ประมาณการว่ามีจำนวนเตาต้มเกลือไม่ต่ำกว่า 200 เตา (สังเกตจากจำนวนปล่องควัน)

เกี่ยวกับหลักเกณฑ์ และเงื่อนไขในการประกอบกิจการเกลือสินเธาว์ จะสามารถทำได้ในช่วง 6 เดือน หลังฤดูการผลิต (ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม -31 มีนาคม ของทุกปี) ซึ่งผู้ประกอบการจะมีการต้มเกลือตลอด 24 ชั่วโมง โดยใช้เกลือเป็นเชื้อเพลิง แต่อย่างไรก็ตาม มีผู้ประกอบการหลายรายได้ละเมิดข้อตกลงดังกล่าว โดยมีการลักลอบต้มเกลือในช่วงเดือน เมษายน – กันยายน มาโดยตลอด (ในช่วงดังกล่าวเป็นช่วงหน้าฝนและฤดูกาลทำนาของชาวบ้าน ซึ่งจะก่อผลกระทบอย่างรุนแรงหากมีการประกอบการ)

สำหรับการป้องกันแก้ไขปัญหามลกระทบสิ่งแวดล้อม หน่วยงานราชการได้มีการกำหนดมาตรการ ดังต่อไปนี้ (รายงานการประชุมคณะกรรมการตรวจสอบน้ำท่วมที่ได้รับผลกระทบจากโรงงานประกอบกิจการเกลือสินเธาว์ ครั้งที่ 1/2545 วันที่ 19 พฤศจิกายน 2545)

1. ให้ผู้ประกอบการทุกรายจัดทำระบบประปา น้ำจืดไว้ใช้ในการลดซี้เถ้าเกลือเพื่อดับไฟ ป้องกันไม่ให้เกลือมีความเค็ม
2. ให้สร้างบ่อกองกักน้ำล้างกระทะ
3. ให้สร้างโรงเก็บตะกั่วเกลือ
4. ห้ามกองซี้เถ้าเกลือในบริเวณโรงงานหากจะกองในบริเวณโรงงานต้องดัน ดินให้ สูงเป็นแอ่ง เพื่อกองซี้เถ้าเกลือ ห้ามสูงกว่าระดับพื้นดิน
5. ให้สร้างคันดินล้อมรอบบริเวณโรงงานสูงไม่น้อยกว่า 1.00 เมตร พร้อมมีบ่อบักน้ำล้างกระทะ
6. ให้เจาะบ่อบาดาลอัดน้ำเค็มลงชั้นน้ำเกลือใต้ดิน

อย่างไรก็ตาม จากการพูดคุยบอกเล่าจากชาวบ้านในพื้นที่พบว่า ตลอดระยะเวลา 8 ปี ที่ผ่านมา มาตรการป้องกันปัญหามลกระทบสิ่งแวดล้อมดังกล่าวไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างสิ้นเชิง โดยมีข้อสังเกตดังต่อไปนี้

1. มาตรการทั้ง 6 ข้อ เป็นเพียงเครื่องมือชนิดหนึ่งในการยับยั้งผลกระทบที่เกิดขึ้นมาก่อนแล้วค่อยดำเนินการอีกทั้งไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. กลไกในการติดตาม เฝ้าระวังผลกระทบขาดองค์ประกอบของฝ่ายผู้เดือดร้อนจะมีเฉพาะหน่วยงานราชการกับผู้ประกอบการเท่านั้น อีกทั้งเป็นกลไกที่พิกลพิการ ไม่สามารถแก้ไข ปัญหา หรือตรวจสอบความผิดพลาดของผู้ประกอบการได้

3. มีการฝ่าฝืน และละเมิดเงื่อนไขของผู้ประกอบการในด้านต่างๆ เช่น ไม่ดำเนินการตาม คำสั่งให้ปรับปรุงแก้ไขโรงงาน ฝ่าฝืนเงื่อนไขการอนุญาตสำหรับโรงงานทำเกลือสินเธาว์โดยวิธี การต้ม และสูบน้ำหรือน้ำเกลือขึ้นมาจากใต้ดิน โดยเฉพาะการประกอบการในช่วงฤดูการผลิต

4. มาตรการดังกล่าวไม่ได้กำหนดบนพื้นฐานข้อเท็จจริงจากพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบแต่ เป็นบรรทัดฐานที่รัฐบังคับใช้ทั่วประเทศ ซึ่งเป็นเกณฑ์ที่ตายตัวและหากผู้ประกอบการสามารถ ดำเนินการได้ถือเป็นความชอบธรรมในการต้มเกลือต่อไปได้ ในขณะที่ผลกระทบยังเกิดขึ้นอยู่ เหมือนเดิม

พัฒนาการและความก้าวหน้าในการติดตามปัญหา

ภายหลังจากการประกอบกิจการต้มเกลือและสูบน้ำเกลือใต้ดินในพื้นที่อำเภอกันทรวิชัย ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2534 เป็นต้นมาได้ก่อผลกระทบและเกิดความขัดแย้งต่อชุมชนในแทบทุกด้าน ซึ่งนำมาสู่การเรียกร้องของผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนมาตลอด โดยวิธีการยื่นหนังสือต่อหน่วยงาน รัฐที่เกี่ยวข้อง การชุมนุม การรณรงค์ต่อต้าน ฯลฯ โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับการพัฒนาการและ ผลการดำเนินการแก้ไขปัญหาดังต่อไปนี้

1.) **เดือนเมษายน 2535** ชาวบ้านหนองแวงตำบลโคกพระ ได้ยื่นหนังสือร้องเรียนต่อ นายอำเภอกันทรวิชัยเกี่ยวกับความเดือดร้อนจากการประกอบกิจการต้มเกลือและสูบน้ำเกลือ บริเวณพื้นที่หมู่ 4 จากนั้นนายอำเภอกันทรวิชัยได้เชิญประชุมเพื่อรับทราบปัญหาข้อเท็จจริง ใน วันที่ 11 พฤษภาคม 2535 โดยมีผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเข้าร่วมประชุม

2.) **วันที่ 4 มีนาคม 2536** ชาวบ้านโคกพระได้รวมตัวร้องเรียนต่อผู้ว่าราชการจังหวัด มหาสารคาม และ วันที่ 5 มีนาคม 2536 ผู้ว่าราชการได้เข้าตรวจสอบโรงงานพบว่า การประกอบ การดำเนินการไม่ถูกต้องตามเงื่อนไข จึงให้พักใบอนุญาตไว้ก่อน อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบการยัง สูบน้ำเกลือและต้มเกลืออยู่ต่อไป ทำให้ชาวบ้านได้ยื่นหนังสือร้องเรียนต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวง มหาดไทย (ตามหนังสือชมรมผู้พิทักษ์สิ่งแวดล้อม อำเภอกันทรวิชัย ด่วนมาก ที่ พิเศษ/2536 ลงวันที่ 8 มีนาคม 2536) เพื่อขอให้ตั้งกรรมการสอบสวนลงโทษทางวินัยเจ้าหน้าที่อุตสาหกรรม จังหวัดมหาสารคาม ออกนอกพื้นที่ พร้อมกันนี้ ได้ส่งหนังสือร้องเรียนต่อนายกรัฐมนตรีและ กระทรวงอุตสาหกรรมอีกฉบับหนึ่งด้วย

3.) วันที่ 11 มีนาคม 2536 สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดมหาสารคาม มีหนังสือ ที่ ม.ค 0029/124 ลงวันที่ 11 มีนาคม 2536 ถึงผู้ประกอบการจำนวน 6 ราย เรื่อง ขอให้แก้ไขปรับปรุงโรงงาน โดยระหว่างการปรับปรุงได้สั่งให้หยุดประกอบกิจการไว้ก่อน

4.) วันที่ 31 มีนาคม 2536 นายสมคิด แทนวัฒนกุล ผู้ช่วยอุตสาหกรรมจังหวัดมหาสารคามรักษาราชการแทนอุตสาหกรรมจังหวัดมหาสารคาม มีหนังสือ ที่ มค 0029/187 ถึงนายอำเภอกันทรวิชัยกรณีการปรับปรุงแก้ไขโรงงานที่สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดได้มีคำสั่งให้ดำเนินการปรับปรุงและหยุดประกอบกิจการไว้ก่อน จากนั้นสำนักงานได้มีคำสั่งให้ นายวรรัช จำปามูล เจ้าหน้าที่วิศวกร 5 เข้าตรวจสอบโรงงานและรายงานว่าผู้ประกอบการทั้ง 6 ราย ได้แก้ไขปรับปรุงโรงงานเสร็จเรียบร้อยแล้ว สำนักงานจึงได้ให้ประกอบกิจการต่อไปได้ ตั้งแต่วันที่ 31 มีนาคม 2536 เป็นต้นไป ต่อมาชมรมพิทักษ์สิ่งแวดล้อมอำเภอกันทรวิชัยได้ทำหนังสือร้องเรียนต่อนาย วัฒนา จัตรานุสรณ์ สมาชิกสภาจังหวัดมหาสารคาม กรณีอนุญาตให้ประกอบกิจการต่อไปได้โดยอ้างถึงการตรวจสอบพื้นที่ของ นายวรรัช จำปามูล ที่ไม่ได้มีความเป็นกลางโดยไม่สอบถามความเดือดร้อนจากชาวบ้านมีเฉพาะการพูดคุยกับผู้ประกอบการเท่านั้น อีกทั้งการตั้งโรงงานได้กระพือต่อหลักเกณฑ์เงื่อนไขตาม พ.ร.บ.โรงงาน พ.ศ.2535 หลายด้าน

5.) วันที่ 31 กรกฎาคม 2537 ชมรมผู้พิทักษ์สิ่งแวดล้อมอำเภอกันทรวิชัย ได้ทำหนังสือติดตามการร้องเรียนต่อเลขาธิการนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม และเกษตรอำเภอกันทรวิชัย เรื่อง ขอให้จัดส่งและตรวจสอบการประกอบการกิจการทำเกลือสินเธาว์ ซึ่งในวันที่ 7 ธันวาคม 2537 สำนักนายกรัฐมนตรีมีหนังสือด่วนมาก ที่ นร 1205/11684 ลงวันที่ ธันวาคม 2537 ถึง ผู้ว่าราชการจังหวัดมหาสารคาม เพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปัญหาความเดือดร้อนของชาวบ้าน หมู่ 4 ตำบลโคกพระ จากนั้นจังหวัดมหาสารคามได้รายงานผลการตรวจสอบต่อเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ว่าการดำเนินการของอุตสาหกรรมจังหวัดได้ดำเนินการตามกฎหมายระเบียบของราชการอย่างเคร่งครัดและปรับปรุงแก้ไขโรงงานได้ดำเนินการเรียบร้อยแล้ว และขอเสนอให้ยุติเรื่องได้แล้ว

6.) วันที่ 17 ตุลาคม 2537 นายเจษฎา พัทธราภิน ผู้อำนวยการโรงพยาบาลกันทรวิชัยได้มีหนังสือ ที่ มค 0028/1165 แจ้งผู้เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการตรวจสอบสุขภาพผู้ร้องเรียนการประกอบการต้มเกลือของราษฎร หมู่ 4 ต. โคกพระ ผลปรากฏว่า ราษฎรมารับการตรวจสุขภาพ 10 ราย พบว่ามีความผิดปกติ ป่วยเป็นคอหอยอักเสบ 2 ราย มีอาการเสียดา แสบจุก 3 ราย ที่เหลือผลการตรวจร่างกายปกติ

7.) วันที่ 19 มกราคม 2538 นาย อนันต์ ปลื้มสุด รองผู้ว่าราชการจังหวัด ปฏิบัติราชการแทนผู้ว่าราชการจังหวัดมหาสารคาม มีหนังสือที่ มค 0029/1097 ถึงนายอำเภอกันทรวิชัย

เกี่ยวกับการเรียกร้องของราษฎร กรณี การงดและให้ตรวจสอบกิจการทำเกลือสินเธาว์ต้มเกลือได้ภายในเดือน ตุลาคม – มีนาคม ของทุกปีเท่านั้น

8.) วันที่ 30 มีนาคม 2538 ชาวบ้านในเขตตำบลโคกพระ 6 หมู่บ้าน จำนวนประมาณ 100 คน ได้ชุมนุมติดตามผลการแก้ไขปัญหาที่ศาลากลางจังหวัดมหาสารคาม และมีการเจราร่วมกับนายประภา ยุวานนท์ ผู้ว่าราชการจังหวัดมหาสารคาม โดยมีข้อเรียกร้อง 3 ข้อ ได้แก่

1. ให้ยกเลิกการประกอบการเกลือสินเธาว์ในพื้นที่อำเภอกันทรวิชัยโดยเด็ดขาด
2. ให้ถอนใบอนุญาตการประกอบการทำเกลือในพื้นที่อำเภอกันทรวิชัยโดยเด็ดขาด

ขาด

3. ให้มีการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมและตรวจสุขภาพชาวบ้านผู้เดือดร้อน

ผลการเจรจาผู้ว่าราชการจังหวัดบอกว่าไม่มีอำนาจในการสั่งยกเลิกการประกอบการ และการปัญหายังไม่ได้เกิดขึ้นจึงไม่สามารถแก้ไขให้ได้ จากนั้นชาวบ้านได้เดินออกจากที่ประชุมเนื่องจากไม่พอใจในการชี้แจง ต่อมา วันที่ 5 เมษายน 2538 นายสนั่น บุญตะสีทา กำนันตำบลโคกพระได้แจ้งต่อชาวบ้านว่า นายประภา ยุวานนท์ ผู้ว่าราชการจังหวัดได้สั่งการให้ตนเองนำลายเซ็นชาวบ้านผู้เดือดร้อนพร้อมสภาพปัญหาความเดือดร้อนมายื่นต่อจังหวัดในวันที่ 10 เมษายน 2538 ที่ห้องประชุมอำเภอกันทรวิชัย เนื่องจากมีการประชุมประจำเดือนที่นั่น และวันที่ 10 เมษายน 2538 ชาวบ้านประมาณ 200 คน ได้ชุมนุมที่อำเภอกันทรวิชัย เพื่อยื่นหนังสือให้ผู้ว่าราชการจังหวัด ประสานงานผู้มีอำนาจเต็มลงมาแก้ไข ปรากฏว่าผู้ว่าราชการจังหวัดไม่ได้มาร่วมประชุมเพียงส่งนาย วิเชียร จันทรโณทัย ป้องกันจังหวัด และอุตสาหกรรมจังหวัดลงมาพบชาวบ้าน ทำให้เกิดความไม่พอใจ ชาวบ้านจึงเดินทางไปยังศาลากลางจังหวัด ซึ่งผู้ว่าได้เข้าร่วมชี้แจงกับชาวบ้านว่ายังไม่ได้รับหนังสือที่ส่งการไปผ่านกำนันตำบลโคกพระ ดังนั้นให้จัดส่งมาใหม่โดยไม่ต้องผ่านนายอำเภอกับกำนัน จากนั้นตนจะประสานรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม เพื่อตั้งกรรมการพิจารณาปัญหาดังกล่าวต่อไป

ต่อมา พื้นที่ประกอบการบริเวณหนองแวง หมู่ 4 ต.โคกพระ ได้ยกเลิกและผู้ประกอบการได้ย้ายฐานการผลิตมาที่บริเวณป่าขาดหนา ซึ่งเป็นพื้นที่การสูบเกลือใต้ดิน มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2534 และมีสภาพพื้นที่เป็นที่โนนสูงลาดเอียงลงมาบริเวณที่นาชาวบ้านหนองไร่ คอกม้า โนนคือ ลุมพุก หนองแวง ดอนขมิ้น เป็นต้น ทำให้เกิดการรวมตัวของชาวบ้านเพื่อให้มีการยกเลิกประกอบการใน บริเวณดังกล่าว แต่การดำเนินการของรัฐไม่มีความก้าวหน้าแต่ประการใด

ช่วงปี พ.ศ. 2540 ชาวบ้านเริ่มพบว่าดินและน้ำในพื้นที่ทำการ เกษตรมีความเค็ม ปลาตาย ต้นไม้และหญ้ารากเน่า

ในช่วงปี 2542-2543 ชาวบ้านได้เข้าพบนายอำเภอเพื่อหามาตรการในการแก้ไขปัญหา และได้มีคำสั่งจากอุตสาหกรรมจังหวัดให้ผู้ประกอบการปิดการต้มเกลือสินเธาว์หยุดประกอบการในช่วงฤดูฝน (เมษายน-ตุลาคม ของทุกปี) แต่มีการละเมิดมาตลอด

9.) วันที่ 23 กรกฎาคม 2545 นายเนตรสุเทพ สุ่มมาตย์ ปลัดอำเภอรักษาราชการแทนนายอำเภอ กันทรวิชัยมีหนังสือ (วิทยุราชการ) ด่วนที่สุดที่ มค. 0518 /64 ถึงผู้ว่าราชการจังหวัดมหาสารคามเกี่ยวกับการประชุมของผู้ประกอบการประชาชนผู้เดือดร้อนจากปัญหาดินเค็มจำนวนประมาณ 150 คนและหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ในที่ประชุมชาวบ้านได้แสดงความเห็นต้องการให้ยกเลิกการประกอบการต้มน้ำเกลือและสูบน้ำเกลือได้ดินแต่ไม่สามารถหาข้อยุติได้และชาวบ้านได้เดินออกจากที่ประชุมในส่วนตัวแทนราชการได้กำชับให้ผู้ประกอบการหาทางแก้ไขปัญหาโดยเร็วและไม่มีการต้มเกลือในระยะที่กำหนดห้ามในใบอนุญาตอย่างเด็ดขาด

10.) วันที่ 31 กรกฎาคม 2545 นายกำจร พุ่มขจรกุล อุตสาหกรรมจังหวัดมหาสารคาม มีหนังสือ ที่มค 0031 (1)/571,572,573,574,575,576,577,578,579, ถึงผู้ประกอบการต้มเกลือและสูบน้ำเกลือได้ดิน ปรับปรุงขจัดน้ำทิ้ง โดยระยะเร่งด่วนให้เสริมคันบ่อ ขจัดน้ำทิ้งไม่ให้น้ำเกลือซึมเข้าที่นาของราษฎรให้แล้วเสร็จภายใน วันที่ 10 สิงหาคม 2545 ระยะยาวให้บ่อเจาะบาดาล เพื่ออัดน้ำทิ้งกลับเข้าสู่แหล่งน้ำเกลือได้ดินให้แล้วเสร็จภายในวันที่ 30 กันยายน 2545

11.) วันที่ 18 กันยายน 2545 นายเนตรสุเทพ สุ่มมาตย์ ปลัดอำเภอรักษาราชการแทนนายอำเภอกันทรวิชัย มีหนังสือ มค 0518/5061 ถึงผู้ว่าราชการจังหวัดมหาสารคาม เรื่อง รายงานความเดือดร้อนของราษฎรจากการสำรวจข้อมูลราษฎรที่ได้รับความเดือดร้อนขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกพระ ดังนี้

1.) บ้านลุมพุก หมู่ 5 ราษฎรได้รับความเดือดร้อน 71 ครอบครัว ที่ทำกินทั้งหมด 717 ไร่ ได้รับความเสียหาย 401 ไร่ ประมาณค่าความเสียหาย 2,280,000 บาท

2.) บ้านโนนค้อ หมู่ 6 ราษฎรได้รับความเดือดร้อน 35 ครอบครัว ที่ทำกินทั้งหมด 393 ไร่ ได้รับความเสียหาย 373 ไร่ ประมาณค่าความเสียหาย 2,832,500 บาท

3.) บ้านหนองไร่ หมู่ 7 ราษฎรที่ได้รับความเดือดร้อน 60 ครอบครัว ที่ทำกินทั้งหมด 718 ไร่ ได้รับความเสียหาย 466 ไร่ ประมาณค่าความเสียหาย 2,092,500 บาท

4.) บ้านคอกม้า หมู่ 8 ราษฎรที่ได้รับความเดือดร้อน 18 ครอบครัว ที่ทำกินทั้งหมด 166 ไร่ ได้รับความเสียหาย 133 ไร่ ประมาณค่าความเสียหาย 2,130,000 บาท

5.) บ้านคอกม้า หมู่ 15 ราษฎรที่ได้รับความเดือดร้อน 72 ครอบครัว ที่ทำกินทั้งหมด 960 ไร่ ได้รับความเสียหาย 732 ไร่ ประมาณค่าความเสียหาย 13,713,700 บาท

รวมราษฎรที่ได้รับฯความเดือดร้อน 256 ครอบครัว ที่ทำกินทั้งหมด 3,032 ไร่ ที่ทำกินที่ได้รับผลกระทบและเสียหาย 2,096 ไร่ ประมาณค่าความเสีย ทั้งสิ้น 23,057,700 บาท

12.) วันที่ 31 ตุลาคม 2545 ชาวบ้านผู้ได้รับความเดือดร้อน จำนวนประมาณ 150 คนเดินทางไปศาลากลางจังหวัดมหาสารคาม เพื่อเจรจากับผู้ว่าราชการจังหวัด ผลปรากฏว่า นาย ประณิต บุญมี รองผู้ว่าราชการจังหวัด พร้อมกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายอุตสาหกรรมพื้นฐานได้เข้าร่วม ประชุมกับชาวบ้านและร่วมลงพื้นที่ ซึ่งชาวบ้านมีข้อเสนอให้ดำเนินการปิดโรงต้มเกลือและสูบน้ำ เกลือถาวร แต่หัวหน้าฝ่ายอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ (นายอภิรักษ์ โกมา สติธย์) ชี้แจงว่าการสั่งปิดกิจการต้องเกิดความเสียหายต่อหน้าต่อตา กรมอุตสาหกรรม พื้นฐานจึงจะสามารถสั่งให้ทำการปรับปรุงแก้ไข หากได้รับคำชี้แจงยังเพิกเฉย จึงมี อำนาจยกเลิกใบอนุญาตและสั่งปิดกิจการได้ ส่วนผู้ว่าราชการจังหวัดได้ชี้แจงภายหลังการดู ลงพื้นที่ไม่ว่าต้องการให้ผลกระทบขยายพื้นที่มากไปกว่านี้และสั่งให้อุตสาหกรรมจังหวัดสรุปข้อมูล ความเสียหาย การประกอบการและความก้าวหน้าในการปรับปรุงแก้ไขโรงงาน ภายในวันที่ 4 พฤศจิกายน 2545

13.) วันที่ 19 พฤศจิกายน 2545 ประชุมคณะกรรมการตรวจสอบนาข้าวที่ได้รับผล กระทบจากโรงงานประกอบกิจการเกลือสินเธาว์ ครั้งที่ 1 /2545 ณ ห้องประชุมสำนักงานอุตสาหกรรม จังหวัดมหาสารคาม สาระของการประชุม นาย ศิลป์ พรหมอม ตัวแทนสถานีพัฒนาที่ดิน จังหวัดมหาสารคาม ได้รายงานผลการออกเก็บตัวอย่างดินและน้ำในวันที่ 11 พฤศจิกายน 2545 จากจุดเก็บตัวอย่างจากนาชาวบ้าน จำนวน 7 แปลง พบว่าผลการวิเคราะห์การนำไฟฟ้าของตัว อย่างดิน ในจุดที่ 1-6 อยู่ในระดับเค็มเล็กน้อยซึ่งมีผลต่อการให้ผลผลิตของพืชหลายชนิด ส่วนจุดที่ 7 (แปลงที่ไม่กระทบ) อยู่ในระดับไม่เค็ม ความเค็มของตัวอย่างน้ำพบว่าจุดที่ 1-5 มีความเค็มสูง มากไม่เหมาะแก่การชลประทาน ส่วนจุดที่ 7 ความเค็มของน้ำอยู่ในระดับสูงใช้ไม่ได้กับดินที่ไม่มีการระบายน้ำ ผลสรุปว่าตัวอย่างดินและน้ำที่ได้จากการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นผลกระทบต่อ นา ข้าวเกษตรกรจากการประกอบกิจการเกลือสินเธาว์

ขณะเดียวกันอุตสาหกรรมจังหวัดได้รายงานเกี่ยวกับการแก้ไขปรับปรุงแก้ไขโรงงาน ตามที่ได้มีการประชุมผู้ประกอบการในวันที่ 6 พฤศจิกายน 2545 จำนวน 6 ข้อ มีผู้ประกอบการ ที่ดำเนินการแล้วเข้าข่ายมาตรการทั้ง 6 ข้อ คือ นายสมพงษ์ ประเสริฐสังข์

นอกจากนี้ ที่ประชุมยังได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการมาตรการแก้ไข ปัญหา 6 ข้อ ว่ามีประสิทธิภาพหรือไม่ เพียงใด ตามสภาพพื้นที่และความเอาจริงเอาจังของผู้ ประกอบการแต่ละคน รวมถึงช่องทางการปิดกิจการ หากมีการฝ่าฝืนคำสั่งโดยใช้อำนาจตาม พ.ร. บ.โรงงาน พ.ศ. 2535 มาตรา 39 ซึ่งคำสั่งหยุดประกอบกิจการเป็นอำนาจของผู้ว่าราชการจังหวัด และคำสั่งเพิกถอนใบอนุญาตเป็นอำนาจของปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม

14.) วันที่ 22 พฤศจิกายน 2545 นายกำจร พุ่มขีร์กุล อุตสาหกรรมจังหวัดมหาสารคาม ได้ มีหนังสือที่ มค 0034 (2) / 906,907,908,909,910,911 ,912,913,914 ,915,916,917,918,919 ลงวันที่ 22 พฤศจิกายน 2545 ถึงผู้ประกอบการจำนวน 14 ราย เรื่อง ให้ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขโรงงานตามมาตรการทั้ง 6 ข้อ โดยให้ดำเนินการให้แล้วเสร็จ ภายใน 60 วัน

15.) วันที่ 28 มีนาคม 2546 ชาวบ้านผู้ได้รับความเดือดร้อนได้จัดเวทีแลกเปลี่ยนทิศทางการแก้ไขปัญหาผลกระทบจากการประกอบการเกลือสินเธาว์ ณ วัดบ้านหนองไร่ โดยมีปลัดอำเภอกันทรวิชัย หัวหน้าฝ่ายอุตสาหกรรมพื้นฐาน และการเหมืองแร่ และ สวป. สภอ. กันทรวิชัย เข้าร่วมประชุม ทั้งนี้ชาวบ้านได้เสนอต่อเวที ให้มีการยกเลิกการประกอบกิจการต้มเกลือและสูบน้ำเกลืออย่างถาวร โดยเฉพาะในช่วงเดือน เมษายน – ตุลาคม ต้องหยุดดำเนินการตามเงื่อนไข (ตามหนังสืออนุญาตประกอบการ) ซึ่งหัวหน้าฝ่ายอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ได้เข้าชี้แจงว่ากรณีหยุดในช่วง 6 เดือน ถือเป็นเงื่อนไขที่ต้องดำเนินการอยู่แล้ว พร้อมกันนี้ชาวบ้านได้เสนอกลไกการติดตามปัญหาร่วมระหว่างรัฐกับประชาชนโดยให้หัวหน้าฝ่าย เป็นผู้จัดทำร่างหนังสือคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการติดตามพิจารณาาร่วมกันแต่ไม่มีความก้าวหน้าในเรื่องดังกล่าว

16.) วันที่ 5 เมษายน 2546 ตัวแทนชาวบ้านประมาณ 200 คน ได้เข้ายื่นหนังสือต่อนายกรัฐมนตรี ณ ศาลากลางจังหวัดมหาสารคาม โดยเสนอให้พิจารณายกเลิกการประกอบกิจการทำเกลือสินเธาว์อย่างถาวร

17.) วันที่ 4 กรกฎาคม 2546 ตัวแทนจากกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เจ้าหน้าที่จากกรมทรัพยากรธรณี และตัวแทนกรมส่งเสริมสิ่งแวดล้อม ลงพื้นที่เพื่อตรวจสอบและรับฟังข้อเสนอล้างพื้นที่จริงของชาวบ้านรวมถึงสำรวจพื้นที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่กระจายของดินเค็มทั้งพื้นที่ประกอบการเกษตรของชาวบ้านรอบโรงงานประกอบการ

18.) วันที่ 25 มกราคม 2547 ตัวแทนคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ลงพื้นที่เพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริงของพื้นที่ได้รับผลกระทบและการละเมิดข้อตกลงในการประกอบการเกลือสินเธาว์

สถานการณ์ปัจจุบัน

ผู้ประกอบการยังดำเนินการประกอบการต้มเกลือและสูบน้ำเกลือเช่นเดิมประกอบกับกระทรวงอุตสาหกรรมสนับสนุนงบประมาณจำนวน 3,000,000 บาท ในการป้องกันการแพร่กระจายของดินเค็มโดยสร้างคันคูล้อมรอบโรงงานซึ่งเป็นการสร้างมาตรการเพื่อส่งเสริมให้ผู้ประกอบการสามารถดำเนินการต่อไปได้

ข้อเสนอเพื่อพิจารณา

- 1.) ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดมหาสารคาม มีหนังสือสั่งการให้ผู้ประกอบการทุกรายหยุดประกอบการทำเกลือสินเธาว์ทันที
- 2.) ให้ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม มีหนังสือคำสั่งให้เพิกถอนใบอนุญาตผู้ประกอบการกิจการทำเกลือสินเธาว์ในบริเวณพื้นที่ป่าชายหาดหนา ภายใน 10 วัน นับจากวันที่ 4 กรกฎาคม 2546 เป็นต้นไป

6.) ปัญหากรณีพิพาทที่ดินสาธารณประโยชน์ “ดอนฮังเกลือ” (ที่ทำเลเลี้ยงสัตว์ดอนฮังเกลือ) ตำบลบึงเกลือ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

1. ข้อเรียกร้อง

สมัชชาคนจนได้เรียกร้องให้ทางราชการเพิกถอนที่ดินสาธารณประโยชน์ “ดอนฮังเกลือ” และออกหนังสือเอกสารสิทธิในที่ดินให้ (เป็นปัญหาใหม่โดยเสนอในคราวประชุมคณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหาสมัชชาคนจน กรณีเกี่ยวกับที่ดินสาธารณประโยชน์ ครั้งที่ 1/2544 เมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม 2544 ณ ห้องประชุม 2 กระทรวงมหาดไทย)

2. ความเป็นมาของปัญหา เรื่องเดิม

2.1 หลวงปู่วัน วัดน้ำจันน้อย หมู่ที่ 9 ต. บึงเกลือ อ. เสลภูมิ จ. ร้อยเอ็ด ได้ให้ข้อมูลความเป็นมาของดอนฮังเกลือ ว่า เดิมในช่วงปี พ.ศ. 2472 บิดาของท่าน คือ นายกำน ยานยนต์ และมารดา คือ นางวาน ยานยนต์ ได้พาครอบครัวเข้าจับจองครอบครองและทำประโยชน์ในพื้นที่ดอนฮังเกลือ การปลูกบ้านและทำสวน พร้อมกับครอบครัวอื่นๆ อีกจำนวน 8 ครอบครัว ใน 3 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 6 , 7, 9, ของตำบลเมืองไพรในขณะนั้นประกอบด้วย

- 1.) ครอบครัวนายกำน ยานยนต์ (ปัจจุบันเสียชีวิตแล้ว)
- 2.) ครอบครัวนายมีม นางตรี ไปร่งเมืองไพร
(ปัจจุบันเสียชีวิต ผู้สืบทอดสิทธิ์คือ นายบุญ ชันทองคำ)
- 3.) ครอบครัวนายชู นางน้อย แสงหา (ปัจจุบันเสียชีวิตแล้ว)
- 4.) ครอบครัวนายบุตร นางน้อย ฤชาบุตร
(ปัจจุบันเสียชีวิตแล้ว ผู้สืบทอดสิทธิ์คือ นายผั่น เสพทอง)
- 5.) ครอบครัวนายฮ้อย นางคำ จำนงักดี
(ปัจจุบันเสียชีวิตแล้ว ผู้สืบทอดสิทธิ์คือ นายบัวพันธ์ สุสาคร)
- 6.) ครอบครัวนายลี นางพรม กุดเสน
(ปัจจุบันเสียชีวิตแล้ว ผู้สืบทอดสิทธิ์คือ นายแพง วงศ์สุโท)
- 7.) ครอบครัวนายตัน นางมา สารูณา
(ปัจจุบันเสียชีวิตแล้ว ผู้สืบทอดสิทธิ์คือ นายสา สารูณา)
- 8.) ครอบครัวนายมา นางดิ่ง (ไม่ทราบนามสกุล)

2.2 ที่สาธารณประโยชน์ “ดอนฮังเกลือ” ได้ขึ้นทะเบียนเป็นที่สาธารณประโยชน์ไว้รวมเนื้อที่ทั้งหมด 65-2-44 ไร่ เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2474 และได้ออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง (

นสล.) แล้ว เลขที่ 2319/2509 ลงวันที่ 17 ตุลาคม 2509 รวมเนื้อที่ 78-2-43.2 ไร่ เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินประเภทพลเมืองใช้ร่วมกัน เมื่อปี พ.ศ. 2510

2.3 มีราษฎรบ้านหัวคูใต้ บ้านบ่อแก บ้านนางเลา และบ้านน้ำจั้น ตำบลบึงเกลือ ประมาณ 30 ครัวเรือน ได้เข้าครอบครองทำประโยชน์มาตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2488 โดยปลูกพืชผักสวนครัวในช่วงระหว่างเดือนกันยายนถึงพฤษภาคมของทุกปี (สลับกับการทำนา)

2.4 พ.ศ. 2535 ส่วนราชการได้แบ่งเขตการปกครองจากตำบลเมืองไพร มาเป็นตำบลบึงเกลือ เจ้าหน้าที่ที่ดิน อำเภอเสลภูมิ ได้ขับไล่ชาวบ้านออกจากพื้นที่ ด้วยวิธีการต่าง ๆ และในเดือน ตุลาคม 2539 ชาวบ้านได้ขอตรวจสอบเอกสารการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง (นสล.) แต่เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องไม่ยินยอม

2.5 ต่อมาในปี พ.ศ.2539 องค์การบริหารส่วนตำบลบึงเกลือ มีความประสงค์ใช้ประโยชน์ในที่ดินสาธารณประโยชน์ “ดอนฮังเกลือ” เพื่อก่อสร้างสนามกีฬาากลาง โดยมีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยที่ส่งเสริมบึงเกลือเป็นสถานที่ท่องเที่ยว จึงได้ดำเนินการให้ผู้ครอบครองทำประโยชน์ในที่ดินสาธารณประโยชน์ ดอนฮังเกลือ ออกจากพื้นที่ แต่มีราษฎร จำนวน 12 ราย ไม่ยินยอม (กลุ่มสมัชชาคนจน) อำเภอเสลภูมิ จึงได้มีประกาศฉบับลงวันที่ 14 กรกฎาคม 2542 ให้ผู้บุกรุกออกจากที่ดินสาธารณประโยชน์ จนกระทั่งมีกรณีเรียกร้องเกิดขึ้น

3. การดำเนินการ/ผลการแก้ไขปัญหา

3.1 การประชุมคณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหาของสมัชชาคนจน ครั้งที่ 1/2544 เมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม 2544 ผู้แทนจังหวัดร้อยเอ็ดแจ้งว่า กรณีที่ดินสาธารณประโยชน์ดอนฮังเกลือ เป็นปัญหาที่สมัชชาคนจนเข้ามาใหม่ และเพิ่งได้รับรายชื่อของตัวแทนสมัชชาคนจน จังหวัดจะได้ดำเนินการแต่งตั้งคณะ-อนุกรรมการแก้ไขปัญหาที่ดินระดับจังหวัดต่อไป

3.2 จังหวัดร้อยเอ็ดมีคำสั่งที่ 1879/2544 ลงวันที่ 3 กรกฎาคม 2544 แต่งตั้งคณะกรรมการแก้ไขปัญหาที่ดินของสมัชชาคนจน ที่ดินสาธารณประโยชน์ “ดอนฮังเกลือ” และจังหวัดได้จัดประชุมคณะ-กรรมการ เมื่อวันที่ 21 สิงหาคม 2544 มีมติให้ดำเนินการ ดังนี้

(1) ปัญหาที่ดินสาธารณประโยชน์ “ดอนฮังเกลือ” เป็นปัญหาใหม่และเป็นที่สาธารณประโยชน์ ที่ได้มีการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงแล้ว เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นยังมิได้มีการรังวัดตรวจสอบแต่อย่างใด ดังนั้นเพื่อให้การพิจารณาเป็นไปด้วยความรอบคอบ และเกิดความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย เห็นควร

- จัดให้มีการรังวัดตรวจสอบหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง ให้อำเภอเสลภูมิ ยื่นคำขอตามระเบียบ โดยใช้งบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบลบึงเกลือ (ตามระเบียบ

กระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นที่สาธารณสมบัติของแผ่นดิน พ.ศ.2544) เพื่อจัดทำรูปแบบที่ทางกายภาพทราบอาณาเขตเนื้อที่ จำนวนผู้ครอบครองเนื้อที่ของแต่ละรายและเนื้อที่คงเหลือ (ถ้ามี) ที่ไม่มีผู้บุกรุกพื้นที่สาธารณะ

- ดำเนินการสอบสวนสิทธิของราษฎรที่ครอบครองว่าได้ที่ดินมาตั้งแต่เมื่อใด มีหลักฐานอย่างไร ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่อย่างไร

(2) เพื่อให้ดำเนินการตามข้อ (1) เป็นไปด้วยความรวดเร็ว ก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่าง ภาคราชการและกลุ่มสมัชชาคนจน เห็นควรแต่งตั้งคณะทำงานระดับอำเภอประกอบด้วย ปลัดอำเภอ ผู้ประสานงานตำบลบึงเกลือ เป็นประธาน ข้าราชการที่นายอำเภอเห็นสมควร และผู้แทนสมัชชาคนจน โดยให้มีหน้าที่ตรวจสอบรับรองความถูกต้อง ผลการดำเนินการตามข้อ 1 ก่อนนำเสนอคณะกรรมการพิจารณา

3.3 จังหวัดร้อยเอ็ดได้มีคำสั่งที่ 2578/2544 ลงวันที่ 13 กันยายน 2544 แต่งตั้งคณะทำงานแก้ไขปัญหาที่ดินตามข้อเรียกร้องของสมัชชาคนจน

3.4 การประชุมคณะกรรมการแก้ไขปัญหาของสมัชชาคนจนฯ ครั้งที่ 3/2544 เมื่อวันที่ 14 กันยายน 2544 ผู้แทนจังหวัดร้อยเอ็ดแจ้งว่า ปัญหาที่สาธารณประโยชน์ดอนฮ้างเกลือกอยู่ระหว่างการ ดำเนินการตามมติที่ประชุมคณะกรรมการแก้ไขปัญหาที่ดินของสมัชชาคนจนระดับจังหวัด ที่ประชุมจึงมีมติให้จังหวัดเร่งรัดดำเนินการให้แล้วเสร็จโดยเร็ว

3.5 การประชุมคณะกรรมการแก้ไขปัญหาของสมัชชาคนจนฯ ครั้งที่ 5/2544 เมื่อวันที่ 24 ธันวาคม 2544 ผู้แทนจังหวัดร้อยเอ็ดแจ้งว่า จังหวัดได้แต่งตั้งคณะกรรมการออกไปตรวจสอบพื้นที่แล้ว ซึ่งจะดำเนินการออกไป ในวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2545

3.6 หนังสือจังหวัดร้อยเอ็ด ด่วนที่สุด ที่ รอ 0022/17238 ลงวันที่ 22 สิงหาคม 2545 แจ้งว่า คณะทำงานแก้ไขปัญหาในระดับอำเภอ ได้มีการรังวัดสอบเขตหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง เลขที่ 2319/2509 แปลง “ที่ทำเลเลี้ยงสัตว์ดอนฮ้างเกลือก” ปรากฏว่า ได้รูปแบบที่และเนื้อที่เท่าเดิม 78-2-43.5 ไร่ มีผู้บุกรุก 34 ราย 45 แปลง เนื้อที่ 31-2-74 ไร่ คณะทำงานได้สอบสวนสิทธิผู้บุกรุกทั้ง 34 ราย แล้ว สรุปได้ว่า ผู้บุกรุกทั้งหมดไม่มีเอกสารสิทธิในที่ดินแต่อย่างใด มีแต่เพียงการให้ปากคำว่าได้ครอบครองมาตั้งแต่เมื่อใดเท่านั้นและผู้บุกรุกมีที่ทำกินเป็นของตนเองอยู่แล้ว ไม่มีฐานะยากจนตามข้อเรียกร้อง โดยอำเภอเสลภูมิเห็นว่าผู้บุกรุกทั้งหมด ได้เข้าครอบครองทำประโยชน์ในที่ดินสาธารณประโยชน์ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ควรแจ้งและดำเนินการให้ออกไปจากที่สาธารณประโยชน์ซึ่งจังหวัดจะนัดประชุมคณะกรรมการแก้ไขปัญหาในระดับจังหวัดพิจารณาหาแนวทางการแก้ไขปัญหาเรื่องนี้ต่อไป

3.7 ในการประชุมคณะกรรมการแก้ไขปัญหาของสมัชชาคนจน กรณีปัญหาเกี่ยวกับที่สาธารณ-ประโยชน์ ครั้งที่ 4/2545 เมื่อวันที่ 6 กันยายน 2545 จังหวัดรายงานผลการสอบสวนข้อ

แท้จริงว่า การรังวัดตรวจสอบที่ดินสาธารณะแปลงนี้ ได้รูปแผนที่และเนื้อที่ 78-2-43.5 ไร่ คงเดิม ตรงกับหลักฐานหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง มีผู้บุกรุก 34 ราย 45 แปลง เนื้อที่ 31-2-74 ไร่ จังหวัดได้พิสูจน์สิทธิและทำแผนที่ ภายหลังแล้ว ผู้บุกรุกเข้าครอบครองที่ดินสาธารณะโดยไม่ชอบ ไม่ได้มีฐานะยากจน และมีที่ดินของตนเองอยู่แล้ว เห็นควรให้ผู้บุกรุกออกจากพื้นที่ ผู้แทนฝ่าย สหประชาชาติคัดค้านผลการพิสูจน์สิทธิและความเห็นของจังหวัด ว่าข้อเท็จจริงไม่ถูกต้องและยังไม่ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการ ฯ ของจังหวัด ฝ่ายเลขานุการ ฯ เสนอขอตรวจสอบการพิสูจน์สิทธิของ จังหวัดก่อน

มติที่ประชุม ให้จังหวัดร้อยเอ็ดส่งเรื่องการพิสูจน์สิทธิให้กรมที่ดินตรวจสอบ แล้วนำเสนอ คณะอนุกรรมการฯ

3.8 กรมที่ดินมีหนังสือ ด่วนมาก ที่ มท 0723.2/29926 ลงวันที่ 1 ตุลาคม 2545 แจ้งให้ จังหวัดร้อยเอ็ดส่งเรื่องการพิสูจน์สิทธิให้กรมที่ดินตรวจสอบ เพื่อนำเสนอคณะอนุกรรมการฯ พิจารณาต่อไป

3.9 หนังสือจังหวัดร้อยเอ็ด ด่วนมาก ที่ รอ 0022/34371 ลงวันที่ 16 ธันวาคม 2545 ได้ รายงานผลความคืบหน้าในการแก้ไขปัญหาว่า อยู่ระหว่างนัดประชุมคณะกรรมการแก้ไขปัญหา ระดับจังหวัด เพื่อพิจารณาหาแนวทางแก้ไขปัญหาเรื่องนี้ต่อไป

3.10 กรมที่ดินมีหนังสือ ด่วนที่สุด ที่ มท 0511.2/ว 5071 ลงวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2546 ให้ จังหวัดรายงานผลความคืบหน้าในการแก้ไขปัญหา

3.11 จังหวัดร้อยเอ็ดมีหนังสือ ด่วนที่สุด ที่ รอ 0022/3858 ลงวันที่ 6 มีนาคม 2546 แจ้ง ว่า คณะทำงานแก้ไขปัญหาที่ดินตามข้อเรียกร้องของกลุ่มสหประชาคนจน ได้ประชุมครั้งที่ 3/2545 เมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน 2545 ผลการประชุมไม่สามารถหาข้อยุติได้ เนื่องจากคณะทำงานฝ่าย ตัวแทนราชการ มีความเห็นว่า ควรมีการดำเนินการให้ผู้บุกรุกออกไปจากที่ดินสาธารณะประโยชน์ ฝ่ายตัวแทนสหประชาคนจนยืนยันว่าได้เข้าครอบครองที่ดินมานานแล้ว และมีความประสงค์อยากจะได้เอกสารสิทธิ์ และคณะทำงานดังกล่าวได้ร่วมกันสอบสวนสิทธิในที่ดินของผู้ครอบครอง จำนวน 28 ราย 38 แปลง

3.12 จังหวัดร้อยเอ็ดมีหนังสือ ที่ รอ 0022/7247 ลงวันที่ 20 เม.ย.46 แจ้งว่า คณะ กรรมการพิจารณาแก้ไขปัญหาที่ดินของสหประชาคนจน ได้ประชุมครั้งที่ 1/2546 เมื่อวันที่ 20 มีนาคม 2546 ผลการประชุมมีความเห็นเป็น 2 ฝ่าย ฝ่ายราชการอ้างเอกสารว่าเป็นที่สาธารณ ประโยชน์ ฝ่ายราษฎรผู้เรียกร้องอ้างว่า ได้ครอบครองทำประโยชน์ตั้งแต่ปู่ตายายและมีความ ประสงค์จะได้เอกสารสิทธิ์ ซึ่งที่ประชุมยังไม่มีมติว่าเป็นอย่างใด เนื่องจากฝ่ายสหประชาคนจน ต้องการนำผลนี้เสนอกรมที่ดินหรือคณะกรรมการระดับกระทรวงพิจารณาต่อไป

3.13 คณะกรรมการติดตามเร่งรัดการแก้ไขปัญหาที่ดินทำกินของราษฎรสมัชชาคนจน ครั้งที่ 1/2546 วันจันทร์ ที่ 2 มิถุนายน 2546 ณ ห้องประชุม 1 กระทรวงมหาดไทย มติที่ประชุม คือ

1.) การพิจารณาจับกุม ช่มชู้ และไล่ออกจากชุมชนซึ่งพื้นที่ทำกินและที่ตั้งหมู่บ้านซ้อนทับ กับที่สาธารณประโยชน์นั้นมีแนวทางการแก้ไขคือ ขอให้ราษฎรสามารถอยู่อาศัยและทำกินในที่ดิน ได้ตามวิถีปกติของชุมชน จนกว่าการแก้ไขปัญหาตามแนวทางร่วมกับรัฐบาลกับสมัชชาคนจนจะ ได้ข้อยุติ

2.) เห็นชอบในหลักการแต่งตั้งคณะกรรมการและคณะกรรมการระดับจังหวัด โดยมีหน้าที่คือ

- พิจารณาแก้ไขปัญหาที่ดินตามข้อเรียกร้องของสมัชชาคนจนให้เป็นที่ยุติในระดับจังหวัดแล้วรายงานกระทรวงมหาดไทยทราบ ภายในวันที่ 10 ของทุกเดือน โดยครั้งแรกให้รายงานผลการดำเนินงานภายใน 15 วัน นับแต่มีคำสั่ง

- เร่งรัดติดตามผลการดำเนินการของหน่วยงานราชการและผู้เกี่ยวข้อง เพื่อให้เป็นไปตามนโยบายในการแก้ไขปัญหาของกระทรวงและมติคณะกรรมการ

3.) มีอำนาจขอให้ส่วนราชการรัฐวิสาหกิจ หน่วยงานรัฐ และคณะกรรมการอื่นที่เกี่ยวข้องในระดับจังหวัด จัดส่งเอกสาร ข้อมูล ชี้แจงข้อเท็จจริง และผลการดำเนินการต่อคณะกรรมการได้ตามความจำเป็น

3.14 การประชุมคณะกรรมการติดตามเร่งรัดการแก้ไขปัญหาที่ดินของราษฎร ครั้งที่ 2/2546 วันที่ 7 กรกฎาคม 2546 ณ ห้องประชุม 1 กระทรวงมหาดไทย มีมติการประชุมให้คณะทำงานในส่วนกลางลงพื้นที่ปัญหาเพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริงแต่ไม่มีการดำเนินการใด ๆ (ไม่มีรายละเอียดการประชุม)

3.15 การประชุมคณะกรรมการติดตามเร่งรัดการแก้ไขปัญหาที่ดิน ของราษฎร ครั้งที่ 3/2546 วันที่ 29 ตุลาคม 2546 ณ กระทรวงมหาดไทย ที่ประชุมมีมติให้คณะกรรมการระดับจังหวัดเปิดเวทีเพื่อแก้ไขปัญหาในระดับพื้นที่โดยวิธีการไกล่เกลี่ยปัญหาระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลบึงเกลือและกลุ่มราษฎรทั้ง 27 ครอบครัว ซึ่งผลการเจรจาปรากฏว่า ปัญหาไม่สามารถหาข้อสรุปเพื่อยุติปัญหาร่วมกันได้ โดยองค์การบริหารส่วนตำบลบึงเกลื่อยืนยันในหลักการที่จะนำพื้นที่ปัญหาดังกล่าวมาดำเนินการสร้างสนามกีฬาากลางเช่นเดิม

4. แนวทางการแก้ไขปัญหา

กรณีปัญหาที่สาธารณประโยชน์ ดอนฮ้างเกลือ ในปัจจุบันไม่สามารถดำเนินการแก้ไขปัญหาโดยคณะกรรมการระดับจังหวัดที่แต่งตั้งขึ้นในระดับพื้นที่ที่มีความชัดเจนแต่อย่างใดเนื่องมาจากคณะทำงานไม่มีความเป็นกลางในการดำเนินการแก้ไขปัญหา ซึ่งแนวทางการแก้ปัญหาสม

ควรให้ตั้งคณะทำงานเพื่อดำเนินการตรวจสอบสิทธิของราษฎร และตรวจสอบข้อเท็จจริงของพื้นที่พิพาทจากคณะกรรมการจากส่วนกลาง (คณะกรรมการติดตามการแก้ไขปัญหาที่ดินของราษฎร ชุด นายวีระ มุกลิกพงษ์ เป็นประธาน) ลงพื้นที่เพื่อสร้างความชัดเจนในการแก้ไขปัญหาและหาแนวทางในการแก้ปัญหาพร้อมกับราษฎรที่ได้รับความเดือดร้อน

5. ปัญหาอุปสรรค

- 1.) คณะทำงานระดับพื้นที่ที่ตั้งขึ้นไม่สามารถหาข้อยุติในการแก้ไขปัญหาที่ดินสาธารณะประโยชน์ตอนยังเกลื้อได้
- 2.) องค์การบริหารส่วนตำบลไม่ยินยอมในการเจรจาเพื่อแก้ปัญหา
- 3.) หน่วยงานราชการในระดับจังหวัดร้อยละ ๕๐ ไม่มีความจริงจังในการแก้ไขปัญหา

ข้อมูลวันที่ 24 มกราคม 2547

7.) กรณีปัญหาพื้นที่รกร้างว่างเปล่าสวนป่ายุคาลิปตัส หุ่งเลิงแก บ้านเลิงแก ตำบลโนนสวรรค์ อำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด

เรื่องเดิม

ความเป็นมาของปัญหา

พื้นที่รกร้างว่างเปล่าหุ่งเลิงแก เนื้อที่ทั้งหมด 350 ไร่ เดิมเป็นพื้นที่ดินทำกินทำการเกษตรของราษฎรบ้านเลิงแกและหมู่บ้านใกล้เคียง โดยมีเอกสารการครอบครองคือประเภท ภบท . 5 เป็นบางรายและไม่มีเอกสารสิทธิ์ใด ในปี พ.ศ. 2528 โครงการไทย – ออสเตรเลีย ได้ดำเนินการขอเช่าพื้นที่ดังกล่าวเพื่อปลูกสวนป่าไม้ยูคาลิปตัส ในชื่อโครงการพัฒนาสวนป่าหุ่งกุลาร้องไห้ โดยมีระยะเวลาสัญญาเช่าพื้นที่เป็นเวลา 5 ปี ซึ่งมีข้อตกลงว่าภายหลังจากหมดสัญญาเช่าในพื้นที่ดังกล่าวทางโครงการไทย – ออสเตรเลีย จะส่งมอบพื้นที่คืนให้กับราษฎรและดำเนินการรื้อถอนไม้ยูคาลิปตัสออกจากพื้นที่ แต่โครงการกลับไม่มีการดำเนินการรื้อถอนไม้ยูคาฯ ออกจากพื้นที่ตามพันธสัญญา ซึ่งชาวบ้านได้มีการเรียกร้องให้มีการรื้อถอนและฟื้นฟูสภาพพื้นที่และคืนให้กับชุมชนบ้านเลิงแก ให้ดำเนินการจัดสรรที่ดินเพื่อนำมาทำการเกษตร พื้นที่สาธารณประโยชน์ของชุมชนทั้งหมด 350 ไร่ สามารถจำแนกออกได้เป็น ช่วงการปลูกป่ายูคาฯ ในปี พ.ศ 2528 ชาวบ้านได้ขอให้กันพื้นที่ส่วนหนึ่งไว้เพื่อทำการเกษตร ดังนั้นพื้นที่ปลูกป่ายูคาฯ จึงสามารถดำเนินการปลูกได้เพียงแค่ 280 ไร่ ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวยังไม่มีชาวบ้านรายใดได้รับเอกสารสิทธิ์ใด ๆ เลยทั้งสิ้น

ประวัติชุมชน

บ้านเลิงแก ตั้งหมู่บ้านเมื่อ ปี พ.ศ. 2517 โดยย้ายมาจากบ้านหัวช้าง หมู่ 6 ต. โนนสวรรค์ อ. ปทุมรัตน์ จ. ร้อยเอ็ด ครั้งแรกมีครอบครัวที่ย้ายมาทั้งหมด 4 ครอบครัว ได้แก่

- 1.) แม่ยา และครอบครัว
- 2.) แม่เคน และครอบครัว
- 3.) แม่หมอน และครอบครัว
- 4.) แม่ป่อและครอบครัว

ในปี พ.ศ. 2535 แยกหมู่บ้านออกมาจากบ้านหัวช้าง หมู่ที่ 6 มาเป็นหมู่ที่ 15 และตั้งชื่อหมู่บ้านตามหนองน้ำที่อยู่ทางทิศตะวันตกของหมู่บ้านที่ชื่อว่า “เลิงแก” ตั้งแต่มีการตั้งหมู่บ้านขึ้นมามีผู้ใหญ่บ้านจำนวน 2 คน ได้แก่

- 1.) คือ นายสมัย สีดาเหลา ตั้งแต่ปี พ.ศ 2535 – 2540
- 2.) คือนายอ่อน จันทมาตรย์ ตั้งแต่ปี พ.ศ 2540 – จนถึงปัจจุบัน

ปัจจุบันมีทั้งหมด 46 หลังคาเรือน มีประชากรทั้งหมด 197 คน มีประชากรเพศชาย 110 คน
ประชากรเพศหญิง 87 คน

ลำดับเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้น คือ

- ปี พ.ศ 2528 มีประชากรเพิ่มขึ้นเป็น 35 ครอบครัวและมีการปลูกป่ายูคาลิปตัสในพื้นที่
สาธารณประโยชน์ชุมชนบ้านเลิงแก
- ปี พ.ศ 2540 มีการไล่ผู้ใหญ่บ้านออกจากตำแหน่ง
- ปี พ.ศ 2546 มีการจัดตั้งวัดเลิงแกเต่าทอง

ข้อมูลการถือครองที่ดินระดับครัวเรือนบ้านเลิงแก 46 ครอบครัว

บ้านเลขที่	ชื่อ – สกุล	พื้นที่ตั้งบ้าน / ไร่	พื้นที่ทำกิน / ไร่
1	นางบา ภูทะโล	1	17
2	นายนิคม ภูทะโล	1	20 (โฉนด 6 ไร่)
3	นายวิทยา ทิพย์อาสน	1	31 (โฉนด)
4	นายนิพนธ์ ภูทะโล	1	5
5	นางฉวีวรรณ พุทธะสุ	1	7
6	นายสมัย สีดาเหลา	1	14
7	นายอ่อน จันทะมาตย์	3 งาน	5
8	นายจ้อย ผุยหัวดง	1	9
9	นายสุชีพ จิ่งขึ้น	1	-
10	นางเคน จำภา	1	36 (โฉนด)
11	นางสังข์ ภูทะโล	2 งาน	-
12	นายไพบูรณ์ ตรีสอน	1	-
13	นายสุวรรณ เอนกศักดิ์	1	-
14	นางพั่ง อาษากิจ	1	10
15	นางเฉลียว ป้องเขต	1	-
16	นายสาคร ศรีมูลตรี	1	12 (โฉนด)
17	นายสำราญ ชะลอ	1	-
18	นางบ่อ พันพั่ง	1	7
19	นายวิชัย แก้วประเสริฐ	3 งาน	12 โฉนด 9 ไร่ 3 งาน 9 ตร.ว.

20	นายทองด้วง อ่อนสวัสดิ์	1	-
21	นางทา สระบัวบาน	3 งาน	20 โฉนด 17
22	นายมานพ กุลีสูงเนิน	1	5
23	นายแสงจันทร์ แก่นจำปา	1	-
24	นายทองใบ วัดวงษ์ชา	1	4 โฉนด
25	นายคำพันธ์ อูปแก้ว	3 งาน	5
26	นายสุบิน โยธานันท์	3 งาน	10
27	นายรังสรรค์ จะอ่อน	1	8
28	นางกลิ้ง เณาคะ	3 งาน	(10 ไร่)(8 ไร่ สปก.)
29	นายปริญญา ภูทะโล	1	3 โฉนด
30	นายสุนทร สังฆพันธ์	2 งาน	-
31	นายเลิศ ศรีแก่นจันทร์	1 ไร่ 2 งาน	28
32	นายบุญเรียบ ศรีสมบัติ	1 ไร่	14
33	นายสงวน ชุมไธสง	1 งาน	5
34	นายอภิสิทธิ์ ศรีสาพรหม (ย้ายออก)	-	-
35	นายอุทัย จำภา	1 ไร่	12
36	นายวีรัตน์ จำภา	3 งาน	10 โฉนด
37	นายทรัพย์ สระบัวบาน	1 งาน	8
38	นายวีระศักดิ์ จำภา	1 งาน	-
39	นางเกรียง จะอ่อน	2 งาน	19 + 18 (18 ไร่ ซ้ำ สปก.)
40	นายอาคม มงคลดี	2 งาน	5
41	นายหนู (ย้ายออก)	-	-
42	นายปริญญา สระบัวบาน	1 งาน	-
43	นายชุม กุลีสูงเนิน (ย้ายออก)	-	-
44	นายคำโพธิ์ โยธานันท์	1 งาน	-
45	นายประคอง ธนาไสย	1 งาน	-
46	นายสมหมาย วัดวงษ์ชา	1 งาน	ไม่มี

47	นายวิญญู ภูทะโล	2 งาน	9
48	นายคำสิงห์ อุปแก้ว (ย้ายออก)	-	-
49	นายบุญทัน ศรีสมบัติ	1 งาน	5
รวม	49		

สถานการณ์ปัญหาในปัจจุบัน

นางบุญนาค เหลาไชย ได้เข้าครอบครองในพื้นที่สวนป่ายูคาลิปตัส โดยอ้างเอกสารการครอบครอง ประเภท สค. 1 เนื้อที่จำนวน 10 ไร่ และแจ้งเรื่องให้เจ้าหน้าที่ที่ดินจังหวัดร้อยเอ็ด สาขาแยกอำเภอปทุมรัตน์ได้ทำการรังวัดพื้นที่เป็นจำนวน 180 ไร่ เพื่อออกเป็นโฉนดที่ดิน และในวันที่ 16 ตุลาคม 2546 ชาวบ้านบ้านเลิงแก ได้เดินทางเข้ายื่นหนังสือต่อผู้ว่าราชการจังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อเจรจาให้มีการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ที่รกร้างว่างเปล่าทุ่งเลิงแก และกรณีนี้ที่ นางบุญนาค เหลาไชย ได้ขอรังวัดพื้นที่เพื่อออกโฉนดในเขตพื้นที่รกร้างว่างเปล่า ซึ่งผลการเจรจา ผู้ว่าราชการจังหวัดร้อยเอ็ดได้มีคำสั่งให้สำนักงานที่ดินจังหวัด ฯ ดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงการรังวัดพื้นที่เพื่อออกโฉนด ผลการตรวจสอบพบว่า นางบุญนาค เหลาไชย ไม่มีเอกสารการครอบครองทำประโยชน์ยืนยัน ดังนั้นสำนักงานที่ดินจังหวัดจึงมีคำสั่งให้ระงับและยกเลิกการขอออกโฉนดไว้

การดำเนินการแก้ปัญหา

1. วันที่ 16 ตุลาคม 2546 ราษฎรบ้านเลิงแกได้เข้ายื่นข้อเสนอกับผู้ว่าราชการจังหวัดให้พิจารณาแก้ปัญหาพื้นที่รกร้างว่างเปล่าทุ่งเลิงแก และ สวนป่ายูคาลิปตัส เนื้อที่ 280 ไร่ และแก้ปัญหากรณี นางบุญนาค เหลาไชย ยื่นเรื่องขอให้รังวัดพื้นที่เพื่อออกโฉนด โดยอ้างว่ามีเอกสารการครอบครองทำประโยชน์ประเภท สค. 1 จำนวน 10 ไร่ และให้เจ้าหน้าที่สำนักงานที่ดินจังหวัดร้อยเอ็ด ส่วนแยกปทุมรัตน์ ดำเนินการรังวัดพื้นที่ 180 ไร่ ซึ่งผลการเจรจากับผู้ว่าราชการจังหวัด ฯ ได้มีคำสั่งให้สำนักงานที่ดินจังหวัด ดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริง ผลการตรวจสอบข้อเท็จจริงพบว่า นางบุญนาค เหลาไชย ไม่มีเอกสารการครอบครองทำประโยชน์ยืนยันดังที่กล่าวอ้าง และสำนักงานที่ดินจึงมีคำสั่งให้ระงับและยกเลิกการขอออกโฉนดไว้แล้ว

2. วันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2546 ชาวบ้านเลิงแกได้ประชุมเพื่อกำหนดมาตรการในการจัดการพื้นที่สวนป่ายูคาลิปตัส เนื้อที่ 280 ไร่ โดยมีข้อเสนอ คือ

(1.) นำพื้นที่ 230 ไร่ มาจัดสรรให้กับเกษตรกรที่มีพื้นที่ทำกินเดิมที่ติดกับสวนป่ายูคาลิปตัส และเกษตรกรที่มีที่ทำกินในพื้นที่สวนป่า 46 ครอบครัวยุติความจำนงค์ และแสดง

สิทธิการถือครองที่มีอยู่เดิม โดยมีเงื่อนไขในการพิจารณาจัดสรรที่ดินโดยจัดสรรตามหลักฐานการถือครองของชาวบ้านที่มีเอกสารหลักฐานเดิม

(2) พื้นที่ที่เหลือ 30 ไร่ ชาวบ้านมีมติเพื่อกันไว้เป็นป่าชุมชน

3.วันที่ 9 พฤศจิกายน พ.ศ. 2546 คณะกรรมการหมู่บ้านได้ประชุมและวางแผนในการจัดการพื้นที่สวนป่ายูคาลิปตัสโดยมีมาตรการ คือ

(1) รูปแบบการจัดการไม้ยูคาลิปตัส โดยให้มีการเปิดประมูลไม้ยูคาฯ ซึ่งเงื่อนไขของชาวบ้านคือ เวลาดำเนินการนำไม้ออก โดยการจัดจ้างให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการตัดไม้ เพื่อให้คนในชุมชนมีรายได้

(2) จัดทำข้อเสนอต่อหน่วยงานรัฐ โดยการจัดทำหนังสือขออนุญาตจัดการที่ดินโดยชุมชนและยื่นต่อ อบต. โนนสวรรค์ เพื่อให้ประกาศเป็นป่าเสื่อมโทรม และขั้นตอนการปฏิบัติจริง ให้ชาวบ้านนำไม้ออกจากพื้นที่สวนป่าออกทั้งหมด (โดยการตัดเดียน)

(3) การจัดการงบประมาณที่ได้จากไม้ยูคา ฯ โดยชาวบ้านจะนำเงินที่ได้จากการขายไม้ยูคาฯ มาเพื่อจัดการเป็นกองทุนหมู่บ้าน โดยมีรูปแบบในการจัดการ ได้แก่

- จัดเป็นกองทุนในการประกอบอาชีพ (ให้กู้ยืม)
- จัดเป็นกองทุนในการพัฒนาอาชีพ
- จัดเป็นกองทุนในพื้นที่ฟูทวีพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- จัดเป็นกองทุนเพื่อการติดตามงานและแก้ไขปัญหา

● **หมายเหตุ** ในการดำเนินงานทั้งหมด ชาวบ้านมีมติให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการชาวบ้านในการดำเนินงาน

รายละเอียดแผนการจัดสรรที่ดิน พื้นที่สวนป่ายูคาฯ ทั้งหมด 280 ไร่

- จัดสรรเป็นป่าชุมชนจำนวนเนื้อที่ 30 ไร่
- จัดสรรที่ดินให้กับเกษตรกรบ้านเลิงแก 46 ครอบครัว
- กันพื้นที่ทำเป็นถนนรอบป่าชุมชน และทำเป็นถนนรอบพื้นที่ดินทำกิน

1.) วิธีการจัดสรร

1.) แบ่งพื้นที่เป็นแปลงย่อยขนาดเท่าๆ กัน จำนวน 46 แปลง แปลงละประมาณ 5 ไร่

2.) การแบ่งพื้นที่แปลงย่อย ว่าใครจะได้พื้นที่บริเวณใด จะใช้วิธีการจับฉลากเพื่อความโปร่งใส ในการจัดสรร

2. รูปแบบการจำแนกพื้นที่การใช้ประโยชน์ในพื้นที่สวนป่า

1.) จัดสรรทำเป็นป่าชุมชนเนื้อที่ 30 ไร่

- 2.) จัดสรรทำเป็นที่ทำกินให้กับชาวบ้าน 46 ครอบครัว จำนวน 46 แปลง เนื้อที่ 230 ไร่
- 3.) จัดสรรทำเป็นถนนรอบพื้นที่ป่าชุมชน และถนนรอบแปลงการเกษตรของชาวบ้าน เนื้อที่จำนวน 20 ไร่

ตารางแสดงการจำแนกสิทธิในการถือครองที่ดิน / มาตรการจัดการที่ดิน

ที่ดินทำกิน	ป่าชุมชน	ถนน
1.) ออกเอกสารสิทธิ (โฉนด) (รางวัด / ออก นส. 3 / โฉนด)	1.) รั้วไม้และต่อไม้ยูคาออก	สมบัติของ สาธารณะ
2.) พื้นที่ที่จัดสรรให้ต้องนำไปใช้ประโยชน์ เพื่อประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น เกษตรกรรมยั่งยืน, เกษตรผสมผสาน,	2.) ปลูกต้นไม้เพื่อฟื้นฟูเป็นป่าธรรมชาติ (ไม้เศรษฐกิจและไม้พื้นบ้าน)	
3.) พื้นที่ที่จัดสรรให้สามารถ ซื้อ – ขาย, จำนอง – จำนอ , ได้ตามสิทธิ	3.) กำหนดขอบเขตพื้นที่ให้ชัดเจน (ถนน)	
4.) พื้นที่ที่จัดสรรให้ต้องดำเนินการรื้อถอน ไม้ยูคาฯ ออกให้หมด หากมีการละเมิดข้อ ตกลงจะตัดสิทธิในการถือครองที่ดิน	4.) กำหนดแผนการฟื้นฟูป่าชุมชน	
5.) การดำเนินการจัดสรรที่ดินต้องมีการ สร้างระเบียบข้อตกลง และมีการลงนาม ร่วมกันเกี่ยวกับมาตรการ การตรวจสอบที่ ดิน / โดยมีการตั้งกรรมการกำกับดูแล อย่างชัดเจน	5.) ดำเนินการจัดตั้งคณะกรรมการดูแลรักษาป่าชุมชน	
6.) วิธีการรื้อถอนไม้ยูคาฯ ออกจากพื้นที่ คือ ชาวบ้านต้องดำเนินการรื้อถอนไม้ยูคา ฯ ออกจากพื้นที่ด้วยตนเอง		

แผนงาน / จังหวะก้าว ในดำเนินการติดตามปัญหาพื้นที่สวนป่า บ้านเลิงแก

- 1.) จัดทำหนังสือเพื่อขออนุญาตทำเป็นป่าเสื่อมโทรมต่อ อบต. โนนสวรรค์ / นายอำเภอ
ปทุมรัตน์ / ผู้ว่าฯ จังหวัดร้อยเอ็ด

- 2.) ถ้าเรื่องที่ยื่นเสนอขออนุญาตไป ได้รับอนุมัติก็ดำเนินการขั้นตอนต่อไปได้เลย ถ้าไม่ได้รับอนุญาตก็จะมี การหารือกันอีกครั้งหนึ่งว่าจะดำเนินการต่อไปอย่างไร
- 3.) ดำเนินการตัดไม้ยูคาลิปตัสออกจากพื้นที่สวนป่า
- 4.) สำรวจพื้นที่สวนป่ายูคาลิปตัส

แผนงานแม่บทในการจัดการพื้นที่

- จัดทำร่างแผนแม่บทการจัดการที่ดิน และพื้นที่สวนป่าบริเวณทุ่งเลิงแก บ้านเลิงแก ตำบลโนนสวรรค์ อำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยชุมชนมีส่วนร่วม

แผนงานการเสริมสร้างศักยภาพชาวบ้าน

- ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการถือที่ดิน ของชุมชนบ้านเลิงแก
- นโยบายกฎหมายที่ดิน
- รูปแบบการจัดการป่าชุมชน กฎ ระเบียบและมาตรการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

8.) กรณีป่าสงวนแห่งชาติป่าภูซำผักหนาม และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าผาผึ้ง ทับที่ทำกินราษฎร ตำบลทุ่งลุยลาย ตำบลทุ่งพระ อำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ

เรื่องเดิม

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าผาผึ้ง เป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ที่ได้มีการประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 117 ตอนที่ 98 ก. ลงวันที่ 2 พฤศจิกายน พ.ศ. 2543 โดยกำหนดบริเวณที่ดินในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าภูซำผักหนาม จัดตั้งโดยกรมป่าไม้แล้วในปี พ.ศ. 2545 ครอบคลุมพื้นที่ 4 ตำบล ได้แก่ ตำบลทุ่งพระ ตำบลทุ่งนาเลา ตำบลห้วยยาง และตำบลทุ่งลุยลาย อำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ รวมเนื้อที่ทั้งหมด 118,403 ไร่

ความเป็นมาของปัญหา

นายจันทร์ศรี ไสระบุตร กับพวก มีหนังสือร้องเรียนต่อประธานคณะกรรมการเกษตรและสหกรณ์ กรณีราษฎรบ้านทุ่งลุยลาย ได้รับความเดือดร้อนเรื่องที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าภูซำผักหนาม

พื้นที่ปัญหา

- 1.) บ้านทุ่งลุยลาย ต.ทุ่งลุยลาย อ.คอนสาร จ.ชัยภูมิ
- 2.) ชาวบ้านตำบลทุ่งพระ อ.คอนสาร จ.ชัยภูมิ

ผลการแก้ไขปัญหา

จากการตรวจสอบข้อเท็จจริง ปรากฏว่า บริเวณที่ราษฎรร้องเรียนอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าภูซำผักหนาม ซึ่งเป็นป่าเพื่อการอนุรักษ์ (พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 1) และบางส่วนอยู่ในพื้นที่ป่าเพื่อการเศรษฐกิจส่วนที่ไม่สามารถนำไปปฏิรูปที่ดิน (มีภาระผูกพัน) ความเห็นของเจ้าหน้าที่ป่าไม้เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาดังกล่าวควรดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 30 มิถุนายน 2541 โดยจะดำเนินการจัดทำโครงการจัดการทรัพยากรที่ดิน และป่าไม้ในพื้นที่ป่าดังกล่าว

ข้อเรียกร้อง

- 1.) ให้ดำเนินการเพิกถอนเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าภูซำผักหนามออกจากที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยของราษฎร
- 2.) จากนั้นให้ดำเนินการออกเอกสารสิทธิ์ในที่ดินทำกินแก่ราษฎรต่อไป
- 3.) ให้สิทธิชุมชนในการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1.) สำนักบริหารจัดการในพื้นที่อนุรักษ์ ที่ 7
- 2.) สำนักงานป่าไม้จังหวัดชัยภูมิ
- 3.) กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 4.) สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (สปก.)

นโยบาย กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- 1.) พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 และ พรบ. แก้ไขเพิ่มเติม
- 2.) มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 30 มิถุนายน 2541 เรื่อง การจำแนกเขตการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรและที่ดินป่าไม้
- 3.) พระราชบัญญัติปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518
- 4.) พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535

ข้อสังเกต

ควรมีการพิจารณาในการใช้ มติ ครม. วันที่ 30 มิ.ย. 2541

แหล่งที่มาของข้อมูล

คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ สภาผู้แทนราษฎร

8.) กรณีปัญหาพื้นที่สัญญาเช่าปลูกสร้างสวนปาล์มคาบิลิปัส ตำบลลำนางรอง อำเภอนินดินแดง จังหวัด บุรีรัมย์

ประเด็นปัญหา

สืบเนื่องจากนายทุนได้เช่าขออนุญาตเข้าทำประโยชน์ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติทั้งหมด 9 แปลง 7 ไร่เศษรวมเนื้อที่ทั้งหมด ประมาณ 23,746 ไร่ เพื่อปลูกไม้ ยูคาลิปตัสซึ่งเป็นพื้นที่ดินทำกินเดิมของชาวบ้าน

พื้นที่ปัญหา

1. บ้านลำนางรอง หมู่ 1 ต.ลำนางรอง
2. บ้านโคกเพชร หมู่ 2
3. บ้านหนองเสม็ด หมู่ 3
4. บ้านคลองหิน หมู่ 4
5. บ้านคลองโป่ง หมู่ 5
6. บ้านป่าไม้สหกรณ์ หมู่ 6
7. บ้านป่าไม้สหกรณ์ หมู่ 7
8. บ้านหนองบอน หมู่ 8
9. บ้านคลองหินลาด หมู่ 9
10. บ้านลำนางรอง หมู่ 10
11. บ้านป่าไม้สหกรณ์ หมู่ 11
12. บ้านฐานเจ้าป่า หมู่ 12
13. บ้านเขากระเจียว หมู่ 13

ผลการแก้ไขปัญหา

เดือน ก.ค. พ.ศ. 2544 ชาวบ้านทำหนังสือร้องเรียนต่อผู้ว่าราชการจังหวัดบุรีรัมย์ในกรณี ที่ชาวบ้านลำนางรองถูกเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่จับกุมในข้อหาบุกรุกป่าสงวนแห่งชาติและมีการข่มขู่ คุกคามชาวบ้าน

จากกรณีที่นายทุนที่ปลูกสวนปาล์มใช้สารเคมีเพื่อ ฉีดฆ่าตอไม้ยูคาลิปตัสที่ตัดไม้ขายแล้ว เพื่อที่จะทำการปลูกไม้ในรุ่นต่อไปในปริมาณที่สูงจนส่งผลให้เกิดผลกระทบจากการฉีดสารเคมีในแปลงยูคาไหลปนเปื้อนลงสู่แม่น้ำลำนางรองเป็นจำนวนมากส่งผลให้ราษฎรและสัตว์เลี้ยงที่ใช้น้ำจากลำนางรองอุปโภคและบริโภคได้รับพิษจากสารเคมี

วันที่ 9 เม.ย. / 23 เม.ย. / 4 มิถุนายน พ.ศ. 2546 ราษฎรในพื้นที่ ต.ลำนางรองได้ยื่นหนังสือเพื่อคัดค้านมติสภาองค์การบริหารส่วนตำบลลำนางรองที่อนุญาตให้บริษัทนางรองอุตสาหกรรมจำกัดต่อสัญญาเช่าพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติปลุกยุดาฯ จำนวน 2,830 ไร่ ซึ่งสัญญาเดิมได้หมดลงในวันที่ 8 มิ.ย. 2546

วันที่ 10 สิงหาคม 2546 เครือข่ายชาวบ้านผู้เดือดร้อน จำนวนประมาณ 1,000 คน จัดเวที “ยกเลิกการให้เอกชนเช่าพื้นที่ป่า นำที่ดินมาจัดสรรให้คนจน” ณ วัดบ้านลำนางรอง โดยมีตัวแทนจากกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ สำนักบริหารจัดการในพื้นที่อนุรักษ์ ที่ 8 จังหวัดนครราชสีมา หัวหน้าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่ เข้าร่วมประชุม ผลการประชุมมีแนวทางการแก้ไขปัญหา คือ กรณียุติการอนุญาตให้เอกชนเช่าพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ และแนวทางการจัดสรรที่ดินให้กับชาวบ้าน ให้มีการตั้งคณะกรรมการเพื่อติดตามดำเนินการต่อไป

วันที่ 16 ตุลาคม 2546 กลุ่มชาวบ้านที่ได้รับความเดือดร้อนจากกรณีสวนป่ายูคาลิปตัสประมาณ 300 คน ได้เดินทางเข้ายื่นหนังสือกับผู้ว่าราชการจังหวัดบุรีรัมย์

สถานการณ์ปัจจุบัน

การดำเนินการแก้ไขปัญหาของหน่วยงานรัฐไม่มีความคืบหน้า

ปัญหาอุปสรรค

- 1.) เอกชนยังคงเข้าทำประโยชน์ในพื้นที่ที่หมดอายุการอนุญาต เช่น การปลูกยูคาลิปตัส และมีการฉีดยาเคมีในแปลงปลูก เป็นต้น
- 2.) การกำหนดมาตรการ และระยะเวลาในการนำไม้ออกจากพื้นที่ที่หมดอายุการอนุญาต ไม่มีความชัดเจน
- 3.) กลไกรัฐในระดับท้องถิ่นไม่มีความจริงจังในการดำเนินการแก้ไขปัญหามีท่าทีเข้าข้างนายทุนเอกชน

ข้อเรียกร้องเดิม

- 1.) ให้รัฐฯ ทบทวนมาตรการกำหนดเขตรักษาพันธุ์สัตว์ ป่าดงใหญ่ และทบทวนอำนาจหน้าที่ ของเจ้าหน้าที่รัฐฯ
- 2.) ให้หน่วยงานรัฐตั้งคณะกรรมการตรวจสอบพื้นที่ให้เอกชนเช่าสัมปทานปลูกไม้ยูคาลิปตัสในเขตป่าสงวนแห่งชาติโดยให้มีตัวแทนชาวบ้านเข้าร่วม ด้วย

- 3.) ให้ตั้งคณะกรรมการตรวจสอบกรณีเจ้าหน้าที่รัฐ จับกุมชาวบ้านในข้อหาบุกรุกป่าสงวนแห่งชาติให้ตั้งคณะกรรมการพิจารณาจัดสรรที่ดินทำกินให้กับชาวบ้านที่ไม่มีที่ดินทำกินในพื้นที่ ต. ลำนางรอง
- 4.) ยกเลิกการอนุญาตให้เอกชนเช่าพื้นที่เพื่อปลูกสร้างสวนปาล์มและกำหนดมาตรการการนำไม้ยูคาลิปตัสออกจากพื้นที่
- 5.) ให้รัฐนำพื้นที่หมดสัญญาเช่าทำประโยชน์ของบริษัทเอกชนนำมาจัดสรรให้กับราษฎรที่ไม่มีที่ดินทำกินหรือมีที่ดินทำกินไม่เพียงพอ
- 6.) ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรรวมถึงการเข้าร่วมในการติดตามการแก้ไขปัญหาสวนปาล์มทุกขั้นตอน
- 7.) ให้รับแต่งตั้งคณะทำงานเพื่อเร่งรัดแก้ไขปัญหโดยมีตัวแทนชาวบ้านเข้าร่วมในอัตราส่วนที่เท่ากัน

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1.) องค์การบริหารส่วน ตำบลลำนางรอง
- 2.) องค์การบริหารส่วนตำบลโนนดินแดง
- 3.) เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่
- 4.) อุทยานแห่งชาติตาพระยา
- 5.) ชลประทานอ่างเก็บน้ำลำนางรอง
- 6.) สำนักงานป่าไม้จังหวัดบุรีรัมย์
- 7.) สำนักบริหารจัดการในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ 7 สาขาโนนดินแดง และละหานทราย
- 8.) หน่วยป้องกันและรักษาป่า (ปร.5)
- 9.) สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดบุรีรัมย์
- 10.) คณะกรรมการป้องกันและรักษาป่าจังหวัดบุรีรัมย์
- 11.) สำนักบริหารจัดการในพื้นที่อนุรักษ์ 7 นครราชสีมา
- 12.) กรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- 13.) กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 14.) คณะรัฐมนตรี
- 15.) อำเภอโนนดินแดง
- 16.) จังหวัดบุรีรัมย์

นโยบาย กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- 1.) พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 มาตรา 16 และมาตรา 20
- 2.) พระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535
- 3.) พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535
- 4.) มติ องค์การบริหารส่วนตำบลลำนางรอง และองค์การบริหารส่วนตำบลโนนดินแดง
- 5.) พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504
- 6.) มติ คณะกรรมการป้องกันและรักษาป่าจังหวัดบุรีรัมย์ ปี พ.ศ. 2538
- 7.) พระราชบัญญัติป่าไม้แห่งชาติ พ.ศ. 2484
- 8.) มติ คณะรัฐมนตรี วันที่ 28 สิงหาคม พ.ศ. 2522
- 9.) คำสั่งนายกรัฐมนตรี 66/2523

ข้อสังเกต

พื้นที่การเข้าทำประโยชน์เป็นพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติมีการใช้สิทธิพล ช่มชู้ คุกคามแกนนำในพื้นที่กลไกรัฐและหน่วยงานราชการในระดับท้องถิ่นไม่เป็นกลางในการดำเนินการแก้ไขปัญหาและมีพฤติกรรมเข้าข้างนายทุน

แหล่งที่มาของข้อมูล

1. เอกสารปัญหาผลกระทบกรณีสวนป่าอำเภอโนนดินแดง จัดทำโดย คณะทำงานเครือข่ายที่ดินภาคอีสาน
2. องค์การบริหารส่วนตำบลลำนางรอง อ.โนนดินแดง จ. บุรีรัมย์

10.) กรณีปัญหาที่สาธารณประโยชน์ “ดอนหนองโม -หนองกลาง
เขวาโคก - เขวาทุ่ง ”บ้านเขวาโคก หมู่ที่ 7 ตำบลสระบัว อำเภอปทุมรัตน์
จังหวัดร้อยเอ็ด

ประวัติความเป็นมา

ป่าดอนหนองโม - หนองกลาง เป็นพื้นที่ป่าโคกซึ่งเดิมมีเนื้อที่ประมาณ 1,000 ไร่ ตั้งอยู่
ระหว่างบ้านเขวาโคก กับบ้านเขวาทุ่ง ต.สระบัว อ.ปทุมรัตน์ จ.ร้อยเอ็ด พื้นที่ป่าดังกล่าวเป็นพื้นที่
ซึ่งชาวบ้านในชุมชนโดยรอบป่า จำนวนกว่า 10 หมู่บ้านในเขต 2 ตำบล ได้แก่ ต.สระบัวและ ต.
โนนสวรรค์ ได้ใช้ประโยชน์ร่วมกันในการหาไม้ใช้สอย เป็นแหล่งอาหาร แหล่งยาสมุนไพร ต่อมา
ชาวบ้านได้เข้าจับจองบุกเบิกตามหัวไร่ปลายนาเป็นที่ปลูกข้าว ทำให้พื้นที่ป่าเดิมลดลงซึ่งปัจจุบัน
คงเหลือเนื้อที่เพียง 300 ไร่

ป่าดอนหนองโม - หนองกลาง เรียกตามชื่อหนองน้ำธรรมชาติที่มีอยู่ในบริเวณพื้นที่ป่า
คือ ดอนหนองโมซึ่งมีเนื้อที่ประมาณ 25 ไร่ และหนองกลางมีเนื้อที่ประมาณ 15 ไร่ เป็นแหล่งน้ำที่
มีลักษณะต้นเนินมีน้ำขังในช่วงฤดูฝนส่วนฤดูแล้งน้ำจะแห้งขอด มีลักษณะเป็นป่าโคกที่ยังความ
อุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติ และมีความหลากหลายของพันธุ์พืชทั้งต้นไม้ขนาดใหญ่ ไม้พุ่มและ
พรรณพืชขนาดเล็ก ซึ่งมีพันธุ์ไม้ที่ขึ้นในป่าโคกได้แก่ ต้นแสบง ต้นยาง ยางแดง พะยอม ต้นโมก
กระนวน ประดู่ และยอป่า ฯลฯ ไม้พุ่มได้แก่ คัดเค้า เหมียดแอ เอ็นอ้า เล็บแมว ฯลฯ นอกจากนี้ยัง
ประกอบด้วยพืชขนาดเล็กและเห็ดต่าง ๆ ซึ่งเกิดตามฤดูกาล อีกทั้งยังเป็นแหล่งอาศัยของสัตว์ป่า
ขนาดเล็กและแมลงประเภทต่างๆ การใช้ประโยชน์จากป่านั้นเป็นไปในรูปแบบการใช้ประโยชน์
ร่วมกันของชุมชน เช่น การใช้ไม้ทำบ้านเรือน ไม้ฟืนและไม้ใช้สอยต่างๆ อีกทั้งใช้เป็นแหล่งหา
อาหารตามธรรมชาติที่หลากหลายที่มีอยู่ในป่าและยังใช้เป็นพื้นที่สำหรับเลี้ยงสัตว์

สำหรับการจัดการพื้นที่นั้นชุมชนได้กันพื้นที่ที่มีสภาพป่าที่สมบูรณ์ โดยร่วมกับสภาตำบล
ได้เคยรังวัดและกำหนดจะให้เป็นที่สาธารณประโยชน์ที่ชุมชนใช้ประโยชน์ร่วมกันโดยมีการ
เสนอให้ออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง (นสล.) แต่ไม่สำเร็จเนื่องจากไม่สามารถตกลงกันได้ว่า
พื้นที่ดังกล่าวนี้จะให้เป็นพื้นที่ของหมู่บ้านใดระหว่างบ้านเขวาโคกและบ้านเขวาทุ่ง ทำให้ไม่
สามารถออก นสล. ได้ ซึ่งสถานะของป่าดอนหนองโม - หนองกลาง จึงเป็นความเข้าใจร่วมกัน
ของคนในชุมชนและสภาตำบล รวมทั้งส่วนราชการว่าพื้นที่ดังกล่าวเป็นที่สาธารณประโยชน์ดอน
หนองโม-หนองกลาง บ้านเขวาโคก-เขวาทุ่ง ไม่มีการขึ้นทะเบียนที่สาธารณประโยชน์ ไม่ทราบแน่
ชัดว่า มีการสงวนหวงห้ามไว้ตั้งแต่เมื่อใด ประชาชนสงวนไว้เพื่อใช้ประโยชน์ร่วมกัน มีเนื้อที่
ประมาณ 300 ไร่ ไม่มีหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกันโดยการปลูกพืช
สวนครัวเป็นการชั่วคราว นำสัตว์เลี้ยงเข้าไปเลี้ยง หาผัก หาฟืน ซึ่งมีอาณาเขตดังนี้

- ทิศเหนือ จด ทางสาธารณประโยชน์ โดนสิ้นสุดที่รั้วของโรงเรียนด้านทิศเหนือ
- ทิศใต้ จด ทางเกวียนสาธารณประโยชน์
- ทิศตะวันออก จด ที่ดินของนายสันติภาพ โพธิ์นาม นางบุญตา สมภักดิ์ นางแหลม วัฒนา และนางเตียน วงษา
- ทิศตะวันตก จด ที่นายเสาร์ ภาโสภะ และนายโทน อ่อนปุย

ลำดับเหตุการณ์กรณีปัญหาที่สาธารณประโยชน์ดอนหนองโฌ-หนองกลาง

วัน/เดือน/ปี	สถานการณ์สำคัญ	หมายเหตุ
ก่อนปี พ.ศ. 2536	- ชาวบ้านที่อยู่รอบพื้นที่ป่าหนองโฌ -หนองกลางได้ขยายพื้นที่ทำกินตามหัวไร่ปลายนาเพื่อขยายพื้นที่ทำนาและได้ขออนุญาตเอกสารสิทธิ์ในพื้นที่ทำกิน - ส่วนราชการออกเอกสารสิทธิ์ให้กับชาวบ้านผู้ร้องขอสิทธิ์ในพื้นที่ที่มีการทำประโยชน์แล้ว - พื้นที่ที่ยังคงสภาพป่าไม้สมบูรณ์ชาวบ้านได้กันพื้นที่ไว้เป็นที่สาธารณะและชุมชนได้มีการปรึกษาหารือให้กันพื้นที่เป็นที่สาธารณประโยชน์ของชุมชนและให้มีการรังวัดออก นส. แต่ไม่สามารถตกลงกันได้ว่าพื้นที่อยู่ในเขตรับผิดชอบของบ้านเขวาคอกหรือบ้านเขวาทุ่ง ทำให้การออก นส. ไม่สำเร็จ - เมื่อผู้นำชาวบ้านมีแนวคิดขยายพื้นที่ป่า โดยจัดหาเงินทุนซื้อพื้นที่ที่เคยถูกบุกรุกกลับคืนเป็นที่สาธารณะและจัดการเป็นป่าชุมชนและภายในชุมชนได้ใช้กลไกแกนนำทางธรรมชาติของชุมชนเป็นผู้พูดคุยซึ่งมีข้อตกลงคืนที่ดินให้กับชุมชนโดยชุมชนจะจัดหาเงินชดเชยพื้นที่ที่ชาวบ้านเคยทำกิน	
ช่วงปี พ.ศ. 2536 - 2537	- องค์กรพัฒนาเอกชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมการดำเนินการป่าชุมชน โดยจัดการในรูปแบบ ป่าพฤษศาสตร์ของชุมชน และมีการเสนอให้มีการตั้งคณะกรรมการร่วมกันและมีการสนับสนุนการศึกษาดูงานและดำเนินการจัดหาทุนในการสนับสนุนโครงการ - ชาวบ้านเขวาคอกได้ตระหนักถึงปัญหาในการขาดการจัดการป่าชุมชนป่าดอนหนองโฌ-หนองกลาง จึงได้ร่วมกันกับสภาตำบลสระบัว อ.ปทุมรัตน์ จ.ร้อยเอ็ด จัดทำโครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูป่าดอนหนองโฌ -หนองกลางขึ้น - ภายหลังจากการตั้งคณะกรรมการเสร็จสิ้นได้เริ่มดำเนินการหารูปแบบในการอนุรักษ์ฟื้นฟูและจัดการป่าและร่วมกันกำหนดแผนและเป้าหมาย คือต้อง	

	ขยายพื้นที่ป่าให้ได้พื้นที่ 1,000 ไร่	
พฤษภาคม 2538	- กลุ่มผู้นำชาวบ้านร่วมกับองค์กรพัฒนาเอกชนในเขต อ.ปทุมรัตต์ ได้ริเริ่มแผนการอนุรักษ์พื้นที่ป่าเขวาโคก - เขวาทุ่ง โดยมีรูปแบบการจัดการเป็นป่าชุมชน - ชาวบ้านได้ปรึกษาหารือร่วมกันกับผู้นำชุมชนและฝ่ายราชการในการหาแนวทางร่วมกันและมีการเสนอให้จ่ายค่าชดเชยต่อชาวบ้านที่เข้าทำกินในพื้นที่เพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างชาวบ้านพร้อมกับการส่งเสริมอาชีพให้ชาวบ้านที่อยู่รอบป่าเพื่อยุติการบุกรุกพื้นที่ป่า	
กรกฎาคม 2538	- กลุ่ม แกนนำชาวบ้านได้ติดต่อคณะผ้าป่าจากกรุงเทพฯ เพื่อจัดหาทุนในการฟื้นฟูป่า โดยปรึกษากับสภาตำบลสระบัว และมีมติให้จัดเป็นป่าสาธารณะประโยชน์และจะจัดทำโครงการปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติ - วันที่ 8 กรกฎาคม 2538 คณะผ้าป่าจากกรุงเทพฯ นำโดย คุณวิไลต เตชะไพบูลย์ และคณะจากโรงแรมรีเจนท์ชะอำ นำเงินมาทอดผ้าป่าเพื่อสมทบทุนเพื่ออนุรักษ์และจัดตั้งกองทุนอนุรักษ์ป่า รวมงบประมาณ 180,000 บาท - กลุ่มผู้นำชาวบ้านและสภาตำบลได้ประชุมร่วมกับคณะผ้าป่าและตกลงจ่ายค่าชดเชยให้แก่ผู้ที่เข้าทำกินในพื้นที่ป่าชุมชนทุกรายแต่ติดเงื่อนไขเรื่องจำนวนเงินซึ่งไม่สามารถตกลงกับกลุ่มชาวบ้านได้	
สิงหาคม 2538	- เกิดการซื้อขายที่ดินในพื้นที่ป่าชุมชนและมีการบุกรุกแผ้วถางเพิ่มขึ้น เพราะมีกระแสข่าวในการจ่ายค่าชดเชย	
กันยายน 2538	- สภาตำบลและกลุ่มผู้นำได้ตรวจสอบแนวเขตพื้นที่ป่าที่ชัดเจนเพื่อดำเนินการปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติ	
พฤศจิกายน 2538	- สภาตำบลสระบัวทำหนังสือขอให้ทางอำเภอปทุมรัตต์ เข้าตรวจสอบพื้นที่ป่าสาธารณะทั้งหมดของตำบลสระบัวโดยเฉพาะพื้นที่ป่าเขวาโคก - เขวาทุ่ง - ชาวบ้านเขวาโคกได้ขอถ่ายเอกสารภาพถ่ายทางอากาศจากสำนักงานที่ดินอำเภอเมื่อดูแล้วพบว่าเอกสารทั้งหมดได้ถูกปิดเบี่ยงเบนจากความเป็นจริงซึ่งต่างจากที่ชาวบ้านรู้เห็นมาแต่เดิม	
พฤษภาคม 2539	- ผู้บุกรุกได้นำรถแทรกเตอร์เข้าไถเกรดพื้นที่ป่าเพื่อแสดงเขตการถือครองให้ชัดเจน เพราะได้ข่าวว่าจะมีคณะผ้าป่า ซึ่งนำโดย ดร. สิปปนนท์ เกตุทัตน์ จะมาทอดเพื่อสมทบทุนในการอนุรักษ์ป่าเขวาโคก - เขวาทุ่ง	
มิถุนายน 2539	- ผู้นำชาวบ้านเห็นว่ายังมีการบุกรุกพื้นที่อยู่ จึงได้ทำหนังสือให้ทางอำเภอปทุมรัตต์ ดำเนินการตรวจสอบเอกสารสิทธิ์ของผู้บุกรุก ซึ่งทางอำเภอได้ส่ง	

	นายแก้ว วรรณสิทธิ์ และนายเสนีย์ หงษ์พันธ์ เจ้าหน้าที่ที่ดินอำเภอเข้าตรวจสอบพื้นที่ในวันที่ 17 มิถุนายน 2539 และพบว่ามีการบุกรุกพื้นที่สาธารณะจริง แต่ทางอำเภอแจ้งกับชาวบ้านว่าไม่มีอำนาจในการเพิกถอนและจะสรุปเรื่องให้นายอำเภอนำเสนอต่อทางจังหวัดร้อยเอ็ดให้ดำเนินการต่อไป - ชาวบ้านได้ติดตามผลกับนายอำเภอปทุมรัตน์ ถึงเรื่องต่างๆ ที่จะรายงานต่อจังหวัด แต่ทางอำเภอยังไม่มีการดำเนินการแต่อย่างใด โดยอ้างว่ายังไม่ได้รับเรื่องจากที่ดินอำเภอ	
ก ร ก ฎ า ค ม 2539	- ชาวบ้านประมาณ 1 คันรถ ได้เดินทางเข้าอำเภอเพื่อติดตามเรื่องจากนายอำเภอบอกว่าจังหวัดจะดำเนินการอย่างไรซึ่งทางอำเภอแจ้งต่อตัวแทนชาวบ้านว่า ได้มีการประชุมกำนัน ผู้ใหญ่บ้านและผู้บุกรุกแล้วและกลุ่มผู้บุกรุกยินยอมให้หน่วยงานราชการเข้าทำการตรวจสอบพื้นที่ - กลุ่มชาวบ้านได้ประชุมปรึกษาหารือและมีมติทำหนังสือยื่นต่อผู้ว่าราชการจังหวัดให้ทำการตรวจสอบข้อเท็จจริงพร้อมทั้งขอให้แจ้งความดำเนินคดีกับผู้บุกรุกและให้ตั้งคณะทำงานเพื่อติดตามการแก้ปัญหา - อำเภอได้เข้าตรวจสอบพื้นที่ตามคำสั่งของจังหวัด หลังจากนั้นชาวบ้านได้ติดตามเรื่องกับทางอำเภอซึ่งได้คำตอบว่ายังไม่มีการดำเนินการแต่อย่างใดเพราะต้องรอเอกสารหลักฐานเพิ่มเติม	
สิงหาคม 2539	- ชาวบ้านเขวาโคกได้ประชุมร่วมกัน ที่ประชุมมีมติว่าจะดำเนินการชุมนุมเพื่อเรียกร้องให้ฝ่ายราชการแก้ไขปัญหาโดยเร่งด่วน เนื่องจากชาวบ้านพบว่าผู้บุกรุกมีการล้อมรั้วลวดหนามในพื้นที่ป่าสาธารณะและมีการตัดไม้เป็นจำนวนมากและพบว่ามีการออกเอกสารสิทธิ์ ตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2538 ซึ่งชาวบ้านเชื่อว่าเป็นการออกเอกสารสิทธิ์โดยไม่ชอบตามกฎหมาย - วันที่ 2-4 สิงหาคม 2539 ชาวบ้านเขวาโคกจำนวน 700 คนได้ชุมนุมหน้าว่าการอำเภอปทุมรัตน์เพื่อเร่งรัดให้อำเภอดำเนินการแก้ไขปัญหา - วันที่ 5 สิงหาคม 2539 นายบุญรอด วิเชียรสรรค์ รองผู้ว่าราชการจังหวัดร้อยเอ็ด เข้าพบชาวบ้านแต่ไม่สามารถให้คำตอบที่ชัดเจนในการปัญหาผู้บุกรุกได้ จึงมีการนัดหมายกันในวันวันที่ 6 สิงหาคม 2539 โดยมีตัวแทนชาวบ้านจำนวน 8 คน เพื่อร่วมกันตรวจสอบดูสภาพพื้นที่ซึ่งจะสามารถแก้ไขปัญหาได้ - วันที่ 6 สิงหาคม 2539 กลุ่มชาวบ้านยังปักหลักชุมนุมที่หน้าว่าการ	

	อำเภอปทุมรัตน์เพื่อรอพบคณะกรรมการเพื่อร่วมกันตรวจสอบพื้นที่ซึ่งเมื่อถึงเวลาดังหมาย ปรากฏว่า คณะกรรมการได้เดินทางเข้าดูพื้นที่โดยไม่มีตัวแทนชาวบ้านเข้าร่วมตรวจสอบพื้นที่ด้วยตามที่ตกลงกันไว้ ดังนั้นชาวบ้านจึงได้เคลื่อนขบวนผู้ชุมนุมมาที่สนามโรงเรียนบ้านเขวาคอก ซึ่งอยู่ติดกับบริเวณป่าสาธารณะ ในช่วงที่คณะกรรมการเดินทางสำรวจพื้นที่ ซึ่งเมื่อคณะกรรมการกลับจากพื้นที่จึงได้มีการเปิดเจรจากับตัวแทนชาวบ้าน ซึ่งได้ข้อสรุปว่า 1. ทางจังหวัดจะสั่งการให้เจ้าหน้าที่ที่ดินจังหวัดร้อยเอ็ด ดำเนินการรังวัดพื้นที่ให้แล้วเสร็จ ภายใน 7 วัน (ตั้งแต่วันที่ 7 - 13 สิงหาคม) โดยมีตัวแทนชาวบ้านจำนวน 8 คนและผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายจำนวน 2 คน เข้าร่วมในการรังวัดพื้นที่และตรวจสอบเอกสารสิทธิ์ 2. ชาวบ้านเขวาคอกจะร่วมกันชุมนุมเพื่อรับฟังข้อเท็จจริงจากการสอบสวนสิทธิ์ของผู้บุกรุกและผลการตรวจสอบรังวัดพื้นที่ ณ ที่ว่าการอำเภอปทุมรัตน์ ในวันที่ 14 สิงหาคม 2539 - วันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2539 กลุ่มชาวบ้านได้ติดตามการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับอำเภอซึ่งได้รับคำตอบว่าอำเภอไม่มีอำนาจในการตัดสินใจดำเนินการเป็นหน้าที่ของจังหวัด กลุ่มชาวบ้านจึงร่วมกันเดินทางเข้าจังหวัดเพื่อชุมนุมเรียกร้องให้จังหวัดดำเนินการตรวจสอบ - ผลการดำเนินการจังหวัดร้อยเอ็ดตรวจสอบแจ้งกับชาวบ้านว่ามีการออกเอกสารสิทธิ์ถูกต้องตามกฎหมายไม่สามารถเพิกถอนได้	
ปี พ.ศ. 2540	- เดือนกุมภาพันธ์ 2540 ชาวบ้านเขวาคอกได้เข้าร่วมกับ สมัชชาคนจน (สคจ.) เพื่อเรียกร้องให้รัฐบาลดำเนินการแก้ไขปัญหาซึ่งในขณะรอฟังผลการเจรจาได้มีกลุ่มนายทุนนำรถแทรกเตอร์เข้าไปในพื้นที่สาธารณะเพื่อเปลี่ยนสภาพของป่าไม้ให้กลายเป็นที่ทำกินกลุ่มชาวบ้านจึงเข้าขัดขวางจึงถูกกลุ่มนายทุนแจ้งความดำเนินการฟ้องผู้นำชุมชนจำนวน 11 คน - ตัวแทนชาวบ้านจำนวนหนึ่งเข้าร่วมเรียกร้องร่วมกับสมัชชาคนจนชุมนุมเรียกร้องที่หน้าทำเนียบรัฐบาล เพื่อเจรจากับรัฐบาล - ผลจากการเจรจากับรัฐบาลได้ตั้งคณะกรรมการกลางขึ้นเพื่อดำเนินการแก้ไขปัญหาโดยมีอธิบดีกรมที่ดินและรัฐมนตรีที่รับผิดชอบลงมาตรวจสอบพื้นที่ร่วมกับคณะกรรมการฝ่ายชาวบ้าน - หลังจากสำรวจตรวจสอบพื้นที่คณะทำงานได้เสนอเรื่องเข้าที่ประชุมคณะ	

	รัฐมนตรีและรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบว่าพื้นที่พิพาท เป็นที่สาธารณโดยสภาพ การใช้ประโยชน์จริงในพื้นที่ที่ไม่มีการทำประโยชน์ จึงมอบหมายให้จังหวัด ร้อยเอ็ดดำเนินการตรวจสอบและเสนอออก นสล. ต่อไป	
ปี พ.ศ. 2541	- เดือนมิถุนายน กลุ่มผู้บุกรุกได้นำรถแทรกเตอร์เพื่อไถป่าอีกครั้งซึ่งได้ถูกนักเรียนและชาวบ้านขัดขวาง โดยมีการปะทะกันโดยกลุ่มชาวบ้านกับนักเรียน ได้ใช้ก้อนหิน หนังสือตึก ขวางปารถไถของผู้บุกรุกเพื่อไม่ให้ดำเนินการต่อ ภายหลังผู้บุกรุกได้ฟ้องร้องเพื่อดำเนินคดีกับนักเรียนจำนวน 70 คน ผู้นำชุมชน 7 คน และครู 2 คน รวมทั้งสิ้น 79 คน	
ปี พ.ศ. 2542	- กลุ่มชาวบ้านและนักเรียนได้ร่วมกันชุมนุมเรียกร้องหน้าศาลากลางจังหวัด ร้อยเอ็ดเนื่องจากการดำเนินการของจังหวัดมีความล่าช้าไม่มีความคืบหน้า ทั้งนี้กลุ่มชาวบ้านได้มีการรณรงค์สร้างความเข้าใจกับสาธารณะชนในจังหวัด โดยการชุมนุมเป็นระยะเวลา 28 วันและมีการดำเนินการเรียนการสอนให้กับนักเรียนในระหว่างชุมนุม - จากการชุมนุมจังหวัดร้อยเอ็ดได้ตกลงให้คณะกรรมการจังหวัดและผู้เชี่ยวชาญจากส่วนกลางเข้าทำการตรวจสอบและผลจากการอ่านแปลภาพถ่ายทางอากาศได้ให้ความเห็นว่าเป็นพื้นที่ป่าจริงแต่มีข้อสงสัยว่าเคยใช้ประโยชน์ ภายใต้อันไม้ใหญ่หรือไม่ ต้องมีการตรวจสอบอีกครั้ง - คณะกรรมการจังหวัดได้แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อตรวจสอบพื้นที่ แต่ทางราชการได้ตั้งเจ้าหน้าที่ที่ดินอำเภอปทุมรัตต์ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสียเข้าเป็นคณะทำงานด้วยแต่ไม่มีการดำเนินการแต่อย่างใดในทางปฏิบัติ	
ปี พ.ศ. 2543	- การดำเนินการแก้ไขปัญหาของจังหวัดไม่มีความคืบหน้า และในเรื่องคดีที่ได้มีการฟ้องได้มีการดำเนินการทางศาลอย่างต่อเนื่อง - ชาวบ้านได้ดำเนินแผนงานในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าดอนหนองโหม-หนองกลาง โดยได้เสนอโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณ จากกองทุนเพื่อสังคม (SIF) โดยมีกิจกรรมดังนี้ 1.) จัดอบรมศึกษาดูงานการจัดการป่าให้กับผู้นำชุมชนและกลุ่มสตรีในชุมชน 2.) จัดอบรมค่ายเด็กรักษาป่า 3.) โครงการปลูกป่าเพื่อฟื้นฟูป่าเพิ่มเติม 4.) จัดงานผ้าป่าเพื่อสมทบทุนในการดูแลรักษาป่า 5.) แผนการรณรงค์ประชาสัมพันธ์กับชุมชนใกล้เคียงและองค์กรพันธมิตร	

	มิตรทั้งในพื้นที่ตำบลและระดับอำเภอ	
ปี พ.ศ. 2544	- ผลจากการปรับเปลี่ยนรัฐบาลส่งผลให้กลุ่มชาวบ้านยื่นหนังสือขอเรียกร้องกับรัฐบาลชุดใหม่ - รัฐบาลแต่งตั้งคณะกรรมการระดับจังหวัดให้ดำเนินการตามมติ ครม. วันที่ 22 เม.ย. 2540 - คณะอนุกรรมการจัดหัดได้ประชุมเพื่อกำหนดแนวทางการทำงานผลการประชุมได้มีการแต่งตั้งคณะทำงานในระดับพื้นที่เพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริงอีกครั้ง	
ปี พ.ศ. 2545	- ผลการดำเนินงานของหน่วยงานราชการรัฐบาลและในส่วนของกลุ่มชาวบ้านซึ่งเห็นว่าแต่ละฝ่ายก็มีการจัดการตามรูปแบบของตนทำให้ผลการดำเนินการซับซ้อนจึงต้องมีการตรวจสอบดำเนินการอยู่บ่อยครั้งจึงทำให้เกิดความขัดแย้งในกระบวนการทำงาน ความซับซ้อนของปัญหามากขึ้นทำให้ส่งผลกระทบต่อกระบวนการแก้ไขปัญหาในหลายๆเรื่องจึงทำให้กระบวนการแก้ไขปัญหาล่าช้าจึงทำให้ใน ปี พ.ศ 2545 ยังไม่มีการเคลื่อนไหวใดๆ	
ปี พ.ศ. 2546	- รัฐบาล-ประชาชน ร่วมดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาเข้าคณะรัฐมนตรีพิจารณาตัดสินใจ ผลการตรวจสอบข้อเท็จจริงซึ่งนำไปสู่มติของที่ประชุมของคณะรัฐมนตรี ซึ่งก็มีมติเห็นชอบให้เพิกถอนเอกสารสิทธิ์ออกจากพื้นที่สาธารณะโดยมีคณะกรรมการกลางติดตามผลการดำเนินงานในการแก้ไขปัญหาตามคณะรัฐมนตรีมีคำสั่ง	
ปี พ.ศ. 2547	- ผลการติดตามดำเนินการของทางรัฐบาล และทางจังหวัดที่ได้อบรมมือในการแก้ไขปัญหาจนมาถึงปัจจุบัน มีมติเห็นชอบตามคณะรัฐมนตรีแต่ต้องรอกรมที่ดินกระทรวงมหาดไทยตรวจสอบและออกคำสั่งลงมาทางจังหวัดอีกครั้งหนึ่งจึงจะมีอำนาจสั่งการเพิกถอนเอกสารสิทธิ์ดังกล่าวแต่จนมาถึงทุกวันนี้ ปี พ.ศ 2547 จึงยังคงรอคำสั่งจากทางกระทรวงมหาดไทยและมติแนวทางการแก้ไขปัญหาของคณะอนุกรรมการติดตามเร่งรัดและแก้ไขปัญหาที่ดินของราษฎร	

ข้อสังเกต

จากลำดับเหตุการณ์ที่ผ่านมาของกรณีปัญหาป่าดอนหนองโฌง-หนองกลางที่ผ่านมาจากจุดเริ่มต้นของปัญหาและมีการแต่งตั้งกระทำงานขึ้นมาหลายชุดและมีมาตรการและแนวทางการแก้ปัญหาหลายๆ ครั้งที่ผ่านมา ทั้งของหน่วยงานราชการ รัฐบาล และกลุ่มชาวบ้านในพื้นที่ซึ่งจะเห็นว่าแต่ละฝ่ายมีแนวทางและรูปแบบการจัดการปัญหาแตกต่างกันและหาข้อสรุปร่วมกันไม่ได้ส่งผลให้รูปแบบการแก้ไขปัญหาที่ผ่านมาไม่มีความซ้ำซ้อนจึงต้องมีการตรวจสอบข้อเท็จจริงในพื้นที่หลายครั้ง และยังมีการขยายตัวของปัญหาเพิ่มมากขึ้นและมีความซับซ้อนมากขึ้นส่งผลให้ขบวนการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งไม่ได้รับการแก้ไขและไม่สามารถหาแนวทางร่วมกันได้จนถึงปัจจุบัน

การดำเนินการ/การแก้ไขปัญหาที่ผ่านมา

1. จังหวัดร้อยเอ็ดมีคำสั่งที่ 2053/2539 ลงวันที่ 8 สิงหาคม 2539 แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบที่สาธารณะบ้านเขวาคอก โดยมีเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด เป็นประธาน ได้มีการตรวจสอบข้อเท็จจริง เมื่อวันที่ 14 สิงหาคม 2539 ปรากฏว่า ที่ดินที่ราษฎรอ้างว่าอยู่ในที่สาธารณะประโยชน์ มี 6 ราย เมื่อตรวจสอบแล้วมีเจ้าของที่ดินที่ได้รับ น.ส. 3 ก. มาจากการเดินสำรวจออกโฉนดตามโครงการเดินสำรวจรังวัดออกโฉนดที่ดินของกรมที่ดิน เมื่อปี พ.ศ. 2519 ต่อมาได้มีโครงการเปลี่ยน น.ส.3 ก. เป็นโฉนดที่ดิน เมื่อ พ.ศ. 2538 ซึ่งกรมที่ดินเป็นผู้ดำเนินการถูกต้องแล้ว

2. นายโทน อ่อนปุย กับพวก รวม 7 ราย ทำบันทึกเรียนผู้ว่าราชการจังหวัดร้อยเอ็ด เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2539 ยกที่ดินของตนให้กับทางราชการเพื่อใช้เป็นที่ดินสาธารณะประโยชน์ประจำหมู่บ้านเขวาคอก ดังนี้

(1) นายโทน อ่อนปุย	โฉนดที่ดินเลขที่ 18350 เนื้อที่ 2-0-00 ไร่
(2) นายเกษร ปัดสำราญ	โฉนดที่ดินเลขที่ 20472 เนื้อที่ 2-0-00 ไร่
(3) นายคำพันธ์ สัตบุตร์	โฉนดที่ดินเลขที่ 18417 เนื้อที่ 9-3-46 ไร่
(4) นางจำปี ชุนแก้ว	โฉนดที่ดินเลขที่ 18416 เนื้อที่ 10-0-80 ไร่
(5) นายบุญ ภาโสภะ	โฉนดที่ดินเลขที่ 20368 เนื้อที่ 2-0-00 ไร่
(6) นางน้อย โพธินาม	น.ส.3 ก. เลขที่ 2978 เนื้อที่ 0-2-00 ไร่
(7) นางแหลม งอกศรี	ส่วนที่เหลือจากหลักฐาน น.ส.3 ก.

3. อำเภอบุพมรัตน์มีหนังสือ ด่วนที่สุด ที่ รอ 1022/ว ลงวันที่ 11 มีนาคม 2541 เรียนผู้ว่าราชการจังหวัดร้อยเอ็ดว่าอำเภอบุพมรัตน์ได้ตรวจสอบที่สาธารณะประโยชน์ “ป่าดอนหนองโฌง - หนองกลาง เขวาคอก - เขวาทุง” แล้ว สรุปได้ว่า

3.1 ที่ดินที่พิพาทป่าดอนหนองโง - หนองกลาง ไม่มีการประกาศหวงห้ามหรือนำขึ้นทะเบียนเป็นที่ดินของรัฐ และไม่ได้นำรังวัดออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง

3.2 บริเวณที่พิพาทได้มีการรังวัดออกหนังสือรับรองการทำประโยชน์ และโฉนดที่ดินไปแล้ว เมื่อปี พ.ศ. 2519 และ 2538 สภาองค์การบริหารส่วนตำบลสระบัว มีมติเป็นเอกฉันท์ว่าที่ดินแปลงใดมีเอกสารสิทธิ์ถูกต้องไม่เป็นที่สาธารณะ และอำเภอบอกเห็นว่าที่พิพาทป่าดอนหนองโง - หนองกลาง ไม่เป็นที่ดินสาธารณประโยชน์หรือสงวนหวงห้ามแต่อย่างใด

3.3 หนังสือจังหวัดร้อยเอ็ด ด่วนที่สุด ที่ รอ 0022/677 ลงวันที่ 7 ตุลาคม 2541 เรียนปลัดกระทรวงมหาดไทย ว่า ที่ดินที่พิพาทบางส่วนเป็นที่สาธารณะประเภทพลเมืองใช้ประโยชน์ร่วมกันโดยสภาพการใช้ในส่วนที่ไม่พ้องรอยการทำประโยชน์นั้น ขอให้กรมที่ดินส่งผู้เชี่ยวชาญในการตรวจพิสูจน์ เพื่อชี้ตำแหน่งบริเวณที่ดินที่ไม่ปรากฏรอยการทำประโยชน์

3.4 การประชุมคณะกรรมการติดตามการแก้ไขปัญหาที่ดินและโครงการพัฒนาของรัฐ ครั้งที่ 4/2541 เมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2541 ฝ่ายเลขานุการชี้แจงต่อที่ประชุมว่า กรมที่ดินได้พิจารณาข้อเท็จจริง เบื้องต้นจากข้อมูลความเห็นของคณะกรรมการต่าง ๆ อำเภอบอก และจังหวัด ประกอบกับการให้ถ้อยคำของพยานบุคคลผู้เกี่ยวข้องแล้ว เห็นว่าที่ดินที่พิพาทเป็นที่สาธารณะประโยชน์ประเภทพลเมืองใช้ประโยชน์ร่วมกัน จึงควรจะได้ตรวจสอบข้อเท็จจริงในการออกเอกสารสิทธิ์ทุกแปลงที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับการอ่าน และแปลภาพถ่ายทางอากาศ โดยผู้อำนวยการกองทำแผนที่รูปถ่ายทางอากาศ กรมที่ดินจะมีผลเป็นการกระทบถึงสิทธิของผู้มีเอกสารสิทธิ์ จึงต้องพิจารณาโดยรอบคอบ ฝ่ายสมาชิกคนจนเสนอให้ชาวบ้านผู้เกี่ยวข้องเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการเพื่อตรวจสอบ ที่ประชุมจึงมีมติให้ฝ่ายสมาชิกฯ ส่งรายชื่อตัวแทนเพื่อเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการเพื่อตรวจสอบเอกสาร สารบนที่ดิน เพื่อหาข้อยุติ

3.5 คำสั่งกรมที่ดิน ที่ 1464/2541 ลงวันที่ 10 มิถุนายน 2541 แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบการออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินบริเวณที่สาธารณประโยชน์ “ป่าดอนหนองโง - หนองกลาง บ้านเขวาโคก - เขวาทุ่ง” อำเภอบัณฑรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อให้ตรวจสอบการออกเอกสารสิทธิ์ในที่ดินบริเวณป่าดอนหนองโง - หนองกลาง เขวาโคก - เขวาทุ่ง ว่า ออกไปโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ผลการตรวจสอบปรากฏว่า การออก น.ส. 3 ก. ทั้ง 19 แปลง เจ้าหน้าที่ได้ดำเนินการออกไปโดยชอบด้วยกฎหมายและระเบียบ และจากการแปลภาพถ่าย เมื่อปี พ.ศ. 2495 และ พ.ศ. 2515 ปรากฏว่ามีรอยการทำประโยชน์ ผสมกับมีสภาพเป็นไม้พุ่มเตี้ยสลับไม้ยืนต้นบางส่วน เป็นสัดส่วนที่ไม่สามารถชี้ได้ว่าไม่มีการทำประโยชน์ตามสมควรแก่สภาพที่ดินในท้องถิ่น สำหรับเรื่องการศึกษาเรื่องที่ดินที่พิพาทเป็นที่ดินสาธารณประโยชน์ หรือไม่ กรมที่ดินได้มีการตั้งคณะกรรมการออกไปตรวจสอบยังที่ดิน และตรวจสอบเอกสารการออก น.ส. 3 ก. และการออกโฉนดที่ดิน คณะกรรมการก็ไม่สามารถพิจารณาได้ว่าเป็นสาธารณประโยชน์หรือไม่

ประกอบกับจังหวัดร้อยเอ็ดมีความเห็นว่า การออก น.ส. 3 ก. ทั้ง 19 แปลง ออกไปโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว อำเภอปทุมรัตน์และสำนักงานที่ดินจังหวัดร้อยเอ็ด สาขาเกษตรวิสัย มีความเห็นว่า การออก น.ส.3 ก. และโฉนดที่ดินดังกล่าวออกไปโดยชอบด้วยกฎหมาย และไม่ทับที่สาธารณประโยชน์ ซึ่งคณะกรรมการ ส่วนหนึ่งเห็นว่า ไม่อาจชี้ชัดได้ว่า น.ส.3 ก. ทั้ง 19 แปลง ออกทับที่ดินป่าดอนหนองโฌ - หนองกลาง เนื่องจาก น.ส.3 ก. ดังกล่าว ไม่มีหลักฐานแน่ชัดว่าเป็นที่สาธารณประโยชน์สำหรับพลเมืองใช้ประโยชน์ ร่วมกันหรือไม่ ตั้งแต่เมื่อใด และไม่มีการขึ้นทะเบียนหรือปรากฏหลักฐานว่าได้สงวนหวงห้ามไว้เพื่อใช้ประโยชน์ร่วมกัน หรือมีสภาพการใช้ประโยชน์ร่วมกันอย่างไร ตั้งแต่เมื่อใด จึงไม่อาจชี้ชัดและยืนยันได้ว่า ที่พิพาทตามแผนที่ซึ่งจังหวัดส่งมาโดยมีตัวแทนสมัชชาคนจน (สมัชชาเกษตรกรรรายย่อย (สกกย.)) และราษฎรบางส่วนนำชี้ว่าเป็นที่สาธารณประโยชน์นั้นเป็นที่สาธารณประโยชน์

3.6 บันทึกกองหนังสือสำคัญ ปกปิด ส่วนที่สุด ที่ มท 0719/1458 ลงวันที่ 7 กรกฎาคม 2541 เรียนอธิบดีว่า คณะกรรมการฯ ตามคำสั่งกรมที่ดิน ที่ 1464/2541 ลงวันที่ 10 มิถุนายน 2541 มีความเห็นสรุปได้ดังนี้

1. ที่ดินซึ่งสมัชชาคนจน (สคจ.) (สมัชชาเกษตรกรรรายย่อยภาคอีสาน (สกกย.)) อ้างว่า เป็นที่สาธารณประโยชน์นั้น จากการตรวจสอบพยานเอกสารต่าง ๆ สรุปว่าไม่เป็นที่สาธารณประโยชน์

2. น.ส.3 ก. จำนวน 19 แปลง เจ้าหน้าที่ได้ดำเนินการตามขั้นตอนของระเบียบและกฎหมาย ขณะนี้เห็นว่าออกไปโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว

3.7 คณะทำงานเพื่อช่วยเหลือและติดตามผลการปฏิบัติงานของผู้เชี่ยวชาญจากกรมที่ดิน กรณีปัญหาที่สาธารณประโยชน์ป่าดอนหนองโฌ - หนองกลาง อำเภอปทุมรัตน์ ตามคำสั่งจังหวัดร้อยเอ็ด ที่ 2249/2541 ลงวันที่ 21 ตุลาคม 2541 ได้มีการประชุมเมื่อวันที่ 27 ตุลาคม 2541 ที่ประชุมมีมติทำหนังสือถึงกรมที่ดินขอให้ส่งผู้เชี่ยวชาญมาปฏิบัติงาน หากไม่สามารถส่งมาได้ให้กำหนดห้วงเวลาปฏิบัติงานให้จังหวัดทราบ

3.8 จังหวัดร้อยเอ็ดได้มีหนังสือ ส่วนที่สุด ที่ รอ 0022/679 ลงวันที่ 7 ตุลาคม 2541 หารือแนวทางปฏิบัติการตรวจสอบที่พิพาทสาธารณประโยชน์ “ป่าดอนหนองโฌ - หนองกลาง” โดยขอให้กระทรวงมหาดไทยสั่งการให้กรมที่ดินส่งผู้เชี่ยวชาญในการตรวจพิสูจน์ เพื่อชี้ตำแหน่งบริเวณที่ดินที่ไม่ปรากฏร่องรอยการทำประโยชน์

3.9 กรมที่ดินได้มีหนังสือ ปกปิด ส่วนที่สุด ที่ มท 0749/5357 ลงวันที่ 10 พฤศจิกายน 2541 แจ้งว่า ให้จังหวัดร้อยเอ็ดส่งเรื่องให้คณะกรรมการประสานการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐส่วนจังหวัด (กปร.ส่วนจังหวัด) พิจารณาตรวจสอบการครอบครองที่ดิน ของบุคคลผู้เข้าครอบครองที่ดิน ของรัฐ เพื่อพิสูจน์สิทธิในที่ดินก่อน ผลเป็นประการใด ก็ให้จังหวัด

ดำเนินการไปตามอำนาจหน้าที่ ตามนัยหนังสือกรมที่ดิน ที่ มท 0719/ว.39814 ลงวันที่ 23 ธันวาคม 2540

3.10 หนังสือจังหวัดร้อยเอ็ด ปกปิด ส่วนที่สุด ที่ รอ 0017.3/771 ลงวันที่ 24 พฤศจิกายน 2541 หรือแนวทางปฏิบัติการตรวจสอบที่พิพาทสาธารณประโยชน์ “ป่าดอนหนองโม่ง-หนองกลาง” อำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดไม่สามารถจะชี้ชัดลงไปได้ว่า ที่สาธารณะดังกล่าวอยู่ในส่วนใดของที่ดิน แปลงใด เรื่องก็คงไม่ยุติ จังหวัดมีความเห็นว่า ถ้าจะให้เรื่องดังกล่าวยุติโดยเร็ว ขอให้กระทรวงมหาดไทยพิจารณาสั่งการให้กรมที่ดินส่งผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบพิสูจน์ไปดำเนินการโดยด่วน ซึ่งรองปลัดกระทรวงมหาดไทย (นายปริญญา นาคฉัตริย์) ได้โปรดมีบัญชาให้ดำเนินการตามที่จังหวัดร้อยเอ็ดขอ เพื่อแก้ไขปัญหาให้เป็นที่ยุติต่อไป

3.11 หนังสือกรมที่ดิน ส่วนที่สุด ที่ มท 0718/08670 ลงวันที่ 15 มีนาคม 2542 ขอซื้อภาพถ่ายทางอากาศและโดอะโพสซิทีฟจากกรมแผนที่ทหาร

3.12 หนังสือจังหวัดร้อยเอ็ด ปกปิด ส่วนที่สุด ที่ รอ 0017.3/853 ลงวันที่ 23 ธันวาคม 2541 ขอให้กรมที่ดินมอบหมายให้ข้าราชการระดับสูงของกรมที่ดิน ซึ่งดำรงตำแหน่งระดับผู้อำนวยการกองขึ้นไป ไปประชุมชี้แจงทำความเข้าใจกับราษฎรผู้ร้องเรียนร่วมกับจังหวัด ซึ่งอธิบดีได้สั่งการให้รองอธิบดี (นายพิน ศรีเมฆ) ไปร่วมกับจังหวัด เพื่อชี้แจงกับราษฎร เมื่อวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2542 ได้ตกลงแก้ไขปัญหาก็พิพาทดังกล่าว ดังนี้

(1) เจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดร้อยเอ็ด ร่วมกับผู้อำนวยความสะดวกทำแผนที่รูปถ่ายทางอากาศ กรมที่ดิน ดำเนินการกำหนดตำแหน่งรูปแปลงที่ดินและแนวเขตต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดทำแผนที่ให้ทราบว่า ที่ไม่ทำประโยชน์อยู่จุดใด ภายใน 6 สัปดาห์

(2) จังหวัดตั้งคณะทำงานร่วมกับตัวแทนราษฎร ชื่อคณะทำงานตรวจสอบที่สาธารณะ ดอนหนองโม่ง - หนองกลาง เพื่อดำเนินการตรวจสอบสภาพพื้นที่ร่วมกัน ภายใน 1 สัปดาห์

(3) นายอำเภอขึ้นทะเบียนที่สาธารณะชื่อ “ดอนหนองโม่ง-หนองกลาง” ภายใน 1 สัปดาห์

(4) นายอำเภอยื่นคำขอออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงกับสำนักงานที่ดิน จังหวัดร้อยเอ็ด สาขาเกษตรวิสัย และให้เจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดร้อยเอ็ด จัดเจ้าหน้าที่ไปรังวัด เพื่อออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง ตามคำขอ ภายในระยะเวลา 1 เดือน

(5) รังวัดเสร็จประกาศให้คัดค้านภายใน 30 วัน

(6) ให้ดำเนินการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงตามขั้นตอนและวิธีการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงในพื้นที่ที่สาธารณะดอนหนองโม่ง - หนองกลาง ในส่วนที่ไม่มี การคัดค้าน กรณีมีการคัดค้าน ให้ดำเนินการในชั้นศาลต่อไป

3.13 หนังสือกรมที่ดิน ฉบับที่ มท 0718/0897 ลงวันที่ 12 เมษายน 2542 จัดส่งข้อมูลแผนที่รูปแปลงที่ดิน และรายละเอียดที่เกี่ยวข้อง และแผนที่รูปถ่ายทางอากาศ ปาดอนหนองโม่ง - หนองกลาง ให้จังหวัดดำเนินการตามข้อตกลง เมื่อวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2542

การดำเนินการ/การแก้ไขปัญหาในปัจจุบัน

1. คณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหาของสมัชชาคนจนฯ ครั้งที่ 1/2544 เมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม 2544 ผู้แทนจังหวัดร้อยเอ็ดแจ้งว่า กรณีปัญหาที่สาธารณประโยชน์ดอนหนองโม่ง - หนองกลาง เป็นปัญหามาตั้งแต่ปี 2540 จังหวัดกับสมัชชาคนจนได้ร่วมกันแก้ไขปัญหามาโดยตลอด โดยได้แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบการออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินบริเวณที่สาธารณประโยชน์ปาดอนหนองโม่ง - หนองกลาง ซึ่งคณะกรรมการฯ มีมติให้ส่งเรื่องให้ กบร.ส่วนกลางพิจารณา และ กบร.ส่วนกลางได้ตั้งอนุกรรมการ เฉพาะกิจเพื่ออ่าน แปล และตีความภาพถ่ายทางอากาศ คณะกรรมการฯ เห็นควรให้รอผลการอ่าน แปล และตีความภาพถ่ายของอนุกรรมการฯ จังหวัดเห็นว่า ควรให้กรรมการชุดเดิมดำเนินการต่อไป เพราะเรื่องจะเสร็จสิ้นแล้ว

2. การประชุมคณะกรรมการพิจารณาแก้ไขปัญหาที่ดินของสมัชชาคนจน (ระดับจังหวัด) ครั้งที่ 1/2544 เมื่อวันที่ 21 สิงหาคม 2544 ที่ประชุมมีมติให้

(1) เห็นควรให้แต่งตั้งคณะทำงานระดับอำเภอ ประกอบด้วยปลัดอำเภอ ผู้ประสานงานตำบลสระแก้ว ข้าราชการตามที่นายอำเภอเห็นสมควร และผู้แทนกลุ่มสมัชชาคนจนเพื่อร่วมกันตรวจสอบหา แนวทางการแก้ไขปัญหา เสนอข้อมูลต่าง ๆ ประกอบการพิจารณา

(2) ให้อำเภอปทุมรัตน์ยื่นคำขอรังวัด ออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง โดยให้นำชี้แนวเขต ข้อเท็จจริง หากแนวที่ผู้แทนนายอำเภอนำชี้ ผู้แทนกลุ่มสมัชชาคนจนเห็นว่าไม่ถูกต้องจะให้มีการทำแผนที่ทำนองแผนที่พิพาทไว้ด้วยก็ได้ และหากมีการคัดค้านให้ถือปฏิบัติตามระเบียบที่เกี่ยวข้อง

(3) การดำเนินการตามข้อ (2) ควรให้อำเภอปทุมรัตน์ และองค์การบริหารส่วนตำบลสระบัว ในฐานะผู้มีอำนาจดูแลรักษา พิจารณาและเสนอความเห็นทุกครั้ง

3. การประชุมคณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหาของสมัชชาคนจนฯ ครั้งที่ 3/2544 เมื่อวันที่ 14 กันยายน 2544 ผู้แทนจังหวัดร้อยเอ็ดแจ้งว่า ปัญหาที่สาธารณประโยชน์ปาดอนหนองโม่ง - หนองกลาง อยู่ระหว่างจังหวัดดำเนินการตามมติที่ประชุมคณะกรรมการแก้ไขปัญหาที่ดินของสมัชชาคนจนระดับจังหวัด ที่ประชุมจึงมีมติให้จังหวัดเร่งรัดดำเนินการให้เสร็จโดยเร็ว และขอให้กรมที่ดินสั่งการให้ทุกจังหวัดทราบ และให้ความสนใจเป็นพิเศษ ในเรื่องการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของราษฎร

4. หนังสือจังหวัดร้อยเอ็ด ด่วนที่สุด ที่ รอ 0022/26403 ลงวันที่ 29 พฤศจิกายน 2544 แจ้งว่า จังหวัดได้มีคำสั่งที่ 2578/2544 ลงวันที่ 13 กันยายน 2544 แต่งตั้งคณะทำงานแก้ไขปัญหาตามมติของคณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหาของสมัชชาคนจนจังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งคณะทำงานได้กำหนดแนวทางการดำเนินการแล้ว และจังหวัดได้รับหนังสือคัดค้านการเข้าตรวจสอบข้อเท็จจริงจากเจ้าของที่ดินที่อยู่ในบริเวณที่สาธารณประโยชน์ดอนหนองโฌง-หนองกลาง จำนวน 7 ราย แต่จังหวัดยังไม่ได้ดำเนินการใด ๆ เพราะต้องรอผลการดำเนินการของคณะทำงานก่อน

5. การประชุมคณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหาของสมัชชาคนจนฯ ครั้งที่ 5/2544 เมื่อวันที่ 24 ธันวาคม 2544 ฝ่ายเลขานุการแจ้งที่ประชุมว่า ในเรื่องที่ดินที่สาธารณประโยชน์ดอนหนองโฌง - หนองกลาง มีข้อตกลงร่วมกัน เมื่อวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2544 ซึ่งมีความคืบหน้าพอสมควรแล้ว ที่ประชุมจึงมีมติให้จังหวัดร่วมกับตัวแทนประชาชนผู้ได้รับความเดือดร้อนช่วยกันแก้ไขปัญหาให้เป็นที่ยุติ

6. กรมที่ดินมีหนังสือ ที่ มท 0723/33429 ลงวันที่ 24 ธันวาคม 2544 แจ้งให้จังหวัดพิจารณากรณีชาวบ้านบริเวณหนองกลาง - หนองโฌง ได้มีหนังสือร้องเรียนต่ออธิบดีกรมที่ดิน ขอคัดค้านการเข้าตรวจสอบบริเวณหนองกลาง - หนองโฌง พร้อมทั้งเร่งรัดขอทราบผลการดำเนินการตามมติคณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหาของสมัชชาคนจนฯ ครั้งที่ 3/2544 เมื่อวันที่ 14 กันยายน 2544

7. หนังสือร้อยเอ็ด ด่วนที่สุด ที่ รอ 0022/17238 ลงวันที่ 22 สิงหาคม 2545 แจ้งว่า

(1) จังหวัดได้จัดประชุมเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหา เมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2545 ในการประชุมมีตัวแทนเจ้าของที่ดินบริเวณที่สาธารณประโยชน์ฯ เข้าร่วมประชุมด้วย และจังหวัดได้ชี้แจงให้เจ้าของที่ดินทราบถึงระเบียบเกี่ยวกับการรังวัดออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง ซึ่งจะ เป็นแนวทางยุติปัญหา และพิสูจน์สิทธิในที่ดินที่มีระเบียบกฎหมายรองรับ เจ้าของที่ดินรับทราบ และรับว่าจะให้ความร่วมมือกับทางราชการ พร้อมทั้งจะไปแจ้งให้เจ้าของที่รายอื่นรับทราบด้วย จึงให้อำเภอปทุมรัตน์ยื่นคำขอรังวัดออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงต่อไป

(2) สำนักงานที่ดินจังหวัดร้อยเอ็ด สาขาเกษตรวิสัย ส่วนแยกปทุมรัตน์ รายงานว่า ได้ดำเนินการรังวัดออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง แปลง “ที่สาธารณประโยชน์หนองโฌง - หนองกลาง” แล้วตั้งแต่วันที่ 12 กรกฎาคม 2545 ได้เนื้อที่ 225-0-67 ไร่ มีผู้คัดค้าน 9 ราย 15 แปลง เนื้อที่ 155-3-96 ไร่ อยู่ระหว่างช่างรังวัดนำรูปแผนที่ลงที่หมายและคำนวณเนื้อที่ คาดว่าจะเสร็จภายในเดือนสิงหาคม 2545 และจะดำเนินการตามระเบียบว่าด้วยการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง และกฎกระทรวงฉบับที่ 45 (พ.ศ. 2545) ต่อไป

8. ในการประชุมคณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหาของสมัชชาคนจน กรณีปัญหาเกี่ยวกับที่สาธารณประโยชน์ ครั้งที่ 4/2545 เมื่อวันที่ 6 กันยายน 2545 จังหวัดรายงานผลคืบหน้าต่อที่ประชุมว่า ได้ดำเนินการรังวัดเพื่อออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง เสร็จแล้วโดยอำเภอมอบหมาย

ให้นายอากาศ โคกจันทิก ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 7 ตำบลสระบัวเป็นผู้นำชี้ ผลการรังวัดได้เนื้อที่ 225 – 0 – 67 ไร่ มีผู้คัดค้าน 9 ราย 15 แปลง เนื้อที่ 155 – 3 – 96 ไร่ ได้ลงที่หมายในระวาง และมีการทำแผนที่แสดงส่วนที่คัดค้านเรียบร้อยแล้ว อยู่ในขั้นตอนการดำเนินการพิจารณากรณีคัดค้านและประกาศเพื่อออก น.ส.ล. ต่อไป

มติที่ประชุม ให้จังหวัดร้อยเอ็ดเร่งรัดดำเนินการประกาศและพิจารณากรณีที่มีการคัดค้าน ตามนัยกฎกระทรวงฉบับที่ 45 พ.ศ. 2537 ให้แล้วเสร็จโดยเร็ว

9. กรมที่ดินมีหนังสือ ด่วนมาก ที่ มท 0723.2/29926 ลงวันที่ 1 ตุลาคม 2545 ให้จังหวัดเร่งดำเนินการแก้ไขปัญหาตามมติที่ประชุมคณะกรรมการแก้ไขปัญหาของสมัชชาคนจนฯ ในการประชุมครั้งที่ 4/2545 เมื่อวันที่ 6 กันยายน 2545 โดยให้จังหวัดเร่งดำเนินการประกาศและพิจารณากรณีคัดค้านการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงให้แล้วเสร็จโดยเร็ว

10. จังหวัดร้อยเอ็ดมีหนังสือ ด่วนมาก ที่ รอ 0022/34371 ลงวันที่ 16 ธันวาคม 2545 รายงานผลความคืบหน้าในการแก้ไขปัญหาว่า อยู่ระหว่างดำเนินการตามระเบียบกรมที่ดินว่าด้วยการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง และกฎกระทรวงฉบับที่ 45 (พ.ศ. 2537) ในส่วนที่มีการคัดค้านและเมื่อได้ผลสรุปแล้วจะนำเข้าไปที่ประชุมคณะกรรมการแก้ไขปัญหาของสมัชชาคนจนต่อไป

11. กรมที่ดินมีหนังสือ ด่วนที่สุด ที่ มท 0511.2/ว 5071 ลงวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2546 ให้จังหวัดรายงานผลความคืบหน้าในการแก้ไขปัญหา

12. จังหวัดร้อยเอ็ดมีหนังสือ ด่วนที่สุด ที่ รอ 0022/3858 ลงวันที่ 6 มีนาคม 2546 รายงานผลความคืบหน้าว่า อยู่ระหว่างดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบสิทธิในที่ดินของผู้คัดค้าน จำนวน 10 ราย และจัดทำแผนที่คัดค้านเพิ่มเติม

13. กรมที่ดินได้มีหนังสือ ที่ มท 0511.2/10913 ลงวันที่ 1 พฤษภาคม 2546 ขอทราบความคืบหน้าในการดำเนินการ

14. จังหวัดร้อยเอ็ดได้มีหนังสือ ด่วนที่สุด ที่ รอ 0022/7824 ลงวันที่ 12 พฤษภาคม 2546 แจ้งว่า จังหวัดได้มีคำสั่งที่ 469/2546 ลงวันที่ 11 มีนาคม 2546 แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบสิทธิในที่ดินของผู้คัดค้านการรังวัดออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง ขณะนี้อยู่ระหว่างดำเนินการของคณะกรรมการฯ

15. การประชุมคณะกรรมการติดตามเร่งรัดการแก้ไขปัญหาที่ดินของราษฎร กระทรวงมหาดไทยซึ่งมี นายวีระ มุสิกพงษ์ ผู้ช่วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นประธาน วันที่ 18 มีนาคม พ.ศ. 2547 มีมติให้แต่งตั้งคณะทำงานจากส่วนกลางให้มีอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบข้อเท็จจริงและคุณภาพพื้นที่พิพาท ในวันที่ 29 มีนาคม พ.ศ. 2547 โดยมอบหมายให้นายอุดร บุญศรีโรจน์ เป็นประธานคณะทำงาน

16. วันที่ 29 มีนาคม 2547 คณะทำงานกระทรวงมหาดไทย นายอุดร บุญศรีโรจน์ ที่ปรึกษาผู้ช่วยรัฐมนตรีประจำกระทรวงมหาดไทย พร้อมทั้งนายวรวิทย์ วราภรณ์ รองอธิบดีกรมที่ดิน และคณะ และมีส่วนราชการจังหวัดนายประดิษฐ์ กิ่งไกรทองผู้ว่าราชการจังหวัดร้อยเอ็ดร่วมตรวจสอบพื้นที่และมีความเห็นร่วมกันว่าเป็นพื้นที่สาธารณประโยชน์และมีการใช้ประโยชน์ร่วมกันเนื่องจากมีสภาพเป็นป่าที่สมบูรณ์ พร้อมทั้งมีแนวทางให้ทำงานในระดับจังหวัดที่สัดส่วนของราชการ 5 คน ฝ่ายตัวแทนชาวบ้านผู้เดือดร้อน 8 คน ให้มีอำนาจพิจารณาในการตรวจสอบว่าเอกสารสิทธิในส่วนที่ออกทับซ้อนกับการประกาศออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงป่าดอนหนองโหมง-หนองกลาง ม.7 ต.สระบัว อ.ปทุมรัตน์ จ.ร้อยเอ็ดนั้นให้คณะกรรมการมีมติเพิกถอนเอกสารในส่วนที่มีการออกเอกสารสิทธิทับซ้อนที่สาธารณประโยชน์แล้วรายงานไปยังกรมที่ดินดำเนินการเพิกถอนเอกสารสิทธิต่อไป

17. วันที่ 22 มิถุนายน 2547 มีการประชุมคณะทำงานจังหวัดมีซึ่งมีนายอำเภอปทุมรัตน์เป็นประธานเพื่อพิจารณา เอกสารของผู้คัดค้านว่าได้เอกสารสิทธิมาชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ในการประชุมไม่สามารถหาข้อยุติได้เนื่องจากในส่วนของคณะกรรมการฝ่ายตัวแทนชาวบ้านเห็นว่าประเด็นการพิจารณาไม่ตรงกับแนวทางแก้ไข ตามความเห็นของคณะกรรมการส่วนใหญ่ให้มีการหารือร่วมกันเพื่อพิจารณาเพิกถอนเอกสารสิทธิในส่วนที่ซ้อนทับที่สาธารณประโยชน์ป่าดอนหนองโหมง-หนองกลาง ตามแนวทางแก้ไขของคณะทำงานที่ลงตรวจสอบพื้นที่ในวันที่ 29 มีนาคม 2547 แต่ในส่วนของนายณรงค์ ทองยศ หัวหน้าที่ดินส่วนแยกอำเภอปทุมรัตน์ อ้างว่าคณะกรรมการไม่มีอำนาจพิจารณาออกนอกกรอบของคำสั่งของทางราชการได้

แนวทางการแก้ไขปัญหา

- อยู่ระหว่างการดำเนินการแก้ไขปัญหาของคณะทำงานระดับจังหวัด
- อยู่ระหว่างการพิจารณาของคณะกรรมการติดตามเร่งรัดการแก้ไขปัญหาที่ดินของราษฎร กระทรวงมหาดไทย (ชุดนายเสริมศักดิ์ การุณ เป็นประธาน)

ปัญหา/อุปสรรค

1. ในการตรวจสอบที่ดินได้มีการดำเนินการหลายครั้ง ทั้งคณะกรรมการระดับอำเภอ จังหวัด และเจ้าหน้าที่จากส่วนกลาง แต่ไม่อาจหาข้อยุติได้ เพราะมีราษฎร 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายเจ้าของที่ดินซึ่งมีหลักฐานแสดงสิทธิที่ดินตามประมวลกฎหมายที่ดิน อ้างว่าได้ที่ดินมาโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว กับฝ่ายสมัชชาคนจนที่ต้องการให้เพิกถอนเอกสารสิทธิอ้างว่า เอกสารสิทธิออกทับที่สาธารณประโยชน์ “ดอนหนองโหมง - หนองกลาง” แต่ผลการตรวจสอบของฝ่ายราชการเห็นว่า การออกเอกสารสิทธิชอบด้วยกฎหมายแล้ว ทำให้ชาวบ้านไม่พอใจ จึงมีการร้องเรียนเรื่อยมา

2. การแก้ไขปัญหาคำเป็นต้องมีเอกสารหลักฐานประกอบ เช่น ผลการอ่านและแปลภาพ ถ่ายทางอากาศของ กบร. แต่ชาวบ้านไม่ต้องการให้นำผลดังกล่าวมาประกอบการพิจารณา ทางราชการจึงยังไม่อาจพิจารณาให้เป็นที่ยุติได้

3. เป็นปัญหาเกี่ยวข้องกับมวลชน เพราะหากไม่ดำเนินการให้เป็นที่ยุติของฝ่ายหนึ่ง ฝ่ายใดแล้ว อาจจะมีการประท้วงเรียกร้อง ดังนั้นจำเป็นต้องดำเนินการด้วยความรอบคอบตามกฎหมาย และระเบียบที่เกี่ยวข้องโดยเคร่งครัด ซึ่งมีผลให้การดำเนินการล่าช้า

ข้อเรียกร้อง

ข้อเรียกร้องเดิม

เมื่อวันที่ 16 มิถุนายน 2539 นายอากาศ โคตรจันทิก ผู้ใหญ่บ้านเขวาโคก หมู่ที่ 7 ได้มีหนังสือร้องเรียนต่อนายอำเภอปทุมรัตต์ ว่า มีราษฎรจำนวน 9 ราย คือ นายประมวล สมภักดี กับพวก 8 คน บุกรุกแผ้วถางป่า ซึ่งเป็นที่สาธารณประโยชน์ที่ประชาชนส่วนใหญ่ใช้ร่วมกัน (ดอนหนองโฌ - ดอนหนองกลาง) ทำให้ที่สาธารณประโยชน์ได้รับความเสียหาย

เมื่อวันที่ 2 สิงหาคม 2539 ราษฎรบ้านเขวาโคก - เขวาทุ่ง หมู่ที่ 7 ตำบลสระบัว อำเภอปทุมรัตต์ ประมาณ 150 คน ได้รวมตัวกันชุมนุมบริเวณหน้าที่ว่าการอำเภอปทุมรัตต์ ร้องเรียนว่ามีผู้บุกรุกที่ดินสาธารณประโยชน์ดอนหนองโฌ - หนองกลาง จำนวน 7 ราย เรียกร้องให้จังหวัดดำเนินการกับผู้บุกรุก และให้เพิกถอนเอกสารสิทธิในที่ดิน โดยอ้างว่าเป็นการออกเอกสารสิทธิในที่ดินทับที่สาธารณประโยชน์ป่าดอนหนองโฌ - หนองกลาง

นายเหลาโท นิลนวล ที่ปรึกษาสมัชชาคนจน มีหนังสือลงวันที่ 9 พฤศจิกายน 2541 เรียนรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย (นายวัฒนา อัศวเหม) ขอให้พิจารณาให้ความช่วยเหลือกรณี ที่สาธารณประโยชน์เขวาโคก - เขวาทุ่ง ดังนี้

1. ขอให้กรมที่ดินส่งผู้เชี่ยวชาญและช่างรังวัดออกไปดำเนินการรังวัดตามแผนที่แปลภาพถ่ายทางอากาศ สั่งการให้จังหวัดยุติ
2. ขอให้ยุติความรุนแรงและดำเนินการเพิกถอนเอกสารสิทธิที่ทับดินสาธารณประโยชน์ของหมู่บ้านในช่วงที่มีการดำเนินการตรวจสอบเอกสารสิทธิ

ข้อเสนอเพื่อพิจารณา

1. ให้ดำเนินการตรวจสอบกลไกการออกเอกสารสิทธิของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง
2. หากตรวจสอบพบว่าการออกเอกสารสิทธิโดยมิชอบด้วยกฎหมายให้ดำเนินการเพิกถอนเอกสารสิทธิในที่สาธารณะและดำเนินการเอาผิดกับเจ้าพนักงานที่ดินที่เกี่ยวข้อง
3. เร่งรัดให้ดำเนินการประกาศออก นส. และให้สิทธิกับชุมชนในการจัดการเป็นป่าชุมชน